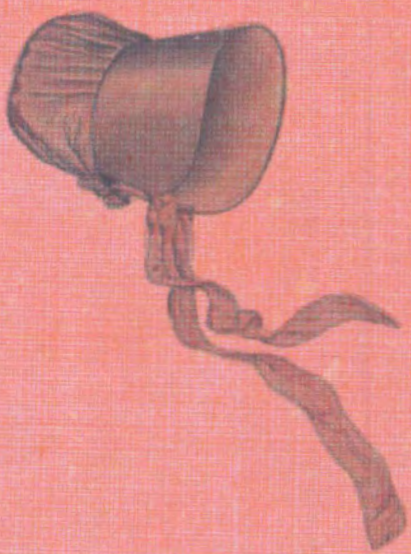
yedi

thomas hardy

yuvaya dönüş

çeviren: ismail ferhat çekem

YUVAYA DÖNÜŞ
THE RETURN OF THE NATIVE
Thomas Hardy

İngilizceden Çeviren: İsmail Ferhat Çekem
Yayına Hazırlayan: Mahir Koçak
Dizgi ve Kapak: Naz Yıldız
Editör: Ezgi Alkan

Sertifika No: 43569
Baskı ve Cilt: İşkur Matbaa
Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 1370 Cadde No: 5 İvedik OSB. / Ankara (0312) 394 52 62
ISBN: 978-625-99261-2-4
Sertifika No: 52314
Birinci Basım: Eylül 2023

Çeviriye esas olarak *Macmillan and Co. 1919* baskısı alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yedi Kültür Sanat ve Yayıncılık Faaliyetleri A.Ş.
Birlik Mah. 448.Cad. 455.Sok. No:18 Çankaya/Ankara
Tel: (312) 496 27 10 Faks: (312) 496 27 19
www.yediyayinlari.com info@yediyayinlari.com

Thomas Hardy: İngiliz romancı ve şair. 2 Haziran 1840 tarihinde Dorchester'da dünyaya geldi. Genç yaşta mimar çıraklığı yapmaya başladı. İlk romanını 1868'de yazan Hardy'nin romanlarının çoğu yarı kurgusal Wessex bölgesinde geçer, eserlerinde kırsal bölgede yaşayan ve tutkuları ile toplumsal koşulları arasında sıkışıp kalan trajik karakterleri işler. 1895 yılına kadar aralarında *Far From the Madding Crowd(1874), Tess of the D'Urbervilles(1891), Jude the Obscure(1895)* olmak üzere birçok eser kaleme alan Hardy, bu tarihten sonra şiire yönelmiştir. 11 Ocak 1928 yılında yaşama veda eden Hardy, hayattayken birçok kez Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

İsmail Ferhat Çekem (1973): Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler bölümünü bitirdi. Üniversitede başladığı çeviri uğraşına iş hayatında aralıklarla devam etti. 2018 yılından bu yana tam zamanlı olarak politika, ekonomi, sosyal bilimler ve edebiyat alanlarında İngilizceden çeviri yapmaktadır. En büyük desteği eşi ve çeviri yaparken kucağından inmeyen kedisidir.

Thomas Hardy

YUVAYA DÖNÜŞ

Çeviren: İsmail Ferhat Çekem

"İstedim onu ardımda bırakmayı,
Hüzne kapımı açmayı;
Oysa ne çok seviyor beni,
Ne çok istiyor iyiliğimi;
Vazgeçmiyor benden, beni düşünmekten.
Onu bir kandırsam,
Bir terk edebilsem,
Heyhat! Vazgeçmiyor benden, beni düşünmekten." [1]

1. John Keats, *Endymion*, *Dördüncü Kitap*, *Song of the Indian Maid*. (ç. n.)

ÖNSÖZ

BİRAZDAN okuyacağınız olayların 1840 ile 1850 yılları arasında yaşanmış olması mümkündür; buralarda "Budmouth" adıyla bilinen eski kaplıca, o tarihlerde, Kral I. George dönemindeki göz alıcılığını, prestijini bir nebze olsun hâlâ koruyor, ülkenin iç kısımlarında yalnız başına ikamet eden romantik, hayalperest bir ruhu canlılığıyla hâlâ cezbedebiliyordu.

Bu kasvetli hikâyenin geçtiği yer, yani herkesin bildiği ismiyle "Egdon Heath", aslında başka başka isimler taşıyan, tapu kayıtlarında birleştirilmiş ya da birbirine benzediği için aynı yer kabul edilmiş, sayıları en az bir düzineye varan kırsal arazilerden oluşur; Egdon Heath'in bu arazilerin bir araya getirilmesiyle oluşturulduğu, yani buna en azından gayret edildiği, sabanın toprakta gelişigüzel bıraktığı izlerle ya da ağaçlandırılan bölgelerle şimdilerde bir nebze gizlenmiş olsa da buralar özellikleri ve görünüşleri itibarıyla neredeyse birbirinin aynıdır.

Güneybatısına düşen kısmı burada tarif edilen bu geniş arazinin içinde bir yerlerin, Wessex Kralı Lear'ın gezdiği bozkırlar olduğunu hayal etmek hoş.

T.H.

Temmuz, 1895

BİRİNCİ KİTAP

ÜÇ KADIN

ZAMANIN ÇOK AZ YIPRATABİLDİĞİ BİR YÜZ

I

KASIM ayının bir cumartesi günü, vakit öğleden sonradan alacakaranlığa dönüyor; Egdon Heath olarak bilinen uçsuz bucaksız, etrafı çevrilmemiş, yabani kalmış toprak parçası anbean kahverengileşiyordu. Yukarıda gökyüzünü bir uçtan bir uca kaplayan incecik beyaz bulutlar bütün bozkırın üzerine kurulmuş bir çadırdı.

Gökyüzü bu solgun siperle, topraksa bitki örtüsünün en koyusuyla kaplandığından ikisinin kavuştuğu ufuk çizgisi kolayca seçiliyordu. Bu kadar belirgin bir tezat, gökyüzündeki yerini vaktinden evvel almış gecenin bir parçası gibi gösteriyordu bozkırı: Gökyüzüne bakınca gündüzün daha orada durduğu, yeryüzüne ise büyük ölçüde karanlık çöktüğü ayırt edilebiliyordu. Karaçalıları biçmekle uğraşan biri başını kaldırıp baksa işine devam etmek gelirdi içinden; başını eğip yere baktığındaysa kestiği çalı çırpıları hemen demet yapıp evine gitmeye karar verirdi. Yeryüzünün ve gök kubbenin göz alabildiğince uzaktaki çizgileri maddeyi ne kadar birbirinden ayırıyorsa zamanı da o kadar ayırıyordu sanki. Bozkırı kaplamış koyuluk tek başına yarım saat erken batırmıştı günü; benzer bir şekilde şafağı geciktirebilir, öğle vaktini hüzünlendirebilir, ender görülen ama koptu mu da gökyüzüne surat astıran fırtınaların habercisi olabilir ve aysız bir gece yarısının donukluğunu bir korku ve ürperme sebebine dönüştürebilirdi.

İşin doğrusu, Egdon Heath denen viraneliğin muhteşemliği, kendine özgü görkemi tam da her gece yeniden karanlığa karış-

tığı bu dönüm noktasında başlıyordu; böyle bir zamanda orada bulunmamış birinin onu anladığı söylenemezdi. Bu değişim en çok, açıkça görülemediği zamanda hissedilirdi; değişimi bütünüyle kavramak, bu değişime neyin sebep olduğunu anlamak için o saatte orada olmak ve bir sonraki şafağa kadar geçecek birkaç saati beklemek gerekiyordu; işte o zaman, ancak o zaman gerçek hikâyesini anlatırdı Egdon Heath. Orası, aslında geceyle yakından ilintiliydi; gece yüzünü gösterdiğinde, o manzarayla gecenin birbirine kavuşmaya meylettiği sezilebilirdi. Birbiri ardına hüzünle sıralanan tepecikler ve çukurlar sanki kasvetini içlerinde eksiksiz hissettikleri akşamı karşılamak için ayaklanır, gökyüzünde yoğunlaşıp yere inen karanlık, bozkırın nefesinden aynı süratle havaya karışırdı. Gökyüzündeki bilinmezlikle yeryüzündeki bilinmezlik işte böylece orta yerde kavuşur, gecenin karanlığında yarenlik ederdi.

Ne yapmak istediğinden kesinlikle emin, amacına ulaşmak için gözünü kırpmadan etrafı seyreden bir yerdi artık orası, çünkü diğer şeyler derin bir uykuya dalarken bozkır sanki ağır ağır uykusundan kalkar ve kulak kabartırdı. Her gece o muazzamlığıyla bir şeyleri beklerdi sanki; fakat bu şekilde, hiç kıpırdamadan yüzyıllar boyu o kadar beklemiş ve o kadar çok badire atlatmıştı ki artık son bir badireyi –nihai yıkımı– beklediği düşünülebilirdi sadece.

Egdon Heath, kendine özgü ve doğal ahengi nedeniyle burayı sevenlerin dönüp dönüp hatırladığı bir yerdi. Çiçeklerin, meyvelerin yetiştiği, gördükçe insanın içini açan kırlar bu kadar aklına düşmez kimsenin, çünkü o çiçekler, o meyveler olmasa oralara rağbet etmek kimsenin aklına gelmez. Alacakaranlık, Egdon Heath'in manzarasıyla birleşerek haşinliğe sığınmadan görkemli, gösterişe kaçmadan etkileyici, ikazlarının altını çizen, büyüklüğünü sadeliğiyle gösteren bir şeye evrilirdi. Bir hapishanenin cephesini kendisinin iki katı büyüklüğündeki bir sarayın cephesinde rastlanan haysiyetten çok daha fazlasıyla süsleyen vasıflar, bu bozkıra, kabul görmüş güzellikleriyle bilinen yerlerde eksikliği kesinlikle hissedilen bir yücelik katardı. Yaşadığımız zamandan keyif alıyorsak gördüğümüz manzaradan da keyif alırız; peki ya keyif almıyorsak? İnsanlar, kasvetin bulaştığı yerlerde içlerinin bunalmasından ziyade güzelliğine anlam veremedikleri yerlerin gerçek yüzünün ortaya çıkmasından sıkıntı çekmiştir. Yorgun, yıpranmış, yabani

Egdon Heath ise çekicilikle, hoşlukla anılan türde güzelliğe değil, ondan daha gizli saklı, daha az rastlanan bir içgüdüye, çok sonradan öğrenilmiş bir duyguya hitap ederdi.

Bu alışılagelmiş güzelliğin rakipsiz hâkimiyetinin sona ermek üzere olup olmadığını gerçekten de sormak gerekir. Belki Tempe Vadisi'nin yerini, bilinen dünyanın sınırları ötesindeki ıssız ve çorak topraklar alacak;[2] belki insanlık, antik çağlarda hoşuna gitmemiş bir karamsarlığın çevresini sarmasına giderek daha fazla uyum sağladığını fark edecektir. Daha fazla düşünen insanlar nasıl yola getiriliyorsa yüceliği ıslah edilmiş kırların, denizlerin ya da dağların doğada görülebilecek yegâne manzaralar olmasının zamanı da belki geliyordur, belki de gelmiştir. Bu gidişle sıradan turistler, Güney Avrupa'nın üzüm bağlarını, mersin ağaçlarıyla dolu bahçelerini gördükçe ne hissediyorsa İzlanda'yı görünce de onu hissedecek; Alpler'i bir çırpıda geride bırakıp Scheveningen'in kum tepeciklerine giderken Heidelberg'i, Baden'i es geçecektir.

Dünya nimetlerinden elini ayağını bütünüyle çekmiş biri bile Egdon'da amaçsızca dolaşma hakkını kendinde görür, böyle bir manzaradan zevk aldığında çizgiyi aşmamış olurdu. O âna kadar bastırılmış, kendisini gösterememiş renklerden, güzelliklerden zevk almak, hiç değilse, doğuştan gelen hakkıydı herkesin. Egdon ancak yazın en civcivli günlerinde neşelenir gibi olurdu. Görkemden ziyade genellikle ağırbaşlılıktı onu çarpıcı hâle getiren ve çoğu zaman da kışın karanlığında, borasında, sisinde gelirdi öyle bir çarpıcılık. O zaman karşılık vermek için canlanırdı Egdon çünkü onun sevgilisi fırtına, dostuysa rüzgârdı. İşte o zaman tuhaf hayaletlerin evi olur; gece yarıları gördüğümüz ama böyle manzaralarla yeniden hayat bulmadıkları sürece bir daha aklımıza getirmediğimiz, uyanarak kaçabileceğimizi sandığımız felaket habercisi rüyalarla bizi sarıp sarmaladığını hayal meyal hissettiğimiz o yabani ve gözlerden ırak mıntıkaların en eskisi olduğu ve varlığının o zamana kadar fark edilmediği anlaşılırdı.

Egdon şimdilerde insan doğasıyla mükemmel uyum içinde bir yerdi: Ne berbat ne tiksindirici ne de çirkindi, ne sıradan ne

2. Tempe Vadisi: Antik çağda tanrı Apollon'un ve ilham perilerinin uğrak yeri olduğu kabul edilen vadi. Bugünkü Yunanistan'ın Teselya bölgesinde yer alır. (ç.n.)

göründüğü gibi ne de munisti fakat tıpkı insanoğlu gibi hor görülüyor ve bunu sineye çekiyordu; bununla birlikte, o kahverengi tekdüzeliğinin içinde müstesna bir azameti ve gizemi vardı. Uzun süre önce inzivaya çekilmiş kimi insanlar gibi sanki yüzünden okunuyordu tek başınalığı. İnsanın aklına trajik ihtimaller getiren ıssız bir yüzü vardı.

Bu, karanlıkta kalmış, modası geçmiş, yerine yenisi konulmuş topraklardan Domesday Kitabı'nda[3] bahsediliyor. Fundalarla, yaban çalılarıyla, dikenli çalılarla kaplı ıssız bir arazi diye geçmiş burası kayıtlara: "Bruaria."[4] Ardından arazinin uzunluğu ve genişliği fersah cinsinden verilmiş; bu kadim uzunluk birimiyle yapılan ölçümün gerçekte neye karşılık geldiği biraz şüpheli olsa da sayılardan anlaşıldığı kadarıyla Egdon arazisi geçmişten bugüne neredeyse aynı büyüklükte kalmış. "Turbaria Bruaria"[5] –yani bu arazide turba kömürü çıkarma hakkının verildiği– bölgeyle ilgili bazı belgelerde geçiyor. Yine bu karanlık topraklardan "Her yeri fundalık ve yosun kaplamış," diye bahsediyor Leland.[6]

Elimizde en azından bu coğrafyayla ilgili elle tutulur gerçekler, bugüne kadar varlığını koruyan ve insanı hakikaten tatmin eden kanıtlar vardı. Egdon şimdi nasıl zapt edilemeyen, herkes tarafından dışlanan bir yerse geçmişte de hep öyle olmuştu. Onun düşmanı medeniyetti; bu topraklar, bitki örtüsüyle kaplandığı ilk andan beri hep o kadim kahverengi elbisesini, kendine özgü o doğal ve değişmez kıyafetini giyerdi. Toprağın yetindiği bu saygıdeğer kıyafet, insanların kibirle giyindikleri elbiselerle dalga geçerdi biraz. İnsan bozkıra kesimi ve renkleri modern zevki yansıtan bir kıyafetle çıkarsa anormal görünmesi hemen hemen kaçınılmaz olur. Toprağın örtüsü bu kadar yalınken sanki biz de ancak en

3. Domesday Kitabı: İngiltere Kralı I. William'ın emriyle hazırlanan ve 1086 yılında tamamlanan kadastro ve envanter çalışması. İngiltere'nin büyük bölümünü ve Galler'in bir kısmı kapsayan bu çalışmada hangi arazinin kime ait olduğu, ne kadar gelir getirdiği, kaç kişiyi barındırdığı, doğal kaynaklarının ne olduğu, arazide ne üretildiği, ne kadar hayvan beslendiği kayıt altına alınmıştır. (ç.n.)

4. *(Lat.)* Bruaria: Fundalık, kırsal arazi. (ç.n.)

5. *(Lat.)* Turbaria Bruaria: Turba kömürü çıkartılan kırsal arazi. (ç.n.)

6. John Leland (1503-1552), İngiliz kütüphaneci ve antik çağ tarihçisi. (ç.n.)

eski ve en sade kıyafetimizle gezersek rahat edebiliriz.

Egdon'ın orta yerindeki vadide bozkırı göz alabildiğince çevreleyen, tepelerin ve sırtların dışındaki dünyaya gözün değmediği yerde dikenli bir çalının gövdesine şimdi olduğu gibi akşamla gece arasında bir saatte sırtını vermek, toprağın üzerinde ve altında ne varsa tarih öncesi zamanlardan ve başının üzerindeki yıldızlar gibi değişmeden kalmış olduğunu bilmek; değişime ayak uyduracağım diye akıntıya kapılmış, karşı konulamayacak kadar güçlü o Yeni'nin aralıksız saldırılarına maruz kalmış insan zihninin dengesini bulmasını sağlardı. Bu büyük, bozulmamış yerin kadim zamanlardan kalma, denizlerde olmayan bir sürekliliği vardı. Hangi denizin kadim zamanlardan kaldığı söylenebilir ki? Güneşle damıtılan, ay ışığıyla yoğrulan deniz her yıl, her gün, belki her saat yenilenir. Deniz değişmiş, çayırlar değişmiş, nehirler, köyler ve insanlar değişmiş, fakat Egdon aynı kalmıştı. O arazi ne havanın aşındırıp tahrip edebileceği kadar eğimli ne de su baskınlarının ve alüvyonların kurbanı olacak kadar düzdü. Yıllanmış bir şose yol ve birazdan bahsedeceğimiz, yoldan da eski bir höyük haricinde –ki bunların ikisi de uzun süredir aynı kaldıkları için neredeyse tabiatın kendisine dönüşmüştü– arazideki en önemsiz pürüzler dahi kazmanın, sabanın, küreğin değmesiyle oluşmuş değildi; bunlar, son jeolojik çağdaki değişimin rötuşlarından başka bir şey değillerdi ve öyle de kalmışlardı.

Yukarıda bahsedilen şose yol, Egdon Heath'in alt kesimlerini zikzaklar hâalinde kateder, bir ufuk çizgisinden öbürüne uzanırdı. Güzergâhının pek çok bölümünde bu bölgeye mahsus eski bir yolun üzerinden geçerdi: Romalılardan kalma büyük Batı Yolu'ndan ayrılmış, Via Iceniana ya da Ikenild Caddesi diye bilinen yoldu bu. Sözü edilen akşamda, her ne kadar Egdon'ın önemsiz unsurlarını silikleştirmeye yetecek kadar kasvet çökmüş olsa da yolun beyaz yüzeyinin neredeyse her zamanki kadar aydınlık kaldığı dikkati çekecektir.

İNSANLIK DERTLERİYLE EL ELE TEŞRİF EDİYOR

II

YOLUN kenarından yürüyordu ihtiyar bir adam. Saçları karlı dağlar gibi beyaz, omuzları çökük, genel hatları itibarıyla solgun bir adamdı. Başında parlak bir şapka, omuzlarında eski püskü bir gemici pelerini, ayaklarında da gemici ayakkabıları vardı; pelerinin pirinç düğmelerini gemi çıpası amblemleri süslüyordu. Elinde gümüş topuzlu bir baston taşıyor, bunu gerçekten de üçüncü bacağı gibi kullanıyor, her üç dört adımda bir bastonun ucunu azimle yere saplıyordu. Adamın rütbesini kestirmek mümkün olmasa da zamanında deniz subaylığı yapmış olduğunu söylemek mümkündü.

Uzun ve zahmetli yol adamın önünde kupkuru, bomboş, bembeyaz uzanıyordu. Her iki tarafı da bozkırla epey birleşmiş olan yol, o muazzam karanlığı siyah saçlı birinin kafasındaki yiv gibi ikiye bölüyor, gözün gördüğü en uzak ufukta kıvrılıp kayboluyordu.

İhtiyar adam sık sık gözlerini kısıp ileriye bakıyor, henüz katetmediği dolambaçlı yolu süzüyordu. Uzakta, kendisinden epey bir mesafe ileride hareketli bir nokta görür gibi oldu; bir vasıtaya benziyordu gördüğü ve onun da kendisiyle aynı istikamette gittiğini anladı. O manzarada canlılık emaresi taşıyan tek şey, etrafa sinmiş yalnızlığı daha belirgin hâle getirmekten başka bir işe yaramayan o vasıtaydı. Ağır ağır ilerliyordu; ihtiyar adam temposunu hiç bozmadan ona yetişti.

Yakınına geldiğinde bunun bir yaylı araba olduğunu anladı;

şekli sıradandı ama rengi bir tuhaftı, aşırı parlak bir kırmızıydı. Arabacı arabanın yanında yürüyordu ve arabası gibi o da baştan aşağı kırmızıydı. Elbiselerini, kasketini, çizmelerini, yüzünü ve ellerini o rengin tek bir tonu kaplamıştı. Temizlenmekle çıkacak bir boya bulaşığı değildi adamınki; o renk içine işlemişti.

İhtiyar adam bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Arabasıyla yolculuk eden bu seyyah, aşıboyası satıcısıydı; adamın işi, çiftçilere koyunlarını işaretlesinler diye kırmızı aşıboyası tedarik etmekti. Wessex'te soyu hızla tükenen bir türe mensuptu ve hayvanlar âleminde, geçtiğimiz yüzyılda nesli tükenmiş bir kuş cinsi olan Dodo'nun hayvanlar âlemindeki yerini bugünün taşrasında dolduruyordu. Ayakta kalmayı genellikle beceren hayat tarzları ile tedavülden kalkmış olanlar arasında merak uyandıran, ilgi çeken ve yok olmaya yüz tutmuş halkalardan biridir bu adam.

Güçten düşmüş deniz subayı, ağır adımlarla yol arkadaşının yanına geldi ve selam verdi. Aşıboyası satıcısı başını çevirdi, mahzun ve meşgul bir edayla adamın selamını aldı. Genç biriydi satıcı ve yüzü kusursuz olmasa da o kadar güzeldi ki doğal renginde olsa kimse onun yakışıklı olmadığını iddia edemezdi. Yüzünü kaplayan boyanın ardından son derece tuhaf bir kızgınlıkla bakan, yırtıcı bir kuşunki kadar keskin ve sonbaharda çöken sis gibi mavi gözleri insanın dikkatini çekmeye yetiyordu. Favori uzatmış ya da bıyık bırakmış olmadığından yüzünün alt kısmının yumuşak hatları belirgindi. Dudakları inceydi; düşüncelere daldığından büzüşmüş gibi dursa da köşeleri arada sırada keyiften seğiriyordu. Vücuduna sıkı sıkı oturan, fitilli kadifeden, son derece kaliteli, fazla yıpranmamış, amacına uygun bir seçim olmuş ancak adamın işi nedeniyle orijinal rengini kaybetmiş bir elbise giyiyordu. Kıyafetleri biçimli vücudunu hakkıyla ortaya çıkarıyordu. Adamın görünüşünde belli bir hâli vakti yerindelik vardı ve bu da akla onun fakir biri olmadığını getiriyordu. Onu gören biri hâliyle şu soruyu sorardı: "Böyle gelecek vaat eden biri neden bu tuhaf işi kendine uygun görüp de cazibesini saklamış?"

Yolculardan yaşlı olan birinin ona eşlik etmesini arzular görünüyordu; ikisi yan yana yürümeye devam etse de, genç olanı, ihtiyar adama selam verdikten sonra sohbete devam etmeye dair bir istek göstermedi. Etraftaki açık kahverengi bitki örtüsüne vuran

rüzgârın gürültüsünden, tekerleklerin gıcırtısından, adamların yürümesinden ve arabayı çeken tımarsız iki midillinin ayak seslerinden başka ses çıkmıyordu. Bunlar Galloway ve Exmoor kırması, küçük, dayanıklı hayvanlardı ve bu civarda "yaban midillisi" diye bilinirlerdi.

İşte, yollarına böyle devam ederken aşıboyası satıcısı ara ara yol arkadaşının yanından ayrılıyor, arabanın arkasına geçip küçük bir pencereden arabanın içine bakıyordu. Her defasında kaygılanıyordu. Ardından, yine ya memleketin hâlinden ya da aklına ne geldiyse ondan konuşan ihtiyarın yanına dönüyor, adamın söylediklerine bir kez daha dalgın dalgın cevap veriyor, sonra ikisi birden tekrar sessizliğe gömülüyordu. Sessizlikten ne biri ne de öbürü sıkıntı duyuyordu; bu ıssız yerlerde seyyahların, ilk selamlaşmanın ardından hiç konuşmadan millerce yolun zahmetini birlikte çektiğine sık rastlanırdı; yan yana yürümenin adı konulmamış bir sohbet olduğu, yolu ayırmanın birinin en ufak işaretine baktığı, o işaret gelmiyorsa da aradaki ilişkinin devam ettiği yerlerdi burası, şehirlerden farklıydı.

Aşıboyası satıcısı arabasının arkasına geçip durmasaydı, bu ikisi muhtemelen yolları ayrılana kadar tek kelime daha konuşmayacaktı. Satıcı beşinci kez bakıp döndüğünde ihtiyar adam "Arabanın arkasında yükünden başka bir şey var, değil mi?" dedi.

"Evet."

"Birinin gelip bakmasına ihtiyaç duyan biri mi?"

"Evet."

Çok geçmeden içeriden ince bir çığlık duyuldu. Satıcı hızla arka tarafa geçti, içeri baktı ve geri geldi.

"İçeride çocuk mu var, delikanlı?"

"Hayır, bayım, bir kadın var."

"Bak sen şu işe! Niye çığlık atmış kadın?"

"Uykuya dalmış, yolculuk etmeye alışkın da değil, rahat edemiyor, rüya görüp duruyor."

"Kadın genç mi?"

"Evet, genç."

"Kırk sene önce olsaydı ilgimi çekerdi. Karındır herhalde?"

"Karım mı!" dedi öbürü acı acı. "Benim gibi biriyle yuva kurmayacak kadar asil bir kadın o. İyi de ben bunu size niye anlatı-

yorum ki?"

"Haklısın. Ama anlatmaman için de bir sebep yok. Benim sana yahut ona ne gibi bir zararım dokunabilir?"

İhtiyar adamın yüzüne baktı satıcı. "Yani, bayım," dedi en sonunda, "ben onu evvelden tanırım, size bir şey anlatmamam en iyisi. Fakat o benim hiçbir şeyim olmaz, ben de onun hiçbir şeyi olmam; onu götürecekleri daha iyi bir vasıta bulunabilseydi benim arabamda olmayacaktı zaten."

"Sormamda sakınca yoksa, neredeydi kadın?"

"Anglebury'deydi."

"O kasabayı iyi bilirim. Orada ne işi varmış?"

"Öylesine, çene çalmaya gitmiş. Neyse, yorgunluktan ölecek hâlde şimdi, kendini de hiç iyi hissetmiyor, bu kadar huzursuzlanmasının sebebi bu. Yaklaşık bir saat önce daldı, uyumak ona iyi gelecektir."

"Eminim güzel bir kızdır, öyle değil mi?"

"Güzel denebilir."

İhtiyar yolcu, merakla arabanın penceresine çevirdiği gözlerini oradan ayırmadan sordu: "Girip nasıl olduğuna bakmamın sakıncası var mı?"

"Olmaz," diye çıkıştı satıcı bir anda. "Hava kararıyor, baksanız da çok bir şey göremezsiniz; üstelik, size bu izni vermek bana düşmez. Tanrı'ya şükür, mışıl mışıl uyuyor. Umarım evine varıncaya kadar da uyanmaz."

"Kim bu kadın? Buralı mı?"

"Kusuruma bakmayın ama kim olduğu hiç önemli değil."

"Blooms-End'deki kız mı yoksa? Son zamanlarda adı pek bir duyulur oldu. Eğer oysa onu tanırım; başına ne geldiğini de tahmin ederim."

"Hiç önemli değil... Bakın, bayım, üzgünüm ama yol arkadaşlığımız uzun sürmeyecek. Atlarım yoruldu, daha gidecek çok yolum var ve onları şurada bir saat kadar dinlendireceğim."

İhtiyar seyyah kayıtsızca başını salladı; satıcı atlarını ve arabasını yolun kenarına çekti ve "İyi geceler," dedi. İhtiyar adam da iyi geceler dileyerek geldiği gibi yoluna devam etti.

Satıcı, ihtiyar adam yolda bir nokta kadar küçülene ve gecenin gittikçe koyulaşan karanlığına karışana kadar ardından baktı.

Sonra, arabanın altına bağlanmış torbadan biraz saman çıkardı, bir kısmını atların önüne attı, kalanını da minder niyetine arabasının yanına, yere serdi. Bu işini halledince oturdu, sırtını tekere yasladı. Kadının içeride usul usul soluk alıp verdiği geldi kulağına. Bunu duymak onu memnun etmiş gibiydi, derin düşüncelere dalarak manzarayı inceledi, bir sonraki adımının ne olması gerektiğini hesaplıyordu sanki.

Derin düşüncelere dalarak iş halletmek, üstelik bunu ağır ağır yapmak, belli ki günün geceye döndüğü bu saatlerde Egdon'daki vadilerde olanların vazifesiydi; çünkü o ertelenmiş, o sürüncemede bırakılmış kuşkuyu yaratan bozkırın doğal hâliydi. Manzaradaki sükûnetin özelliği buydu. Hayat gerçekten durduğu için değil, inanılmaz derecede yavaş ilerlediği için sakin akıyordu sanki burada. Canlılığın, ölümün verdiği uyuşukluğa bu kadar benzemesi başlı başına dikkat çekicidir; Egdon'ın bir yandan çölün ataletini sergilerken bir yandan da çayırların, hatta ormanların yaşama enerjisini kullanıyor olması, onu düşünenlerde insanın kendisini ön plana çıkarmamasından, temkinli davranmasından doğan dikkati uyandırırdı.

Aşıboyası satıcısının gözleri önündeki manzara, yolun seviyesinden geriye, bozkırın kalbine uzanan bir dizi yükseltiden oluşuyordu. Birbiri ardına dizilmiş tümsekleri, çukurları, sırtları, bayırları kucaklıyor, derken bunların hepsi hâlâ aydınlık gökyüzünü kesen yüksek bir tepede birden son buluyordu. Seyyahın gözleri bunların üzerinde bir süre gezindi ve nihayetinde oradaki tek kayda değer şeyde karar kıldı. Bir höyüktü bu. Doğal seviyesini aşmış, manzaraya hâkim bu toprak çıkıntısı, bozkırdaki en ıssız yükseltinin en tepesini işgal ediyordu. Höyük, her ne kadar vadiden bakıldığında bir devin kaşlarının arasındaki siğile benzese de aslında büyüktü. Bozkırın içinde çalılarla, fundalıklarla, eğreltiotlarıyla kaplı bu âlemin kutbunu ve mihverini oluşturuyordu.

İstirahat hâlindeki adam höyüğe baktıkça o âna kadar etrafta ne varsa hepsinden yüksek olan zirvesinin daha yüksek bir şeyle aşıldığını fark etti. Bu şey, miğferin üzerindeki sivri uç gibi, yarımküre şeklindeki tepecikten yükseliyordu. Hayal gücü yerinde bir yabancı, içgüdüsel olarak, gördüğü manzarada modern zamanlara ait hiçbir şey kalmamış olduğundan, bu siluetin höyüğü ku-

ran Keltlerden birine ait olduğunu sanabilirdi başta. Sanki ırkının son temsilcisiydi o kişi ve geri kalanlarla birlikte ebedi uykusuna yatmadan önce biraz durup düşünmek istemişti.

Siluet orada duruyordu, altındaki tepe kadar hareketsizdi. Düzlüğün üzerinde tepe, tepenin üzerinde höyük, höyüğün üzerinde de bu siluet yükseliyordu. Siluetin yukarısına gökküreden başka hiçbir şey koyulamazdı.

Bu siluet, birbiri üzerine yığılmış karanlık tepeleri o kadar kusursuz, hassas ve gerekli bir dokunuşla tamamlıyordu ki tepelerin o şekilde dizilmesinin anlaşılabilir tek gerekçesi oymuş gibi duruyordu. O olmasaydı ışıksız bir kubbeden ibaret kalacaktı höyük; varlığı, o toprak yığınına anlam kazandırıyordu. Manzaranın parçaları tuhaf bir biçimde bağdaşıyordu birbiriyle; çünkü vadi, bayır, höyük ve üstündeki siluet tam bir bütünlük oluşturuyordu. Bütünü oluşturan parçalardan birine ya da öbürüne bakmak eksiksiz bir şeyi değil, bir şeyin yalnızca bir kısmını gözlemlemek demekti.

Bütün bu hareketsiz yapının organik bir parçası olmuştu siluet; öyle ki insan onun hareket ettiğini görse bu tuhaf olayı aklından asla çıkaramazdı. O kişinin bir parçasını oluşturduğu bütünün temel özelliği hareketsizlik olduğundan, herhangi bir parçanın hareketsizliğe son vermesi kafa karışıklığına yol açardı.

Gelgelelim, olan da buydu. Siluetin sabit duruşundan vazgeçip bir iki adım attığı ve geriye döndüğü seçilebiliyordu. Paniğe kapılmış gibi höyüğün sağından, bir su damlası tomurcuktan nasıl süzülürse öyle aşağı indi, ardından gözden kayboldu. Bu hareket siluetin vasfını ve bir kadına ait olduğunu daha belirgin biçimde göstermeye yetmişti.

Kadının aniden yer değiştirmesinin sebebi şimdi ortaya çıkıyordu. Sağ taraftan inip gözden uzaklaşmasıyla birlikte yeni biri, sırtındaki yüküyle höyüğün sol tarafından belirdi, höyüğü tırmandı ve yükünü tepeye boşalttı. Ardından ikincisi, derken üçüncüsü, dördüncüsü, beşincisi geldi ve nihayetinde, sırtında yük taşıyan siluetler bütün höyüğü doldurdu.

Siluetlerin gökyüzünü arkalarına alarak sergiledikleri bu pandomimden çıkarılabilecek tek anlam, kadının onun yerini alan siluetlerle hiçbir ilişkisinin bulunmadığı, onlarla karşılaşmamaya

azmettiği ve oraya onlardan farklı bir maksatla gelmiş olduğuydu.

Olan biteni gözleyen satıcının aklı o gözden kaybolmuş, tek başına gezen siluete bilerek kaydı, çünkü onu bu yenilere kıyasla daha ilgi çekici buldu, daha önemli gördü, kadının öğrenmeye değer bir hikâyesinin olması daha muhtemel diye düşündü ve yeni gelenleri gayriihtiyari davetsiz misafir kabul etti. Ne var ki, o yeni gelenler höyükten ayrılmadı, oraya yerleşti; tek başına gezen ve o âna kadar ıssızlığın kraliçesi olmuş siluetse pek geri dönecek gibi görünmüyordu.

EGDON HEATH'İN ÂDETLERİ

III

HÖYÜĞÜN hemen yakınlarına bir nöbetçi dikilmiş olsaydı, bu kişilerin genciyle yaşlısıyla komşu köylerin erkekleri olduğunu öğrenirdi. Her biri, höyüğü tırmanırken karaçalı demetlerine kolay girsin diye iki demet olmak üzere, her iki ucu sivriltilmiş uzun bir kazığın önüne ve arkasına bağlanmış ağır yükünü taşıyordu. Geldikleri yer Egdon Heath'in höyüğün çeyrek mil kadar arkasına düşen ve karaçalıdan başka neredeyse hiçbir şey yetişmeyen kısmıydı.

Taşıdıkları karaçalı demetleri öylesine sarmıştı ki her yerlerini, yüklerini yere bırakana kadar onlar da ayaklı çalılık gibi görünüyorlardı. Sıra hâlinde yürüyordu grup, koyun sürüsü gibiydiler; güçlüler en önde, zayıflar ve gençler arkada.

Yüklerin hepsi yan yana kondu; her yerde Rainbarrow adıyla bilinen höyüğün tepesini, çevresi dokuz metreyi bulan bir karaçalı piramidi işgal ediyordu artık. Kimileri kibritleri hazırlamakla, karaçalı demetleri arasından en kurularını seçmekle meşgulken kimileri de demetleri bir arada tutan böğürtlen çalısından yapılma bağları gevşetmekle uğraşıyordu. Bu işler yapılırken diğerleri de kafalarını kaldırdı ve bulundukları mevkinin sağladığı hâkimiyetle, artık karanlığın neredeyse tamamen kapladığı muazzam araziyi gözleriyle taradı. Egdon Heath'teki vadilerde günün hangi saati olursa olsun bozkırın yabani yüzü dışında hiçbir şey görünmezdi fakat bu mevki onlara, çok daha uzakta ve çoğu zaman da bu boz-

kır diyarının ötesinde kalan toprakları çevreleyen bir ufku görme imkânı tanıyordu. Orada ne olduğunu seçemiyorlardı gecenin o saatinde fakat o toprakların da sapa kalmış yerler olduğunu belli belirsiz sezebiliyorlardı.

Genciyle yaşlısıyla erkekler karaçalı yığınını çatarken, karanlığın koyuluğundan daha uzakta olduğu anlaşılan yerlerde bir şeyler değişti. Kırmızı güneşler, ateş kümeleri birer birer yükselmeye başladı; leke leke oldu bir anda her yer. Aynı anma törenine katılan diğer köylerin yaktığı şenlik ateşleriydi bunlar. Bu şenlik ateşlerinden bazıları Rainbarrow'a çok uzakta, kapkara bir göğün altında yanıyordu; öyle ki soluk ve saman gibi incecik alev demetleri bir yelpaze gibi açılıp aydınlatıyordu etraflarını. Bazıları büyüktü, yakındaydı; bir hayvanın kara derisine yeni basılmış damgalar gecenin karanlığına kızıl çalıyordu. Bazıları yüzlerinden şarap damlayan, saçları dağılmış rahibeleriydi Dionisos'un.[7] Üzerlerinde usul usul süzülen bulutların koynunu renklendiriyor, sabaha yok olacak o beyaz mağaraları aydınlatıyor, onları kaynar kazanlara dönüştürüyordu. Sayılsa, otuza yakın şenlik ateşi çıkardı bütün Egdon Heath'te; nasıl ki insan rakamları seçemese de kadrana baktığında saatin kaç olduğunu anlayabilirse, bu adamlar da hangi ateşin nerede yakıldığını, etrafta ne olduğunu göremeseler de alevlerin açısına ve istikametine bakıp anlıyorlardı.

Rainbarrow'dan gökyüzüne hışımla fırlayan ilk alev, uzaktaki büyük ateşlere sabitlenip kalmış bütün gözleri kendi işlerine, alevleri aynı şekilde göğe yükseltme çabalarına yeniden çevirdi. O kendine özgü sarı üniformasını giymiş parlak alev, grubun arkasında kalmış kadınların ve erkeklerin katılmasıyla şimdi daha da kalabalıklaşmış insan çemberinin içinde mutluluk saçarak hızla dolaştı; hatta höyüğün tepesindeki karanlığı, kenarlara indikçe usulca gözden kaybolan bir aydınlığın enerjisiyle kapladı. Bu ışıkta topraktan fırlamış bir yarımküre gibi görünüyordu höyük, yeryüzüne çıkarıldığı o ilk günkü mükemmelliğindeydi; hatta höyüğün içinden çıktığı küçük çukur bile duruyordu. O inatçı toprağın zerresine bir kez olsun saban değmemişti. Kıraç toprağı çiftçi için verimsiz yapan neyse tarihçi için verimli yapan da oydu. Buraya

7. Yunan mitolojisinde şarap tanrısı. (ç.n.)

kimse ihtimam göstermemiş olduğundan silinip gidecek bir iz de yoktu.

Şenlik ateşlerini yakanlar yerkürenin ışıltılı üst katlarından birinde duruyordu sanki; höyüğün aşağısında uzanan karanlık topraklardan ayrılmış, onlarla bağlarını koparmışlardı. Aşağısı artık muazzam bir boşluktan ibaretti, üzerinde durdukları höyüğün devamı değildi, çünkü insanların gözleri, parlak alevlere alıştığından, ateşin ötesinde hiçbir şey göremiyordu. Karaçalı demetlerinin arada sırada her zamankinden daha parlak bir ateşle yandığı, kıvılcımlarını höyüğün aşağısına, emrini iletmesi için cepheye yaverini gönderen bir general gibi uzaktaki çalılardan, su birikintilerinden, beyaz kumluklardan birine yolladığı, oraları tutuşturduğu, alevlerin kızıllığının oraları da sardığı, ardından karanlıkta her şeyin tekrar kaybolduğu doğrudur. İşte o zaman, aşağıdaki karanlık bir bütün olarak, Yüce Floransalı'nın[8] kenarında durup seyrettiğini hayal ettiği şekliyle Araf'ı andırıyor, boşlukta esen rüzgârın fısıltılarını oraya sıkışıp kalmış "azametli ruhların" yakarışlarına çeviriyordu.

Sanki bu adamlar, bu delikanlılar bir anda geçmiş çağlara dalmış, bu yere hiç de yabancı olmayan bir zamanı ve meşguliyeti alıp buraya getirmişlerdi. O tepede Britanyalıların yaktığı ilk ateşin külleri, sıcaklığını korumuş ve bozulmamış bir biçimde, üzerinde durdukları höyüğe serpilmişti. Bundan çok zaman önce orada tutuşturulmuş ateşlerin alevleri, şimdi parlıyormuş gibi tepenin aşağısındaki düzlükleri aydınlatıyordu. Thor için, Odin[9] için düzenlenen şenliklerde ateşler tam da burada yakılmış, o tanrılar layığıyla anılmıştı. Üstelik, şimdilerde Egdon Heath ahalisini eğlendiren bu alevlerin soyunun, 5 Kasım komplosunu canlı tutmak için uydurulan hikâyelerden ziyade,[10] Kelt rahiplerinin

8. Yazar burada İtalyan şair, yazar ve felsefeci Dante Alighieri'ye (1265-1321) ve onun ünlü eseri İlahi Komedya'ya gönderme yapıyor. (ç.n.)

9. Thor ve Odin, Cermen ve İskandinav mitolojilerinde geçen tanrılar. İngilizcede perşembe ve çarşamba günleri (Thursday: Thor's day; Wednesday: Woden's day) isimlerini bu tanrılardan almıştır. (ç.n.)

10. Yazar burada, Robert Catesby ve Guy Fawkes öncülüğünde bir grup İngiliz Katolik tarafından, İngiltere Kralı I. James ve diğer aristokratları öldürmek maksadıyla 5 Kasım 1605'te yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan Parlamento binasını havaya uçurma girişimine (İng.

düzenlediği ayinlerle Sakson törenlerinin birbirine karışmasına dayandığı gayet iyi bilinir.

Üstelik kış kapıya dayandığında bütün Doğa'da çalınan yat borusunu duyan insanoğlunun içgüdüleriyle yaptığı direniş eylemidir ateş yakmak. Her sene yeniden yaşanan bu mevsime, beraberinde kötü zamanları, soğuk karanlığı, sefaleti ve ölümü getirmesi için verilen emre karşı çıkan plansız, Prometheus'unkine benzer bir isyankârlığa işaret eder. Karanlığın kıyameti çöker ve bu defa yeryüzünün zincire vurulmuş tanrıları "Işık olsun," diye buyurur.[11]

Ateşin etrafındakilerin tenine, giysilerine tutunmaya çalışan parlak ışıklarla kül rengi gölgeler bu insanların çehrelerine, vücut hatlarına Dürer'in[12] eserlerinde görülebilecek bir canlılık ve çarpıcılık veriyordu. Ne var ki, gruptaki insanların ne düşündüğünü keşfetmek imkânsızdı çünkü kıvrak alevler bir anda göğe yükselir, orada süzülür, derken bir anda yere hücum ederken grubun çehresine düşen leke gibi gölgeler ve kar tanesi gibi ışıklar biçimlerini ve konumlarını durmaksızın değiştiriyordu. Her şey kararsızdı; yaprak gibi titriyor, şimşek gibi sönüyordu. Loş göz yuvaları, ölünün kafasındakiler kadar derinken bir anda parıltılı çukurlara dönüşüyordu; mağaraya benziyor derken bir anda çökük avurtlardan biri parlıyor; bir anlığına dar, derin bir yarığı andıran kırışıklıklar ışığın değişmesiyle tamamen dümdüz ediliyordu. Karanlık kuyulardı burun delikleri, ihtiyar boyun kaslarıysa yaldızlı çıtalar; hiçbir parlaklığı olmayan şeyler sırlanırken erkeklerden birinin taşıdığı karaçalı kancasının ucu gibi parlak nesneler matlaşıyor, göz yuvarlakları küçük fenerler gibi parıldıyordu. Doğanın tuhaf ama hoş diye tasvir etmekle yetindikleri groteskleşiyor, grotesk denilenler doğaüstü bir mertebeye çıkıyordu, çünkü her şey uçlarda yaşanıyordu.

Diğerleri gibi yükselen alevlerin tepelere çağırdığı yaşlı bir adamın suratı, belki de bu sebeple, öyle dışarıdan göründüğü gibi burundan ve çeneden ibaret değildi; aslında, insan çehresinin

---

Gunpowder Plot) gönderme yapıyor. (ç.n.)

11. Eski Ahit, Yaratılış, 1:3. (ç.n.)

12. Albrecht Dürer (1471–1528), Alman ressam ve gravür ustası. (ç.n.)

takdire şayan bir örneğiydi. Hâlinden memnun, ateşin karşısında kendisini ısıtıyordu. Elinde sopa ya da kazık gibi bir şeyle, kıyıda köşede kalmış çalı çırpıyı ateşin içine itiyor, yanan yığının ortasına bakıyor, alevlerin yüksekliğini ölçmek ya da alevlerle birlikte yükselen ve ardından süzülüp karanlığa karışan büyük kıvılcımları takip etmek için arada bir gözlerini yukarı kaldırıyordu. Alevlerin parlaklığı ve insanın içine işleyen sıcaklığı sanki adamın neşesine bir şeyler katıyor ve çok geçmeden hazza dönüştürüyordu. Elinde sopası, kendi başına dans etmeye başladı; yeleğinin altında bir avuç bakır mühür parlıyor, sarkaç gibi sallanıyordu. Bir yandan da şarkı söylemeye başladı, baca borusundan tırmanmaya çalışan bir arı gibi vızıldıyordu:

"Kral bütün soylularını azarladı,
Biri, ikisi, üçü demedi;
'Earl Marshal,[13] *kraliçenin günahını çıkaracağım,*
Sen de benimle geleceksin.'
'Ne büyük lütuf, ne büyük lütuf,' dedi Earl Marshal,
Dizlerinin üzerine çöktü,
'Kraliçe ne söylerse söylesin,
Ona hiç zarar gelmesin.' "

Nefesi kesilmese devam edecekti ihtiyar adam; şarkıyı böyle yarıda bırakması, dimdik ayakta duran orta yaşlı bir adamın dikkatini çekti; hilal şeklindeydi adamın ağzı ve sanki neşeli biri olduğu düşünülmesin, bu şüphe yanlışlıkla üstüne yapışıp kalmasın diye ağzının kenarlarını dikkatle yanaklarının içine çekmişti.

Yüzü gözü kırışmış ama eğlencesinden vazgeçmeyen ihtiyara "Şarkı güzel, Cantle Dede, fakat senin gibi gırtlağı küflenmiş bir ihtiyarı maalesef zorluyor," dedi adam. "Keşke yine on sekizimde, bu şarkıyı söylemeyi ilk öğrendiğim yaşta olsaydım, demiyor musun Dede?"

Cantle Dede dans etmeyi bıraktı, "Bana mı söylüyorsun?" dedi.

---

13. Earl Marshal: Birleşik Krallık'ta hükümdarın tahta çıkma, taç giyme ve cenaze törenini planlamakla ve icra etmekle görevli soyluya verilen unvan. (ç.n.)

"Keşke yine genç olsaydım, demiyor musun? O zavallı körüklerin hava basmıyor belli ki."

"İyi de bende hâlâ iş var, görmüyor musun? Nefesimi bir şarkıya yetiremeyeceksem diğer yaşlılardan ne farkım kalır, öyle değil mi Timothy?"

Uzaktaki şose yolun oralarda ama aşıboyası satıcısının o sırada dinlendiği yerden epey uzak mesafedeki sönük bir ışığı eliyle işaret edip "Peki şu Sessiz Kadın Hanı'ndaki yeni evli çifte ne diyorsun? Nedir o işin aslı?" diye sordu Fairway. "Biliyor olman lazım, zeki adamsın sen."

"Ama biraz da teklifsizim, öyle değil mi? İnkâr etmiyorum. Cantle Efendi böyledir, başka türlü olamaz. Yine de, komşum Fairway, zamanla iyileşebilecek hoş bir kusurdur benimki."

"Duyduğuma göre bu gece eve dönüyormuş yeni evliler. Şimdiye kadar dönmüş olmalılar. Biz ne yapsak şimdi?"

"Gidip onlara mutluluk dilememiz gerekmez mi?"

"Yok, olmaz."

"Olmaz mı? Ben de dilemeliyiz, diye düşündüm. Benim dilemem şart, yoksa bana yakışmaz; bir yerde eğlence varsa ilk ben koşup giderim!

'Keşiş cübbesini geçir üstüne,
Birini de ben giyerim üstüme,
Ziyaret ederiz Kraliçe Eleanor'u,
Uğramış gibi iki keşişin yolu.'

Mrs. Yeobright'a, yeni gelinin yengesine rastladım dün gece; oğlu Clym'in Noel'de eve geleceğini söyledi bana. Son derece akıllı bir çocuk; ah, keşke ondaki kafa bende olsa. Her neyse, o çok bilinen neşeli hâlimle kadınla konuştum, dedi ki: 'Bu kadar saygıdeğer görünen biri nasıl olur da ahmak ahmak konuşur!' Gerçekten dedi bunu bana. Zerre kadar sevmem ben o kadını, yüzüne de söyledim. 'Zerre kadar sevmiyorum sizi,' dedim. Ağzının payını vermişim, değil mi?"

"Sanki o senin ağzının payını vermiş," dedi Fairway.

"Hayır," dedi Cantle Dede, biraz yüzü asılmıştı. "O kadar da kötü duruma düşmemişimdir herhalde?"

"Görünen o ki düşmüşsün; her neyse, düğün yüzünden mi Noel'de eve geliyormuş Clym? Evde artık tek başına kalacak annesine bir çare mi bulacakmış?"

"Evet, evet, sebebi oymuş. Ama Timothy, dinle beni," dedi Cantle Dede içtenlikle. "Çok şakacı birisi olarak adım çıkmış olabilir ama şimdi olduğu gibi, ciddi bir ânıma denk gelirsen anlayışlı biri de olurum. Sana o evli çift hakkında çok şey anlatabilirim. Evet, bu sabah saat altıda işlerini halletmek üzere kasabaya gittiler, o saatten beri ses soluk çıkmadı ikisinden de fakat galiba bu öğleden sonra evlerine çift olarak, yani karı koca olarak döndüler. İşte şimdi erkek gibi konuşmadım mı, Timothy? Mrs. Yeobright yanılmamış mı benim hakkımda?"

"Peki, bu kadarı yeterli. Geçen sonbahardan, yani kızın yengesi nikâha karşı çıktığından beri o ikisinin birlikte dolaştığını bilmiyordum. Bu yeni düzen ne zamandan beri devam ediyormuş? Sen biliyor musun, Humphrey?"

Fairway gibi Cantle Dede de Humphrey'ye döndü ve bilgiç bir tavırla "Evet, ne zamandan beri?" diye sordu. "Sana soruyorum."

Gözlerini ateşten ayırmadan "Kızın yengesi fikrini değiştirdiğinden ve o adamı alabileceğini yeğenine söylediğinden beri," diye cevap verdi Humphrey. Biraz ağırbaşlı bir delikanlıydı Humphrey, karaçalı biçenlerin kullandığı kancalardan, deri eldivenlerden taşırdı yanında; bacakları, o iş öyle gerektirdiğinden, Golyat'ın baldırına geçirdiği pirinçten zırh kadar sert tozluklarla kaplıydı. "Sanırım bunun için buradan uzakta bir yerde evlendiler. Tabii, o kadar velvele kopardıktan, nikâha razı gelmedikten sonra bu işe hiç karşı çıkmamış gibi, hem de aynı yerde şaşaalı bir düğün yapması Mrs. Yeobright'ı aptal durumuna düşürürdü."

"Kesinlikle. Aptal durumuna düşürürdü; öyle olması da o zavallılar için, tabii sadece tahminden ibaret benim düşüncelerim ama, çok kötü olurdu," dedi Cantle Dede; mantıklı biri olduğunu duruşuyla, yüz ifadesiyle göstermeye hâlâ büyük gayret sarf ediyordu.

"Ah, tabii, o gün kilisedeydim ben," dedi Fairway, "çok tuhaf bir şey oldu."

Cantle Dede "Tuhaf bir şey olmasa şaşardım," dedi üzerine basa basa. "Bu yıl hiç uğramadım oraya; eh, kış da yaklaştı, git-

mem herhalde bundan sonra."

"Ben son üç yıldır gitmedim," dedi Humphrey, "çünkü pazarları ölü gibi uyuyorum; sonra çok da uzak bir yer kilise, gitmesi zor; hani oldu da gittim diyelim, cennete alınmayan bir sürü insan varken aradan beni mi seçecekler sanki? İşte bu yüzden evde oyalanıp kiliseye hiç gitmiyorum."

"Benimkisi alelade bir ziyaret değildi," dedi Fairway, yine üzerine basa basa konuşmuştu, "Mrs. Yeobright'la aynı sırada oturuyordum. Siz o hâlime pek rastlamamışsınızdır ama kadının söylediklerini duyunca kanım çekildi. Evet, tuhaf bir şey bu; fakat duyunca kanım çekildi çünkü dirseklerimiz birbirine değiyordu neredeyse." Etraftakiler bu konuşmayı yapan Fairway'i daha iyi duymak için biraz daha yanaştı; çemberin daraldığını görünce ağzının kenarlarını yanaklarının içine her zamankinden daha büyük bir ciddiyetle çekti adam.

Arka taraftan kadının biri "Orada bir şeyler olduğunu görmek mühim," dedi.

Sözlerine devam etti Fairway: "Rahip 'Bildiğinizi açıkça söyleyeceksiniz,' dedi. Sonra yanımda bir kadın, bana değdi değecek, ayağa kalktı. 'Eğer bu ayağa kalkan Mrs. Yeobright değilse Tanrı belamı versin,' dedim içimden. Evet, komşularım, Tanrı'nın evinde olmama rağmen dedim bunu. Kalabalık içinde lanet okumak, küfretmek vicdanımın asla kaldıramayacağı bir şeydir, umarım buradaki kadınlar da bunu duymazdan gelir. Öyle ya da böyle, ne söylediysem söyledim, inkâr edersem yalan söylemiş olurum."

"Tabii olursun, komşu Fairway."

" 'Bu ayağa kalkan Mrs. Yeobright değilse Tanrı belamı versin,' dedim," diye tekrarladı Fairway o ânı anlatırken; o kötü kelime ağzından çıkarken, bu yinelemeden keyif almadığını, aksine yalnızca mecburiyetten bunu yaptığını gösteren, duygudan arındırılmış ciddiyeti tıpkı ilk söylediğinde olduğu gibi yüzünde duruyordu. "Ardından 'Bu nikâh kıyılmayacak,' dediğini duydum Mrs. Yeobright'ın. Rahipse çok rahattı, 'Sizinle ayinden sonra konuşalım,' dedi; evet, senden benden kutsal olmayan sıradan bir adama dönüştü bir anda. Ah, kadının yüzü nasıl da solgundu! Weatherbury Kilisesi'ndeki anıtı, hani okullu çocukların kolunu kopardığı o bağdaş kurmuş asker heykelini aklınıza getirirseniz faydası olur

belki. İşte, kadın 'Bu nikâh kıyılmayacak,' dediğinde yüzü aşağı yukarı o askerinkine benziyordu."

Dinleyiciler boğazlarını temizleyip ateşe biraz çalı çırpı attı; atmasalardı ateşin söneceği falan yoktu da hikâyeden alacakları dersi kafalarında evirip çevirecek zamanları olsun istemişlerdi.

"Evlenmelerine izin verilmediğini duyduğumda sanki bana para vermişler gibi sevindiğimi çok iyi hatırlıyorum," dedi samimi bir ses; karaçalılardan el süpürgesi, uzun saplı fırça yaparak geçinen Olly Dowden adında bir kadının sesiydi bu. Dostlarına olduğu kadar düşmanlarına da nazik davranmak ve yaşadığına şükretmek kadının tabiatında vardı.

"İyi de kız gitti, hiçbir şey olmamış gibi evlendi yine o adamla," dedi Humphrey.

Humphrey'nin sözlerine hiç aldırmıyormuş gibi yaparak "Rahiple konuştuktan sonra Mrs. Yeobright yola geldi, gayet anlayışlı davrandı," diye sözlerine devam etti Fairway; onun söylediklerine bir şeyler ilave ettiği zannedilsin istemiyordu kesinlikle, kendi düşüncesini ortaya koyduğunu göstermeye çalışıyordu.

Eğildiği ya da sağa sola döndüğü zaman korsesinden çıkan ses ayakkabı gıcırtısına benzeyen hayli şişman bir kadın "Hadi diyelim ki utandılar, yine de burada usulünce evlenebilirlerdi," dedi. "Arada sırada komşuları bir araya toplamak ve felekten bir gece çalmak iyi gelir, hep kilisede dua etmek için mi bir araya geleceğiz? Öyle gizli kapaklı işler bana göre değil."

"Ah, inanması zor gelecek şimdi ama öyle şaşaalı düğünler de bana göre değil," dedi Timothy Fairway, gözleri yine fıldır fıldır dönüyordu. "Ne yalan söyleyeyim, sessiz sedasız işlerini hallettikleri için ne Thomasin Yeobright'ı suçlarım ne de komşumuz Damon Wildeve'i. Evde düğün yapıldı mı kadın erkek karşılıklı dizilip saatlerce dans eder; yaşı kırkı geçtiyse insanın bacaklarında hâl bırakmaz o danslar."

"Doğru. Kadının evine bir kez girdin mi dansa kalkmam diyemezsin; yediklerimin hakkını vermem beklenir diye düşünürsün hep."

"Noel'de dans etmeye mecbursun çünkü yılın en önemli günüdür; düğünlerde dans etmelisin çünkü hayattaki en önemli gündür. İlk bir iki çocuğun vaftiz töreninde bile araya bir iki dans

sıkıştırıyor insanlar. Söylemek zorunda olduğun şarkılardan bahsetmedim bile henüz... Bence en iyisi şöyle esaslı bir cenaze töreni. Diğer törenlerdeki kadar yer, içersin, hatta daha fazlasını bulursun oralarda. Ölen hakkında konuşmak insanın bacaklarını gemici dansında dikilmek gibi ağaç kütüğüne de çevirmez."

Cantle Dede "Cenazede dans etmeyi aklına getirecek biri çıkar mı acaba?" diyerek lafa girdi.

"Ağırbaşlı birinin, birkaç defa içki ikramı yapıldıktan sonra, kendini emniyette hissedeceği tek yer orasıdır."

Susan Nunsuch, hayli şişman kadın, konuyu yine evliliğe getirmek istediğinden "Thomasin Yeobright gibi sessiz sedasız, hanım hanımcık birinin böyle bayağı bir şekilde evlenmeye razı gelmesini aklım pek almıyor doğrusu," dedi. "Fakirler bile daha iyisini yapar. Bazıları adamın yakışıklı olduğunu söylüyor ama ben olsam onun yüzüne bile bakmazdım."

"Adamın hakkını vermek lazım, akıllı biri, okumuş da biraz; neredeyse Clym Yeobright kadar akıllı. Sessiz Kadın Hanı'nı çekip çevirmekten daha iyisine layık. Mühendislik yapıyormuş bir ara, öyle biliyoruz; fakat kısmetini tepmiş ve bir han alıp işletmeye başlamış. Eğitimi ona hiç mi hiç fayda sağlamamış."

"Çoğu zaman böyle olur," dedi süpürgeci Olly. "Ama insanlar nasıl da çırpınıp duruyor o eğitimi almak için! Alıyorlar da! Eskiden cehennemden kurtulacağını bilse doğru düzgün yazamayanlar ellerine almış kalemi, elleri titremeden, kâğıda bir damla mürekkep bulaştırmadan isimlerini yazabiliyorlar artık. Şaşılacak şey! Üstelik, üzerine eğilip dirseklerini dayayacakları bir masaya bile ihtiyaç duymayacaklar neredeyse."

"Doğru," dedi Humphrey, "dünyanın ne kadar kibarlaştığını gördükçe hayret ediyor insan."

Gözleri parlayarak lafa karıştı Cantle Dede: "Öyle ya, ben Hapishane Bölüğüyle (öyle derlerdi bize) askere gittiğimde, sene 1804, dünyanın neye benzediği hakkında en sıradan köylü kadar bile fikrim yoktu. Oysa şimdi, anlamadığın ne var deseniz, söyleyemem."

Fairway "Wildeve ile Miss Thomasin gibi sen de evlenecek kadar genç olsaydın nikâh defterini imzalayabilirdin, ona hiç şüphe yok," dedi, "bizim Humphrey onu da yapamaz, çünkü babası

gibi o da cahil. Ah, Humphrey, ben evlenirken deftere imza atmaya gittiğimde, babanın karaladığı işareti gördüğümü çok iyi hatırlıyorum. O ve annen, bizden hemen önce evlenen çiftti ve babanın imza niyetine attığı çarpı, kollarını açmış kocaman bir korkuluk gibi defterde duruyordu. Ne kadar da kötüydü o kara çarpı; tıpkı babana benziyordu! Tanrı günah yazmasın, o cehennem sıcağında bir yandan evlenmekle uğraşmama, bir yandan koluma girmiş kadınla tartışmama, bir yandan Jack Changley ve yanındaki bir sürü serserinin kilisenin penceresinden bana bakıp sırıttığını görmeme rağmen o işarete bakınca kendimi gülmekten alamadım. Fakat hemen sonra aklım başıma geldi, dizlerimin bağı çözüldü çünkü annenle babanın karı koca olduktan bu yana hiç etmedilerse en az yirmi kere kavga ettiklerini hatırladım ve kendimi de aynı aptallığı yaparken buldum... Ah, ne günlerdi!"

"Wildeve, Thomasin Yeobright'tan en az birkaç yaş büyük. Ayrıca hoş bir kız Thomasin. Evi barkı olan bir genç kız, öyle bir adam için niye eteğini sıyırmak ister ki? Budalalık!"

Bu sözleri gruba yeni katılan biri söylemişti, turba kömürü ve kesek çıkarmakla uğraşan biriydi; omzunda o işi yaparken kullanılan, büyük kalp şeklindeki ağzıyla ayırt edilen küreklerden birini taşıyordu ve küreğin iyice keskinleşmiş kenarları alevler vurdukça gümüşten bir ok gibi parlıyordu.

Hayli şişman kadın "O adam elini sallasa yüzlerce el değmemiş kız onu koca olarak kabul ederdi," dedi.

"Hiçbir kadının hiçbir koşulda evlenmeyeceği bir adam tanıdığın oldu mu hiç, komşu?" diye sordu Humphrey.

"Benim hiç olmadı," dedi kesek çıkarmakla uğraşan adam.

"Benim de olmadı," dedi başka biri.

"Ben de tanımadım," dedi Cantle Dede.

"Düşünüyorum da, öyle birini tanıdığım olmuştu," dedi Timothy Fairway, bacaklarından birine daha bir yüklendi. "Gerçekten de tanıdım öyle birini. Fakat bir başkasını daha görmedim, dikkatinizi çekerim." Sesinin kalınlığının söylediklerinin yanlış anlaşılmasına mahal vermesini istemezmiş gibi gırtlağını adamakıllı temizledi. "Evet, öyle bir adam tanıdım," dedi.

Kesekçi "Beti benzi solmuş, saçı sakalı birbirine girmiş, hırpani kılıklı biriydi herhalde, değil mi Mr. Fairway?" diye sordu.

"Yani ne sağır ne aptal ne de kör bir adamdı. Fakat nasıl bir adam olduğunu söylemem."

"Bu civarda tanınan biri mi?" diye sordu Olly Dowden.

"Pek değil," dedi Timothy; "ama ismini ben söylemem... Hadi, ateşi harlayın biraz delikanlılar."

Ateşin öbür yanında, dumanın ve gölgelerin arasında duran bir çocuk "Christian Cantle'ın dişleri niye takırdıyor?" diye sordu. "Üşüdün mü, Christian?"

Zayıf bir ses duyuldu, "Hayır, hiç üşümedim." Hızlı ve anlaşılması güç bir şekilde konuşuyordu çocuk.

"Gel böyle, Christian, göster kendini. Senin burada olduğunu bilmiyordum," dedi Fairway, çocuğun bulunduğu yere doğru sevecen gözlerle baktı.

Bu şekilde çağrılınca saçları kirpi gibi, omuzları yok denecek kadar dar, elbisesi el ve ayak bileklerinde iz yapmış tereddütlü bir adam bir iki adım kendi isteğiyle, beş on adım da diğerlerinin ittirmesiyle öne çıktı. Cantle Dede'nin en küçük oğluydu bu.

Kesekçi kibarca "Sen niye titriyorsun, Christian?" dedi.

"O adam benim."

"Hangi adam?"

"Hiçbir kadının evlenmeyeceği adam."

Christian'ı baştan aşağı süzerken "Sen misin o adam!" dedi Timothy Fairway; Cantle Dede'yse kuluçkaya yattığı yumurtalarından biri ördek yavrusu çıkan tavuk gibi gözlerini dikmişti çocuğa.

"Evet, ben oyum; bu da beni korkutuyor," dedi Christian. "Sence bana zararı olur mu bunun? Hiç umurumda değil diyeceğim, hatta yemin edeceğim fakat aslında hep umursuyorum."

"Vay be, ömrümde böyle bir acayiplikle karşılaşmamıştım," dedi Mr. Fairway. "Ben seni kastetmemiştim hiç. Demek bir tane daha var bu adamlardan. Talihsizliğini niye açığa vurdun, Christian?"

"Bir şekilde açığa çıkacaktı, değil mi? Bunu saklamak elimde mi sanki?"

İç içe halkalarla çevrili, hedef tahtasını andıran zavallı yuvarlak gözlerini onlara çevirdi Christian.

"Doğru, saklamak elinde değil. Fakat insan hüzünleniyor işte,

sen konuşurken kanım çekildi çünkü yalnızca bir zavallı var diye düşünürken iki tane olduğunu anladım. Senin için üzücü bir durum, Christian. Kadınların seni istemeyeceğini nereden biliyorsun?"

"Teklif ettiğim kadınlar oldu."

"Senin bunu yapmaya cüret edebileceğini asla düşünmezdim. Pekâlâ, son teklif ettiğin kadın ne dedi sana? Kaldıramayacağın bir şey söylememiştir herhalde, değil mi?"

" 'Yıkıl karşımdan seni karaktersiz, çıtkırıldım, erkekten bozma budala,' dedi kadın bana."

"Cesaret verici sözler değil bunlar, ne yalan söyleyeyim," dedi Fairway. " 'Yıkıl karşımdan seni karaktersiz, çıtkırıldım, erkekten bozma budala,' deyip reddetmek biraz sert kaçmış. Fakat zaman ve sabır bunun bile ilacıdır; o şirret kadının da saçı ağarır elbet. Sen kaç yaşındasın, Christian?"

"Geçen yıl patatesler toplanırken otuz birdim, Mr. Fairway."

"Çocuk değilsin —çocuk değilsin. Yine de hâlâ umut var."

"Vaftiz yaşım bu, kilisede kayıtların tutulduğu odadaki büyük deftere öyle yazmışlar fakat annem vaftiz olmadan önce doğduğumu söylemişti."

"Ah!"

"Ama doğum tarihimi söyleyemedi, o gece gökyüzünde ay olmadığı dışında hiçbir şey hatırlamadığına yeminler etti."

"Ay yok muymuş? Bu kötü işte. Hey, komşular, Christian için kötü olmuş bu!"

Cantle Dede başını sallayarak "Evet, kötü olmuş," dedi.

"Annem o gece ay olmadığını, her oğlan çocuk doğurduğunda yaptığı gibi, takvimi olan başka bir kadına sorduğundan biliyormuş çünkü annem 'Aysız geceden erkek çıkmaz,' dendiğinden her oğlan çocuk doğurduğunda korkarmış gökte ay olmamasından. Sizce gerçekten ciddi bir sorun mu, Mr. Fairway, o gece gökte ay olmaması?"

"Evet. 'Aysız geceden erkek çıkmaz.' Söylenmiş en hakiki sözlerden biridir bu. Yeniayda doğmuş bir oğlan çocuğundan hiçbir şey olmaz. Koca ayda doğmak için o günü bulmuş olman kötü olmuş, Christian."

Umutsuzluğunu gizleyemeyen bir hayranlıkla Fairway'e bakıp "Siz doğduğunuzda kusursuz bir dolunay vardı herhalde, öyle

değil mi?" dedi.

Gözlerinde aldırmaz bir ifadeyle "Yani, yeniay değildi," diye cevap verdi Mr. Fairway.

Christian, aynı yıkılmış ezberini tekrarlayarak "Aysız bir gecede doğmaktansa Lammas Günü içkisiz kalmayı yeğlerdim," diye sözlerine devam etti.[14] "Benim için erkek müsveddesi, cinsimin yüz karası diyorlar; sanırım sebebi bu."

"Öyle tabii," dedi Cantle Dede, biraz keyfi kaçmıştı, "ama anası saatlerce ağlardı Christian küçükken, bu çocuk büyüyecek, askere gidecek diye."

"Yani, onun kadar kötü durumda bir sürü insan var," dedi Fairway. "Zavallı, diğer koyunlar nasıl vakitlerini tamamlıyorsa iğdiş edilmiş koçlar da tamamlayacak."

"Ben de sürüne sürüne tamamlayacağım vaktimi, öyle mi? Geceleri korkmama gerek var mı, Mr. Fairway?"

"Bütün hayatın boyunca yalnız yatmak zorunda kalacaksın; hayaletler geldi mi evli çiftlere değil tek başına uyuyanlara görünür. Geçenlerde görülmüş bir tanesi üstelik. Çok tuhaf bir hayaletmiş."

"Lütfen —sizin için bir mahzuru yoksa bahsetmeyin hayaletten! O hayaletin beni yatakta yalnız bulduğunu düşününce tüylerim ürperiyor. Ah, bahsedeceksin hayaletten, biliyorum bunu, Timothy; bütün gece de rüyama girecek! Çok mu tuhafmış? Çok tuhaf derken ne kastettin, nasıl bir hayaletmiş bu, Timothy? Hayır, hayır, söyleme sakın."

"Ben de şahsen pek inanmam ruhlara. Fakat söylenenlerden çıkardığım, bunun bayağı bayağı bir hayalet olduğu. Hayaleti gören küçük bir çocukmuş."

"Neye benziyormuş? Yok, yok, anlatma—"

"Kırmızı bir şeymiş. Evet, çoğu hayalet beyaz olurmuş fakat bu sanki kana batırılıp çıkarılmış gibi duruyormuş."

Christian göğüs kafesini şişirmeden derin bir nefes alırken Humphrey de "Nerede görülmüş bu?" dedi.

---

14. Lammas Günü: Katolik, Protestan ve Anglikan kiliselerinde 1 Ağustos'ta, yeni hasadın getirdiği bereketi kutlamak maksadıyla yeni mahsul buğdayla yapılan bir somun ekmeğin kiliseye getirilip kutsandığı dini bayram. (ç.n.)

Fairway "Tam olarak burada değil ama, yine Egdon'da bir yerlerde. Konuşmaya değecek bir şey değil," dedi. Ardından, daha hararetli bir ses tonuyla ve sanki bu fikir Cantle Dede'den çıkmamış gibi diğerlerine dönerek "Ne dersin? Gidip yatmadan önce şu yeni karı kocaya uğrasak, bugün evlenmelerinin şerefine onlara bir iki şarkı söylesek mi? Yeni evlenenlerin yanında mutlu görünmek iyidir, zaten surat assan da ayrılacak değiller. Ben içki içmem, bilirsiniz, fakat kadın kısmı ve çocuklar eve gittikten sonra Sessiz Kadın Hanı'na damlayabilir, evli çiftin kapısının önünde dans edebiliriz. Yeni gelinin hoşuna gidecektir bu; zaten ben de bunu yapmayı istiyorum, çünkü Blooms-End'de yengesiyle yaşarken bana kendi elleriyle az içki servisi yapmamıştı kız."

"O hâlde gidiyoruz!" dedi Cantle Dede, o kadar çevik bir hareketle döndü ki bakır mühürleri şangır şangır oynadı. "Rüzgârda kaldım burada bütün gün, dudaklarım kurudu, sabahtan beri bir damla içki koymadım ağzıma. Handaki son içkinin pek lezzetli olduğu söyleniyor. Komşular, bugünü biraz geç bitirsek n'olur sanki? Yarın pazar, bol bol uyur, kendimize geliriz."

"Cantle Dede! Yaşlı adamsın ama hiçbir şeyi de umursamıyorsun," dedi hayli şişman kadın.

"Hiçbir şeyi umursamam, evet; kadınların da hiç hoşuna gitmez bu umursamazlığım! Hah! 'Neşeli Tayfa' olur, başka bir şarkı olur, ben söylerim; zayıf, yaşlı bir adam söyleyecek olsa gözleri yuvalarından fırlar. Kabul edin; ben her şeye varım."

'Kral sol omzundan ardına baktı,
Hem de haşin mi haşin baktı,
'Earl Marshal, şu yeminim olmasaydı,' dedi,
'Boynuna ipi geçireceklerdi.' "

"O hâlde ne yapacağımız belli," dedi Fairway. "Yeni evlilere şarkı söyleyeceğiz, Tanrı'nın da hoşuna gider bu. Thomasin'in kuzeni Clym her şey olup bittikten sonra eve dönse ne fayda! Bu evliliğe mâni olmak istiyorduysa daha önce gelecekti ve kızla kendisi evlenecekti."

"Muhtemelen annesiyle biraz vakit geçirmek için dönüyordur eve, kız gidince yalnız kaldı tabii kadın."

"Ne garip, ben hiç yalnız hissetmem, hem de hiç," dedi Cantle Dede. "Gemisinin dümenindeki bir amiral gibi cesurumdur geceleri!"

Artık şenlik ateşi güçten düşüyordu çünkü ateşe atılan çalı çırpı, alevleri uzun süre canlı tutacak türden değildi. O geniş ufukta görülen diğer ateşlerin çoğu da zayıflamaya başlamıştı. Alevlerin parlaklığına, rengine, ne kadar süredir yandığına dikkatle bakıldığında yanan malzemenin ne kadar kaliteli olduğu ve dolayısıyla, ateşin yakıldığı bölgede nelerin kendiliğinden yetiştiği de bir ölçüde ortaya çıkardı. Aynı istikamette göz alabildiğine uzanan çoğu ateşte görülen parlak ve görkemli alevler, bu tepede olduğu gibi oralarda da fundanın, karaçalının yetiştiğini; diğer istikametlerde çabuk parlayıp sönen alevler ise oralarda en kötü yakacak malzemesinin –sapın, samanın ve ekilip biçilen tarlalarda hasattan arta kalanların– kullanıldığını gösteriyordu. En uzun dayananlar –gökyüzündeki yıldızlar gibi sabit ve değişmez alevleri olanlar– fındık dallarının, dikenli karaçalıların, sert kütüklerin yakıldığına işaret ediyordu. Bu son bahsedilen malzemelerin kullanıldığı ateşler sayıca çok azdı ve kısa sürede yanıp sönenlere nazaran daha küçük olmalarına rağmen, sırf daha uzun süre devam ettikleri için onları alt etmeye başlamışlardı. Büyük alevler yok olmuş fakat bunlar ayakta kalmıştı. Görülebilecek en uzak yerleri işgal etmişlerdi; toprağın farklı, bozkırın yaban ve tuhaf olduğu kuzeydeki sık koruluklardan ve fidanlıklardan yükselip sırtını gökyüzüne dayamış tepelerde yanıyorlardı.

Öyle olmayan bir tanesi vardı; bu, içlerinde en yakını, bütün o parlayan kalabalığın baş tacıydı. Vadinin aşağısındaki küçük pencerenin tam aksi istikametindeydi. O kadar yakındaydı ki aslında küçük olmasına rağmen parlaklığıyla diğer şenlik ateşlerini kesinlikle gölgede bırakıyordu.

Sakin sakin yanan bu ateş ara ara dikkat çekmişti; onların ateşi gücünü kaybetmeye, sönmeye başladığındaysa daha çok dikkat çekti; odun atılan ateşlerin bile bir kısmı artık sönmeye başlamışken bunda hiçbir değişiklik fark edilmiyordu.

"O ateş ne kadar da yakın duruyor öyle!" dedi Fairway. "Ateşin etrafında birinin yürüdüğünü görebiliyorum. Küçük ama iyi yanan bir ateş doğrusu."

"Ben buradan oraya atabilirim taşı," dedi çocuk.

"Ben de atabilirim," dedi Cantle Dede.

"Hayır, hayır, atamazsınız evlatlarım. O ateş en az bir mil uzakta buradan, öyle yakın göründüğüne bakmayın."

Kesekçi "O ateşin yandığı yer fundalık ama yanan şey karaçalı değil," dedi.

"Kırma odundur, başka bir şey olamaz," dedi Timothy Fairway. "Katışıksız odundan başka hiçbir şey böyle yanmaz. İhtiyar kaptanın Mistover'daki evinin önündeki tepede yanıyor ateş. Ne tuhaf adam şu ihtiyar! Ateşi kendi evinin önünde yakmış ki başka kimse gelip keyfini çıkaramasın, hatta yanına yaklaşamasın! Etrafta sevindirecek genç olmadığı hâlde şenlik ateşi yakmak da ancak budala bir ihtiyara yakışır."

"Kaptan Vye bugün uzun bir yürüyüşe çıkmıştı, epey yorulmuştur," dedi Cantle Dede, "ateşi yakan muhtemelen o değildir."

Hayli şişman kadın "Hem öyle güzel odunu alacak parası pek olmaz onun," dedi.

"Kaptan'ın torunu yakmış olmalı o hâlde," dedi Fairway. "O yaştaki bir kızın vücudu ateşin karşısında ısınmaya ne de ihtiyaç duyar ya!"

"Çok tuhaf hâlleri var o kızın, orada tek başına yaşıyor, bundan da zevk alıyor," dedi Susan.

"Çok hoş bir kız o," dedi karaçalı biçen Humphrey, "hele bir de o süslü elbiselerinden birini giydiyse."

"Doğru," dedi Fairway. "Neyse, bırakın da yanabildiği kadar yansın ateşi. Görünüşe bakılırsa bizimki sönmek üzere."

Tavşan gibi gözleriyle Fairway'in arkasına bakan Christian Cantle "Ateş sönüyor ya, ne kadar karanlık oldu şimdi!" dedi. "Evlerimize gitsek iyi olmaz mı, komşular? Bozkıra hayaletlerin dadandığı falan yok, biliyorum, ama eve gitsek iyi olacak... Ah, o neydi öyle?"

Kesekçi "Rüzgâr sadece," dedi.

"Bence 5 Kasım kutlamalarında yakılan ateşler, kasabalar haricinde, gece oldu mu söndürülmeli. Böyle ücra, adı çıkmış yerlerde gündüzden her şey bitmeli!"

"Saçmalama, Christian. Cesaretini topla, adam ol biraz! Susy, tatlım, senle dans edeceğiz, değil mi canım benim? Kocan, o aşa-

ğılık herif, seni benden çalalı çok seneler geçti ama hâlâ ne kadar güzel olduğunu karanlık iyice çökmeden görsem fena mı olur?"

Bu lafların muhatabı Susan Nunsuch'tı. Ateşin etrafındakilerin bu laflardan sonra ilk gördüğü o dolgun kadının bir anda havalandığı ve az evvel harlanmış ateşe doğru taşındığı oldu. Mr. Fairway, kadın onun niyetini anlayana kadar, kolunu kadının beline dolamış, ayaklarını yerden kesmişti. Ateşin etrafı, karaçalılar tamamen yanıp bittiğinden, kırmızı közlerin, kıvılcımların renklendirdiği külden bir çemberle sarılmıştı. Kadını o çembere sokar sokmaz onunla dans etmeye, etrafında döndürmeye başladı Mr. Fairway. Her tarafından ses çıkıyordu kadının; bütün gövdesini saran destekli korsesine ilaveten, aşınmasınlar diye altlarına demirden destekler çaktırdığı çizmelerini yaz kış, hava yağmurlu olsun olmasın giyerdi; Fairway kadınla hoplayıp zıplamaya başladığında o desteklerin şıkırtısı, korsenin gıcırtısı ve kadının şaşkınlıktan attığı çığlıklar ortalığı gürültüye boğan bir konsere dönüştü.

Adamla çaresizce dans ederken ayakları da davul tokmakları gibi kıvılcımları döven Mrs. Nunsuch "Senin kafanı patlatacağım, hergele!" dedi. "O dikenli karaçalıların arasında yürümekten zaten cayır cayır yanıyordu ayak bileklerim, sen de böyle dans ettirince hepten beter oldular!"

Timothy Fairway'in çılgınlığı bulaşıcıydı. Kesekçi, ihtiyar Olly Dowden'ı kolundan tuttu ve o da onunla, ama biraz daha nazik bir şekilde dans etmeye başladı. Delikanlılar yaşlılara ayak uydurmakta gecikmedi, genç kızları kollarından tutup dansa kaldırdı; Cantle Dede bastonuyla birlikte üç bacaklı bir nesne gibi diğerlerinin arasında dans ediyordu; bellerine kadar sıçrayan kıvılcımların arasında dans eden, dönüp duran karanlık figürlerden başkası görülmez oldu bir anda Rainbarrow'da. En çok duyulan sesler kadınların tiz çığlıkları, erkeklerin kahkahaları, Susan'ın korsesinden ve ayakkabısının altındaki desteklerden çıkan gürültü, Olly Dowden'ın "Hey, hey, hey!" diye bağırmasıydı; kulakları tırmalayan bir şekilde karaçalılarda uğuldayan rüzgârsa sanki onların tutturduğu şeytani ritme ayak uyduruyordu. Christian olan bitenden uzak tek başına duruyor, kendi kendine mırıldanırken huzursuzca olduğu yerde sallanıyordu. "Böyle dans etmemeleri lazım, bütün kıvılcımlar havada uçuşuyor! Kışkırtıyorlar o Kötü

Ruhu, gelecek en sonunda!"

"Neydi o?" dedi gençlerden biri, dans etmeyi bıraktı.

"Hani —nerede?" dedi Christian, telaşla diğerlerine yanaştı.

Dans edenlerin hepsi yavaşladı.

"Arkandaydı, Christian, ses o taraftan —aşağıdan geldi."

"Evet, arkamda!" dedi Christian. "Havariler beni korusun, melekler beni kutsasın—"

"Kapa çeneni. N'oldu?" dedi Fairway.

Karanlığın içinden bağıran bir ses duyuldu: "He-e-e-e-y!"

Uzun boylu, ince yapılı ama karanlıktan kim olduğu anlaşılamayan bir siluet höyüğe yanaşırken aynı sesin "Blooms-End'li Mrs. Yeobright'ın evine çıkan bir araba yolu var mı bu civarda?" dediği duyuldu.

"Saat geç oldu, komşular, bütün gücümüzle koşturup evlerimize gitsek iyi olmaz mı?" dedi Christian. "Dört bir yana dağılalım demiyorum; koşarken yan yana olalım."

"Artan karaçalı demetlerinden bir iki tanesini atıp ateşi harlayın da şu adamın kim olduğunu görebilelim," dedi Fairway.

Alevler yükseldiğinde, bu gelenin daracık ve baştan aşağı kırmızı kıyafetiyle genç bir adam olduğu anlaşıldı. "Mrs. Yeobright'ın evine çıkan bir araba yolu var mı bu civarda?" diyerek sorusunu tekrarladı.

"Var, şu aşağıdaki patikayı takip et."

"İki atın koşulduğu bir araba geçebilir mi o yoldan?"

"Yani, geçebilir; höyüğün aşağısından vadinin öbür ucuna varmak biraz zaman alır. Yol zorlu ama elinde fenerin varsa dikkatle yürütebilirsin atlarını. Arabanı ta buraya kadar mı çıkardın, aşıboyacı kardeş?"

"Aşağıda, yarım mil kadar uzakta bıraktım onu. Gece vakti, ben de yolu bilmiyorum, o yüzden önden geldim, geleli de çok olmadı."

"Arabayla çıkabilirdin buraya," dedi Fairway. Gruptakilere döndü, aşıboyası satıcısı da içlerindeydi, "Adamı görünce ne kadar da şaşırdım! Tanrı aşkına, dedim içimden, acaba hangi musibet gelip buldu bizi? Dış görünüşüne bakıp da seni küçümsediğimi düşünme, satıcı, hiç de fena görünmüyorsun fakat üzerindeki o boya tuhaf kaçmış. Ben ne kadar meraklandığımı anlatmaya ça-

lışıyorum sadece. Bir an için şeytanın ya da çocuğun bahsettiği kırmızı hayaletin geldiğini düşündüm."

"Ben de şaşırdım," dedi Susan Nunsuch, "çünkü dün gece rüyamda ölü birinin kafasını görmüştüm."

Christian "Aman, daha fazla anlatma rüyanı," dedi. "Bir de başına bir şey sarmış olsa tıpkı Hz. İsa'yı yoldan çıkarmaya çalışan Şeytan'a benzerdi."

"Neyse, yolu tarif ettiğiniz için teşekkürler," dedi genç aşıboyası satıcısı, belli belirsiz gülümsüyordu. "Herkese iyi geceler."

Adam höyükten aşağı indi, gözden kayboldu.

"Yüzü çok tanıdık geldi bana o genç adamın," dedi Humphrey. "Fakat nerede, nasıl gördüm, adı neydi, bilmiyorum."

Satıcı gideli birkaç dakika bile olmamıştı ki yarım yamalak yanan ateşe biri daha yaklaştı. Gelenin o civarda bilinen ve saygı duyulan bir dul kadın olduğu anlaşıldı; o kadını hakkıyla tanımlayabilecek tek kelime asaletti. Arkasında bıraktığı bozkırın karanlığıyla çevrili yüzü beyazdı ve şafak da sökmediğinden, üzeri kıymetli taşlarla işlenmiş bir minyatüre benziyordu.

Orta yaşlı, muntazam hatlara sahip bir kadındı ve esasen idrakinin keskinliğiyle baş tacı edilen insanların genel özelliklerini taşıyordu. Bazen meseleleri başkalarının göremediği açılardan değerlendiriyordu sanki. Yüzünde kayıtsızlığa benzeyen bir ifade vardı kadının; bozkırın soluğuyla dışarı verdiği yalnızlık, o topraklardan yükselen bu yüzde toplanmıştı. Kadının Egdon Heath sakinlerine bakarken takındığı tavır, onların varlığıyla ya da tam da o saatte, o ıssız yerde yürüdüğü için kendisi hakkında düşünebilecekleriyle ilgilenmediğini bir ölçüde işaret ediyor ve böylece dolaylı yoldan, sebebi ne olursa olsun onları kendisiyle aynı seviyede görmediğini ima ediyordu. Bunun sebebi, her ne kadar kocası kendi hâlinde bir çiftçi olsa da kadının, bir papaz kızı olarak dünyaya gelmiş ve bir zamanlar hayatta daha iyi yerlere gelmeyi hayal etmiş olmasında yatıyordu.

Az da olsa bir ağırlığı olan insanlar gezegen gibidir, kendi atmosferlerini beraberlerinde taşırlar; şimdi sahneye çıkan kadın da bir kalabalığa girdiğinde kendi havasını yansıtabilecek biriydi ve genellikle de yansıtırdı. Kadının bu insanlar arasındaki normal tavrında, söylediklerini dinletebilme kabiliyetinin diğerlerinden

üstün olduğunu bilmenin verdiği o ketumluk görülebiliyordu. Gelgelelim, karanlıkta tek başına dolaştıktan sonra topluma ve aydınlığa karışmanın bu yeni gelende her zamankinden fazla etki bırakmış olduğu, kadının söylediklerinden çok duruşundan anlaşılıyordu.

"Tesadüfe bakın! Mrs. Yeobright bu," dedi Fairway. "Mrs. Yeobright, daha on dakika olmadı, adamın biri buraya gelip sizi sordu; aşıboyası satıcısıydı adam."

"Ne istiyordu?" dedi kadın.

"Bize söylemedi."

"Bir şeyler satacaktı herhalde; ne olabilir, hiç bilemiyorum."

"Oğlunuz Mr. Clym'in Noel için eve geleceğini duyduğuma sevindim, hanımefendi," dedi Kesekçi Sam. "Şenlik ateşlerinde ne kadar da eğlenirdi kendisi!"

"Evet. Sanırım geliyor," dedi kadın.

"Kocaman delikanlı olmuştur artık," dedi Fairway.

Sakinliğini bozmadan "Adam oldu artık," dedi kadın.

O âna kadar saklandığı yerden çıkan Christian "Bu gece buralar sizin için çok ıssız, hanımım," dedi. "Dikkat edin de kaybolmayın. Egdon Heath kaybolmak için kötü bir yer, rüzgâr da bu gece hiç olmadığı kadar tuhaf esiyor. Egdon'ı en iyi bilenlere bile perilerin musallat olduğu olurmuş."

"Sen misin o, Christian?" dedi Mrs. Yeobright. "Niye saklandın benden?"

"Bu ışıkta sizi tanıyamadığım için, hanımım, gamlı baykuşun teki olduğumdan biraz da korktum, hepsi bu. Bazen moralimin ne kadar bozulduğunu görseniz 'Bu çocuğun ölümü kendi ellerinden olacak,' diye korkup endişelenirdiniz epeyce."

Ateşin olduğu tarafa, diğerlerinin dansı bittikten sonra hâlâ kıvılcımların arasında kendi başına tuhaf hareketlerle oynayan Cantle Dede'ye doğru bakarak "Babana çekmemişsin," dedi.

"Cantle Dede!" dedi Timothy Fairway, "bizi utandırıyorsun. Senin gibi saygıdeğer bir aile reisinin, en az yetmiş yaşında bir ihtiyarın böyle kendi başına oynaması uygun düşüyor mu hiç!"

"Asap bozucu bir ihtiyar, Mrs. Yeobright," dedi Christian umutsuzca. "Kaçabilecek olsam, onun gibi oyunbaz bir adamla bir hafta bile aynı evde yaşamazdım."

Hayli şişman kadın "Sen, ki aramızda en çok hürmet edilen insansın, Cantle Dede, olduğun yerde dursan da Mrs. Yeobright'a hoş geldiniz desen daha yakışık alır."

Eğlencesine düşkün Cantle Dede pişman olmuştu, kendini toparladı, "Doğru, olur tabii," dedi. "Hafızam o kadar kötü ki, Mrs. Yeobright, diğerlerinin bana ne kadar saygı duyduğunu unutuyorum. Keyfimi hiçbir şey kaçıramaz zannettiniz, değil mi? Ama her zaman öyle değil. İnsana böyle saygı duyulması, herkesin onun ağzından çıkacak bir söze bakması omuzlarını çökertir; ben çoğu zaman hissederim bu yükü."

"Sohbeti kestiğim için üzgünüm ama sizden ayrılmam gerekiyor," dedi Mrs. Yeobright. "Bu gece kocasıyla birlikte dönecek olan yeğenimin yeni evine doğru yola çıkmıştım, Anglebury Yolu'ndan geçiyordum; şenlik ateşini görünce, kalabalığın içinde Olly'nin sesini de duyunca ne olup bittiğine bakmak için geldim buraya. Olly'yle birlikte dönebiliriz, nasıl olsa evi benimkiyle aynı istikamette."

"Ah, tabii ki hanımım, ben de tam kalkmayı düşünüyordum," dedi Olly.

"İyi ama size bahsettiğim aşıboyası satıcısını bulsanız daha emniyette dönerdiniz evinize," dedi Fairway. "Arabasını alıp gelecekti hemen. Duyduğumuza göre yeğeniniz ve kocası nikâhları kıyılır kıyılmaz doğrudan eve gelecekmiş, biz de az sonra oraya gidip onları şarkılarla karşılayacağız."

"Çok teşekkürler," dedi Mrs. Yeobright.

"Ama biz karaçalıların arasındaki kestirme yoldan gideceğiz, siz eteklerinizle oradan geçemezsiniz; o yüzden de beraber gidelim diye sizi bekletmeyeceğiz."

"Pekâlâ öyleyse, hazır mısın Olly?"

"Evet, hanımım. Bakın, yeğeninizin penceresinden ışık vuruyor. Patikadan sapmamamıza yardımcı olur."

Fairway'in de daha önce göstermiş olduğu, vadinin dibindeki titrek ışığı işaret etti Olly ve iki kadın höyükten aşağı doğru yürümeye başladı.

YOLDAKİ KARŞILAŞMA

IV

AŞAĞI doğru yürüdü, yürüdü, daha da yürüdü iki kadın; onları vadiye indiren her adımda sanki önlerindeki yol biraz daha uzadı. Karaçalılar hışır hışır eteklerini çiziyor, onları devirecek şiddette bir kış henüz yaşanmadığından ölü ve kuru olsalar da canlı gibi dimdik ayakta duran eğreltiotları omuzlarına sürtünüyordu. İçinde bulundukları berbat durumu, gecenin bu saati yanlarında erkek olmadan yola çıkan iki kadının tedbirsizliği diye nitelendirenler çıkabilirdi. Gelgelelim, Olly ve Mrs. Yeobright bozkırın çalılardan, otlardan, dikenlerden geçilmeyen bu tenha yerlerine her mevsim aşinaydı; karanlık çöktü diye daha korkutucu hâle gelmez dostun yüzü.

Yokuşun eğimi iyice azalıp adımlarını atarken bütün dikkatlerini yola vermeleri artık gerekmediğinde "Tamsin nihayet evlendi onunla demek," dedi Olly.

Mrs. Yeobright acele etmeden cevap verdi: "Evet, nihayet."

"Nasıl da özleyeceksiniz onu, kızınız gibiydi, hiç yanınızdan ayrılmadı."

"Gerçekten özlüyorum onu."

Olly yersiz ve zamansız konuştuğunu algılayabilecek kadar ince düşünebilen biri değildi, ne var ki, söyledikleri karşısındakini rahatsız etmiyordu çünkü özü itibarıyla saf bir kadındı. Başkası sorsa gönül koyulacak soruları başına dert açmadan sorabilirdi. Mrs. Yeobright'ın belli ki henüz kapanmamış yarasını tekrar kur-

calayan bu soruya tepki vermemesinin sebebi buydu.

"Nikâha razı olduğunuzu duyduğumda epey şaşırmıştım, hanımım, gerçekten," diye devam etti süpürgeci kadın.

"Benim geçen sene bu vakitlerdeki hâlimden daha fazla şaşırmış olamazdın, Olly. O evliliğin gerçekleşmesi pek çok bakımdan iyi olacak. Anlatmaya çalışsam da anlatamam sana hepsini."

"O adamın sizin ailenize girebilecek kadar sağlam biri olmadığını ben bile hissetmiştim. Han çalıştırmak da ne demek? Fakat adam zeki, orası doğru; bir zamanlar mühendislik yapan bir beyefendi olduğunu ama çok eli açık olduğundan battığını söylüyorlar."

"Eğrisini doğrusuna getirince anladım ki yeğenimin kimle isterse onunla evlenmesi daha iyi olacak."

"Zavallı kızcağız duygularına kapıldı, şüphesiz. İnsanın doğası bu. Her neyse, adama ne derlerse desinler, burada, hanın yanında birkaç dönüm arazisi ve midillileri var, üstelik tavırlarıyla tam bir beyefendi. Zaten olmuşla ölmüşe çare bulunmaz."

"Bulunmaz," dedi Mrs. Yeobright. "Bak, nihayet çıktık araba yoluna. Buradan sonra daha kolay olur yürümemiz."

İkisi de evlilik meselesini bir daha açmadı; çok geçmeden, gece karanlığında zor fark edilen bir sapağa geldiler, yolları orada ayrılırken Olly, daha vedalaşmadan, hasta kocasına evlilik yıldönümleri nedeniyle söz verdiği bir şişe şarabı göndermediğini Mr. Wildeve'e hatırlatmasını yol arkadaşından ısrarla rica etti. Süpürgeci kadın sola döndü ve tepenin arkasında kalan evine doğru ilerledi. Mrs. Yeobright'sa düz yoldan devam etti; bu yol, o gün Anglebury'de kıyılan nikâhlarının ardından yeğeninin Wildeve'la birlikte oraya dönmüş olduğunu düşündüğü Sessiz Kadın Hanı'na vardıktan sonra anayola bağlanıyordu.

Karşısına ilk önce Wildeve'in Tarlası diye bilinen yer çıktı; burası eskiden bozkırın bir parçası olan ama uzun ve zorlu uğraşların ardından ekilebilir hâle getirilmiş bir araziydi. Buranın sürülüp tarla yapılabileceğini keşfeden adam düşündüğünü yapmaya uğraşırken ölmüş; arazinin bir sonraki sahibi olan adamsa gübre masraflarına dayanamayıp batmıştı. Wildeve bir nevi bu arazinin Amerigo Vespucci'si olmuş ve kendinden önce gelenlerin hakkı

olan itibara kavuşmuştu.[15]

Mrs. Yeobright hanın yakınlarına kadar gelmiş, içeri girmek üzereyken, hanın dokuz on metre gerisinden bir atın ve arabanın kendisine doğru geldiğini, elinde fener tutan bir adamın da arabanın yanı başında yürüdüğünü gördü. Bu adamın onu soran aşıboyası satıcısı olduğu çok geçmeden ortaya çıktı. Hemen hana girmedi Mrs. Yeobright, ilerleyip arabaya doğru yürüdü.

Araba yaklaştı, Mrs. Yeobright adama dönüp seslenmese adam onu fark etmeden geçip gidecekti. "Galiba beni sormuşsunuz. Blooms-End'den Mrs. Yeobright'ım ben."

Satıcı irkildi, parmağını dudağına götürdü. Atları durdurdu, kadından biraz uzaklaşmasını rica etti, o da merak içinde adamın dediğini yaptı.

"Herhalde beni tanımadınız, efendim, değil mi?" dedi.

"Tanımadım," dedi kadın. "Ah! Evet, çıkardım! Sen Venn'in oğlusun —baban buralarda bir yerde mandıra çalıştırmıyor muydu senin?"

"Evet, yeğeniniz Miss Tamsin'i de az çok tanırım. Size kötü bir haberim var."

"Yeğenim hakkında mı —yoksa! Kocasıyla birlikte daha yeni eve gelmiş olmalı. Bu öğleden sonra döneceklerdi, arkamızdaki hana geliyorlardı."

"Miss Thomasin orada değil."

"Sen nereden biliyorsun?"

Usulca devam etti sözlerine adam: "Çünkü burada, benim arabamda."

Elini alnına dayadı Mrs. Yeobright, "Yine ne dert açıldı başımıza acaba?" diye homurdandı.

"Anlatabileceğim çok bir şey yok, efendim. Tek bildiğim, bu sabah yolda giderken, Anglebury'nin bir mil kadar dışında, arkamdan birinin ceylan gibi sektiğini duydum, dönüp etrafa bakınca da onu gördüm, beti benzi atmıştı. 'Ah, Diggory Venn!' dedi, 'sen olduğunu tahmin etmiştim, bana yardım eder misin? Başım dertte.' "

15. Yazar burada, Amerika kıtasını keşfeden kişi Kristof Kolomb olmasına rağmen, kıtanın adını Amerigo Vespucci'nin yaptığı haritalardan almasına (Amerika) gönderme yapıyor. (ç.n.)

Mrs. Yeobright şüphelenmişti, "Senin ilk adını nereden biliyormuş yeğenim?" dedi.

"Bu mesleğe başlayıp uzaklara gitmeden önce, delikanlılığımda tanışmıştım onunla. Arabamda yolculuk edip edemeyeceğini sordu, ardından düşüp bayıldı. Onu düştüğü yerden kaldırdım, arabaya bindirdim, o saatten beri de orada. Çok ağladı ama neredeyse hiç konuşmadı. Bir şeyler yedirmeye çalıştım ama midesi almadı, en sonunda da uykuya daldı."

Telaşla arabaya yönelen Mrs. Yeobright "Hemen bir göreyim bakalım," dedi.

Elinde fenerle arabaya kadar kadını takip eden aşıboyası satıcısı ondan önce arabaya çıktı, ardından Mrs. Yeobright'ın da çıkmasına yardım etti. Kapı açılınca arabanın öbür ucunda irticalen hazırlanmış bir döşek çarptı kadının gözüne; arabada ne kadar bez varsa belli ki adamın işinde kullandığı kırmızı boyalar orada yatana bulaşmasın diye, döşeğin etrafına asılmıştı. Genç bir kız yatıyordu döşeğin üzerinde, üzerine bir pelerin örtülmüştü. Uyuyordu kız, yüzünün hatları fenerin ışığıyla aydınlandı.

Açık tenli, sevimli, dürüst, kestane rengi dalgalı saçların arasında dinlenen, buralardan birine ait bir yüzdü ışığın ortaya çıkardığı. Hoş bir yüz denebileceği gibi güzel bir yüz de denebilirdi buna. Kızın gözleri kapalıydı, yine de göz bebeklerinin ışıl ışıl parladığını hayal etmek zor değildi çünkü usta bir el, yüzünün geri kalanını aydınlıkla işlemişti. Özü umut doluydu yüzün; şimdiyse üzerini yabancı bir madde gibi ince bir endişe ve keder tabakası kaplamıştı. O kadar kısa süre önce uğramıştı ki kıza keder, yanaklarının pembeliğini zerre kadar azaltamamış, nihayetinde belki de yok edeceği o yüze şimdilik sadece asalet kazandırmıştı. Dudakları, kırmızılığını yitirmeye vakit bulamadığı gibi; onların bittiği yerde başlayan ve rengi daha uçarı yanaklarının solgunluğundan ötürü daha koyu görünüyordu artık. Sık sık aralanıyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Bir aşk şiirinin parçası gibiydi kız, hak ediyordu bunu ve güzelliğine şiirin kafiyesinden, ahenginden bakılmalıydı.

En azından bir şey aşikârdı: Bu hâldeyken seyredilsin diye yaratılmış değildi kız. Aşıboyası satıcısı bu kadarını anlayacak bilinçte birine benziyordu ve Mrs. Yeobright kızla ilgilenirken o da içten gelen bir nezaketle gözlerini kızdan kaçırdı. Uyuyan kız da

öyle düşünmüş olacak ki satıcı bakışlarını kaçırır kaçırmaz gözlerini açtı.

Ardından sanki bir şeyler bekliyormuş, hatta bir şeylerden şüphe ediyormuş gibi dudakları aralandı; içeriye vuran ışık, kızın aklından geçtiği yüz hatlarının değişmesinden belli olan belki de yarım yamalak bir sürü düşünceyi en ince ayrıntısına kadar ortaya çıkarıyordu. Masum, saydam bir hayattı açığa çıkan; içinden geçen ne varsa dışarıdan görülebiliyordu sanki. Kız hemen anladı içinde bulunduğu durumu.

"Ah, evet, gördüğün benim yenge," diye inledi. "Ne kadar korktuğunu, gördüklerine nasıl da inanamadığını biliyorum ama yapacak bir şey yok, bu şekilde eve dönen benim!"

"Tamsin, Tamsin!" diyerek eğildi ve genç kadını alnından öptü Mrs. Yeobright. "Ah, canım kızım benim!"

Thomasin neredeyse hıçkırıklara boğulacaktı fakat beklenmedik bir iradeyle kendini tuttu, hiç sesini çıkarmadı. Usulca nefesini toparladı, doğrulup dik oturdu.

Hızlı hızlı konuşmaya başladı, "Beni görünce şaşırdın ama ben de seni bu hâlde görmeyi beklemiyordum," dedi. "Neredeyim ben, yenge?"

"Neredeyse evdeyiz, canım. Egdon Bottom'da. Başına neler geldi böyle senin?"

"Birazdan anlatırım. O kadar yakınız eve, öyle mi? O hâlde arabadan çıkıp yürüyeceğim. Eve patikadan gitmek istiyorum."

Yengesi, kızın uyanmasıyla birlikte arabanın kapısından çekilip yola çıkmış aşıboyası satıcısına dönüp "İyi de senin için bu kadar şey yapmış bu kibar adam, eminim, seni doğrudan evime kadar da götürür, öyle değil mi?" dedi.

"Bunu sormanıza gerek var mı? Tabii ki götürürüm," dedi adam.

"Gerçekten de kibar biri," diye mırıldandı Thomasin. "Onunla bir tanışıklığımız olmuştu, yenge; bugün onu görünce de yabancı birinin arabasına bineceğime onunkini tercih etmem daha iyi olur, diye düşündüm. Fakat şimdi yürüyeceğim. Satıcı, atları durdur, lütfen."

Adam kıza şefkatle baktı, içinden gelmiyordu kızın söylediğini yapmak ama yine de atları durdurdu.

Ardından yenge ve yeğeni arabadan indi, Mrs. Yeobright arabanın sahibine "Seni iyice hatırladım şimdi. Baban sana güzel bir iş bırakmıştı, ne oldu da başka işe geçtin?"

"Yani, ben istedim değiştirmeyi," dedi ve Thomasin'e baktı, o bakınca kızın yanakları hafifçe kızardı. "O hâlde bu akşam artık bana ihtiyacınız olmayacak, efendim, değil mi?"

Mrs. Yeobright gözlerini karanlık gökyüzünde, tepelerde, sönmekte olan şenlik ateşlerinde ve yaklaştıkları hanın ışık gelen penceresinde gezdirdi. "Thomasin yürümek istediğine göre," dedi, "sanırım olmayacak. Patikadan yukarı çıkıp eve varmamız uzun sürmez, yolu iyi biliyoruz."

Birkaç kelime daha konuştuktan sonra yolları ayrıldı; aşıboyası satıcısı arabasına binip yola koyuldu, iki kadınsa yolda durup bekledi. Araba ve sürücüsü, kadınların sesinin ulaşması mümkün olmayacak kadar uzaklaşır uzaklaşmaz yeğenine döndü Mrs. Yeobright.

"Pekâlâ, Thomasin," dedi sert bir tavırla, "bu utanç verici gösterinin anlamı nedir?"

DÜRÜST İNSANLARIN KAFASI KARIŞINCA

V

YENGESİNİN tavrındaki bu değişiklikle eli ayağına dolaştı Thomasin'in. "Büyütülecek bir olay değil; evlenmedim sadece," dedi sesi titreyerek. "Beni affet, yenge, seni küçük düşürdüm bu talihsiz olay yüzünden, özür dilerim. Ama elimde değildi."

"Beni mi? Kendini ne kadar küçük düşürdüğünü görmüyor musun?"

"Kimsenin hatası değildi bu. Oraya gittiğimizde papaz bizi evlendirmedi, kâğıtlarımızda önemsiz bir eksiklik varmış."

"Neymiş o eksiklik?"

"Bilmiyorum. Mr. Wildeve açıklayabilir ne olduğunu. Bu sabah giderken bu hâlde döneceğimi düşünmüyordum." Havanın karanlığından istifade etti Thomasin, yanaklarından döküldüğü görülmeyecek sessiz gözyaşlarına dönüşmesine izin verdi içinde tuttuklarının.

Yeğenine bir yandan anlayış göstermeye çalışırken bir yandan da yaptığına kızan ve ne hissettiğini kesinlikle belli etmeden bu iki ruh hâli arasında gidip gelen Mrs. Yeobright " 'Oh olsun!' demek dilimin ucuna kadar geliyor ama gel gör ki başına geleni hak etmediğini hissediyorum," diye devam etti sözlerine. "Unutma, Thomasin, bu işi ben açmadım başımıza; en başından beri, sen o adam hakkında aptalca duygulara kapıldığından beri onun sana mutluluk vermeyeceğini söyleyip uyardım seni. Bu uyarımın işe yarayacağından o kadar emindim ki hiç yapamayacağımı zan-

nettiğim bir şeyi yaptım: Kilisede nikâha karşı çıktım ve haftalarca insanların ağzına sakız ettim kendimi. Gelgelelim, madem bir kez razı geldim bu işe, sağlam bir gerekçesi yoksa bir de bu saçma davranışları kabul edemem. Bu olaydan sonra o adamla evlenmen şart."

"Bir an için bile aksine davranmayı düşündüğümü mü zannediyorsun?" dedi Thomasin derin derin iç çekerek. "Onu sevmemin ne kadar yanlış olduğunu biliyorum, böyle konuşup da bana acı çektirme, yenge! Bu akşam onunla kalmama müsaade etmezdin, değil mi? Senin evinden başka dönebileceğim başka bir yer yok. Bir iki gün içinde evlenebileceğimizi söylüyor Mr. Wildeve."

"Keşke seni hiç görmemiş olsaydı."

"Pekâlâ, o hâlde dünyanın en mutsuz kadını yapacağım kendimi ve onun beni görmesine izin vermeyeceğim. Hayır, onunla evlenmeyeceğim!"

"Bunları söylemek için çok geç. Gel benimle. Mr. Wildeve dönmüş mü diye bakmaya gidiyorum hana. Neymiş bu meselenin iç yüzü, tabii ki hemen öğreneceğim. Mr. Wildeve bana ya da ailemden birine numara çekebileceğini sanmasın."

"İşin aslı öyle değil. Evlilik kâğıtlarında hata vardı, Mr. Wildeve de yenisini çıkaramayacaktı aynı gün içinde. Eğer gelmişse sana ne olduğunu bir çırpıda anlatacaktır."

"Niye seni o getirmedi?"

Thomasin yine hıçkırıklara boğuldu, "Benim yüzümden!" dedi. "Evlenemeyeceğimizi öğrenince onunla dönmek istemedim, zaten çok hastaydım. Sonra Diggory Venn'i gördüm ve neyse ki beni eve götürmesi için onu ikna ettim. Bana kızacaksan kız ama olan bitenin hepsi bu."

"Ona ben karar veririm," dedi Mrs. Yeobright; civarda Sessiz Kadın diye bilinen ve kapısındaki levhada başını kolunun altında taşıyan bir kadın figürü bulunan hana doğru yola koyuldular. Hanın ön tarafı bozkıra ve o karanlık eşkâliyle sanki gökyüzünden saldıracak gibi duran Rainbarrow Höyüğü'ne bakıyordu. Kapıda, üzerindeki yazıyla herkesi şaşırtan kararmış bir pirinç levha vardı: "Mr. Wildeve, Mühendis" —sahibinden beklentisini yüksek tutmuş ve hayal kırıklığına uğramış kişilerce Budmouth'ta bir büroda o mesleğe başlatıldığı zamanlardan kalma, işe yaramaz fakat

yine de değer verilen bir hatıraydı bu. Hanın bahçesi arka taraftaydı, bahçenin bitiminde bozkırın sınırlarını belirleyen ve ötesinde çayırların uzandığı durgun ve derin bir nehir akardı.

Gelgelelim, gecenin kesif karanlığı, çevrede ne varsa yalnızca siluetinin seçilmesine imkân veriyordu artık. Evin arka tarafında akan suyun sesi duyulabiliyordu; set çeker gibi her iki kıyıya dizilmiş püsküllü kuru kamışların arasından tembel tembel akıyor, kendine küçük girdaplar oluşturuyordu. Kamışların varlığının işareti, yavaşça esen rüzgârda birbirine sürttükçe çıkardıkları ve cemaatin tevazu içinde kilisede dua okumasına benzeyen seslerdi.

Mum ışığının aydınlattığı, şenlik ateşi başındakilerin vadinin öbür ucundan gördüğü pencerede perde yoktu fakat pervazı, dışarıda yürüyen birinin odanın içini görmesine müsaade etmeyecek kadar yüksekti. Bir erkeğe ait olduğu karanlıkta zar zor seçilen kocaman bir gölge tavanın yarısını kaplamıştı.

"Galiba evde o," dedi Mrs. Yeobright.

"Benim de gelmem şart mı, yenge?" diye sordu Thomasin isteksizce. "Şart değil herhalde, gelmem doğru olmaz."

"Muhakkak gelmelisin, onun karşısına sen çıkacaksın ki olup biteni bana yanlış aksettirmesin. Beş dakikadan fazla durmayız evde, sonra yürür evimize gideriz."

Hana girip Mr. Wildeve'in hususi odasına açılan koridorda ilerlediler; Mrs. Yeobright kapıyı tıklattı, açtı, içeri baktı.

Şöminenin önünde oturan bir adamın sırtını ve omuzlarını gördü. Wildeve, Mrs. Yeobright'ın gördüğü oydu, hemen başını çevirdi, ayağa kalktı ve konuklarını karşılamak üzere kapıya doğru ilerledi.

Hayli genç bir adamdı; insanın en önemli iki özelliği olan biçim ve hareketten ikincisiydi onda ilk dikkati çeken. Hareketleri benzersiz bir zarafet içeriyordu; mesleğe dönüşen çapkınlığın pandomime dökülmüş hâliydi. Adamın fiziğiyle alakalı özellikleri sonradan fark ediliyordu; yüzüne dökülmek üzere bekleyen ve alnını erken Gotik döneme ait bir kalkan gibi geniş ve köşeli gösteren gür saçları, silindir gibi pürüzsüz ve yuvarlak boynu bunlardan bazılarıydı. Belden aşağısı ince yapılıydı. Hiçbir erkeğin hayran olmayacağı, hiçbir kadınınsa hoşnutsuzluk duymayacağı bir adamdı neticede.

Genç kızın koridorda olduğunu fark etti Mr. Wildeve, "Thomasin, eve dönmüş demek ki," dedi. "Beni nasıl o hâlde bırakabildin, sevgilim?" Ardından Mrs. Yeobright'a döndü: "Onu ikna etmeye çalıştım ama işe yaramadı. 'Ben gidiyorum, peşimden de gelme,' diye tutturdu."

Mrs. Yeobright küçümser bir tavırla "İyi de bütün bu olanlar ne anlama geliyor?" diye sordu.

Wildeve iki kadının oturacağı koltukları ayarladı, "Oturun," dedi. "Çok saçma sapan bir yanlışlık, ama oluyor işte böyle yanlışlıklar. Evlenme kâğıtlarımız Anglebury'de geçerli değilmiş. Budmouth için düzenlenmişler, ben de kâğıtları okumadığımdan fark etmemişim."

"Sen Anglebury'de ikâmet etmiyor muydun zaten?"

"Hayır. İkâmet ettiğim yer, iki gün öncesine kadar Budmouth'tu; Thomasin'i alıp nikâh için oraya götürmekti niyetim fakat onu almaya geldiğimde Anglebury'de evlenelim istedik, evlilik kâğıtlarını yenilememiz gerektiğini de unuttuk. Sonra da dönüp Budmouth'a gitmeye vakit kalmadı."

"Kabahatin büyük kısmı sende bana kalırsa," dedi Mrs. Yeobright.

"Anglebury'yi seçmemiz aslında benim hatamdı," dedi Thomasin. "Orayı ben önerdim çünkü beni orada tanıyan yoktu."

"Kabahatin bende olduğunu o kadar iyi biliyorum ki sizin hatırlatmanıza ihtiyaç duymuyorum," diyerek Mrs. Yeobright'a karşılık verdi Wildeve.

"Böyle şeylerin muhakkak bir sonucu olur," dedi Mrs. Yeobright. "Bana ve aileme yapılmış çok büyük bir saygısızlık bu, duyulunca çok canımız sıkılacak. Yarın arkadaşlarının yüzüne nasıl bakacak bu kız? Son derece onur kırıcı bir durum, kolay kolay affedemem. Thomasin'in adı kötüye bile çıkabilir bu yüzden."

"Saçmalık," dedi Wildeve.

Thomasin iri gözleriyle bu tartışma sırasında bir yengesini, bir adamı süzmüştü. Şimdiyse endişeyle "Yengeciğim, müsaaden olursa Damon'la beş dakika baş başa görüşeyim bu konuyu. Sen ne dersin, Damon?" diye sordu.

"Tabii ki görüşelim, canım," dedi Wildeve, "tabii yengen bize müsaade ederse." Thomasin'i yan odaya aldı, Mrs. Yeobright'ı şö-

minenin başında bıraktı.

Thomasin kapı kapanıp da ikisi baş başa kalır kalmaz, gözyaşlarının ıslattığı solgun yüzünü adama çevirdi, "Bu durum beni öldürüyor, Damon! Bu sabah Anglebury'de senin yanından öfkeyle ayrılmak değildi niyetim fakat korkmuştum ve ne söylediğimi hiç bilmiyordum. Bugün ne kadar acı çektiğimi yengeme belli etmedim; yüzüme, sesime hâkim olmakta, bu benim için önemsiz bir şeymiş gibi gülümsemekte çok zorlanıyorum ama öyle davranmaya çalışıyorum ki sana daha da fazla içerlemesin. Biliyorum, canım, yengem ne düşünürse düşünsün, senin elinde değildi bunların olması."

"Son derece keyfi kaçmış yengenin."

"Evet," diye mırıldandı Thomasin, "sanırım benimki de kaçtı artık... Damon, benimle ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Seninle ne yapmayı mı düşünüyorum?"

"Evet. Senden hoşlanmayan kişiler bazen senden şüphelenmeme sebep olacak şeyler fısıldaşıyorlar. Evlenmeye niyetliyiz sanırım. Niyetliyiz, değil mi?"

"Tabii ki niyetliyiz. Tek yapmamız gereken pazartesi Budmouth'a gitmek, gidince de hemen evleniriz."

"O hâlde lütfen gidelim! Ah, Damon, bana neler söyletiyorsun!" Mendiliyle yüzünü kapattı. "Burada durmuş sana benimle evlenir misin diye soruyorum, halbuki bu işin hakkı senin dizlerinin üzerine çöküp bana, acımasız sahibene seni geri çevirmemesi için yalvarman, teklifini reddedersem kalbinin paramparça olacağını söylemen. Eskiden evlilik teklifini böyle almamın çok hoş olacağını düşünürdüm fakat ne kadar da değişti her şey!"

"Evet, gerçek hayatta hiçbir zaman öyle olmaz."

"Fakat bu evlilik hiç gerçekleşmese de umurumda olmaz şahsen," diye ilave ederek biraz olsun onurlu davrandı Thomasin; "hayır, ben sensiz yaşayabilirim. Gelgelelim, ben yengemi düşünüyorum. Yengem o kadar gururlu, ailesinin saygınlığına o kadar düşkün ki bu hikâye duyulacak olursa ve biz o sırada henüz evlenmemiş olursak utancından ölür. Kuzenim Clym de çok incinir."

"O zaman da mantıksız davranmaya başlar kuzenin. İşin aslı, hepiniz biraz mantıksız davranıyorsunuz."

Thomasin'in yanakları biraz kızardı ama bu, aşktan değildi.

Öte yandan kız o anda ne hissetti de yüzü öyle kızardı bilinmez fakat hissetmesiyle kendini toplaması bir oldu ve alçakgönüllü bir tavır takınarak "Mantıksız olmaya çalışmıyorum, elimden gelmiyor bazen," dedi. "Sadece yengeme karşı elinin nihayet biraz olsun güçlendiğini hissediyorum."

"İşin doğrusu, hakkım olan da bu," dedi Wildeve. "Onun rızasını almak için neler çektiğimi bir düşün; nikâhıma karşı çıkmasına, ki bunu her erkek hakaret sayardı, katlandım. Böylesine duyarlı, böylesine düşünceli biri olmak da benim talihsizliğim; o hakaretin iki kat ağırıma gitmesinin sebebi işte bu. Evliliğimize karşı çıkılmasını kesinlikle unutamam. Daha acımasız bir adam olsaydım bu işi burada sonlandırır, yengene karşı sahip olduğum gücün tadını çıkarırdım."

Wildeve o sözleri söylerken Thomasin kederli gözleriyle dalgın dalgın ona baktı; o odada duyarlı olmaktan pişmanlık duyan bir kişi daha olduğu kızın yüzünden anlaşılıyordu. Kızın gerçekten acı çektiğini görmek adamı rahatsız etmiş gibiydi. "Yalnızca aklıma geldiği için öyle söyledim, biliyorsun," diye ekledi. "Evlenmeyi reddetmeye en ufak bir niyetim yok, Tamsie, sevgilim. Sensizliğe katlanamam."

"Katlanamazsın, biliyorum!" dedi o temiz kız, yüzü aydınlandı. "Sen ki bir böceğin bile acı çektiğini görmeye, çirkin bir ses duymaya, hatta kötü bir koku almaya bile katlanamazsın, bana ve sevdiklerime daha fazla acı çektirmezsin."

"Çektirmemek için elimden geleni yapacağım."

"Elini elimin üzerine koy, Damon."

Özensizce elini kıza uzattı adam.

Aniden "Ah, Tanrı aşkına, n'oluyor orada?" dedi.

Evin önünde bir sürü farklı sesin bir ağızdan şarkı söylediğini duydular. O seslerin arasında ikisi kendine haslığıyla öne çıkıyordu: biri çok pes bir ses, diğeriyse kulakları tırmalayacak kadar tiz bir hırıltı. Thomasin bunların sırasıyla Timothy Fairway'e ve Cantle Dede'ye ait olduğunu anladı.

Korkulu gözlerle Wildeve'e bakan Thomasin "Bu ne demek oluyor? Bizimle dalga geçmeye gelmemişlerdir umarım?" dedi.

"Tabii ki hayır, Egdon ahalisi bize hoş geldin demek için şarkı söylemeye gelmiş. Katlanılır gibi değil bu!" Odada volta atmaya

başladı; dışarıdakilerse neşeyle şarkılarını söylüyordu:

"Kıza hayatının neşesi olduğunu söyledi,
Rızası varsa eşi yapmak istedi;
Kız onu reddedemedi,
Kiliseye işte böyle gidildi.
Küçük Will evde unutuldu,
Küçük Sue mutlu oldu;
Sonra kızı öptü, kucağına oturttu,
Onun kadar sevecen bir adam dünyada yoktu."

Mrs. Yeobright içeri daldı. "Thomasin, Thomasin!" dedi kızgınlıkla Wildeve'e bakarken, "rezil olduk! Hemen kaçalım buradan. Gel benimle!"

Koridordan geçip çıkmak için artık maalesef çok geçti. Öndeki odanın kapısı yumruklanmaya başlanmıştı. Pencereden bakmaya gitmiş olan Wildeve tekrar yanlarına döndü.

Eliyle Mrs. Yeobright'ın gitmesini engellerken amirane bir ses tonuyla "Durun!" dedi. "Dört bir tarafımız kuşatılmış. En az elli kişi vardır dışarıda. Siz Thomasin'le birlikte bu odada kalın; ben gidip onların karşısına çıkayım. Onlar gidene kadar, benim hatırım için, burada kalmalısınız, o zaman her şey yolundaymış gibi görünür belki. Tamsie canım, gel böyle; giderayak olay çıkarma; şu işi bir atlatalım, evlenmemiz şart; sen de benim kadar görüyorsundur aciliyeti. Oturduğun yerden kalkma, tek istediğim bu, fazla da konuşma. Ben onları idare ederim. Ah şu budalalar!"

Telaş içindeki kızı koltuklardan birine oturttu, diğer odaya geçip kapıyı açtı. Kapının hemen önünde, koridorda, henüz evin ön tarafında duranlarla aynı şarkıyı söyleyen Cantle Dede çıktı karşısına. Cantle Dede odaya girdi, dudakları hâlâ aralık ve yüz kasları şarkının nakaratını söylemeye çalışmaktan canını yakacak kadar gerilmiş bir hâlde, başıyla belli belirsiz selamladı Wildeve'i. Nakarat bitince bütün içtenliğiyle "Yeni evli çifte hoş geldin demek ve Tanrı'dan onları kutsamasını dilemek için geldik!" dedi.

Suratı sirke satıyordu Wildeve'in, ters ters "Teşekkür ederim," dedi Cantle Dede'ye.

Aralarında Fairway, Christian, kesekçi Sam, Humphrey'nin

de olduğu on beş yirmi kişilik grubun geri kalanı Cantle Dede'nin dibine kadar girmişti artık. Hepsi Wildeve'e, adamın masalarına, koltuklarına bakıp gülümsüyordu; bu eşyaları da en az sahibini sevdikleri kadar seviyorlardı.

Kadınların bulunduğu odayı girdikleri odadan ayıran cam bölmenin öbür tarafında gördüğü bonenin Mrs. Yeobright'a ait olduğunu anlayan Fairway "Buraya Mrs. Yeobright'tan evvel varamamışız demek ki," dedi. "Biz dümdüz aşağı indik, Mr. Wildeve, o ise patikadan dolandı."

Cantle Dede de camın arkasını dikizliyordu, yengesinin yanında perişan, süklüm püklüm oturan Thomasin'i fark etti. "İşte yeni gelin orada, başını gördüm!" dedi.

Wildeve hiç karşılık vermedi; onlara ne kadar erken içki servisi yaparsa o kadar erken gideceklerini hissettiğinden olacak bir maşrapa dolusu içki getirdi; içkinin ortaya çıkması kalpleri bir anda yumuşattı.

Cantle Dede içkiyi tatmakta hiç acele etmeyecek kadar görgülü bir adam havalarında "Gördüğüm kadarıyla tam da bu kutlamaya uygun bir içki," dedi.

"Evet," dedi Wildeve, "yıllanmış bal likörü getirdim biraz. Umarım beğenirsiniz."

Konukların "Tabii ki!" diye cevap verdikleri ses tonları, nezaketen söylenmesi gereken sözlerle en derinden hissedilerek söylenenlerin örtüştüğünü gösteriyordu. "Dünyada daha tatlı bir içki yoktur."

"Yemin ederim yoktur," diye ekledi Cantle Dede. "Bal likörü hakkında söylenebilecek tek kötü şey biraz sert olduğu ve adamı epey bir yatırdığıdır. Fakat Tanrı'ya şükürler olsun ki yarın pazar."

"Bir keresinde biraz içmiştim de bütün dünyayı alt edebilecek kadar cesur hissetmiştim kendimi," dedi Christian.

"Yine öyle hissedeceksin," dedi Wildeve, adamı küçümsediği belliydi. "Kupayla mı, bardakla mı, beyler?"

"Sizin için sakıncası yoksa biz maşrapayı alalım, elden ele dolaştıralım; bardaktan damla damla içmekten daha iyidir."

"İnsanın elinden kayıp giden bardakların canı cehenneme," dedi Cantle Dede. "Ocağın küllerine koyup da ısıtamadığın şey ne işe yarar, ey komşular, soruyorum size?"

Sam "Haklısın, Cantle Dede," dedi, ardından bal likörü elden ele dolaşmaya başladı.

"Şimdi," dedi Timothy Fairway, övgü dolu sözler söylemesinin beklendiğini hissettiğinden, "evlenmek çok kıymetli bir şeydir, Mr. Wildeve; sizin aldığınız kadınsa bir elmas, bence öyle," dedi. Cantle Dede'ye dönüp "Evet," diye devam etti, öbür odadan duyulsun diye yükseltmişti sesini, "gelinin babası (başını öbür odaya doğru eğip içeri baktı) gelmiş geçmiş en iyi insanlardan biriydi. Hileli bir iş gördü mü çok kızardı."

"Hileli işler tehlikeli midir?" dedi Christian.

"Üstelik bu civarlarda onunla boy ölçüşebilecek pek az kişi çıkardı," dedi Sam. "Ne zaman bir tören olsa tören kıtasının önündeki bandoda klarneti o çalardı; hem de bütün ömrünce başka bir çalgıya elini sürmemiş gibi çalardı. Ardından, bando kiliseye geldiğinde, klarneti bir kenara bırakır, viyolonseli kapar, hayatı boyunca ondan başka bir şey çalmamış gibi ortalığı yıkar geçerdi. İnsanlar, gerçek müziğin ne olduğunu bilen insanlar 'Klarneti o kadar ustaca çaldığını gördüğüm adam bu olamaz, kesinlikle olamaz!' derdi."

"Anımsayabiliyorum," dedi kesekçi. "O kocaman aleti tek bir kişinin tutabilmesi ve parmaklarını nereye basacağını hiç karıştırmaması muhteşem bir şeydi."

Bu konunun ilgi çektiğini görünce altın bulduğu madende yeni bir damar açan biri gibi "Kingsborough Kilisesi'nde de benzer bir şey olmuştu," diyerek yeniden söze girdi Fairway.

İçindeki sıkıntı tahammül edilemez seviyeye gelen Wildeve derin bir nefes çekti, cam bölmenin öbür tarafında hapis kalan kadınlara hafifçe göz attı.

"Pazar günleri öğleden sonra, eski tanıdığı Andrew Brown'ı, baş klarnetçiyi, ziyaret etmek için kiliseye giderdi hep; iyi adam olmasına iyiydi Andrew ama çaldı mı biraz kulak tırmalardı. Hatırlıyorsun, değil mi?" dedi Fairway.

"Hatırlıyoruz."

"Bizim Yeobright, ayinin bir kısmında Andrew'un yerine geçerdi ki Andrew biraz şekerleme yapsın, arkadaşların bunu yapması doğaldır."

Cantle Dede "Arkadaşların bunu yapması doğaldır," diyerek

hemfikir olduğunu belirtirken Fairway'i dinleyen diğerleriyse yalnızca başlarını sallamakla yetindi.

"Andrew uykuya dalar dalmaz ve bizim Yeobright nefesini onun klarnetine üfler üflemez anlardı kilisedeki herkes aralarında büyük bir sanatçının bulunduğunu. Bütün başlar o sese çevrilir, herkes 'Tabii, anlamıştım onun olduğunu!' derdi. Bir pazar günü, iyi hatırlıyorum, viyolonseldi o zaman çalan ve Yeobright kendininkini getirmişti. Yüz otuz üçüncü Mezmur'dan esinlenilen 'Lydia' ilahisiydi çalan; yeni yeni ısınmaya başlamış olan bizim Yeobright, ilahinin 'Sakalından süzülüp elbiselerine döküldü o kıymetli damlalar,' kısmına gelince yayını o kadar büyük bir kuvvetle bastırdı ki viyolonsel neredeyse iki parçaya ayrılacaktı. Kilisede ne kadar pencere varsa hepsi gök gürlemiş gibi zangır zangır titredi. İhtiyar Papaz Williams o büyük beyaz keten cüppesinin içine soktuğu ellerini gündelik kıyafetlerinin rahatlığındaymış gibi havaya kaldırdı ve sanki kendi kendine 'Ah, keşke bizim kilisemizde de böyle biri olsa,' dedi. Fakat Kingsborough'da kimse Yeobright'ın eline su dökemezdi."

"Pencereler sallandığında tehlikede hissetmediniz mi?" diye sordu Christian.

Sorusuna kimseden cevap alamadı, çünkü o sırada herkes kendinden geçmiş bir hâlde o tarif edilen performansı düşünüyordu. Meşhur opera sanatçılarının prenseslerin huzurunda şarkı söylemesi, siyasetçilerin yıllarca konuşulan nutuklar çekmesi ve benzeri diğer örnekler gibi merhum Mr. Yeobright'ın o unutulmayacak öğleden sonra sergilediği, emsalleriyle karşılaştırılıp kritik edilmiş olabilse belki de şöhretini epey yitirecek olan yetenek gösterisi, onu bir daha dinlemenin artık mümkün olmaması nedeniyle daha da görkemli hâle gelmişti.

"Hayatının baharında devrilip gitmesini en son bekleyeceğiniz kişi oydu," dedi Humphrey.

"Ah, öyle değil, aylar öncesinden gözü toprağa bakıyordu onun. O zamanlar kadınlar Greenhill Panayırı'nda yarışa katılıp önlük olsun, elbiselik kumaş olsun kazanmaya çalışırdı; benim şimdiki karım, tabii o zamanlar evlenecek yaşta değildi, diğer kızlarla yarışa katıldı, bu kadar şişmanlamadan önce iyi koşardı çünkü o zamanlar uzun bacaklıydı, koşarken böyle yağ gibi kayıp

giderdi. Eve geldiğinde dedim ki, o zamanlar daha yeni yeni baş başa geziyoruz, 'Elindeki ne, tatlım?' O da bana 'Kazandım, elbiselik kumaş kazandım işte,' dedi, derken de yüzü al al oldu. Para vereceklerine kumaş vermişler, diye düşündüm, öyle olduğu da ortaya çıktı. Karımın şimdi bana yüzü zerre kızarmadan söyleyeceklerini düşünüyorum da o zamanlar böyle önemsiz bir şeyi bile söyleyememesi tuhaf geliyor... Her neyse, sonra anlatmaya devam etti karım, bu hikâyeyi anlatma sebebim de bu zaten: 'Yani, ben ne kıyafetler kazanırsam kazanayım, ister düz beyaz ister desenli olsun, ister dışıma ister içime giyebileceğim şeyler olsun' (o zamanlar epey utangaçtı karım), 'o manzarayı görmektense kaybetmeyi yeğlerdim. Zavallı Mr. Yeobright panayır yerine gelir gelmez fenalaştı, hemen eve dönmek zorunda kaldı.' Evinden dışarı son çıkışı da o oldu."

"Günden güne kötüledi, sonra da duyduk ki gitmiş adam."

"Ölürken çok acı çekmiş midir sizce?" diye sordu Christian.

"Yok, hayır, tam aksine. Kafası da rahatmış ölürken. Yüce Tanrı'nın sevgili kulu olacak kadar şanslı bir adammış."

"Peki ya diğer insanlar? Sizce onlar çok acı çeker mi ölürken, Mr. Fairway?"

"Korkup korkmadıklarına bakar o."

Bütün gücünü sarf edip "Tanrı'ya şükürler olsun ki ben hiç korkmuyorum!" dedi Christian. "Ne mutlu bana ki korkmuyorum çünkü o zaman ölüm bana acı vermeyecek... Korktuğumu zannetmiyorum, yani korkarsam da elimde olmadığı için, acı çekmeyi hak etmiyorum zaten ben. Keşke hiç korkmasaydım!"

Cenaze evi gibi sessizliğe büründü içerisi; kepenkleri kapatılmamış, güneşlikleri çekilmemiş pencereden dışarı bakan Timothy "Kaptan Vye'ın oradaki küçük şenlik ateşi ne kadar da dikkat çekici öyle! Yemin olsun, hâlâ aynı parlaklıkta yanıyor," dedi.

Bütün gözler pencereden dışarıya çevrildi; Wildeve orada olup biteni önemsemez bir tavır takınsa da aslında kısacık bir bakışıyla bütün duygularını ele verdiğini kimse fark etmedi. Bozkırdaki kasvetli vadinin en yukarılarında, Rainbarrow Höyüğü'nün sağ tarafına doğru bir yerde küçük ama her zamanki gibi düzenli ve ısrarcı bir ateşin yandığı gerçekten görülebiliyordu.

"Bizimkinden önce yakılmıştı bu," diye devam etti Fairway,

"şu işe bakın; bozkırdaki bütün ateşler söndü, bir bu sönmedi."

"Belki bir anlamı vardır bunun!" diye mırıldandı Christian.

Wildeve "Nasıl bir anlamı olabilir?" diye çıkıştı.

Christian cevap veremeyecek kadar dağılmıştı, Timothy ona yardım etti.

"Demek istiyor ki, efendim, o yukarılardaki yalnız, kara gözlü yaratık –cadı olduğunu söyleyenler de var ama ben genç ve güzel bir kadına asla öyle hitap etmem– hep tuhaf işler peşinde koşarmış; belki de ateşi o yakmıştır."

Cantle Dede, kendinden emin "Beni alacağını bilsem memnuniyetle evlenme teklif ederdim ben ona ve o vahşi, kara gözlerinin bana bela okuması tehlikesine de göğüs gererdim," dedi.

"Böyle söyleme, baba!" diye yalvardı Christian.

Fairway, yumuşak bir ses tonuyla "Yani, o kızla evlenen adam evinin salonuna nikâh resmi diye uygunsuz bir tablo asmazsa şaşarım," dedi bir güzel kafasına diktiği maşrapayı masaya bırakırken.

Maşrapayı alan ve içinde kalan son birkaç yudumu bitiren Sam "Üstelik Kuzey Yıldızı gibi gizemli bir eşi de olacak," dedi. Maşrapanın boşaldığını gören Humphrey "Neyse, artık gitmemiz lazım, gerçekten," dedi.

"İyi de onlara bir şarkı daha söylemeyecek miyiz?" dedi Cantle Dede. "Kuş gibi şakıyasım var benim!"

"Sağol, Cantle Dede," dedi Wildeve. "Fakat zahmet vermeyelim artık sana. Başka bir gün söz, parti verdiğimde söylersin."

"O parti için on yeni şarkı öğrenmezsem adam değilim!" dedi Cantle Dede. "Emin olun, o gün geldiğinde ortadan kaybolup da sizi hayal kırıklığına uğratmam, Mr. Wildeve."

"Eminim uğratmazsın," dedi Wildeve, efendiliğini hiç bozmadan.

Ardından hepsi müsaade istedi, onları eğlendiren adama uzun bir ömür ve mutlu bir evlilik hayatı diledi; hepsi aynı dileği tekrarladığından vedalaşmaları vakit aldı. Wildeve kapıya kadar geçirdi hepsini; vadinin yukarılarına doğru uzanan o kopkoyu bozkır bekliyordu onları kapının ardında; ayaklarının dibinden başlayıp neredeyse gökyüzüne kadar hüküm süren, başını eğmiş duran Rainbarrow Höyüğü'ne kadar hiçbir şeyin seçilemediği geniş bir karanlık. Olmayan yollardan evlerine varmak için tek sıra

hâlinde, kesekçi Sam en başta, o kesif karanlığa daldılar.

Bu kalabalık grubun tozluklarını çizen karaçalıların sesi iyice zayıfladığında, Wildeve, Thomasin ve yengesini bıraktığı odaya döndü. Kadınlar gitmişti.

Evden ayrılmalarının yalnızca bir yolu vardı, arka pencereden çıkmış olmalılardı; pencere de zaten açıktı.

Wildeve güldü kendi kendine, bir an durup düşündü, sonra yapacak hiçbir işi yokmuş gibi diğer odaya döndü. Orada gözü şöminenin üzerinde duran bir şarap şişesine takıldı. "Ah —ihtiyar Dowden!" diye mırıldandı; mutfak kapısına doğru gidip bağırdı: "İhtiyar Dowden'a bir şeyler götürebilecek biri var mı burada?"

Cevap gelmedi. Oda boştu, kâhyalığını yapan delikanlı yatmaya gitmişti. Wildeve geri geldi, şapkasını başına geçirdi, şişeyi aldı ve evden çıktı; kapıyı kilitledi çünkü o gece handa hiç müşteri yoktu. Yola koyulur koyulmaz Mistover Tepesi'ndeki küçük şenlik ateşi yine gözünü aldı.

"Hâlâ bekliyor musun beni, sevgilim?" diye mırıldandı.

Gelgelelim, hemen o yönde ilerlemedi; tepeyi soluna aldı ve bata çıka ilerlediği, tekerlek izleriyle dolu bir yoldan yürüyüp bir kulübenin önüne çıktı; bozkırdaki diğer bütün evlerde olduğu gibi bu evi de görünmez olmaktan kurtaran, yatak odası penceresinden sızan zayıf bir ışıktı. Bu kulübenin Olly Dowden'ın, süpürgeci kadının evi olduğunu biliyordu, içeri girdi.

Alt kattaki oda karanlık olmasına karanlıktı ama el yordamıyla bulduğu bir masaya şişeyi bıraktı ve bir dakika bile geçmeden tekrar bozkıra çıktı. Durdu, başını kuzeydoğuya çevirdi ve ölmeyen o küçük ateşe baktı; bulunduğu yerin epey yukarısındaydı ateş ama Rainbarrow kadar yüksekte değildi.

Bir kadın düşünüp taşındığında neler olduğunu biliyoruz; üstelik, ortada bir kadın varsa ve bu güzel bir kadınsa bunun etkisi her zaman o kadınla sınırlı kalmayacaktır. Wildeve olduğu yerde durdu, bekledi, nefes alıp verişinden anlaşılıyordu kafasının karışık olduğu; ardından, daha fazla direnemeyeceğini anlayıp kendi kendine "Evet, Tanrım, galiba ona gitmem gerekiyor!" dedi.

Dönüp evine gideceği yerde Rainbarrow Höyüğü'nün aşağısından geçen bir patikaya saptı ve hızlı adımlarla, uyarı ışığı olarak yakıldığı besbelli o ateşe doğru ilerledi.

GÖKYÜZÜNE DÜŞEN SİLUET

VI

EGDON Heath'te toplanmış bütün kalabalık, şenlik ateşlerinin yakıldığı yeri alışkın olduğu ıssızlığa terk ettikten sonra her tarafını örtmüş bir kadın silueti, küçük şenlik ateşinin bulunduğu taraftan Rainbarrow Höyüğü'ne doğru ilerledi. Aşıboyası satıcısı bu manzarayı seyrediyor olsaydı bu silueti tanıyabilir, onun o höyükte önce tuhaf bir biçimde tek başına durmuş, yabancılar yaklaşınca da ortadan kaybolmuş o kadın olduğunu anlayabilirdi. Kadın, sönmeye yüz tutmuş ateşteki korların onu gündüzden kalma bir ölünün canlılığını koruyan gözleri gibi karşıladığı zirvedeki o eski yerine çıktı. Orada öyle kıpırdamadan durdu; yarım kalmış karanlığı, aşağısındaki bozkırın zifiri karanlığıyla kıyaslandığında, affedilmez bir günahın karşısına çıkarılmış bağışlanabilir bir günah gibi duran o engin gece kadının etrafını bütünüyle çevreledi.

O anda kadın hakkında öğrenilebilecek şeyler uzun boylu olduğuyla, dik durduğuyla, bir hanımefendiye yakışır şekilde yürüdüğüyle sınırlıydı; omuzları bir şalla eski usul çaprazlama örtülmüş, başıysa gecenin bu saatinde ve burada takılması göze batmayacak büyük bir eşarpla sarılmıştı. Kuzeybatıdan esen rüzgârı arkasına almıştı; ne var ki, kadının sırtını o yöne dönmüş olmasının sebebi bulunduğu istisnai konumda esen soğuk ve kuvvetli rüzgârlardan korunmak mıydı yoksa aradığı şey güneybatıda olduğu için mi öyle durmuştu, ilk bakışta anlaşılmıyordu.

Bozkırın bu bölgesinin merkezinde neden böyle kılı kıpırdamadan beklediği de bir o kadar muammaydı. Olağanüstü ha-

reketsizliği, dikkat çekici yalnızlığı, geceyi umursamayışı, başka şeylerin yanı sıra bu kadında korkunun zerresinin bulunmadığını işaret ediyordu. Bugüne kadar hiç değişmemiş uğursuzluğuyla, Jül Sezar'a güz kışa dönmeden buraların kasvetinden kurtulma telaşını her sene yaşatmış bir toprak parçasının, Güney'den gelen seyyahların bizim yaşadığımız adayı Homeros destanında geçen Kimmerler Ülkesi diye tarif etmelerine sebep olan coğrafya ve hava koşullarının bir kadına dostça davranması için görünüşte hiçbir sebep yoktu.

Gece ilerledikçe sanki kuvvetlenen ve dikkatleri bütünüyle üzerine çeken rüzgârı dinlediği zannedilebilirdi ve bu makul bir varsayım olurdu. Rüzgâr gerçekten de bu manzara için yaratılmış gibiydi, tıpkı manzaranın da gecenin bu saati için yaratılmış görünmesi gibi. Bazı rüzgârların tınısı gayet buraya özgüydü; burada duyulan ses başka hiçbir yerde duyulamazdı. Sert rüzgârlar kuzeybatıdan birbiri ardına hesapsız esiyor, geriden gelen sesleri onları yakalamaya çalışırken çatallanıyor, etrafı tiz, tenor ve bas notalar dolduruyordu. Rüzgârın sesinin en derinden geldiği zaman, bir bütün olarak çukurlarda ve tümseklerde aksettiği zamandı. Ardından, dikenli defne dallarına çarpmasıyla rüzgârın bariton sesleri duyulabiliyordu. Bunlardan daha zayıf ancak daha tiz bir ses vardı sırada; yavaş yavaş güçten düşen fakat kısık sesiyle bir melodiyi tutturmaya uğraşan bir sesti bu; buradan başka yerde duyulamaz denen ses işte buydu. Diğer ikisine kıyasla daha ince ve izi daha zor sürülür olsa da onlardan katbekat daha etkileyiciydi. Bozkırın kendine has dili denebilirdi buna; bozkırlardan başka dünyanın hiçbir yerinde duyulamayan bir ses olduğundan, kadının tepeye ilk çıktığı andan beri koruduğu gerginliğe az da olsa bir açıklama getiriyordu.

Keder yüklü bu kasım rüzgârları estikçe duyulan o ses, doksanına varmış bir insanın gırtlağına yapışıp kalan şarkıdan geriye kalanlarla büyük benzerlik taşıyordu. Kurumuş, yıpranmış bir kâğıdın hışırtısına benzerdi o fısıltı ve insanın kulağına o kadar belirgin bir şekilde çalınırdı ki, bu sese alışık olan birileri onu oluşturan maddeleri, sanki eliyle yokluyormuş gibi, en ince ayrıntısına kadar çözebilirdi. Sayılamayacak kadar çok bitki ortaklaşa çıkarıyordu bu sesi ama bu ortaklıkta ne köklerin ne irili ufaklı yap-

rakların ne meyvelerin ne dikenlerin ne de yosunların payı vardı.

Önceki yaz narinliğiyle, mor rengiyle dikkat çeken fakat güz yağmurlarının rengini alıp götürdüğü, ekim güneşinin kavurup kuruttuğu, mumyalanmış cesetler gibi biçimini korusa da özü gitmiş funda çiçekleriydi bunlar. Herhangi bir tanesinden çıkan ses o kadar cılızdı ki yüzlercesi bir araya gelse etraftaki sessizliği ancak bozabiliyordu; bütün bayırı kaplamış sayısız funda çiçeği kadının kulağına zayıf mı zayıf bir sesle kesik kesik okunan bir güfteden fazlasını fısıldamıyordu. Ne var ki, bu gece havada süzülen pek çok tınıdan tek bir tanesinin onu dinleyenin zihninde sesin nereden geldiğine dair soruları uyandıracak gücü taşıması, nadiren de olsa, mümkündü. İnsan, bu birleşip çoğalmış seslerin sonsuzluğunu ruhunun derinliklerinde görür ve rüzgârın o küçük trompetleri avucunun içine aldığını ve devasa bir krateri baştan sona nasıl kat ediyorsa, içlerine girdiğini, kenarlarında gezindiğini ve dışarı çıktığını idrak ederdi.

"Onları harekete geçiren Kutsal Ruh." İnsan böyle düşünmekten kendini alamıyordu; bu sesleri içinde hissederek dinleyen biri onlara yalnızca ilgi duymakla kalmaz, manasını da çözebilirdi. Sol ya da sağ taraftaki geniş bayırda veya öndeki yokuşta evvelden açmış çiçekler değildi konuşan; onların her birini kendine aracı kılıp, aynı anda hepsinden birden seslenen o tek ve başka kişiydi.

Bir anda, höyüğün üstünde, gecenin tüm bu vahşi seslerine başka bir sesin karıştığı duyuldu; diğerleriyle yakaladığı ahenk o kadar doğaldı ki sesin ne yönden geldiği ve ne yöne gittiği çok zor ayırt ediliyordu. Sarp kayalar, çalılar, funda çiçekleri sessizliği bozmuştu; nihayet kadın da sessizliğini bozdu, üstelik onlarla aynı dilden konuşuyordu. Rüzgârlara salınan ses onlarla iç içe geçti ve onlarla uçup gitti.

Uzun bir iç çekişti kadının dudaklarından dökülen; belli ki buraya gelmesine sebep olan şeyi aklından geçiriyordu o sırada. İç çekişinde spazmı andıran bir şey vardı kadının; sanki beyni, o sesi çıkarmasına müsaade etmekle zapt edemediği şeyin içinden çıkıp gitmesine onay vermişti. Aşikâr olan bir şey vardı burada: Kadın güçten düşmüş yahut duraksamış değildi, içindekileri bastırıyordu.

Vadinin ta aşağısındaki hanın penceresinden hâlâ yansıyordu o cılız ışık; kadının iç çekmesinin kendi yaptıklarından ya da

etrafındaki manzaradan ziyade o pencereyle, o pencerenin ardındakilerle ilişkili olduğunu ispatlamaya o tarafa doğru attığı birkaç küçük bakış yetti. Sol elini yukarı kaldırdı, elinde bir gemici dürbünü tutuyordu. Dürbünü hemen, hiç mi hiç yabancılık çekmeden, havaya kaldırdı, gözüne dayadı ve handan yansıyan ışığa doğru baktı.

Başını saran eşarp artık biraz geriye kaymış, yüzü az çok meydana çıkmıştı. Arkasındaki kasvetli, renksiz bulutlara tezat oluşturan profili seçilebiliyordu; sanki Sappho[16] ve Mrs. Siddons[17] mezarlarından çıkmış, yandan aldıkları ışığın düşürdüğü gölgeler gökyüzünde birleşmiş, ortaya ikisine de benzemeyen fakat ikisini de çağrıştıran bir yüz çıkmıştı. Bu tespit, ne var ki, yüzeysellikten öteye gitmiyordu. Karakter söz konusu oldu mu insanın yüz hatları belli unsurları ele verebilir, ancak kendisini bütünüyle ortaya sermesi ancak değişiminden anlaşılır. Öyle ki, yüz ifadesindeki değişim denen şey çoğu zaman bir erkeği yahut bir kadını anlamakta vücudunun geri kalanının samimiyetle verdiği çabanın toplamından daha çok yardımcı olur. Gece, bedenini sardığı kadın hakkında, mimikleri görülemediğinden, çok az şeyi ifşa ediyordu.

Casus gibi davranmaktan nihayet vazgeçti kadın, gemici dürbününü kapadı ve sönmeye yüz tutmuş közlerin olduğu ateşe doğru yürüdü. Bazen her zamankinden daha keskin esen bir rüzgâr közlerin tozunu kaldırıp, genç bir kızın yüzünün al al olması gibi parlayıp sönen ışığı açığa çıkarmadığı sürece kayda değer bir ışık yayılmıyordu artık. Sesi soluğu kesilmiş o ateş çemberine eğildi kadın, uçları yanmaya devam eden kömürleşmiş odun parçalarından en büyüğünü seçip az önce durduğu yere götürdü.

Odun parçasını yere doğru tuttu, bir yandan da ucundaki kırmızı kora üfledi, ta ki alevler çimenleri belli belirsiz aydınlatıp, kum saati olduğu sonradan anlaşılan küçük bir cismi ortaya çıkarıncaya kadar; halbuki kadının kolunda saat vardı. Kum saatinin tamamen boşaldığı görülene kadar üflemeye devam etti.

Şaşırmış gibi "Ah!" dedi.

---

16. Milattan önce yedinci yüzyılda Antik Yunan'da yaşamış kadın şair. (ç.n.)

17. Sarah Siddons (1755-1831), özellikle trajedilerde oynadığı rollerle büyük ün kazanmış Gallerli kadın tiyatro oyuncusu. (ç.n.)

Kadının üflediği korun verdiği parlaklık çok kısa ömürlü oldu, yüzünün yalnızca küçük bir bölümünü bir anlığına aydınlattı. Başı hâlâ eşarba sarılı olduğu için, emsalsiz dudaklardan ve yanaklarının birinden ibaretti görülenler. Odun parçasını yere attı kadın, kum saatini eline, gemici dürbününü koltuğunun altına aldı ve yürümeye devam etti.

Ayak izlerinin açtığı, zor seçilen bir yol yamaç boyunca ilerliyordu, o saygın kadın da o yolu takip etti. Burayı iyi bilenler ona patika diyordu; ve sıradan bir ziyaretçi gündüz vakti bile patikayı fark etmeden geçer, bozkırın müdavimleriyse gece karanlığında dahi yolunu şaşırmazdı. Pek az ayak basılmış yerlerde yıllarca geceleri gezmekle geliştirilen o ayak hassasiyeti, hava yeterince aydınlık olmadığında bu belli belirsiz yolları takip edebilmenin püf noktasıydı. Böyle yerlere aşinalık kazanmış biri, yürüdüğü yerde körpe otlar mı yoksa küçük bir patikaya saçılmış kuru otlar mı olduğunu isterse en kalın çizmeyi ya da ayakkabıyı giymiş olsun ayağını basınca anlardı.

Bu tenhada gezen ıssız kadın, ölü funda çiçeklerinin çıkarmaya devam ettiği uğultulu melodiyi hiç dikkate almadı. Biraz ileride, karanlığın içinde bir grup hayvan duruyordu; başını çevirip onlara bakmadı, otlandıkları dar, derin yarığın yanından geçerken hepsi kadından ürküp kaçıştı. Bunlar yaban midillisi diye bilinen yirmi kadar bodur attı. Egdon Heath'in engebeli topraklarında başıboş dolaşır, ancak sayıları çok az olduğu için arazinin ıssızlığını pek bozmazlardı.

Kendi yolunda yürüyen kadın o anda hiçbir şeye dikkat etmiyordu; önemsiz bir mesele gösterdi kadının ne kadar dalgın olduğunu. Arasından geçtiği böğürtlen çalılarının kaba dikenleri takıldı eteğine, ilerleyemedi. Eteğini çekiştirip dikenlerden kurtaracağına, bir an evvel yoluna devam edeceğine o kuvvete bıraktı kendisini, hiçbir şey yapmadan öylece durdu. Ardından kendi etrafında dönmeye, dikenleri eteğinden öyle çözmeye ve kendini kurtarmaya başladı. Kederliydi, hülyalara kapılmıştı.

Rainbarrow Höyüğü'ndeki adamların ve aşağıdaki vadide Wildeve'in dikkatini çekmiş olan o küçük, sönmeyen ateşe doğru ilerledi. Alevler yüzünü belli belirsiz aydınlatmaya başladı; ateşin düzlük zeminde değil, bir çıkıntının, daha doğrusu birbirine ka-

vuşan iki toprak setin oluşturduğu köşenin üzerinde yandığı çok geçmeden ortaya çıktı. Çıkıntının etrafına bir hendek açılmıştı; ateşin hemen altına denk gelen, her tarafı süpürge otlarıyla, sazlarla çevrelenmiş büyük bir su birikintisinin olduğu kısım hariç kuruydu hendek. Bu durgun suda ateş tersine yanıyor gibi görünüyordu.

Ateşin arkasında birleşen setlerin etrafında neredeyse hiç çalı çırpı yoktu; olanlar da dağılıp gidecekmiş gibi görünen ve durdukları çubukların üzerinde surlara dikilmiş kesik başları andıran birkaç öbek karaçalıydı. Alevler ne zaman yeterince parlak ışık saçsa serenlerle, gemilerde kullanılan diğer malzemelerle desteklenmiş beyaz bir bayrak direğinin kara bulutların önünde yükseldiği görülebiliyordu. Manzaranın geneline bakıldığında sanki burada bir tahkimat yapılmış ve üzerinde bir işaret ateşi yakılmıştı.

Görünürde kimse yoktu; fakat arada sırada ateşin arka tarafından setlerin üzerine beyazımsı bir şey çıkıyor, sonra yine kayboluyordu. Küçük bir insan eliydi bu, ateşe odun parçaları atıyordu; gelgelelim, insan ne kadar bakarsa baksın, Belshazzar'ın canını sıkan ele benzeyen o elden başka bir şey görmüyordu orada.[18] Bazen setlerin üzerinden bir parça köz yuvarlanıyor, su birikintisine düşüp tıslıyordu.

Su birikintisinin bir tarafında, setin üzerine çıkmak isteyenler faydalansın diye üstünkörü inşa edilmiş toprak basamaklar vardı; kadın da bu basamaklardan çıktı. Setin üzeri küçük bir çayırlıktı; buraların bir zamanlar işlenmiş bir arazi olduğunu gösteren kanıtlar mevcuttu ama şimdilerde hiç kimsenin toprağı sürmekle uğraşmadığı da anlaşılıyordu; süpürge otları, eğreltiotları çayıra

18. Yazar burada "Kral Belşassar'ın Verdiği Şölen" hikâyesine (Eski Ahit, Daniel 5) gönderme yapıyor. Kral, sarayında verdiği bir şölende, atası Nebukadnezar'ın Kudüs'teki tapınaktan getirdiği altın ve gümüş kaplarda karıları, cariyeleri, soylularıyla birlikte şarap içer ve bir yandan da altından, gümüşten, tunçtan, demirden, ağaçtan, taştan ilahları över. Aniden bir insan elinin parmakları belirir, saray duvarlarına yazı yazmaya başlar. Kral bu eli görür, aklından geçenler onu ürkütür, benzini soldurur. Uzun uğraşlardan sonra bu yazıların ne anlama geldiğini çözecek birini, Daniel'i buldurur. Daniel ona Tanrı'ya saygısızlık ettiğini, geçmişten ders almadığını, bu yüzden de krallığının elinden alınacağını söyler. Kral o gece öldürülür, krallığı Medli Darius tarafından ele geçirilir. (ç.n.)

sinsice sızmış, eskiden buraların hâkimi olduklarını göstermeye başlamıştı. Daha ileride, arkası köknar ağaçlarıyla dolu, zor seçilen biçimsiz bir ev, bahçesi ve müştemilatı vardı.

Genç kadın –merdivenlerden çevik adımlarla çıkması ele vermişti çünkü artık gençliğini– aşağı ineceğine setin üzerinde yürüdü ve ateşin yandığı köşeye geldi. Alevlerin niye sönmediğinin sebeplerinden biri şimdi ortaya çıkmıştı: Civardaki tepelerde ikisi üçü bir arada yetişen dikenli çalıların kalın ve budaklı gövdelerinden düzgün kesilmiş sert odun parçalarıyla besleniyordu ateş. Setin iç tarafında, köşede, bu odunlardan oluşan bir yığın duruyor, kullanılmayı bekliyordu; işte bu köşeden çıkan küçük bir oğlan çocuğunun gözleri yukarıya çevrildi ve kadının gözleriyle buluştu. Çocuk arada sırada üşengeç hareketlerle ateşe bir parça odun atıyordu; yüzündeki yorgunluktan, galiba akşamın büyük bir bölümünde bu işle meşgul olduğu anlaşılıyordu.

Rahatladığı iç çekişinden belli olan çocuk "İyi ki geldiniz, Miss Eustacia," dedi. "Bir şey olacak diye uzun uzun tek başıma beklemeyi sevmiyorum."

"Abartma. Kısa bir yürüyüşe çıktım altı üstü. Gideli yirmi dakika oldu daha."

Çocuk üzgündü. "Uzun geldi," diye mırıldandı. "Hem sürekli gidiyorsunuz."

"Niye böyle diyorsun? Kendine ait bir şenlik ateşi olmasına sevinirsin, diye düşünmüştüm. Senin için ateş yaktım diye bana müteşekkir olman gerekmiyor mu?"

"Tamam ama burada benimle oyun oynayacak kimse yok ki."

"Ben yokken kimse gelmedi mi yani?"

"Dedeniz dışında kimse gelmedi; kapıdan başını uzatıp size baktı bir kez. Diğer şenlik ateşlerini seyretmek için tepenin etrafında dolaştığınızı söyledim."

"Aferin sana."

"Galiba tekrar geliyor dedeniz, ayak seslerini duyuyorum."

Evin istikametinden gelen ihtiyar bir adamın yüzünü hafifçe aydınlattı alevler. O gün öğleden sonra aşıboyası satıcısıyla karşılaşan adamdı bu. Setin üstünde duran kadına hüzünlü gözlerle bakan adamın gayet muntazam dişleri, hafifçe aralanmış dudaklarının arasından porselen gibi parlıyordu.

"Ne zaman içeri geliyorsun, Eustacia?" diye sordu. "Yatma vakti geldi sayılır. İki saat oldu ben geleli, yorgunluktan ölüyorum. Şenlik ateşinde eğlenmek için dışarıda kalman ve bu kadar yakacak israf etmen sence de çocukça değil mi? Benim bilerek Noel için bir kenara ayırdığım, bulması en zor odunlar olan o kıymetli dikenli çalılarımı neredeyse tamamen yakıp bitirmişsin!"

"Johnny'ye şenlik ateşi yakmaya söz verdim; hem ateşi canlı tutmak onun da hoşuna gidiyor," dedi Eustacia; buraların tartışmasız hâkimi olduğu bunları söyleyiş tarzından hemen anlaşılıyordu. "Dede, sen yatağa git. Birazdan ben de gelirim. Ateş yakmayı seviyorsun, Johnny, değil mi?"

Çocuk kafasını kaldırıp kadına baktı, ne diyeceğini bilemediğinden "Galiba bu kadarı bana yetti," diye mırıldandı.

Kızın dedesi arkasını dönüp gitmişti, çocuğun ne cevap verdiğini duymadı. Ak saçlı adam ateşin yanından uzaklaşır uzaklaşmaz "Seni nankör çocuk, nasıl zıtlaşırsın benimle?" diyerek çocuğa çıkıştı kız. "Bu ateş sönerse bir daha şenlik ateşi falan göremezsin. Bana bak, bana hizmet etmek senin de hoşuna gidiyor, değil mi? Sakın inkâr etme."

Çocuk baskı altındaydı, "Evet, gidiyor, hanımefendi," dedi ve baştan savma hareketlerle ateşi karıştırmaya devam etti.

"Biraz daha kalırsan sana tılsımlı para veririm," dedi Eustacia, bu defa daha yumuşaktı ses tonu. "İki üç dakikada bir odun at ama sakın boğma. Şu yamaçta biraz daha yürüyeceğim fakat arada yanına da uğrarım. Eğer bir kurbağa su birikintisine 'cup' diye, hani böyle suya taş atmışlar gibi dalarsa muhakkak koşup bana haber ver, yağmur gelecek demektir bu."

"Peki, Eustacia."

"Miss Vye diyeceksin, beyefendi."

"Miss Vy—stacia."

"İşte bu. Hadi şimdi bir parça daha odun at ateşe."

Küçük köle ateşi beslemeye kaldığı yerden devam etti. Kaprisli Eustacia'nın iradesinin bütünüyle kapladığı, onun istediği gibi hareket eden, onun istediği gibi konuşan bir makineden fazlası değildi sanki. Albertus Magnus'un sırf konuşsun, hareket etsin, ona hizmet etsin diye can verdiği söylenen pirinç heykel bu çocuk

olabilirdi.[19]

Genç kız, yürüyüşüne tekrar çıkmadan önce, setin üzerinde birkaç saniye kıpırdamadan durdu, etrafı dinledi. Daha düşük bir rakımda olsa da Rainbarrow Höyüğü kadar ıssız bir yerdi burası; kuzeydeki az sayıda köknar ağacı sayesinde rüzgârdan, kötü havadan nispeten daha iyi korunuyordu. Evin, bahçenin ve müştemilatın etrafına çekilen, onu dışarıdaki kanun kural bilmez dünyadan koruyan set, dışındaki hendekten kazılıp çıkartılmış kalın, kare şeklindeki toprak parçalarıyla, hafifçe meyil verilerek inşa edilmişti; çit niyetine kullanılabilecek çalıların, ağaçların yetişmesine rüzgârın ve çorak toprakların müsaade etmediği, duvar inşasında kullanılabilecek malzeme temin etmenin mümkün olmadığı bu yerde hiç de azımsanmayacak bir koruma sağlıyordu. Bunun haricinde önü açık olan ev, Wildeve'in evinin arkasındaki nehre kadar uzanan vadiye boylu boyunca hâkim bir konumdaydı. Evin sağ tarafında, daha yüksekte, Sessiz Kadın Hanı'yla aynı istikamette ama daha yakında, Rainbarrow'un nerede başlayıp nerede bittiği zor seçilen hatları gökyüzünü kapatıyordu.

Issız bayırları, derin vadileri haritasını çıkarır gibi dikkatle inceledi Eustacia; derken, elinde olmadan, sabırsızlandığının işaretini verdi. Arada bir sinirleniyor, sinirlendikçe kendi kendine bir şeyler söylüyor, ağzından çıkan her kelimede iç çekiyor, iç çektikten sonra da aniden durup etrafı dinliyordu. Tünediği yerden indi, Rainbarrow'a doğru yine ağır ağır, amaçsız adımlarla yürüdü, fakat bu defa höyüğün tepesine kadar çıkmadı.

Birkaç dakika arayla iki kez ateşin başına döndü ve her defasında aynı şeyi sordu: "Ufaklık, suya düşen bir şey olmadı mı hâlâ?"

"Olmadı, Miss Eustacia," diye yanıt verdi çocuk.

"Pekâlâ," dedi en sonunda kadın, "birazdan eve gireceğim; tılsımlı paranı o zaman verir, seni de evine gönderirim."

Ateşe odun atmaktan yorgun düşmüş çocuk "Teşekkürler, Miss Eustacia," dedi, artık daha rahat nefes alıyordu. Eustacia bir

19. Albertus Magnus (1200-1280), Alman keşiş, filozof ve bilim adamı. Simya, astronomi, müzik, ahlak felsefesi ve fizik üzerine eserler vermiştir. Ölümünün ardından Katolik Kilisesi tarafından azizlik mertebesine yükseltilmiştir. (ç.n.)

kez daha ateşten uzaklaştı ama bu defaki istikameti Rainbarrow değildi. Setin kenarından dolaşıp evin önündeki küçük kapıya gitti, hiç kıpırdamadan durup manzaraya baktı.

İki setin birleştiği köşe, üzerinde yanmaya devam eden ateşle, elli metre uzaktaydı; setin içinde, odun parçalarını yerden alıp ateşe, hep yaptığı gibi, birer birer atan o küçük çocuğun silueti seçiliyordu. Çocuğun arada bir setin kenarına tırmanmasını, yanmış odun parçalarının yanında durmasını aylak aylak seyretti Eustacia. Ateşin çıkardığı dumanı, çocuğun saçını, önlüğünün ucunu aynı yöne savuruyordu rüzgâr; esinti durdu, önlüğün ucu ve çocuğun saçı da durdu, duman göğe doğru dümdüz yükseldi.

Eustacia bu mesafeden olan biteni seyrederken çocuk gözle görülür şekilde telaşlandı; setten aşağı kayarak indi, beyaz kapıya doğru dümdüz koştu.

"N'oldu?" diye sordu Eustacia.

"Su birikintisine bir kurbağa atladı. Evet, duydum atladığını!"

"O zaman yağmur yağacak demektir, sen de evine gitsen iyi olur. Korkmazsın, değil mi?" Çocuk söylediklerinden yüreği ağzına gelmiş gibi acele acele konuşuyordu.

"Korkmam, çünkü tılsımlı para yanımda olacak."

"Evet, işte burada para. Şimdi olabildiğince hızlı koş; ateşe doğru gitme, bahçenin içinden geç. Bozkırdaki başka hiçbir çocuğun seninki gibi bir şenlik ateşi olmamıştır."

Başına gelen şey güzel de olsa sıkıldığı açıkça belli olan çocuk çevik adımlarla oradan uzaklaşıp gölgelerin arasında kayboldu. Çocuk gözden kaybolunca gemici dürbününü ve kum saatini kapının yanına bırakıp bir çırpıda ayağa kalktı Eustacia ve iki setin birleştiği köşeye, ateşin altında kalan yere doğru hareketlendi.

Orada, kimsenin onu göremeyeceği o tahkimatın altında bekledi. Çok geçmeden su birikintisinden yükselen bir ses duyuldu. Çocuk oradan ayrılmamış olsaydı ikinci bir kurbağanın zıplayıp suya girdiğini söylerdi; fakat çoğu insan, bu sesi suya düşen bir taşın sesine benzetirdi. Eustacia setin üzerine çıktı.

"Geldin mi?" dedi, nefesini tutmuştu.

Eustacia bunu söyleyince vadiye kadar inmiş gökyüzünü arkasına almış bir adamın karanlıkta zor seçilen silueti su birikintisinin ötesinde belirdi. Adam su birikintisinin etrafından dolaştı

ve bir hamlede setin üstüne sıçrayıp kadının yanına geldi. Belli belirsiz bir gülücüğün yüzüne konmasına engel olamadı kadın; bu gece üçüncü kez yaşıyordu bunu. İlkinde, Rainbarrow'a çıktığında endişelendiği; ikincisinde, yamaç boyunca ilerlediğinde sabırsızlandığı anlaşılıyordu; şimdiyse zafer kazanmanın hazzını yaşadığı belliydi. Keyiften parlayan gözleriyle adamı, sanki bir keşmekeşin ortasında yarattığı harikulade bir şeymiş gibi süzdü, hiç konuşmadı.

"Geldim," dedi adam; Wildeve'di bu. "Huzurum kalmadı senin yüzünden. Niye beni rahat bırakmıyorsun? Akşam boyunca senin yaktığın ateşi gördüm." Hiçbir şey hissedilmeden sarf edilmiş sözler değildi bunlar ve zıt kutuplardan birine her an kayabilecek bir ruh hâlini dikkatle dengede tutmak ister bir ses tonuyla söylenmişlerdi.

Sevgilisinin duygularını hiç beklemediği bir tavırla bastırdığını gören Eustacia da kendini tuttu. "Tabii ki yaktığım ateşi gördün," diye isteksizce, yapmacık bir sakinlikle karşılık verdi adama. "Benim Egdon Heath'in diğer sakinlerinden ne farkım var, ben niye 5 Kasım'da şenlik ateşi yakmayacakmışım?"

"O ateşin benim için yakıldığını biliyordum."

"Nereden biliyordun? O kadını seçtiğinden, onunla gezmeye başladığından, beni tamamen yalnız bıraktığından beri –oysaki ben bütün hayatımı, bütün varlığımı sana adamıştım– seninle tek kelime konuşmadım!"

"Eustacia! Geçen sonbaharda, kasım ayının tam bu gününde, üstelik tam burada, gelip seni görmemi istediğin için tam da böyle bir ateş yaktığını unuttum mu sanıyorsun? Maksat aynı değilse neden Kaptan Vye'ın evinin önünde bir şenlik ateşi daha yakılmış olsun?"

Eustacia "Tamam, tamam, kabul ediyorum," diye fısıldarken tavırlarına, ses tonuna o gayet kendine mahsus tutkusu ve sükûneti yansıyordu. "Benimle böyle konuşma, Damon; istemediğim sözleri söylemeye mecbur etme beni. Ben senden umudu kesmiştim, bir daha seni düşünmemeye kararlıydım; sonra haberi aldım ve evden çıkıp ateşi yaktım, çünkü beni aldatmamış olduğunu düşündüm."

"Ne duydun ki öyle düşündün?" dedi Wildeve, şaşırmıştı.

"Onunla evlenmediğini!" diye mırıldandı Eustacia, sevinç-

ten havalara uçuyordu. "En çok beni sevdiğin için evlenmediğini, bunu yapamadığını anladım... Damon, beni terk etmekle zalimlik ettin; seni asla affetmeyeceğimi söylemiştim. Seni şimdi bile tamamen affedebileceğimi zannetmiyorum; bunu hangi kadın kaldırabilir ki?"

"Beni ta buraya kadar sırf azarlamak için çağırdığını bilseydim gelmezdim."

"Olsun, önemli değil benim için; onunla evlenmedin ve bana geri döndün ya, seni gerçekten affediyorum!"

"Onunla evlenmediğimi sana kim söyledi?"

"Dedem. Bugün uzun bir yürüyüşe çıkmıştı, dönerken adamın biriyle karşılaşmış, o da dedeme kıyılmayan bir nikâhtan bahsetmiş; dedem bunun sizin nikâhınız olabileceğini düşündü, bense emindim sizinki olduğundan."

"Başka bilen var mı?"

"Galiba yok. Bak, Damon, niye sana işaret vermek için o ateşi yaktığımı anlıyor musun? O kadının kocası olduğun hâlde bu ateşi yaktığımı düşünmedin, herhalde. Böyle düşünmen gururumu incitir."

Wildeve sessizliğini korudu; öyle düşünmüş olduğu belliydi.

"Senin evlendiğine inandığımı gerçekten düşündün mü?" diye ciddiyetle tekrar sordu Eustacia. "O hâlde bana haksızlık ettin; yemin olsun, benim hakkımda bu kadar kötü düşünceler beslemiş olduğunu bilmeye katlanamam! Damon, sen bana layık değilsin; bunu görüyorum ama seni yine de seviyorum. Neyse, boş ver artık; o acımasız düşüncene elimden geldiğince katlanmak zorundayım," dedi. "Beni terk etmenin elinden gelmediği, hâlâ en çok beni seveceğin doğru ama, öyle değil mi?" diye devam etti sözlerine; adamın sessiz kalışının onu endişelendirdiğini saklamaya çalışsa da beceremiyordu.

"Tabii ki; yoksa niye geleyim?" dedi Wildeve, içerlemişti kızın söylediklerine. "Ne kadar değersiz olduğumu, seni ne kadar mutsuz ettiğimi kibarca ifade ettin, ama bunları söyleyecek biri vardıysa o da bendim; artık sana sadık kalmışım, kalmamışım, ne fark eder? Yazık ki fevrilikle lanetlenmişim ben, böyle yaşamaya, kadınların beni hor görmesine katlanmaya mecburum. Mühendislikten hancılığa düşürdü beni bu lanet; daha ne kadar alçaltacak,

merak ediyorum." O hüzünlü gözleriyle kadına bakmaya devam etti.

Fırsatı kaçırmadı kadın, alevlerin ışığı yüzünü ve boynunu bütünüyle aydınlatsın diye şalını geriye attı ve gülümseyerek "O kadar gezdin, dolaştın; bundan daha iyisini gördün mü, söyle?" dedi.

Cevabından emin olmadan böyle bir soru sorup itibarını tehlikeye atacak biri değildi Eustacia. Sakince "Hayır," dedi Wildeve.

"Thomasin'in omuzlarına başını koyduğunda bile mi?"

"Hoş ve masum bir kadın Thomasin."

Aniden tutkusuna yenik düşüp "Bunun konuyla ne alakası var?" diye bağırdı Eustacia. "Onu yok sayacağız; artık yalnızca seni ve beni düşüneceğiz." Adama uzun uzun baktıktan sonra o eski sakinliği ve sıcaklığıyla devam etti sözlerine: "Bir kadının saklaması gereken şeyleri itiraf edip karşında zayıf düşmem, iki saat öncesine kadar içimde taşıdığım o korkunç duygunun –yani beni gerçekten terk etmiş olduğunun– beni ne kadar kederlendirdiğini ifade edecek kelime bulamadığımı itiraf etmem mi gerekiyor?"

"Sana bu kadar acı çektirdiğim için üzgünüm."

Alaycı bir tavırla "Belki de o kadar kederlenmemin tek sebebi sen değilsindir," diye ekledi. "Öyle hissetmek tabiatımda var benim. Doğuştan gelen bir şey sanırım."

"Hipokondriya diyorlar buna."

"Belki de bu yabani topraklara gelmekti sebebi. Budmouth'ta yeterince mutluydum ben. Ah, o Budmouth'taki günlerim! Neyse ki Egdon bir kez daha aydınlanacak artık."

"Umarım aydınlanır," dedi Wildeve, karamsardı. "Beni yeniden buraya çağırmanın neye yol açacağını biliyor musun, eski sevgilim benim? Eskiden olduğu gibi, seni görmeye Rainbarrow'a geleceğim."

"Tabii ki geleceksin."

"Fakat yine de söylüyorum; bu akşam buraya gelene kadar niyetim sana son bir kez veda etmek ve seni bir daha görmemekti."

Uğradığını düşündüğü haksızlık nedeniyle için için yanmaya başlayan Eustacia adama sırtını dönüp "Bunun için sana teşekkür edecek değilim," dedi. "Rainbarrow'a tekrar gelmek istiyorsan gel ama beni görmeyeceksin; seslenmek istiyorsan seslen ama seni din-

lemeyeceğim, beni baştan çıkarmaya çalışabilirsin ama artık senin olmayacağım."

"Bunları daha önce de söylemiştin, tatlım; fakat senin yaradılışındaki insanlar sözlerini o kadar da kolay tutamaz. Bu gibi konularda, tabii ki, benim yaradılışımdakiler de tutamaz."

"Çektiğim onca sıkıntının karşılığı bu mu olmalıydı?" diye acı acı mırıldandı Eustacia. "Niye seni tekrar buraya getirmeye çalıştım ki? Damon, tuhaf bir savaş başlıyor bazen zihnimde. Sen beni incittikten sonra sakinleştiğimde 'Acaba boş hayallerle mi avutuyorum kendimi?' diye düşünüyorum. Sen bir bukalemunsun ve en kötü rengine şimdi bürünmüşsün. Senden nefret etmeden git evine!"

Wildeve boş gözlerle uzun uzun Rainbarrow'a doğru baktı ve sanki bütün bu olup biten pek de umurunda değilmiş gibi "Evet, eve gideyim ben. Tekrar görüşecek miyiz?" dedi.

"Eğer o nikâhın en çok beni sevdiğin için kıyılmadığını itiraf edersen."

Wildeve gülümsedi, "Bunun benim açımdan iyi olacağını düşünmüyorum," dedi. "Gücünün nelere yettiğini açıkça öğrenirsin o zaman."

"Senden duymak istiyorum ama!"

"Biliyorsun zaten."

"O nerede şimdi?"

"Bilmiyorum. Senin yanında ondan bahsetmemeyi tercih ederim. Onunla henüz evlenmedim; davetine icabet edip buraya geldim. Bu kadarını bilmen yeter."

"O ateşi sırf canım sıkıldığı için yaktım; seni büyülemek, buraya çağırıp üzerindeki gücümü görmek ve hayatıma biraz heyecan katmak istedim yalnızca. Gelmene karar verdim, sen de geldin! Gücümü gösterdim. Evinden buraya bir buçuk mil, buradan tekrar evine dönmek için bir buçuk mil yol teptin; benim için bu karanlıkta üç mil yürüdün. Gücümü göstermedim mi sence de?"

Wildeve, kadının söylediklerine katılmadığını gösterircesine başını salladı. "Seni o kadar iyi tanıyorum ki, sevgili Eustacia; o kadar iyi tanıyorum ki. Bilmediğim hiçbir tarafın yok; senin içinde o ateş varken, hayatını kurtarmak pahasına da olsa böyle kalpsiz bir oyun oynayamazsın. Akşam karanlığı çökerken Rain-

barrow'dan aşağıya, benim evime doğru bakan bir kadın gördüm ben. Galiba sen beni yanına çekmeden önce ben seni kendi yanıma çektim."

Bir yangının külünün yeniden yakıldığı açıkça belli oluyordu Wildeve'e bakınca; kadını yanağından öpmek ister gibi öne doğru eğildi.

"Ah, hayır," dedi Eustacia, sönmüş alevlerin öbür tarafına geçti inatçı adımlarla. "Ne anlama geliyor şimdi bu?"

"Eline bir öpücük kondursam?"

"Hayır, konduramazsın."

"Elini sıksam?

"Hayır."

"Çok da içimden gelmiyordu zaten; sana iyi geceler. Hoşça kal."

Eustacia cevap vermedi; Wildeve'se bir dans hocası gibi eğilip kadını selamladı ve geldiği gibi su birikintisinin öbür tarafında gözden kayboldu.

Eustacia derin bir nefes aldı; ilk defa kalbi kırılan bir genç kızın iç çekişi değildi bu, baştan aşağı titriyordu kadın. Ne zaman mantığı bir anlığına kontrolü eline alsa –bazen olurdu öyle– ve sevgilisine ışık tutup kusurlarını ortaya çıkarsa öyle titrerdi. Neyse ki bir saniye bile sürmedi bu titreme ve kadın sevmeye devam etti. Adamın onunla oyalandığını biliyordu ama sevmeye devam etti. Yarısı yanmış odun parçalarını dağıtıp ateşten uzaklaştırdı, hemen eve girdi ve ışıkları bile açmadan üst kattaki yatak odasına çıktı. Karanlıkta soyunduğunu işaret eden elbise hışırtılarına derin derin iç çekişler karıştı sık sık; on dakika sonra, yatağında uzanmış uyurken, aynı titremeler bütün vücudunu ara ara sarsmaya devam ediyordu.

GECENİN KRALİÇESİ

VII

EUSTACİA Vye'ın hamuruna karılmıştı ilahîlik. Biraz hazırlıkla Olimpos Dağı'nda rahatlıkla hüküm sürebilecek bir kadındı. Bir tanrıçayı parmakla gösterilecek, bir kadınıysa pek de örnek alınmayacak bir hâle getiren tutku ve içgüdüler onda vardı. Bir süreliğine yeryüzünü ve insanlığı tamamen avuçlarının içine alabilmiş, doğumu, yaşamı ve ölümü yöneten Antik Yunan tanrıçalarının gücünü özgür iradesiyle istediği gibi kullanabilmiş olsaydı, dünya üzerindeki pek az insan göklerdeki yönetimin değiştiğini fark ederdi. Aynı fırsat eşitsizliği o zaman da var olur, yine birileri el üstünde tutulurken birileri gözden düşer, adalet yine kimilerine cömert davranır, şimdi katlandığımız bitmek bilmeyen açmazların aynısı yine karşımıza çıkar ve hayatın bazen yüzümüze gülerken bazen sırtımızdan vurduğunu gördükçe yine kafamız karışırdı.

Etine buduna dolgundu Eustacia, narin de sayılmazdı; yanakları al al olmasa da solgun değildi; insan onun yüzüne dokunduğunda yumuşacık bir buluta dokunduğunu hissederdi. Gün batımındaki kızıllığı örtmeye inen gece gibi alnına dökülen saçlarını gördüğünde, koca bir kışın karanlığı bir araya toplansa o saçın gölgesi kadar koyu olamaz diye düşünürdü.

Sinirleri saçlarının ucuna kadar uzandığından onları okşayarak Eustacia'yı yatıştırmak her zaman mümkündü. Saçları tarandığında üzerine hemen bir dinginlik gelirdi; o hâli, başıyla kadına, boynundan aşağısıyla aslana, kanatlarıyla kuşa benzeyen sfenksleri

akla getirirdi. Egdon Heath'teki setlerin altından geçerken, kalın yün çilelerini andıran gür buklelerinden biri dikenli karaçalılara takılırsa, ki bazen olurdu öyle ve bu dikenler bir nevi saç fırçası vazifesi görürdü, birkaç adım geri atar ve aynı yerden ikinci kez geçerdi.

Gecenin gizemiyle dolup taşan gözleri hiçbir tanrıya inanmazdı; gözlerini açtığında beliren, kapattığında kaybolan ve yeniden açtığında tekrar beliren o ışık, kalın göz kapakları ve kirpikleriyle biraz olsun perdelenirdi; üstelik alt kirpikleri, İngiliz kadınlarının geneline nazaran fazlasıyla gürdü. O kirpikler sayesinde hiç belli etmeden hayallere kaptırabilirdi kendini; onu görenler, kadının gözlerini kapatmadan uykuya dalabileceğine inanabilirdi. Erkeklerin ve kadınların ruhlarının özü gözle görülebilecek olsa Eustacia'nın ruhunun rengi ateş kızılı olurdu. Kadının ruhunda çakıp siyah göz bebeklerine yerleşen kıvılcımlar insana bunu düşündürürdü.

Konuşmaktan ziyade titreşsin, hatta titreşmesin de öpüşsün diye yaratılmıştı sanki ağzı. Öpüşmekten ziyade kıvrım kıvrım kıvrılsın diye yaratıldığını söyleyenler de çıkabilirdi. Profilden bakıldığında kadının neredeyse cetvelle çizilmiş kadar hassas bir çizgi hâlinde üst üste binerek kapanan dudakları, mimariyle uğraşanların çok iyi bildiği o sivri kemerleri andırırdı. Egdon gibi nemrut bir yerde bu kadar yumuşak bir kıvrıma rastlamak hayalet görmek gibiydi. Bu ağzın, dudakları ortadan ikiye bölünmüş çöreklere benzeyen bir avuç Saksonyalı korsanla birlikte Schleswig'den buralara gelmediği hemen anlaşılıyordu. İnsan, böylesi dudak kıvrımlarının, çoğuna İngiltere'nin güneyinde rastlanan, varlığı unutulmuş kırık dökük heykeller gibi yeraltında pusuya yattığını zannederdi. Dudakları, dolgun olmalarına rağmen o kadar ince çizgilerle çizilmişti ki her iki ucu da mızrak gibi keskindi. Bu keskinlik sadece o ani hüzün nöbetlerine tutulduğunda, daha yaşı genç olmasına rağmen karanlığını çok iyi tanıdığı duygulardan geçtiği evrelerin birinde, bozulurdu.

Eustacia'nın varlığı Bourbon güllerinin, yakutların, tropik iklimlerdeki gece yarıları gibi şeylerin hatıralarını akla getirir; ruh hâlleri bazen zevke sefaya dalmış insanları, bazen de isyana kalkışanları hatırlatırdı; hareketleri denizin gelgitlerini, sesiyse bir

kemanınkini andırırdı. Loş bir ışıkta, saçına da biraz şekil verildi mi, genel hatları itibarıyla en yüce tanrıçalardan birinin yerine geçebilirdi. Başının gerisinde yeniay olsa Artemis'e, kafasına eski bir miğfer oturtulsa Athena'ya, alnına gelişigüzel dökülmüş çiy tanelerinden bir taç takılsa Hera'ya rahatlıkla benzetilebilirdi; antik çağa bu kadar uygun düşen bir figür pek çok saygıdeğer ressamın tablosunda zor bulunurdu.

Ne var ki, göklerdeki bu tahakküm, aşk, hiddet ve coşku yeryüzüne inip de Egdon'a gelince bir parça heba edilmişti sanki. Eustacia'nın yapabileceklerinin bir sınırı vardı ve bu sınırın bilincinde olması, kadının gelişimini etkilemişti. Egdon onun Hades'iydi; geldiğinden beri, onunla manen uzlaşamamış olsa da karanlık olan ne varsa çoğunu içine çekmişti. Dış görünüşü gayet uyumluydu bu içten içe yanan isyankârlıkla; yüreğindeki hazin ve bastırılmış heyecanların gerçekten açığa çıktığı yerse kötü huyların gölgesinin düştüğü görkemli güzelliğiydi. Kaşlarını çatışından, Egdon Heath'e katlanma asaletini gösterdiği anlaşılıyordu; bunda yapmacık, zorlama bir taraf yoktu çünkü o cehennem sıkıntısı gerçekten de yıllar içinde kadının yüreğinde büyümüştü.

Başına taktığı ince siyah kadifeden bir taçla koyu ve gür saçlarının dağılmasını engellemeye çalışır, birkaç tutamı alnına dökülen saçlarıysa ona çok daha heybetli bir hava katardı. "Güzel bir yüzü ince bir taçtan daha çok süsleyecek bir şey yoktur," der Richter.[20] Komşu kızların bazıları aynı maksatla renkli kurdeleler ya da metal tokalar takardı; ama Eustacia Vye'a birisi renkli kurdele yahut metal toka kullanmasını önerecek olsa güler geçerdi.

Onun gibi bir kadın neden Egdon Heath'te yaşardı? Doğduğu yer, o tarihlerde deniz kenarında gözde bir sayfiye yeri olan Budmouth'tu. Budmouth'u üs tutmuş bir alayın bando şefinin kızıydı Eustacia. Korfu Adası doğumlu, iyi bir müzisyen olan babası, müstakbel karısıyla orada tanışmıştı; Eustacia'nın annesi o günlerde, iyi bir aileden gelme gemi kaptanı babasıyla orayı ziyaret ediyordu. Annesiyle babasının evlilikleri hiç de ihtiyar adamın istediği türden bir evlilik değildi, çünkü bando şefinin cüzdanı da çaldığı müzik kadar hafifti. Bununla birlikte müzisyen elinden ge-

20. Johann Paul Friedrich Richter (1763-1825), Alman roman yazarı. (ç.n.)

lenin en iyisini yaptı; karısının soyadını aldı, ordudaki görevinden ayrılıp İngiltere'ye yerleşti; çocuğunun eğitimi için, eğitim masraflarını büyükbaba üstlenmişti, büyük sıkıntılara katlandı; mesleğinde kendini geliştirdi ve yaşadığı yerin en iyi müzisyeni oldu, ta ki kızın annesi ölene ve o da kendini geliştirmeyi bırakıp içmeye başlayana ve karısı gibi ölene kadar. Kızı yetiştirmek, bir gemi kazasında üç kaburgası kırıldığından beri Egdon'daki bu havadar ve yüksek konumdaki evde yaşayan büyükbabasına kaldı. Burayı sevmişti adam, evi neredeyse bedavaya almıştı ve kulübenin kapısından uzaklara, tepelerin arasından ufka bakıldığında görünen mavi şeridin Manş Denizi olduğuna öteden beri inanılırdı. Eustacia'ysa Budmouth'u bırakıp Egdon Heath'e gelmekten nefret etti; sürgün edilmiş gibi hissetti kendini ama buraya tahammül etmeye mecbur kaldı.

Böylece Eustacia'nın zihninde eskilerden kalmış ya da yeni oluşmuş fikirler son derece tuhaf biçimde yan yana geldi. Ya çok uzağı ya da çok yakını canlandırıyordu sadece kafasında: Kordon boyunda geçirilen, etrafta askerî bandoların, subayların, centilmenlerin olduğu güneşli öğleden sonralara dair romantik hatıralar, Egdon'ı çevreleyen o karanlık toprakların üzerinde birer yaldızlı harf gibi duruyordu. O tatil yerinin şaşaasıyla bozkırın muazzam ciddiyetinin gelişigüzel iç içe geçmesinden kaynaklanabilecek her türlü tuhaf düşünceye bu kızda rastlamak mümkündü. İnsanların nasıl yaşadığına dair artık hiçbir şey görmediğinden, geçmişte yaşamış olduğu olayları daha da çok hayal ediyordu.

Acaba asaletini nereden almıştı kız? Babası Phaecia Adası'nda[21] doğduğuna göre bilmeden de olsa Kral Alkinos'un soyundan mı geliyordu?[22] Büyükbabasının bir kuzeni İngiliz asillerinden biriydi; acaba ailenin kökleri Kral I. William'a hizmet etmiş, Domesday Kitabında adı geçmiş De Vere ailesine ya da Kral I. Henry'ye tahta çıkmak için İngiltere'ye dönüşünde eşlik etmiş Fitzalan ailesine uzanıyor olabilir miydi? Belki Tanrı'nın armağanıydı ona bu asalet, belki de yolları keyifle kesişen doğa kanunlarının. İn-

21. Yunan mitolojisinde, tanrı Poseidon ile su perisi Korkyra'nın çocuğu Phaiax'ın doğduğu ve bugünkü Korfu Adası olduğu kabul edilen ada. (ç.n.)

22. Yunan mitolojisinde Phaecia Kralı Alkinos. (ç.n.)

sanlara karışmadan yaşadığından, katlandığı diğer pek çok mahrumiyet gibi, sıradan biri olmayı öğrenme fırsatından da mahrum kalmıştı son yıllarda. Bozkırda tecrit edilmiş bir hâlde yaşamak insanın bayağılaşmasını neredeyse imkânsız kılar. Yaban midillileri, yarasalar, yılanlar ne kadar basitleşebilirse Eustacia da o kadar basitleşebilirdi. Budmouth'ta insanlarla dip dibe yaşamış olsa hepten bozulabilirdi.

Üzerinde kraliçelik yapacak topraklarınız ya da yöneteceğiniz insanlar olmadan kraliçe gibi görünmenin tek yolu, sanki bunlar bir zamanlar elinizdeymiş ama yitirmişsiniz gibi davranmaktır; Eustacia bunu çok iyi beceriyordu. Kaptan Vye'ın kulübesinden çıkmamıştı ama hiç görmemiş olduğu malikânelerde yaşadığını hissettirebilirdi etrafındakilere. Belki de bunun sebebi, malikânelerin en büyüğünü, o tepeleri, o açık araziyi sık sık ziyaret ediyor olmasıydı. Etrafındaki arazi yazın nasıl bir hâl alıyorsa o da "kalabalıktaki yalnızlık"[23] ifadesinin vücut bulmuş hâliydi; kayıtsız, boş ve sessiz görünse de aslında meşguldü ve etrafı kalabalıktı.

Sevilmekten çıldırmak: Eustacia'nın en büyük arzusu buydu. Onun için aşk, Egdon Heath'te yaşadığı günlerde içini kemiren yalnızlığı defetmenin tek yoluydu. Ona âşık olacak birinin değil, adına tutkulu aşk denen duygunun özlemini çekiyordu sanki.

Kimi zaman çok sitemkâr bakabilirdi etrafına, fakat bu sitemi insanlardan ziyade zihninde dolaşan belli kavramlara, en başta da Kader'e yönelik olurdu; aşkın yalnızca uçup giden gençliğe konmasını kaderin bir cilvesi olarak görür, aşka kavuşsa dahi, kum saatini ters çevirdiğinde kumların dibe çökmesi gibi, çabucak kaybedeceğini hayal ederdi. Bunu düşündükçe hayatın zalimliğine giderek daha çok inanır ve aşkı eline geçirme imkânı gördüyse, o aşk ister bir yıl, ister bir hafta, hatta isterse bir saat sürecek olsun, insanların ne diyeceğini zerre kadar umursamadan o aşkın peşinden koşardı. Sırf hayatında bir aşk olsun diye mutlu olmadan şarkı söylemiş, keyfini çıkarmadan sahip olmuş, zafer kazanmadan başkalarını gölgede bırakmıştı. Yalnızlığıydı bu arzusunu derinleştiren. Egdon'da en soğuk, en duygusuz öpücüğe bile hasret kalırken

23. Orijinal metindeki "populous solitude" tabiri, Lord Byron'un *Childe Harold's Pilgrimage*, Childe Harold'un Hac Yolculuğu eserinde geçer. (ç.n.)

insan, onunkilere layık dudakları bulması ne mümkündü?

Sadakat uğruna aşkına sadık kalmak ona, çoğu kadının aksine, çekici gelmezdi; aşkın yaşattığı tutku devam ettiği için sadık kalmak daha cazipti. Aşkın alevinin onu bir anda yakıp kül etmesi, bir fenerin cılız ama uzun yıllar boyunca devam eden ışığından daha iyiydi. Pek çok kadının yalnızca tecrübe ederek öğrendiği şeyi Eustacia önsezileriyle biliyordu: Aşk âlemini zihninde gezmiş, kulelerini görmüş, saraylarını ziyaret etmiş ve aşkın önce neşeden, ardındansa hüzünden ibaret olduğu sonucuna varmıştı. Yine de, çöldeki insan nasıl tuzlu suya bile şükrederse, arzuluyordu aşkı.

Sık sık dua ederdi; fakat dua etmek için günün belli saatlerini beklemez, dindarlığı içinde hissedenler gibi gerçekten istediği zamanlarda bunu yapardı. Duaları hep beklenmedik anlarda dökülürdü dudaklarından ve çoğu zaman şunları dilerdi: "Bu korkunç keder ve yalnızlıktan kalbimi kurtar; bir yerlerden bana büyük bir aşk gönder, yoksa öleceğim."

Onun ilahları, eğitim gördüğü okulda kullanılan "Hanımefendiler için Tarih" kitabında anlatıldıkları hâlleriyle, Fatih William, Strafford Kontu ve Napolyon Bonapart'tı.[24] Anne olsaydı, çocuklarına vaftiz töreninde ikisine de hayranlık duymadığı Yakup ve Davut isimlerini değil, İsrail'in ilk kralı Saul'un ve Kenan Ordusunun komutanı Sisera'nın isimlerini verirdi. Okuldayken tarih dersinde anlatılan birçok savaşta İsrailoğulları'na karşı hep Filistinliler'in tarafını tutmuş, Hz. İsa'yı yargılayıp çarmıha gerilme cezasına çarptıran Yahudiye valisi Pontius Pilatus'un dürüst ve adaletli olduğu kadar yakışıklı da olup olmadığını merak etmişti.

Bu yüzden Eustacia açık görüşlü ve hatta ne kadar geri kafalı insanların arasında yaşadığı da hesaba katılırsa fazlasıyla yaratıcı fikirleri olan bir kızdı. Bunun temelinde, toplumsal kurallara uymayı içgüdüsel olarak reddetmesi yatıyordu. Tatil günleri söz konusu olduğunda otlasın diye çayıra salınan atlar gibi düşünür, yolda arabalara koşulmuş diğer atları seyretmekten keyif alırdı. Onun gözünde, diğerleri o sırada çalışıyorsa ancak bir kıymeti vardı onun dinlenmesinin. Herkesin istirahat ettiği pazar günle-

24. İngiltere Kralı I. William (Fatih William), (1066-1087); Thomas Wentworth, I. Strafford Kontu, (1593-1641); Napolyon Bonapart, (1769-1821). (ç.n.)

rinden nefret etmesinin, sıkıntıdan patladığını sık sık söylemesinin sebebi buydu. Egdon Heath erkeklerini pazar hâlleriyle, yani elleri ceplerinde, çizmeleri yeni parlatılmış, bağcıkları açık (pazar gününün geldiğini bilhassa hatırlatırdı bu), hafta içinde biçtikleri demet demet karaçalının arasında boş boş dolaşırken, sanki ne işe yaradıklarını bilmiyormuş gibi o demetleri tekmelerken görmenin yüreğine saldığı ağırlıktan korkardı. Bu zamansız günün verdiği can sıkıntısını azaltmak için büyükbabasının eski haritalarının ve diğer ıvır zıvırının bulunduğu dolapları köşe bucak elden geçirir, o sırada da bozkır sakinlerinin cumartesi geceleri söyledikleri şarkıları mırıldanırdı. Cumartesi geceleriyse sık sık ilahi söyler, mecbur kaldığı için yaptığını düşünüp rahatsız olmamak için de İncil'i hep hafta içi günlerden birinde okurdu.

Eustacia'nın hayata böyle bakması, içinde bulunduğu durumun kızın yaradılışına yaptığı etkinin doğal sonucuydu bir ölçüde. Ne anlam ifade ettiğini öğrenmeye çalışmadan bir bozkırda yaşamak, dilini öğrenmeden yabancı bir adamla evlenmeye benzerdi. Bozkırın gizli güzelliklerine vâkıf olamıyor, yalnızca hüznünü yaşıyordu Eustacia. Hâlinden memnun bir kadını şair yapacak, acı çeken bir kadını dine döndürecek, dindar bir kadına mezmurlar yazdıracak, hatta hoppa bir kadını düşünceli biri hâline getirecek bir çevre, isyankâr bir kadını asık suratlı birine çevirmişti.

Yapacağı evliliğin ona tarifsiz bir zafer hissi vermesi gerektiğini düşünmüyordu artık Eustacia; ne var ki, o arzuyu bütün şiddetiyle içinde hissediyor da olsa, sırf evlenmiş olmak için evlenmek ona göre değildi. İşte bu yüzden onu tuhaf bir tecrit hâlinde yaşarken görüyoruz. Ne istersek yapabileceğimize dair o tanrılara mahsus kibri yitirmiş, elimizden geleni yapmanın vereceği yalın hazzı duymayı da öğrenmemiş olmak, kimsenin prensipte itiraz edemeyeceği bir büyüklük göstergesidir; çünkü bu, her ne kadar hayal kırıklığına uğramış olsa da uzlaşmaya tövbeli bir zihnin işaretidir. Gelgelelim, felsefi açıdan uygun olsa da toplum açısından tehlikeli olmaya meyilli bir düşünce yapısıdır bu. Kişinin ancak evlenirse var olabildiği bir dünya ve hem kalplerin hem de güçlerin birleşmesini isteyen bir toplum da aynı tehlikeyle karşı karşıyadır.

İşte böylece Eustacia'mızın –sevilecek hiçbir tarafı bulunmadığını söyleyemeyeceğimiz zamanlar da olduğundan– hayatta hiç-

bir şeyin vaktini ayırmaya değmeyeceğini hissederek aydınlanma aşamasına geldiğini ve boş saatlerini doldurmak için daha iyisini bulamadığından Wildeve'i gözünde büyüttüğünü görüyoruz. Wildeve'in ön plana çıkmasının tek sebebi buydu; bunu Eustacia da biliyordu. Bazen gururu ona duyduğu tutkuya isyan ediyordu, hatta bu tutkudan kurtulmayı istediği bile olmuştu. Ne var ki, Wildeve'i yerinden etmenin tek bir yolu vardı, o da Eustacia'nın daha büyük bir tutkuyla seveceği birinin çıkıp gelmesiydi.

Onun hakkında başka ne söylenebilirdi? Bunalıma girdiği çok olurdu ve kendini toparlamak için hiç acele etmediği yürüyüşlere çıkardı; bu yürüyüşlerde büyükbabasının gemici dürbününü ve zamanın yavaşça akıp gitmesini gözleriyle görmekten tuhaf bir zevk aldığından büyükannesinin kum saatini yanında taşırdı. Eustacia'nın plan yaptığı nadiren görülürdü; fakat yaptı mı da kadınlara özgü olduğu söylenen ufak tefek entrikalardan ziyade bir generalin hazırlayacağı kadar kapsamlı bir stratejiyi yansıtan planlardan yapardı. Açık konuşmayı tercih etmediğindeyse Delfi kâhini gibi muğlak laflar edebilirdi. Cennette muhtemelen Héloïse'lerin,[25] Kleopatra'ların[26] arasında oturacak Eustacia.

25. Héloïse (1100 - 1163), Fransız rahibe, filozof ve yazar. Meslektaşı, birlikte eserler verdiği, daha sonra da evlendiği mantıkçı ve ilahiyatçı Peter Abelard ile yaşadığı aşk ilişkisi ve yazışmalarıyla ünlüdür. (ç.n.)

26. Kleopatra (MÖ. 69 - MÖ. 30), Eski Mısır Kraliçesi. (ç.n.)

KİMSE OLMAZ DENEN YERLERDE GEZİNENLER

VIII

O zavallı küçük çocuk ateşin yanından uzaklaşır uzaklaşmaz, cesaretini arttıracağını zannettiğinden olsa gerek, parayı avucuna sıkıştırdı ve koşmaya başladı. Egdon Heath'in o kesiminde, bir çocuğu tek başına evine göndermenin gerçekten de pek bir tehlikesi yoktu. Çocuğun evi oraya en fazla beş altı yüz metre mesafedeydi. Mistover Tepesi'ndeki küçük köydeydi evi; orada babasının kulübesi, beş on metre ilerisinde başka bir kulübe daha ve son olarak da Kaptan Vye'la Eustacia'nın yaşadığı ev vardı. O ikisinin evi diğer küçük kulübelerin epey uzağındaydı ve nüfusun seyrek olduğu bu yamaçlardaki ıssız evler arasında en ıssız olanıydı.

Nefesi kesilene kadar koştu çocuk ve ardından, cesaretini biraz daha topladığında, aylak aylak yürümeye, eski bir şarkıyı söylemeye başladı; denizci bir delikanlı, güzel bir kız ve peşinde oldukları parlak altınlar hakkındaydı şarkı. Yolunun üzerindeki tepenin dibindeki bir oyuktan gelen ışığı görünce şarkıyı orta yerinde kesti çocuk; ışığın ardından bir toz bulutu yükseldi ve içeriden pat pat sesler duyuldu.

Yalnızca alışılmadık görüntülerden ve seslerden korkardı çocuk. Bozkırdaki kurumuş otlardan gelen hışır hışır sesten endişe etmezdi, çünkü o sese aşinaydı. Zaman zaman yoluna çıkan dikenli çalılarsa onu biraz olsun endişelendirirdi; çünkü o çalılar rüzgârda hüzünlü bir ıslık çalar, o korkunç âdetleriyle karanlık çöktükten sonra zıplayan delilerin, gelişigüzel yayılan devlerin, iğ-

renç kötürümlerin şeklini alırlardı. Bu gece her yerde ışığa rastlanıyordu ama bu hepsinden farklıydı. Çocuk korkmuş değildi, fakat ışığın yanından geçip gitmektense tedbirli davranıp geri dönmeye karar verdi; Miss Eustacia Vye'ın yanına gidecek, hizmetçisinin ona eve kadar eşlik etmesi için kadından müsaade isteyecekti.

Çocuk vadinin tepesine tekrar çıktığında ateşin her ne kadar daha cılız bir şekilde olsa da setin üzerinde yanmaya devam ettiğini gördü. Eustacia'nın yalnız olmadığını, ateşin başında iki kişinin durduğunu ve diğerinin erkek olduğunu fark etti. Eğildi, setin kenarından sürüne sürüne ilerledi; kendi başına gelen o önemsiz olay yüzünden Miss Eustacia gibi muhteşem bir kadını rahatsız etmenin doğru olup olmayacağına, bu ikilinin ne konuştuğuna göre karar vermek istiyordu.

Setin altında durup aralarındaki konuşmayı birkaç dakika dinledikten sonra çocuğa bir şaşkınlık geldi, içine bir kuşku düştü ve geldiği gibi sessizce oradan uzaklaşmaya başladı. Euastacia'yla Wildeve'in konuşmasını bölmeyi, durumu bir kez daha tarttıktan sonra, akıllıca bulmamış olduğu belliydi; ne de olsa kadının bütün öfkesini üstüne çekmeye hazır değildi.

İki arada bir derede kalmıştı zavallı çocuk, ne yapsa onun için kötü bir sonuç verecekti. Yine kimsenin onu göremeyeceği kadar uzaklaşınca durdu ve en nihayetinde oyuktan gelen ışığın, gürültünün ehven-i şer olduğuna karar verdi. Derin derin iç çekti, geldiği yoldan yamaçtan indi ve daha önce yürüdüğü patikadan yürümeye devam etti.

Işık sönmüş, toz bulutu dağılmıştı; bir daha da görmemeyi umdu onları. Kararlı adımlarla devam etti yürümeye, onu telaşa düşürecek hiçbir şey çıkmadı karşısına, ta ki oyuğun birkaç adım yanına gelene kadar; oradan gelen belli belirsiz bir ses onu durdurdu. Kısa sürdü durması, çünkü o gürültünün otlansınlar diye oraya bırakılan iki hayvandan geldiğini hemen anladı. Yüksek sesle "İki yaban midillisiymiş," dedi. "Bu kadar uzağa geldiklerini daha önce hiç görmemiştim."

Hayvanlar tam onun yolunun üzerindeydi ama çocuk bunu pek önemsemedi; bebekliğinden beri atların ayaklarının arasında gezip oynardı. Öte yandan, hayvanlara yaklaştığında, o küçük mahlukların ondan kaçmadığını, oraya buraya gitmesinler diye

ikisinin de ayaklarına ağır tahta parçaları bağlandığını görünce biraz şaşırdı; demek ehlileştirilmişlerdi. Tepenin yan tarafında olduğu için girişi zemin seviyesinde olan kum ocağının içini artık görebiliyordu. En dipteki köşede bir at arabasının kare şeklindeki silueti belirdi, arabanın arkası çocuğa dönüktü. Arabanın içinden vuran ışığın kum ocağının çocuğa uzak tarafında kalan, arabanın ön tarafının baktığı çakıl duvara düşürdüğü gölgeler hareket ediyordu.

Çocuk bunu bir çingene arabası zannetti; o gezginlerden hep korkardı ama şimdi bu korku onun canını yakmaktan ziyade ona heyecan verecek bir seviyeye çıkmıştı. Onu ve ailesini çingene olmaktan, birkaç santim genişliğindeki kerpiç duvar kurtarmıştı. Kendini emniyete almak için ocağın ağzının etrafından dolaştı, girişe tırmandı ve arabanın açık kapısından içeri bakmak, gölgenin aslını görmek için uca doğru ilerledi.

Gördükleri onu dehşete düşürdü. Arabanın içindeki küçük bir sobanın yanında, tepeden tırnağa kırmızıya boyanmış biri oturuyordu: Thomasin'in arkadaşı olan adamdı bu. Eline kendisi gibi kırmızı bir çorap almış, yamıyordu. Üstelik çorabı yamarken içtiği piponun sapı da, ucu da kıpkırmızıydı.

Tam bu sırada, ocağın dışındaki karaltıda yemlenen yaban midillilerinden birinin gürültüsü duyuldu; ayağına bağlanmış ağır tahta parçasını çıkarmaya çalışıyordu hayvan. Sese kalkan aşıboyası satıcısı çorabı elinden bıraktı, yanında asılı duran feneri alıp yaktı ve arabadan dışarı çıktı. Feneri, içindeki kandili düzeltmeye çalışırken, yüzüne doğru tutunca adamın gözlerinin akına, dişlerinin beyazına vurdu ışık ve yüzüne, geri kalan her yeri kırmızı olduğundan, bir çocuğun gözünde yeterince korkutucu bir tezat oturttu. Kimin inine girdiğini anlayacak kadar kafası çalışıyordu çocuğun, huzursuzlandı. Çingenelerden daha çirkin insanların zaman zaman Egdon'dan geçtiği bilinirdi; aşıboyası satıcısı da işte onlardan biriydi.

"Ah, nasıl isterdim karşılaştığım kişinin yalnızca bir çingene olmasını!" diye mırıldandı.

Bu sırada adam atların yanından ayrılmış, tekrar ocağa dönüyordu. Adamın onu göreceğinden korkan çocuk telaşa kapılıp yerinden kıpırdayınca yakalanması kaçınılmaz hâle geldi. Kara-

çalılar ve turba kömürü parçaları hasırdan bir örtü gibi ocağın ağzından sarkıyor, toprak kısmın nerede bittiği anlaşılmıyordu. Çocuğun bastığı yer sağlam değildi artık; karaçalı onu taşıyamaz hâle geldi ve o da gri kumların üzerinden kayıp adamın ayağının dibine kadar yuvarlandı.

Kırmızılar içindeki adam yerde yüzükoyun yatan çocuğa tuttu feneri.

"Sen de kimsin be?" dedi.

"Johnny Nunsuch, efendim!"

"N'apıyordun orada?"

"Bilmem."

"Beni seyrediyordun herhalde?"

"Evet, efendim."

"Niye seyrediyordun beni?"

"Çünkü Miss Vye'ın yaktığı şenlik ateşinin oradan evime dönüyordum."

"Yaran beren var mı?"

"Yok."

"Nasıl yok? Elin kanıyor. Arabaya gel, sarayım."

"N'olur izin verin de paramı arayayım."

"Nereden buldun o parayı sen?"

"Ateşi canlı tuttuğum için Miss Vye verdi."

Çocuğun parası bulununca adam arabaya gitti, çocuk neredeyse nefes bile almadan onu takip ediyordu.

Dikiş malzemelerinin durduğu bir çantadan bir bez parçası çıkardı adam, ince bir şerit hâlinde yırttı ve geri kalan her şey gibi kırmızıya boyanmış o şeritle çocuğun yarasını sardı.

"Gözlerim kararıyor biraz, oturabilir miyim, efendim?" dedi çocuk.

"Zavallım benim, tabii ki oturabilirsin. Bu yara seni güçten düşürmeye yeter. Şu bohçanın üzerine geç otur."

Adam çocuğun elindeki derin yarayı sarmayı bitirince "Artık eve gitsem iyi olur, efendim," dedi.

"Sen korkuyorsun benden biraz. Benim kim olduğumu biliyor musun?"

Karşısında kıpkırmızı duran adamı şüphe içinde tepeden tırnağa süzdü çocuk ve en sonunda "Evet," dedi.

"Peki, kimim ben?"

Bocaladı çocuk, "Aşıboyası satıcısı!" dedi.

"Evet, ben oyum. Gerçi benden başkaları da var. Siz küçük çocuklar guguk kuşundan, tilkiden, devden ve aşıboyası satıcısından bir tane olduğunu zannedersiniz ama hepimizden bir sürü vardır."

"Öyle mi? Beni heybenize atıp götürmeyeceksiniz, değil mi, efendim? Aşıboyası satıcılarının bazen çocukları alıp götürdüğü söylenir de."

"Saçmalık. Aşıboyası satıcılarının tek yaptığı aşıboyası satmaktır. Arabamın arkasındaki bütün o heybeleri görüyor musun? Küçük çocuklarla dolu değil onlar, sadece kırmızı boya var içlerinde."

"Doğduğunuzda da aşıboyası satıcısı mıydınız?"

"Hayır, sonradan başladım. İşi bıraksam senin kadar beyaz olurum; yani zamanla beyazlarım, belki altı ay sürer; hemen olmaz, çünkü derime işledi bu kırmızı ve yıkamakla çıkmıyor. Bak şimdi, bir daha asla korkmayacaksın aşıboyası satıcılarından, tamam mı?"

"Hayır, asla. Willy Orchard geçen gün buralarda kırmızı bir hayalet gördüğünü söylemişti; yoksa siz miydiniz o?"

"Geçen gün buralardaydım."

"Az önce gördüğüm o toz bulutunu çıkaran siz miydiniz?"

"Ah, evet, heybeleri çırpıyordum. Nasıl, yukarıdaki şenlik ateşinden keyif aldın mı bari? Alevlerinizi gördüm. Miss Vye neden canlı tutman için sana para verecek kadar çok istiyordu o şenlik ateşini acaba?"

"Bilmem. Yorgundum ben, fakat Miss Vye orada beklememi ve ateşi canlı tutmamı istiyordu, kendisi Rainbarrow'a gidip gelirken."

"Peki ne kadar bekledin?"

"Su birikintisine bir kurbağa atlayana kadar."

Aşıboyası satıcısı bir anda ciddileşti. "Kurbağa mı?" diye sordu. "Bu mevsimde su birikintilerine atlamaz kurbağalar."

"Atlarlar, ben duydum birini."

"Kesinlikle emin misin?"

"Evet. Kurbağanın suya atladığını duyacağımı söylemişti ön-

ceden bana Miss Vye, öyle de oldu. Onun akıllı olduğunu, çok şey bildiğini söylüyorlar; belki de o cezbetmiştir kurbağayı."

"Peki sonra n'oldu?"

"Sonra aşağı inip buraya geldim, ışığı görüp gürültüyü duyunca korktum, tekrar tepeye çıktım; fakat Miss Vye'a bir şey söylemek istemedim, çünkü yanında bir beyefendi vardı, ben de tekrar buraya geldim."

"Bir beyefendi vardı, demek! Miss Vye ona ne söyledi peki, evladım?"

"En çok eski sevgilisini sevdiği için o diğer kadınla evlenmediğini düşündüğünü söyledi adama; buna benzer şeyler söyledi işte."

"Beyefendi ona ne söyledi, evladım?"

"Gerçekten en çok onu sevdiğini söyledi sadece, bir de onu tekrar görmek için geceleri Rainbarrow'a geleceğini."

"Vay be!" diye bağırdı aşıboyası satıcısı; eliyle arabasının kenarına öyle bir vurdu ki darbenin şiddetinden bütün tente sallandı. "İşin aslı buymuş, demek!"

Küçük çocuk bir anda sıçrayıp kalktı oturduğu yerden.

"Korkmana gerek yok, dostum," dedi kırmızıya boyanmış aşıboyası satıcısı, bir anda kibarlaştı. "Senin burada olduğunu unuttum. Aşıboyası satıcılarının deliliği tutar bazen, işte böyle tuhaf şeyler yaparlar; fakat kimseye bir zararları dokunmaz. Peki, hanımefendi ne söyledi bunun üzerine?"

"Hatırlayamadım. Lütfen, efendim, evime gidebilir miyim artık?"

"Ah, tabii ki gidebilirsin. Sana biraz eşlik edeyim."

Ocaktan çıkıp annesinin kulübesine giden patikaya varana kadar çocukla birlikte yürüdü adam. Küçük çocuk karanlıkta kaybolunca aşıboyası satıcısı geri döndü, tekrar ateşin başındaki yerine oturdu ve çorabını yamamaya devam etti.

AŞK, KURNAZ BİR ADAMA PLANLAR YAPTIRIYOR

IX

ESKİ usul aşıboyası satıcılarına artık nadiren rastlanıyor. Demiryolu buralara geldiğinden beri, Wessex'teki çiftçiler, mevsimi geldiğinde buralara göç eden bu iblis kılıklı ziyaretçiler olmadan da işlerini halletmekte, koyunlarını panayıra hazırlayan çobanların büyük miktarlarda kullandığı o parlak boyar maddeyi başka yollardan temin etmekte muvaffak oldular. Bugüne kadar ayakta kalmayı başaran satıcılar bile, bu mesleğin icra edilmesinin boyar maddenin kazılıp çıkarıldığı ocakların belirli zamanlarda ziyaret edilmesini, kışın en sert geçtiği zamanlar hariç her ay dışarıda kamp kurulmasını, sayıları yüzlerle ifade edilen çiftlikler arasında seyahat edilmesini ve göçebe bir hayat sürülmesine rağmen o saygınlığın korunmasını –ceketin iç cebinden kabarık bir cüzdan çıkarılması istisnasız her defasında bu işe yarardı– gerektiren zamanlarda onların ayrılmaz bir parçası olmuş o şiirsel güzelliği kaybetmektedir.

Aşıboyası, değdiği her şeye o parlak özünü bulaştırır ve onu yarım saatten fazla elinde tutan herkesi, başkasıyla karıştırılmasına izin vermeyecek şekilde, Kabil'in üzerine konulan nişan gibi işaretler.[27]

---

27. Yazar burada Kabil ile Habil'in hikâyesine (Eski Ahit, Yaradılış, 4) gönderme yapıyor. Kabil, kardeşi Habil'i öldürdükten sonra, kimse onu bulup öldüremesin ve vicdan azabıyla yaşamaya devam etsin diye Tanrı tarafından işaretlenir. (ç.n.)

Bir çocuğun aşıboyası satıcısını ilk defa görmesi, hayatında bir dönüm noktasına işaret ederdi. Hayal kurmaya başladığı andan itibaren çocuğun ruhuna olumsuz tesir etmiş bütün kötü rüyalar birleşse o kan kırmızısı figürün yanında masum kalırdı. "Aşıboyası satıcısı seni almaya geliyor!" tehdidi, Wessex'li annelerin kaç nesildir çocuklarını korkutmak için kullandığı, kalıplaşmış bir laftı. Bonapart bir süreliğine, on dokuzuncu yüzyılın başlarında, aşıboyası satıcısının yerini başarıyla aldı; fakat zaman geçtikçe Bonapart figürü bayatladı, etkisini kaybetti ve o daha eski tabir geçmişteki önemine yeniden kavuştu. Aşıboyası satıcısı da, Bonapart'ın ardından sırası gelince, yıpranıp gitmiş öcüler diyarına yolculuk etti ve onun yerini de modern icatlar aldı.

Aşıboyası satıcısı çingene gibi yaşardı ama çingeneleri hakir görürdü. Kendisi gibi gezgin sepetçiler kadar, hasırcılar kadar zengindi neredeyse ama onlarla hiç işi olmazdı. Gezip dolaşırken ikide bir karşısına çıkan çobanlara kıyasla daha saygın bir ailede doğmuş, daha iyi yetiştirilmiş olmasına rağmen onlardan bir baş selamından fazlasını görmezdi. Seyyar satıcılarınkinden daha kıymetliydi onun sermayesi; ne var ki, onlar öyle düşünmezlerdi ve gözlerini ufuktan ayırmadan arabasının yanından geçip giderlerdi. İnsan ona baktı mı o kadar gayritabii bir renk görürdü ki onun yanında görgüsüz, kaba saba ameleler bile beyefendi gibi kalırdı; fakat o, onları da kendinden düşük görür, onlara da mesafe koyardı. Yolda karşılaştığı bütün bu insanlarda kendinden hep bir parça bulurdu aşıboyası satıcısı, ne var ki, onlardan biri değildi. Mesleği onu toplumdan tecrit ediyordu sanki, çoğu zaman yalnız başına gezerdi.

Aşıboyası satıcılarının işledikleri suçların bedelini haksız yere başkalarına ödetmiş suçlular oldukları, kanundan kaçmakla kendi vicdanlarından kaçamadıkları ve günahlarının kefaretini kalan ömürlerinde ödemek için bu mesleği seçtikleri söylenirdi bazen. Yoksa niye seçsinlerdi ki? Mevcut durumda böyle bir soru özellikle yerinde olurdu. O öğleden sonra Egdon Heath'e girmiş olan aşıboyası satıcısı, ortaya tuhaf bir şey çıkarmak için göze hoş gelen şeyin harcanmasının bir örneğiydi; halbuki zaten çirkin olan biri bu işi yapsaydı da maksat hasıl olurdu. Bu aşıboyası satıcısını itici kılan tek özelliği rengiydi. O renkten kurtulsa etrafta sık sık örneği gö-

rülen taşra erkeğinin olabildiğince hoş bir numunesi kabul edilirdi. Keskin bir gözlemci, bu adamın ait olduğu gerçek konumdan o konuma ilgisini kaybettiği için vazgeçtiğini söyleyebilirdi —ki aslında işin doğrusu da kısmen buydu. Üstelik, adamı gören, iyi bir mizaca ve kurnazlığa meyletme tuzağına düşmeden keskin olmayı başaran bir zekâya sahip olmasının, onun kişiliğinin temel unsurlarını oluşturduğunu tahmin etmekten çekinmezdi.

Çorabını yamarken aklına bir şeyler geldi aşıboyası satıcısının, suratı asıldı. Ardından yüz ifadesi yumuşadı; derken o gün öğleden sonraki yolculuğunda ona sıkıntı vermiş olan hafif hüzün onu yeniden ziyaret etti. Hemen elindeki iğneyi bıraktı. Çorabını kenara koydu, oturduğu yerden kalktı, arabanın köşesinden kancaya asılı bir deri çanta aldı. Bu çantanın içinde başka şeylerin yanı sıra ambalaj kâğıdına sarılı bir paket de vardı; yıpranmış kat yerlerindeki menteşe benzeri izlere bakılırsa bu paketin büyük bir dikkatle pek çok kez açılıp kapatıldığı anlaşılıyordu. Üç ayaklı süt sağma taburesine oturdu, arabada üzerine oturulacak tek şey buydu, kandilin ışığında paketini inceledi, ardından paketin içinden eski bir mektubu alıp açtı. Beyaz kâğıda yazılmıştı yazılar aslında ama mektup içinde bulunduğu şartların dayatmasıyla soluk kırmızı bir renge bürünmüş olduğundan, siyah renkle yazılmış harflere bakmak insanın aklına kışın gün batımındaki kızıllığı çitlerdeki ince dalların arasından seyretmeyi getiriyordu. Mektubun üzerindeki tarih o günden aşağı yukarı iki yıl öncesine aitti ve imza yerinde "Thomasin Yeobright" ismi geçiyordu. Mektupta yazanlar şöyleydi:

SEVGİLİ DIGGORY VENN,

Pond çıkmazından evime dönerken bana rastladığında sorduğun soru beni o kadar şaşırttı ki korkarım ne demek istediğimi sana tam anlatamadım. Hiç şüphesiz, eğer yengem yanıma gelmemiş olsaydı, her şeyi o zaman bir çırpıda anlatabilirdim, fakat ne yazık ki buna fırsat olmadı. O zamandan beri içimde bir huzursuzluk var, bilirsin seni üzmek de istemem, fakat maalesef o zaman söylemeye çalıştıklarımla ters düşecek şeyleri söyleyecek ve şimdi seni üze-

ceğim. Mümkün değil, Diggory, ne seninle evlenebilirim, ne de bana 'sevgilim' dediğini düşünebilirim. Yapamam, Diggory, gerçekten. Umarım bu söylediğimden çok rahatsız olmaz, büyük bir acı duymazsın. Bu ihtimali düşündüğümde hep çok üzülüyorum, çünkü seni çok beğeniyor ve kuzenim Clym'den ayırt etmiyorum. Evlenmememiz için o kadar çok sebep var ki hepsini tek bir mektupta sayamam. Peşimden geldiğinde böyle bir konuyu açmanı hiç mi hiç beklemiyordum, çünkü seni asla bir sevgili gibi görmemiştim. Sen konuşurken güldüğüm için beni suçlamamalısın; senin aptallığına güldüğümü düşünmekte hatalıydın. Güldüm çünkü fikrin kendisi çok tuhaftı, kesinlikle sana gülmüş değildim. Bana kur yapmana izin vermememin beni ilgilendiren en büyük sebebi, karın olma niyetiyle seninle gezmeye razı gelen bir kadının hissetmesi gereken şeyleri hissetmiyor olmam. Öyle düşündüğün gibi aklımda başka birisi yok, çünkü ben kimseye cesaret vermiyorum, hayatım boyunca da vermedim. Diğer bir sebepse yengem. Ben seni isteseydim dahi, biliyorum, o razı gelmezdi bu evliliğe. Seni çok beğeniyor, fakat benden gözlerimi basit bir mandıracıdan biraz daha yükseğe dikmemi, meslek sahibi bir adamla evlenmemi bekliyor. Umarım aklımdakileri açık açık kâğıda döktüğüm için bana kırılmazsın, fakat yazmazsam beni yeniden görmeye çalışacağını hissettim ve görüşmememizin daha iyi olacağını düşünüyorum. Aklımda her zaman iyi bir adam olarak yer tutacaksın ve daima senin iyiliğini dileyeceğim. Bu mektubu Jane Orchard'ın küçük hizmetçisiyle gönderiyorum.

Diggory, her zaman sadık dostun olarak kalmayı diliyorum.

THOMASIN YEOBRIGHT
Alıcı: Mandıracı Mr. Venn

O mektubun geldiği, çok gerilerde kalmış o sonbahar sabahından bu yana, aşıboyası satıcısı ve Thomasin bugüne kadar hiç karşılaşmamıştı. Aradan geçen zamanda, Thomasin'le arasındaki

statü farkını, aşıboyası satma işine geçmek suretiyle, daha da açmıştı adam; oysa hâli vakti hâlâ gayet yerindeydi. Üstelik kazancının ancak dörtte birinin masraflarına gittiği düşünülürse refah içinde yaşayan bir adam olduğu bile söylenebilirdi.

Kovanlarından uzaklaştırılan arılar nasıl yaradılışları gereği başıboş dolaşmaya başlarsa reddedilen talipliler de kendilerini yollara vururmuş; insanlara bir daha güvenmemecesine kendini bu işe adayan Venn, karakterine pek çok bakımdan uygun düşen bir meslek bulmuştu. Amaçsızca dolaşmış, geçmiş duygularının ağırlığıyla yolu sık sık Egdon'a düşmüş, ama onu oraya çeken kadının yoluna asla çıkmamıştı. Thomasin'le aynı bozkırda, onun yakınlarında, fakat ona görünmeden dolaşmak, Venn'e kalan yegâne masum zevkti.

Derken o günkü olay yaşandı ve aşıboyası satıcısı, bütün iyi niyetiyle hâlâ Thomasin'i sevdiğinden, hayatının kritik bir dönemecinde ona tesadüfen yardım ettiği için heyecanlandı; derin bir iç çekip ondan uzaklaşacağına –o güne kadar hep öyle davranmıştı çünkü– kızın mutluluğa kavuşması için sadakatle ona hizmet edeceğine yemin etti. Öyle şeyler yaşanmıştı ki Wildeve'in samimiyetinden şüphe etmemesi mümkün değildi Venn'in. Gelgelelim, kızın umudunu Wildeve'e bağladığı apaçık ortadaydı, Venn de üzüntüsünü bir kenara atıp kıza kendi seçtiği yolda mutlu olması için yardım etmeye karar verdi. Bu yolun, diğer bütün seçeneklere nazaran, Venn'e en çok ıstırap veren yol olması başlı başına tuhaftı, fakat aşıboyası satıcısının aşkı kızdan bir karşılık beklemiyordu.

Venn, Thomasin'in çıkarlarını kollamak için ilk adımını fiilen ertesi akşam saat yedide attı; ne yapacağına o zavallı çocuktan aldığı habere göre karar vermişti. O ikisinin gizlice buluştuğunu öğrenen Venn'in ilk düşündüğü, Wildeve'in nikâh işlemlerinde dikkatsiz davranmasına bir şekilde Eustacia'nın sebep olduğuydu. Eustacia'nın dedesinin evine dönerken öğrendiği havadisi torunuyla paylaşması neticesinde o terk edilmiş güzelin kalbinin yumuşadığı ve Wildeve'e aşkının işaretini gönderdiği aklına gelmedi. Eustacia'nın Thomasin'in mutluluğunu engellemeye çalıştığını sezdi, fakat bu meselenin bir geçmişinin olduğunu düşünmedi.

Thomasin'in ne durumda olduğunu öğrenebilir miyim diye

içi içini yedi gün boyunca, ne var ki, yabancısı olduğu bir eve –hele böyle tatsız bir zamanda– davetsiz misafir olarak gitmeye teşebbüs etmedi. Malzemelerini arabasına yükleyip midillilerini bozkırda yeni bir yere, bulunduğu mevkinin doğusuna sürerek geçirdi vaktini; rüzgârdan ve yağmurdan koruyacağını hesap ettiği kuytu bir yer seçti kendine; demek ki nispeten uzun bir süre orada kalacaktı. Ardından, arabayla gelmiş olduğu yolun bir kısmını yürüyerek geri döndü ve artık hava kararmış olduğundan sola sapıp Rainbarrow Höyüğü'ne en fazla yirmi metre mesafedeki bir çukurun kenarındaki çobanpüskülünün arkasına geçti.

Birilerinin oraya buluşmaya gelmesini bekledi ama nafile. O gece onun dışında kimse oranın yakınlarına bile gelmedi.

Gelgelelim, emeklerinin boşa gitmesi aşıboyası satıcısını neredeyse hiç etkilemedi. Tantalos gibi tanrıların hoşgörüsünü kötüye kullanmış, müthiş bir azaba mahkûm edilmişti o: Hayallerini gerçekleştirene kadar belli ölçüde hayal kırıklığı yaşamaya kesin gözüyle bakıyordu, zaten onları yaşamasa şaşardı.[28]

Ertesi akşam aynı saatte yine aynı yerdeydi Venn; fakat Eustacia ve Wildeve, randevu yerinde beklenen âşıklar, görünmedi.

Dört akşam daha tıpatıp aynı planı izledi, bir defasında bile başarıya ulaşamadı. Fakat ertesi akşam, yani Eustacia ile Wildeve'in önceki buluşmalarından tam bir hafta sonra, bir kadın siluetinin yamaç boyunca süzüldüğünü, hatlarından genç bir erkek olduğu anlaşılan bir figürün de vadiden yukarı doğru ilerleyip höyüğe gittiğini gördü. Höyüğü çevreleyen küçük hendeğin içinde buluştular; Britanya'nın kadim halklarının kazdığı ve içinden çıkan toprakla höyüğü doldurduğu hendekti orası.

Thomasin'in haksızlığa uğrayacağından kuşkulanan aşıboyası satıcısı o an bir plan yaptı kafasında. Çobanpüskülünün arkasından çıktı, ellerinden ve dizlerinden destek alıp sürünerek

28. Tantalos, Yunan mitolojisinde tanrı Zeus ile su perisi Pluton'un oğludur. Tanrıları kızdıran Tantalos'un cezası, ölüler diyarının en altındaki Tartarus'ta, dalları alçak bir meyve ağacının altındaki su birikintisinde durmaktı. Tantalos ne zaman meyveye uzansa dallar havaya kalkıp meyveleri uzaklaştırır; ne zaman su içmek için eğilse o içemeden sular çekilirdi. "Tantalos işkencesi" genellikle insanın iyi şeylere sahip olup da bunların tadını çıkarmasının engellendiği durumları anlatmakta kullanılır. (ç.n.)

höyüğe doğru ilerledi. Yaklaştı, yaklaştı, artık bir milim daha gitse görülme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktı, durdu; fakat anladı ki –rüzgârın ters esmesi nedeniyle– randevu yerinde buluşan çiftin konuştuklarını duyamıyordu.

Sağında solunda Timothy Fairway tarafından kış başlamadan önce kaldırılmayı bekleyen, yanlamasına ya da baş aşağı yere atılmış büyük kesek parçaları vardı; aslında bozkırın her tarafında vardı bunlardan. Yerde yatarken iki tanesine uzandı, birini başını örtecek, diğerini de sırtını ve bacaklarını kapatacak şekilde üzerine çekti. Aşıboyası satıcısı artık neredeyse gündüz gözüyle bile görülemeyecek kadar gizlenmişti; üzerine örttüğü ve fundalık kısımları üstte kalan kesekler sayesinde onu araziden ayırt etmek mümkün değildi. Sürünmeye devam etti, sırtındaki kesekler de onunla süründü. Kendini kamufle etmeden yaklaşmış olsaydı da akşam karanlığında büyük ihtimalle fark edilmezdi; fakat bu şekilde tam da toprakta kazdığı bir tünelden ilerliyor gibiydi. O hâliyle ikisinin durduğu yere bir hayli yaklaştı.

"Bu konuda benim fikrimi mi soruyorsun?" Eustacia Vye'ın gür ve tez canlı sesiydi kulaklarına gelen. "Benim fikrimi? Böyle konuşarak beni küçük düşürüyorsun; artık buna katlanamam!" Ağlamaya başladı kadın. "Seni sevdim, üstelik seni sevdiğimi, sonrasında çok pişman olsam da sana gösterdim; ama sen karşıma geçmiş, bütün kalpsizliğinle 'Thomasin'le evlensem daha iyi olmaz mı, sen ne dersin?' diyebiliyorsun. Daha iyi olur tabii, ona ne şüphe. Evlen onunla; senin seviyene daha yakın olan o, ben o kadar düşmedim!"

"Pekâlâ, pekâlâ; öyle olsun," dedi Wildeve, kadınla tartışmak niyetinde değildi. "Fakat meseleyi de bütün açıklığıyla görebilmemiz lazım. Beni istediğin kadar suçlayabilirsin ama kabul edelim ki Thomasin şu anda senden çok daha kötü bir durumda. Sıkıştım kaldım, diyorum sana sadece."

"İyi de bunu bana söylemeyeceksin! Bunları duymanın beni rahatsız etmekten başka bir işe yaradığını görmüyor musun? Damon, dürüst davranmadın ve gözümden düştün. Sana gösterdiğim yakınlığa kıymet vermedin; seni seven, senden çok daha fazlasını bekleyen bir kadının yakınlığına kıymet vermedin. Fakat Thomasin'in yüzünden oldu bunlar. Seni elimden aldı; çektiği acıyı hak

ediyor o. Nerede kalıyor şimdi? Umurumda değil, gözüm görmesin de. Ah, ölüp gitsem ne kadar mutlu olur kim bilir! Söyle bana, nerede o?"

"Thomasin şimdi yengesinin evinde kalıyor, kendini yatak odasına kapattı, kimseyle görüşmüyor," dedi Wildeve kayıtsızca.

Eustacia'nın sesine birden bir neşe geldi, "Onu şimdi bile önemsediğini zannetmiyorum; çünkü öyle olsaydı ondan bahsederken bu kadar soğuk konuşmazdın. Ona benden bahsederken de bu kadar soğuk konuşuyor musun? Ah, senden beklerim bunu! Sen niye beni bırakıp gittin en başta? Bir daha seni affedebileceğimi zannetmiyorum; tek şartla affederim, o da beni her terk ettiğinde bana geri dönecek ve bana öyle davrandığın için üzgün olduğunu söyleyeceksin."

"Seni terk etmeyi asla istemem."

"Bunun için sana teşekkür edecek değilim. Her şeyin böyle sorunsuz gitmesinden nefret ederim. Bilakis, beni arada bir terk etmen galiba hoşuma da gidiyor. Dürüst âşıkla hiç çekilmez aşk. Ah, bunu söylemek utanç verici ama doğrusu bu!" Hafifçe güldü Eustacia, keyiflenmişti. "Düşününce bile moralim bozuluyor. Sakın bana heyecansız bir aşk yaşatacağını söyleme, yoksa seni kapı dışarı ederim!"

"Keşke Thomasin bu kadar iyilik dolu bir kızcağız olmasaydı," dedi Wildeve, "ben de böylece incinmeyi hak etmeyen birini incitmeksizin sana sadık kalabilirdim. Günahkâr olan benim neticede —ne senin ne onun kesip attığı tırnak olabilirim ben."

Eustacia hemen söze girdi: "İyi de adalet duygun ağır bastı diye kendini ona adamamalısın. Eğer ona âşık değilsen, yapabileceğin en merhametli şey, uzun vadede, onun hayatından çıkmak olur. Bu, her zaman en iyi yöntemdir. Bak işte, bir kadına yakışmayacak laflar ettim galiba. Beni terk ettiğinde kendime hep kızıyorum, sana niye öyle şeyler söyledim diye."

Wildeve cevap vermeden fundalıkların arasında birkaç adım attı. Boşluğu, hemen yakınlarda tepesi budanmış bir çalının dikenlerinin çaldığı ıslık doldurdu; o taraftan esen rüzgâr, çalının yol vermez dikenlerine çarpa çarpa bulduğu boşluklardan geçiyordu. Sanki gece öfkesini belli etmemeye çalışarak, dişlerini sıkarak yakıyordu ağıtlarını.

Sözlerine devam etti Eustacia, üzülmüş gibiydi: "Seninle son karşılaşmamızdan bu yana, bana âşık olduğun için onunla evlenmemiş değilsin gibi hissettim birkaç kez. Söyle, Damon, zor da olsa dayanırım. Durumun bu hâle gelmesinde benim hiç mi payım yok?"

"Söylememde ısrar mı ediyorsun?"

"Evet, bilmek zorundayım. Görüyorum ki kendi gücüme inanmakta acele etmişim."

"Pekâlâ, en başta gelen sebep, evlilik kâğıtlarımızın Anglebury'de geçerli olmaması ve ben yenisini düzenletene kadar Thomasin'in kaçıp gitmiş olmasıydı. İş oraya gelene kadar seninle hiçbir alakası yoktu meselenin. Ondan sonra Thomasin'in yengesi benimle hiç de hoşlanmadığım bir tarzda konuştu."

"İşte, işte! Benimle hiç alakası yok bu meselenin, hem de hiç. Sen sadece gönül eğlendiriyorsun benimle. Tanrım, nasıl olmuş da ben, Eustacia Vye, seni bu kadar gözümde büyütmüşüm!"

"Saçmalama; bu kadar duygusallaşmana gerek yok... Eustacia, geçen sene sıcaklar geçip hava serinlediğinde, tepelerin gölgesi üzerimize vurup bizi gözlerden sakladığında bu çalılıkların arasında nasıl da avare avare dolaşırdık!"

Kaprisinden susmaya devam etti Eustacia; ardından "Evet, ben de yüzüme bakma cesaretini buldun diye nasıl da gülerdim sana! Fakat sen o zamandan beri hayli acı çektirdin bana," dedi.

"Evet, sen de bana az zalimlik etmedin, ta ki ben, senden daha güzel birini bulduğumu düşünene kadar. Onu bulmak bana büyük mutluluk verdi, Eustacia."

"Daha güzel birini bulduğunu hâlâ düşünüyor musun?"

"Bazen düşünüyorum, bazen düşünmüyorum. Her şey o kadar güzel bir dengeye oturdu ki bir kuşun kanadından tüy düşüp terazinin kefesine konsa o denge bozulur."

"İyi ama seninle buluşup buluşmayacağımı gerçekten önemsemiyor musun?" dedi Eustacia usulca.

Genç adam isteksizce "Biraz önemsiyorum ama huzurumu bozacak kadar değil," diye karşılık verdi. "Hayır, bunların hepsi geride kaldı. Yalnızca tek bir çiçek olduğunu düşündüğüm yerde iki çiçek olduğunu anladım. Belki üçüncüsü, dördüncüsü, hatta daha fazlası vardır ve belki hepsi ilki kadar iyidir. Kaderimde ne

var, merak ediyorum. Başıma bütün bunların geleceğini kim bilebilirdi?"

Aşktan ya da kızgınlıktan olması pekâlâ mümkün heyecanını bastırıp adamın sözünü kesti Eustacia: "Şimdi seviyor musun beni?"

"Kim bilir?"

"Söyle, ben bilirim!"

"Seviyorum da, sevmiyorum da," dedi Wildeve muzipçe. "Yani, zaman zaman değişiyor benim de fikrim. Bazen çok uzun boylu, bazen çok tembel, bazen çok hüzünlü, bazen çok karanlıksın, bazen de...ne bileyim işte, öylesin. Tek bildiğim, canım benim, eskiden olduğu gibi bütün dünyamın senden ibaret olmadığı. Fakat tanıması, görüşmesi hoş bir kadınsın ve cüretimi mazur görürsen...neredeyse her zamanki kadar tatlısın."

Eustacia sessiz kaldı, adama arkasını döndü; ardından, bütün gücünü toplayıp "Benim gitme zamanım geldi, yolum da şurası," dedi.

"Eh, ben de peşinden geleyim bari."

Adama meydan okurcasına "Aklın bir karış havada ama ne yaparsan yap, yine benim peşime takılacaksın!" diye cevap verdi Eustacia. "Ne söylersen söyle, ne kadar uğraşırsan uğraş, benden ne kadar kaçarsan kaç; beni asla unutamayacaksın. Bütün hayatın boyunca beni seveceksin. Benimle evlenmeni istesem havalara uçardın!"

"Tabii ki uçardım!" dedi Wildeve. "Öyle tuhaf düşüncelerin zaman zaman benim aklıma da geldiği oluyor, Eustacia; şu anda da geldi. Egdon Heath'ten her zamankinden çok nefret ediyorsun, biliyorum."

"Ediyorum," diye mırıldandı Eustacia. "Benim için işkence burada yaşamak, utanç kaynağı; ölümüm de buranın elinden olacak!"

"Buradan ben de iğreniyorum," dedi Wildeve. "Bak, nasıl da kederle esiyor başımızda şimdi rüzgâr!"

Eustacia cevap vermedi. Rüzgâr gerçekten de kasvetli esiyor, insanın içine işliyordu. Çevrelerinde duydukları karışık sesler o ikisinin tüm duyularına hitap ediyordu; etrafta ne olduğunu duyarak görmeleri mümkündü. Karanlığa gömülmüş manzarada seslerin çizdiği resimleri görüyorlar; bozkırın nerede başlayıp ne-

rede bittiğini, karaçalıların nerede cılızlaşıp nerede boy attığını, nerede daha yeni biçildiğini, köknar ağaçlarının hangi istikamette uzandığını, çobanpüsküllerinin yetiştiği çukurun ne kadar yakın olduğunu duyabiliyorlardı; çünkü bozkırın bu farklı unsurlarının şekli, rengi olduğu kadar kendilerine özgü sesleri de vardı.

"Tanrım, ne kadar da ıssız bir yer!" diye devam etti sözlerine Wildeve. "Onlardan başka hiçbir şey görmeyenler için tablo gibi bir vadinin, sisli bir havanın ne özelliği var ki? Niye burada kalalım? Benimle Amerika'ya gelir misin? Wisconsin'de akrabalarım var."

"Bunu düşünmem lazım."

"İnsanın burada iyi yaşaması için yırtıcı kuş ya da manzara ressamı olması lazım, yoksa mümkün değil. Ne diyorsun teklifime?"

Adamın elini tuttu Eustacia, usulca "Bana zaman ver," dedi. "Amerika o kadar uzak ki. Benimle biraz yürür müsün?"

Eustacia o son sözleri söylerken höyüğün dibinden uzaklaştı, Wildeve de onun peşinden gitti; aşıboyası satıcısı artık onları duyamıyordu.

Venn kesek parçalarını aldı üzerinden, ayağa kalktı. Eustacia ve Wildeve'in siyah siluetleri gökyüzünü arkalarına alıp karanlığa gömüldü, gözden kayboldu. Bir salyangoz nasıl antenlerini ağır ağır dışarı çıkartır ve sonra tekrar içine çekerse, bozkır da onları ağır ağır içine alıyordu sanki.

Aşıboyası satıcısının vadi boyunca yürümesinde, ardından arabasının durduğu kuytu yere ulaşmasında, yirmi dört yaşındaki genç bir delikanlının canlılığı yoktu. Onu yorgun düşüren ruhundaki endişeydi. O yürüyüş esnasında dilinin ucuna kadar gelen çeşit çeşit tehdidi de esen rüzgâr alıp götürdü.

Arabaya girdi, sobada ateş yanıyordu. Feneri yakıp içeriyi aydınlatmadan hemen önce üç ayaklı tabureye oturdu, gördüklerini, duyduklarını düşündü; hepsinin ucu hâlâ sevdiği o kadına dokunuyordu. Ne iç çekişe ne hıçkırığa benzeyen ama aklının karmakarışık olduğunu ikisinden de daha iyi işaret eden bir ses çıkardı.

"Tamsie, canım benim," diye fısıldadı, içinde büyük bir sıkıntı vardı. "Elimden ne gelir senin için? Tabii ya, gidip şu Eustacia Vye'ı bir görebilirim."

BEYHUDE BİR İKNA ÇABASI

X

ERTESİ sabah güneş Egdon Heath üzerinde, Rainbarrow Höyüğü'nün rakımına kıyasla, neredeyse hiç doğmamış kadar yükseldiğinde ve bozkırın alt kısımlarındaki küçük tepeler sisle kaplı Ege Denizi'ndeki bir takımada gibi göründüğünde, aşıboyası satıcısı karargâhı olarak bellediği, önü böğürtlen çalılarıyla kaplı kuytuluktan çıktı ve Mistover Tepesi'ne tırmanmaya başladı.

Çalılıklarla kaplı bu tepeler çok ıssız görünse de şimdiki gibi soğuk bir kış sabahında oralardan geçen birinin yolunu kesecek yuvarlak gözlü birkaç keskin gözlemci her zaman olurdu. Başka yerlerde görülseler insanların hayran hayran seyredeceği tüylü mahlukat kışı, burada korunaklı yuvalarında geçirirdi. Çok değil, bundan birkaç sene önce, bu tepeleri şimdi tek başına ziyaret eden toy kuşundan yirmi yirmi beş tanesi bir arada gezerdi Egdon'da. Kızıl sungurlar Wildeve'in evinin yanındaki vadiden etrafı seyrederdi. Bu tepeyi ziyaret etmeyi alışkanlık hâline getirmiş krem rengi bir sukuşu vardı; o kadar nadir bir cinsti ki bu kuş, bütün İngiltere'dekilerin sayısı bir düzineyi geçmezdi; ne var ki, barbarın biri gece demedi, gündüz demedi uğraştı ve Afrika'dan gelen bu göçebe kuşu en nihayetinde vurdu; bu olayın ardından diğer krem rengi sukuşları Egdon'ın artık konaklamalarına uygun bir yer olmadığına karar verdi.

Buralarda gezen ve bu ziyaretçileri Venn'in şimdi onları gözlemlediği gibi gözlemleyecek bir seyyah bilinmez diyarlarla doğru-

dan temasa geçmiş gibi hissedebilirdi kendini. İşte, tam önünde, kuzey rüzgârının evinden yeni gelmiş bir yaban ördeği duruyordu. O mahluk, beraberinde engin bilgiler getirmişti Kuzey'den. Buzullardaki felaketler, kar fırtınaları, tan kızıllığında göz kamaştıran ışıklar, başının üzerinde Demirkazık, ayaklarının altında Franklin;[29] onun her gün gezdiği yerleri sıralamak bile muhteşemdi. Fakat bu kuş, diğer pek çok filozof gibi, sanki aşıboyası satıcısına baktığında şu anda rahat bir hayat yaşamanın on yıllık hatıraya bedel olduğunu düşünüyordu.

Venn bu manzaranın içinden geçip yukarıya, arasında yaşadığı insanları küçümseyen o yalnız güzelin evine doğru yürüdü. Günlerden pazardı; fakat Egdon'dakiler kiliseye biri evlenmeyecekse ya da gömülmeyecekse nadiren gittiğinden bunun hiçbir önemi yoktu. Miss Vye'dan onunla görüşmesini talep etmek, Thomasin'e rakip olursa kendisinin zarar göreceğini tatlı dille ya da kaba kuvvetle anlatmak gibi cesur bir hamle yapmayı kafasına koymuştu; bunu yapmakla, soytarı ya da kral olması fark etmez, kurnazlıklarıyla bilinen erkeklere has bir özellik olan kadınlara nezaketle yaklaşmanın eksikliğini çektiğini –belki de gereğinden fazla– açık edecekti. Avusturya'nın güzel Arşidüşesi Maria Theresa'ya savaş açan Prusya Kralı Büyük Friedrich ya da Prusya'nın güzel Kraliçesi Louise'in barış teklifini reddeden Napolyon, karşısındakinin bir kadın olduğuna, yöntemi onlarınkinden farklı olmakla birlikte kendisi de Eustacia'yı yerinden etmeyi planlayan aşıboyası satıcısından daha az kayıtsız kalmış değildi.

Kaptanın kulübesini ziyaret etmek, Egdon Heath'in daha değersiz sakinlerini öyle ya da böyle zorlardı hep. Arada sırada çenesi düşse de sağı solu belli olmazdı adamın; ne zaman ne yapacağını kimse bilemezdi. Eustacia mesafeliydi, etrafında pek kimse olsun istemezdi. Hizmetçiliklerini yapan bir kızı ve bahçenin, ahırın işlerini yapan genç bir çocuğu saymazsak, Eustacia'yla dedesi haricinde birinin eve girdiği nadiren görülürdü. Yeobright'lar dışında o bölgede yüksek tabakadan sayılan tek aile onlardı; zengin bile sa-

29. Sir John Franklin (1786-1847), İngiliz kâşif ve Kraliyet Donanması'nda deniz subayı. 1819 ve 1925 yıllarında Kuzey Kutbu'na düzenlenen iki seferi yönetmiş, 1845 yılında yine oraya düzenlenen bir seferde hayatını kaybetmiştir. (ç.n.)

yılmazlardı ama kendilerini sıradan insanlara, kuşlara, vahşi hayvanlara güler yüz göstermek zorunda hissetmemeleri, daha yoksul komşularını etkilerdi.

Aşıboyası satıcısı bahçeye girdiğinde ihtiyar adam gemici dürbünüyle uzaklarda bir leke gibi duran mavi denize bakarken ceketinin düğmelerindeki küçük gemi çapaları da güneşte parıldıyordu. Venn'i hatırladı, anayolda karşılaşmıştı onunla, fakat o karşılaşmadan hiç bahsetmeden "Ah, demek sen geldin? İçki içer misin?" dedi sadece.

İçki içmek için çok erken olduğunu söyleyip teklifi geri çevirdi Venn ve Miss Vye'ı görmek için geldiğini belirtti. Kaptan onu baştan aşağı, şapkasından yeleğine, yeleğinden tozluklarına süzdü önce, en sonunda içeri girmesini söyledi.

Miss Vye o sırada kimseyi kabul edecek durumda değildi; mutfak penceresinin yanındaki tahta sıraya oturdu aşıboyası satıcısı; şapkası elinde, elleri de bitiştirmediği dizlerinin üzerinde beklemeye başladı.

"Küçük hanım henüz kalkmadı herhalde?" diye hizmetçiye sorması uzun sürmedi.

"Henüz değil. Kimse günün bu saatinde ziyaret etmez hanımefendiyi."

"O zaman dışarıya çıkayım," dedi Venn. "Eğer beni görmeyi isterse, lütfen dışarıya haber yollasın, içeri gelirim ben."

Aşıboyası satıcısı evden çıktı, yakındaki tepede aylak aylak dolandı. Aradan kayda değer bir zaman geçti, fakat Miss Vye'ın onu evde beklediğine dair bir haber gelmedi. Planının başarısızlığa uğradığını düşünmeye başlamıştı ki Eustacia'nın ta kendisinin salına salına ona doğru yürüdüğünü gördü. O tuhaf adamla görüşmeyi kabul etmek Eustacia için yeni bir şey olduğundan kızı evden çıkarmaya yetmişti.

Diggory Venn'e göz ucuyla bakması, adamın alışılmadık bir iş için gelmiş olduğunu, geldiğini haber aldığında zannettiği kadar vasat biri olmadığını anlamasına yetti sanki Eustacia'nın; çünkü adama yaklaşması adamın huzursuzlanıp kıvranmasına, olduğu yerde ileri geri gitmesine, saf bir köylünün sıradan olmayan kadınları gördüğünde açık ettiği o ufak tefek huzursuzluk emarelerini sergilemesine sebep olmadı. Adam ona konuşmak istediğini söy-

leyince "Olur, birlikte yürüyelim," dedi ve yürümeye devam etti.

Kendisini etki altında kalması bu kadar zor biri gibi göstermemiş olsaydı daha akıllıca davranmış olacağını kadınla yürümeye başlayalı çok olmadan anladı feraset sahibi aşıboyası satıcısı ve bulduğu ilk fırsatta bu hatayı düzeltmeyi kafasına koydu.

"Cesaretimi topladım ve o adam hakkında kulağıma gelen bazı tuhaf haberleri size anlatmak için kalkıp buraya geldim, hanımefendi."

"Hangi adam hakkında?"

Elini sert bir hareketle güneydoğu istikametine, Sessiz Kadın Hanı'na doğru uzattı Venn.

Eustacia hemen ona çevirdi yüzünü. "Mr. Wildeve'den mi bahsediyorsun?"

"Evet, onun yüzünden sorun yaşayan bir aile var; benim de gelip bunu size anlatmamın sebebi, o sorunu bertaraf etmeye gücünüz olduğuna inanmam."

"Ben mi? Sorun neymiş?"

"Bu oldukça gizli. Mr. Wildeve, her şeye rağmen, Thomasin Yeobright'la evlenmeyi reddedebilir."

Eustacia, her ne kadar adamın söylediklerinin ardından yüreği pır pır etse de böyle bir dramda ona düşen rolü hakkıyla oynayabilecek bir kadındı. Soğuk soğuk cevap verdi: "Bunları dinlemek istemiyorum, siz de benden müdahale etmemi beklemeyin."

"Fakat, hanımefendi, bir dinleyin beni."

"Dinleyemem. O evlilik beni ilgilendirmiyor, hem ilgilenseydim bile Mr. Wildeve'i benim söylediğimi yapmaya zorlayamazdım."

"Egdon Heath'teki tek hanımefendi siz olduğunuz için sanırım zorlayabilirsiniz," dedi Venn; açık açık konuşmasa da bir şeyler bildiğini dolaylı yoldan sezdiriyordu. "Olaylar şöyle gelişti. Mr. Wildeve, eğer olaya başka bir kadın karışmamış olsaydı, Thomasin'le hemen evlenecek, her şeyi yoluna koyacaktı. Sanıyorum, bu diğer kadınla adamın arasında bir gönül ilişkisi var ve ara sıra buralarda bir yerlerde buluşuyorlar. Adam o kadınla asla evlenmeyecek, fakat arada o kadın olduğu için, onu gerçekten seven kadınla da belki asla evlenemeyecek. Bakın, hanımefendi, eğer siz, ki biz erkekler üzerinde sizin hükmünüz çok geçer, o adamla konuşup genç komşunuz Thomasin'e iyi davranmasında, şerefini lekeleme-

mesinde ve diğer kadını bırakmasında ısrar ederseniz muhtemelen sizi dinler ve Thomasin'i büyük bir üzüntüden kurtarır."

Eustacia "Duyun da inanmayın!" dedi; o gülüşüyle aralanan dudakları, güneşin ışıklarıyla lale yaprakları gibi kızıla boyandı. "Erkekler üzerindeki etkimi çok abartıyorsun, aşıboyası satıcısı. Senin hayal ettiğin gibi bir gücüm olmuş olsaydı, gider o gücümü bana iyi davranmış kim varsa onun iyiliği için kullanırdım; Thomasin Yeobright'ın bana bilhassa iyi davrandığını da pek hatırlamıyorum."

"Onun size hep çok değer verdiğini acaba siz bilmiyor olabilir misiniz?"

"Benim hakkımda iyi bir şey söylediğini hiç duymadım. Yakın oturuyoruz fakat hayatım boyunca bir kez bile yengesinin evinden içeri adımımı atmadım."

Kadının tavırlarında pusuya yatmış kendini beğenmişlik, o âna kadar verdiği çabanın tamamen başarısızlığa uğradığını Venn'e gösterdi. İçten içten bir of çekti ve ikinci kozunu açıkça oynamanın zamanının geldiğini hissetti.

"Neyse, onu bir kenara bırakalım, sizi temin ederim ki, Miss Vye, başka bir kadına büyük bir iyilik yapmak sizin elinizde."

Şaşkınlık içinde kafasını salladı Eustacia.

"Mr. Wildeve sizin cazibenize kapılmış. Sizi gören her erkek cazibenize kapılır. 'Tanrı'nın özene bezene yarattığı o kadın geliyor, adı ne acaba? Ne kadar da güzel bir kadın! Thomasin Yeobright'tan daha güzel,' diyorlar arkanızdan," dedi aşıboyası satıcısı ama içinden "Tanrım, yalan söylediğim için beni affet," diye ekledi. Evet, Eustacia daha güzeldi Thomasin'den fakat aşıboyası satıcısı hiç de öyle düşünmüyordu. Eustacia'nın güzelliğinde bilinmezlik vardı bir ölçüde; Venn'in gözü bunu görecek yetkinlikte değildi. Kışlık kıyafetlerini giydiğinde, şimdi de öyle giyinmişti, kum böceklerine benzerdi kadın; loş ışıkta rengi gözü yormaz fakat etrafı ışıl ışıl olduğunda göz kamaştırıcı güzelliğiyle baş döndürürdü.

Eustacia her ne kadar kendini küçük düşürme riskini göze aldığını bilse de bu sözlere karşılık vermeden edemedi. "Pek çok kadın daha hoştur Thomasin'den," dedi, "o nedenle pek bir anlamı yok söylediklerinin."

Bu sözler onu üzse de devam etti aşıboyası satıcısı: "Wildeve, kadınların ona nasıl baktığını fark eden bir adam; siz yeter ki isteyin, rüzgârın eğdiği söğüt dalı gibi istediğiniz şekle sokarsınız onu."

"Emin olun, onunla o kadar çok zaman geçiren kadının yapamadığını bu tepede ondan uzakta yaşayan ben de yapamam."

Aşıboyası satıcısı kadına döndü, gözlerini gözlerine dikti. "Miss Vye!" diye çıkıştı.

"Niye öyle diyorsun, söylediklerimden şüphen mi var?" Sesi kısık çıkmıştı kadının, nefesi hızlanmıştı. Yapmacık, küstah bir gülümseme kondurdu suratına, "Benimle bu şekilde konuştuğunu düşünmek bile hoş değil!" diye devam etti sözlerine. "Aklından ne geçiyordu acaba bana bunları söylerken?"

"Miss Vye, neden bu adamı tanımıyormuş gibi davranıyorsunuz? Ben kesinlikle biliyorum neden olduğunu. O size layık değil ve siz de bundan utanıyorsunuz."

"Yanılıyorsun. Ne demek istiyorsun sen?"

Aşıboyası satıcısı gerçeği ortaya sürmeye karar vermişti. "Rainbarrow'da dün gece buluştuğunuzda oradaydım ben ve konuşulanların her kelimesini duydum," dedi. "Wildeve ile Thomasin'in arasına giren kadın sizsiniz."

Gerçeklerin üzerindeki perde Eustacia'yı huzursuz edecek şekilde kalkmış ve onu Candaules'in karısı gibi küçük düşürmüştü.[30] Öyle bir an gelmişti ki artık dudaklarının titremesine engel olamıyor, nefesinin daraldığını gizleyemiyordu.

Telaş içindeydi, "Kendimi iyi hissetmiyorum," dedi. "Hayır, sandığın gibi değil; seni daha fazla dinleyecek havada değilim. Beni yalnız bırak, lütfen."

"Size acı verecek olsam da Miss Vye, konuşmak zorundayım. Size önerim şu: Bu işin nasıl cereyan ettiği, bu durumun suçlusunun o mu yoksa siz mi olduğu hiç önemli değil; onun durumu

30. Yazar burada, Herodot'un Tarih'inde anlatılan bir hikâyeye gönderme yapıyor. Kral Candaules, karısının dünyanın en güzel kadını olduğunu düşünür ve en sevdiği koruması Gyges'i karısını bir gece çıplak görmeye ikna eder. Gyges Kral'ın yatak odasına saklanır, Kraliçe'nin soyunmasını gizlice izler, Kral ve Kraliçe yatağa girdikten sonra sessizce odadan çıkar. Ne var ki, Kraliçe onu görür ve kendisine oynanan oyunu anlar. (ç.n.)

hiç şüphesiz sizinkinden daha kötü. Mr. Wildeve'i bırakmanızın gerçekten size büyük faydası dokunacaktır çünkü onunla zaten evlenemeyeceksiniz. Gelgelelim, Thomasin onu o kadar kolay bırakamaz; Mr. Wildeve'i kaybederse herkes onu suçlayacaktır. Bu yüzden sizden, Mr. Wildeve'i Thomasin'e bırakmanızı rica ediyorum. Bunu, Mr. Wildeve'i en çok Thomasin hak ettiği için değil, en kötü durumda o olduğu için yapmalısınız."

Hiç düşünmeden "Hayır, bırakmayacağım, bırakmayacağım!" dedi Eustacia; o âna kadar aşıboyası satıcısını küçük gördüğünü unutup telaşa kapıldı. "Böyle bir haksızlığa kimse uğramamıştır! Ne kadar da iyi gidiyordu oysa, onun gibi değersiz bir kadın yenemeyecek beni. Gelip onun için ricacı olmana diyecek sözüm yok, fakat başına gelen bütün bu sıkıntıların müsebbibi kendisi değil mi? Bir avuç köylünün müsaadesini istemeden kendi seçtiğim insana kalbimi açamayacak mıyım? Gönlümü düşürdüğüm adamla arama Thomasin girdi; baktı ki hak ettiği cezayı buluyor, ricacı olması için seni yolluyor!"

"Bakın," dedi Venn, samimiydi, "bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyor Thomasin. Sizden Mr. Wildeve'i bırakmanızı isteyen sadece benim. Hem Thomasin için hem de sizin için daha iyi olacak böylesi. Bir hanımefendinin başka bir kadını kullanmış bir adamla gizli gizli görüştüğünü öğrenirlerse onun hakkında kötü konuşur insanlar."

"Ben Thomasin'i *incitmedim*; onun olmadan önce benim olmuştu Damon! Geri döndü çünkü...çünkü en çok beni seviyordu!" dedi Eustacia, çıldırmış gibiydi. "Seninle konuştukça kendime olan saygımı yitiriyorum. Neye müsaade ettiğime bakar mısın bir!"

"Ben sır tutabilirim," dedi Venn kibarca. "Korkmanıza lüzum yok. Onunla buluştuğunuzu bilen tek insan benim. Yalnızca bir şey daha söyleyip gideceğim. Burada yaşamaktan nefret ettiğinizi, Egdon Heath'te hapishanedeymiş gibi hissettiğinizi söylediğinizi duydum ona."

"Evet, öyle söyledim. Biliyorum, manzarada kendine özgü bir güzellik var fakat benim için bir hapishane burası. Bahsettiğiniz adam, kendisi burada yaşasa da beni öyle hissetmekten kurtaramıyor. Etrafımda daha iyi bir insan olsaydı onu zerre kadar önemsemezdim."

Aşıboyası satıcısı ümitlenmiş gibiydi; kadının söylediği bu sözlerin ardından, üçüncü denemesinden sonuç alabileceğini düşündü. "Madem ne düşündüğümüzü açık açık konuşmaya başladık, hanımefendi," dedi, "size bir öneride bulunacağım. Aşıboyası işine başladığımdan bu yana epey seyahat ettim, biliyorsunuz."

Eustacia hafifçe öne eğdiği başını yana çevirdi; ayaklarının altındaki sisli vadiye daldı gözleri.

"Budmouth yakınlarına gittiğim de oldu seyahatlerimde. Harika bir yer Budmouth, harika; yay çizer gibi karaya sokulmuş parlak, tuzlu, büyük bir deniz; binlerce kibar insan sahilde bir aşağı bir yukarı geziniyor; bandolar çalıyor; denizci, karacı subaylar insanların arasına karışmış; karşınıza çıkan her on insandan dokuzu âşık."

"Biliyorum," dedi, adamı hor gördüğü belliydi. "Budmouth'u senden daha iyi biliyorum. Orada doğdum ben. Bandocu olarak orduya katılmak için yurtdışından oraya gelmiş babam. Ah, ne kadar severim Budmouth'u! Keşke şimdi orada olsaydım."

Aşıboyası satıcısı, içten içten yanan alevlerin fırsat buldu mu nasıl da yangına dönüşebildiğini görünce şaşırdı. "Eğer orada olabilseydiniz, hanımefendi," diye karşılık verdi kadına, "haftasını bulmaz, etrafta gördüğünüz yaban midillilerinden farkı kalmazdı gözünüzde Wildeve'in. Bakın, sizi oraya götürebilirim."

Hüzünlü gözleri büyük bir merakla açılan Eustacia "Nasıl?" diye sordu.

"Deniz manzaralı güzel bir evde oturan zengin ve dul bir hanımefendinin vekilharçlığını yapıyor amcam yirmi beş yıldır. Bu hanımefendi yaşlandı, ayağı da aksıyor; kitap okuyarak, şarkı söyleyerek ona eşlik edecek genç birini arıyor ama gazeteye ilan vermesine, beş altı tanesiyle mülakat yapmasına rağmen karar verip de seçemedi birini. Sizi görse bayılır; hem arada amcamın olması işleri hepten kolaylaştırır."

"Çalışmam gerekir herhalde, değil mi?"

"Hayır, gerçek bir iş gibi bakmayın buna; sizden beklenen pek bir şey olmayacak, arada kitap falan okuyacaksınız hanımefendiye. Yeni yıldan önce de oraya gitmenize gerek yok."

"İş yapmam gerekeceğini biliyordum," dedi Eustacia, o şevksizlik yine çöktü üstüne.

"Onu eğlendirmek için ufak tefek işler yapmak zorunda kalacağınızı kabul ediyorum; aylak insanların gözüne iş gibi gelen bu şeyler çalışan insanlara oyun gibi gelecektir. Birlikte olacağınız insanları, süreceğiniz hayatı düşünün, hanımefendi; yaşayacağınız eğlenceyi, evleneceğiniz beyefendiyi düşünün. Amcam taşradan güvenilir bir genç kız arıyor bu iş için, çünkü o yaşlı hanım şehirli kızları sevmiyormuş."

"O yaşlı hanım mutlu olsun diye kendimi yıpratmam demek bu! Gitmiyorum. Ha, eğer eğlenceli bir şehirde, bir hanımefendiye yakışır şekilde, kendi bildiğim gibi, kendi istediklerimi yaparak yaşayacak olsaydım, her tarafım kırış kırış olduktan sonra yapardım onu da! Evet, aşıboyası satıcısı, yapacağım bu olurdu."

"Thomasin'i mutlu etmeme yardım edin, hanımefendi, ben de bu fırsatı ayaklarınıza sereyim," diye ısrar etti aşıboyası satıcısı.

"Fırsat mı? Fırsat falan değil bu," dedi Eustacia; bu teklifi reddettiği için kendisiyle gurur duyuyordu. "Senin gibi zavallı bir adam bana ne fırsat sunabilir ki? İçeri geçiyorum ben. Söyleyeceklerim bu kadar. Atlarını yemlemen, boyaları koyduğun torbaları onarman, mallarına alıcı bulman gerekmiyor mu senin, burada böyle aylak aylak dolanıyorsun?"

Tek kelime daha etmedi Venn. Ellerini arkasında kavuşturdu, kadına sırtını döndü; yaşadığı ve çaresini bulamayacağı o hayal kırıklığını kadının görmesini istemedi. Herkesten uzak yaşayan bu kızda gördüğü zekâ ve irade, yanında geçirdiği ilk birkaç dakikanın ardından ona şüpheyle yaklaşmasına sebep olmuştu. Kızın gençliğini, içinde bulunduğu durumu düşünmüş ve onu kolayca yola getirmeyi ummuştu. Ne var ki, daha zayıf iradeli taşra kızlarının ayaklarını yerden kesebilecek bir yöntemi Eustacia'da uyguladığında kızı kendinden uzaklaştırmaktan başka bir sonuç alamamıştı. Genel olarak, Budmouth denince büyülenirdi Egdon'lular. Kraliyet Donanması'nın yanaştığı o limanı, o kaplıca şehrini hakkıyla zihinlerinde canlandırdılarsa keşmekeşiyle Kartaca'yı, şaşaasıyla Taranto'yu, sağlık ve güzellik için sunduğu olanaklarla Baia'yı insanın içini ısıtacak şekilde hayal etmiş olmalıydılar. Eustacia orayı o kadar da abartmıyordu gözünde; sırf oraya gitmiş olmak için de bağımsızlığını yitiremezdi.

Diggory Venn hayli uzaklaştıktan sonra Eustacia bahçenin

kenarındaki sete doğru yürüdü ve aşağıdaki vadiye baktı; güneşi karşıdan alan vadi, vahşi güzelliğiyle bir tabloyu andırıyordu. Wildeve'in evi de o istikametteydi. Sis artık o kadar çökmüştü ki, Wildeve'in evinin etrafındaki ağaçların, çalıların tepeleri, muazzam büyüklükteki bembeyaz bir örümcek ağını delip yukarı çıkmaya çalışıyor gibi duruyordu. Eustacia'nın aklının oraya meylettiğinden hiç şüphe yoktu; ufkunda görebildiği ve rüyalarına bir cisim verebilecek tek kişi o adam olduğundan, onu düşündükçe bir dolaşıp bir çözülen sonsuz hayallere dalıyordu. Sırf gönlünü hoş tutsun diye görüşmeye başladığı, en doğru zamanlarda onu terk etmedeki mahareti olmasa eğlenceden öteye asla geçemeyecek o adamı şimdi yine arzuluyordu. Adamın Eustacia'yı sevmeyi bırakması, kadının ona duyduğu aşkı tazelemişti. Eustacia'nın laf olsun diye Wildeve'e beslediği duygular, Thomasin tarafından önlerine set çekilince sel olup akmaya başlamıştı. Wildeve'e önce yüz verip, sonra sırt çevirmeye bayılırdı Eustacia ama bütün bunlar başkası o adamı sevmeden önceydi. Kaderin küçük ama garip bir cilvesi, kayıtsızlıkla örülmüş bütün bir hayatı canlandırmaya çoğu zaman yeter.

Hiç düşünmeden "Ondan asla vazgeçmeyeceğim, asla!" dedi Eustacia.

Hakkında dedikodu çıkabileceğini, bunların da ona zarar vereceğini çıtlatmıştı aşıboyası satıcısı ama bu uyarı Eustacia'nın bir kulağından girip öbüründen çıktı. Masa örtüsünün, yatak çarşafının eksikliğini ne kadar çekerse bir tanrıça, böyle bir durumun gerçekleşmesi ihtimali de Eustacia'yı o kadar düşündürüyordu. Bunun sebebi Eustacia'nın tabiatı itibarıyla utanma duygusundan yoksun olması değil, insanların ne dediğinden etkilenmeyecek kadar dünyadan uzak bir yerde yaşıyor olmasıydı. Çöldeki Zenobia Roma'da onun hakkında konuşulanları ne kadar umursayabilirdi?[31] Duygular söz konusu olduğunda Eustacia'nın damak zevkine laf edilmezdi edilmesine ama toplumsal ahlak söz konusuysa

31. Zenobia (240-274'ten sonra), 3. yüzyılda Suriye'de hüküm süren Palmira İmparatorluğu'nun Kraliçesi ve Kral Septimius Odaenathus'un ikinci karısı. Kral'ın ölümüyle yönetimi ele geçirmiş ve Roma İmparatoru Aurelian'a esir düşene kadar imparatorluğu yönetmiştir. (ç.n.)

barbarlardan pek bir farkı da kalmazdı. Duygulardaki bütün gizli girinti çıkıntıları avucunun içi gibi bilen bu kadın, geleneklere bağlılığın eşiğinden içeri adım atmış sayılmazdı.

DÜRÜST BİR KADIN DÜRÜSTLÜKTEN SAPIYOR

XI

AŞIBOYASI satıcısı, Eustacia'nın yanından, Thomasin'in ilerideki mutluluğundan ümidi kesmiş bir hâlde ayrılmıştı; gelgelelim, arabasına dönerken Mrs. Yeobright'ın ağır adımlarla Sessiz Kadın Hanı'na doğru yürüdüğünü görünce henüz denenmemiş bir yol daha olduğunu fark etti. Yolun öbür tarafına geçip kadının yanına gitti; onun Wildeve'i görmek için çıktığı bu yolculuğun, kendisinin Eustacia'yı görmek için yaptığı yolculukla aynı amacı taşıdığını kadının endişeyle dolu yüzünden okuması zor olmadı.

Niye orada olduğunu saklamadı kadın. "O hâlde," dedi aşıboyası satıcısı, "bu meseleyi hiç kurcalamasanız da olur, Mrs. Yeobright."

"Ben de az çok öyle düşünüyorum," dedi kadın. "Fakat Wildeve'i bu konuda sıkıştırmaktan başka yapacak bir şey kalmadı."

Venn ısrarcıydı, "Önce benim konuşmama müsaade edin," dedi. "Thomasin'e evlilik teklif etmiş olan tek erkek Mr. Wildeve değil; o kişiye neden bir şans daha verilmesin? Mrs. Yeobright, yeğeninizle evlenmekten memnuniyet duyarım, hatta şu son iki yılda Thomasin ne zaman razı gelmiş olsa evlenirdim. İşte, artık ortaya döktüm sırrımı, daha önce yeğeninizden başka kimseye söylememiştim bunu."

Mrs. Yeobright ne hissettiğini belli eden biri değildi, fakat gözleri ister istemez Venn'in o tuhaf ancak biçimli vücuduna kaydı.

"Dışarıdan nasıl göründüğüm sizi yanıltmasın," dedi aşıboya-

sı satıcısı, kadının bakışlarını fark etmişti. "Benimki kadar kazandırmayan çok meslek var, eğer mesele paraysa hem durumum da Wildeve'inkinden o kadar kötü değildir herhalde. İşini batırmış o meslek sahipleri kadar yoksul değildir kimse; eğer rengimse hoşunuza gitmeyen, ne diyeyim, doğuştan gelmedi bana bu kırmızılık, siz de biliyorsunuz; ben bu işi yalnızca geçici bir süreliğine yapıyorum, zamanı gelince başka bir işte de şansımı deneyebilirim."

"Yeğenimle ilgilendiğin için sana çok müteşekkirim; maalesef, sizin bir araya gelmeniz pek yakışık almayacaktır. Üstelik, yeğenim bu adama gönülden bağlı."

"Doğru; eğer öyle olmasaydı ben de bu sabah yaptığımı yapmazdım."

"Öyle olmasaydı bu meselede kimsenin canı yanmazdı, sen de beni şimdi bu eve girerken görmezdin. Ona duygularını açtığında sana ne cevap verdi Thomasin?"

"Teklifime sizin itiraz edeceğinizi yazdı mektubunda; başka sebepler de saydı."

"Bir ölçüde haklıymış. Sana kabalık yaptığımı düşünmeni istemem; ben yalnızca gerçekleri söylüyorum. Sen ona iyi davrandın, unutmayız bunu. Fakat Thomasin senin karın olmayı kendisi istememiş ve bu mesele de benim ne istediğimi hiç karıştırmadan öyle hallolmuş."

"Evet. Ne var ki, o zamanla bugün arasında bir fark var, hanımefendi. Thomasin üzgün şimdi; düşündüm ki, eğer onunla benim hakkımda siz konuşacak olursanız, benim hakkımda siz olumlu düşünecek olursanız karşıma onun kalbini tekrar kazanma, onu bu Wildeve denen adamın bir o yana bir bu yana meyletmesinden, Thomasin'le evlenip evlenmeyeceğini bilememesinden kurtarma fırsatı çıkabilir."

Mrs. Yeobright hayır dercesine başını salladı. "Thomasin, eğer insanların karşısına ismi lekelenmemiş bir hâlde çıkmak istiyorsa Wildeve'le evlenmek zorunda olduğunu düşünüyor; ben de onun gibi düşünüyorum. Eğer çok geçmeden evlenirlerse herkes bu nikâha gerçekten de bir kazanın engel olduğunu düşünecek. Eğer evlenmezlerse Thomasin'in adı kötüye çıkabilir, hiç değilse alay konusu olur. Kısacası, ne yapıp edip hemen evlenmeliler."

"Yarım saat öncesine kadar ben de öyle düşünüyordum. Gel-

gelelim, Thomasin'in o adamla birkaç saatliğine Anglebury'ye gitmesi onun ismine neden leke sürsün ki? Ne kadar saf ve temiz biri olduğunu bilen herkes böyle düşünmenin ona haksızlık olduğunu hisseder. Bu sabah Wildeve'le evlenmesine yardımcı olacak bir şey yapmaya uğraştım –evet, ben uğraştım, hanımefendi– bunu yapmak zorunda olduğumu düşündüm, çünkü Thomasin kendini o adama bütünüyle kaptırmıştı. Fakat doğru mu yaptım acaba, diye soruyorum artık kendime. Ne yazık ki çabalarım sonuç vermedi. Şimdi de kendimi ortaya koyarak yardım etmeye çalışıyorum."

Mrs. Yeobright bu konuyu daha fazla kurcalamaya niyetli görünmüyordu. "Maalesef gitmem lazım," dedi. "Yapılacak başka bir şey olduğunu zannetmiyorum."

Yoluna devam etti Mrs. Yeobright. Gelgelelim, bu konuşma Thomasin'in yengesini Wildeve'le yapmayı planladığı görüşmeden vazgeçirmedi ama kadının o görüşmeyi nasıl yapacağını önemli ölçüde değiştirdi. Aşıboyası satıcısı ona bu silahı verdi diye Tanrı'ya şükretti kadın.

Mrs. Yeobright hana vardığında Wildeve oradaydı. Hiç konuşmadan salona aldı kadını, kapıyı kapattı. Mrs. Yeobright başladı konuşmaya:

"Bugün seni ziyaret etmenin görevim olduğunu düşündüm. Yeni bir teklifle geldi bana biri bugün, epey şaşırttı beni. Thomasin bu tekliften büyük ölçüde etkilenecek, ben de en azından gelip sana bundan bahsetmeliyim, diye düşündüm."

Wildeve kibarlığını hiç bozmadan "Öyle mi? Ne teklifiymiş bu?" dedi.

"Thomasin'in geleceğini ilgilendiren bir teklif tabii ki. Bilmiyor olabilirsin; Thomasin'le evlenmeye hevesli bir adam daha var. Ben henüz onu evlilik teklifini yapması için cesaretlendirmedim ama daha da fazla oyalamak vicdanıma sığmaz. Seni açıkta bırakmayı istemem, fakat ona ve Thomasin'e de haksızlık edemem."

"Kim bu adam?" dedi Wildeve, şaşırmıştı.

"Senden daha uzun zamandır Thomasin'e âşık olan biri. İki sene önce evlenme teklif etmiş. Thomasin o zaman reddetmiş adamı."

"Peki sonra?"

"Kısa bir zaman önce tekrar görmüş adam Thomasin'i; benden de ona evlilik teklifinde bulunmak için müsaade istedi. Tho-

masin onu ikinci defa reddedemeyebilir."

"Adı ne bu adamın?"

Adamın ismini vermeyi reddetti Mrs. Yeobright. "Thomasin'in beğendiği, en azından istikrarlı bir hayat sürdüğü için saygı duyduğu biri," diye sözlerine devam etti. "Bana öyle geliyor ki, o zaman reddettiği şeye şimdi kavuşmaktan memnun olacak Thomasin. İçinde bulunduğu tuhaf durum çok canını sıkıyor."

"Bu eski âşığından bana bir kez olsun bahsetmemişti."

"Saygıdeğer kadınlar ellerindeki her kartı aynı anda masaya sürecek kadar aptal değillerdir."

"Pekâlâ, eğer Thomasin'in istediği o adamsa onunla evlenmeli."

"Bunu söylemek kolay; gelgelelim, sen zor kısmını bilmiyorsun işin. Adamın Thomasin'e duyduğu sevgi, Thomasin'in ona duyduğundan daha çok; böyle bir teklife yol vermeden önce herkesin yararına olduğuna inandığım için teşvik ettiğim bu işe senin köstek olmaya kalkmayacağından emin olmak zorundayım. Diyelim ki nişanlandılar, bütün hazırlıklar yapıldı, evlenmelerinin önünde bir engel kalmadı; ya sen araya girer ve Thomasin'e yeniden evlenme teklif edersen? Onun kalbini tekrar kazanamayabilir ama bedbaht olmasına sebep olabilirsin."

"Tabii ki öyle bir şey yapmam," dedi Wildeve. "Fakat henüz nişanlanmadılar. Thomasin'in onunla evlenmeyi kabul edeceğini nereden biliyorsunuz?"

"Bu sorunun cevabını verebilmek için kılı kırk yardım ve her şeyi göz önünde bulundurduğumda gördüm ki zamanı gelince Thomasin'in onu kabul etme ihtimali yüksek. Thomasin'e biraz sözüm geçer; eh, o kadar olsun. Fikri değişebilir yeğenimin, üstelik ben de o adamı kararlılıkla savunabilirim."

"Beni de aynı kararlılıkla Thomasin'in gözünden düşürebilirsiniz."

"Yani, karşısına geçip seni övmeyeceğimden emin olabilirsin," diyerek yalın ve alaycı bir cevap verdi Mrs. Yeobright. "Bu teklifin gündeme gelmesinin, senin evlilikten vazgeçme ihtimaline karşı şimdiden alınmış bir tedbir olduğunu düşünüyorsan da Thomasin'in durumunun çok nazik olduğunu ve kızın çok haksızlığa uğradığını unutmamanı salık veririm. Thomasin'in şu anda içinde bulunduğu durumda kendisini küçük düşürülmüş hisset-

mesi de bana yardımcı olacak bu evliliği gerçekleştirmemde; böyle durumlarda kadınlara yol gösteren ağırlıklı olarak gururlarıdır. Onu ikna etmek için biraz yönlendirmek gerekebilir; fakat sen o olmazsa olmaz koşula uyacağını söyler, yani Thomasin'e seni bir koca adayı olarak kesinlikle görmemesi gerektiğini beyan edersen, ben de o yönlendirmeyi hakkıyla yapabilecek duruma gelirim. İşte o zaman Thomasin, yaşadığı hayal kırıklığının ardından, o adamı kabul eder."

"Bunu hemen şimdi söyleyemem, Mrs. Yeobright. Çok ani oldu her şey."

"İşte böyle söyleyerek bütün planımı bozuyorsun! Bizimle hiçbir işinin olmayacağını açık açık söylemek gibi ufacık bir talebi bile geri çevirerek aileme yardımcı olmayı reddetmen hiç yakışık almıyor."

Wildeve düşüncelerini toparlamaya çalıştı, huzursuz olmuştu. "İtiraf etmeliyim ki buna hazırlıklı değildim," dedi. "Siz istiyorsanız, eğer gerekiyorsa tabii ki ondan vazgeçerim. Fakat ben onunla evleneceğimi umuyordum."

"Daha önce de duyduk bu lafları."

"Bakın, Mrs. Yeobright, tartışmayalım. Makul bir süre tanıyın bana. Thomasin'in karşısına daha iyi bir fırsat çıkacaksa buna engel olmak istemem, fakat keşke bana daha önce haber vermiş olsaydınız. Bir iki gün içinde size mektup yazarak ya da ziyaretinize gelerek cevabımı bildiririm. Bu işinizi görür mü?"

Mrs. Yeobright "Evet, fakat bir şartla; benden habersiz Thomasin'le irtibata geçmemeye söz vereceksiniz."

"Söz," dedi Wildeve. Bu konuşmanın ardından görüşmeleri sona erdi ve Mrs. Yeobright geldiği gibi evine doğru yola koyuldu.

Tasarladığı basit planın o gün yarattığı en büyük etki, çoğu zaman öyle olur ya, başlangıçta aklından geçenden epey farklı bir konuda olmuştu. Her şeyden önemlisi, kadının ziyareti Wildeve'i aynı günün akşamı hava kararıktan sonra Eustacia'nın Mistover Tepesi'ndeki evine yollamıştı.

Bu saatte, dışarıdaki soğuktan, karanlıktan korunmak için o ıssız yerdeki evin perdeleri tamamen çekilmiş, kepenkleri sıkı sıkıya kapatılmıştı. Wildeve'le Eustacia'nın arasındaki gizli işaret, adamın küçük bir çakıl taşını pencerenin üstünden, kepenkle

pencere arasındaki küçük boşluktan bırakması ve taşın hafif bir tıkırtıyla, fare geziniyormuş gibi, aşağı düşmesiydi. Eustacia'nın dikkatini çekerken büyükbabasını kuşkulandırmayalım diye bu tedbiri almışlardı.

Eustacia'nın yumuşak bir sesle "Duydum, bekle beni," diye evin içinden seslenmesiyle adam onun yalnız olduğunu anladı.

Wildeve her zamanki gibi bahçeyi çeviren çitin etrafında dolaşarak, su birikintisinin kenarında oyalanarak bekledi çünkü onunla görüştüğü için gururlanan ancak ona tepeden bakan sahibesi onu asla evine davet etmemişti. Eustacia'nın evden çıkmak için hiç acelesi yok gibiydi. Zaman akıp gitti, sabırsızlanmaya başladı Wildeve. Yirmi dakika sonra köşede belirdi Eustacia ve sanki sırf hava almaya çıkmış gibi adama doğru ilerledi.

Kırgınlığı ses tonundan anlaşılan adam "Ne için gelmiş olduğumu bilseydin beni böyle uzun uzun bekletmezdin," dedi. "Yine de beklemeye değersin."

"N'oldu?" diye sordu Eustacia. "Senin dertli olduğunu bilmiyordum. Benim içime zaten yeterince kasvet çöktü."

"Dertli değilim," dedi adam. "İşler çetrefilleşti sadece, benimse kesin bir karar almam lazım."

Adamın söyledikleri ilgisini çekti Eustacia'nın. "Ne kararıymış bu?" diye sordu.

"O gece sana yaptığım teklifi ne çabuk unuttun? Seni buradan çıkarmayı, birlikte yurtdışına gitmeyi önermiştim ya?"

"Unutmuş değilim. Fakat ertesi cumartesi geleceğine söz vermişken aynı soruyu tekrar sormak için neden böyle beklenmedik bir şekilde geldin? Teklifini düşünmek için çok zamanım olduğunu zannediyordum."

"Tamam ama artık durum değişti."

"Anlat bakalım neyin değiştiğini."

"Anlatamam, üzülmenden çekiniyorum."

"İyi de bu acelenin sebebini bilmem lazım."

"Bir an önce cevabını duymak için sabırsızlanıyorum, sevgili Eustacia, hepsi bu. Her şey yolunda."

"O hâlde bu telaşın niye?"

"Telaşlı mı görünüyorum? Hiç de öyle değilim. Mrs. Yeobright... Neyse, o bizi ilgilendirmez."

"İşte, biliyordum onun bu işle bir alakası olduğunu! Hadi ama, benden bir şey saklanması hoşuma gitmez."

"Hayır, alakası yok. Onun tek söylediği, başka bir adam Thomasin'le evlenmeye can atıyor, diye kızdan vazgeçmemi istediği. Artık bana ihtiyacı yok ya kadının, resmen havasını atıyor!" Wildeve ne kadar uğraşsa da kızgınlığını saklayamıyordu.

Uzun bir süre sessiz kaldı Eustacia. "Zor bir durum seninki, demek hizmetlerine artık ihtiyaç duyulmuyor," dedi, adama karşı tavrının değiştiği ses tonundan anlaşılıyordu.

"Anlaşılan öyle. Fakat henüz Thomasin'le görüşmedim."

"Bu da seni rahatsız ediyor. İnkâr etme, Damon. Hiç beklemediğin birinden gelen bu aşağılama seni gerçekten öfkelendirmiş."

"Ne demeye çalışıyorsun?"

"Sen de gelip beni elde etmeye çalışıyorsun çünkü Thomasin'i elde edemiyorsun. Bu tamamen yeni bir durum, kesinlikle öyle. Boşluğu doldurmamı istiyorsun."

"Aynı şeyi geçen gün de önerdiğimi lütfen unutma."

Eustacia şaşkınlığından olacak yine sessizleşti. Hissetmeye başladığı bu tuhaf duygunun adını koyamıyordu. Wildeve'e duyduğu ilginin bütünüyle Thomasin'le rekabetinden doğmuş olması, öyle ki rakibesinin onu elde etmeyi artık istemediğini duyar duymaz adamın o âna kadar taşıdığı cazibenin ve Eustacia'nın kurduğu hayallerin yok olmuş olması gerçekten mümkün müydü? Demek Thomasin nihayet Wildeve'den kurtulmuştu. Thomasin artık ona ihtiyaç duymuyordu. Ne kadar küçük düşürücü bir zafer! Wildeve en çok onu seviyordu, öyle düşünmüştü Eustacia; fakat yine de yumuşak bir dille de olsa sonu aşkına ihanet etmesine varacak bir eleştiriyi dile getirmeye cesaret edecek miydi? Ondan daha değersiz bir kadının kıymet vermediği bir adam Eustacia'nın gözünde ne kadar kıymetli olabilirdi ki? Aşağı yukarı bütün canlı varlıklarda pusuya yatmış olan o duygu –başkalarının arzulamadığını arzulamama duygusu– Eustacia'nın o son derece zor anlaşılır ve kendinden başkasını düşünmesine izin vermeyen kalbinde canlanmış, bir ihtirasa dönüşmüştü. Toplumsal konumu itibarıyla Wildeve'in üzerinde olması, ki bu o zamana kadar onu hiç mi hiç etkilememişti, rahatsızlık verecek ölçüde ağır basmaya başladı ve Eustacia ilk defa, onu sevmekle alçaldığını hissetti.

"Ne diyorsun, sevgilim, benimle gelecek misin?" dedi Wildeve.

"Eğer Amerika yerine Londra, hatta Budmouth olsaydı," diye isteksiz isteksiz mırıldandı. "Neyse, düşüneceğim. Öyle bir anda karar veremeyecek kadar büyük bir mesele benim için bu. Keşke Egdon Heath'e duyduğum nefret daha az ya da sana duyduğum aşk daha büyük olsaydı."

"İstedin mi dürüstlüğünle insanın canını acıtabiliyorsun. Bir ay önce benimle her yere gelecek kadar sevgi doluydun bana karşı."

"Sen de Thomasin'i seviyordun."

Eustacia'yı neredeyse küçümseyen bir tavırla "Evet, belki de sebebi buydu," diye karşılık verdi Wildeve. "Şimdi de nefret etmiyorum ondan."

"İşte tam da bu. Tek mesele, onu artık elde edemeyecek olman."

"Hadi ama, Eustacia, sataşma bana, yoksa münakaşa edeceğiz. Benimle gelmeyi kabul etmezsen, hem de kısa süre içinde etmezsen, ben tek başıma gideceğim."

"Ya da tekrar Thomasin'in kapısını çalacaksın. Damon, sana da tuhaf gelmiyor mu? Onunla ya da benimle evlenebilirdin ve senin gözünde ikisinin de birbirinden farkı olmazdı; bana gelmenin tek sebebiyse en zahmetsizce elde edeceğini düşündüğün kişi olmam! Evet, evet, gerçek bu. Bir zamanlar böyle bir adamla karşılaşsam bağırır çağırır, deliye dönerdim, fakat iş işten geçti artık."

"Benimle gelecek misin, sevgilim? Gizlice Bristol'a gitmeye, evlenmeye ve bu kahrolası İngiltere'ye sonsuza dek sırtımızı dönmeye var mısın? Evet, de bana."

"Ne pahasına olursa olsun buradan uzaklaşmayı istiyorum," dedi Eustacia, sesinde bir yılgınlık vardı, "fakat seninle gitmeyi istemiyorum. Karar vermem için bana biraz daha süre tanı."

"Zaten tanımıştım," dedi Wildeve. "Pekâlâ, sana bir hafta daha süre veriyorum."

"Biraz daha, ki ben de kesin kararımı sana bildirebileyim. Düşünmem gereken çok şey var. Thomasin'in senden kurtulmak için sabırsızlandığını hayal edebiliyor musun? Ben aklımdan çıkaramıyorum."

"Sen kafanı takma ona. Haftaya pazartesi diyelim. Tam bu saatte burada olacağım."

"Rainbarrow olsun buluşma yerimiz," dedi Eustacia. "Burası evin dibi; büyükbabam yürüyüşe çıkabilir."

"Teşekkür ederim, canım. Haftaya pazartesi bu saatte Rainbarrow'da olacağım. Şimdilik hoşça kal."

"Güle güle. Hayır, hayır, dokunma bana şimdi. Kararımı verene kadar tokalaşmakla yetinelim."

Eustacia, gözden kaybolana kadar adamın gölgeler arasındaki siluetini izledi. Elini alnına koydu, derin derin nefes aldı; derken dolgun, aşkı bekleyen dudakları o yalın içgüdüyle aralandı ve esnedi. Onu sinirlendiren ilk şey, Wildeve'e duyduğu tutkunun yavaş yavaş yok olabileceği gerçeğini, yalnızca kendisine bile olsa, itiraf etmesiydi. Onu gözünde büyütmüş olabileceğini hemen kabullenemezdi; çünkü adamın vasatlığını şimdi görmesi, kendisinin şimdiye kadar ne büyük aptallık yapmış olduğunu kabul etmesi demek olurdu. Üstelik, ihtiyacı olmadığı hâlde sırf başkaları kullanamasın diye sahip olduğu şeylerden vazgeçmeyen biri olduğunu keşfetmenin onu birdenbire utandıran bir tarafı da vardı.

Mrs. Yeobright'ın yürüttüğü diplomasi, her ne kadar henüz onun beklediği türde olmasa da gerçekten dikkate değer meyveler vermişti. Wildeve'i gözle görülür ölçüde etkilemiş, Eustacia üzerindeyse daha fazla sonuç vermişti. Eustacia, sevgilisini, pek çok kadının peşinde koştuğu heyecan verici ve ancak o kadınlarla mücadele ederse elinde tutabileceği bir adam gibi görmüyordu artık. Fazlalık hâline gelmişti adam onun için.

Tam anlamıyla keder denemeyecek ve bilhassa, düşüncesizce başlanmış, geçici bir aşkın son demlerinde insanın mantığı ağır basmaya başladığında ortaya çıkan o tuhaf ruh hâliyle eve girdi Eustacia. Rüyanın sonuna yaklaştığının, ancak henüz tamamıyla sona ermediğinin bilincinde olmak, bir tutkunun başlangıcı ile bitişi arasındaki yolun en yorucu ve en merak uyandıran aşamalarından biridir.

Büyükbabası eve dönmüştü ve yeni getirdiği romu ayaklı, kare şeklindeki içki dolabında bulunan köşeli şişelere doldurmakla uğraşıyordu harıl harıl. Evdeki bu stoklar ne zaman tükense Sessiz Kadın Hanı'na gider, eline içkisini alıp sırtını ateşe verir ve bira ikram etmesini bekledikleri için onu en ufak bir şüphe emaresi göstermeden, ciddiyetle dinleyen Egdon'ın yerlilerine nasıl yedi yıl

boyunca gemisinin su hattının altında yaşadığına ve denizde tanıklık ettiği diğer harikalara dair ilginç hikâyeler anlatırdı.

Bu akşam da gitmişti oraya. Şişelerden kafasını kaldırmadan "Egdon'daki havadisleri duymuşsundur herhalde, Eustacia?" dedi. "Handaki adamlar sanki millî bir meseleden bahsedermiş gibi konuşuyorlardı o konudan."

"Hiçbir şey duymadım," dedi Eustacia.

"Genç Clym Yeobright, öyle diyorlar adama, önümüzdeki hafta Noel'i annesiyle birlikte geçirmek üzere evine dönüyormuş. Anlatılanlara bakılırsa hâli vakti yerinde bir adam olmuş artık. Hatırladın onu, değil mi?"

"Hayatımda görmedim ben onu."

"Ah, evet; sen buraya gelmeden önce gitmişti o. Gelecek vaat eden bir çocuk olduğunu gayet iyi hatırlıyorum."

"Bunca yıldır nerede yaşıyormuş?"

"Debdebenin, gösterişin kol gezdiği o batakhanede, Paris'te galiba."

İKİNCİ KİTAP

BEKLENEN ZİYARETÇİ

HABER DALGA DALGA YAYILIYOR

I

YILIN bu zamanlarına, hatta daha öncesine denk düşen güzel günlerde, bazı kısa ömürlü işlerin Egdon Heath'in muhteşem sükûnetini, tabii boyları yettiği ölçüde, bozmaya meylettiği olurdu. Bir kasabada, bir köyde, hatta bir çiftlikte girişilen işlerin yanında bunlar sadece durgun suya düşen bir damla ya da uyku hâlindeki birinin tüylerinin ürpermesi gibi dururdu. Fakat burada, yerinden kıpırdamayan tepelerin kıskaca aldığı, sırf yürümenin bile geçit alayına dönüştüğü, herkesin kendisini hiç mi hiç zorlanmadan Âdem Baba zannedebileceği, kıyaslanabileceği her yerden uzak bu diyarda, bahis konusu işler gözün görebildiği her kuşun, henüz kış uykusuna yatmamış her sürüngenin dikkatini çeker, etraftaki tavşanların kum tepeciklerine saklanıp güvenli bir mesafeden olan biteni merakla izlemesine yol açardı.

Yapılan iş, Humphrey'nin havanın güzel olduğu önceki günlerde, Kaptan Vye'ın kışın kullanması için kesmiş olduğu karaçalı demetlerinin toplanması, üst üste dizilmesiydi. Evin arka tarafına yığılmıştı demetler; Humphrey ve Sam bu demetleri üst üste dizerken Kaptan Vye da onlara nezaret ediyordu.

Güzel ve sessiz bir öğleden sonraydı, saat üçe geliyordu; fakat kış gün dönümü sinsice gelmişti ve güneşin alçaldığı seviye, saatin olduğundan geç zannedilmesine yol açıyordu; Egdon Heath'te yaşayanlara, saati tahmin ederken, yazın yaptıklarının aksine, güneşin konumuna bakmaktan vazgeçmeleri gerektiğini hatırlatacak çok az şey kalmıştı. Güneş, günler, haftalar boyunca doğarken

kuzeydoğudan güneydoğuya ilerlemiş, batarken kuzeybatıdan güneybatıya çekilmiş, fakat Egdon Heath bu değişimi neredeyse hiç kaale almamıştı.

Eustacia evde, zemini taştan, köşedeki geniş ağızlı şöminesi ve iki duvarı birleştiren bacasıyla aslında daha çok mutfağa benzeyen yemek odasındaydı. Hava durgundu, Eustacia buraya biraz tek başına kalmak için gelmişti, fakat sohbet eden birilerinin sesinin doğrudan bacadan aşağı süzülüp kulağına geldiğini fark etti. Şöminenin yanına gitti ve bir yandan dinlerken bir yandan da o eski, biçimsiz, mağarayı andıran, sağa sola kıvrılan dumanın yukarıda kare şeklinde açılan gökyüzüne süzüldüğü, o gökyüzünden aşağı dökülen gün ışığınınsa soluk parıltılarını dört bir yana yapışmış, deniz yosunları kayalardaki çatlakları nasıl örterse bacayı öyle örtmüş kurum parçalarını aydınlattığı baca boşluğuna baktı.

O an aklına geldi: Karaçalı yığını şöminenin uzağında değildi ve o sesler de işçilerden geliyordu.

Büyükbabası katıldı sohbete. "O delikanlı evini asla terk etmemeliydi. Babasının mesleği onun için biçilmiş kaftandı, çocuk onu devam ettirmeliydi. Böyle yeni icatlar çıkarıyor aileler, hiç aklım almıyor. Benim babam denizciydi, ben de denizciydim, bir oğlum olsaydı o da denizci olurdu."

"Bunca zamandır yaşadığı yer Paris'miş," dedi Humphrey, "dediklerine göre, yıllar önce kralın kellesinin uçurulduğu yermiş orası. Zavallı annem hep anlatırdı bana o olayı. 'Humphrey'ciğim,' derdi hep, 'o zamanlar genç bir kızdım ben, öğleden sonraydı, evde baş rahibenin başlığını ütülüyordum, rahip geldi ve 'Kralın kellesini uçurmuşlar, Jane; daha neler göreceğiz, Tanrı bilir.' "

"Tanrı'nın bilmesi yetmedi, pek çoğumuz da çok geçmeden gördük olanı biteni," dedi Kaptan, kıs kıs gülüyordu. "Delikanlılığımda o yüzden yedi yıl su hattının altında, Triumph gemisinin o lanet olası ameliyathanesinde, kolu bacağı havaya uçmuş adamların revire indirildiğini görerek yaşadım ben... Demek Paris'e yerleşmiş o genç adam. Bir elmas şirketinde müdürlük mü ne yapıyormuş, öyle değil mi?"

"Evet, efendim, öyle.

"İşleri çok iyiymiş, annesi konuşurken duydum; onun elinden geçen elmaslar ancak saraylarda görülürmüş."

"Evden ayrıldığı zamanı çok iyi hatırlıyorum," dedi Sam.

"Onun için iyi olmuş," dedi Humphrey. "Burada dikiş tutturmaya çalışmak yerine elmas sattığını görmek bin kat daha iyi."

"Öyle bir iş de az para getirmez hani."

"Hiç de az getirmez, dostum," diye cevap verdi Kaptan. "Epey para kazanabilirsin orada ve kazandığını içkiye ya da boğazına yatırmak zorunda kalmazsın."

"Clym Yeobright'ın okumayı gerçekten seven birine dönüştüğünü, okuduklarıyla aklına bir sürü tuhaf fikir girdiğini de söylüyorlar. Bakın işte, bunun sebebi okula erken yaşta gitmesi; okula gidince n'oluyorsa."

"Tuhaf fikirleri varmış, öyle mi?" dedi ihtiyar kaptan. "Ah, bu günlerde ne çok duyuyorum çocuğunu okula göndereni! Zarardan başka bir şey değil. Emin ol, gördüğün her direkte, her kapıda o küçük hergelelerin tebeşirle karaladığı ayıp ayıp sözler görüyorsun; kadınlar utancından yolda yürüyemiyor bazen. O çocuklara yazı yazmayı hiç öğretmemiş olsalardı onlar da öyle ahlaksızca şeyler karalayamayacaktı. Babaları yazmayı bilmiyordu ama onların zamanında daha iyi bir ülkeydi burası."

"Düşünüyorum da Kaptan, bizim buralarda kitaplardan en çok şey öğrenmiş olan insan Miss Eustacia'dır, değil mi?"

Kaptan lafı fazla uzatmadan "Miss Eustacia da kafasından o romantik saçmalıkları biraz olsun atsa onun için daha iyi olacak," dedi ve oradan ayrıldı.

"Bana kalırsa, Sam," diye söze girdi Humphrey ihtiyar kaptan gittikten sonra, "o ve Clym Yeobright birbirine çok yakışırdı, çifte kumrular gibi olurlardı. Olmazlarsa şaşarım! Hayatın güzellikleri hakkında ikisi de kesinlikle aynı şeyleri düşünüyor, ikisi de okumuş insan, her zaman gözleri yükseklerde; hani bilerek bir araya getirmeye çalışsan onlardan daha iyi bir çift bulamazsın. Clym'in ailesi de Miss Eustacia'nın ailesi kadar iyi. Çocuğun babası çiftçiydi, doğruya doğru; fakat annesi, bildiğimiz kadarıyla, hanımefendi sayılır. O ikisini karı koca olarak görmekten daha çok mutlu edecek bir şey olamaz beni."

"Ne kadar zarif görünürlerdi, şöyle kol kola girseler, en şık elbiselerini sırtlarına geçirseler; gerçi Clym eskisi kadar yakışıklıysa kıyafetinin düzgün olmasına da gerek kalmazdı."

"Görünürlerdi, Humphrey. Bunca yılın ardından o çocuğu görmeyi o kadar çok isterdim ki. Ne zaman geleceğini kesin olarak bilsem, onu buradan ta üç dört mil ötede karşılar; çantası, valizi, neyi varsa elinden alır; yardımcı olurdum; gerçi o da çocukluğundaki gibi kalmamıştır herhalde. Söylediklerine göre böğürtlenleri midesine indiren hizmetçiler kadar hızlı hızlı konuşabiliyormuş Fransızcayı; eğer öyleyse, emin ol, hayatı boyunca burada yaşamış bizlerin onun gözünde zerre kadar değeri olmayacaktır."

"Manş Denizi'nden buharlı tekneyle Budmouth'a geliyormuş Clym, değil mi?"

"Evet; fakat Budmouth'tan buraya nasıl gelecek, onu bilmiyorum."

"Kuzeni Thomasin için ne kadar zor bir durum. Clym gibi zarif bir adam bunları bilse evine gelir miydi acaba? O Thomasin'le Wildeve'e bir sürü şarkı söyledik karı koca oldular diye, sonra da evlenmediklerini duyduk; ne kadar da şaşırmıştık, değil mi? Benim akrabalarımdan birinin başına böyle bir şey gelsin, adamın biri onu böyle aşağılasın istemem kesinlikle. Bütün ailenin itibarını düşürür böyle bir olay."

"Evet. Zavallı kız, kalbi yeterince kırıldı bu yüzden. Duyduğuma göre evden dışarı adımını bile atmadığından sağlığı da bozulmuş. Onu dışarıda hiç görmüyoruz artık; o kıpkırmızı yanaklarıyla karaçalıların arasında koşturup dururdu oysa eskiden."

"Duyduğuma göre Wildeve ona evlenme teklif etse de kabul etmezmiş artık."

"Öyle mi? Ben bunu yeni duyuyorum."

Karaçalıları üst üste dizmekle uğraşan adamlar böyle gelişigüzel konuşurken Eustacia da başını yavaş yavaş şöminenin içindeki ocağa çevirmiş, derin hayallere dalıp gitmişti; farkında olmaksızın ayaklarının dibinde yanan kuru keseği başparmağının ucuyla itekleyip duruyordu.

Adamların konuştuğu mesele Eustacia'nın ilgisini çekmiş, onu meraklandırmıştı. Genç ve zeki bir erkek, dünya üzerinde Egdon'a taban tabana zıt onca yerin arasında Paris'ten kalkıp o ıssız bozkıra geliyordu. Sanki cennetten yeryüzüne iniyordu bir adam. İşin daha da tuhafı, Egdon ahalisi Eustacia'yla bu erkeğin birbirleri için yaratılmış olduğuna kanaat getirip gayriihtiyari o ikisini

birleştirmişlerdi.

O beş dakikalık kulak misafirliği Eustacia'ya boş geçireceği bütün öğleden sonra hayal kurmasına yetecek kadar malzeme verdi. Zihnin tembelleşmişken böyle sessiz sedasız yeniden düşüncelere daldığına bazen gerçekten de rastlanır. Sabah ona biri gelip de o renksiz iç dünyasının, daha gece olmadan dalgalanacağını, bir su damlasına mikroskopla bakıldığında görülen hareketlilik gibi, dışarıdan anlaşılmasa da içinin kıpır kıpır edeceğini, üstelik bütün bunların daha kimse onu ziyaret etmeden gerçekleşeceğini söylese hayatta inanmazdı. O meçhul adam ile kendisi arasındaki ahenge dair Sam ve Humphrey'nin söyledikleri Eustacia'nın aklına İskoçyalı şair James Thompson'ın, sakinlerinin ruhlarını ve bedenlerini zayıflatmak için lüks zevkler içinde yaşadıkları bir yeri anlattığı "Tembellik Kalesi" şiirini getirdi.

Bu hayallere dalmışken vaktin nasıl geçtiğini bilemedi Eustacia. Dışarıya baktığında havanın kararmak üzere olduğunu gördü. Karaçalı demetlerinin işi bitmiş, adamlar evlerine dönmüştü. Eustacia yukarı çıktı, aklından her zaman yürüyüş yaptığı bu saatte yine çıkıp dolaşmak geçiyordu; bu defa istikametinin Yeobright'ların oğlunun doğduğu ve annesinin halihazırda yaşadığı Blooms-End olmasına karar verdi. Başka bir istikamete yürümek için hiçbir sebebi yoktu; hem niye o tarafa doğru yürümesindi ki? Hayalini süsleyen yeri ziyaret etmek, on dokuz yaşında bir genç kız için hacca gitmek yerine geçer. Yeobright'ların evinin önündeki çitleri seyretmek, yerine getirilmesi gereken bir vazifeydi ve kendi içinde bir asaleti vardı. Böyle aylak aylak dolanmanın önemli bir iş gibi görülmesi ne tuhaftı.

Bonesini başına geçirdi, evden çıktı, tepenin Blooms-End'e bakan yamacından aşağı indi ve bir buçuk mil boyunca vadide yavaş yavaş yürüdü. Bu yürüyüş onu vadinin dibindeki çimenlik alanın genişlemeye, karaçalıların patikanın her iki tarafında da seyrelmeye başladığı bir yere getirdi; verimli topraklar çoğaldıkça karaçalılar da sağda solda tek tük görülecek kadar azaldı. Parça parça yere atılmış halılar gibi duran çimenlerin ardında, bozkırın bu bölgedeki sınırını işaret eder gibi çekilmiş bir sıra beyaz çit duruyordu. Sınır çizgisinin iki tarafı, o karanlıkta, kadife kumaşın üzerine konulmuş beyaz dantel gibi rahatça ayırt ediliyordu.

Beyaz çitlerin ardında küçük bir bahçe, bahçenin bittiği yerdeyse eski, biçimsiz, çatısı sazla örtülü, vadiye bütünüyle hâkim bir ev duruyordu. Çocukluğundan sonrası Fransa'nın başkentinde, dünyanın rağbet gören kısmının merkezinde, her şeyi kendine çeken o şehirde geçmiş bir adamın dönmek üzere olduğu o ücra, o ıssız yer işte burasıydı.

BLOOMS-END HAZIRLIKLARINI YAPIYOR

II

O gün bütün öğleden sonrayı Eustacia'nın derin düşüncelere dalmasına sebep olan misafir her an gelebilir diye telaş içinde hazırlanarak geçirdi Blooms-End. Yengesinin ısrarları ve kuzeni Clym'e duyduğu o doğuştan gelen bağlılık, Thomasin'i, kuzeni için kabuğundan çıkmaya ve hayatının bu en kederli günlerinde ondan hiç beklenmeyecek kadar neşeli ve istekli davranmaya ikna etmişti. Eustacia'nın karaçalı demetlerini üst üste dizmekle uğraşan adamların Clym'in gelişi hakkında konuşmalarını dinlediği sırada, Thomasin, yengesinin odunluğunun üstündeki samanlığa çıkıyordu; kışlık elmalar orada muhafaza ediliyordu ve o da Noel tatili kapıda olduğundan, en iyilerini ve en irilerini seçmek istiyordu.

Yarım daire şeklinde açılmış, yuvaları yine bu yüksek yerde bulunan güvercinlerin içeri girip çıkmakta kullandığı bir delikle aydınlatılıyordu samanlık; bu delikten içeri giren parlak sarı güneş ışığı, diz çökmüş ve sıyırdığı ellerini etrafta bol miktarda bulunduğundan Egdon'dakilerin muhafaza etmek istedikleri her türlü malzemeyi sarıp sarmalamakta kullandığı yumuşak kahverengi eğreltiotlarına daldırmış genç kızın üstüne yarım daire şeklinde düşüyordu. Thomasin merdivenin yarısında durmuş, çıkmaya cesaret edemediği yükseklikteki bir yere bakıyordu; o sırada güvercinler hiç mi hiç oralı olmadan kızın başının üstünde uçuyor; merdivenin yarısına kadar gelmiş yengesinin yüzüyse delikten içeri girince sağa sola kaçışan ışık demetleri sayesinde zar zor seçile-

biliyordu.

"Biraz da koyu kırmızılardan al, Thomasin. Onları da severdi Clym."

Thomasin dönüp başka bir köşedeki eğreltiotlarını eliyle temizleyince daha olgun bir meyvenin hoş kokusu geldi burnuna. Elmaları almadan önce bir duraksadı.

Dalgın gözlerini güvercin deliğine diken Thomasin "Canım Clym, acaba şimdi neye benziyor yüzün?" dedi; o delikten içeri süzülen ışık doğrudan kızın kumral saçlarına, şeffaf tenine vuruyor ve sanki içinden geçip gidiyordu.

"Onu başka türlü sevebilseydin," diye seslendi Mrs. Yeobright merdivenden, "mutlu bir buluşmaya tanıklık edecek olabilirdik."

"Yenge, hiç faydası dokunmayacak şeyleri söylemenin lüzumu var mı?"

"Var," dedi yengesi, biraz kızmaya başlamıştı. "Geçmişte yaşanmış talihsizlikten sürekli bahsedilsin ki diğer kızlar bundan ders alsın, tehlikeden uzak dursun."

Thomasin yüzünü yine elmalara çevirdi. "Diğerlerinin alması gereken bir dersim ben, tıpkı hırsızlar, ayyaşlar ve kumarbazlar gibi," diye mırıldandı. "Kimlerle bir anılıyor adım! Gerçekten onlarla bir miyim ben? Saçmalık bu! İyi ama, yenge, neden herkes bana öyleymişim gibi davranıyor, onlarla bir olduğumu düşündürtüyor? Neden insanlar hakkımda konuşulanlara değil de yaptıklarıma bakmıyor? Bak, burada eğilmişim, samanlıktaki elmaları topluyorum; yolunu kaybetmiş bir kadına mı benziyorum?... Keşke bütün edepli kadınlar benim kadar edepli olsaydı!" Sinirlenmişti Thomasin.

"Yabancılar seni benim gözümden görmez," dedi Mrs. Yeobright; "duydukları yalan yanlış şeylere göre notunu verir. Tabii, böyle olması saçmalık ama kısmen de benim hatam."

"Düşüncesizce işler nasıl da aceleye getiriliyor!" diye cevap verdi Thomasin. Dudakları titriyordu kızın; gözleri o kadar dolmuştu ki zayıflığını gizlemek için gayretle sarıldığı işinde eğreltiotlarının arasındaki elmaları zor seçiyordu.

"Elma toplamayı bitirir bitirmez," diye seslendi yengesi, merdivenden iniyordu, "gel de çobanpüsküllerinin oraya gidelim. Bugün öğleden sonra etrafta kimse olmaz, boşuna korkma gözlerini

sana dikerler diye. Biraz böğürtlen toplayalım, yoksa Clym hazırlık yaptığımıza asla inanmaz."

Elmaları toplayıp aşağı indi ve yengesiyle birlikte beyaz çitlerden geçip öte taraftaki bozkıra çıktılar. Üzerinde ağaç bitmeyen tepeleri rüzgârlı ve açık bir hava sarmış; tepelerin ardındaki gökyüzünde, güzel bir kış gününde genellikle olduğu gibi, her biri ayrı renklerle donanmış, birbirine karışmadan süzülen katmanlar belirmiş, uzaktaki katmanlardan süzülüp geldiği belli güneş ışınları arazinin Thomasin ve Mrs. Yeobright'a daha yakın kesimlerini aydınlatmıştı; koyu mavi bir ışık demetinin üzerine binmiş safran sarısı bir ışık demetinin arkasında, daha da ileride, soğuk gri renklerle sarılıp sarmalanmış topraklar uzanıyordu.

Çobanpüsküllerinin yetiştiği yere geldiler; burası koni biçiminde bir çukur olduğundan ağaçların tepeleri zeminden çok yukarıda kalmıyordu. Thomasin, daha önce mutlu zamanlarında pek çok kez yapmış olduğu gibi, ağacın dallarından birine ayağıyla bastı ve yanlarında getirdikleri bir nacakla böğürtlen yüklü dalları budamaya başladı.

Çukurun kenarında duran yengesi parlak yeşil yaprakları ve dolgun kırmızı meyveleri taşıyan sık dallar arasında dengede durmaya çalışan kıza bakarak "Yüzün çizilmesin," dedi. "Clym'i karşılamaya benimle gelecek misin bu akşam?"

Kestiği dallardan birini kenara atarken "Gelmem gerekir. Yoksa onu unuttuğumu düşünür," dedi Thomasin. "Gelmemin çok önemi olmaz gerçi; benim ait olduğum bir adam var, bunu hiçbir şey değiştiremez. Onurumu korumak için de o adamla evlenmem şart."

Mrs. Yeobright hemen lafa girdi, "Maalesef..."

"Ah, 'O zayıf kız mı seçtiği adamı kendisiyle evlenmeye ikna edecek?' diye düşünüyorsun demek ki? Ama sana bir şey söyleyeyim yengeciğim: Ben nasıl ahlaksız bir kadın değilsem, Mr. Wildeve de ahlaksız bir adam değil. Bahtı yaver gitmemiş adamın; üstelik ondan hoşlanmayan insanlara kendini beğendirmeye uğraşmıyor."

Gözlerini yeğenine diken Mrs. Yeobright sakinliğini koruyarak "Thomasin," dedi, "Mr. Wildeve'i savunmana kandığımı mı düşünüyorsun?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Onun sandığın gibi kusursuz biri olmadığını anladığından beri ona olan aşkının azaldığından ve bunu bana belli etmemeye çalıştığından uzun zamandır şüpheleniyordum."

"Wildeve benimle evlenmek istedi, ben de onunla evlenmek istiyorum."

"İyi dinle beni: Seni onunla evlenmeye mecbur eden olay yaşanmamış olsaydı hemen şimdi, şuracıkta onun karısı olmayı kabul eder miydin?"

Thomasin başını ağaca çevirdi, fazlasıyla rahatsız olmuş gibiydi. "Yenge," dedi hemen ardından, "bu soruyu cevapsız bırakmaya sanırım hakkım var."

"Evet, hakkın var."

"Ne düşüneceğine ben karışamam. Wildeve'den soğuduğumu, söylediklerimle ya da yaptıklarımla senin aklına düşürmüş değilim asla, asla da düşürmeyeceğim. Onunla evleneceğim."

"Pekâlâ, Wildeve teklifini yineleyene kadar bekle bakalım. Zannederim yineler teklifini; yeni öğrendiği, benim ona söylediğim bir şey var çünkü. Onunla evlenmenin senin için en münasibi olduğuna bir an bile itiraz etmem. Geçmişte ona ne kadar itiraz etmiş olsam da şimdi seninle aynı fikirdeyim, inan bana. Bize yakışmayan bu kötü durumdan kurtulmanın tek yolu, hem de çok onur kırıcı yolu, bu."

"Ona ne söyledin?"

"Seni seven başka bir erkeğin yolunu kestiğini."

"Yenge," dedi Thomasin, gözleri irileşmişti, "lafı ağzında gevelemesen?"

"Telaş etme; Wildeve'e bunu söylemek benim vazifemdi. Şimdilik bu konu hakkında daha fazlasını söyleyemem, fakat bu mesele kapandığında, ona ne söylediğimi ve neden söylediğimi sana kelimesi kelimesine aktaracağım."

Yengesinin cevabıyla yetinmekten başka çaresi yoktu Thomasin'in.

"Evleneceğimi Clym'e şimdilik söylemeyecek, sır olarak saklayacaksın, değil mi?" diye sordu ardından.

"Söylemeyeceğime yemin ettim. İyi de ne faydası olacak? Ne olup bittiğini geç olmadan anlatmamız lazım. Yüzüne bir baksa

bir şeylerin ters gittiğini anlayacak zaten."

Thomasin döndü, ağacın dalları arasından yengesine baktı. "Şimdi beni dikkatle dinle," dedi; kızın o yumuşak sesi doğaüstü bir güçle sertleşiyordu. "Clym'e hiçbir şey söyleme. Onun kuzeni olmaya layık olmadığımı öğrenecekse o öğrensin. Gelgelelim, madem beni sevmişti bir zamanlar, başımdaki derdi hemen anlatıp da ona acı çektirmeyelim. Her yerde bu olay konuşuluyor, biliyorum ama dedikodumu yapanlar ilk birkaç gün ona bir şey anlatmaya cesaret edemeyecektir. Bu hikâyenin onun kulağına hemen gitmesini engelleyecek tek şey onun bana duyduğu yakınlık. Eğer beni küçük düşüren bu mesele bir iki hafta içinde hallolmazsa ben kendim anlatırım ona durumu."

Thomasin'in bu kadar ciddi konuşması yengesinden gelecek itirazların önünü kesti. Kadın sadece şunları diyebildi: "Pekâlâ. Evlilik kararı ilk alındığında ona haber verilmesi gerekirdi, Clym'in hakkıydı bunu öğrenmek. Gizli kapaklı iş yaptığın için seni hiç affetmeyecek."

"Affedecek; ona zarar gelmesin diye bu meseleyi ondan sakladığımı ve eve bu kadar erken dönmesini beklemediğimi öğrenince affedecek. Noel'de vereceğin partiyi beni düşünüp de erteleme sakın. İşleri daha da berbat etmekten başka hiçbir işe yaramaz bu."

"Tabii ki ertelemeyeceğim. Bütün Egdon'a, Wildeve gibi bir adama yenilgiyi kabul ettiğimi göstermek olur bu; ister miyim öyle bir şeyi? Yeterince böğürtlen topladık herhalde, eve götürsek iyi olur. Evi bunlarla süsleyip ökseotunu asalım ki onu karşılamaya gidebilelim."

Thomasin dalların arasından çıktı, saçına, elbisesine düşmüş böğürtlenleri temizlemek için şöyle bir silkelendi ve topladıkları böğürtlenleri yarı yarıya paylaştığı yengesiyle birlikte yokuş aşağı yürümeye başladı. Saat neredeyse dört olmuştu artık, güneş vadiyi terk etmek üzereydi. Ufkun batısına kızıllık çöktüğünde yenge ile yeğeni tekrar evden çıktı; öncekinden farklı bir istikamette bozkıra saptı; gelmesi beklenen adamı karşılamak üzere uzaktaki anayola doğru yürümeye başladı.

BİR SESLE HÜLYALARA DALINIYOR

III

EUSTACIA bozkırın hemen bitiminde durdu, gözlerini kısmış, Mrs. Yeobright'ın bahçesine, evine doğru bakıyordu. Ne bir ışık görünüyor ne bir ses duyuluyor ne de bir hareket seçiliyordu. Soğuk bir akşamdı; Eustacia'nın durduğu yer karanlık ve ıssızdı. Misafirin henüz gelmemiş olduğu sonucunu çıkardı; on on beş dakika oyalandıktan sonra dönüp tekrar evine doğru yola koyuldu.

İleride duyduğu seslerden, aynı yoldan birilerinin sohbet ede ede geldiğini anladığında dönüş yoluna geçeli çok olmamıştı. Biraz sonra bu kişilerin başları gökyüzünün karanlığında seçilir hâle geldi. Yavaş yürüyorlardı; görünüşten karakter tahlili yapılamayacak kadar karanlık bir gece olmasına rağmen yürüyüş tarzlarından bozkırda çalışan işçiler olmadıkları anlaşılıyordu. Eustacia onların geçmesine müsaade etmek için patikadan biraz içeri doğru girdi. İki kadın ve bir adamdı gelenler; kadınların seslerinden Mrs. Yeobright ve Thomasin olduklarını anladı.

Eustacia'nın yanından geçip gitti bu üçlü, geçerken de sanki onun karanlıkta kalmış siluetini fark ettiler. "İyi geceler!" dediğini duydu birinin, bir erkeğin sesiydi bu.

Mırıldanır gibi karşılık verdi Eustacia, süzülerek yanlarından geçti, sonra da dönüp arkalarından baktı. Bir an için inanamadı gördüklerine; gidip bir yoklamayı istediği evin en önemli ferdini, o olmasaydı bu ziyareti yapmayı düşünmeyeceği adamı talih –hem de Eustacia istemeden– karşısına çıkarmıştı.

Onları görebilmek için gözlerini kıstı ama olmadı. Gelgelelim, Eustacia o kadar kararlıydı ki sanki kulakları işitme fonksiyonuna ilave olarak görme fonksiyonunu da yerine getiriyordu. İşitme duyusunun neler yapabileceğine insanın böyle anlarda neredeyse inanası gelebilir. Sağır Dr. Kitto vücudunun, büyük uğraşların ardından, titreşimlere çok hassas hâle geldiğini ve kulağıyla sesleri duyar gibi vücuduyla titreşimleri duyma gücünü kazandığını anlatırken muhtemelen benzer bir hayalin etkisi altındaydı.[32]

Yoldan geçen bu üçlünün söylediği her kelimeyi takip edebiliyordu Eustacia. Gizli saklı şeylerden konuşmuyorlardı. Kalpleri bir olsa da fiziken uzun zamandır ayrı düşmüş akrabaların şen şakrak konuşmalarıydı kızın duydukları sadece. Fakat Eustacia'nın dinledikleri kelimeler değildi; o kelimelerin ne olduğunu, birkaç dakika sonra hatırlayamıyordu bile. Kelimelerin yaklaşık onda birini sarf eden o değişik sesi, ona iyi geceler dilemiş olan o sesi dinliyordu. O sesi çıkaran gırtlak bazen "Evet", bazen "Hayır" diyor, bazen de Egdon Heath'in çok eski sakinlerinden biri hakkında sorular soruyordu. Bir defasında da etraftaki tepelerin ne kadar dostane, ne kadar sempatik göründüğüne dikkat çekmek suretiyle Eustacia'yı şaşırttı.

Yoluna devam etti o üç ses; geçip giderken de kulağında eskidi, bozuldu, yok oldu. Bu kadarı bahşedilmişti Eustacia'ya; başka hiçbir şeyi duymasına izin verilmemişti. Başka hiçbir olay daha heyecan verici olamazdı. Öğleden sonranın büyük bir bölümünde, güzel Paris'ten doğrudan buraya, şehrin atmosferi üzerine sinmiş bir hâlde, şehrin aşina olduğu cazibeleriyle gelen bir adama muhakkak eşlik eden büyüleyici havayı hayal ederek mest etmişti kendini. Üstelik o adam ona selam vermişti.

Siluetlerin uzaklaşmasıyla kadınların o gür sesi zayıflayıp hafızasından silindi Eustacia'nın; fakat diğerinin ses tonu aklında kaldı. Mrs. Yeobright'ın oğlunun sesinde –Clym'in sesiydi çünkü bu– şaşırtıcı bir şey mi vardı? Hayır; sadece çok şey anlatıyordu o

32. John Kitto (1804-1854), İngiliz ilahiyatçı. 12 yaşında geçirdiği bir kaza neticesinde sağır olan Kitto, sesleri derisi yardımıyla nasıl duyduğunu *"The Lost Senses: Deafness and Blindness"* kitabında anlatır. (ç.n.)

ses. Öyle "İyi geceler," diyen biri, içinde her türlü duyguyu barındırıyor olabilirdi. Gerisi Eustacia'nın hayal gücüne kalmıştı; fakat cevabını hâlâ veremediği bir bilmece aklını meşgul ediyordu kızın. Çalılarla kaplı bu bakımsız tepelerde dostluğu, samimiyeti bulan o adamın nasıl zevkleri *olabilirdi?*

Bu gibi durumlarda bir kadının son derece yoğun mesai harcayan zihninden binlerce fikir geçer ve bu değişim onun yüzüne yansır fakat değişim gerçek olsa da bunu yüzünden anlamak için dikkatle bakmak gerekir. Eustacia'nın yüz hatları bu değişimleri sırasıyla sergiledi. Yüzü parladı önce; hayal ettiklerinin bir yalan olduğunu hatırlayınca suratı düştü; ardından tekrar kendine geldi; sonra bir ateş bastı yüzüne; derken yeniden sakinleşti. Hayallerindeki döngü neyse yüzündeki ifade de aynı döngüde ilerliyordu.

Eustacia kendi evine döndü; heyecanlıydı. Büyükbabası ocağın başında kendini eğliyor, parlaklıklarıyla bacanın girişini aydınlatsınlar diye elindeki demir çubukla külleri karıştırıp köze dönmüş kömür parçalarını açığa çıkartıyordu.

Ocağa doğru ilerleyip o narin ellerini ateşin sıcaklığına doğru uzattı Eustacia, "Yeobright'larla neden hiç ahbaplık etmiyoruz biz?" diye sordu. "Keşke etseydik. Çok iyi insanlara benziyorlar."

"Ben nereden bileyim?" dedi Kaptan. "Babaları zor bir adamdı ama yine de severdim. Fakat sen, fırsatın olsa bile, oraya gitmek istemezdin, eminim."

"Niye gitmeyecekmişim?"

"Senin o şehirli zevklerinin yanında onlarınki çok taşra işi kalırdı. Mutfakta otururlar, bal likörü, mürver şarabı içerler, temiz kalsın diye yere kum dökerler. Onlara göre makul bir hayat tarzı ama sen nasıl karşılardın acaba?"

"Kibar bir kadın değil miydi Mrs. Yeobright? Papaz kızıydı galiba?"

"Öyleydi ama kocası gibi yaşamaya mecbur kaldı; sanırım onca zamandan sonra da alıştı o şekilde yaşamaya. Ah, şimdi hatırladım, bir defasında istemeden incitmiştim onu, o günden sonra da hiç görmedim."

Zihninin hiç boş durmadığı o geceyi bir daha asla unutmadı Eustacia. O gece öyle bir rüya gördü ki, II. Nebukadnezar'ın-

dan[33] Swaffham'lı işportacısına[34] kadar hiç kimse o kadar akılda kalıcı bir rüya görmemiştir. Hele Eustacia'nın durumundaki bir kızın bu kadar katmanlı, bu kadar şaşırtıcı, bu kadar heyecan verici bir rüya görmüş olmasına imkân yoktu. Girit'teki labirent[35] kadar dallı budaklı, kuzey ışıkları kadar dalgalı, haziran ayında bir çiçek bahçesi kadar renkli, bir taç giyme törenindeki kadar kalabalık bir rüyaydı. Binbir Gece Masalları'nı anlatan Şehrazat bu rüyanın sıradanlıktan pek de uzak olmadığını düşünebilirdi; Avrupa'daki bütün sarayları dolaştığı gezisinden yeni dönmüş bir kız da pek ilginç bulmayabilirdi bu rüyayı. Gelgelelim, Eustacia'nın içinde bulunduğu koşullarda, görülebilecek en harikulade rüya buydu.

Ne var ki, Eustacia'nın içinde bambaşka birine dönüştüğü, geneli itibarıyla muhteşem sahnelerden oluşan rüya gerçeğe o kadar da uzak olmayan ve Egdon Heath'in perde arkasından kendini gösterdiği başka bir sahneye yerini bıraktı. Harikulade bir müzik çalıyor, rüyasında daha önce gördüğü fantastik sahnelerde ona eşlik etmiş, baştan aşağı gümüş zırha bürünmüş ve miğferinin vizörünü indirmiş bir adamla dans ediyordu Eustacia. O dansın içinde

33. Yazar burada "Nebukadnezar'ın Gördüğü Düş" (Eski Ahit, Daniel, 2) hikâyesine atıfta bulunuyor. Kral Nebukadnezar gördüğü rüyanın o kadar etkisi altında kalır ki ülkesindeki bütün bilginleri sarayına toplar, rüyasını yorumlayamazlarsa öldürmekle tehdit eder. (ç.n.)

34. Bu hikâyede John Chapman adında Swaffham'lı bir işportacı, birkaç gece üst üste rüyasında Londra Köprüsü'nde dursa çok güzel haberler alacağını görür. Londra'ya gider, birkaç gün köprünün üzerinde bekler ama rüyası gerçekleşmez. Onu beklerken gören başka bir adam yanına gelir, orada ne aradığını sorar. John Chapman rüyasını anlatınca adam da kendi rüyasında Swaffham'a gitmesi ve bir işportacının meyve bahçesindeki büyük bir meşe ağacı ın altını kazması hâlinde büyük bir servete kavuşacağını gördüğünü söyler. Ardından adam, rüyalara inanacak kadar aptal olmadığını söyleyerek işportacıya evine, işinin gücünün başına dönmesini tavsiye eder. Swaffham'lı işportacı evine döner, meşe ağacının altını kazar ve gerçekten de orada gömülü büyük bir hazine bulur. (ç.n.)

35. Girit Labirenti: Yunan mitolojisinde geçtiği hâliyle, Daidalos tarafından Girit Kralı Minos için Knossos'ta tasarlanıp inşa edilen ayrıntılı, kafa karıştırıcı yapı. Labirentin yapılmasındaki maksat, sonunda kahraman Theseus tarafından öldürülen canavar Minotaur'u tutmaktı. Daidalos o kadar zorlu bir labirent yapmıştır ki inşa ettikten sonra kendisi içinden zar zor çıkabilir. (ç.n.)

kayboluyor, kendinden geçiyordu. Parlak miğferin altından kulağına usulca fısıldanan sözlerle kendisini cennete gitmiş bir kadın gibi hissediyordu. Hiç beklenmedik bir anda bu ikisi dans eden kalabalıktan sıyrıldı, bozkırdaki su birikintilerinden birine daldı ve yolları başka bir yere, parlak ışıkları bir yanıp bir sönen, gökkuşağından kemerlerle süslü bir çukurun içine çıktı. Yanındaki ses "Burası olmalı," dedi Eustacia'ya, yanakları al al olmuş kız başını kaldırdığında adamın miğferini çıkarıp onu öpmeye hazırlandığını gördü. Tam o sırada, sanki bir şey çatırdamış gibi bir gürültü duyuldu ve adamın vücudu parçalanmaya, kutusundan dökülen iskambil kâğıtları gibi etrafa saçılmaya başladı.

Avaz avaz bağırdı Eustacia: "Ah, keşke yüzünü görebilseydim!"

Uyandı. Çatırtı alt kattaki kepenkten, hizmetçi kızın yılın bu iç karartıcı günlerinde Doğa'nın zaten kıt kanaat bahşettiği güneşi içeri alsın diye ağır ağır açtığı pencereden gelmişti. "Ah, keşke yüzünü görebilseydim!" dedi Eustacia bir kez daha. "Mr. Yeobright'tı o, eminim!"

Sakinleştiğinde, rüyadaki sahnelerin çoğunun hâliyle bir önceki gün gördüklerinin, hayal ettiklerinin ürünü olduğunu anladı. Fakat bu kavrayış, içinde yeni yeni tutuşan alevin harlanması için tam da gereken yakıtı sağlayan rüyasına duyduğu ilgiyi hiç azaltmadı. Bir insanı önemsememekle ona âşık olmak arasında kalan, adına "hoşlanma" denen o evredeydi Eustacia. En büyük aşkların pek çoğunun hikâyesinde bir kez olsun rastlanır bu evreye ve âşıkların iradeleri en çok da bu dönemde zayıflar.

O hararetli kadın artık bir hayalle aşka düşmüş sayılırdı. Hayallerinde gördüğü birine tutulmuş olması zekâsını ikinci plana atmış fakat ruhunu yüceltmişti. Bir parça daha kendine hâkim olabilse o duyguyu sırf mantığıyla seyreltebilir, ardından da öldürebilirdi. Biraz gururundan ödün verebilse gidip Yeobright'ların Blooms-End'deki evini tavaf edebilir, o adamı görmek için bir genç kızın yapacağı bütün fedakârlıklara katlanabilirdi. Ne var ki, Eustacia bunların ikisini de yapmadı. Adamdan öylesine etkilenmişti ki parmakla gösterilecek insanların bile yapacağını yaptı; günde iki üç kez hava almaya çıktı Egdon tepelerine ve gözleriyle etrafı taradı.

İlk çıktığında adam etrafta görünmedi.

İkinci kez çıktı gezintiye; o tepeleri arşınlayan yine sadece kendisiydi.

Üçüncü kez çıktığında yoğun bir sis çökmüştü tepelere; pek bir umudu olmasa da etrafına bakındı. Adam yirmi metre kadar yanına gelmiş olsa dahi Eustacia onu göremezdi. Adamla karşılaşmak için dördüncü kez dışarı çıktığında bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı, o da gerisin geri evine döndü.

Beşinci denemesi bir öğleden sonraydı; hava güzeldi ve dışarıda uzun kaldı Eustacia, Blooms-End'in olduğu vadinin ta en başına kadar yürüdü. Yaklaşık yarım mil mesafedeki beyaz çitleri gördü; fakat adam çıkmadı ortaya. Eve geldiğinde kedere gömülmesine, zayıflığından ötürü kendinden utanmasına ramak kalmıştı. Kararlıydı, Paris'ten gelen adamı artık aramayacaktı.

Gelgelelim, kadere dair söylenebilecek tek şey varsa o da oyun oynamayı sevdiğidir; peşinden koştuğunda ondan kesinlikle esirgenen fırsat, Eustacia bu kararı verir vermez kapısını çaldı.

EUSTACİA BİR MACERAYA KALKIŞIYOR

IV

EUSTACIA, Clym'i görme umuduyla dolaştığı son günün akşamında, yani aralık ayının yirmi üçünde, evde tek başına oturuyordu. Son bir saati, kulağına yeni çalınan bir söylentiye hayıflanarak geçirmişti: Clym Yeobright'ın annesine yaptığı ziyaret kısa soluklu olacak, önümüzdeki hafta içinde sona erecekmiş. "Tabii ki," dedi Eustacia içinden. Eğlenceli bir şehirde gençliğini dolu dolu yaşayan bir adam Egdon Heath'te oyalanacak değildi. İçindeki duyguları uyandıran o sesin sahibini bu kısa tatilde bizzat görmesi, ardıç kuşu gibi annesinin evinin etrafına dadanmadığı takdirde –ki bu da çok zordu ve yakışık almazdı– son derece ihtimal dışıydı.

Taşralı genç kızların ve erkeklerin işini böyle durumlarda kiliseye gitmek kolaylaştırır. Sıradan bir köyde ya da kasabada, tatil için evine dönmüş bir köylünün ya da kasabalının, yaşlılıktan yahut can sıkıntısından görme ve görülme iştahını yitirmiş değilse, Noel'de ya da Noel'i takip eden pazar günü, içi umutla dolu, kendinden emin ve yeni elbiselerini giymiş bir hâlde, kiliselerden birine gidip dua edeceğini tahmin edersek yanılmış olmayız. Bu yüzden, Noel sabahı kilisede toplanan cemaat, o muhitte doğmuş meşhur insanların balmumundan heykellerinin sergilendiği bir Madam Tussaud koleksiyonuna benzer çoğunlukla. İşte, yıl boyunca kendi evinde ilgi görmemiş bir kadın oturuyor orada; dua kitabını okurken, onu unutup gitmiş ve şimdi geri dönmüş sevgiliye kaçamak bakışlar atıyor ve ne kadar değiştiğini anlamaya

çalışıyor, etrafındaki yenilikler cazibesini kaybettiğinde sadakat tazeleyip ona döner belki diye düşünüyor. İşte, Eustacia gibi Egdon Heath'e nispeten yeni gelmiş bir sakin, buralı bir ailenin o gelmeden önce evden ayrılmış oğlunun kişiliğini anlamayı üstüne vazife edinebilir ve bir dahaki gelişinde onun hakkında daha çok şey biliyor olmak için evinden tekrar ayrıldığında ailesiyle arkadaşlık etmeye değip değmeyeceğini kafasında tartıyor olabilir.

Ne var ki, bu ince hesaplar Egdon Heath'in birbirinden çok uzak yerlerde oturan sakinlerine işlemiyordu. Kâğıt üstünde aynı kilise cemaatindendi hepsi, fakat gerçekte hiçbir kiliseye bağlı değillerdi. Araları çok uzak bu birkaç eve Noel'i dostlarıyla kutlamak için gelen insanlar dostlarının evindeki şöminenin başına oturur, bir sonraki Noel'de görüşmek üzere vedalaşana kadar bal likörü ya da diğer hoş içkilerden içerlerdi. Her yer yağmur, kar, buz, çamur olduğundan, iki üç mil yürüyüp de ayakları su, üstleri başları çamur içinde kiliseye girmeyi ve kiliseye yakın oturdukları için oraya temiz, kuru elbiseleriyle gidenlerin arasına o hâlleriyle karışmayı istemezlerdi. Eustacia, kısacık izninde Clym Yeobright'ın Egdon Heath'teki kiliselerden hiçbirine gitmeyeceğine, onu orada görürüm umuduyla arabasını bozuk yollarda sürse emeğine yazık etmiş olacağına bire on bahse girerdi.

Karanlık çökmüştü, Eustacia yemek odasındaki ateşin başında oturuyordu; yılın bu zamanlarında salondan ziyade orada otururlardı, çünkü bu odaya turba kömürünü, Kaptan'ın kışın tercih ettiği yakıt oydu, yakmak için büyük bir ocak kurulmuştu. Odadaki eşyalardan yalnızca pencerenin iç kısmında duranlar seçilebiliyordu, onların da akşam karanlığında siluetleri belli oluyordu: Ortadaki eski kum saati, diğer ikisiyse ölülerin küllerini muhafaza etmekte kullanılan, yakınlardaki bir höyükten kazılıp çıkarılmış, sivri dikenli kaktüslerin konduğu çiçek saksıları vazifesi gören bir çift antika Britanya vazosuydu. Biri kapıyı çaldı. Hizmetçi dışarıdaydı, büyükbabası da. Kapıdaki, dışarıda biraz bekledikten sonra, içeri girdi ve yemek odasının kapısını tıklattı.

"Kim var orada?" dedi Eustacia.

"Lütfen, Kaptan Vye, içeri girmemize..."

Kalkıp kapıya gitti Eustacia. "Bu ne kabalık böyle? İçeri girmene müsaade edemem. Dışarıda beklemeliydin."

"Önceden haber vermeden gelebileceğimi söylemişti Kaptan," diye bir cevap geldi kapının öbür tarafından, genç bir delikanlının kulağa hoş gelen sesiydi bu.

"Ah, demek öyle?" dedi Eustacia, daha yumuşak konuştu bu defa. "Ne istiyorsun, Charley?"

"Rica etsek dedeniz bu akşam, saat yedide, prova yapmak için odunluğunu kullanmamıza izin verir mi?"

"Yoksa Egdon'daki maskeli eğlencede bu yıl sen de mi oynuyorsun?"

"Evet, hanımım. Geçmiş yıllarda kumpanyadaki oyuncuların burada çalışmasına izin verirdi hep Kaptan."

"Biliyorum. Evet, isterseniz odunluğu kullanabilirsiniz," dedi Eustacia, içinin baygınlığı sesine yansıyordu.

Prova mekânı olarak Kaptan Vye'ın odunluğunun seçilmesini, o yerin fundalığın neredeyse tam ortasında olması dayatıyordu. Odunluk aşağı yukarı bir ahır genişliğindeydi ve öyle bir amaç için son derece uygun bir yerdi. Kumpanyada oynayan delikanlıların evleri fundalığın dört bir tarafına dağıldığından provaya gelmek için kat edilecek mesafenin herkese eşit dağıtılması burada buluşulması sayesinde sağlanmış oluyordu.

Eustacia bu maskeli eğlenceyi de, orada oynayanları da son derece hakir görürdü. Oyuncular kendi sanatlarına karşı böyle bir duygu beslememekle birlikte çok hevesli de değillerdi. Geleneksel bir eğlenceyi bir sanat dalının yeniden canlandırılmasından daha belirgin bir biçimde ayıran bir özellik olamaz; çünkü yeniden canlandırma tamamen heyecanla, tutkuyla yapılırken, geleneğin devam ettirilmesinde ağırkanlılık ve heyecan eksikliği ağır basar, ki bu da insanın aklına böylesine üstünkörü yapılan bir şeyin devam ettirilmesine gerek var mı sorusunu getirir. Balam ve diğer gönülsüz peygamberler gibi,[36] buradaki aktörlere, kendileri bu işe istekli

36. Yazar burada Moav Kralı Balak'la Balam'ın hikâyesine (Eski Ahit, Çölde Sayım, 22-24) gönderme yapıyor. Moav Kralı Balak, Mısır'dan çıkıp ülkesine gelen İsrailoğulları'nın oradaki her şeyi talan edeceğinden korkar ve onları lanetlemesi için Balam'a haber gönderir. Balam bu çağrıyı birkaç defa reddeder çünkü Tanrı ona İsrailoğulları'nın kutsanmış bir halk olduğunu söylemiştir. En sonunda Kral Balak'ın yanına gider ancak orada sadece Tanrı'nın istediği sözleri söyleyerek Kral Balak'ın isteğine karşı gelir. (ç.n.)

olsun ya da olmasın, onlara düşen sözleri söyleten, rolleri oynatan sanki ruhlarının derinliklerinde hissettikleri bir zorunluluktur. Üzerine düşeni hiç düşünmeden yapmak, bütün eskilerin cilalanıp yeniden ortaya sürüldüğü bu çağda, fosile dönmüş hâliyle devam ettirilen bir eğlenceyle aldatıcı bir yeniden canlandırmayı birbirinden ayıran gerçek ölçüttür.

Bu maskeli eğlencede o meşhur "Aziz George ve Türk Sipahi" oyunu sahnelenir ve sahne arkasındaki herkes, buna oyuncuların ailelerindeki kadınlar da dahil, hazırlıklara yardım ederdi. Kız kardeşlerin, sevgililerin işbirliği olmasa muhtemelen ortaya kötü kostümler çıkardı; ne var ki, bu tarz bir desteğin olumsuz tarafları da yok değildi. Oyuncuların giydiği zırh taklidi kıyafetleri tasarlamada ve süslemede bu kızların geleneklere saygı duymasını sağlamak kesinlikle mümkün olmazdı; gözlerine hoş göründü mü kıyafetlere ipekten, kadifeden düğümler, fiyonklar tutturmakta ısrar ederlerdi. Bu kadınların gözünde, o kıyafeti oluşturan parçalar –boyunluk, eklem yeri korumaları, miğfer, göğüslük, eldiven, kolluk– birbirinden farksızdı ve hepsinin üzerine rengârenk kumaş parçaları tutturulabilirdi.

Misal, Hıristiyanlık saflarında savaşan Joe'nun bir sevgilisi olduğu gibi Müslüman âleminin yanında savaşa giren Jim'in de bir sevgilisi vardı. Jim'in sevdiği kızın, kostümleri hazırlarken, sevgilisinin vizörüne şeritler hâlinde taktığı, yüzünü perdeleyen, yarım inç genişliğinde ve mutlaka değişik renklerde, çoğu ipek kumaştan kesilmiş kurdelelere ilave olarak zırhın üzerine giydiği cüppenin alt kısmını parlak ipek fistolarla süslediği Joe'nun sevdiği kızın kulağına gelirdi. Joe'nun sevgilisi derhal Joe'nun cüppesinin kenarlarına parlak ipek fistolar diker ve bununla yetinmez, püskül hâline getirdiği kurdelelerle omuz başlarını süslerdi. Jim'in sevgilisiyse altta kalmamak için cüppenin her tarafına fiyonk ve rozet takardı.

Neticede, kostümler tamamlandığında, giydiklerine bakarak Hıristiyan ordusundaki Cesur Asker'i, Türk Sipahi'den ayırt etmek mümkün olmadığı gibi, daha da kötüsü, çok dikkatli bakılmazsa bizzat Aziz George'un kendisi ölümcül düşmanı Müslüman Savaşçı'yla karıştırılabilecek hâle gelebilirdi. Kılık değiştiren aktörler, her ne kadar oyundaki karakterlerin böyle birbirine karışmasından içten içe pişmanlık duysalar da, yardımlarından faz-

lasıyla faydalandıkları kişileri kırmaya cesaret edemez, kostümler de öyle yaratıcı bir şekilde süslendikleriyle kalırdı.

Bütün kostümleri birbirine benzetme eğiliminin bir sınırı olduğu da doğruydu. Doktor, karakterini olduğu gibi muhafaza ederdi; daha koyu renkli kıyafetleriyle, tuhaf şapkasıyla, kolunun altına sıkıştırdığı müshil ilacı şişesiyle onu tanımamak mümkün değildi. Bir kilise mıntıkasından diğerine yapılan uzun gece yolculuklarında grubu koruyan geleneksel Noel Baba figürü, yani elinde devasa sopasıyla ve belinde para kesesiyle gezen ihtiyar adam için de aynısı söylenebilirdi

Saat yediye geldi, prova vaktiydi; çok geçmeden odunluktaki sesleri duydu Eustacia. İnsan hayatının kasvetine duyduğu o değişmez inancını bir nebze olsun aklından çıkarabilmek için odunluğa bitişik olarak inşa edilmiş küçük kulübeye gitti. Kulübenin kerpiç duvarında aslında güvercinler girip çıkabilsin diye açılmış ve bakınca odunluğun içini görmeyi sağlayan küçük bir delik vardı. Delikten bir ışık geldiğini gören Eustacia içerideki manzarayı görebilmek için bir tabureye çıktı.

Odunluktaki bir çıkıntının üzerinde, fitilli hasırdan örülmüş, yüksek ayaklı üç kandil vardı; bu kandillerin verdiği cılız ışıkta yedi sekiz delikanlı oyundaki rollerine daha iyi hazırlanmak maksadıyla bir oraya bir buraya yürüyor, nutuk atıyor, birbirlerinin kafasını karıştırıyordu. Karaçalıları biçen Humphrey ve kesekçi Sam oradaydı, çocukları seyrediyorlardı. Timothy Fairway de oradaydı; duvara yaslanmış, çocuklara sufle veriyor, oyun metninin arasına hem uyarılarını hem de kendisinin ve diğerlerinin Egdon'daki maskeli eğlencede rol aldıkları o daha şaşaalı günlerden kalma anılarını sıkıştırıyordu.

"Yani, artık ne kadar hazır olduysanız," dedi. "Gerçi bizim zamanımızda kabul görmezdi böyle oyunculuk. Harry, sen Müslüman Savaşçı'yı oynuyorsun, biraz daha kasılarak yürümen lazım; John, senin de öyle böğürmene gerek yok. Bunları hallettiniz mi kotarırsınız herhalde. Bütün kostümlerinizi hazırladınız mı?"

"Pazartesiye hazırlamış oluruz."

"İlk gösteriniz pazartesi gecesi, öyle mi?"

"Evet. Mrs. Yeobright'ın evinde sergileyeceğiz."

"Mrs. Yeobright'ın evinde, demek. Sizi niye seyretmek istemiş

ki? Orta yaşlı bir kadının bu gösteriden sıkılmış olmasını beklerdim."

"Parti mi ne veriyormuş, oğlu Clym uzun bir zamandan sonra ilk defa bu Noel'de evde olacakmış."

"Tabii ya, tabii ya, parti verecekti! Ben bizzat gideceğim. Yemin olsun, az kalsın unutuyordum."

Eustacia'nın yüzü düştü. Yeobright'ların evinde bir parti verilecekti; onun bu partiyle, tabii ki, hiçbir alakası yoktu. Egdon Heath'te yaşayanların bir araya geldiği bu gibi durumlarda hep bir yabancıydı Eustacia ve bunların kendisini ilgilendirebileceğini nadiren düşünürdü. Fakat o partiye gitseydi, yaz güneşinin insanın içini ısıtması gibi onu etkilemiş olan adamı görmek için eline ne büyük bir fırsat geçmiş olacaktı! O etkiyi çoğaltmak, Eustacia'nın peşinde koştuğu bir heyecandı; o etkiden kurtulsa belki içine yeniden huzur gelecekti; fakat o partinin düzenleneceğini bilmek ve hiçbir şey yapmamak onun için en büyük hayal kırıklığı olurdu.

Gösteride sahne alacak delikanlılar ve onları seyreden adamlar gitmek üzere hazırlık yapmaya başladığında Eustacia da ateşin başına döndü. Düşüncelere dalmıştı ama o hâli uzun sürmedi. Birkaç dakika sonra Charley, prova yerini kullanmak üzere izin istemeye gelmiş olan delikanlı, elinde odunluğun anahtarıyla mutfağa döndü. Eustacia çocuğun geldiğini duydu ve mutfakla koridoru bağlayan kapıyı açıp seslendi: "Charley, buraya gel."

Delikanlı şaşırdı. İçeri girdi ama yüzünün kızarmasına engel olamadı; çünkü, diğer pek çok erkek gibi, o da bu kızın yüzünün ve fiziğinin gücünü içinde hissediyordu.

Ateşin yanındaki sandalyelerden birini işaret etti Eustacia, kendisi de diğer yana geçip oturdu. Delikanlıyı içeri davet ederken aklından her ne geçmişse birazdan ortaya çıkacağı kızın yüzüne bakınca anlaşılabiliyordu.

Ateşin dumanı ikisi arasında yükselirken "Sen hangi rolü oynuyorsun, Charley? Türk Sipahi'yi, değil mi?" diye sordu o güzel kız.

"Evet, efendim, Türk Sipahi'yi oynuyorum," diye mahcup bir tavırla cevap verdi çocuk.

"Rolün uzun mu?"

"Aşağı yukarı dokuz defa konuşuyorum."

"Şimdi burada tekrarlar mısın repliklerini? Dinlemeyi çok isterim."

Delikanlı köz hâline gelmiş kömürlere bakıp gülümsedi ve başladı:

İşte karşınızdayım, Türk Sipahi'yim ben,
Savaşmayı Türk topraklarında öğrendim.

Ardından, Aziz George'un elinden ölümüyle sonuçlanacak nihai felaketine kadar başından geçenleri tekrarladı.

Eustacia bu replikleri daha önce ara ara duymuştu. Çocuk bitirince o başladı, birebir aynı kelimelerle replikleri tekrarladı, sonuna gelene kadar ne sesi titredi ne sözleri unuttu. Aynı sözlerdi bunlar, fakat ne kadar da fark vardı arada! Biçimsel olarak benziyordu ikisinin okuması ama Eustacia'nınki Perugino'nun yaptığı bir resmi Raffaelle'nin o yumuşaklığıyla ele alması, orijinal eseri aslına sadık kalarak yeniden üretirken kendi sanatkârlığını açıkça ortaya koyması gibiydi.[37]

Charley'nin şaşkınlığı gözlerinden okunuyordu. "Ne kadar da zeki bir kadınsınız!" dedi, kadına hayran kalmıştı. "Ben üç haftadır ezberlemeye çalışıyorum."

"Duymadığım şey değil," dedi Eustacia sükûnetini bozmadan. "Pekâlâ, beni memnun etmek için neler yaparsın, Charley?"

"Çok şey yaparım, efendim."

"Bir geceliğine senin yerine sahneye çıkmama izin verir misin?"

"Aman, efendim! Size kadın elbisesi gerekir, siz oynayamazsınız."

"Erkek kıyafetine girebilirim; en azından maskeli eğlence için ne gerekiyorsa onu giyebilirim. Bana kıyafetlerini ödünç vermen, pazartesi gecesi bir iki saatliğine yerini almama müsaade etmen ve kimin ya da neyin kılığına girdiğimi ne olursa olsun kimseye söylememen karşılığında sana ne vermem gerekir? Tabii ki o akşam için mazeret bildirecek ve yerine başka birinin –Miss Vye'ın kuzenlerinden birinin– sahneye çıkacağını söyleyeceksin. Diğer oyuncular benimle hiç konuşmadılar, o yüzden durumun anlaşılacağını zannetmiyorum; hem anlaşılsa da önemli değil benim

37. Yazar burada İtalyan Rönesansının önemli ressamlarından Pietro Perugino (1446-1523) ile onun öğrencisi olan Raffaello Sanzio'ya ve Raffaello'nun ustasını aşmasına gönderme yapıyor. (ç.n.)

için. Pekâlâ, bunu kabul etmen için sana ne vermem lazım? Otuz sent versem?"

Delikanlı başını sağa sola salladı.

"Beş şilin?"[38]

Tekrar salladı başını çocuk. Avuç içiyle ocağın önündeki demir ayaklığın başını hafifçe okşarken "Parayla olmaz," dedi.

"Neyle olur o zaman, Charley?" dedi Eustacia, hayal kırıklığına uğramıştı.

"Bahar şenliğinde beni neyden menettiğinizi biliyorsunuz, efendim," diye mırıldandı delikanlı, kızın yüzüne bakmıyor, hâlâ demir ayaklığın başını hafifçe okşuyordu.

"Evet," dedi Eustacia, kibiri biraz daha çoğalmıştı. "Şenlik direğinin etrafında halka olmuş dans ediyorduk, sen de benim elimi tutmak istemiştin, doğru hatırlıyor muyum?"

"Yarım saat müsaade ederseniz teklifinizi kabul ederim, efendim."

Eustacia kararlı gözlerle delikanlının yüzüne baktı. Çocuk ondan üç yaş daha gençti, fakat belli ki kafası yaşına göre iyi çalışıyordu. "Yarım saat neye müsaade edersem?" diye sordu kız, gerçi ne olduğunu tahmin etmişti.

"Elinizi tutmama."

Bir süre sessiz kaldı Eustacia. "On beş dakikaya indir," dedi.

"Olur, Miss Eustacia; indiririm, eğer öpmeme de izin verirseniz. On beş dakika. Yemin ederim, kimse bilmeden yerime geçmeniz için elimden gelen ne varsa yapacağım. Peki ya sesinizi tanıyan biri çıkarsa, efendim?"

"Çıkması mümkün. Fakat ağzıma küçük bir çakıl taşı koyar, ihtimali azaltırım. Pekâlâ; kıyafetleri, kılıcını ve diğer malzemeleri getirir getirmez elimi tutmana izin vereceğim. Artık gidebilirsin."

Charley yanından ayrıldıktan sonra Eustacia hayata daha da bağlandığını hissetti. Yapılacak bir şey vardı artık, görülecek biri; üstelik onu görmenin yolu insanı cezbedecek bir maceraya atılmaktan geçiyordu. "Ah," dedi Eustacia, "uğruna yaşanacak bir

38. Birleşik Krallık, para birimlerinde ondalık sisteme (1 sterlin=100 sent) 1971 yılında geçmiştir. Önceki dönemlerde sterlin (pound), şilin (shilling) ve sent (penny) kullanılmış olup aralarındaki dönüşüm oranları şöyledir: 1 sterlin=20 şilin=240 sent. Dolayısıyla, Eustacia teklifini iki katına çıkarmaktadır. (ç.n.)

amacın eksikliğini çekiyormuşum, benim bütün sorunum bu!"

Eustacia'yı gören genelde pinekliediğini düşünürdü; tutkularını yoğun yaşardı fakat bu tutkuları ona bir canlılık katmazdı. Gelgelelim, harekete geçtiğinde, yalnızca o zaman, yapısı itibarıyla canlı bir insandan farklı olmayan biri kadar çabuk davranırdı.

Birinin onu tanıması ihtimalini nedense önemsemiyordu. Sahnedeki delikanlıların onun kim olduğunu öğrenmesi pek mümkün değildi. Mrs. Yeobright'ın evinde görebileceği davetlilerdense hiç o kadar emin değildi. Yine de kimliğinin açığa çıkması, o kadar da korkunç bir şey olmazdı. Ortaya çıkacak tek şey kimliği olurdu, bunu aslında neden yaptığını kimse asla bilemezdi. Hâl ve hareketlerinde bir tuhaflık olduğu zaten düşünülen bir kız, aklına estiği için bir çılgınlık daha yapmış der, geçerlerdi. Şakasına yapılması son derece doğal karşılanacak bir şeyi, ciddi bir maksatla yapmış olduğu her halükârda kimsenin aklına gelmezdi.

Ertesi akşam Eustacia tam vaktinde odunluğun kapısında durdu ve elinde eşyalarıyla Charley'yi getirecek karanlığın çökmesini bekledi. Büyükbabası o akşam evde olduğundan Eustacia'nın suç ortağını eve davet etmesi mümkün olmayacaktı. Bozkırın karanlık basmış sırtlarında belirdi Charley, sinek kadar küçük görünüyordu uzaktan, elinde eşyaları vardı; nefes nefese aradaki yolu katetti ve Eustacia'nın yanına geldi.

Elindekileri odunluğun eşiğine bırakıp "İşte eşyalar," dedi fısıltıyla. "Şimdi, Miss Eustacia..."

"Ödeme zamanı. Hiç şüphen olmasın. Sözüme sadığımdır."

Kapının direğine yaslandı Eustacia, çocuğa elini uzattı. Charley iki eliyle birden, ökseye yakalanmış serçeyi avuçlarında tutan bir çocuğun şefkatiyle ancak tarif edilebilecek bir yumuşaklıkla tuttu o eli.

"Niye eldiven taktınız!" dedi çocuk, şikâyetçiydi hâlinden.

"Yoldan geliyorum," dedi Eustacia.

"Ama, efendim!"

"Pekâlâ, böyle de haksızlık olacak." Eldiveni çıkardı, çocuğa çıplak elini uzattı.

Öyle dakikalarca, hiç konuşmadan, ikisi de karanlığa gömülen manzaraya bakarak, ikisi de kendi aklından geçenlere dalarak yan yana durdular.

Charley kadının elini yedi sekiz dakika sevgiyle tuttuktan sonra kutsal bir vazifeyi ifa ediyor gibi "Sanırım hepsini bu akşam kullanmayacağım," dedi. "Kalan birkaç dakikayı başka bir zaman kullanabilir miyim?"

En ufak bir şey hissetmeden "Nasıl istersen," dedi Eustacia. "Fakat bir hafta içinde bitsin bu iş. Şimdi, yapmanı istediğim tek bir şey var; ben üzerimi giyinirken burada bekleyecek, sonra da rolümü doğru oynuyor muyum diye beni seyredeceksin. Fakat önce içeriye bir bakmam lazım."

Bir iki dakikalığına kaybolup eve girdi. Büyükbabası koltuğunda mışıl mışıl uyuyordu, dışarı çıkıp bakacak hâli yoktu. Döndüğünde "O hâlde," dedi, "bahçenin ucuna doğru biraz yürü, hazır olunca ben seni çağırırım."

Charley yürüdü, bekledi ve çok geçmeden hafif bir ıslık duydu. Odunluğun kapısına döndü.

"Siz mi ıslık çaldınız, Miss Vye?"

"Evet; içeri gel," diyen bir ses duydu çocuk. Eustacia'nın sesiydi bu, odunluğun arkasından geliyordu. "Kapı kapanana kadar ışık yakmamalıyım, yoksa dışarıdan görünür. Duvarda bir delik var, çamaşırlığa bakıyor, el yordamıyla bul onu ve şapkanla kapa."

Charley emredileni yaptı, Eustacia da ışığı yakıp cinsiyet değiştirmiş, parlak renklere bürünmüş ve tepeden tırnağa silah kuşanmış hâlini ortaya çıkardı. Charley'nin arsız bakışları onu biraz ürküttü belki ama erkek kıyafeti giymenin ona verdiği bir çekingenlik vardıysa da oyuncuların kostümlerinin yüze denk gelen bölümünü kapatan ve ortaçağ miğferlerinin parmaklıklı vizörünü temsil eden şerit kurdeleler sayesinde bunun dışarıdan görünmesi mümkün değildi.

Vücudunu bütünüyle kaplayan beyaz elbiseyi baştan aşağı süzüp "Gayet iyi oturdu," dedi Eustacia, "tek sıkıntı tuniğin, ya da artık buna ne diyorsanız, kollarının uzun olması. Paçalarıysa içe kıvırıp kısaltabilirim. Şimdi dikkatle seyret."

Ardından rolünü oynamaya başladı ve bu tip oyunculukta gelenekselleşmiş ses tonuyla söylenen tehditkâr sözler eşliğinde kılıcını karşısında olduğunu farz ettiği düşmanının kargısını ya da mızrağını elinden düşürmek ister gibi salladı, ileri geri hamle yaparken kasılmayı ihmal etmedi. Charley hayranlığını son derece

yumuşak eleştirilerle süsledi, çünkü Eustacia'nın elini hâlâ elinde hissediyordu.

"Gelelim diğerlerine anlatacağın mazerete," dedi Eustacia. "Mrs. Yeobright'ın evine gitmeden önce nerede buluşacaksınız?"

"Burada buluşmayı düşünmüştük, efendim, eğer sizin bir itirazınız olmazsa. Saat sekizde buluşur, dokuzda orada oluruz demiştik."

"Peki. Tabii, sen o buluşmaya gitmemelisin. Ben onlardan beş dakika sonra, kıyafetlerimi giymiş bir şekilde, çat kapı odunluğa girer, senin gelemeyeceğini söylerim. Senin benim tarafımdan bir yerlere gönderilmenin en iyisi olacağına karar verdim, böylece mazeretin inandırıcı olur. Bizim iki yaban midillisi otlatmaya çıkarıldıklarında çayıra kaçmayı âdet edindi, sen de yarın akşam bir bakarsın yine kaçmışlar mı diye. Gerisini ben hallederim. Şimdi beni yalnız bırakabilirsin."

"Peki, efendim. Fakat, eğer sizin için sakıncası yoksa, hakkımdan bir dakika daha kullanmayı isterim gitmeden."

Eustacia yine eldivenlerini çıkarttı ve çıplak elini çocuğa uzattı.

"Bir dakika," dedi ve içinden saymaya başladı, ta ki yedi sekiz dakika böyle geçene kadar. Ardından elini çocuğun elinden çekti, birkaç adım uzaklaştı ve eski saygınlığını biraz olsun geri kazandı. Sözleşmenin şartları yerine getirilmiş olduğundan çocukla arasına aşılmaz bir duvar ördü.

Bir ah çekip "İşte, hepsini kullandım; halbuki hepsini kullanmayı istememiştim," dedi çocuk.

Eustacia çocuğa arkasını dönerken "Fazlasıyla kullandın," dedi.

"Evet, efendim. Ne yapalım, bitti artık, ben de evime döneyim bari."

AY IŞIĞINDA

V

ERTESİ akşam oyuncular aynı yerde toplanmış, Türk Sipahi'nin teşrif etmesini bekliyorlardı.

"Sessiz Kadın Hanı'ndaki saate göre sekizi yirmi geçiyor, Charley gelmedi."

"Blooms-End saatine göre on geçiyor."

"Cantle Dede'nin saatine göre on dakika kaldı."

"Kaptan'ın saatine göre beş geçiyor."

Egdon'da günün tek ve değişmez bir saati yoktu. Herhangi bir andaki saat, bir kısmı aslında ortak bir kökten türemekle birlikte, kopup bağımsızlığını ilan etmiş, bir kısmı başlangıçtan beri diğerlerine yabancı durmuş farklı köylerin ikrar ettiği bir dizi muhtelif doktrinden biriydi. Batı Egdon'ın inandığı Blooms-End saati, Doğu Egdon'ın inandığıysa Sessiz Kadın Hanı saatiydi. Geçmişte Cantle Dede'nin saatinin peşinden giden de çok olmuş, fakat Dede yaşlandığından beri inançları sarsılmıştı. Bu sebeple, Egdon'ın dört bir tarafından gelip orada toplanmış oyuncuların her birinin vaktin erken mi geç mi olduğuna dair kendi görüşü vardı; aynı fikre gelebilmek için biraz daha beklediler.

Eustacia topluluğu delikten seyretmişti; sahneye çıkmanın zamanının geldiğini gördüğünden küçük kulübeden çıktı ve cesur bir hamleyle makaraya asılıp odunluğun kapısını açtı. Büyükbabası Sessiz Kadın Hanı'nda rahat rahat içiyordu.

"İşte nihayet geldi Charley! Ne kadar da geç kaldın, Charley."

"Charley değilim ben," dedi Türk Sipahi vizörünün arkasından. "Miss Vye'ın kuzenlerinden biriyim; merakımdan Charley'nin yerini almaya geldim. Çayıra kaçan yaban midillilerini aramaya mecbur kaldı o, bu gece tekrar buraya dönemeyeceğini bildiğimden onun yerini almaya razı geldim. Onun kadar iyi biliyorum bu rolü."

Kızın endamlı yürüyüşü, zarif hatları ve geneli itibarıyla asil hareketleri oyuncuları bu değiş tokuştan, hele bir de bu yeni gelen rolünü kusursuz oynuyorsa, kârlı çıkmış olduklarına ikna etti.

"Çok genç duruyorsun ama önemli değil," dedi Aziz George. Eustacia'nın sesi biraz daha çocuksu ve tiz çıkmıştı Charley'ninkine göre.

"Emin olun, her kelimesini biliyorum rolünün," dedi Eustacia kararlı bir ses tonuyla. Bu işin altından başarıyla kalkmak için tek gereken cesaret olduğundan o da yeterince cesur davranıyordu. "Prova yapalım, gençler, ne duruyoruz? İddia ediyorum, tek bir hata bile bulamayacaksınız bende."

Hızla yaptıkları provanın ardından diğer oyuncular bu yeni sipahiye hayran kalmıştı. Saat sekiz buçukta kandillerini söndürdüler ve Mrs. Yeobright'ın Blooms-End'deki evine gitmek üzere bozkırda yola koyuldular.

Biraz kırağı çalmıştı toprağa o gece, gökyüzündeyse yalnızca yarım ay vardı; fakat o bile, yürüdükçe kıyafetlerindeki süsler, kurdeleler sonbahar yaprakları gibi hışırdayan oyuncu kumpanyasının bir rüyadan çıkmış gibi duran siluetlerine canlı ve baştan çıkartıcı bir parlaklık vermeye yetmişti. Bu defa Rainbarrow Höyüğü'nü aşarak değil, o kadim tepeyi biraz doğuda bırakan bir vadiden aşağı doğru yürüyerek devam ediyorlardı yollarına. Vadinin tabanı yaklaşık on metre genişliğinde bir yeşillikle kaplıydı ve çimenlerin üzerine düşmüş çiy tanelerinin parlak yüzeylerinden yansıyan ışıklar, etrafını saran insanların gölgeleriyle birlikte hareket ediyor gibiydi. Yeşillik alanın sağını solunu bürümüş sık karaçalılar, fundalıklar her zamanki gibi karanlıktaydı; onlara matem elbiselerini çıkarttırmaya, gümüşten bir kıyafet giydirmeye yarım ayın gücü tek başına yetmemişti.

Konuşa konuşa yürüdükleri yarım saatin ardından vadide geldikleri yer, yeşilliğin genişlediği ve evin önüne doğru uzandığı

yerdi. Gençlerle birlikte yürürken ara ara şüpheye kapılmış olan Eustacia, evi gördüğünde iyi ki bu maceraya atılmışım, diye düşündü. Son derece ölümcül bir saplantıdan onu kurtarma gücüne muhtemelen sahip bir adamı görmek için o yola çıkmıştı. Wildeve de kim oluyordu? İlgi çekici biriydi ama yetersizdi. Belki ona layık bir kahramanı bu gece görecekti Eustacia.

Evin girişine yaklaşınca içerideki müziğin ve dansın hız kesmeden devam ettiğini fark etti oyuncular. O dönemlerin en popüler nefesli çalgısı olan yılankavi sazdan ara ara çıkan uzun ve pes bir nağme bozkırda tiz notalardan daha fazla ilerliyor ve kulaklarına yalnızca o ses geliyordu; ardından, dans edenlerden birinin ayağını her zamankinden daha büyük bir gürültüyle yere bastığını duyuyorlardı. Oyuncular eve biraz daha yaklaştıkça bu bölük pörçük sesler birbirini tamamladı ve "Nancy'nin Hayali" isimli şarkının nakaratının çalındığı anlaşıldı.

Clym oradaydı tabii ki. Dans ettiği kadın kimdi acaba? Muhtemelen Eustacia'nın tanımadığı, ondan çok daha kültürsüz bir kadın, baştan çıkarmanın ince yöntemiyle adamın kaderini hemen o anda çiziyordu. Bir erkekle dans etmek, on iki ay boyunca kontrollü bir şekilde canlı tutulması gereken ateşi bir saate sıkıştırıp adamı cayır cayır yakmak demektir. Tanışma aşamasını geçirmeden flört aşamasına, flört aşamasını yaşamadan evlenme aşamasına geçmek, yalnızca bu asil yoldan yürüyeceklerin uyacakları kuralların bir kenara bırakılması demektir. Eustacia içeride olanları dikkatle gözlemlemek ve Clym'in kalbinin nereye doğru attığını görmek istiyordu.

Maceracı hanımefendi beyaz çitlerin arasından geçen oyuncu kumpanyasını takip etti, verandaya gelince durdu. Üst kattaki pencerelerin arasından aşağı doğru sarkan kalın sazlıklarla örtülmüştü ev; ay ışığının doğrudan vurduğu ön kısmı aslında beyaz renkteydi, fakat devasa bir sarmaşıkla kaplandığından büyük bölümü karanlıkta kalıyordu.

Dansın evin iç odalarında değil, sokak kapısının tam arkasında devam ettiği hemen belli oldu. Tam da kapıya vuran seslerden anlaşılıyordu dans edenlerin eteklerinin birbirine sürtündüğü, dirseklerinin birbirine değdiği, bazen de omuzlarının birbirine çarptığı. Eustacia, her ne kadar bu eve en fazla iki mil mesafede

oturuyor olsa da antikaya dönmüş bu eski evin iç kısımlarını hiç görmemişti. Kaptan Vye'la Yeobright'lar arasında pek bir tanışıklık yoktu; Kaptan, Mrs. Yeobright'ın kocasının ölümünden kısa bir süre önce, oraların yabancısı olarak gelmiş ve Mistover Tepesi'nde uzun zamandır boş duran evi satın almıştı; bir dostluk kurdulardıysa da bu, ölümün ve kadının oğlunun ayrılmasının ardından yitip gitmişti.

"Kapının arkasında antre yok mu?" diye sordu Eustacia, verandada bekleşiyorlardı.

"Yok," dedi Müslüman Savaşçı'yı oynayan delikanlı. "Kapı doğrudan öndeki salona, eğlencenin devam ettiği yere açılıyor."

"O zaman dansı durdurmadan kapıyı açamayız."

"Öyle. Onlar bitirene kadar burada oyalanmalıyız, çünkü hava kararıktan sonra arka kapıyı da sürgülemişlerdir."

"Fazla uzun sürmez işleri," dedi Noel Baba.

Ne var ki, olaylar hiç de Noel Baba'nın söylediği gibi gelişmedi. Sazlar bir kez daha çalmayı bitirdi; ardından, sanki ilk defa tellere dokunuyormuşçasına ateşli ve duygulu bir şekilde, kaldıkları yerden bir kez daha başladılar çalmaya. Şu anda çaldıkları, belirgin bir başlangıcı, ortası ya da sonu olmayan, hevesli bir kemancının rüyalarını dolduran bütün dans müzikleri arasında sonsuzluk fikrini belki de en çok yansıtan o parçaydı: Meşhur "Şeytanın Rüyası". Ay ışığında dışarıda bekleyenler, dans edenlerin ara ara, kendi etraflarında alışkın olduklarından daha hızlı döndükçe kapıya çarptığı ayak burunlarının, topuklarının sesini duyup notaların şiddetinin dansların taşkınlığını arttırdığını hayallerinde az çok canlandırabilirdi.

İçeriden gelen müziği, sesleri dinlemek ilk beş dakika oyuncuların ilgisini yeterince çekti. O beş dakika on dakikaya, derken on beş dakikaya uzadı; fakat o hareketli parçanın bitmek üzere olduğunu işaret eden hiçbir ses duyulmadı. Kapıya çarpmalar, kahkahalar, yere sert basmalar her zamanki canlılığıyla devam ettikçe dışarıda olmanın keyfi de önemli ölçüde azaldı.

"Mrs. Yeobright neden böyle partiler veriyor?" diye sordu Eustacia, içerideki eğlencenin bu kadar coşkulu olmasına biraz şaşırmıştı.

"Bu salonda daha iyi partiler verdiği olmuştu Mrs. Yeobri-

ght'ın. Hiç ayrım yapmadan sıradan komşularını, işçilerini davet etti partiye; maksat onları doyurmak, güzelce eğlendirmek. Oğluyla birlikte o hizmet ediyor gelenlere."

"Anladım," dedi Eustacia.

Kulağını kapıya yapıştırıp "Bu son parça herhalde," dedi Aziz George. "Genç bir erkekle kadın az önce şu köşeye savruldu; adam kadına 'Ah, maalesef; şimdilik yollarımız ayrılıyor, canım,' dedi."

Ayağını sertçe yere vurup "Tanrı'ya şükür," dedi Türk Sipahi ve oyuncuların her birinin sahnede taşıdığı, geleneksel mızrağı duvara dayadığı yerden aldı. Ayağındaki çizmeler diğer delikanlıların giydiğinden daha ince olduğundan, kırağıdan ayakları ıslanmış, üşümüştü.

Anahtar deliğinden bakan Cesur Asker "Yemin olsun, bir on dakika daha bekleyeceğiz," dedi; sazlar hiç ara vermeden başka bir parçaya geçiyordu. "Castle Dede köşede durmuş, dans sırasının kendisine gelmesini bekliyor."

"Çok sürmez; üçerden altı kişilik bir dans bu," dedi Doktor.

"Dans etsinler, etmesinler, biz niye içeri girmiyoruz? Bizi onlar çağırdı," dedi Müslüman Savaşçı.

Isınmak için sokak kapısıyla bahçe kapısının arasını hızlı adımlarla arşınlayan Eustacia, tartışmaya yer bırakmayan bir ses tonuyla "Kesinlikle olmaz," dedi. "Aralarına dalıp, danslarını kesersek kabalık etmiş oluruz."

"Okula bizden biraz daha fazla gittiği için kendini bir şey sanıyor bu çocuk," dedi Doktor.

"Cehenneme kadar yolun var!" dedi Eustacia.

Oyunculardan üç dört tanesi aralarında fısıldaştı, ardından biri Eustacia'ya dönüp, kibarlığını bozmadan "Söyler misiniz? Siz Miss Vye olabilir misiniz acaba? Biz kesinlikle o olduğunuzu düşünüyoruz."

Eustacia sakince "Ne isterseniz onu düşünün," dedi. "Fakat kadınlar hakkında sağda solda konuşmamak da erkekliğin şerefindendir."

"Hiçbir şey söylemeyeceğiz, efendim. Şerefimiz üzerine söz veriyoruz."

"Teşekkür ederim," dedi Eustacia.

Tam o sırada kemanlar tellerini gıcırdatarak çalmayı bitir-

di; yılankavi saz son notaya öyle bir yüklendi ki neredeyse çatı uçacaktı. Oyuncular, içerisinin nispeten sessizleşmesinden, dans edenlerin yerlerine oturduğu sonucunu çıkarınca Noel Baba kapıya yaklaştı, sürgüyü kaldırdı ve başını kapıdan içeri uzattı.

Konuklardan birkaçı hep bir ağızdan "Ah, maskeli eğlence için geldiler!" diye bağırdı. "Oyunculara yer açın."

Bunun üzerine sırtında kamburuyla Noel Baba içeri girdi; devasa sopasını sağa sola sallıyor, bir bakıma oyunculara oynayabilecekleri bir yer açmaya çalışıyor, bir yandan da oyunculara kafiyeli sözlerle, hoş karşılansalar da karşılanmasalar da artık gelmiş olduklarını haber veriyordu. Sözlerini şöyle bitirdi:

Açılın, açılın, muhterem evlatlarım,
Burayı seslerimizle çınlatalım;
Aziz George'un anısına,
Noel'de bu oyunu oynayalım.

Konuklar bunun üzerine odanın bir ucuna toplandı, kemancı yaylardan birini düzeltmeye uğraştı, yılankavi sazı çalan müzisyen ağızlığını temizledi ve oyun başladı. Dışarıda bekleyenlerden içeriye ilk giren, Aziz George'un yanında savaşan Cesur Asker'di:

İşte, Cesur Asker karşınızda,
Kelle uçuran derler bana,

diye başlayıp devam etti. Bu konuşma, kâfire meydan okuyarak sona erdi; çağrının muhatabı, Türk Sipahi olarak içeri girmesi gereken Eustacia'ydı. Henüz sahneye çıkmamış diğerleri gibi o da verandayı aydınlatan ay ışığının altında bekliyordu. Son derece doğal hareketlerle, hiç teklemeden, içeri girdi ve konuşmaya başladı:

İşte karşınızdayım, Türk Sipahi'yim ben,
Savaşmayı Türk topraklarında öğrendim;
Bu gözü pek adamla savaşacak kadar cesurum,
Kanı kaynıyorsa soğuturum!

Fark edilmeyeceğinden gayet emin olan Eustacia, seyircilere hitap ederken başını dik tutmuş ve elinden geldiğince kaba bir aksanla konuşmuştu. Gelgelelim, kim olduğunun anlaşılmaması için bütün dikkatini oyuna vermesinin gerekmesi, bu sahneyi ilk defa oynuyor olması, kandillerin etrafı ışıl ışıl aydınlatması, önünde kurdelelerin sarktığı ve yüz hatlarını saklayan miğferin görüşünü zorlaştırması, o sırada kimlerin oyunu izlemek üzere salonda bulunduğunu anlamasını kesinlikle imkânsız hâle getiriyordu. Kandillerin durduğu masanın öbür tarafında oturan birilerinin yüzlerini zorlukla seçebilmiş, başka da bir şey görememişti.

Bu sırada, Cesur Asker rolünü oynayan Jim Starks öne çıkmış ve Türk Sipahi'ye ters ters bakarak cevabını vermişti:

O Türk Sipahi sensen anlayalım,
Kılıcını çek de artık savaşalım!

Hem de nasıl savaştılar: Eustacia'nın doğal olamayacak kadar zayıf kılıç darbesiyle Cesur Asker'in katledilmesi, onu oynayan Jim'in, rolünü abartarak oynamaya bayıldığından, kendini taş zemine kütük gibi bırakması ve düşmenin şiddetiyle neredeyse omzunun çıkmasıyla sonuçlandı bu çarpışma. Türk Sipahinin nispeten cılız bir sesle birkaç kelime daha söylemesinin ve hem Aziz George'la hem de onun yanındaki herkesle savaşacağını ilan etmesinin ardından o çok bilinen tiradını okuyarak bütün heybetiyle sahneye çıktı Aziz George:

İşte ben, Aziz George, bütün cesaretimle,
Kılıcım ve mızrağımla karşınızdayım,
Ejderhayla dövüşüp onu kurban etmekle,
Mısır Kralı'nın kızı güzel Sabra'yı kazandım;
Hangi ölümlü cesaret eder,
Karşısına çıkmaya kılıcımın?

Eustacia'yı ilk tanıyan delikanlıydı bu; şimdi de Eustacia ona, Türk Sipahi olarak, münasip bir dille meydan okuyunca ve hemen onunla savaşmaya başlayınca çocuk da kılıcını mümkün olduğu kadar nazik bir biçimde kullanmak için bilhassa çaba harcadı. Si-

pahi yaralanınca, rolü gereği, bir dizinin üzerine çöktü. Ardından Doktor sahneye çıktı, yanında taşıdığı şişeden Sipahiye bir yudum içirip onu kendine getirdi ve savaş yeniden başladı; Türk Sipahi aldığı her darbeyle biraz daha yıkıldı ama direndi, ta ki yenilgisi kesinleşene kadar; bu kadim oyunda da gerçek hayatta söylendiği kadar zor olmuştu Türk'ü öldürmesi.

Bu ağır ağır yere yıkılış, aslında, Eustacia'nın Türk Sipahi karakterini, kısa bir rol olmamasına rağmen neden kendine en uygun rol olarak gördüğünü açıklayan sebeplerden biriydi. Ayakta dururken birden yere kapaklanmak –savaşan diğer karakterlerin sonu öyleydi– bir genç kıza yakışmazdı. Fakat Türk gibi ölmek, yıkıldıkça daha çok direnmek kolaydı.

Eustacia şimdi oyundaki katledilmiş karakterlerden biriydi; gerçi yüzükoyun yerde yatmıyordu, çünkü sırtını ayaklı saatlerden birine yaslayacak şekilde yıkılmayı, öyle olunca da başını yüksekte tutmayı başarmıştı. Aziz George, Müslüman Savaşçı, Doktor ve Noel Baba karakterleriyle devam etti oyun; Eustacia ise –artık bir rolü kalmadığından– ilk defa etrafındaki manzarayı seyredecek ve onu oraya çekmiş kişiye bakınacak kadar rahatlamıştı.

İKİSİ YÜZ YÜZE BAKIYOR

VI

SALON davetlilerin burada dans edebilmesi için hazırlanmış, büyük meşe masa şöminenin önüne siper duracak kadar geriye çekilmişti. Çoğunun yüzüne sıcak basmış, nefesi sıklaşmış davetliler gruplar hâlinde masanın her iki ucunda, arkasında ve şöminenin kenarında duruyordu; alelacele etrafına bakmaya çalışan Eustacia bunlardan bazılarının Egdon Heath dışından gelmiş, hâli vakti yerinde kişiler olduğunu fark etti. Thomasin, Eustacia'nın tahmin ettiği üzere, ortalıkta görünmüyordu; dışarıda beklerken üst kattaki pencerelerden birinden ışık vurduğunu hatırladı; muhtemelen Thomasin'in odasının penceresiydi orası. Şöminenin yan tarafındaki koltuktan dışarıya birinin burnu, çenesi, elleri, dizleri ve ayak uçları taşıyordu; bu uzuvları birleştirince Mrs. Yeobright'a bahçe işlerinde ara ara yardım eden ve bu yüzden de davetlilerden biri olan Cantle Dede'yi gördüğünü anladı. Cantle Dede'nin önüne dağ gibi yığılmış turba kömürlerinden çıkan duman, tencerelerin asıldığı kancaların etrafında dolanarak yükseliyor, çatıya çarpıyor ve kirişlerin arasında kayboluyordu.

Eustacia'nın gözü çok geçmeden salonun başka bir tarafına takıldı. Şöminenin diğer tarafına, önü bu kadar geniş ve açık bir ateşten çıkacak dumanı bacadan yukarıya ancak kuvvetli bir rüzgârın çekebileceği bu gibi şöminelerin vazgeçilmez aksamı olan yüksek sırtlı uzun tahta kanepeyi koymuşlardı. Her tarafı açık araziyi korumak için doğuda bir sıra ağaca ya da bah-

çeyi korumak için kuzey duvarına nasıl ihtiyaç duyulursa, eski usul şöminelerin mağara genişliğindeki ocaklarını korumak için de bu kanepe gereklidir. Kanepenin dış tarafı kandillerin titrediği, saçların dalgalandığı, genç kadınların ürperdiği, yaşlı adamların hapşırdığı bir yerdir. İç tarafıysa cennettir. Cereyanda kalmaz o kanepede oturanlar, sırtları da yüzleri kadar ısınır; camekânda yetiştirilen kavun nasıl vaktinden evvel tatlanırsa, ateşin sıcaklığı da orada oturanlara şarkılar söyletir, eski hikâyeler anlattırır.

Gelgelelim, kanepede oturanlar çekmiyordu Eustacia'nın ilgisini. Kanepenin koyu renk ahşaptan üst kısmında diğerlerinden kesinlikle ayırt edilen bir sima belirdi. Bu yüzün sahibi, kanepenin Eustacia'ya uzak köşesine yaslanmış kişi, Clement, ya da buradakilerin kullandığı ismiyle, Clym'di; başka biri olamayacağını anlamıştı Eustacia. Rembrandt'ın en etkileyici tablolarından birinin küçücük bir kısmına bakıyor gibiydi. Kanepeye yaslanmış duran adamın görüntüsü tuhaf bir biçimde kendine çekiyordu insanı: Bütün vücudu görülebilir olmasına rağmen yüzü dışında hiçbir yerini fark etmiyordu bakan kişi.

Orta yaşlı biri bu yüzün genç bir erkeğe ait olduğunu düşünürdü düşünmesine ama genç biri de bu yüzde olgunlaşmamışlığın izlerini kesinlikle görmezdi. Geride bıraktığı yıllardan ziyade edindiği tecrübelerle yaşını gösteren o yüzlerden biriydi bu gerçekten. Jared'in, Mahalaleel'in[39] ve Büyük Tufan'dan önce yaşamış diğer insanların ne kadar yaşadığı, geçirdiği yılların sayısına bakarak rahatlıkla anlaşılabilse de modern çağda bir erkeğin yaşı, ne kadar dolu dolu yaşadığıyla ölçülmelidir.

Neredeyse kusursuzluğa varan bir özenle biçimlendirilmişti yüzü. Buna karşılık, o yüzü taşıyan kafanın içindeki zihin, sırf yeni gelişen tuhaf alışkanlıklarının izini sürebilsin diye bir karalama tahtası olarak kullanmaya başlamıştı onu. Bu yüzde görülebilen güzellik göz açıp kapayıncaya kadar zihnin parazitleriyle, yani düşüncelerle yerle bir edilecekti; halbuki o parazitler, zarar verebileceği hiçbir şeyin olmadığı, daha sade hatlarla çizilmiş bir surattan bes-

39. Eski Ahit'e göre (Yaratılış, 5:17-18) Jared 962, babası Mahalaleel ise 895 yıl yaşamıştı. (ç.n.)

lense de olurdu. Tanrı Clym Yeobright'ı insanı yıpratan o derin derin düşünme alışkanlığından korumuş olsaydı, insanlar ona bakıp "Yakışıklı bir adam," derdi. Daha keskin yüz hatlarının arkasında işlemiş olsaydı beyni "Düşünen bir adam," derlerdi. Gelgelelim, içerideki yoğun çaba dışarıdan görünen simetriyi zorluyor, bakışlarına benzersiz bir hava katıyordu.

Ona bir kez bakan insanların onu dikkatle incelemeye başlamasının sebebi buydu. Yüzü, bir bakışta çıkarılabilecek anlamlarla doluydu. Düşünmekten yorgun düşmemiş olmamakla birlikte, etrafını incelemenin getirdiği kimi işaretler yine de oluşmuştu adamın yüzünde; rahat bir öğrencilik dönemi geçirdikten hemen sonra iş hayatına atılan erkeklerde dört beş yıl çalıştıktan sonra böyle izlerin görülmesine o kadar da ender rastlanmaz. Düşünmenin insanın bedenini hasta ettiğini göstermiş, ideal fiziksel güzelliğin duygusal gelişimle ve hayatta her şeyin birbiriyle ilintili olduğunun bütünüyle kabul edilmesiyle bağdaşmadığını dolaylı yoldan ispat etmişti zaten. Hayatın enerjisinden beslenmek zorundadır zihin etrafa ışık saçmak için, oysa beden her halükârda ihtiyaç duyar o enerjiye. Talebin iki ayrı yerden, arzın ise tek bir yerden gelmesinin sebep olduğu o içler acısı manzara işte burada kendisini göstermeye başlamıştı.

Filozoflar kimi insanlara baktıklarında düşünenlerin fâniliğine ah ederken sanatçılarsa fânilerin düşünmek zorunda kalışına ah eder. Bu yüzden, Clym Yeobright'ı tepeden tırnağa incelediklerinde, gerekçeleri ayrı olsa da ruh ile bedenin karşılıklı ve yıkıcı bir bağımlılık ilişkisi içinde olduğuna gayriihtiyari kanaat getirir ve durumu esefle karşılarlar.

Adamın bakışları, dış dünyanın verdiği can sıkıntısına tabiatından gelen bir neşeyle karşı koymaya çalıştığını ancak pek de başarılı olamadığını anlatıyordu. O bakışlar adamın yalnızlığına işaret etse de aslında daha fazlasını ele veriyordu. Yaradılışı itibarıyla hayat dolu insanlarda genellikle rastlandığı üzere, gelip geçici insan bedeninde zincirlenmiş bir hâlde, utanç içinde duran tanrısal varlığın ışığı yolunu bulup dışarıya vuruyordu.

Eustacia'nın nasıl etkilendiği açıkça görülüyordu. Öncesinde heyecanın doruklarına tırmanmış olduğundan en sıradan adamdan bile etkilenebilecek bir ruh hâlindeydi. Clym Yeobright'ı kar-

şısında görmekse onu allak bullak etmişti.

Oyundaki diğer sahneler de sona erdi: Müslüman Savaşçı'nın kellesi uçuruldu, Aziz George muzaffer oldu. Sonbaharda mantar yetişmesine ya da baharda kar yağmasına ne kadar yorum yaparlarsa oyunun ardından da o kadar yorum yaptı davetliler. Oyuncular gibi onlar da bu gösteriyi ağırkanlılıkla karşıladılar. Keyif dolu ve işin aslı, her Noel'de geçirilmesi gereken anlardı bunlar; üzerinde daha fazla konuşmaya da gerek yoktu.

Davetliler oyunun ardından âdet olduğu üzere o ağlamaklı şarkıyı söylerken oyunda ölen bütün erkekler, Napolyon'un askerlerinin dirilişini anlatan o şiirde olduğu gibi, sessizce ve huşu içinde ayağa kalktılar.[40] Ardından kapı açıldı ve Fairway eşikte belirdi, yanında Christian ve biri daha vardı. Oyuncular nasıl dansın sona ermesini beklemişse onlar da dışarıda oyunun sona ermesini beklemişti.

"Gelin, gelin," dedi Mrs. Yeobright; Clym de onları karşılamak üzere kapıya gitti.

"Niye bu kadar geç kaldınız. Cantle Dede ne zamandan beri burada; evleriniz çok yakın olduğundan birlikte gelirsiniz zannetmiştik."

"Evet, daha erken gelmem gerekirdi," dedi Mr. Fairway, kirişlere bakıp şapkasını asacağı çiviyi aradı, fakat her zaman kullandığına bir ökse otunun, duvarlardaki çivilereyse istisnasız çobanpüskülü demetlerinin asılı olduğunu gördü; en sonunda, mumların durduğu kutuyla ayaklı saatin arasına güç belâ yerleştirmek suretiyle şapkasından kurtuldu. "Daha erken gelmeliydim," diye kaldığı yerden devam etti konuşmaya, biraz daha kendinden emindi bu defa, "fakat bu partileri bilirim, bazen çok kalabalık olur, o yüzden ben de siz biraz rahatladıktan sonra geleyim, diye düşündüm."

"Ben de öyle düşündüm, Mrs. Yeobright," dedi Christian içtenlikle, "fakat Cantle Dede o kadar hevesliydi ki hiç usul erkân dinlemedi, daha karanlık çökmeden evden ayrıldı. İhtiyar bir adamın o kadar erken gitmesinin hiç yakışık almayacağını söyledim ama onun bir kulağından girip öbüründen çıktı."

40. Yazar burada, Avusturyalı şair Joseph Christian von Zedlitz'in (1790-1862) "The Midnight Review" adlı şiirine gönderme yapıyor. (ç.n.)

Oturduğu koltuğa tüneyen Cantle Dede "Hadi oradan! Oyalanıp da eğlenceyi mi kaçırsaydım?" dedi.

Fairway bu sırada Clym Yeobright'ı süzmeyi bitirmişti. "Bakın, belki bana inanmayacaksınız ama," dedi salondaki diğer insanlara, "Egdon Heath'in evladı olan bu beyefendiyle başka bir yerde karşılaşmış olsaydım onu asla tanıyamazdım; o kadar değişmiş ki."

"Sen de değişmişsin, Timothy, galiba eskisinden de iyisin," dedi Clym Yeobright, bir yandan da Fairway'in ne kadar sağlam durduğuna bakıyordu.

Ayağa kalktı ve boyu Clym'in göz hizasını biraz aşacak seviyeye gelince durdu Cantle Dede, "Mr. Yeobright, bana da bakın. Ben de eskisinden daha iyiyim, öyle değil mi?" dedi; Clym onu baştan aşağı bir süzsün istiyordu.

Eline kandili alıp Cantle Dede'nin yüzüne yaklaştıran Fairway "Kesinlikle bakacağız," dedi; Fairway'in incelediği çehresi kandilin ışığıyla aydınlanan Cantle Dede gülücükler atmaya, genç bir delikanlı gibi elini kolunu sallamaya başladı.

"Sen çok değişmemişsin," dedi Clym Yeobright.

"Cantle Dede'de değişiklik varsa gençleştiğindendir," diye kararlı bir şekilde lafını iliştirdi Fairway.

Duyduklarından keyiflenmişti ihtiyar adam, "Elimde değil bu yaptıklarım, gurur da duymuyorum," dedi. "Ne var ki, bu kötü huylarımdan kurtulamıyorum; suçumu itiraf ediyorum. Evet, Cantle Efendi hep böyle biriydi, hepimiz biliyoruz. Fakat sizin yanınızda ben bir hiçim, Mr. Yeobright."

Kısık ve kalın bir sesle, Clym'e duyduğu hayranlık kimsenin kulağına gitsin istemez gibi, "Hepimiz öyleyiz," dedi Humphrey.

Cantle Dede "Eğer ben askerliğimi Müthiş Yerliler diye anılan birlikte (zekâmızdan ötürü öyle derlerdi bize) yapmamış olsaydım, gerçekten de Mr. Yeobright'ın yardımcılığını, hatta yardımcısının yardımcılığını yapacak hatırı sayılır bir adam olmazdı burada," dedi Cantle Dede. "Öyle olduğu hâlde bile biraz cılız kalıyoruz hepimiz onun yanında. Gelgelelim, 1804 yılında, Boney[41] karaya çıktığı zannedildiği için birliğin geri kalanıyla Bud-

41. Boney: Napolyon Bonapart. (ç.n.)

mouth'tan kaçarken dükkânların vitrinine baktığımız o gün nasıl göründüğümü hatırlıyorum: Bütün Güney Wessex'te benden daha endamlı tek bir adam bile olmadığı konuşulurdu. Elimde çakmaklı tüfeğim, süngüm, ayağımda tozluklarım, çenemin altından sımsıkı bağladığım miğferim ve pırıl pırıl parlayan teçhizatımla işte orada, genç bir kavak ağacı gibi dimdik duruyordum! Evet, komşularım, askerliğimi yaparken bakmaya doyamazdı insanlar bana. 1804'teki hâlimi görmeliydiniz benim!"

"Mr. Clym endamını anne tarafından almış neyse ki," dedi Timothy. "Mrs. Yeobright'ın erkek kardeşlerini iyi tanırdım. Bütün South Wessex'teki en uzun tabutlar onlar için yapılmıştı; buna rağmen zavallı George'u dizlerini biraz bükmeden tabuta sığdıramadıkları söylenirdi."

Christian hemen Fairway'in yanına geldi, "Tabut mu, hani nerede?" diye sordu. "Mr. Fairway, hayalet gören mi oldu yoksa?"

"Hayır, hayır, zihninin kulaklarına oyun oynamasına izin verme, Christian; ama erkek gibi davran sen de biraz," diye kızdı ona Timothy.

"Davranırım," dedi Christian. "Fakat düşünüyorum da dün gece gölgem tıpkı bir tabuta benziyordu. Komşular; insanın gölgesi tabuta benziyorsa bu neye işarettir? Korkacak bir şey yoktur, değil mi?"

"Korkmak da neymiş!" dedi Cantle Dede. "Tanrı şahidim olsun, Boney'nin kendisi dışında hiçbir şeyden korkmazdım, yoksa öyle bir asker olamazdım. Ah, ne kadar yazık, 1804'teki hâlimi görmediniz!"

Oyuncular artık gitmeye hazırlanıyordu, fakat Mrs. Yeobright onları bırakmadı, bir şeyler atıştırsınlar diye akşam yemeğine kalmalarını rica etti. Noel Baba, hepsinin adına, seve seve kabul etti bu daveti.

Evde biraz daha kalma fırsatının çıkmasına sevindi Eustacia. Gece vakti dışarıdaki soğuğu, ayazı düşününce ister istemez iki kat titriyordu kızın içi. Gelgelelim, evde oyalanmak da öyle kolay değildi. Mrs. Yeobright oyuncuların oturacağı tahta sediri salonda yer olmadığından salonla kiler arasına, kilere açılan kapıyı ortalayacak şekilde koydurmuştu. Oyuncular bu sedire sıralanıp oturdu; kapı açık kaldığından aslında hepsi hâlâ aynı odada sayılırdı. Ar-

dından Mrs. Yeobright oğlunun kulağına eğilip bir şeyler söyledi; o da salondan kilere gitti, içeri girerken kafasını kapıya asılı ökseotuna çarptı, sonra oyunculara kuru et, ekmek, kek, bal likörü ve mürver şarabı getirdi; küçük hizmetçi kız oyuncularla birlikte otursun diye servisi Clym ve annesi yaptı. Oyuncular miğferlerini çıkardı, yemeye içmeye başladı.

Elinde tepsiyle Türk Sipahi'nin başında duran Clym "İyi ama siz bir şeyler yemeyecek misiniz?" diye sordu o savaşçıya. İkramı geri çevirmişti kız, miğferi hâlâ başındaydı; yüzünü kaplayan kurdelelerin arasından yalnızca gözlerindeki ışıltı seçilebiliyordu.

"Hayır, teşekkür ederim," diye karşılık verdi Eustacia.

Müslüman Savaşçı araya girdi, özür diler gibi, "Daha çok genç o," dedi, "siz kusuruna bakmayın. Eski ekipten değil; bize katılmasının sebebi de diğerinin gelememesi."

"İyi ama o bir şeyler yemeyecek mi?" diye ısrar etti Clym Yeobright. "Bir bardak bal likörü ya da mürver şarabı içsin bari."

"Evet, onlardan tatsan iyi olur," dedi Müslüman Savaşçı. "Eve dönerken soğuğun içine işlemesini engeller."

Eustacia yüzünü açmadan yemek yiyemeyecek olsa da kimliğini açığa çıkarmadan rahatlıkla içki içebilirdi. Mürver şarabı teklifini kabul etti bunun üzerine; dudağına götürdüğü kadeh de kurdelelerin arasında kayboldu.

Sergiledikleri bu oyun sırasında kimliğim açığa çıkar mı diye şüpheye düştüğü anlar olmuştu Eustacia'nın, yine de korkuyla karışık bir neşe vardı içinde. İlk defa bir erkeğe hayranlık duymayı istemiş, o da Eustacia'ya, aslında ona değil de hayalî bir kişiye ilgi gösterince kızın duyguları tarifsiz bir karmaşaya sürüklenmişti. Kızın onu sevmiş olmasında adamın ona bu evde olağanüstü görünmesinin de rolü vardı; kızın onu sevmeye kararlı olmasındaki en büyük sebep, Wildeve'den bıkmasının ardından, birileri onu sevsin diye her şeyi yapabilecek bir duruma gelmiş olmasıydı. Ne olursa olsun adamı sevmesi gerektiğine inanmıştı ve bu inancını gerçekleştirmeye çalışıyordu Eustacia; rüyalarında hangi gün öleceklerini gördüklerine inanan ve hastalıklı hayal güçlerinin yaşattığı stresle bu kehaneti nihayet gerçekleştiren insanlardan etkilenmişti. Bir genç kızı belirli bir

saatte, belirli bir yerde aşkı bulabileceğine inandırdınız mı artık o işin geri dönüşü yoktur.

O sırada Clym Yeobright bu fantastik kılık değişikliğiyle kendini gizleyen varlığın cinsiyetini, onun hissettiği ve diğerlerine hissettirdiği duyguların enginliğini, diğer oyunculardan ne kadar farklı durduğunu hiç merak etmiş midir acaba? Aşk Tanrıçası Venüs kılık değiştirerek oğlu Æneas'ın yanına gelmiş, fakat oğlu, annesinin doğaüstü kokusunu tanıyıp onun kim olduğunu anlamıştı. Fâni bir kadın da duygularının tesiriyle etkilemeyi istediği erkeğe böyle gizemli bir koku yayıyorsa Clym Yeobright da o kılığın arkasında Eustacia'nın olduğunu artık anlamış olmalıdır. Kıza arzu dolu gözlerle baktı, ardından derin bir rüyaya dalar gibi oldu, sanki neyi seyrettiğini unutmuştu. O kısacık an sona erdi, Clym kızın yanından geçip gitti; Eustacia, ne içtiğinin farkında bile olmadan, şarabını yudumladı. Kızın ona tutkulu bir aşk beslemeyi önceden kafasına koymuş olduğu adam kilere girdi ve öbür uca doğru ilerledi.

Oyuncular, daha önce bahsedildiği üzere, salonda yer olmadığından bir ucu kilere uzanan sedire yerleşmişlerdi. Eustacia, biraz da utangaçlığından, sedirin en ortasına, hem kilerin içine hem de davetlilerin bulunduğu odaya hâkim yere oturmuştu. Clym içeri girdiğinde kızın gözleri de kilerin karanlığında onu takip etti. Kilerin öbür ucunda bir kapı vardı, tam Clym elini uzatmış kapıyı açacakken diğer taraftan biri açtı kapıyı ve içeriye ışık doldu.

O kişi, elinde kandili, endişeli, solgun yüzü ve meraklı bakışlarıyla Thomasin'di. Clym Yeobright onu gördüğüne memnun olmuş gibiydi, kızın elini sıkıca tuttu. "İnip yanımıza gelmekle doğrusunu yaptın, Tamsie," dedi içtenlikle, rüyasından uyanmış gibi oldu kızı görünce. "İyi ki geldin."

"Sessiz ol," dedi kız acele acele. "Sadece seninle konuşmak için aşağı indim."

"Niye bize katılmıyorsun?"

"Katılamam. Yani katılmasam daha iyi olur. Yeterince iyi hissetmiyorum kendimi; hem madem evde uzun süre kalacaksın, baş başa geçirmek için bol bol vaktimiz olacak demektir."

"Sen yokken o kadar keyif almıyorum burada olmaktan.

Hasta olmayasın sakın?"

"Birazcık hâlsizim, sevgili kuzenim," dedi oyunbaz bir edayla elini kalbinin üzerinde gezdirirken, "burası ağrıyor."

"Ah, annemin bu gece davet etmesi gereken başka biri mi vardı yoksa?"

"Hayır, hiç de değil. Sırf seninle konuşmak için aşağı indim, Clym. Sormak istediğim..."

Thomasin tam bunları söylerken Clym onun peşinden kilerin öbür tarafındaki odaya geçti; kapı kapandığından Eustacia ve yanında oturan oyuncu, bu gösterinin diğer tek tanığı, artık ne bir şey görebiliyor ne de duyabiliyordu.

Eustacia'nın tepesi atmış, yanakları al al olmuştu. Hemen bir tahmin yürüttü: Clym, eve geleli daha iki üç gün olduğundan, Wildeve'in kızı içine düşürdüğü acı verici durumdan henüz haberdar değildi. Thomasin, Clym evden ayrılmadan önce nasıl orada yaşıyorduysa yine aynı şekilde yaşamaya devam ediyordu; hâliyle Clym de hiçbir şeyden şüphelenmemişti. Eustacia o an Thomasin'i deli gibi kıskandığını hissetti. Thomasin'in kalbinin başka bir erkek için çarpıyor olması hâlâ mümkündü, fakat insanda merak uyandıran ve çok yer görmüş kuzeniyle aynı eve kapanıp kaldığı takdirde o çarpıntının ne kadar devam etmesi beklenebilirdi ki? Sürekli aynı ortamda bulunan, etrafta dikkatlerini dağıtacak tek bir şey bulunmayan bu ikisi arasında çok geçmeden bir yakınlık doğmayacağını kim söyleyebilirdi? Delikanlılığında Clym'in kıza duymuş olduğu sevgi tükenmeye yüz tutmuş olabilirdi ama o sevgiyi yeniden canlandırmak çok kolaydı.

Eustacia bu entrikaya kalkıştığı için kendine öfkeleniyordu. Başka biri ışıl ışıl parlayıp avantajı eline geçirirken o böyle bir kılığa bürünmek suretiyle kendini nasıl da göz göre göre harcamıştı? Bu karşılaşmanın onu nasıl derinden etkileyeceğini önceden bilse ne yapar eder, buraya kendisi olarak gelirdi. Karşısındakini yüzünün güzelliğiyle etkileyemez, duygularını gösterip cezbedemez, cilveleriyle ona hayal kurdurtamaz hâle gelmişti bütünüyle; sesinden başka ona ait hiçbir şeyi kalmamıştı. Zeus'un karısı Hera'nın gazabına uğrayan su perisi Echo'nun felaketini yaşadığını

hissetti.[42] "Bana burada kimse saygı duymuyor," dedi. Buraya bir delikanlı kılığında ve diğer delikanlılarla birlikte gelince ona delikanlı muamelesi yapılacağı gerçeğini göz ardı etmişti. Kendi etmiş, kendi bulmuştu; niye böyle hor görüldüğü açıkça ortadaydı fakat Eustacia o kadar hassaslaşmıştı ki insanların gerçeği bilmedikleri için böyle davrandığını aklına getirip de rahatlayamıyordu.

Kadınlar kılık değiştirip sahneye çıkmakla çok şey elde etmiştir. On sekizinci yüzyılın başlarında Polly Peachum'u oynayan kadının[43] ya da bu yüzyılın[44] başında Lydia Languish'i oynayan kadının sevdiğinin kalbini kazanmakla kalmamasını, düşeslik tacını da takmasını bir kenara koyalım,[45] başka onlarca kadın neredeyse sırf bu sebeple aşkı bulmuştur. Gelgelelim, Türk Sipahi, gözünün önünde uçuşan ve bir türlü açmaya cesaret edemediği kurdeleleri yüzünden şansını denemekten dahi mahrum bırakılmıştı.

Clym Yeobright kilere döndü, yanında kuzeni yoktu. Eustacia'ya iki üç adım kala durdu, sanki aklına yine bir düşünce takılmıştı. Eustacia'yı süzüyordu. Başını diğer tarafa çevirdi kız, huzursuz olmuştu, bu araf hâlinin ne kadar süreceğini anlamaya çalışıyordu. Birkaç saniye daha baktı ona Mr. Yeobright, ardından yine yoluna devam etti.

Aşkın peşinde koşarken hayal kırıklığına uğramak kimi tut-

42. Antik Yunan mitolojisine göre, Tanrı Zeus, güzel perilerle arkadaşlık etmeyi sever ve sık sık onları Dünya'da ziyaret eder. Zeus'un karısı Hera en sonunda şüphelenir ve Zeus'u suçüstü yakalamak için Olimpos Dağı'ndan iner. Echo (Yankı), Zeus'un ona emrettiği gibi onu korumaya çalışır ve Hera'nın gazabına katlanır. Hera, onu yalnızca kendisine söylenen son sözleri tekrar etmeye mahkûm eder. Bu yüzden Echo, Narkissos ile tanışıp ona âşık olduğunda, ona neler hissettiğini söyleyemez ve Narkissos'un kendine âşık olmasını izlemek zorunda kalır. (ç.n.)

43. Polly Peachum, John Gay tarafından 1728 yılında yazılan *"The Beggar's Opera"* oyununun baş kadın karakteri. Bu karakteri canlandıran Lavinia Felton, Bolton Dükü Charles Powlett'la evlenerek Bolton Düşesi unvanını almıştır. (ç.n.)

44. 19. yüzyıl. (ç.n.)

45. Lydia Languish, Richard Brinsley Sheridan tarafından 1775 yılında yazılan *"The Rivals"* oyununun baş kadın karakteri. Bu karakteri canlandıran Harriet Mellon, St. Albans Dükü William Beauclerk ile evlenerek St. Albans Düşesi unvanını almıştır. (ç.n.)

ku dolu kadınların elinde olmadan yaptığı bir şeydir. Seviyor, korkuyor, utanç duyuyordu Eustacia; duygularının karmakarışık olması onu son derece rahatsız etmişti. Bir an önce oradan kaçmak en büyük arzusuydu. Diğer oyuncuların hiç acelesi yok gibiydi; onları evin dışında beklemeyi tercih ettiğini yanındaki oyuncunun kulağına fısıldadı, elinden geldiğince kimseye görünmeden kapıya gitti, kapıyı açtı ve dışarı süzüldü.

Manzaranın dinginliği, ıssızlığı şüphelerini giderdi. Çitlere doğru ilerledi, yanına gelince kollarını üzerinde kavuşturup ayı seyretti. Kapı tekrar açıldığında Eustacia dışarı çıkalı çok olmamıştı. Oyuncu kumpanyasının geri kalanını görmeyi beklediğinden dönüp kapıya baktı; fakat gelen onlar değildi. Clym Yeobright onun gibi sessizce dışarı çıkmış ve kapıyı arkasından kapatmıştı.

Yürümeye devam etti Clym, kızın yanına gelince durdu. "Tuhaf bir düşünce peydahlandı kafamda," dedi, "bu yüzden de size sormak istiyorum. Kadın mısınız, yoksa ben mi yanılıyorum?"

"Kadınım."

Gözleri büyük bir ilgiyle Eustacia'nın üzerinde dolaştı adamın. "Kızlar da maskeli eğlencelere sık sık çıkıyor mu artık? Eskiden hiç çıkmazlardı."

"Şimdi de çıkmıyorlar."

"Siz niye çıktınız?"

Fısıldar gibi bir sesle "Heyecanlanmak, sıkıntılarımı atmak için," dedi.

"Sizin canınızı sıkan neydi?"

"Hayat."

"Can sıkıntısının sebeplerinden biri budur ve pek çok insan ona katlanmak zorunda kalır."

"Evet."

Uzun bir sessizlik oldu. En sonunda Clym "Heyecanlandınız mı bari?" diye sordu.

"Şu an, sanırım, heyecanlandım."

"Kimliğinizin ortaya çıkmasına canınız sıkıldı, demek ki?"

"Evet; gerçi sıkılabileceğini tahmin etmiştim."

"Gelmek istediğinizi bilseydim sizi memnuniyetle partimize davet ederdim. Gençken sizinle tanıştırılmış mıydım hiç?"

"Hiç tanışmamıştık."

"Tekrar içeri buyurmaz mısınız? İstediğiniz kadar kalabilirsiniz."

"Hayır. Başkalarının beni tanımasını istemiyorum."

"Pekâlâ, sırrınızı saklayacağım." Kısa bir süre düşündü ne söyleyeceğini Clym, ardından kibarca devam etti sözlerine: "Daha fazla rahatsız etmek istemem sizi. Tuhaf oldu tanışmamız; görgülü bir kadının böyle bir rolü oynamasının sebebini de sormayacağım."

Eustacia, Clym'in sanki öğrenmeyi umduğu sebebi açıklamayı istemedi; Clym de ona iyi geceler diledi, çitlerin yanından ayrılıp evin arka tarafına dolaştı, bir süre tek başına orayı arşınladı, ardından tekrar eve girdi.

İçinde yanan ateşle ısınan Eustacia artık oyuncu arkadaşlarını bekleyemezdi. Kurdelelerini geriye savurup yüzünü ortaya çıkardı, çiti açtı ve hiç vakit kaybetmeden bozkıra daldı. Acele etmedi yürürken. Büyükbabası bu saatte yatağındaydı; ay ışığının aydınlattığı gecelerde tepe bayır yürümeye o kadar sık çıkardı ki Eustacia, büyükbabası onun ne zaman gittiğine, ne zaman geldiğine hiç dikkat etmez, kendini oyalayacak bir şeyler bulur ve Eustacia da oyalansın isterdi. Eve varmaktan daha mühim bir mesele kurcalıyordu şimdi kızın kafasını. Clym Yeobright, eğer zerre kadar meraklandıysa, ister istemez onun adını öğrenecekti. Peki o zaman ne olacaktı? Maceranın nasıl sona ermiş olduğu aklına geldikçe, ara ara utanıp yüzü de kızarsa, kendisiyle iftihar eder gibi oldu ilk başta. Ardından şunu düşünmeye başladı yeniden ve içi buz kesti: Bu maceraya kalkışması neye yaramıştı? Halihazırda Yeobright ailesinin gözünde bir yabancıdan fazlası değildi. O adamı aşk bulutlarıyla sarıp sarmalamıştı yok yere ve bu Eustacia'nın felaketi olabilirdi. Bir yabancının aklını böyle çelmesine nasıl olmuş da izin vermişti? Thomasin'in Clym'le günlerce, bir aşkın her an alevlenebileceği kadar yakın bir mesafede yaşayacak olması bardağı taşıran son damlaydı; Clym'in kısa süreliğine geldiğini zannediyordu ama adamın o evde epey uzun zaman geçireceğini az önce öğrenmişti.

Mistover Tepesi'ndeki evin bahçesinin kapısına vardı, fakat kapıyı açmadan önce döndü ve bir kez daha yüzünü bozkıra çevirdi. Rainbarrow Höyüğü'nün silueti tepelerin üzerinde yükselirken ay da onun üzerinde yükseliyordu. Hava sessizlikle, insanın içini donduran soğukla yüklüydü. Manzara Eustacia'ya o âna kadar ta-

mamen aklından çıkıp gitmiş olan bir meseleyi hatırlattı. Tam bu gece saat sekizde, birlikte uzaklara kaçma teklifine nihai bir yanıt vermek üzere Rainbarrow'da buluşmaya Wildeve'e söz vermişti.

O gece, o saatte buluşmalarını kararlaştırmış olan Eustacia'nın ta kendisiydi. Wildeve muhtemelen buluşma yerine gelmiş, orada soğukta beklemiş ve büyük bir hayal kırıklığına uğramıştı.

Sakindi Eustacia, "Neyse, böylesi çok daha iyi oldu; benden duyup da üzülmedi," dedi. Wildeve şu anda isli bir camın ardında kalmış güneş gibiydi: Işıkları görülmüyor, yalnızca silueti seçilebiliyordu. Eustacia'nın böyle şeyleri söylemede büyük bir mahareti vardı.

Derin düşüncelere dalmış bir hâlde öylece durdu Eustacia; ardından Thomasin'in kuzeninin kalbini kazanma çabaları bir kez daha içine kuşku düşürdü.

"Ah, keşke Clym gelmeden önce Damon'la evlenmiş olsaydı Thomasin!" dedi. "Ben araya girmemiş olsaydım evlenecekti üstelik! Bilseydim, bir bilseydim!..."

Eustacia bir kez daha başını kaldırdı, içinde fırtınalar kopan derin gözlerini ay ışığına dikti; o kendine özgü hüznüyle, ürperiyormuş gibi iç çekti ve çatının karaltısına sığındı. Oyunda giydiği elbiseleri odunlukta çıkardı, katlayıp kaldırdı ve eve geçip odasına çıktı.

GÜZELLİK VE TUHAFLIK EL ELE VERİYOR

VII

İHTİYAR kaptan işlerine karışmamayı genellikle tercih ettiğinden torunu bir kuş gibi özgürdü, nasıl isterse öyle hareket ediyordu; fakat nasıl olduysa, büyükbaba, torununa neden gece o kadar geç saatte dışarı çıktığını sormayı ertesi sabah gerçekten de kendine iş edindi.

"Bir olay çıkar da heyecanlanır mıyım diye dolaştım, o kadar, büyükbaba," dedi Eustacia; uyuşuk uyuşuk pencereden dışarı bakıyordu ama o hâli, damarına basılırsa kopacak büyük bir fırtınayı gizliyordu.

"Olay çıkar da heyecanlanır mıyım... Şu söylediğini duyan da gençliğimdeki asi delikanlılardan biri zanneder seni."

"Yalnızım burada."

"Böylesi çok daha iyi. Kasabada yaşıyor olsaydım seni arayıp bulmak bütün zamanımı alırdı. Handan döndüğümde seni evde bulacağımı düşünüyordum kesinlikle."

"Ne yaptığımı gizlemeyeceğim. Macera yaşamak istedim ve maskeli eğlenceyi düzenleyen oyunculara katıldım, Türk Sipahi rolünü oynadım."

"Ne, hadi canım! Ha, ha! Tanrı iyiliğini versin! Beni şaşırttın, Eustacia."

"İlk temsilimdi bu, kesinlikle de sonuncusu olacak. Artık sen de biliyorsun; unutma, bu bir sır."

"Tabii ki. Ama, Eustacia, yapmadın, değil mi? Ha, ha! Tanrı

aşkına, kırk yıl önce olsa nasıl da hoşuma giderdi bu! Yalnız, aklından çıkarma, daha başka oyun yok kızım. Gece ya da gündüz, ne zaman istersen, çıkıp bozkırda yürüyebilirsin, bu beni rahatsız etmez; fakat bir daha asla erkek kılığına girmeyeceksin."

"Benden yana için rahat olsun, büyükbaba."

Eustacia'nın aldığı terbiye büyükbabasıyla daha ciddi meseleleri tartışmasına izin vermeyeceğinden konuşma burada kesildi; sert konuşması iyi sonuçlar doğuracak olsaydı bile astarı yüzünden pahalıya geleceğinden yapmazdı. Gelgelelim, Eustacia'nın kendini düşünmekten vazgeçmesi uzun sürmedi; ismini bile bilmeyen birine karşı içi tutkuyla ve tarifsiz bir merakla dolu olduğundan, Gezgin Yahudi Ahasuerus[46] gibi yerinde duramadı ve dört bir yanını saran o koyu kahverengi yabaniliğe doğru yola koyuldu. Biraz ilerisindeki dar bir geçitten çıkıp gelen meşum bir kızıllıkla karşılaştığında evine yaklaşık yarım mil uzaktaydı; tahmini doğruysa, güneşin ışığında solup matlaşan alevlere benzeyen bu görüntü Diggory Venn'in orada olduğunu işaret ediyordu.

Geçtiğimiz ay yeni bir parti aşıboyası satın almak isteyen çiftçiler Venn'i nerede bulabileceklerini sorduklarında "Egdon Heath'te," cevabını almışlardı. Her gün sordular, her gün aynı cevabı aldılar. Şimdiyse, Egdon'ı koyunlar ve çobanlardan ziyade yaban midillileriyle karaçalı biçicileri doldurmuş, koyunların ve çobanların çoğunun bulunduğu otlakların bir kısmı Egdon'ın kuzeyinde, bir kısmı da batısında kalmış olduğundan, Diggory'nin orada kamp kurması, Hz. Musa'nın Mısır'dan çıkarttığı İsrailoğulları'nı Zin Çölü'ne getirmesi gibi, sebebi ilk bakışta anlaşılmayan bir şeydi. Bulunduğu yer merkezîydi, mesleğini icra etmesi için de cazip fırsatlar sunuyordu. Gelgelelim, Diggory'nin Egdon Heath'te kalmaktaki temel amacı, hele ki onun gibi gezginlerin çoğunun kışın iş yapabilecekleri yerlere göç ettiği yılın bu kadar geç bir döneminde, aşıboyası satmak değildi.

Eustacia o yalnız adama baktı. Wildeve son görüşmelerinde ona Mrs. Yeobright'ın Venn'i Thomasin'in nişanlısı olmaya, yani

46. Efsaneye göre, Yahudi Ahasuerus, çarmıha gerilmeye götürüldüğünü gördüğü Hz. İsa'yla dalga geçtiği için lanetlenmiş ve Hz. İsa yeniden dirilene kadar amaçsızca dolaşma cezasına çarptırılmıştır. (ç.n.)

kendisinin yerine geçmeye hazır ve istekli bir aday olarak ortaya sürdüğünü söylemişti. Şekli şemali kusursuzdu adamın, genç ve hatları belirgin bir yüzü vardı, gözleri ışıl ışıldı, parlak zekâlıydı, üstelik istese hemen daha iyi bir işe geçip toplumdaki mevkisini yükseltebilecek bir konumdaydı. Venn'in bunu yapması mümkündü; ne var ki, Thomasin'in, yanı başında Clym Yeobright gibi bir kuzeni ve ona bütünüyle kayıtsız kalmayan Wildeve gibi biri varken, bir nevi toplumun dışına itilmiş bu garip adamı kabul etmesi ihtimal dahilinde değildi. Yeğeninin istikbalinden endişe duyan zavallı Mrs. Yeobright'ın bu âşıktan Thomasin'e bahsedip öbürünü gayrete getirmeye çalıştığını kestirmesi uzun sürmedi Eustacia'nın. Şimdi Yeobright ailesinin tarafını tutuyordu Eustacia ve Thomasin'in yengesinin gönlünden geçene uygun davranmaya karar verdi.

Tavşan derisinden kepini çıkartıp "İyi günler, hanımefendi," diyerek selamladı onu aşıboyası satıcısı, belli ki son görüşmelerinden sonra içinde bir kırgınlık kalmamıştı adamın.

Eustacia, kalın kirpiklerinin ardına gizlenen gözlerini kaldırıp da adamın gözlerine bakmaya pek zahmet etmeden "İyi günler, satıcı," dedi. "Bu kadar yakında olduğunu bilmiyordum. Araban da buralarda mı?"

Venn, elini kaldırmadan, dirseğiyle, büyüyüp neredeyse koruluk sayılacak kadar devasa boyutlara ulaşmış mor gövdeli böğürtlen çalılarıyla kaplı bir kuytuyu işaret etti. Böğürtlen çalıları, her ne kadar toplandığında kaba saba görünseler de yapraklarını en son döken mevsimlik çalılardan olduğundan, soğuktan kaçanlara kışın başlarında cömertçe kucak açarlar.

Çalı yumağının arkasında Venn'in arabasının tavanı ve içindeki bacanın ucu görülüyordu.

Eustacia daha ilgili bir ses tonuyla "Sen bu yakınlarda mı kaldın?" diye sordu adama.

"Evet, buralarda bir işim var."

"Yalnızca aşıboyası satmak değil maksadın herhalde?"

"Hiç alakası yok onunla.

"Miss Yeobright'la mı alakası var?"

Eustacia'nın yüz ifadesi ateşkes yapmayı ister gibi olduğundan adam açık yüreklilikle "Evet, efendim; onun yüzünden bu-

radayım."

"Onunla evlenmeniz yakın diye mi?"

Venn'in yanaklarının al al olduğu yüzündeki boyaya rağmen anlaşılıyordu. "Benimle alay etmeyin, Miss Vye," dedi.

"Doğru değil mi bu?"

"Kesinlikle değil."

Mrs. Yeobright'ın aşıboyası satıcısını yalnızca başka hiçbir çare kalmadığında başvurulacak biri olarak gördüğünden böylece emin oldu Eustacia; üstelik, rütbesinin tenzil edildiği haber bile verilmemişti adama. "Benim aklımda öyle kalmış, demek ki," dedi sakince; tam daha fazla konuşmadan oradan ayrılacaktı ki sağına dönüp baktığında, son derece iyi tanıdığı ve gördükçe canını yakan birinin bulunduğu tepeye çıkan kıvrımlı yollardan yukarıya doğru tırmandığını fark etti. Adam kıvrımlı yolda ilerlediğinden o sırada sırtı onlara dönüktü. Hızlıca etrafına baktı Eustacia; o adamdan kaçmanın yalnızca bir yolu vardı. Venn'e dönüp "Birkaç dakika arabanda dinlenmeme müsaade eder misin?" dedi. "Yerler ıslak, oturamam."

"Tabii ki, efendim; size yer hazırlayayım."

Adamın peşinden böğürtlen çalılarının öbür tarafına geçti Eustacia ve Venn'in çıkıp üç ayaklı tabureyi kapının hemen ağzına yerleştirdiği arabasının önünde durdu.

"Sizin için yapabileceğimin en iyisi bu," dedi Venn ve arabadan inip patikaya doğru ilerledi; bir aşağı bir yukarı yürürken piposunu tüttürmeye kaldığı yerden devam ediyordu.

Eustacia bir hamlede arabaya çıktı, yoldan görülmeyeceğinden emin bir şekilde tabureye oturdu. Çok geçmeden, aşıboyası satıcısı dışında birinin çalılıkta çıkardığı ayak seslerini, yolda karşılaşan iki adamın pek de dostça olmayan tavırlarla birbirlerine "İyi günler," dediğini ve içlerinden birinin yoluna devam ettiğini ve ayak seslerinin azaldığını duydu. Uzaklaşmakta olan bir adamın sırtını ve omuzlarını görene kadar boynunu uzatıp dışarıya baktı; sebebini bilmese de feci bir ıstırap duydu içinde. İnsan bir zamanlar sevdiği ancak yüreğinin artık onun için atmadığı biriyle beklenmedik bir anda karşılaşırsa, tabii eğer o kişiyi bir nebze olsa iyi anıyorsa, böyle rahatsız edici bir acı hissederdi.

Eustacia yoluna devam etmek için arabadan indiğinde aşı-

boyası satıcısı yanına geldi. Usulca "Yanımızdan geçen Mr. Wildeve'di, efendim," dedi; adamın onu görmeden geçip gitmesinin, arabada kimsenin onu göremeyeceği bir hâlde oturuyordu çünkü, kadını gücendirmesini beklediği yüzünden anlaşılıyordu.

"Evet, tepeyi tırmanırken gördüm onu," diye cevap verdi Eustacia. "Bunu niye söylüyorsun bana?" Aşıboyası satıcısı haddini aşmıştı bu soruyla, çünkü kadının geçmişte bu adamı sevdiğini biliyordu; fakat kadın duygularını belli etmemeyi başardığından, arasına mesafe koyduğu insanların fikirlerini bastırma gücüne sahipti.

Satıcı lafı hiç eveleyip gevelemeden "Bu soruyu sorabilmenize sevindim," dedi. "Düşünüyorum da dün gece gördüklerim demek boşa değilmiş."

"Öyle mi, ne gördün?" Eustacia adamın yanından ayrılmak istiyor, fakat ne bildiğini de öğrenmeyi arzuluyordu.

"Mr. Wildeve Rainbarrow Höyüğü'nde uzun süre bekledi, fakat beklediği hanımefendi gelmedi."

"Sen de bekledin galiba?"

"Evet, ben hep beklerim. Onun hayal kırıklığına uğradığını görmek hoşuma gitti. Bu akşam yine orada olacak Mr. Wildeve."

"Yine hayal kırıklığına uğrayacak. İşin aslı, satıcı, Thomasin'in Mr. Wildeve'le evlenmesini kolaylaştırmak, bu işe engel olmayı kesinkes istemeyen o hanımefendiyi çok mutlu edecek."

Venn bu itirafı duyunca hayretler içinde kaldı, fakat belli etmedi şaşkınlığını; belli etmiş olsaydı, gerçekleşmesini umut ettiği şeyi açığa çıkarmaya çok yaklaşacak bir cevap alabilirdi karşısındakinden; gelgelelim, gerçeğin ortaya çıkmasının pek de kesin olmadığı böyle karmaşık durumlarda genellikle de söylenmeden bırakılırdı o laflar.

"Mr. Wildeve'in bu gece yine Rainbarrow'a geleceğini nereden biliyorsun?" diye sordu Eustacia.

"Kendi kendine konuşurken duydum. Geleceğini söylediyse gelir."

Eustacia'nın ne hissettiği bir an için yüzüne yansıdı ve koyu siyah gözlerini adamın gözlerine dikip "Keşke ben de ne yapacağımı bilebilseydim," diye mırıldandı. "Ona kaba davranmak istemiyorum fakat onu yeniden görmek istemiyorum, ona iade etmem

gereken birkaç küçük eşya da var elimde."

"Eğer o eşyaları benimle göndermeyi uygun görürseniz, efendim, bir de yanına onunla bir daha konuşmak istemediğinizi belirten bir not yazarsanız, bu işi sizin için sessiz sedasız hallederim. Onun hakkında ne düşündüğünüzü bilmesinin en dolambaçsız yöntemi bu olur."

"Pekâlâ," dedi Eustacia. "Evime doğru yürüyelim, eşyaları ve notu sana orada veririm."

Yola koyuldu Eustacia, arapsaçı gibi birbirine dolanmış çalıların arasından ilerleyen patika son derece dar olduğundan aşıboyası satıcısı da resmen kadının ayak izlerine basa basa yürüyordu. Kaptan Vye'ın setin üstüne çıkmış, gemici dürbünüyle ufku taradığını gördü uzaktan; Venn'e olduğu yerde beklemesini işaret ettikten sonra tek başına eve girdi.

On dakika sonra elinde bir paket ve bir notla geri döndü; bunları Venn'e teslim ederken "Bunları benden alıp Wildeve'e götürmeye neden bu kadar isteklisin?" dedi.

"Bu da soru mu şimdi?"

"Sanırım böyle yaparak Thomasin'e bir şekilde faydanın dokunacağını düşünüyorsun. Onun evlenmesine yardımcı olmaya hâlâ mı can atıyorsun?"

Venn biraz etkilenmişti bu sözlerden. "Ben olsam onunla evlenmek için bu kadar beklemezdim," dedi zor duyulan bir sesle. "Fakat eğer Thomasin onunla evlenmeden mutlu olamayacaksa, benim vazifem de, gerçek bir erkek bunu yapar çünkü, onun o adamı elde etmesine yardımcı olmaktır."

Eustacia bu sözleri söyleyen nevi şahsına münhasır adamı merak dolu gözlerle süzdü. Tutkulu bir aşkın çoğu zaman temel öğesi, hatta bazen de tek öğesi olan o bencillikten tamamen azade olmak aşkın ne tuhaf bir biçimiydi! Aşıboyası satıcısının bu meseledeki tarafsızlığı, neden böyle yaptığının anlaşılması çok zor olduğundan, hak ettiği saygıyı görmüyordu; Eustacia saçma buldu adamın bu tutumunu.

"O hâlde ikimiz nihayet aynı fikirdeyiz," dedi kadın.

"Evet," dedi Venn, hüzünlenmişti. "Fakat Thomasin'le neden bu kadar ilgilendiğinizi bana söylerseniz, efendim, içim daha rahat olur. Çok ani ve tuhaf bir biçimde gelişti bu yakınlığınız."

Eustacia ne cevap vereceğini bilemez gibiydi. "Sana bunu söyleyemem, satıcı," diye soğuk bir yanıtla geçiştirdi.

Başka bir şey söylemedi Venn. Mektubu cebine koydu, Eustacia'yı başıyla selamladı, oradan uzaklaştı.

Wildeve höyüğün dibinden başlayıp tepesine çıkan uzun yokuşu tırmanmayı bitirdiğinde Rainbarrow bir kez daha gecenin karanlığına gömülmüştü. Tepeye ulaştığında hemen arkasındaki yolda bir karaltının ilerlediğini, ona yaklaştıkça da büyüdüğünü gördü. Eustacia'nın özel temsilcisiydi bu gelen. Wildeve'in omzuna dokundu adam. Sabırsız genç hancı ve eski mühendis, Ithuriel'in mızrağıyla dürttüğü Şeytan gibi irkildi bu dokunuşla.[47]

"Buluşma her zaman saat sekizde, burada," dedi Venn, "işte geldik, buradayız üçümüz de."

Hemen omzunun üstünden bakıp "Üçümüz mü?" dedi.

"Evet; siz, ben ve o. İşte o burada." Elinde tuttuğu mektubu ve paketi uzattı Venn.

Wildeve aldı onları, merak içindeydi. "Bunun ne demek olduğunu pek anlayamadım," dedi. "Siz neden buradasınız? Bir yanlışlık olmalı."

"Mektubu okuduğunuzda soru işareti kalmayacak kafanızda. Size ışık tutayım." Aşıboyası satıcısı kibriti çaktı, yanında getirmiş olduğu donyağı mumunu tutuşturdu ve kepini mumun alevine siper etti.

"Kimsiniz siz?" dedi Wildeve, yanındaki kişinin anlaşılması güç bir kırmızılıkta olduğunu mum ışığında fark etti. "Bu sabah tepede gördüğüm aşıboyası satıcısısın sen... O adam, o adam sensin..."

"Lütfen mektubu okuyun."

"Eğer diğerinden gelmiş olsaydı şaşırmazdım," diye mırıldandı Wildeve mektubu açıp okumaya başlarken. Yüzü ciddileşti.

47. John Milton'ın Kayıp Cennet şiirinde, Ithuriel, baş melek Cebrail tarafından Cennet Bahçesi'nde başıboş dolaşan Şeytan'ı aramaya gitmekle görevlendirilen iki melekten biridir. Ithuriel Şeytan'ı kurbağa şekline girmiş, uyuyan Havva'nın kulağına yakın bir yerde pusuya yatmış, düşünceleri i bozmaya çalışırken bulur. Mızrağıyla Şeytan'a dokunarak onun bir anda gerçek formuna dönmesine neden olur. (ç.n.)

Mr. WILDEVE,

Biraz düşündüm ve bundan sonra hiçbir şekilde haberleşmememizin en doğrusu olacağına kesin karar verdim. Bu meseleyi düşündükçe aramızdaki ilişkiyi sona erdirmek gerektiğine daha çok kanaat getiriyorum. Eğer bu iki yıl boyunca bana kayıtsız şartsız sadık kalmış olsaydınız şimdi beni kalpsizlikle suçlamaya biraz olsun hakkınız olurdu; fakat eğer sizin beni terk ettiğiniz süre zarfında benim neler çektiğimi, başka biriyle evlenmek için ona kur yapmanıza hiçbir şey söylemeden, bir kez bile aranıza girmeden, nasıl katlandığımı sakin bir kafayla değerlendirecek olursanız, tekrar bana döndüğünüzde kendi kalbimin sesine kulak vermeye hakkım olduğunu sanırım siz de kabul edersiniz. Size karşı duygularımın değişmiş olması, belki de benim bir hatamdan kaynaklanıyordur, fakat beni Thomasin için bırakıp gittiğinizi hatırlayacak olursanız, bana serzenişte bulunma hakkınızın pek olmadığını siz de görürsünüz.

Arkadaşlığımızın ilk başlarında bana verdiğiniz küçük hediyeleri bu mektubu size getiren kişiyle geri gönderiyorum. Thomasin'le nişanlandığınızı duyar duymaz onları iade etmiş olmam gerekirdi.

EUSTACIA.

Eustacia'nın ismine kadar geldiğinde, Wildeve'in mektubun ilk kısmını okurken takındığı ifadesiz tavrın yerine haysiyeti iki paralık edilmiş bir adamın ifadesi oturmuştu. Hırçınlaştı, "Beni koca bir aptal yerine koydular, öyle ya da böyle," dedi. "Bu mektupta ne yazdığını biliyor musun?"

Aşıboyası satıcısı bir melodi mırıldanmaya başladı.

"Bana cevap veremez misin?" diye sordu Wildeve hararetle.

"Ra-tam-tam-tam," diye devam etti satıcı mırıldanmasına.

Wildeve öylece durmuş, adamın ayaklarının dibine bakıyordu; ardından, Diggory'nin mum ışığıyla aydınlanan vücudunda yukarı doğru, başına ve yüzüne varana kadar, gezdirdi bakışlarını. "Ha-ha! Ne diyelim, galiba hak ettim ben bunu; baksana, ikisiyle de nasıl oynadım bugüne kadar," dedi en sonunda; kendine olduğu kadar Venn'e de söylüyordu bunu. "Şu hayatta bir sürü tuhaf

şey gördüm görmesine de senin kendi çıkarlarının aksine hareket edip bu mektubu bana getirmen kadar tuhafını görmedim."

"Benim çıkarlarım mı?"

"Tabii ya. Beni yeniden Thomasin'e kur yapmaya itecek hiçbir şey yapmamak senin çıkarınaydı çünkü o seni kabul etmişti artık, yani işte kabul eder gibi olmuştu. Mrs. Yeobright onunla senin evleneceğini söylüyor. Bu doğru değil o hâlde, değil mi?"

"Aman Tanrım! Bunu daha önce de duymuş ama inanmamıştım. Mrs. Yeobright ne zaman söyledi bunu?"

Az önce nasıl satıcı şarkı mırıldandıysa şimdi de Wildeve mırıldanmaya başladı.

"İnanmam buna," diye bağırdı Venn.

"Ra-tam-tam-tam," diye mırıldandı Wildeve.

Onu kınadığını belli eden bir tavırla "Aman Tanrım! Nasıl da taklitçiymişiz!" dedi Venn. "Bunu düzelteceğim. Hemen Thomasin'in yanına gidiyorum."

Emin adımlarla oradan uzaklaşan Diggory karanlıkta kaybolurken Wildeve ona küçümser gözlerle, sanki bir yaban midillisinden fazlası değilmiş gibi, baktı. Aşıboyası satıcısı artık görünmez olduğunda Wildeve de tepeden aşağı indi ve vadinin kapkara boşluğuna kendini bıraktı.

Bu iki kadını –ki bir zamanlar ikisi de onu gerçekten sevmişti– kaybetmek, kaderin katlanılamayacak kadar ağır bir cilvesiydi. Wildeve'in ismine leke sürdürmeden kendini bu durumdan kurtarmasının anahtarı Thomasin'deydi; onunla bir evlendi mi, Eustacia yaptıklarından ötürü uzun süren ve acı dolu bir pişmanlık yaşayacaktı, Wildeve öyle düşünüyordu. Sahneye çıkmayı bekleyen yeni erkekten habersiz olduğundan, Eustacia'nın kalbi kırılmış âşık rolünü oynadığını zannetmesi şaşırtıcı değildi. Wildeve'in o mektubun bir anlık öfkeyle yazılmış olmadığına inanması, o satırlardan Eustacia'nın onu gerçekten Thomasin'e bıraktığı sonucunu çıkarması için Eustacia'nın o adamın etkisiyle baştan aşağı değiştiğini önceden biliyor olması gerekirdi. Yeni tutkusuna kavuşmanın tamahkârlığıyla Eustacia'nın cömertleştiğini, kuzenlerden birine göz koyup diğeriyle canının istediği gibi oynadığını, Clym'e el koymaya heves ettiği için Wildeve'e yol verdiğini kim bilebilirdi ki?

Bir an önce evlenmeye ve o mağrur kızın kalbini paramparça

etmeye kararlı olan Wildeve kendi yoluna gitti.

Bu sırada Diggory Venn arabasına dönüp oturmuş, dalgın dalgın sobaya bakıyordu. Yeni hayaller kurabilecekti artık. Gelgelelim, Mrs. Yeobright'ın onu yeğeniyle evlenebilecek bir aday olarak görmesi ne kadar umut verici olursa olsun, bizzat Thomasin'in kalbini kazanması için mutlaka yerine getirmesi gereken bir şart vardı ve o şart da şimdiki yabani hayat tarzından feragat etmesiydi. Bunu yapmakta pek bir zorluk görmedi.

Thomasin'i görmek ve aklından geçenleri ayrıntısıyla ona anlatmak için ertesi günü bekleme lüksü yoktu Venn'in. Büyük bir aceleyle baştan aşağı temizlenmeye başladı, kutunun birinden temiz bir takım kıyafet çıkardı ve yaklaşık yirmi dakikada, kıpkırmızılığı bir günde geçmeyecek yüzü dışında hiçbir yerinden aşıboyası satıcısı olduğu anlaşılmayacak bir hâlde arabadan çıktı. Kapıyı kapatıp üzerine bir de asma kilit geçirdi ve Blooms-End'deki eve doğru yola koyuldu.

Venn beyaz çitlere varıp bahçe kapısını açmak üzere elini uzattığında evin kapısı açıldı, ardından çabucak kapandı. Bir kadın silueti içeri süzüldü. Aynı anda bir adam, belli ki kadınla verandada oturuyordu, evden bahçe kapısına doğru ilerledi ve Venn'le göz göze gelene kadar yürümeye devam etti. Wildeve yine ortaya çıkmıştı.

"Sen de ne hızlıymışsın, be adam!" dedi Diggory alay eder gibi.

"Sen de yavaşmışsın, zaten anlayacaksın birazdan," dedi Wildeve. "Üstelik," dedi sesini alçaltıp, "şimdi geri dönsen de olur. Ona ben talip oldum ve teklifimi kabul ettirdim. İyi geceler, satıcı!"

Wildeve bunları söyledikten sonra yürüyüp gitti.

Her ne kadar gereğinden fazla umutlanmamış olsa da Venn'in kalbine bir ağırlık çöktü. Ne yapacağını bilmez bir hâlde çitlere yaslandı, on beş dakika kadar öyle bekledi. Ardından bahçeye girdi, eve doğru yürüdü, kapıyı çaldı ve Mrs. Yeobright'ı görmek istediğini söyledi.

Venn'i içeri davet etmek yerine kadın verandaya çıktı. On on beş dakika kadar ölçülü ve alçak sesli bir konuşma geçti ikisinin arasında. Derken Mrs. Yeobright içeri girdi, Venn ise üzgün bir hâlde tekrar bozkıra doğru yürüdü. Arabasına tekrar vardığında

feneri yaktı, ne hissettiği yüzünden anlaşılmaz bir hâlde derhal o en iyi kıyafetlerini üzerinden çıkarmaya başladı ve birkaç dakika geçmeden, mesleğine sımsıkı sarılmış ve başka biri olmaya bir daha yeltenmeyecek o aşıboyası satıcısı hâliyle yeniden arabanın önüne çıktı.

YUMUŞAK KALPLİ BİRİ KENDİNDE GÜÇ BULUYOR

VIII

O akşam Blooms-End'deki evin içi, her ne kadar sıcak ve rahat olsa da nispeten sessizdi. Clym Yeobright evde değildi. Noel partisinin ardından birkaç günlüğüne yaklaşık on mil uzaktaki bir dostunu ziyaret etmeye gitmişti.

Venn'in verandada Wildeve'in yanından ayrıldığını ve hızlı adımlarla eve girdiğini gördüğü karanlık siluet Thomasin'e aitti. İçeri girince gelişigüzel üzerine geçirdiği pelerinini yere atmış, ışığın yandığı salona geçmişti Thomasin; Mrs. Yeobright orada, şömineyi kısmen görsün diye tahta kanepeyle şömine arasına konmuş dikiş masasının başına oturmuş, bir şeylerle uğraşıyordu.

Kafasını elindeki işten kaldırmadan, sakin sakin "Karanlıkta tek başına dışarı çıkmandan hoşlanmıyorum, Thomasin," dedi.

"Kapının önündeydim altı üstü."

Thomasin'in ses tonundaki değişiklik dikkatini çekti, "Öyle mi?" dedi; kızın ne diyeceğini merak ediyordu. Thomasin'in yanakları, evlilik meselesiyle ilgili sıkıntıları başlamadan önceki günlerde olduğundan daha da çok kızardı, gözleri parladı.

"Kapıyı çalan oydu," dedi.

"O kadarını tahmin ettim."

"Nikâhın derhal kıyılmasını arzu ediyor."

"Demek öyle! Acelesi mi varmış yoksa?" Mrs. Yeobright sorusunun cevabını yeğeninin yüzünde aradı. "Niye içeri girmedi Mr.

Wildeve?"

"İstemedi. Siz ona dostça davranmıyormuşsunuz, öyle söylüyor. Nikâhın ertesi gün kıyılmasını istedi, sadece ikimizin olması yetermiş; bir de bizim kilisede değil, onunkinde evlenecekmişiz."

"Öyle mi! Sen ne dedin peki?"

"Kabul ettim," diye cevap verdi Thomasin, kararlı olduğunu göstermek istiyordu. "İşin oluruna bakan bir kadınım artık ben. Aşka hiç mi hiç inanmıyorum. Onunla her koşulda evlenirim; zaten...zaten Clym de o mektubu göndermiş."

Mrs. Yeobright'ın örgülerini koyduğu sepette bir mektup duruyordu; Thomasin'in bu sözü üzerine yengesi mektubu tekrar açtı, içinden okudu; o gün onuncu okuyuşuydu o mektubu:

"İnsanların Thomasin ve Mr. Wildeve hakkında konuştuğu bu saçma sapan laflar da ne demek oluyor? Doğruluğuna milyonda bir ihtimal verseydim o lafların, bu skandal bizi küçük düşürdü, derdim. Bu kadar iğrenç bir yalan nasıl oldu da yayıldı? Evinden haber almak isteyen uzaklara gitsin, derler; sanırım benim başıma gelen de bu. Tabii ki her duyduğumda itiraz ediyorum anlatılanlara; fakat çok can sıkıcı bir mesele bu ve ben de merak ediyorum kaynağının ne olduğunu. Thomasin gibi bir kızın, nikâhının kıyılacağı gün evlilikten vazgeçip bizi bu kadar utandırması çok saçma. Ne yapmış Thomasin?"

Mektubu sepete bırakırken "Evet," dedi Mrs. Yeobright, üzgündü. "Onunla evlenebileceğini düşünüyorsan, evlen. Madem Mr. Wildeve böyle apar topar, kimseye haber vermeden evlenmek istiyor, ona da tamam. Elimden bir şey gelmez. Artık bu iş tamamen senin sorumluluğunda. Senin iyiliğin için, istikbalin için söz söyleme hakkım, sen o adamla Anglebury'ye gitmek için bu evden ayrıldığında sona erdi." Ardından biraz sertleşti sözleri: "Neredeyse 'Bu meselede niye bana danışıyorsun ki?' diye soracağım. Bana tek kelime etmeden gidip onunla evlenmiş olsaydın sana zerre kızmazdım; bunun da tek sebebi, zavallı yeğenim benim, daha iyisini yapamayacak olman."

"Böyle söyleyip de umudumu kırmayın."

"Haklısın, kırmayacağım."

"Ben onu savunmuyorum, yenge. Zayıflık insanın hamurunda var ve ben de onun kusursuz biri olduğunda ısrar edecek kadar kör bir kadın değilim. Öyle olduğunu gerçekten zannetmiştim, fakat şimdi farklı düşünüyorum. Ne var ki, ben kendime çizdiğim yolu biliyorum, sizin de bunu bildiğinizi biliyorum. Bahtım açık olsun, umudum bu."

Ayağa kalktı Mrs. Yeobright, kızı öptü, "Ben de bunu umut ediyorum, ikimiz de bu umudumuzu koruyacağız," dedi. "O hâlde nikâh, eğer bir aksilik olmazsa, tam da Clym'in eve döndüğü günün sabahında kıyılacak, öyle mi?"

"Evet. Clym gelmeden önce bu iş bitsin istedim. Nikâh bir kıyılsın, artık onun yüzüne bakabilirsiniz, tabii ki ben de. Bu meseleyi bugüne kadar ondan saklamış olmamız o zaman önemini yitirir."

Mrs. Yeobright düşünceli düşünceli salladı başını, kıza hak vermişti; hemen ardından "Nikâhında seni damada benim götürmemi ister misin? Sen de biliyorsun, eğer istersen seve seve yaparım bunu, geçen sefer de yapardım. Nikâhın kıyılmasına bir kez karşı çıkmıştım ama hiç değilse bunu yapayım şimdi," dedi.

Thomasin "Sizi nikâha çağırmayı düşünmüyorum," dedi; bunu söylemiş olmayı istemezdi ama kararı kesindi. "Tatsızlık olur, eminim. En iyisi sadece tanımadığım insanlar nikâhımda hazır bulunsun, ailemden akrabalarımdan kimse gelmesin. Böyle olmasını tercih ederim. Sizin itibarınızı zedeleyebilecek hiçbir şey yapmak istemem; olan bitenden sonra, sizin orada olmanızın beni huzursuz edeceğini hissediyorum. Altı üstü yeğeninizim ben, benim için daha fazla endişelenmenizi gerektiren bir durum yok."

"Şu işe bak, adam bizi alt etti," dedi yengesi. "İlk başta bu nikâha karşı çıkıp onu küçük düşürmemin intikamını gerçekten de seninle bu şekilde oynayarak alıyormuş demek ki."

"Ah, böyle söyleme yenge," diye mırıldandı Thomasin.

Bu konu hakkında daha fazla konuşmadılar. Çok geçmeden Diggory Venn'in kapıyı çaldığı duyuldu; Mrs. Yeobright, verandada onunla biraz konuştuktan sonra, lakayıt bir tavırla "Sana evlenme teklif etmeye bir âşık daha geldi," dedi.

"Hadi canım!"

"Evet. O tuhaf genç adam, Venn, geldi."

"Bana mı talipmiş?"

"Evet; ben de ona çok geç kaldığını söyledim."

Kandilin çıkardığı aleve baktı Thomasin sessizce. "Zavallı Diggory!" dedi, ardından diğer işlerine koyuldu.

Ertesi gün, bir şekilde yapılıp aradan çıkarılması gereken işlerle geçti; her iki kadın da içinde bulundukları durumun duygusal ağırlığından kaçmak için bu işlere dört elle sarıldı. Thomasin'e birkaç parça üst baş, birkaç parça eşya alındı, yeni eviyle ilgili ayrıntılardan sık sık konuşuldu ki kızın Wildeve'in karısı sıfatıyla nasıl bir hayat yaşayacağına dair kalplerinde taşıdıkları şüpheleri gizleyebilsinler.

Sözleştikleri sabah geldi çattı. Wildeve'le Thomasin, buralarda âdet olduğu üzere kiliseye birlikte yürüyerek gitmek yerine, meraklı bakışlara hedef olup tatsız bir sürprizle karşılaşmak istemediklerinden, adamın onu kilisede beklemesini kararlaştırmışlardı.

Yenge ve yeğeni, gelinin hazırlandığı yatak odasındaydı. Thomasin'in her zaman örgülü kullandığı saçına güneş ışıklarının değdiği yerler parlıyordu. Saçları takvime göre örülürdü kızın; o gün ne kadar önemliyse o kadar çok örgüsü olurdu. Hafta içinin sıradan günlerinde üçlü olurdu örgüsü; sıradan pazar günlerinde dörtlü; bahar şenliğinde, köy eğlencelerinde ve benzeri günlerdeyse beşli. Yıllar önce, evlendiğinde saçını yedili örgü yapacağını söylemişti. Bugün saçında yedili örgü vardı.

"Düşünüyorum da en iyisi mavi ipek elbisemi giymem olur," dedi Thomasin. "Her ne kadar zamanlaması biraz üzücü olsa da bugün benim evlendiğim gün." Yanlış anlaşılmaya mahal vermemek için hemen ilave etti: "Yani, günün kendisi değil üzücü olan, öncesinde büyük hayal kırıklıkları ve tasalar yaşatmış olması."

Mrs. Yeobright öyle bir nefes alıp verdi ki duyan iç çektiğini zannederdi. "Çok isterdim Clym'in evde olmasını," dedi. "Tabii sen bu günü o burada olmadığı için seçmiştin."

"Bir sebebi o. Evleneceğimden hiç bahsetmemekle ona haksızlık ettiğimi hissettim; fakat, maksadım onu mutsuz etmek olmadığından bu planı sonuna kadar götürür ve kara bulutlar dağıldıktan sonra ona her şeyi anlatırım, diye düşündüm."

Gülümsedi Mrs. Yeobright, "Sen gerçekten de işin oluruna

bakan bir genç kadınsın," dedi. "Dilerdim ki sen ve o... Hayır, hayır, hiçbir şey dilemiyorum." Alt katta çalan saatin sesini duydu, "İşte, saat dokuz oldu," deyip konuyu değiştirdi.

Telaşla odadan çıkan Thomasin "Damon'a evden dokuzda çıkarım demiştim," dedi.

Peşinden yengesi çıktı odadan. Thomasin evin kapısından bahçe kapısına uzanan küçük patikada ilerlerken Mrs. Yeobright ona baktı ve böyle gitmesini istemediğinden "Seni tek başına gönderdiğim için kendimden utanıyorum," dedi.

"Böyle olması lazım," dedi Thomasin.

"Her neyse," diye devam etti sözlerine yengesi, kendini zorlayıp neşeli görünmeye çalışıyordu, "bugün öğleden sonra sana uğrar, düğün pastasını da yanımda getiririm. Clym o saate kadar dönmüş olursa muhtemelen o da gelir. Mr. Wildeve'e onun kötülüğünü düşünmediğimi göstermek istiyorum. Geçmişi unutalım. Tanrı sizi korusun! Bak, eski batıl inançlarla işim olmaz benim ama yine de yapacağım." Giderek uzaklaşan kızın arkasından bir terlik teki fırlattı, kız da yengesine döndü, gülümsedi ve yoluna devam etti.

Birkaç adım daha attıktan sonra dönüp arkasına baktı Thomasin. İçi titreyerek "Bana mı seslendin yenge?" diye sordu. "Elveda!"

Mrs. Yeobright'ın yıpranmış, yaşlarla kaplanmış yüzüne bakınca kontrol edemediği duygulara kapılan Thomasin dönüp ona doğru koştu, yengesi de kıza doğru ilerledi ve ikisi tekrar kavuştu. "Ah, Tamsie," dedi ihtiyar kadın, ağlıyordu. "Gitmene gönlüm razı değil."

"Ben...ben..." Thomasin devamını getiremedi, yengesi gibi o da ağlıyordu. Fakat ıstırabını içine gömdü, yeniden "Elveda!" dedi ve yoluna devam etti.

Artık Mrs. Yeobright'ın gördüğü, üstünü başını çizen karaçalıların arasından güçlükle yürüyen, vadide ilerledikçe gözden kaybolan, o uçsuz bucaksız kahverengi doğada yüreğindeki umutlar dışında hiçbir şeye sığınamayacak kadar yalnız, savunmasız, soluk mavi bir noktaya dönüşmüş küçük bir siluetti.

Gelgelelim, içinde bulundukları durumun en kötü tarafı, Mrs. Yeobright'ın karşısındaki manzarada görmediği o adamdı.

Thomasin'le Wildeve, o günün sabahında eve dönecek olan kuzeni Clym'e mahcup olacağı bir karşılaşmadan Thomasin kaçabilsin diye o saate almıştı nikâh törenini. Clym'in kulağına gitmiş söylentilerde kısmen gerçeklik payı olduğunu ona itiraf etmek, gerçekleşmeyen o evliliğin sebep olduğu aşağılanma ortadan kalkmadığı sürece Thomasin'i huzursuz edecekti. Ancak rahibin karşısına ikinci kez çıktıktan ve bu defa başarıya ulaştıktan sonra Thomasin başını dik tutabilecek ve ilk denemedeki başarısızlığın yalnızca bir kaza olduğunu ispatlayabilecekti.

Clym kızın gittiği yolun aksi istikametindeki çayırların oradan gelip de eve girdiğinde Thomasin Blooms-End'den ayrılalı ancak yarım saat olmuştu.

Annesiyle selamlaştıktan sonra "Kahvaltımı erken yaptım," dedi. "Şimdi biraz daha yiyebilirim."

Tekrar kurulan sofraya oturdular ve Clym, belli ki Thomasin'in henüz aşağı inmediğini düşündüğünden, alçak ve endişeli bir sesle "Thomasin ve Mr. Wildeve hakkında duyduklarım doğru mu?" diye sordu annesine.

Mrs. Yeobright sükûnetini bozmadan "Çoğu doğru," dedi; "fakat umarım artık hallolmuştur." Saate baktı.

"Doğru mu?"

"Thomasin bugün onunla evleniyor."

Clym kahvaltı tabağını itti önünden. "Demek ki bir skandal var ortada, Thomasin'i rahatsız eden de bu. Onu hasta eden şey bu muydu?"

"Evet. Skandal demeyelim de talihsizlik diyelim. Sana her şeyi anlatacağım, Clym. Sinirlenme, beni dinle; ne yaptıysak bizim iyiliğimiz için yaptığımızı sen de anlayacaksın."

Mrs. Yeobright Clym'e bütün olan biteni anlattı. Paris'ten dönmeden önce Clym'in bu ilişki hakkında tek bildiği, Thomasin ile Wildeve arasında bir yakınlık olduğu, annesinin ilk başta bunu onaylamadığı, fakat daha sonra, Thomasin'in ona anlattıklarının ardından, meseleye biraz daha olumlu yaklaştığıydı. Bu yüzden, annesi her şeyi ona açıkladığında Clym büyük bir şaşkınlık yaşadı ve canı çok sıkıldı.

"Thomasin nikâhın sen gelmeden önce kıyılmış olmasına karar verdi ki," dedi Mrs. Yeobright, "seninle karşılaşıp zor duruma

düşmesi ihtimali ortadan kesinlikle kalksın. Bu yüzden Thomasin adamın olduğu yere gitti; nikâhın bu sabah kıyılmasına karar verdiler."

Clym sofradan kalkarken "İyi ama aklıma yatmıyor," dedi. "Hiç onun yapacağı bir şey değil bu. İlk denemedeki talihsizliğin ardından Thomasin eve döndükten sonra bana haber vermemenizi anlayabiliyorum. Peki bu evliliğin olacağını neden bana –ilk defasında–bildirmediniz?"

"Yani, ilk defasında da canımı sıkmıştı Thomasin'in bu yaptığı. Sana inat olsun diye evlenmek istediğini düşünmüştüm; gelgelelim, bu kararı verirken seni hiç mi hiç düşünmediğini anlayınca, senin aklına da onu hiç düşürmeyeceğime kendime yemin ettim. Altı üstü yeğenim o benim, dedim; evlenebileceğini, fakat bu meseleye benim hiç karışmayacağımı, senin başını da kesinlikle ağrıtmamasını söyledim ona."

"Başımı ağrıtmazdı ki bu mesele. Anne, yanlış yapmışsın."

"Seni işinden alıkoyabileceğini, sana oradaki konumunu bırakıp buraya dönmeyi düşündürteceğini ya da ne bileyim, senin istikbalini bir şekilde etkileyeceğini zannettim, o yüzden de bir şey söylemedim. Tabii, o zaman usulüne uygun bir şekilde evlenmiş olsalardı sana derhal haber verirdim."

"Thomasin hakikaten de biz burada otururken evleniyor yani!"

"Evet. Bir aksilik olmadığı takdirde –ki ilk defasında olmuştu– evleniyor. Aynı adamla evleneceğini düşünürsek olabilir de."

"Doğru, bir aksilik çıkacağına inanıyorum ben de. Thomasin'in o adama gitmesine izin vermekle doğru mu yaptık acaba? Ya Wildeve gerçekten kötü bir adamsa?"

"Öyleyse Wildeve kiliseye gitmez, Thomasin de yeniden eve döner."

"Daha ince eleyip sık dokumalıydın."

Üzüntüsünün verdiği telaşla "Bunları söylemenin faydası yok," dedi Mrs. Yeobright. "Kaç haftadır neler çektiğimizi bilmiyorsun, Clym. Böyle bir olayın bir kadın için ne kadar onur kırıcı olduğunu bilmiyorsun. Bu evde geçirdiğimiz uykusuz geceleri, o 5 Kasım gününden beri birbirimize ettiğimiz kırıcı sözleri bilmiyorsun. Umarım öyle bir yedi haftayı bir daha asla yaşamam. Tho-

masin evden dışarı adımını atmadı, ben utancımdan kimselerin yüzüne bakamadım; sen de gelmiş, bu hadiseyi çözmek için yapılabilecek tek şeyi yapmasına izin verdim diye beni suçluyorsun."

"Hayır," dedi Clym usulca. "Bütün olan biteni birlikte değerlendirdiğimde seni suçlamıyorum. Fakat sen de bir düşün olayların benim için ne kadar ani geliştiğini. Buraya geldim, hiçbir şeyden haberim yoktu; sonra bana bir anda Thomasin'in evleneceği söylendi. Sanırım en iyisini yapmışsınız." Birkaç saniye bekledi, "Biliyor musun, anne," dedi, sanki aniden kendi geçmişiyle ilgilenmeye başlamıştı, "Thomasin'in sevgilim olabileceğini düşünmüştüm bir zamanlar! Evet, düşünmüştüm. Erkek çocukları ne tuhaf oluyor! Bu defa eve gelip onu gördüğümde bana, bilhassa kendini iyi hissetmediği o Noel partisi akşamında, her zamankine kıyasla o kadar çok ilgi gösterdi ki o günleri hatırlar gibi oldum. Bizse Thomasin'i hiç düşünmeden eğlendik partide; ona biraz acımasızlık etmiş olmadık mı?"

"Thomasin biz eğleniyoruz diye kendini daha kötü hissetmedi. Ben bir parti düzenlemeye zaten karar vermiştim, ortalığı daha fazla kedere boğmanın âlemi de yoktu. Kendimizi eve kapatıp, Tamsin'in başına gelen talihsizlikleri sana anlatarak işe başlasaydık seni kötü karşılamış olurduk."

Clym hâlâ düşünceliydi. "Keşke o partiyi vermeseydin diyeceğim geliyor," dedi; "başka sebepleri var böyle hissetmemin. Fakat bir iki gün sonra söylerim sana neden böyle dediğimi. Şimdi Tamsin'i düşünmeliyiz."

Sessizliğe gömüldüler. "Bak, ne diyeceğim," diye tekrar lafa girdi Clym, Thomasin'e karşı hâlâ bir şeyler hissettiği ses tonundan belliydi. "Tamsin'in bu şekilde evlenmesine izin vermekle iyi yapmadık; ikimiz de yanında değiliz, kim ona destek verecek, kim onunla ilgilenecek? Adını lekelemedi o, bunu hak edecek bir şey de yapmadı. Nikâhın bu kadar apar topar kıyılması, öncesinde hiçbir merasim yapılmaması zaten yeterince kötü; üstüne üstlük biz de yanında durmuyoruz kızın. Tanrım, ne kadar ayıp ettik! Ben gidiyorum."

Annesi içini çekti, "Şimdiye bitmiştir," dedi; "tabii geç kalmadılarsa, ya da adam..."

"O hâlde daha fazla gecikmeden gideyim ki kiliseden çık-

madan yetişeyim onlara. Olan biteni benden saklaman hiç mi hiç hoşuma gitmedi anne. İnan bana, neredeyse adamın kiliseye gelmemiş olmasına dua edeceğim!"

"Gelmesin de kızın itibarını mı iki paralık etsin?"

"Saçmalama —itibarı iki paralık olan Thomasin olmaz o durumda."

Clym şapkasını aldı ve telaşla evden çıktı. Mrs. Yeobright epeyce mutsuz görünüyordu; derin düşüncelere dalmıştı, hiç kıpırdamadan öylece oturdu. Fakat yalnızlığı uzun sürmedi kadının. Birkaç dakika sonra Clym geri geldi, yanında da Diggory Venn vardı.

"Gördüm ki oraya yetişmeme imkân yokmuş," dedi Clym.

Mrs. Yeobright aşıboyası satıcısına dönüp "Thomasin evlenmiş mi?" diye sordu; kadının yüzünden hem bu evliliğin olmasını istediği hem de olmamasına dua ettiği açıkça anlaşılıyordu.

Başını eğdi Venn. "Evlendi, efendim."

"Kulağa ne tuhaf geliyor," diye mırıldandı Clym.

"Adam onu bu defa hayal kırıklığına uğratmadı, öyle mi?" dedi Mrs. Yeobright.

"Uğratmadı. Artık Thomasin'in adını lekeleyen hiçbir şey kalmadı. Sizin orada olmadığınızı görünce alelacele buraya geldim ki size haber vereyim."

"Sen niye oradaydın? Nikâhtan nasıl haberin oldu?" diye sordu Mrs. Yeobright.

"Bir süredir kilisenin oralarda dolanıyordum, içeri girdiklerini gördüm," dedi satıcı. "Wildeve kilisenin kapısına geldi, saniyesi saniyesine oradaydı. Ondan hiç beklemezdim." Kilisenin oralarda dolaşmasının tesadüf eseri olmadığını söylemedi Venn, halbuki istese söyleyebilirdi; yaradılışı itibarıyla işini yarım bırakmayan biri olduğundan, Wildeve Thomasin'le evlenme hakkını yeniden kazandığından beri bu hikâyenin nasıl biteceğini görmeye azmetmişti.

"Kim vardı kilisede?" dedi Mrs. Yeobright.

"Kimseler yoktu. İçeri girer girmez bir kenara geçtim, Thomasin beni görmedi." Boğuk çıkıyordu satıcının sesi, bahçeye çevirdi adam gözlerini.

"Onu damada kim götürdü?"

"Miss Vye."

"Bak sen şu işe! Miss Vye, demek! Bundan onur duymamız gerekir herhalde, öyle değil mi?"

"Miss Vye da kim?" dedi Clym.

"Kaptan Vye'ın torunu, Mistover Tepesi'nde oturuyorlar."

"Budmouth'lu mağrur bir kız," dedi Mrs. Yeobright. "Ben pek hazzetmem ondan. İnsanlar onun bir cadı olduğunu söylüyor ama tabii ki saçmalık bu."

Aşıboyası satıcısı o güzel kadınla tanışıklığını kendine sakladı; Eustacia'nın orada olmasının sebebinin, Venn'in kadına verdiği sözün gereği olarak, bu nikâhın kıyılacağını öğrenir öğrenmez onu kiliseye götürmek için evine kadar gitmesi olduğunu da açıklamadı. Hikâyesini devam ettirirken yalnızca şunları söyledi:

"Farklı istikametlerden kiliseye geldiklerinde ben avlu duvarında oturuyordum; Miss Vye ise avluda dolaşıyor, mezar taşlarına bakıyordu. Onlar içeri girer girmez kapıya gittim; bunu görmem gerektiğini düşündüm, çünkü Thomasin'i çok iyi tanıyordum. Çok gürültü yaptıklarından çizmelerimi çıkardım; galeriye çıkıp oturdum. Papazın ve kâtibin çoktan gelmiş olduğunu o zaman gördüm."

"Peki Miss Vye'ın ne alakası vardı nikâhla, sadece avluda dolaşmıyor muydu kadın?"

"Çünkü başka kimse yoktu. Kiliseye benden hemen önce girmiş kadın, balkona çıkmamış. Papaz etrafına bakındı başlamadan önce, içeride bir tek Eustacia'yı görünce yanına çağırdı, o da papazın yanına gitti. Sonra, sıra nikâh defterini imzalamaya gelince, yüzündeki tülü kaldırdı, imzasını attı; Thomasin de galiba bu iyiliği için ona teşekkür etti." Aşıboyası satıcısı bu hikâyeyi anlatırken düşüncelere dalmıştı; çünkü Eustacia tanınmasını engelleyen kalın tülü kaldırıp yüzünü açtığında ve soğukkanlılıkla Wildeve'e baktığında adamın nasıl da renkten renge girdiği hâlâ satıcının aklından çıkmıyordu. "Bunun ardından," dedi Diggory, üzgündü sesi, "dışarı çıktım, çünkü Thomasin Yeobright diye biri artık yoktu."

"Ben kiliseye gitmeyi teklif ettim," dedi Mrs. Yeobright, sesinde pişmanlık vardı. "Fakat Thomasin gerek olmadığını söyledi."

"Neyse, önemli değil," dedi satıcı. "Bu iş, ilk defasında nasıl

olması gerekiyorduysa nihayet o şekilde halledildi; Tanrı Thomasin'e mutluluk versin. Artık müsaadenizi istiyorum."

Kepini başına taktı ve dışarı çıktı.

Mrs. Yeobright'ın kapısından dışarı adımını attığı o andan itibaren aşıboyası satıcısını Egdon Heath'te ya da civarında aylarca gören olmadı. Adam tamamen kayboldu ortadan. Arabasını koyduğu böğürtlen çalılarının arasındaki o oyuk ertesi sabah sanki hiç kullanılmamış kadar boştu; birkaç parça saman ve çimenlere bulaşmış kızıllıktan başka, ki o da bir sonraki yağmur fırtınasında yıkanıp gitti, adamın bir zamanlar orada olduğunu gösteren en ufak bir iz kalmadı.

Diggory'nin nikâha dair anlattıkları doğru olmasına doğruydu ama önemli bir ayrıntı eksikti; nikâhın kıyıldığı yere epey mesafede durduğu için gözünden kaçırmıştı. Thomasin elleri titreye titreye imzasını atmakla meşgulken Wildeve Eustacia'ya kaçamak bir bakış atmış ve resmen gözleriyle "Seni cezalandırdım artık," demişti. Eustacia sesini alçaltıp "Yanılıyorsun; Thomasin'in bugün senin karın olduğunu görmek benim için en büyük mutluluk," diye cevap vermişti; Wildeve bunun ne kadar doğru bir söz olduğunu o sırada anlamadı.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

BÜYÜLENME

"BENİM KRALLIĞIM HAYAL GÜCÜM"[48]

I

CLYM Yeobright'ın yüzünde, gelecek nesillerin çehresinin ayırt edici özellikleri belli belirsiz görülebiliyordu. Sanatta bundan sonra bir klasik dönem yaşanacaksa o dönemin Fidias'ının böyle yüzler yontacak olması mümkündü.[49] Erken dönem medeniyetlerinde yoğun bir şekilde görülen var olma hazzının yerini alan ve hayatı katlanılması gereken bir şey olarak değerlendiren o bakış açısı gelişmiş ırkların bünyesine, eninde sonunda, adamakıllı nüfuz etmelidir ki o ırkın yüz ifadesi yeni bir sanatsal dönemin başlangıç noktasını oluşturabilsin. Yüz hatlarında en ufak bir kırışıklık emaresi görülmeden yahut zihninde taşıdığı endişeleri yüzünde bir yere yansıtmadan yaşayan bir insanın, modernliğin getirdiği idrak kabiliyetinden kopuk bir hayat sürdüğünü ve bu yüzden modern bir insan kabul edilemeyeceğini zaten hissediyor insanlar. Erkekteki fiziksel güzelliğin –insan ırkının gençlik döneminde ihtişam göstergesiydi bu– çağımızda artık neredeyse yeri yok; kadındaki

48. İngiliz şair Sir Edward Dyer'ın (1543-1607) en bilinen eseri. İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth döneminde saray maiyetinde bulunan Dyer bu şiirinde insan zihni in güzelliğini, ihtiyaç duyacağı her şeyi orada bulabileceğini, yaratıcılığına ve hayal gücüne müdahale edilmediği sürece maddi varlığa çok da gereksi imi olmayacağını vurgular. (ç.n.)

49. Fidias (MÖ 490-MÖ 430), dünyaca ünlü Antik Yunan heykeltıraş. Atina Akropolü'nde bulunan tanrıça Athena tapınağını ve Partenon'daki Zeus heykeli' in kaidesini yapmıştır. (ç.n.)

fiziksel güzelliğin benzer bir şekilde yerinin olmayacağı bir çağ gelir mi, gelirse ne zaman gelir, merak ediyoruz.

İşin aslı, hayal kırıklığıyla dolu yüzyılların ardı ardına eklenmesi, Helenistik döneme özgü olduğu söylenen –isterseniz başka bir isim de verebilirsiniz– o yaşam idealini kalıcı olarak yerinden etmişe benziyor. Antik Yunanların yalnızca şüphelendiği şeyi biz gayet iyi biliyoruz; onların Aiskhylos'unun hayal ettiğini bizim oyun yaşındaki çocuklarımız hissediyor.[50] Hayatın genel gidişatından eskisi gibi zevk almak, doğa yasalarının kusurları keşfedildikçe ve bu yasaların işleyişinin insanı nasıl bir cendereye soktuğu görüldükçe, giderek daha da imkânsız hâle geliyor.

Bu yeni kabule dayanan ideallerde vücut bulacak yüz hatları muhtemelen Clym Yeobright'ınkine benzer hatlar olacaktır. Ona bakanın dikkatini, yüzünün bir tablo değil de bir sayfa gibi durması çekiyordu; ona bakan, yüzünü değil de başından geçmiş olayları okuyabileceği bir kaynağı görüyordu karşısında. Özü itibarıyla sıradan sesler nasıl dilde çekici hâle gelirse, esasen basit şekiller nasıl yazıda ilginçleşirse, onun yüzü de temsil ettiği şeylerin ışığında cazip hâle geliyordu.

Kendisinden bir şey beklenen bir çocuktu o. Fakat o beklentinin ne olduğu hep belirsizdi. Kimsenin aklına gelmeyen bir işte başarılı olabilir veya kimsenin aklına gelmeyen bir şekilde sefalete düşebilirdi; ikisi de aynı ölçüde muhtemeldi sanki. Onun hakkındaki tek şaşmaz doğru, doğduğundaki koşullara saplanıp kalmayacağıydı.

Bu sebeple, komşu çiftçiler kendi aralarında konuşurken biri tesadüfen ondan bahsettiğinde diğeri hemen sorardı: "Clym Yeobright mı? Şimdi ne yapıyor acaba?" Biri hakkında ilk akla gelen soru "Ne yapıyor acaba?" ise, soruyu soran, o birinin çoğumuz gibi bir şeylerle uğraştığı ama ortaya çok da farklı bir şey çıkarmadığı cevabını almayı bekler. Açıkça söylenmese de o kişinin etrafımızı bütünüyle sarmış sıradan işlerin bir ucundan tutmuş, iyi kötü bir şeyler yapmaya çalışıyor olmasının beklendiği anlaşılır o sorudan.

50. Aiskhylos (MÖ 525/524-MÖ 456/455), Antik Yunan oyun yazarı ve düşünür. Trajedi türünün babası olduğu genellikle kabul edilen Aiskhylos'un "Zincire Vurulmuş Prometheus" başta olmak üzere pek çok önemli eseri bulunmaktadır. (ç.n.)

İşlerinin iyi gitmesi samimiyetle umulur. Ne var ki, gizliden gizliye umulansa her şeyi berbat ettiğidir. Yük arabalarıyla Sessiz Kadın Hanı'nın yanından geçerken oraya uğramadan edemeyen bir avuç hâli vakti yerinde tacir bile konuya müdahil olurdu. Aslında bu kişiler, her ne kadar Egdon'ın yerlisi olmasalar da kilden yapılma pipolarını tüttürürken, pencerenin kenarına oturmuş bozkırı seyrederken bu meseleye bulaşmaktan pek de kaçamazlardı. Delikanlılığında Clym'in tabiatına o kadar işlemişti ki bozkır, oraya bakan birinin Clym'i düşünmemesi mümkün değildi. İşte mesele dönüp dolaşıp aynı yere geliyordu: Eğer Clym işinden servet kazandıysa, o işle kendine bir isim yaptıysa ne mutlu ona! Yok eğer talihi yaver gitmediyse, bedbaht olduysa ne mutlu onun hikâyesini anlatana!

Evet, Clym Yeobright'ın şöhreti, o daha evden ayrılmadan, hayatını zorlaştıracak kadar yayılmıştı. İspanyol yazar, felsefeci ve Cizvit Papazı Gracian "Şöhretin, imkânlarının sınırlarını aşıyorsa kötü," demişti. Altı yaşında, çocuklar Kutsal Kitabı eğlenerek öğrensin diye uydurulmuş bilmecelerden birini sorduğunda Clym, alkışlar bozkırın ta öbür tarafından duyulmuştu: "Kısa pantolon giyen ilk erkek kimdi?" Yedi yaşında, suluboyası olmadığı için pars zambağı polenleri ve frenküzümü kullanarak Waterloo Savaşı'nı resmetmişti. On ikisine geldiğinde sanatçılığı ve bilgeliğiyle adı en az iki mil uzaktaki köylerde bilinir olmuştu. Şöhreti, hayata benzer koşullarda başlamış başka kişilerin şöhreti altı yedi yüz metre ötedekilere duyurana kadar üç dört bin metre uzaktakilere ulaşmış bir kişinin içinde muhakkak bir şeyler olmalıdır. Clym de şöhretini muhtemelen Homeros gibi tesadüflere borçluydu bir ölçüde; yine de meşhurdu neticede.

Clym büyüdü ve elinden birileri tuttu. Britanya'nın Hint Yarımadasını Doğu Hindistan Kumpanyası aracılığıyla sömürgeleştirmesini sağlayan en önemli isimlerden Baron Robert Clive'i o şirkette kâtiplikle, oyun yazarı John Gay'i manifaturacılıkla, şair John Keats'i cerrahlıkla, binlerce insanı da binlerce tuhaf işle hayata başlatan ve adına kaderin cilvesi denen o tesadüfler, Egdon Heath'in yabani dünyasında azla yetinmeyi bilerek büyümüş o delikanlıyı, tek derdi zevk düşkünlüğünün ve kendini beğenmişliğin bilhassa sembolü olmuş nesnelerin ticaretinin yapıldığı bir mesleğe mahkûm etmişti.

Clym için neden bu mesleğin seçilmiş olduğunun ayrıntılarına burada girmeye gerek yok. Babası ölünce komşularından bir beyefendi nezaket göstermiş ve çocuğun elinden tutmaya söz vermiş, bu sözünü onu Budmouth'a göndererek yerine getirmişti. Clym Yeobright oraya gitmeyi istememişti ama karşısına çıkan tek makul fırsat da oydu. Budmouth'tan Londra'ya gitmiş, orada çok uzun kalmayıp Paris'e geçmiş ve bu gelişine kadar orada kalmıştı.

İnsanların beklentisi vardı Clym'den; bu yüzden, daha evine geleli birkaç gün olmuşken, burada neden bu kadar uzun kaldığına dair büyük bir merak uyanmaya başlamıştı Egdon Heath'te. Noel tatili bitmiş, fakat Clym hâlâ oradan ayrılmamıştı. Thomasin'in nikâhının kıyılmasının haftasını takip eden pazar sabahı, Fairway'in evinin önündeki saç tıraşında bu konu tartışılıyordu. Burada saç tıraşları hep aynı gün ve aynı saatte yapılır, bunu öğlen vakti Egdon'ın yerlilerinin kendilerini yıkadığı büyük pazar banyosu takip eder, onun ardından da bir saat sonrasında, pazar ayini kıyafetlerinin giyilmesi gelirdi. Egdon Heath'te pazar gününün başladığı, akşam yemeği vakti gelene kadar anlaşılmazdı, o vakit geldiğindeyse yorgunluktan, koşturmacadan insanların bir şeye hâli kalmazdı.

Bu pazar sabahı tıraşlarını Fairway yapardı; kurban, paltosunu çıkarıp evin önündeki bir kütüğe oturur, komşularsa etrafına dizilip dedikodu yapar, makas darbesinin ardından rüzgâra karışıp dört bir yana savrulan saç tutamlarını aylak aylak seyrederdi. Yaz kış aynıydı bu manzara; tabii eğer rüzgâr her zamankinden sert eserse, kurbanın oturduğu tabure birkaç adım geriye, evin köşesine doğru çekilirdi. Fairway makas darbelerinin arasında gerçekten yaşanmış hikâyeler anlatırken, şapkasız ve paltosuz bir hâlde dışarıda, soğukta oturmaktan şikâyet etmek, ölüm fermanını imzalamak demekti. Makas darbeleri kulağın alt kısmına küçük çizikler attığında veya tarak deriyi kazırcasına boyna bastırıldığında kasılmak, çığlık atmak ya da yüzünü buruşturmak, Fairway'in bütün bu tıraşları bedavaya yaptığı dikkate alındığından, büyük bir saygısızlık olarak görülürdü. Pazar günleri öğleden sonraları insanların neden kafaları kan içinde gezdiğini şu cümle hayli hayli açıklardı: "Saçımı kestirdim de."

Genç adamı bozkırda aylak aylak dolaşırken görenler –Clym

çok uzağında olmasa da– onun hakkında konuşmaya başlamışlardı.

"Başka bir yerde işi gücü düzgün giden adam burada boşu boşuna iki üç hafta vakit öldürmez," dedi Fairway. "Kafasında bir plan vardır onun; demedi demeyin."

"Burada elmas dükkânı açacak hâli yok ya," dedi Sam.

"Vakit geçirmeyi kafasına koymuş olmasaydı öyle iki tane ağır sandıkla gelmezdi evine; burada yapacak bir şey bulur mu, onu da Tanrı bilir."

Saç tıraşı için bekleyen grup ağız tadıyla tahminlerine devam etmek istiyordu ama Clym Yeobright aradaki mesafeyi kapattı ve oturanları görünce onlara katılmak için yolunu değiştirdi. Yanlarına geldi, ne konuştuklarını anlamak ister gibi yüzlerine bir an için dikkatle baktı ve ardından lafı uzatmadan "Pekâlâ, millet, ne konuştuğunuzu tahmin etmeme müsaade edin," dedi.

"Tabii, nasıl istersen," dedi Sam.

"Benim hakkımda konuşuyordunuz."

Fairway dürüstçe "Bakın, normalde bunu söylemeyi asla düşünmezdim; fakat madem siz söylediniz, Mr. Yeobright, sizin hakkınızda konuştuğumuzu itiraf ediyorum," dedi. "Mesleğinizde dünya çapında isim yapmışken sizi burada tutup, vakit öldürmenize sebep olan şey nedir, onu merak ediyorduk; işin aslı bu."

Beklenmedik bir içtenlikle "Söyleyeyim," dedi Clym Yeobright. "Buna fırsat bulduğum için üzülmüş değilim. Eve geldim çünkü, her şeyi hesaba kattığımda, başka bir yerdense burada daha az lüzumsuz biri olabileceğimi düşünüyorum. Fakat bunu daha yeni keşfettim. Evden ilk ayrıldığımda buranın üzülmeye değmeyecek bir yer olduğunu düşünüyordum. Buradaki hayatımızı küçümsüyordum. Çizmelerini boyamak varken yağlamak, ceketinin tozunu fırça yerine ağaç dalıyla almak; daha gülünç bir şey olabilir mi hayatta, diyordum."

"Evet, tam da öyle!"

"Hayır, hayır, yanılıyorsun; öyle değil."

"Affedersiniz, öyle olduğunu düşündüğünüzü zannetmiştik."

"İşte, görüşlerim değiştikçe hayattan da çok bunalmaya başladım. Gördüm ki benimle neredeyse hiç ortak noktası olmayan insanlar gibi olmaya çalışıyormuşum. Bir hayat tarzının yerine

başka bir hayat tarzını koymaya uğraşıyormuşum; halbuki ikincisi birincisinden, önceden bildiğimden daha iyi değilmiş. Bu ikisi birbirinden farklıymış, hepsi bu."

"Doğru; epey farklı," dedi Fairway.

"Evet, Paris insanın gözünü alıyor olmalı," dedi Humphrey. "Büyük vitrinler, trompetler, davullar; oysa burada biz hava nasıl olursa olsun dışarıda oturuyoruz."

"Beni yanlış anladınız ama," diye araya girdi Clym, insanlar onu dinlesin istiyordu. "Bütün bu hayat çok bunaltıyordu beni. Gelgelelim, sonrasında idrak ettiğim bir şey beni daha da bunalttı: Mesleğim, bir erkeğe yaptırılabilecek en boş, en kibirli, en kadın işi meslekmiş. Karar vermemi sağlayan bu oldu: İşimi bırakacak, en iyi tanıdığım ve en çok faydalı olabileceğim insanların yanına dönüp aklıma yatan bir iş kurmaya çalışacaktım. Eve döndüm artık; planımı da şöyle hayata geçirmeyi planlıyorum. Egdon'a mümkün olduğunca yakın bir yerde bir okul açacak, böylece oraya yürüyerek gidebilecek ve geceleri de annemin evinde açacağım gece okulunda ders vereceğim. Fakat öğretmenlik belgesi alabilmek için önce biraz çalışmam lazım. Durum bu, komşular, artık gitmeliyim."

Clym bunları söyledikten sonra tekrar bozkıra doğru yürümeye başladı.

"Hayatta yapamaz bu söylediğini," dedi Fairway. "Bir iki haftaya kalmaz, aklı başına gelir."

"Ne kadar da iyi yürekli bir delikanlı," dedi bir diğeri. "Fakat bence, kendi işine baksa daha iyi eder."

YENİ İSTİKAMET HAYAL KIRIKLIĞINA YOL AÇIYOR

II

CLYM Yeobright severdi Egdon'ın insanlarını. Pek çok insanın zenginlikten ziyade bilgelik getiren türde bilgiye ihtiyaç duyduğuna inanırdı. Toplumu feda edip, bireyleri daha iyi bir konuma yükseltmektense bireyleri feda edip, toplumu yükseltmeyi isterdi. Üstelik, feda edilecek ilk birey olmaya da dünden razıydı.

Pastoral bir hayattan entelektüel bir hayata geçişte genellikle en az iki, sıklıkla da çok daha fazla sayıda ara kademe vardır; bu kademelerden birinin dünyevi imkânlarını arttırmak olmasına neredeyse kesin gözüyle bakılır. Pastoral hayatın sükûnetinin yerini entelektüel hayata bırakacağını düşünmek için önce toplumsal amaçların gerçekleştirileceği bir geçiş aşamasını hayal etmek gerekir. Clym Yeobright'ın, Egdon Heath'te yaşamasından kaynaklanan, kendine özgü bir durumu vardı; düşünceleriyle entelektüel bir hayata geçmeye uğraş verirken yaşam biçimiyle hâlâ pastoral bir düzene –pek çok bakımdan medeniyeti reddeden, yabani, yavan bir yaşama ve köylülerle kardeşlik etmeye– sadık kalmayı umuyordu.

Kutsal Kitabın insanlara tövbe etmeyi değil kendilerini yüceltmeyi öğrettiğini savunan bir Vaftizci Yahya'ydı o. Zihnen taşranın ilerisindeydi; başka bir deyişle, pek çok hususta zamanının önemli şehirli düşünürleriyle aynı fikirdeydi. Bu gelişiminin büyük bölümünü Paris'te bol bol okuyarak geçirdiği ve dönemin

revaç gören ahlak sistemleriyle tanıştığı günlere borçluydu muhtemelen.

Bulunduğu bu nispeten ileri konumun Clym Yeobright'ın talihsizliği olduğu söylenebilirdi. Taşra, henüz onu kabul edebilecek olgunlukta değildi. İnsan, yaşadığı zamanın yalnızca kısmen ilerisinde olmalı: Geleceğe duyulan hevesin, içinde bulunulan zamanı tamamıyla geride bırakması, şöhrete ulaşmak isteyen biri açısından ölümcül sonuçlar doğurur. Filip'in savaşçı oğlu, kan dökmeden medeniyet kurmaya çaba harcayacak kadar zamanının ötesinde bir entelektüel olmuş olsaydı, onu tanrısal bir kahraman olarak görenlerin sayısı ikiye katlanır, ancak kimse Büyük İskender diye birinin varlığından haberdar olmazdı.

Şan şöhret peşinde koşan insan, ilericiliğini esasen iş bitirme kapasitesiyle göstermelidir. Başarılı propagandacılar, onlara kulak verenlerin bir süredir hissettiği ancak şekillendiremediği öğretileri bir kalıba döktüğü için başarılı olmuşlardır. Estetik ideallere kavuşmak için verilen çabayı savunan ve toplumsal ideallere kavuşmak için verilen çabayı şiddetle reddeden biri muhtemelen, yalnızca toplumsal çabayı modası geçmiş bir mesele olarak gören bir sınıf tarafından anlaşılacaktır. Pastoral dünyayı lükse kavuşmadan önce kültüre kavuşmaya ikna etmeye çalışmak, özünde doğru bir argüman olabilir; ne var ki, bu çaba, insanlığın çok uzun zamandır alışmış olduğu bir sıralamayı da bozmak anlamına gelir. Clym Yeobright'ın Egdon'da dünyadan kopuk yaşayan insanlara zenginleştikleri bir süreçten geçmeden dinginlik içinde her şeyi idrak edebilecekleri bir aşamaya yükselebileceklerini vaaz etmesi, astroloji ve astronomide ilerlemiş o kadim Keldani halkına, yeryüzünden gökyüzünün en yüksek tabakasına yükselirken ilk önce aradaki diğer tabakalardan geçmelerine gerek olmadığını iddia etmekten farksızdı.

Clym Yeobright'ın dengeleri gözeten bir zihni var mıydı? Yoktu. Dengeleri gözeten bir zihin belirli bir önyargı taşımayan bir zihindir; o zihni taşıyanın bir akıl hastası gibi hastaneye kapatılmasına, kâfir kabul edilip işkence görmesine ya da çarmıha gerilmesine asla sebep olmayacağını gönül rahatlığıyla söyleyebileceğimiz bir zihindir. Bunun yanı sıra, o zihni taşıyanın bir peygamber kabul edilmesine, bir din adamı gibi saygı görmesine ya da bir kral

gibi yüceltilmesine de sebep olmayacaktır. O zihnin bahşettiği genellikle mutluluk ve vasatlıktır. Rogers'ın şiirleri, West'in resimleri, North'un devlet adamlığı, Tomline'ın ruhani liderliği böyle zihinlerden doğar;[51] sahiplerine zenginliğe giden yolda yürüme, iyi mevkilere gelme, sahneden çekildiklerinde onurlarını koruma, yataklarında huzur içinde ölme imkânı verir ve öldükten sonra hatıralarını yaşatacak, ki çoğu da hak eder bunu, anıtlar dikilir. Hemşerilerine fayda sağlamak için işini bırakmak gibi saçma bir şeyi yapma imkânını ise Clym Yeobright'a asla tanımazdı.

Patikaların nereden geçtiğine hiç bakmadan eve yürümeye devam etti Clym. Bozkırı iyi bilen biri varsa o da Clym'di. Manzaralarıyla, özüyle, kokularıyla onun içine işlemişti orası. Clym'in o bozkırın ürünü olduğu söylenebilirdi. Gözlerini açtığında ilk gördüğü yer orasıydı; hafızasındaki ilk imgelere burası karışmış, hayata bakışına burası renk katmıştı; orada bulduğu bıçaklarla, ok başına benzeyen çakmak taşlarıyla oynamış, taşların nasıl olup da böyle garip şekillerde "büyüdüğünü" merak etmişti. Onun bitkiler âlemi mor çan çiçekleri ve sarı dikenli çalılar; onun hayvanlar âlemi yılanlar ve midilliler; onun insanları ise burada yaşayanlardı. Eustacia Vye'ı bozkırdan nefret ettiren muhtelif sebepleri alın ve onları sevgiye çevirin; işte Clym'in kalbinde ne olduğunu görürsünüz. O engin manzaraya göz gezdirdi Clym yürürken, mutluydu.

Pek çok insana göre bu Egdon, içinde bulunduğumuz yüzyıla yontulmamış bir hâlde girebilmek için, ait olduğu yüzyıldan nesiller önce sessizce sıvışmış bir yerdi. Köhne bir şeydi burası, pek az insan umursuyordu burada ne olup bittiğini. Kare şeklinde ekilmiş tarlaların, çit oluşturacak şekilde tıraşlanmış çalıların, güneşli bir günde gümüş renkli ızgaraları andıracak kadar düzenli dikdörtgenler hâlinde sulanan çayırların olduğu bir zamanda başka türlü nasıl olabilirdi ki? Kendi eliyle açtığı çimenliğe bakınca yü-

51. Samuel Rogers (1763-1855), İngiliz şair. The Pleasures of Memory eseriyle tanınır. Benjamin West (1738-1820), İngiltere'de yaşamış İngiliz-Amerikalı ressam. Frederick North, Guilford Kontu (1732-1792), 1770-1782 yılları arasında başbakanlık yapan North, Amerikan Bağımsızlık Savaşında kolonilerin kaybedilmesinden genellikle sorumlu tutulur. George Pretyman Tomline (1750-1827), İngiliz başpiskopos ve teolog. (ç.n.)

züne bir gülümseme gelen, hasadı yaklaşan ekinine ihtimam gösteren, böceklerin yediği şalgamları görünce üzülüp ah eden çiftçi, Egdon Heath'in o yüksek yaylalarında hiddetlenmekten başka bir şey yapmazdı. Buna karşılık Clym Yeobright, yolunun üzerindeki tepelerden aşağıya doğru baktığında, ekip biçmeye uygun olmayan bu toprakları kazanmak için verilen çabaların bazen, belki bir iki yıl direndikten sonra, çaresizlik içinde eriyip gittiğini, eğreltiotlarının ve karaçalı öbeklerinin direnip araziye yeniden hâkim olduğunu görür ve elinde olmadan bundan vahşice bir keyif alırdı.

Vadiye indi ve çok geçmeden Blooms-End'deki evine ulaştı. Annesi, pencerenin önündeki çiçeklerden ölü yaprakları buduyordu. Kafasını kaldırıp Clym'e baktı, sanki oğlunun onun yanında niye bu kadar uzun kaldığını anlamamış gibiydi; birkaç gündür vardı kadının yüzünde o ifade. Saç tıraşı olan grubun ona gösterdiği merakın annesinde endişeye dönüştüğünü sezebiliyordu Clym. Ne var ki, annesi ağzını açıp da tek bir soru sormadı ona; Clym'in evden hemen ayrılmayacağı beraberinde gelen sandıklardan anlaşılsa da bir şey söylemedi. Annesinin sessizliği, soracağı bir sorudan çok daha fazla belli ediyordu ondan bir açıklama beklediğini.

"Paris'e geri dönmeyeceğim, anne," dedi Clym. "En azından, eski işime dönmeyeceğim. Bıraktım işimi."

Karşılaştığı sürpriz ona acı veren Mrs. Yeobright oğluna döndü. "Bir şeylerin yolunda gitmediğini düşünmüştüm sandıkları görünce. Bana daha erken söylememene hayret ettim."

"Söylemem gerekirdi. Fakat planımdan memnun olmayacağından şüpheliydim. Benim de emin olmadığım bir iki husus vardı. Tamamen yeni bir yol çizeceğim kendime."

"Şaşırdım kaldım, Clym. Zaten iyi gidiyordu işlerin, daha iyisini nasıl yapacaksın?"

"Çok kolay olacak. Fakat senin kastettiğin şekilde bir iyileşme olmayacak yaptığım; sanırım daha kötüsünü yaptığım söylenecek. Gelgelelim, ben o işimden nefret ediyorum ve ölmeden önce kayda değer bir şey yapmak istiyorum. Bunu öğretmen olarak yapmayı düşünüyorum; yoksul ve cahillere öğretmenlik yapacak, onlara başka kimsenin öğretmeyeceği şeyleri öğreteceğim."

"Seni elinden tutup hayata hazırlamak için katlanılan onca

sıkıntının ardından, üstelik tek yapman gereken varlıklı bir adam olarak hayatına devam etmekken, yoksullara öğretmenlik yapacağını söylüyorsun. Hayallerin senin mahvına yol açacak, Clym."

Mrs. Yeobright sakinliğini yitirmeden konuşuyordu ama onu oğlu kadar iyi tanıyan kim olsa sözlerini ne kadar içtenlikle sarf ettiğini kolaylıkla anlardı. Cevap vermedi Clym. Hassas bir meseleydi tartıştıkları, fakat o hassasiyeti taşıyabilmiş gibi durmayan, şartlar daha elverişli olsa dahi duramazdı ya, bir açıklamayla annesinin karşısına çıkmıştı; annesinin onu anlamasını beklemek, kadının yaradılışı gereği imkânsızdı ve o imkânsızlığın verdiği çaresizlik Clym'in yüzünden okunuyordu.

Akşam yemeğine kadar bu konu tekrar açılmadı. Sofraya oturduklarında başladı annesi konuşmaya, sanki sabahtan beri hiç ara vermemişlerdi. "Aklında böyle düşüncelerle eve döndüğünü öğrenmek beni rahatsız ediyor, Clym. Kendi özgür iradenle daha kötü bir konuma düşmeyi tercih edeceğin aklımın ucundan geçmezdi. İyi bir işin var, hâlin vaktin yerinde; bu fırsatın verildiği diğer erkekler gibi –hakkını verenleri kastediyorum– senin de hep yoluna devam edeceğini zannediyordum, tabii ki."

Sıkıntısı sesinden belliydi Clym'in, "Elimde değil," dedi. "Anne, o cafcaflı işten nefret ediyorum. Hakkını veren erkekleri kastettiğini söylüyorsun; hakkını veren erkek, dünyanın yarısının onların iyiliği uğruna canla başla çalışacak ve içine doğdukları sefaleti nasıl göğüsleyeceklerini öğretecek birinin eksikliğini çektikleri için felakete sürüklendiğini görmesine rağmen vaktini erkeğin eline yakışmayacak o işle çarçur edebilir mi? Her sabah kalktığımda, Aziz Pavlus'un söylediği gibi, bütün insanların acıyla inlediğini, eziyet çektiğini görüyorum. Peki ya ben, sağlığı da, gücü kuvveti de her şeyi yapmaya yetecek olan ben ne yapıyorum? Zengin kadınların, sefahat düşkünü soyluların o habis gururlarını okşamaya çalışıyorum ki onlara ışıl ışıl, göz kamaştırıcı mücevherler satabileyim. Bu huzursuzlukla koca bir yıl geçirdim ve neticede bu işi daha fazla yapamayacağıma karar verdim."

"Başkaları yapıyor da sen niye yapamıyorsun?"

"Başkalarının umursadığı, benimse umursamadığım çok şey olması dışında bir sebebi var mı, bilmiyorum; bunu yapmam gerektiğini düşünmemin bir sebebi bu. Her şeyden önce, madden

ihtiyaç duyduğum çok şey yok benim. İnceliklerden zevk alamıyorum; güzel şeyler yazık oluyor bende. Demek ki bu kusuru avantaja çevirmeliyim; diğer insanların ihtiyaç duyduğu şeyler olmadan yaşayabildiğime göre o şeylere harcayacağım parayı başkalarına harcayabilirim."

Karşısında oturan kadını sözleriyle ikna edememişti belki Clym Yeobright ama, işte tam da bu duygulardan bazılarını ondan miras aldığından, benzer duyguları annesinde uyandırmamış olması, her ne kadar kadın bunları oğlunun iyiliğini düşünüp saklamaya çalışsa da, mümkün değildi. Kendinden o kadar emin olmadan konuştu bu defa Mrs. Yeobright: "Öyle diyorsun ama zengin bir adam olman için sebat etmen yeterdi. Elmas işi yapan o müessesenin müdürüydün, daha iyi bir iş mi bulacaktın? Ne kadar güven uyandıran, ne kadar saygı duyulan bir konumdaydın! Herhalde sen de babana benzeyeceksin; hâlin vaktin yerindeydi ama rahat batmış sana, babana da öyle olmuştu."

"Hayır," dedi oğlu, "rahat batmadı, fakat bunu söylemekteki maksadını bildiğim için duymaktan usandım. Anne, insanın hâlinin vaktinin yerinde olmasından sen ne anlıyorsun?"

Mrs. Yeobright ezberden konuşmayacak kadar düşünceli bir kadındı; Sokrates'in "Bilgelik nedir?" sorusuyla Pontius Pilatus'un "Hakikat nedir?" sorusu nasıl cevapsız kaldıysa Clym Yeobright'ın derhal cevabını beklediği sorusu da yanıtsız kaldı.

Bahçe kapısının gürültüyle itilmesi, evin kapısının tıklatılması ve açılmasıyla sessizlik bozuldu. Christian Cantle girdi odaya, üzerinde pazar ayini için giydiği kıyafetler vardı.

Egdon'da âdettendi: Ziyaretçi, ziyaret ettiği evin kapısından tam girmeden başlardı hikâyesini anlatmaya ki ziyaret ettiği kişinin karşısına çıktığında esas konudan devam edebilsin. Kapının sürgüsü kalkarken Clym'le Mrs. Yeobright'a "Ben ki evinden kırkta yılda bir, o da denk gelirse, çıkan bir adamım; hiç aklınız alıyor mu bu sabah benim orada olmamı!"

"Bize havadis getirdin, öyle mi, Christian?" dedi Mrs. Yeobright.

"Ah, getirmez olur muyum, hem de bir cadı hakkında; bu saatte gelmemi hoş görün, çünkü dedim ki kendi kendime: 'Gidip onlara anlatmam lazım, daha yemeğe yeni oturmuşlardır ama

olsun.' İnanın bana, yaprak gibi titredim görünce. Bir zararı olur mu bunun sizce?"

"Bilmem, neyin zararı olur mu?"

"Bu sabah kilisede hepimiz ayakta duruyorduk, sonra rahip dedi ki: 'Dua edelim.' 'Pekâlâ,' dedim içimden, 'ayakta dua edeceğime dizlerimin üzerine çökeyim bari.' Çöktüm ben de; üstelik diğerleri de benim kadar istekliydi rahibe uymaya. Daha dua etmeye başlayalı bir dakika bile olmadan korkunç bir feryat koptu kilisede, öylesini duymamıştım, sanki biri ruhunu teslim ediyordu. Herkes ayağa fırladı, sonra anladık ki Susan Nunsuch çoraplarını örmede kullandığı uzun tığı Miss Vye'a batırmış; zaten hep tehdit ediyordu küçük hanımefendiyi Susan, 'Seni kiliseye bir götüreyim, saplayacağım bu tığı,' diye; gerçi Miss Vye da pek gelmiyordu oraya. Haftalardır bu fırsatı kolluyormuş Susan; Miss Vye çok uzun zamandır büyülüyormuş onun çocuklarını, o da Miss Vye'ın kanını akıtıp bu işe bir son vermek istiyormuş. Kiliseye gittiğini görünce takip etmiş onu Sue, yanına oturmuş, fırsatını bulur bulmaz da tığı hanımımın koluna saplamış."

"Aman Tanrım, ne kadar korkunç!" dedi Mrs. Yeobright.

"Sue o kadar derine sapladı ki tığı kızcağız bayıldı; sonra korktuğum başıma geldi, bir kargaşa koptu kilisede, ben de viyolonselin arkasına geçtim, daha da fazla bir şey görmedim. Kızcağızı hava alsın diye dışarı çıkardıklarını duydum; Sue nerede diye etrafıma bakındım ama gitmişti. Zavallı kızcağız, nasıl da çığlık attı öyle! Papaz orada cübbesiyle durmuş, elini havaya kaldırmış, 'Oturun, dostlarım, yerinize oturun!' diyordu. Fakat hiç otururlar mı! Ha, bir de ne öğrendim, biliyor musunuz Mrs. Yeobright? Cübbesinin altına elbise giyiyormuş rahip; kolunu kaldırdığında yenleri böyle siyah siyah görünüyordu."

"Ne acımasızlık!" dedi Clym Yeobright.

"Evet," dedi annesi.

"Bu işin peşini bırakmamalı," dedi Christian. "Galiba Humphrey de geliyor."

Humphrey içeri girdi. "Haberleri duydunuz mu, bakalım? Demek duydunuz. Ne tuhaf, Egdon'dan biri ne zaman kiliseye gitse mutlaka acayip acayip işler oluyor. En son bizden biri sonbaharda oradaydı, Fairway gitmişti kiliseye; o gün de sizin nikâha

karşı çıktığınız gündü, Mrs. Yeobright."

"Acımasızlığa uğrayan bu kız evine gidebildi mi?" dedi Clym.

"Söylediklerine göre toparlamış kız, evine de gitmiş. Olan biteni anlattığıma göre artık benim de evin yolunu tutmamın zamanı geldi."

"Ben de gitmeliyim," dedi Humphrey. "Kızın hakkında söylenenler doğru muymuş, artık şimdi anlarız."

Humphrey ile Christian tekrar bozkırda kaybolduklarında annesine usulca "Sence öğretmen olmakta acele mi ettim?" dedi Clym Yeobright.

"Öğretmenlerin, misyonerlerin, bu gibi işleri yapacak adamların olması gerekir, tabii," diye cevap verdi annesi. "Fakat ben seni bu hayattan kurtarıp daha zengin olacağın bir hayata göndermişsem senin de tekrar buraya dönmemen ve sanki ben hiç çaba harcamamışım gibi davranmaman gerekir."

Günün ilerleyen saatlerinde kesekçi Sam geldi. "Bir şeyler ödünç alacaktım da, Mrs. Yeobright. Tepedeki güzel kızın başına ne geldiğini duydunuz herhalde?"

"Evet, Sam, kapıyı her çalan bunu anlatıyor bize."

"Güzel kız mı?" dedi Clym.

"Evet, Tanrı epey özenmiş onu yaratırken," diye cevap verdi Sam. "Tanrım! Öyle bir kadının gelip o tepede yaşamasının ne kadar da tuhaf bir şey olduğunu herkes kabul ediyor."

"Esmer mi kumral mı?"

"Onu defalarca gördüm görmesine ama aklıma gelmiyor şimdi."

"Thomasin'inkilerden koyu," diye mırıldandı Mrs. Yeobright.

"Kadın hiçbir şeyi kesinlikle umursamıyor sanki, görseniz siz de öyle dersiniz."

Sorularına devam etti Clym: "Melankolik biri, demek ki?"

"Mutsuzluğunu kendi içinde yaşıyor, insanların arasına karışmıyor."

"Maceraya meyilli bir hanımefendi mi bu kadın?"

"Bildiğim kadarıyla değil."

"Bu ıssız yerde hayatına biraz olsun heyecan katmak için diğer delikanlıların oynadığı oyunlara katılmaz mı?"

"Hayır."

"Maskeli eğlencelere, örneğin?"

"Hayır. Aklından başka şeyler geçer onun. Buralardan çok uzakları düşünür desem daha doğru; hiç tanışmayacağı lordlar, leydiler, bir daha asla göremeyeceği malikâneler."

Clym'in bu konuyla bilhassa ilgilendiğini gören Mrs. Yeobright biraz rahatsız oldu ve Sam'e dönüp "Sen o kızda çoğumuzun gördüğünden daha fazlasını görüyorsun. Miss Vye'ın öyle avare avare gezmesi bence çok itici. Onun kendine ya da başkalarına faydasının dokunduğunu hiç duymadım. Düzgün kızlara Egdon'da bile kimse cadı muamelesi yapmaz." dedi.

"Saçmalık; hiçbir şeyi ispatlamaz bu söylediğin," dedi Clym Yeobright.

Muhtemelen tatsızlaşacak bir tartışmadan kaçınmak için "Yani, böyle ayrıntılara benim aklım ermez, tabii ki," dedi Sam; "kızın ne olduğunu zamanın bize göstermesini beklememiz lazım. Elinizdeki en uzun ve en sağlam halatı ödünç almaya gelmiştim aslında buraya. Kaptan Vye'ın kovası su kuyusuna düştü, su çekmeleri lazım; nasıl olsa herkes bugün evinde, gider yardım eder, kovayı oradan çıkarırız, diye düşündüm. Üç tane halatımız var ama kuyunun dibine yetişmiyor."

Mrs. Yeobright ona odunluğa bakmasını, orada ne buluyorsa alabileceğini söyleyince Sam halat aramak için odunluğa gitti. Kapıdan çıkarken Clym de onunla çıktı ve bahçe kapısına kadar ona eşlik etti.

"Bu genç cadı Mistover'da uzun süre kalacak mı?" diye sordu.

"Sanırım kalacak."

"Kıza kötü davranılması ne acımasızlık, ne kadar da utanç verici. Canı yandığından çok üzüntüsünden acı çekmiştir."

"Terbiyesiz bir hareketti; hem de o kadar güzel bir kıza. Onu görmelisiniz, Mr. Yeobright, siz ki uzaklardan gelmiş, çoğumuza göre de daha olgun bir erkeksiniz."

"Sence çocuklara öğretmenlik yapmayı ister mi o kız?" dedi Clym.

Sam başını salladı. "O tarz işlerle ilgileneceğini pek zannetmiyorum."

"Öylesine aklıma geldi işte. Tabii, gidip onu görmek, bu konuyu onunla konuşmak gerekir; laf aramızda, kolay bir şey değil bu, çünkü benim ailemle onun ailesi pek sıkı fıkı değil."

"Onu nasıl görebileceğinizi söyleyeyim, Mr. Yeobright," dedi Sam. "Su kovasıyla cebelleşmek için bu akşam saat altıda onun evinin önünde toplanacağız, bize yardım edebilirsiniz. Beş altı kişi geliyor ama kuyu derin; eğer bu şekilde karşısına çıkmakta bir sakınca görmüyorsanız, bir çift ele daha hayır demeyiz. Eminim Miss Vye da oralarda olacaktır."

Clym Yeobright "Bir düşüneyim," dedi ve birbirlerinden ayrıldılar.

Uzun uzun düşündü Clym; fakat evin içinde o saatte Eustacia'dan daha fazla bahsedilmedi. Batıl inanca kurban giden bu romantik kızla dolunayda sohbet ettiği hüzünlü oyuncu aynı kişi mi sorusunun cevabı henüz verilmiş değildi.

ESKİMİŞ BİR DRAMANIN İLK PERDESİ

III

ÖĞLEDEN sonra hava güzeldi, Clym Yeobright annesiyle birlikte bir saat kadar bozkırda yürüdü. Blooms-End Vadisi'ni bitişiğindeki vadiden ayıran yüksek sırta geldiklerinde durup etraflarına baktılar. Bozkırın bir ucundaki düzlükte Sessiz Kadın Hanı seçilebiliyordu; diğer ucunda, uzaklardaysa Mistover Tepesi yükseliyordu.

"Thomasin'e mi uğrayacaksın?" diye sordu Clym.

"Evet. Fakat senin gelmene gerek yok bu defa," dedi annesi.

"O hâlde buradan ayrılayım, anne. Mistover Tepesi'ne gideceğim."

Mrs. Yeobright niyetini anlamak ister gibi oğluna baktı.

"Kaptanın kuyusuna kova düşmüş, onu çıkarmalarına yardım edeceğim," diye devam etti sözlerine Clym. "Kuyu çok derin olduğundan yardımım dokunabilir. Hem şu Miss Vye'ı da bir görmek istiyorum; güzelliği değil merak ettiğim, başka bir sebebi var gitmemin."

"Gitmen şart mı?" diye sordu annesi.

"Gitsem iyi olur, diye düşündüm."

Anneyle oğulun yolları orada ayrıldı. Clym'in annesi, oğlu uzaklaşırken, "Elden ne gelir ki," diye mırıldandı. "Kesinlikle görecekler birbirlerini. Keşke Sam benim değil de başkalarının evine götürseydi havadislerini."

Yolu üzerindeki tepecikleri inip çıktıkça daha da ufaldı Clym'in silueti. Onun gidişini izlerken "Hassas bir kalbi var onun,"

dedi Mrs. Yeobright kendi kendine, "yoksa hiç dert etmezdim. Nasıl da gidiyor öyle!"

Clym gerçekten de istekliydi gitmeye; karaçalıları aşarak, hiç sağa sola sapmadan, sanki bu bir ölüm kalım meselesiymiş gibi ilerliyordu. Annesi derin bir nefes çekip geri döndü, Thomasin'i ziyaret etmekten vazgeçmişti. Akşamı kaplayan sis vadiye buğulu bir görüntü vermeye başlamış olsa da arazideki her tavşanın, her ardıçkuşunun seyrettiği Clym yürüdükçe sırtına vuran ve önüne uzun bir gölge düşüren kış güneşinin yere yakın ışıkları, yüksek yerleri hâlâ aydınlatıyordu.

Karaçalılarla kaplı sete ve Kaptan Vye'ın evini tahkim eden hendeğe yaklaşınca sesler geldiğini duydu Clym; demek ki kurtarma operasyonu çoktan başlamıştı. Bahçenin yan kapısında durdu, izlemeye başladı.

Gücü kuvveti yerinde yarım düzine adam kuyunun ağzından başlayarak sıraya dizilmiş, çıkrıktan kuyunun derinliklerine uzanan halata el vermişti. Çıkrığı tutan direklerden birine sabitlenmiş daha kısa bir halatı kaza ihtimaline karşı gövdesine dolamış olan Fairway kuyunun ağzından aşağı doğru eğilmiş, dibe kadar uzanan halatı sağ eliyle sıkı sıkı kavramıştı.

"Sessiz olun artık," dedi Fairway.

Konuşmalar kesildi ve Fairway dairesel bir hareketle çevirdi ipi, sanki bir bulamacı karıştırıyordu. Bir dakika kadar sonra kuyunun dibinden boğuk bir ses yankılandı; Fairway'in verdiği dairesel hareketle ipin ucundaki kanca da hareket etmişti.

"Çekin!" diye seslendi Fairway; halatı tutan adamlar çıkrığı çevirip ipi çekmeye başladı.

İçlerinden biri "Galiba kancayı takmayı başardık," dedi.

"O zaman çok sallamadan çekin yukarı," dedi Fairway.

Halatı çekmeye devam etti adamlar, derken kuyuya düzenli aralıklarla damlayan suyun sesi gelmeye başladı. Kova yükseldikçe suyun sesi artıyordu; henüz kırk beş metresini içeri çekmişlerdi halatın.

Fairway bunun üzerine fenerlerden birini yaktı, ucuna başka bir halat bağladı ve ilkinin yanından kuyuya sarkıtmaya başladı. Clym kuyunun yanına geldi, aşağıya baktı. Fener aşağıya inerken kuyunun çeperlerinde yılın hangi mevsiminde olduklarını

hiç umursamayan, rutubete boğulmuş tuhaf yapraklarla acayip görünümlü yosunlar belirdi; fenerin ışığı etrafı aydınlatınca halat yığınının etrafına dolandığı kovanın o küf kokulu karanlıkta sallandığı görüldü.

"Kovanın kenarına takılmış kancanın ucu; Tanrı aşkına dikkatli çekin!" dedi Fairway.

Son derece özen göstererek çekti adamlar halatı, kuyunun ağzına iki üç metre mesafedeydi artık o ıslak kova; sanki ölmüş bir dost yeniden dünyaya geliyordu. Üç dört el uzandı kovayı tutmak için, derken o anda halat kaydı, çıkrık boşaldı, en önde halata asılan iki kişi sırt üstü yere yapıştı, kuyunun çeperlerine çarpa çarpa düşen bir cismin sesi duyuldu ve dipte bir gümbürtü koptu. Kova kuyunun dibine inmişti yeniden.

"Lanet olası kova!" diye söylendi Fairway.

"Tekrar indirin," dedi Sam.

"O kadar uzun süre eğilip durmaktan kazık gibi oldu belim," dedi Fairway, doğruldu, eklemleri kütürdeyene kadar esnetti kendini.

"Biraz dinlen, Timothy," dedi Clym Yeobright. "Ben geçerim senin yerine."

Ucuna kanca bağlanmış halat tekrar kuyuya indirildi. Kanca kuyunun dibindeki suya çarptığında çıkan ses, aradaki mesafeden ötürü yumuşak bir öpücüğün sesi gibi geliyordu adamların kulağına; bu sesi duyan Clym Yeobright dizlerinin üzerine çöktü, kuyunun içine eğildi ve Fairway'in yaptığı gibi dairesel hareketlerle halatı çevirmeye başladı.

Yukarılarda bir yerlerden yumuşak ve endişeli bir ses "Beline bir halat bağlayın, yaptığı iş tehlikeli!" diye bağırdı.

Herkes dönüp baktı. Konuşan bir kadındı, günbatımında kızıla çalan üst kattaki pencerelerin birine çıkmış, aşağıdakilere bakıyordu. Bir şeyler daha söyleyecek gibiydi kadın, o an nerede olduğunu sanki unutmuştu.

Bu talimat üzerine Clym Yeobright'ın beline halat bağlandı, kovayı kurtarma çalışmalarına devam edildi. Halatı tekrar çektiklerinde ağır gelmedi; baktılar ki kovadan kopmuş bir halat parçası takılmış kancaya sadece. Birbirine dolanmış halatları arka tarafa attılar. Humphrey aldı onun yerini ve kanca tekrar kuyunun di-

bine sarkıtıldı.

Clym Yeobright düşünceli adımlarla yerini Humphrey'ye bırakıp kuyudan çıkarılan halat yığınının başına geçti. Onlara seslenen kadınla hüzünlü oyuncunun aynı kişi olduğuna bir an bile şüphe etmiyordu. "Ne kadar düşünceli bir kadın!" dedi kendi kendine.

Attığı çığlığın aşağıdaki grubu ne kadar etkilediğini anlayınca yüzü al al olan Eustacia pencereden çekilmişti artık; oysa Clym Yeobright efkârlı gözlerle bakıyordu yukarıya. O öyle durup bakarken kuyunun başındaki adamlar kovayı bir terslik olmadan yukarı çekmeyi başardı. İçlerinden biri gidip Kaptan'ı sordu; halat takımının onarılması için bir talimatı var mı, öğrenmek istiyordu. Kaptan'ın evde olmadığı öğrenildi, Eustacia kapıda belirdi, adamların yanına yürüdü. Clym'in emniyetinden kaygılandığı için heyecanla bağıran o kadının yerini sakin, soğuk ve ölçülü bir kadın almıştı.

"Bu gece buradan su çekmek mümkün olacak mı?" diye sordu.

"Hayır, efendim, kovanın altı tamamen çıkmış. Bu akşamlık elimizden daha fazlası gelmeyeceğinden şimdi ayrılıyoruz, yarın sabah yine geliriz.

Eustacia "Susuz kaldım," diye mırıldandı dönüp eve giderken.

Adamlar uzaklaşırken Clym Yeobright Eustacia'ya doğru yürüdü ve şapkasıyla onu selamlayıp "Blooms-End'den size biraz su getirtebilirim," dedi.

Clym Yeobright'la Eustacia bir an için birbirlerine baktı, sanki ikisinin de aklından ay ışığının altında durdukları o birkaç dakika geçiyordu. O bakışla kızın yüzü ısındı, sabit ve soğuk ifadesi yumuşadı; sanki öğlenin parlak ve çiğ güneşi bir anda gün batımındaki vakara kavuşmuştu.

"Teşekkür ederim; hiç gerek yok," diye karşılık verdi Eustacia.

"İyi ama susuz mu kalacaksınız?"

Yanakları al al oldu kızın, "Yani, bence su yok," dedi ve uzun kirpiklerinin süslediği göz kapaklarını, her zaman böyle yapmadığını da belli ederek, kaldırdı. "Gelgelelim, büyükbabam yeterince su var diyor. Ne kastettiğimi göstereyim size."

Birkaç adım ilerledi kız, Clym de peşinden gitti. Bahçenin

köşesine geldiğinde, evin sınırını oluşturan sete çıkmak için yapılmış merdivenleri, kuyuya giderken sergilediği mecalsiz hareketlerden sonra şaşırtıcı görünen bir canlılıkla bir hamlede tırmandı. Mecalsizliğinin güçsüzlükten kaynaklanmadığı böylece ortaya çıktı kızın.

Clym onun ardından sete çıktı ve setin en üstünde daire şeklinde yanmış bir yer dikkatini çekti. "Küller var burada?" dedi.

"Evet," dedi Eustacia. "Geçen 5 Kasım'da burada küçük bir şenlik ateşi yakmıştık, bunlar da onun izleri."

Eustacia'nın Wildeve'i yanına çekmek için ateş yaktığı yerdi orası.

"Sahip olduğumuz tek su işte bu," diye devam etti sözlerine, setin öbür tarafında duran ve göz bebeği alınmış bir gözün akına benzeyen su birikintisine bir taş attı. Taş suya düştüğünde cup diye bir ses çıkardı ama orada daha önce yaşanmış bir sahnenin aksine, karşıdan bir Wildeve çıkıp gelmedi. "Büyükbabam, bundan daha kötü suları içerek denizlerde yirmi yıldan fazla yaşadığını söylüyor," dedi, "acil durumlarda kullanabileceğimiz kadar iyi durumda olduğunu düşünüyor suyun."

"Aslına bakılacak olursa, yılın bu mevsiminde bu su birikintileri pis olmaz kesinlikle. Yağmurlar daha yeni yağdı."

Eustacia başını sağa sola salladı. "Yabanda hayatta kalmayı başarıyorum ama bir birikintiden de su içmem," dedi.

Kuyuya doğru baktı Clym, etrafında kimse yoktu, adamlar evlerine gitmişti. Bir süre konuşmadı, ardından, "Birilerini gönderip kuyu suyu getirtmek zor olur," dedi. "Fakat madem buradaki suyu beğenmiyorsunuz, ben size biraz su çekmeye çalışayım." Kuyunun yanına döndü. "Evet, sanırım şu kovaya halatı bağlarsam çekebilirim."

"İyi de ben adamlar uğraşmasın diye istemedim gidip su getirmelerini, sizi derde sokmaya razı gelemem."

"Dert olur mu hiç?"

Uzun bir halat parçasını kovaya sıkı sıkıya bağladı, çıkrığın üzerinden aşırdı, halatı elinden yavaş yavaş salarak kovayı aşağı indirdi. Fakat biraz sarkıttıktan sonra durdu.

Bu sırada yanına yanaşmış olan Eustacia'ya "Önce halatın diğer ucunu sağlam bir yere bağlamam lazım, yoksa hepsi birden eli-

mizden kayıp gidebilir," dedi. "Ben ipi bağlarken siz bunu tutabilir misiniz kısa bir süre için, yoksa uşağınızı mı çağırayım?"

"Tutabilirim," dedi Eustacia; Clym de kıza tutturduğu halatın diğer ucunu aramaya başladı.

"Kovayı aşağı sarkıtsam olur, herhalde?" diye sordu Eustacia.

"Çok bırakmanızı tavsiye etmem," dedi Clym. "Göreceksiniz ki giderek ağırlaşacak."

Ne var ki, Eustacia halatı salmaya başlamıştı. Clym halatın ucunu bağlarken kız çığlığı bastı, "Durduramıyorum!"

Kıza koştu Clym ve halatı kontrol etmenin tek yolunun gevşek kısmını direğin üzerine dolamak olduğunu gördü; öyle de yaptı ve halatın hareketi bir anda kesildi. "Canınız yandı mı?"

"Evet," dedi Eustacia.

"Çok mu?"

"Yok; çok yanmadı galiba." Ellerini açtı. Avuçlarından biri kanıyordu; halat elinden kayarken derisini kaldırmıştı. Eustacia mendiliyle avucunu sardı.

"Halatı bırakmanız gerekiyordu," dedi Clym Yeobright. "Niye bırakmadınız?"

"Tutmamı siz söylediniz... Bugün ikinci kez yaralandım."

"Evet, haberim var. Hemşerilerim adına utanç duyuyorum. Kilisedeki olayda canınız çok yandı mı, Miss Vye?"

Clym'in sesi o kadar sevgi ve anlayış dolu çıkmıştı ki Eustacia usulca elbisesinin yenini sıyırdı ve yuvarlak beyaz kolunu gösterdi. Pürüzsüz cildinde, Paros mermerine kondurulmuş bir yakut gibi, parlak kırmızı bir nokta belirmişti kızın.[52]

Parmağını o noktaya bastırıp "İşte orası," dedi Eustacia.

Clym "Alçaklık etmiş o kadın," dedi. "Kaptan Vye o kadını cezalandırmayacak mı?"

"Tam da o işi halletmekle uğraştığı için evde değil büyükbabam. Bu kadar sihirli bir şöhretim olduğunu bilmiyordum."

Kızın küçük kırmızı yarasına sanki öpüp de iyileştirmek istermiş gibi bakarak "Bayıldınız mı gerçekten?" dedi Clym.

"Evet, dehşete düşürdü bu olay beni çünkü. Uzun zamandır

52. Beyazlığı ve pürüzsüzlüğü sebebiyle Antik Yunan'da heykel yapmak için çok tercih edilen bir mermer cinsi. Ege Denizi'ndeki Paros Adası'nda çıkarıldığı için bu isimle anılır. (ç.n.)

gitmemiştim kiliseye. Uzun bir zaman daha, belki de hiçbir zaman, gitmeyeceğim. Bu olaydan sonra insanların bakışlarını kaldıramam. Sizce de son derece aşağılayıcı değil mi? Bu olaydan sonra saatlerce keşke ölseydim, dedim, fakat şimdi umursamıyorum."

"Örümcek ağı bağlamış bu kafaları temizlemeye geldim," dedi Clym Yeobright. "Onlara kaliteli bir eğitim vermemde bana yardım etmek ister misiniz? Onlara çok faydamız dokunabilir."

"Çok da hevesli hissetmiyorum kendimi. İnsanları çoğu zaman sevmem ben. Bazen de kesinlikle nefret ederim."

"Planımı dinleseniz ilginizi çekebilir, diye düşünüyorum yine de. İnsanlardan nefret etmek bir işe yaramıyor; nefret edecekseniz onları yaratan koşullardan nefret edin."

"Doğadan mı? Ondan zaten nefret ediyorum. Fakat ne zaman olursa planınızı dinlemekten memnuniyet duyarım."

Yapacak bir işleri kalmamıştı artık, hâliyle ayrılmaları gerekiyordu. Clym bunu gayet iyi biliyordu, üstelik Eustacia konuşmayı sona erdirecek bir adım da atmıştı fakat Clym, Eustacia'ya sanki söyleyecek bir sözü daha varmış gibi baktı. Eğer Clym Paris'te yaşamamış olsaydı muhtemelen bu söz asla söylenmemiş olacaktı.

"Daha önce karşılaşmıştık biz," dedi, kıza gerektiğinden fazla ilgi göstermeye başlamıştı.

Eustacia ne hissettiğini belli etmemeye çalıştığı donuk bir ifadeyle "Ben öyle düşünmüyorum," dedi.

"Ama ben istediğimi düşünebilirim."

"Evet."

"Burada yalnızlık çekiyorsunuz."

"Her tarafın morlara boyandığı mevsim haricinde bozkıra katlanamıyorum. Acımasız bir öğretmen benim için burası."

"Böyle mi hissediyorsunuz?" dedi Clym. "Bence burası insanı son derece neşelendiren, kuvvetlendiren ve sakinleştiren bir yer. Bu tepelerden başka dünyanın hiçbir yerinde yaşamayı istemem."

"Ressamlar için gayet iyi bir yer burası; fakat ben resim çizmeyi asla öğrenemem."

"İşte şurada, Kelt rahiplerinin yaşadığı dönemden kalma çok merak uyandırıcı bir taş var." İşaret ettiği yere doğru bir çakıl taşı fırlattı Clym. "Sık sık gider misiniz onu görmeye?"

"Öyle merak uyandırıcı bir taşın varlığından bile haberdar

değildim. Paris'te bulvarların olduğunu ise biliyorum."

Kafasını kaldırmadı Clym Yeobright, düşünceliydi. "Çok manalı bir laf ettiniz," dedi.

"Bence de," dedi Eustacia.

"Şehrin keşmekeşine aynı özlemi benim de duyduğum zamanları hatırlıyorum. Büyük bir şehirde beş yıl yaşamak o özlemi öyle bir dindirir ki."

"Ah, benim özlemim de dinse keşke! Neyse, Mr. Yeobright, içeri girip yaralı elimi saracağım."

Ayrıldılar, giderek koyulaşan gölgelerin arasında kayboldu Eustacia. Pek çok şeyle doluydu sanki kız. Geçmişi boş bir sayfaydı, hayatı yeni başlamıştı. Clym ise bu görüşmenin onda yarattığı etkiyi epey uzun bir süre tam anlamıyla kavrayamadı. Eve dönüş yolunda en çok hissettiği, planının bir şekilde görkemli hâle gelmiş olduğuydu. İşin içine güzel bir kadın girmişti.

Eve varınca onun için çalışma odası hâline getirilecek odaya çıktı ve bütün akşam kutulardan kitaplarını çıkarıp raflara yerleştirmekle meşgul oldu. Başka bir kutudan fitilli gaz lambası ve bir kutu gaz yağı çıkardı. Fitilin yanmış kısımlarını makasla düzeltti, masasını yerleştirdi ve "Artık başlamaya hazırım," dedi.

Ertesi sabah erken kalktı, kahvaltıdan önce iki saat lambasının ışığında kitap okudu; bütün sabah okudu, bütün öğleden sonra okudu. Tam güneş batıyordu ki gözleri yoruldu, koltuğunda geriye yaslandı.

Odası evin ön tarafına, bozkırdaki vadiye bakıyordu. Batmaya yüz tutan kış güneşinin ışıkları eve vuruyor, şömine bacasının, etraftaki ağaçların uzun siyah yabalara benzeyen gölgelerini çitlerin öbür yanına, fundalıkla bahçenin birleştiği çimenlik alana düşürüyor, vadiye uzatıyordu. Bütün gün oturup çalıştığından, karanlık basmadan çıkıp, tepeleri gezmeye karar verdi Clym; dışarı çıkınca da fundalığı geçip Mistover Tepesi'ne doğru yürüdü.

Bahçe kapısında yeniden göründüğünde aradan bir buçuk saat geçmişti. Evin kepenkleri kapanmış, bütün gün el arabasıyla bahçede dolaşıp gübre atan Christian Cantle evine gitmişti. İçeri girdiğinde annesinin, onu uzun bir süre bekledikten sonra yemeğini bitirmiş olduğunu gördü.

"Nerelerdeydin, Clym?" dedi kadın hemen. "Bu saatte dışarı

çıkacağını neden bana söylemedin?"

"Bozkırda geziniyordum."

"Oralara çıktın mı Eustacia Vye'la karşılaşırsın."

Clym bir süre sessiz kaldı. "Evet, onunla buluştum bu akşam," dedi, sanki sırf dürüstlüğünü korumak adına bu açıklamayı yapıyormuş gibiydi.

"Hiç şaşırmadım."

"Önceden sözleşmiş değildik."

"Değilsinizdir; öyle buluşmalar asla önceden kararlaştırılmaz."

"Bana kızmadın, değil mi anne?"

"Kızmadım diyemem. Aslında, kızmaktan ziyade, gelecek vaat eden erkeklerin başını neyin döndürdüğünü, etraflarındaki herkesi hayal kırıklığına uğratmalarına neyin sebep olduğunu bildiğimden huzursuz hissettiğimi söyleyebilirim."

"Öyle hissetmekte haklısın, anne. Fakat seni temin ederim, benden yana bir rahatsızlık duymana lüzum yok."

"Seni ve senin o saçma düşüncelerini aklıma getirdikçe," dedi Mrs. Yeobright, biraz üzerine basa basa konuşmuştu, "hâliyle on iki ay önceki kadar rahat hissetmiyorum kendimi. Paris'in ve benzer yerlerin cazibeli kadınlarına alışmış bir erkeğin bozkırdaki bir kıza bu kadar kolay kapılması inanılmaz. Yürüyüşe çıktıysan da o istikamete gitmek zorunda değildin."

"Bütün gün çalıştım."

"Ah, evet," dedi annesi, biraz daha ümitli bir ses tonuyla, "düşünüyorum da belki okul müdürü falan olur, toplumda iyi bir yere o şekilde yükselirsin. 'Bu meslekten nefret ediyorum,' diye tutturmuşsun bir kere."

Her ne kadar kafasında tasarladığı plan, eğitimin gençlere sırf toplumda yükselebilsinler diye verilmesinden fazlasıyla uzak olsa da bu fikre karşı çıkıp annesiyle tartışmaya girmek istemedi Clym Yeobright. Onun hiç öyle arzuları yoktu. Genç bir erkeğin, insanın içinde bulunduğu durumun yarattığı genel karamsarlığı önce anladığı, ardından da bu sebeple hırslarına bir süreliğine ket vurduğu aşamaya gelmişti. Fransa'da bu aşamaya gelince intihar eden insan sayısı hiç az değildi. İngiltere'deyse biz çok daha iyi durumdaydık; belki de bakış açısına göre çok daha kötüydü durumumuz.

Genç adamla annesinin birbirine duyduğu sevgi dışarıdan

anlaşılamıyordu artık, bir tuhaflık vardı ortada. Sevgi ne kadar dünyevi ise o kadar az gösterildiği söylenebilir. Kesinlikle yok edilemeyecek biçimini aldığındaysa nasıl belli edilirse edilsin acı verecek kadar derinleşir. Onlar için de durum buydu. Konuşmalarına kulak misafiri olmuş olsa insanlar "Birbirlerine ne kadar da soğuk davranıyorlar!" derlerdi.

Clym'in düşünceleri ve geleceğini öğretmeye vakfetme arzusu Mrs. Yeobright üzerinde iz bırakmıştı. Clym onun bir parçasıyken, yaptıkları tartışmalar sağ elin tuttuğunu sol ele vermekten farksız değilken aksi nasıl düşünülebilirdi zaten? Annesinin aklını tartışarak çelmekten umudunu kesmişti Clym; sakin konuşmak nasıl bağırıp çağırmaktan üstünse, annesiyle birbirlerine sakin konuşmaktan da üstün bir kuvvetle bağlanmışlardı ve Clym onun zihnine bu şekilde nüfuz edebileceğini gördüğünde neredeyse keşif yapmış kadar sevindi.

Ne tuhaftır ki, Clym, en yakın dostu olan annesini, kendisini nispeten yoksul duruma düşürmenin özünde daha yüce bir yolu izlemek olduğuna ikna etmesinin, onu ikna etmek zorunda olduğunu kendisine kabul ettirmesinden çok zor olmayacağını ancak şimdi hissetmeye başladı. Meseleye tedbirli yaklaşmaktan bahsedilecekse annesi her konuda sonuna kadar haklıydı; öyle ki, annesinin düşüncelerini sarsabileceğini görmüş olmak Clym'in yüreğini sızlatmıyor değildi.

Hayata hiç karışmadığından, kendine özgü bir hayat felsefesi vardı annesinin. Eleştirdikleri şeyler hakkında sarih fikirleri olmayan kişilerin o şeyler arasındaki ilişkiler hakkında sarih fikirlere sahip olduğu durumlar mevcuttur. Blacklock, doğuştan kör bir şairdi kendisi, gözle görülebilecek nesneleri yanılmadan tarif edebilirdi;[53] Profesör Sanderson,[54] o da kördü, renkler hakkında dört dörtlük dersler verir ve diğer insanlara, onların taşıdığı ancak kendisinin taşımadığı fikirlerin teorisini öğretirdi. Toplumsal alanda bu yetenekli kişiler çoğunlukla kadınlardır; asla görmedikleri bir

53. Thomas Blacklock (1721-1791), İrlandalı şair ve din adamı. Altı aylıkken geçirdiği çiçek hastalığı nedeniyle görme yeteneğini kaybetmiştir. (ç.n.)

54. Nicholas Saunderson (1682-1739), İngiliz matematikçi. Bir yaşındayken geçirdiği çiçek hastalığı nedeniyle görme yeteneğini kaybetmiştir. (ç.n.)

dünyayı seyrebilir, sadece varlıklarını duydukları kuvvetleri tahmin edebilirler. Buna sezgi deriz.

Mrs. Yeobright için ne anlam ifade ediyordu kendi dışındaki dünya? Neye meyilli olduğu sezilebilen ancak özü anlaşılamayan bir çokluk. İnsanları hep uzaktan seyreder gibiydi o; Sallaert'in,[55] Van Alsloot'un[56] ve o ekole mensup diğer ressamların tablolarını dolduran kalabalıkları biz nasıl görüyorsak o da onları öyle görürdü: Birbirini itip kakan, bir o yana bir bu yana giden, ayrı istikametlerde ilerleyen, fakat tam da resmedilen manzara çok geniş olduğundan hiçbirinin yüzü seçilmeyen kalabalık insan yığınları vardı orada.

İnsan o kadının şu âna kadar yaşadığı hayata baktığında, dışarıdan anlaşılacak hiçbir eksikliği olmadığını görebilirdi. Yaradılışından gelen yaşam felsefesi ve koşulların bu felsefeyi nasıl kısıtlamış olduğu neredeyse kadının hareketlerinden okunuyordu. Heybetli olmasını sağlayacak bir temeli vardı kadının ama hareketleri heybetli olmaktan uzaktı; kendine güvenmesi için de yeterli sebebi vardı ama hareketleri o güveni yansıtmıyordu. Bir zamanların kıvrak hareketleri nasıl zamanla katılaşmışsa, şartların dayatması neticesinde hayattan zevk alması en güzel zamanında engellenmişti.

Clym'in kaderini şekillendirecek diğer ince dokunuş birkaç gün sonra yaşandı. Bozkırdaki höyüklerden biri açılmış, Clym Yeobright da birkaç saatliğine çalışmalarından uzaklaşıp kazı işleminin başında durmuştu. Öğleden sonra Christian höyüğün olduğu yere yaptığı yolculuktan geri döndüğünde Mrs. Yeobright onu sorguya çekti.

"Çukur kazdılar, böyle ters çevrilmiş çiçek saksısına benzer şeyler buldular, Mrs. Yeobright; içlerinde gerçekten yanmış kemikler vardı. Kazıyı yapanlar alıp evlerine götürdü onları, fakat ben onlarla aynı yerde uyuyamam. Ölülerin gelip kemiklerini istediğini herkes bilir. Kemiklerin olduğu çömleklerden birini Mr.

55. Antoon Sallaert (1594-1650), Flaman ressam. Dinî ve mitolojik konuları ele alması ve portreleriyle ünlüdür. (ç.n.)

56. Denis van Alsloot (1570-1626), Flaman ressam. Özellikle kalabalıkların yer aldığı geçit törenlerini, taşradaki festivalleri resmetmesiyle ünlüdür. (ç.n.)

Yeobright almıştı, eve getirecekti onları –gerçek bir iskelete ait kemiklerdi bunlar– ama öyle yapmaması söylendi. Mr. Yeobright bir kez daha düşündü —sizi de rahatlatacak bunu duymak. Çömleği ve diğer bulduğu şeyleri verdi birine; şanslıymışsınız, Mrs. Yeobright, geceleri nasıl eser rüzgârlar, bilmez misiniz!"

"Birine mi verdi?"

"Evet. Miss Vye'a verdi. İnsanlardan o kadar nefret ediyor ki kadın böyle kilise avlusunda yatması gereken şeyleri toplamayı zevk edinmiş kendine."

"Miss Vye da mı oradaydı."

"Evet, sanıyorum oradaydı."

Clym eve döndüğünde, ki bu konuşmanın üzerinden çok geçmemişti o geldiğinde, annesi merak içinde "Bana getireceğin çömleği başkasına vermişsin," dedi.

Hiç cevap vermedi Clym; annesinin ne hissettiği o kadar belliydi ki adamın ne yaptığını itiraf etmesine gerek kalmadı.

Yılın ilk haftaları geçip gitti. Clym Yeobright evde çalışıyordu çalışmasına ama dışarıda yürüyüşe de çok çıkıyordu ve hep Mistover Tepesi ile Rainbarrow Höyüğü'nün arasında bir yerlere doğru yürüyordu.

Mart ayı geldi; bozkır, kış aylarındaki vecdini üzerinden atmanın ilk emarelerini gösterdi. Uykusundan uyanırken öyle sessizdi ki doğa, neredeyse kedilerle aşık atardı. Eustacia'nın bahçesinin bitimindeki setin diğer tarafında kalan ve onu gözlemleyen kişinin hareket edip ses çıkartması hâlinde son derece cansız, viraneye dönmüş gibi duran su birikintisi, bir süre sessizce izlendiğinde, içinde büyük bir canlılık olduğunu yavaş yavaş gözler önüne sererdi. Mevsimin değişmesiyle ürkek bir hayvanlar âlemi hayat bulmuştu orada. Küçük kurbağa yavruları ve su kertenkeleleri suyun üzerine kabarcıklarını salarken alt tarafta yarışır, kara kurbağaları küçücük ördekler gibi ses çıkarır, ikili üçlü gruplar hâlinde su birikintisinin kenarlarına doğru ilerler, yaban arıları gün doğarken suyun üzerinde bir oraya bir buraya, kulağa gonk sesi gibi gelen vızıltılarıyla uçuşur olmuştu.

Clym Yeobright'ın tam da o su birikintisinin yanından Blooms-End Vadisi'ne inmesi böyle bir akşama denk geldi; yanında başka biriyle, doğanın yeniden hayat bulmasının yarattığı bu cılız

telaşı duyacak kadar sessizce ve o kadar uzun bir süre orada durmuş fakat hiçbir şey duymamıştı. Yokuş aşağı indiği için adımlarını hızlı atıyor, yaylanır gibi yürüyordu. Annesinin bahçesine adım atmadan önce durdu, nefeslendi. Pencereden yansıyıp yüzünü aydınlatan ışık yanaklarının al al olduğunu, gözünün parladığını açığa çıkarıyordu. O ışığın göstermediği, mühür gibi bir şeyin dudaklarında asılı kaldığıydı. Bu mühür o kadar kalıcı bir iz bırakmıştı ki dudaklarında eve girmeye cesaret edemedi Clym; yoksa annesi ona "Ağzının kenarlarında parlayıp duran o kırmızılık nedir?" diye sorabilirdi.

Fakat çok sürmedi Clym'in içeri girmesi. Çay hazırdı; annesinin karşısına oturdu. Çok söz çıkmadı annesinin ağzından; Clym'e gelince, onu gelişigüzel bir sohbet başlatmaktan alıkoyan, az önce tepede yapılmış, tepede konuşulmuş şeylerdi. Annesinin suskunluğu hayra alamet değildi fakat Clym bunu sanki önemsemiyordu. Niye o kadar az konuştuğunu biliyordu annesinin; ama kadının ona böyle davranmasının sebebini ortadan kaldıramazdı. Bir araya geldiklerinde böyle sessiz kalmaları onlar için artık sıradan bir hâle gelmişti. Nihayet Clym söze girdi, meseleyi kökünden halletmeye kararlı gibiydi.

"Beş gündür neredeyse tek kelime konuşmadan böyle sofrada oturuyoruz. Ne faydasını gördük, anne?"

"Hiç görmedik," dedi kadın, yüreğinin yandığı sesinden anlaşılıyordu. "Fakat belli ki çok iyi bir sebebi var bunun."

"Her şeyi bilmediğin için öyle diyorsun. Seninle konuşmak istiyordum ne zamandır, konunun açıldığına da memnunum. Sebebi, tabii ki, Eustacia Vye. Pekâlâ, son zamanlarda onunla görüştüğümü, hem de epey sık görüştüğümü itiraf ediyorum."

"Evet, evet; bu işin nereye varacağını da biliyorum. Beni huzursuz ediyor bu, Clym. Burada hayatına yazık ediyorsun sen; bunu da sadece onun yüzünden yapıyorsun. Eğer o kadın olmasaydı bu öğretmenlik hevesine hiç kapılmayacaktın."

Clym ters ters baktı annesine. "Öyle olmadığını biliyorsun," dedi.

"Yani, Eustacia'yı görmeden önce öğretmenliği denemeye karar vermiştin, biliyorum; fakat o olmasaydı bu kararın niyetten öteye gitmezdi. Konuşurken çok güzel bir iş ama hayata geçirmeye

kalkmak saçmalık. Kendini böyle feda etmenin ne kadar aptalca olduğunu bir iki ay içinde anlamanı ve şimdiye kadar Paris'e dönmüş, bir işe başlamış olmanı bekliyordum kesinlikle. Elmas işine itiraz etmeni anlayabiliyorum; o mesleğin, seni bir milyoner yapabilecek olsa da, senin gibi bir adama istediği hayatı veremeyebileceğini gerçekten düşünüyordum. Ne var ki, bu kız hakkında ne kadar yanıldığını gördükten sonra başka meselelerde doğru kararı verdiğinden şüphe duyar oldum."

"Nasıl yanılmışım onun hakkında?"

"Tembel ve tatminsiz biri o kız. Fakat iş bununla da bitmiyor. Bulabileceğin en iyi kadınlardan birinin o olduğunu farz edelim, ki kesinlikle değil, neden şimdi birilerine bağlanmak istiyorsun?"

"Eh, bunun makul sebepleri var," diyerek konuşmaya başladı Clym, fakat bu söylediklerine karşı ileri sürülebilecek iddianın ağırlığını düşünmekten kendini alıkoyamadığında neredeyse konuyu kapatacaktı. "Eğer bir okul açarsam eğitimli bir kadının bana yardımcı olmasının büyük faydası dokunur."

"Ne! Onunla evlenmeye gerçekten niyetli misin?"

"Bunu açık açık ifade etmek için erken. Fakat evlenmenin ne büyük avantajlar sağlayacağı da ortada. Onun—"

"Parası var falan zannetme. Tek kuruşu yok onun."

"Kusursuz bir eğitim almış Eustacia, yatılı bir okulda iyi idareci olur ondan. İçtenlikle itiraf ediyorum ki ben de kendi görüşlerimi biraz değiştirdim, sana olan saygımdan yaptım bunu; seni de tatmin etmesini umuyorum bu değişikliklerin. İlk başta niyetim, en alt sınıfa temel eğitimi bizzat benim vermemdi ama artık bu fikirden uzaklaştım. Daha iyisini yapabilirim. Çiftçi ailelerin oğulları için iyi bir özel okul açabilir ve okuldaki işlerimi aksatmadan öğretmenlik sınavlarını geçmeyi başarabilirim. Bu sayede, onun gibi bir eşin vereceği desteği de hesaba katarsak—"

"Ah, Clym!"

"Nihayetinde ülkedeki en iyi okullardan birinin müdürü olmayı umuyorum."

Clym Yeobright'ın "onun gibi bir eş" diye üzerine basa basa söylemesi, annesiyle konuştuğu dikkate alındığında, manasız bir özensizlikti. Dünyanın neresinde olursa olsun, oğlunun hayatına yeni bir kadının gireceğini böyle kötü bir zamanda ve bu koşullar-

da duyan bütün annelerin yüreği sızlardı.

Annesi içtenlikle "Senin gözlerin kör olmuş, Clym," dedi. "Onu ilk kez gördüğün günden itibaren başına kötü şeyler gelmeye başladı. Öğretmenlik planın, seni pençesine alan bu aptallığı meşrulaştırmak, mantığa aykırı hareket ettiğini bildiğinden vicdanını rahatlatmak maksadıyla inşa ettiğin bir kumdan kale sadece."

Clym kararlıydı, "Anne, doğru değil bu," diye cevap verdi.

"Sen üzülmeyesin diye uğraşıyorum ben sadece; sense benim oturduğum yerden yalan söylediğimi iddia ediyorsun, öyle mi? Yazıklar olsun, Clym! Ama bütün bunların müsebbibi o kadın; şıllığın teki o!"

Suratı kıpkırmızı olan Clym ayağa kalktı. Elini annesinin omzuna koydu, rica etmekle emir vermek arasında tuhaf bir biçimde gidip gelen bir ses tonuyla "Duymak istemiyorum bunu. İkimizin de pişmanlık duyacağı laflarla sana cevap vermek zorunda kalabilirim," dedi.

Annesi tam ağzını açmış, oğluna bir acı gerçeği daha söylemek üzereydi ki oğlunun yüzüne bakınca bunları söylememesi gerektiğini anladı. Clym odada bir iki tur attı, ardından aniden evden çıktı. Eve girdiğinde saat on birdi; gerçi çok fazla da uzaklaşmamış, bahçenin etrafında dolaşmıştı. Annesi yatmaya gitmişti. Masadaki mum yanıyordu, sofra hazırdı. Yiyeceklere hiç dokunmadı Clym, kapıları kilitledi ve yukarı çıktı.

BİR SAATLİK MUTLULUK VE BİRÇOK SAATLİK KEDER

IV

ERTESİ gün kasvetli bir hava hâkimdi Blooms-End'deki eve. Kitaplarını açıp masasına oturan Clym Yeobright çalışma odasından çıkmadı; fakat saatlerini orada geçirmesine rağmen yaptığı çalışma son derece yetersizdi. Annesiyle yüz yüze geldiğinde kadına surat astığı izlenimini bile vermemeye kararlı olduğundan gündelik işler hakkında arada onunla konuşmuş, verdiği cevapların kısalığını hiç dikkate almamıştı. Annesiyle konuşmasında bir sorun olmadığını göstermekte de aynı ölçüde kararlıydı Clym; o akşam saat yedi sularında "Bu gece ay tutulması var. Seyretmeye gidiyorum," dedi. Paltosunu giydi, annesinin yanından ayrıldı.

Ay henüz evin önünden görülebilecek yükseklikte değildi; ayın ışığını bütünüyle üzerine boca edebileceği bir yere gelene kadar vadiden yukarı doğru yürüdü Clym Yeobright. Oraya vardıktan sonra dahi yürümeye devam etti, istikameti Rainbarrow Höyüğü'ydü.

Yarım saat sonra höyüğün tepesindeydi. Bir uçtan diğer uca tek bir bulut yoktu gökyüzünde; ay, ışıklarını dört bir tarafa serpmiş fakat patikaların ve su yollarının beyaz çakmak taşlarını ve parıldayan kumları çıplak bıraktığı yerler haricinde bozkırı yeterince aydınlatmamıştı; buralar, arazinin genel karanlığına çekilmiş şeritler gibi duruyordu. Bir süre öyle durduktan sonra eğildi Clym, eliyle fundalıkları yokladı. Kuruydu dokunduğu yerler; heyecanla

höyükten aşağı doğru yürümeye başladı. Yüzü, göz bebeklerinin her ikisine de küçük birer suretini düşürmüş aya bakıyordu.

Ne maksatla geldiğini annesine söylemeden gelmişti buraya çoğu zaman; fakat ilk kez bu defa, göstermelik bir samimiyetle niyetini söyler gibi yapıp aslında ondan saklamıştı. Üç ay önce olsa yaptığıyla kesinlikle iftihar etmeyeceği ahlaki bir açmazdaydı Clym. Bu tecrit edilmiş yere bileğinin gücüyle çalışmaya dönerken, adabımuaşeret kurallarına uymak zorunda kalmayacağını zannetmişti ama, heyhat, burada da karşısına çıkmıştı o kurallar. İlerlemenin tek kabul edilen biçiminin kişisel hırs olmadığı bir dünyada yaşamaya hiç bu kadar özlem duymamıştı; o sırada yüzünü ışıltısıyla aydınlatan o gümüşi kürede mümkündü belki de bir zamanlar öyle bir hayat. O uzak ülkeyi enine boyuna taradı gözleri; Gökkuşağı Körfezinde, karanlık Buhran Denizinde, Fırtına Okyanusunda, Rüyalar Gölünde, duvarlarla çevrili muazzam büyüklükteki Ovalarda, muhteşem Halka Dağlarında gezindi; öyle bir an geldi ki neredeyse bedenen oradaki vahşi doğaya seyahat ettiğini, ıssız tepelerinin üzerinde durduğunu, çöllerini aştığını, vadilerinden ve eski deniz yataklarından aşağı indiğini yahut kraterlerinin ağzına tırmandığını hissetti.

Clym çok uzaklardaki o manzarayı seyrederken ayın alt kısmında sarı kahverengi bir leke belirgin hâle gelir oldu: Ay tutulması başlamıştı. Önceden kararlaştırılmış bir ânın işaretçisiydi bu; çünkü uzaklardaki o gök cismi yeryüzündeki âşıkların hizmetine koşulmuştu. İşareti gören Clym Yeobright'ın aklı hemen başına geldi; ayağa kalktı, silkindi, etrafı dinledi. Dakikalar birbirini izledi, belki on dakika geçti aradan ve ayın üzerine düşen gölge gözle görülür ölçüde genişledi. Sol tarafta bir hışırtı duydu; Rainbarrow Höyüğü'nün başladığı yerde, yüzünü yukarıya çevirmiş pelerinli biri olduğunu görünce aşağı indi. Bir an sonra o pelerinli birini kollarına almış, dudaklarını dudaklarına bastırmıştı.

"Eustacia'm benim!"

"Clym, canım!"

Üç ay olmamıştı daha bu sahne yaşanmaya başlayalı.

Tek bir kelime konuşmadan uzun süre öyle durdular, çünkü hiçbir dil onlara yetemezdi; sözcükler, mazide kalmış ilkel bir çağa ait paslı aletlerdi ve yalnızca arada bir kullanılmalarına müsamaha

gösterilmeliydi.

Eustacia kendini biraz geri çekince "Niye gelmediğini merak etmeye başlamıştım," dedi Clym.

"Ayın kenarına ilk gölge düştükten on dakika sonra, dedin; işte on dakika oldu."

"Neyse, buradayız ya, gerisi önemli değil."

Ardından, el ele tutuşmuşken, yine sessizliğe büründüler ve ayın yüzeyindeki gölge biraz daha büyüdü.

"Bensiz uzun zaman geçirmiş gibi hissediyor musun?" diye sordu Eustacia.

"Sensiz mutsuz olduğumu hissediyorum."

"Mutsuzluğun uzun sürmüyor, demek? Bunun sebebi kendini meşgul etmen, yokluğuma böyle gözlerini kapaman. Bense hiçbir şey yapmıyor, durgun bir suya gömülmüş gibi yaşıyorum."

"Zaman yetiştirememektense can sıkıntısına katlanmaya razıyım, sevgilim."

"Zaman yetiştiremiyorum da ne demek? Keşke seni sevmeseydim, diye düşünmeye başlamışsın sen."

"Bir erkek hem bunu arzu edip hem de seni sevmeye nasıl devam edebilir? Öyle değil, Eustacia."

"Erkekler yapabilir bunu, kadınlarsa yapamaz."

"Her neyse, ne düşündüğüm önemli değil ama kesin olan bir şey var: Seni gerçekten seviyorum ve sevgimi ne ölçmek mümkün ne de tarif etmek. Gördüğüm hiçbir kadına geçici bir ilgiden fazlasını duymamıştım, oysa sana olan aşkım neredeyse saplantıya dönüştü. Müsaade et de ay ışığının aydınlattığı yüzüne bakayım, yüzündeki her bir çizgiye, her bir kıvrıma kafa yorayım! Seni tanımadan önce pek çok defa görmüş olduğum yüzlerle bu yüzü birbirinden ayıran fark birkaç saç teli inceliğinde; gel gör ki ne kadar büyük bir fark yaratıyor o incelik. Her şeye sahip olmakla hiçbir şeye sahip olamamak arasındaki fark bu. O dudaklara –şuraya, buraya, oraya– bir öpücük daha kondurayım. Göz kapakların ağırlaşmış gibi, Eustacia."

"Yo, genelde öyle bakarım ben. Sanırım, bazen bu dünyaya niye geldim diye ıstırap çekmemden, kendime acımamdan kaynaklanıyor."

"Şimdi öyle hissetmiyor musun?"

"Hayır. Yine de biliyorum ki birbirimizi her zaman böyle sevmeyeceğiz. Aşkın sürüp gideceğini hiçbir şey garanti edemez. Bir esans gibi uçup gider aşk, bu yüzden de içim hep korku doludur."

"Korkmana gerek yok."

"Ah, bilmezsin sen. Benden daha çok görüp geçirdin, benim sadece ismini duyduğum şehirlere gittin, kalabalıklara karıştın ve benden de uzun yaşadın; fakat yine de bu işte ben senden daha eskiyim. Bir zamanlar başka bir erkeği sevmiştim, şimdi de seni seviyorum."

"Tanrı aşkına böyle konuşma, Eustacia!"

"Fakat zannetmiyorum ki ilk yorulan ben olayım. Bu iş, korkarım ki, şöyle son bulacak: Annen benimle buluştuğunu öğrenecek ve seni bana karşı dolduracak!"

"Asla olmaz öyle bir şey. Buluştuğumuzdan zaten haberi var."

"Benim hakkımda olumsuz şeyler de söylüyor mu?"

"Buna cevap vermem."

"İşte, bak! Bırak beni! Ona itaat et. Ben seni mahvederim. Benimle böyle buluşarak aptallık ediyorsun. Beni öp, ardından sonsuza dek git yanımdan. Sonsuza dek, duyuyor musun, sonsuza dek!"

"Gitmem."

"Başka bir fırsatın olmayacak. Aşkları, pek çok erkeğin laneti olmuştur."

"Çaresizsin, boş hayallere kapılmışsın ve kafanın dikine gidiyorsun; üstelik yanlış anlıyorsun. Bu akşam seni görmemin sana duyduğum aşktan başka bir sebebi daha var çünkü ben, senin aksine, aşkımızın kalıcı olabileceğini hissediyorum. Bu şekilde görüşmeye devam edemeyeceğimizi ben de senin kadar hissediyorum."

"Ah! Annenin sözleri bunlar. Evet, onun sözleri! Biliyordum."

"Hiç kafana takma bunları. İnan bana, seni kaybetmeye dayanamam. Seni her an yanımda görmeliyim. Hele bu akşam hiç bırakmak istemiyorum seni. Bu endişeyi gidermenin tek bir ilacı var, canım; o da karım olman."

Eustacia irkildi, ardından sakin kalmaya gayret ederek "Evlilik, aşkı öldürdüğü için o endişeyi giderir, diyen kötümserler de var." dedi.

"Yine de bana cevap vermek zorundasın. Hemen evlenelim demiyorum ama bir gün benim olacak mısın?"

"Düşünmem lazım," diye mırıldandı Eustacia. "Şimdi bana Paris'ten söz et. Dünyada var mı Paris'e benzer bir yer?"

"Çok güzel bir şehir orası. Fakat, benim olacak mısın?"

"Bu dünyada başka kimsenin olmayacağım; bu cevap seni tatmin ediyor mu?"

"Evet, şimdilik."

"O hâlde artık bana Tuileries Sarayı'nı, Louvre Müzesi'ni anlat," diye sözlerine devam etti Eustacia, evlilik konusunu geçiştirmeye çalışıyordu.

"Paris'ten bahsetmekten nefret ediyorum! Pekâlâ, Louvre'da güneş alan bir yer hatırlıyorum, senin yaşaman için çok uygun bir yer orası: Apollon Galerisi. Pencerelerinin çoğu doğuya bakar; sabahın erken saatlerinde, güneş parladığında, bütün odaları ihtişamla ışıl ışıl olur. Güneşin ışıkları dimdik girdiği galeride yaldızlarla kaplı tavanlardan sekip muhteşem kakma işleriyle süslü sandıklara, sandıklardan masadaki altın ve gümüş tabaklara, tabaklardan mücevherlere ve kıymetli taşlara, onlardan da mine kaplı eşyalara ulaşır ve en sonunda kesinlikle göz kamaştıran kusursuz bir ışık ağı oluşturur. Neyse, evliliğimize gelince—"

"Ya Versailles Sarayı? Krallar Galerisi de görkemli bir salon, değil mi?"

"Öyle. İyi de görkemli salonlardan konuşmanın ne faydası var? Bu arada, Versailles'ın içindeki Küçük Trianon köşkü bizim yaşayabileceğimiz çok güzel bir yer; sen orada ay ışığında yürüyüşe çıkabilir, yürürken de İngiltere'de bir kırda olduğunu düşünebilirsin; planı İngiliz zevkine göre yapılmıştır oranın."

"Düşünmesi bile nefret uyandırıyor!"

"O hâlde sarayın önündeki çimenlikte gezersin istersen. Orada sen kesinlikle tarihî bir aşkın içindeymiş gibi hissedersin kendini."

Anlatmaya devam etti Clym, çünkü hepsi Eustacia için yeni şeylerdi; Fontainebleau'yu, St. Cloud'u, Bois'yı ve Parisliler'in uğramayı alışkanlık hâle getirdiği pek çok yeri tarif etti, ta ki Eustacia araya girene kadar:

"Sen ne zaman giderdin buralara?"

"Pazar günleri."

"Ah, tabii. Ben sevmem İngiltere'deki pazar günlerini. Nasıl da ahenkle karışırdım oradakilere! Clym, sevgilim, oraya tekrar

gidecek misin?"

Clym hayır der gibi salladı başını, sonra da yukarı kaldırıp ay tutulmasına baktı.

Başını adamın göğsüne saklayan Eustacia, sıcacık bir ses tonuyla, "Eğer tekrar gidersen ben de...o dediğin olurum," dedi. "Eğer gitmeye razı gelirsen seni bir dakika daha bekletmem ve sana evleneceğimizin sözünü veririm."

"Senin ve annemin bu konuda aynı fikirde olmanız ne kadar tuhaf!" dedi Clym. "Geri dönmemeye yemin ettim, Eustacia. O yeri sevmiyor değilim ben; mesleği sevmiyorum."

"Başka bir iş yapmak için gidebilirsin ama."

"Hayır. Üstelik, planlarımı aksatır oraya gitmem. Bu konuda ısrar etme, Eustacia. Benimle evlenir misin?"

"Bilemiyorum."

"Bak, Paris'i hiç kafana takma; orası başka yerlerden daha iyi değil. Söz ver bana, tatlım!"

"Öğretmenlik planına asla sadık kalamazsın sen, eminim; plandan vazgeçtiğinde benim için de her şey yoluna girmiş olur; o hâlde sonsuza dek senin olmaya söz veriyorum."

Clym eliyle hafifçe bastırarak kızın yüzünü kendininkine yaklaştırdı ve onu öptü.

"Ah! Fakat sen bilmiyorsun benim içimde nasıl biri olduğunu," dedi Eustacia. "Bazen bir evi çekip çevirecek kadınlığın Eustacia Vye'ın hamurunda olmadığını düşünüyorum. Neyse, bunları düşünmeyelim şimdi; bak nasıl da azalıyor, azalıyor, azalıyor zamanımız!" Ayın yüzeyini yarısına kadar kaplamış tutulmayı işaret etti.

"Ne kadar mahzunsun böyle."

"Değilim. Yalnızca şimdiki andan ötesini düşünmeye korkuyorum. Şu an ne yaşadığımızı biliyoruz. Şimdi birlikteyiz ve ne kadar uzun süre birlikte kalacağımız meçhul; bilinmezlik benim aklıma her zaman, neşeli olmam için yeterli sebep olduğunu bilsem dahi, korkunç ihtimalleri düşürür. Clym, ayın tutulmasıyla yüzüne tuhaf renkte bir ışık düşmüş, senin yüzünün rengi değil bu; sanki altındanmış gibi duruyor yüzün. Demek ki sen bundan daha iyisini yapmalısın."

"Sen hırslı birisin, Eustacia; yok, aslında tam olarak hırslı değil de lükse düşkün birisin. Seni mutlu etmek istiyorsam benim de

aynı zevklere sahip olmam lazım galiba. Ne var ki, aynı zevklere sahip olmak şöyle dursun, ben burada bir kulübede inzivaya çekilip yaşayabilir, ölebilirim; yeter ki yapacak doğru dürüst bir işim olsun."

Clym bunları söylerken, talepkâr bir âşık durumuna düşmenin kendisinde güvensizlik doğurduğu ve çok az konuda aynı zevki, o da nadiren, paylaştığı birine adil davranmadığından şüphelendiği sesinden anlaşılıyordu. Eustacia adamın ne demeye çalıştığını anladı ve onun içini tüm samimiyetiyle rahatlatmak istediğini gösterecek şekilde, alçak bir sesle, "Beni yanlış anlama, Clym; her ne kadar Paris'i sevecek olsam da ben seni yalnızca sen olduğun için seviyorum," diye fısıldadı. "Senin karın olmak, Paris'te yaşamak benim için harikulade olurdu; fakat hiç senin olmamaktansa burada seninle bir kulübede inzivaya çekilirim, daha iyi. Her halükârda ben kazançlıyım, üstelik kazancım çok büyük. İşte bu da benim gereğinden fazla bir içtenlikle yaptığım itirafım."

"Bir kadına da bu yakışır. Birazdan yanından ayrılmam lazım. Evine kadar birlikte yürüyelim."

"Hemen eve gitmek zorunda mısın?" diye sordu Eustacia. "Evet, kum saati neredeyse doldu, anlıyorum; hem ay tutulması da giderek daha da büyüyor. Gitme daha! Kum saati dolana kadar burada kal; sonra ısrar etmeyeceğim sana artık. Eve gidecek, güzel bir uyku çekeceksin; bense uykumda iç çekmeye devam edeceğim! Rüyanda beni gördüğün oluyor mu hiç?"

"Seni gördüğüm rüyalarım hep bulanık oluyor."

"Rüyalarımın her ânında senin yüzünü görüyor, her seste senin sesini duyuyorum ben. Keşke öyle olmasaydı. Hissettiklerim çok ağır geliyor. Böyle aşkların asla sonsuza dek sürmediğini söylerler. Ama sürmeli! Üstelik bir keresinde, hatırlıyorum, süvari birliğinden bir subayı Budmouth'ta caddeden aşağıya doğru at sürerken gördüm; hiç tanımadığım biriydi, benimle de hiç konuşmamıştı, buna rağmen, gerçekten de aşktan öleceğimi düşündüğüm âna kadar onu sevdim; fakat ölmedim ve en sonunda onu düşünmekten vazgeçtim. Gün gelir de seni sevemeyecek duruma düşersem ne kadar korkunç olur, değil mi sevgilim?"

"Lütfen böyle düşüncesiz laflar etme. Böyle bir günün yaklaştığını görürsek 'Artık şu hayatta inanacağım bir şey, gerçekleş-

tirmek istediğim bir amaç kalmadı,' der ve ölürüz. İşte, kum saati doldu, artık yolumuza gidelim."

El ele yürüdüler Mistover Tepesi'ne giden patikada. Eve yaklaştıklarında "Bu gece büyükbabanı görmem için geç oldu," dedi. "Sence itiraz eder mi duyduğunda?"

"Ben onunla konuşurum. Kendi kaderimin efendisi olmaya o kadar alıştım ki ona sormamız gerektiği aklıma gelmedi."

Uzun sürdü birbirlerinden ayrılmaları; ardından Clym tepeden aşağı inip Blooms-End'e doğru yürüdü.

Olimpos Dağı'ndaki tanrıçalarla bir tuttuğu sevgilisinin o cazibeli havasından uzaklaştıkça başka bir sebeple asılmaya başladı yüzü. Aşkının onu bir açmaza sokmuş olduğu gerçeği tokat gibi yüzüne çarptı. Eustacia, hayal ettiği gibi bir evlilikle sonuçlanmayacak bir nişanlılık dönemi geçirmeye ve Clym yeni işini oturtana dek beklemeye istekliydi görünüşte. Ne var ki, Clym, bazen kızın onu geçmiş hayatına ters düşen bir amaç uğruna yaşayan bir adam olarak değil de çok merak ettiği o eğlenceli dünyadan gelmiş bir ziyaretçi olarak sevdiğini hissetmeden edemiyordu. Bunun anlamı, her ne kadar Eustacia Fransa'nın başkentine dönmesini ona şart koşmamış olsa da evlenmeleri hâlinde kızın gizliden gizliye özlemini çekeceği şeyin bu olacağıydı; bu düşünceyse aslında keyifle geçirmesi gereken saatleri Clym'den çalıyordu. Üstüne üstlük, annesiyle arasında giderek daha büyük bir gedik açılıyordu. Ne zaman annesine yaşattığı hayal kırıklığını her zamankinden fazla ön plana çıkartan en ufak bir olay yaşansa Clym ya kederlenip çareyi tek başına çıktığı yürüyüşlerde arıyor ya da böyle bir duruma sebep olduğunu görmenin ruhunda yarattığı çalkantıyla neredeyse sabahlara kadar uykusuz kalıyordu. Ah, ne olurdu birileri Clym'in benimsediği bu amacın ne kadar ayakları yere basan, ne kadar kıymetli bir amaç olduğunu ve oğlunun Eustacia'ya duyduğu bağlılıktan ne kadar az etkilendiğini Mrs. Yeobright'ın görmesini sağlasaydı; oğlunu ne kadar da farklı değerlendirirdi o zaman kadın!

Clym Yeobright, aşkın ve güzelliğin ilişkinin en başında gözleri kör eden o halesine alıştıkça, nasıl bir darboğazda olduğunu idrak etmeye başladı. Bazen Eustacia'yı hiç tanımamış olmayı diledi, fakat hemen ardından, acımasızlığını gördüğü bu dileğinden vazgeçti. Birbirine düşmanlık besleyen üç duyguyu aynı anda ya-

şatmak zorundaydı Clym: Annesinin ona duyduğu güven, öğretmenlik yapma arzusu ve Eustacia'nın mutluluğu. Bu üçünden en çok ikisini hayatta tutmaya gücü yetecek olsa da yaradılışı itibarıyla aşırı gayretli biri olduğundan, hiçbirinden feragat etmeyi göze alamıyordu. Eustacia'ya olan aşkı her ne kadar Petrarca'nın Laura'ya duyduğu aşk[57] kadar lekesiz olsa da geçmişte basit bir zorluk gibi gördüğü her şey ayağına vurulmuş prangalara dönmüştü bu aşk yüzünden. Kalbi yalnızca kendisine aitken bile çok basit olmayan konumu, Eustacia'nın da işin içine girmesiyle tarif edilemeyecek kadar karmaşıklaşmıştı. Clym, tam da annesi onun yaptığı planlardan birine müsamaha göstermeye başlamışken, birincisinden daha çok acı veren bir diğer planla karşısına çıkmış ve bu iki planın birleşmesi, kadının omuzlarına kaldırabileceğinden daha ağır bir yük bindirmişti.

57. Francesco Petrarca (1304-1374), İtalyan hümanist, bilgin ve şair. Yazar burada, Petrarca'nın tarihî kimliği hakkında hemen hiçbir şey bilinmeyen, hatta var olup olmadığı bile tartışma konusu bir kadın olan Laura'ya duyduğu aşka gönderme yapıyor. (ç.n.)

CAN YAKAN SÖZLERİN ARDINDAN BİR BUHRAN YAŞANIYOR

V

CLYM Yeobright, Eustacia'yla geçirmediği zamanlarda kafasını kaldırmadan ders çalışıyor; ders çalışmadığındaysa onunla buluşuyordu. Bu buluşmalar tam bir gizlilik içinde yapılıyordu.

Bir gün öğleden sonra annesi eve döndü; kadın sabah Thomasin'i ziyarete gitmişti. Annesinin yüzünü buruşturmasından anladı Clym bir şeyler olduğunu.

"Öyle bir şey söylediler ki aklım almıyor," dedi kadın, kederlenmişti. "Kaptan Vye, Sessiz Kadın Hanı'nda içerken Eustacia Vye'la senin nişanlandığınızı, evleneceğinizi ağzından kaçırmış."

"Nişanlandığımız doğru," dedi Clym. "Fakat daha uzun bir süre evleneceğimizi zannetmiyorum."

"Hiç zannetmiyorum o kadar *bekleyeceğinizi*! Onu Paris'e götüreceksin, değil mi?" Yılgın ve umutsuzdu kadın konuşurken.

"Paris'e dönmeyeceğim."

"O zaman niye evleniyorsun?"

"Budmouth'ta okul açmak için, anlatmıştım sana bunları."

"İnanılır gibi değil! Orası öğretmen kaynıyor. Senin öğretmenlik belgen yok. Nasıl bir fırsat çıkmasını bekliyorsun senin gibi birinin karşısına?"

"Zengin olma fırsatı çıkmaz. Ne var ki, hem işin doğrusu olan hem de yenilikler getiren eğitim sistemimle aynı topraklardan çıktığım bu insanlara büyük faydam dokunacak."

"Hayaller, hayaller! İcat edilmeyi bekleyen bir sistem olsaydı üniversiteler çok uzun zaman önce bulup çıkarırdı o sistemi."

"Asla yapamazlardı, anne. Bulup çıkaramazlar, çünkü oradaki öğretmenler öyle bir sistemi talep eden sınıfla, yani ilköğrenimini tamamlamamış insanlarla, dirsek temasında değiller. Planım, insanların zihinlerine ezbere bilgileri boca etmek değil, o zihinleri üstün bilgilerle donatmak; çünkü aksi takdirde hakiki bir eğitime başlamadan önce o ezberleri silmek gerekiyor."

"Eline ayağına dolanacak şeylerden uzak durmuş olsaydın sana inanabilirdim; fakat o kadını sardın bir de başına. İyi biri olsaydı bile yeterince zorlaşırdı işlerin; ama o kadın—"

"O iyi biri."

"Sen öyle zannet. Korfulu bir bandocunun kızı! Nasıl bir hayat yaşamış öyle? Soyadı bile babasının soyadı değil."

"Kaptan Vye'ın torunu o, babası da annesinin soyadını almış altı üstü. Onun hanımefendiliği doğuştan geliyor üstelik."

"O adama 'Kaptan' diyorlar ama her önüne gelen kaptan zaten."

"Kraliyet Donanması'ndaymış adam!"

"Bir tekneye bindirip denize salmışlardır adamı, ondan eminim. Niye torununa göz kulak olmuyor? Hiçbir hanımefendi onun gibi gece gündüz bozkırda başıboş gezinmez. Bununla kalsa iyi. Thomasin'in kocasıyla kızın arasında hiç de yakışık almayan bir şeyler geçmişti eskiden; adım gibi eminim bundan."

"Eustacia bana anlattı. Bir yıl önce adam biraz ilgi göstermiş ona gerçekten; fakat bundan kimseye zarar gelmez. Aksine, Eustacia'yı daha çok seviyorum şimdi."

"Clym," dedi annesi, kararlıydı, "o kıza karşı elimde kanıt yok, maalesef. Ama ondan sana iyi eş olacaksa kötü eş diye bir şey yok demektir."

Clym "Beni çileden çıkarmana ramak kaldı, inan bana," diyerek sertçe çıkıştı annesine. "Ben de tam bugün sizi bir araya getirmeye niyetlenmiştim. Fakat bende huzur bırakmadın; ne yapmak istesem engellemeye çalışıyorsun."

"Oğlumun kötü bir evlilik yapacak olduğunu düşündükçe çıldırıyorum! Keşke ömrüm bu günleri görmeye vefa etmeseydi; kaldıramıyorum bunu...hayalini kurduğum bu değildi!" Yüzünü pencereye döndü annesi. Nefesi sıklaştı. Bir şey söyleyecekmiş de

yarıda kalmış gibi aralanan dudaklarının rengi uçtu, titremeye başladı.

"Anne," dedi Clym, "ne yaparsan yap, hep kalbimde olacaksın; bunu biliyorsun. Ne var ki, şunu olsun söylemeye de benim hakkım var: Benim için en iyisinin ne olduğunu bilecek yaştayım."

Mrs. Yeobright, daha fazla konuşacak hâli kalmamış gibi, bir süre sessiz ve eli ayağı titreyerek öylece durdu. Ardından cevabını verdi: "En iyisi mi? Senin için en iyisi, bu kadar sefahate düşkün, bu kadar tembel bir kadın için istikbaline zarar vermen mi? Sırf onu seçmiş olmanın bile kendin için en iyisinin ne olduğunu bilmediğini ispatladığını görmüyor musun? Bir kadını mutlu edeceğim diye düşüncelerinden, ruhundan bütünüyle feragat ediyorsun."

"Ediyorum. O kadın da sensin."

"Bana bu saygısızlığı nasıl yaparsın!" dedi annesi, yaşlı gözleriyle yine oğluna çevirdi yüzünü. "Sen, sen olmaktan çıkmışsın, Clym, hiç beklemezdim bunu."

"Muhtemelen beklemiyordun," dedi Clym, keyfi kaçmıştı. "Beni eleştirirken ölçüyü kaçırdın; benim de seni aynı şekilde eleştirmem ağır geldi, tabii."

"Kalkmış bana cevap veriyorsun ama o kadından başkasını düşünmüyorsun. Her şeyde onun tarafını tutuyorsun."

"Öyle yapmam Eustacia'nın bunları hak ettiğini ispatlıyor. Şimdiye kadar asla kötü bir şeyi desteklemedim. Ondan başkasını düşünmüyor değilim. Seni düşünüyorum, kendimi düşünüyorum, iyi olan ne varsa onu düşünüyorum. Bir kadın diğerinden hoşlanmamayagörsün, nasıl da insafsızlaşıyor!"

"Ah, Clym! Rica ediyorum, senin yanlış bir fikri inatla savunmanı benim hatam olarak göstermeye çalışma. Madem değersiz birini hayatına sokmayı istiyordun, niye bunu gelip de burada yaptın? Niye Paris'te yapmadın? Hem orada modaymış böyle işler. Buraya geldin ki beni, bu kimsesiz kadını, huzursuz edesin, ömründen çalasın! Aşkınla nereyi şereflendiriyorsan varlığınla da orayı şereflendirseydin keşke!"

"Sen benim annemsin," dedi Clym, boğuk çıkıyordu sesi. "Buranın benim evim olduğunu düşündüğüm için özür dilerim; başka da sözüm yok. Varlığımı sana dayatmayacağım daha fazla; gidiyorum!" Gözleri yaşlı, evden ayrıldı.

Yazın başında güneşli bir öğleden sonraydı, bozkırdaki nemli kuytuluklar kahverengiden yeşile dönmüştü. Clym Yeobright Mistover Tepesi ile Rainbarrow Höyüğü'nü birbirine bağlayan düzlüğün bittiği yere kadar yürüdü.

Oraya vardığında sakinleşmişti; durup manzarayı seyretti. Vadinin tekdüzeliğini bozan tepeciklerin arasındaki küçük çukurları boyu en fazla bir buçuk iki metreye ulaşan yeni filizlenmiş, yemyeşil eğreltiotları kaplamıştı. Biraz aşağı indi, o küçük kuytulukların birinden bir patikanın çıktığı yere kadar yürüdü ve orada bekledi. Eustacia'ya annesini bugün öğleden sonra getireceğine söz verdiği, onları tanıştıracağı, belki ikisinin dost olacağı yer burasıydı. Mutlak bir başarısızla sonuçlanmıştı çabası.

Yeşili canlı, ışıl ışıl parlayan bitkilerden bir yuvadaydı. Etrafını saran eğreltiotlarının her ne kadar miktarı çok olsa da çeşitliliği pek azdı; tornadan çıkmış gibi duran bir bitki örtüsünden ibaret bir yerdi burası; yaprakları testere dişi gibi sivri ama çiçeği olmayan yeşil üçgenlerin dünyasıydı. Havaya rutubetin verdiği bir sıcaklık, kesintisiz bir durgunluk hâkimdi. Kertenkelelerden, çekirgelerden ve karıncalardan başka hiçbir canlı görülmüyordu. Eğreltiotu familyasından az sayıda bitki türünün doğaya hâkim olduğu, yalnızca yaprakların tekdüze bir biçimde etrafa yayıldığı, tomurcuklanan, çiçek açan bitkilerin olmadığı ve kuşların ötmediği milyonlarca yıl önceki o dünyaya aitti sanki manzara.

Arkasına yaslanmış, kasvetli düşüncelere dalmıştı Clym; aradan epey bir zaman geçti, eğreltiotlarının üstünden, beyaz ipek bonesini başına geçirmiş birinin sol taraftan yaklaştığını zor da olsa seçti ve o bonenin sevdiği kadının başını örttüğünü hemen anladı. Kalbindeki duyarsızlık yerini ılık bir heyecana bıraktı; ayağa fırlayıp yüksek sesle "Onun mutlaka geleceğini biliyordum," dedi.

Bir anlığına kuytuda kayboldu kadın, ardından vücuduna dolanan büyük eğreltiotlarından bir hamlede kurtuldu ve bütünüyle görünür oldu.

"Tek mi geldin?" diye şaşkınlıkla sordu Eustacia; hayal kırıklığı da katmaya çalışmıştı sesine fakat yüzüne renk gelmesinden, biraz suçluluk duyar gibi gülümsemesinden aslında hiç de öyle hissetmediği anlaşılıyordu. "Mrs. Yeobright nerede?"

Sesini alçaltıp "Gelmedi o," diye cevap verdi Clym.

"Keşke burada yalnız olacağını, böyle aklımıza eseni yapabileceğimiz keyifli bir zaman geçireceğimizi bilseydim," dedi Eustacia, bunu ciddi ciddi söylemişti. "İnsan keyif çatabileceğini önceden bilmezse yarısını israf eder, bilirse iki katı zevk alırmış. Bu öğleden sonra tamamen benim olacağın bir kez bile aklıma gelmemişti; şimdi baş başayız, fakat o ânın zevki çoktan uçup gitti."

"Haklısın."

Şefkatle adamın yüzüne bakıp "Zavallı Clym!" diye devam etti sözlerine Eustacia. "Üzgünsün sen. Evinizde bir şeyler olmuş. Boş ver ne olduğunu; biz gözümüzün önündekine bakalım sadece."

Clym "İyi de hayatım, ne yapacağız biz?" dedi.

"Şimdi ne yapıyorsak onu yapmaya devam edeceğiz; buluşmadan buluşmaya, sonra ne olacağını kafamıza takmadan yaşayıp gideceğiz. Sen hep ne yapacağımızı düşünüyorsun; biliyorum, görüyorum. Ama böyle yapma, olur mu, sevgilim?"

"Sen de bütün kadınlar gibisin. Dünyalarını hayat onlara ne sunarsa ona göre inşa etmekle yetinebiliyorlar hep; oysa erkekler kendi istekleri doğrultusunda bir dünya yaratmanın peşinde. Dinle beni, Eustacia. Daha fazla ertelememeye karar verdiğim bir konu var. Ânı yaşama felsefen bugün beni etkilemiyor. Bu şekilde yaşamaya bir an evvel son vermek zorundayız."

"Annenle tartıştınız, değil mi?"

"Evet. Seni daha az sevdiğimden bunu anlatıyor değilim, sadece bilmeye hakkın olduğunu düşünüyorum."

"Mutluluğumun bana zarar vereceğinden korkmuştum," dedi Eustacia, dudakları belli belirsiz kıpırdadı bunu söylerken. "Çok yoğun duygular yaşıyordum, mutluluktan kendimden geçmiştim."

"Hâlâ bir umut var. Daha kırk yıl çalışacak güçteyim ben, sen neden çaresizliğe kapılıyorsun? İşlerim biraz ters gitti, hepsi bu. Keşke insanlar ilerlemenin ancak herkes birbirine benzediğinde gerçekleşebileceğini düşünmeye bu kadar hazır olmasalardı."

"Ah, senin aklın hemen işin felsefesine çalışıyor. Neyse ki bu üzücü, umarsız engellerin faydası var bir bakıma; kaderin oynamayı pek sevdiği o acımasız oyunlara itibar etmeden önümüze bakmamızı sağlıyorlar. Bir anda mutluluğu bulunca, acaba bu mutluluğun tadını çıkaracak kadar yaşayacak mıyım diye endi-

şeye kapılan ve bu endişeyle ölüme sürüklenen insanlar duydum ben. Son zamanlarda ben de huzursuzluğum yüzünden kapris yaptım ama artık son veriyorum. Biz yolumuza devam edelim."

Clym, onun için çoktan eldiveninden çıkarılmış eli tuttu – çok seviyorlardı çıplak ellerini birleştirip yürümeyi– ve Eustacia'yı eğreltiotlarının arasından geçirdi. Öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde vadide yürürken, dört başı mamur bir aşkın çok güzel bir tablosunu çiziyorlardı; sağ taraflarından batan güneşin bütün ışıklarını yansıtan ince gölgeleri, kavak ağaçları kadar uzayıp karaçalıların, eğreltiotlarının ötesine düşüyordu. Eustacia hayallere kapılmış, başını geriye atmıştı yürürken; dış görünüşüyle ve yaşıyla onu kusursuz bir biçimde tamamlayan bir adamı kimseden yardım almadan, tek başına elde etmiş olduğunu düşündüğünden, kazandığı bu zaferin verdiği memnuniyet ve haz gözlerinden okunuyordu. Genç adama gelince, Paris'ten dönerken beraberinde getirdiği o solgun yüz, zamanın ve zihnindeki meşguliyetin bırakmaya başladığı izler, Egdon Heath'e döndüğü güne göre, daha az belirgindi artık; yaradılışından gelen o sıhhati, zindeliği ve dayanıklılığı kısmen eski seviyesine ulaşmıştı. Egdon Heath'in en aşağısına varana kadar gezinip durdular; burası bataklığın başladığı, bozkırın kıraç araziyle birleştiği yerdi.

"Burada senden ayrılmak zorundayım, Clym," dedi Eustacia.

Kıpırdamadan durdular orada, vedalaşmaya hazırlandılar. Gözlerinin önündeki manzarada ne varsa kusursuzca hizalanmıştı. Ufuk çizgisine yerleşmiş güneş, açık yeşil gökyüzünün altında dümdüz uzanan, bakır ve leylak renginin karıştığı geniş bulutların arasından yeryüzüne akıtıyordu ışıklarını. Toprağın üstünde koyu renkli ne varsa yüzünü güneşe döndüklerinden üstleri mor bir sisle örtülmüştü; sis tabakasının altında öbek öbek vızıldayan sinekler, ateşin saçtığı kıvılcımlar gibi yükseliyor, dans ediyordu.

Bir anda kederlendi Eustacia, "Ah! Senden böyle ayrılmaya yüreğim dayanmıyor!" diye fısıldadı Clym'e. "Annen seni etkisi altına alacak; haksızlığa uğrayacağım, iyi biri olmadığım konuşulacak, üzerine de o cadı hikâyesini ekleyip beni daha da kötü gösterecekler!"

"Yapamazlar. Senin ya da benim hakkımda saygısızca konuşmaya kimse cesaret edemez."

"Ah, ne kadar isterdim seni asla kaybetmeyeceğimden emin olmayı; beni istesen de terk edemeyeceğini bilmeyi!"

Clym bir an sessiz kaldı. Yoğun duygular yaşıyordu, ânın hararetine kendini kaptırmıştı, ardından tek bir hamleyle düğümü çözdü.

Eustacia'yı kollarına alıp "Benden şüphe etmene gerek kalmayacak, sevgilim," dedi. "Hemen evleneceğiz."

"Ah, Clym!"

"Kabul ediyor musun?"

"Eğer...eğer evlenebileceksek."

"Tabii ki evlenebiliriz, ikimizin de yaşı tutuyor. Hem ben onca yıl mesleğimi kenara hiç para ayırmadan yapmış da değilim; Budmouth'ta okul olarak da kullanacağımız bir ev tutana kadar buralarda bir yerde küçük bir kulübede yaşamayı kabul edersen, çok az masrafla bu işin altından kalkabiliriz."

"Küçük kulübede ne kadar yaşamamız gerekecek, Clym?"

"Altı ay kadar. O süre bittiğinde ben de okumam gereken kitapları bitirmiş olacağım; evet, yapacağız bunu ve bu ıstırap sona erecek. Tabii ki, tamamen tecrit edilmiş bir hayat yaşayacağız; insanlar ancak Budmouth'taki evi tuttuğumuzda, ki ben o evi kiralamak istediğimi belirten mektubu zaten yazıp gönderdim, bizi evli bir çift olarak görmeye başlayacak. Büyükbaban izin verir mi sence?"

"Sanırım verir; altı aydan uzun sürmeyeceği kabulüyle verir ama."

"Bir talihsizlik olmadığı takdirde, daha uzun sürmeyeceğini garanti ederim."

Usulca tekrarladı bu sözleri Eustacia: "Bir talihsizlik olmadığı takdirde."

"Olması da muhtemel değil. Canım benim, hangi gün olacağını sen belirle."

Ardından birbirlerinin fikrini alıp günü seçtiler. On beş gün sonra kıyılacaktı nikâh.

Konuşmaları burada bitti ve Eustacia Clym'in yanından ayrıldı. Clym, güneşin istikametinde uzaklaşan kızı seyretti. Kızla aralarındaki mesafe arttıkça güneşin parlak ışıkları onu daha da bir sardı; yeni filizlenen sazlıkların, çimenlerin üzerinde yürür-

ken hışırdayan elbisesinin sesi giderek duyulmaz oldu. Clym, kızın kendisinden uzaklaşmasını seyrederken, karşısında ölü gibi yatan düzlüğün tesiri altında kalsa da yazın ilk günlerinde en zayıf yaprağın bile kuşandığı o donuklaşmamış yeşilin güzelliğiyle hayat buluyordu. O manzaranın bunaltıcı yataylığında Clym'e hayat gailesini fazlasıyla hatırlatan bir şey vardı; aynı güneşi paylaştığı tek bir canlıya karşı bile üstünlüğünün olmadığını, aralarında yalın bir eşitliğin hüküm sürdüğünü hissettiriyordu bu manzara ona.

Eustacia artık tanrıça değil, uğruna mücadele edeceği, destekleyeceği, yardım edeceği, onun yüzünden adının kötüye çıkacağı kadındı onun için. Biraz daha sakinleşmişti artık Clym, şimdi olsa evlilik konusunda bu kadar acele etmeyebilirdi; fakat kartlar açılmıştı artık masaya ve o da oyunu kurallarına göre oynamaya kararlıydı. Eustacia'nın uzun ve güzel bir aşk yaşayamayacak kadar ateşli âşıklar listesine bir isim daha ekleyip eklemeyeceğini bundan sonra yaşayacakları olay kesinlikle ispatlayacaktı.

CLYM YEOBRIGHT'IN EVDEN AYRILMASIYLA KÖPRÜLER ATILIYOR

VI

O akşam boyunca Clym Yeobright'ın odasından alt katta oturan annesinin kulağına hummalı bir şekilde eşya toplandığını belli eden sesler geldi.

Ertesi sabah Clym evden ayrıldı ve yine bozkıra çıkıp yürümeye başladı. Karısı olduğunda Eustacia'yı götürebileceği bir ev tutmak için yola çıktığından gün boyu yürümesi gerekecekti. Bir ay önce, aradığı gibi küçük, ücra ve pencerelerine kepenk takılmış bir ev gözüne çarpmıştı; Doğu Egdon köyünün yaklaşık iki mil uzağındaki ev, annesinin evine altı mil mesafedeydi; bugün adımları onu oraya götürüyordu.

Hava, önceki akşama göre çok farklıydı. Ayrılırken ardından baktığı Eustacia'yı sarıp sarmalayan ve gözlerinden kaçıran günbatımının sarı, buğulu ışıkları bir şeylerin değişeceğinin haberini vermişti. O gün, İngiltere'de temmuz ayında zannedilenin aksine sık görülen ve kasım ayındakiler kadar yağmurlu ve fırtınalı geçen günlerden biriydi. Soğuğu getiren bulutlar, sanki beyaz bir kâğıdın üzerine çizilmişler ve kâğıt hareket ettiriliyormuş gibi, aceleyle ve bir arada akıp gidiyordu. Clym, diğer kıtaların hüznünü beraberinde Egdon Heath'e getirmiş o rüzgârı yara yara yürüyor, adım attıkça rüzgâr yeniden etrafını sarıyordu.

En sonunda, o doğduğu yıl dikilen köknar ve kayın ağaçlarının etrafının çevrilmesiyle bozkırdan kurtarılan bir korulu-

ğun kenarına geldi Clym. Burada, bütün dalları yeni çıkan nemli yapraklarla sarılı ağaçlar, fırtınayla savaşmak için bilhassa yaprak döktükleri kış mevsiminde göğüsledikleri en sert rüzgârlardan aldıkları darbenin daha ağırına katlanmak zorundaydı. Genç kayın ağaçlarının dalları gövdelerinden kopuyor, bereleniyor, kırılıyor, üzerlerinde derin yaralar açılıyor, bu yaralardan günlerce ağacın özsuyu akıp ziyan oluyor ve ağaçlar kesilip yakılacakları güne kadar o yara izlerini üzerinde taşıyordu. Her ağacın gövdesi kökünden sarsılıyor, çıkık kemik gibi oynuyor; o sert rüzgâr her estiğinde dalların, acı çekiyorlarmış gibi, çırpındığı duyuluyordu. Yakındaki bir çalılıkta bir ispinoz şakımaya çalışıyor, fakat rüzgâr göğsünün altından tüylerini koparacak gibi estiğinden, küçük kuyruğunu büktüğünden onu şarkısından vazgeçiriyordu.

Oysa Clym'in birkaç metre solunda, açık arazide, fırtına ne kadar da etkisizleşiyordu! Ağaçları kökünden söken o kuvvetli rüzgârlar karaçalılara, süpürgeotlarına gelince okşamakla, hafifçe salınmalarını sağlamakla yetiniyordu. Egdon böyle zamanlar için yaratılmıştı.

Clym öğlene doğru boş eve vardı. Etrafta başka ev yoktu, neredeyse Eustacia'nın büyükbabasının evi kadar tenhaydı evin bulunduğu yer; fakat çevresini hemen hemen bütünüyle çevrelemiş köknar ağaçları yüzünden evin bozkırın yanında olduğu anlaşılmıyordu. Yoluna devam etti Clym, evin sahibinin yaşadığı köye doğru yaklaşık bir mil daha yürüdü; sonra, evin sahibiyle birlikte, geri döndü, adamla anlaştılar ve ev sahibi evin en azından bir odasının ertesi gün birinin gelip kalmasına hazır hâle getirileceğini taahhüt etti. Clym'in niyeti, evlendikleri gün Eustacia ona katılana kadar orada tek başına yaşamaktı.

Bu işi hallettikten sonra, ince ince serpiştiren ve bozkırın görünümünü çok büyük ölçüde değiştiren yağmurda yürüyerek yeniden eve dönmek için yola koyuldu. Dün keyifle üzerlerine yattığı eğreltiotlarının her bir yaprağından su damlıyor, sürtünüp yanlarından geçtikçe o yapraklar bacaklarını ıslatıyordu; sıçrayarak önünden geçen tavşanların kürkleri de yine etraftaki su birikintileri yüzünden ıslak siyah yumaklara dönmüştü.

Eve vardığında on millik yürüyüşünde epey ıslanmış, yorulmuştu. Hiç de hayırlı bir başlangıç olmamıştı ama Clym yolunu

seçmişti ve o yoldan ayrılmayacaktı. O akşam ve ertesi sabah, evden ayrılmadan önce yapılacak son hazırlıklarla geçti. Bir kez o kararı verdikten sonra evde gereğinden bir dakika bile uzun kaldığı takdirde bir sözüyle, bir bakışıyla ya da bir hareketiyle annesinin canını yeniden yakacağını hissediyordu.

Araba kiraladı ve o gün saat ikide eşyalarını gönderdi. Bir sonraki adım, kulübede bir süre kullanıldıktan sonra, yeni alınacak daha iyi eşyalarla birlikte, Budmouth'taki eve de götürülebilecek birkaç parça mobilya almaktı. Anglebury'de, ikametgâh olarak seçtiği kulübenin birkaç mil uzağında, evle ilgili her türlü ihtiyacını karşılayabileceği büyük bir çarşı vardı; geceyi Anglebury'de geçirmeye karar verdi.

Geriye yalnızca annesiyle vedalaşması kalmıştı. Aşağı indiğinde annesi her zamanki gibi pencerenin yanında oturuyordu.

Elini uzattı, "Anne, senden ayrılıyorum," dedi.

Ne kadar acı çekse de duygularını zerre kadar belli etmeyen bir sesle "Eşyalarını topladığını duydum, tahmin ettim," diye cevap verdi annesi.

"Benimle dostça ayrılıyorsun, değil mi?"

"Tabii ki, Clym."

"Yirmi beşinde evleniyorum."

"Aklımdan geçiyordu evleneceğin."

"Sonra...sonra mutlaka gelip bizi görmelisin. Gördükten sonra beni daha iyi anlayacaksın; aramız şimdi çok bozuk ama düzeltmemize de vesile olur gelişin."

"Sizi ziyarete geleceğime pek ihtimal vermiyorum."

"O hâlde aramızın düzelmemesi ne benim ne de Eustacia'nın hatası olacak anne. Elveda!"

Annesini yanağından öptü ve yüreğinde büyük bir acıyla evden ayrıldı Clym; kendini kontrol edebilecek kadar sakinleşmesi saatler alacaktı. Öyle bir duruma sokmuşlardı ki kendilerini, ilk önce aralarındaki sorunu çözmeden birbirlerine tek kelime edemeyecek hâle gelmişlerdi; onu da yapmadılar.

Clym evden çıkar çıkmaz annesinin yüzündeki o katı ifade yerini bomboş bir çaresizliğe bıraktı. Aradan biraz zaman geçtikten sonra ağladı kadın; gözyaşları onu az da olsa rahatlattı. Günün geri kalanında, neredeyse serseme dönmüş bir hâlde, bahçede bir

aşağı bir yukarı yürümekten başka hiçbir şey yapmadı. Gün geceye döndü ama o çok az uyuyabildi. Ertesi gün, bezginliğini üzerinden atıp matemini yaşamasını sağlayacak bir şeyler yapma dürtüsüyle oğlunun odasına gitti ve olur da bir gün döner diye kendi elleriyle ortalığı topladı. Çiçekleriyle biraz meşgul oldu ama üstünkörüydü meşguliyeti, çünkü çiçekler artık onun ilgisini çekmiyordu.

Öğleden sonranın ilk saatlerinde Thomasin'in ona beklenmedik bir ziyaret yapması kadını çok rahatlattı. Thomasin evlendikten sonraki ilk görüşmeleri değildi bu; geçmişteki hatalar öyle ya da böyle düzeltilmiş olduğundan, birbirlerini rahatlıkla ziyaret edebilecek ve bundan keyif alabilecek hâldeydiler.

Thomasin'in peşi sıra kapıdan içeri eğilerek giren bir demet güneş ışığı o evli genç kadına çok yakışıyordu. Onun varlığı bozkırı nasıl aydınlatıyorsa o ışıklar da Thomasin'i öyle aydınlatıyordu. Kızın hareketleri, bakışı, onu seyredenlere, evinin etrafında yaşayan tüylü ve kanatlı yaratıkları hatırlatıyordu. Onunla ilgili bütün mecazlar ve kinayeler kuşlarla başlıyor, kuşlarla bitiyordu. Kuşların uçuşu nasıl birbirinden farklıysa onun hareketleri de o kadar çeşitliydi. Düşüncelere daldığında, kanatlarının görünmez hareketiyle havada asılı kalan bir kerkenezdi. Şiddetli esen rüzgârda narin vücudu balıkçıl kuşu gibi ağaçlara, banklara savrulurdu. Korktuğunda yalıçapkını gibi sessizce sıçrardı olduğu yerde. Dingin bir ruh hâlindeyse kırlangıç gibi gözlerini gezdirirdi etrafta; şimdi de öyle bakıyordu.

Buruk bir gülümsemeyle "Yemin ederim, çok sevinçli görünüyorsun Tamsie," dedi Mrs. Yeobright. "Damon iyi mi?"

"Çok iyi."

"Sana iyi davranıyor mu, Thomasin?" Mrs. Yeobright kızın yüzüne dikkatle baktı.

"Bayağı iyi davranıyor."

"Samimiyetle söylenmiş sözler mi bunlar?"

"Evet, yenge. Kaba davranmış olsaydı size söylerdim." Yüzü kızararak, biraz da tereddütle devam etti sözlerine: "Wildeve'le... bilmem bu şikâyetimi sana söylemem doğru olur mu ama, nasıl halledeceğimi bilemediğim bir sorunum var. Biraz paraya ihtiyacım var, yenge, bilirsiniz işte, üstüme başıma ufak tefek öteberi almak istiyorum, fakat o bana hiç para vermiyor. Ona sormak

içimden gelmiyor; muhtemelen o da durumu bilmediği için para vermiyor. Ona bahsetmeli miyim bu durumdan, yenge?"

"Tabii ki bahsetmelisin. Tek kelime bile etmedin mi bu konu hakkında?"

"Ne bileyim, vardı biraz param," diye kıvırdı lafı Thomasin, "yakın zamana kadar da onun parasını almayı hiç istemedim. Geçen hafta gerçekten bahsettim biraz bu konudan, ama Wildeve galiba hatırlamıyor."

"Hatırlatmalısın. Biliyorsun, bir küçük kutu dolusu gine[58] var bende; ne zaman istersem seninle Clym arasında paylaştırayım diye bana bırakmıştı amcan. Sanırım paylaştırmanın zamanı geldi. Bunları altın paraya[59] çevirmek her zaman mümkün."

"Benim payıma düşen kısmı almak isterim; tabii, sizin için bir sakıncası yoksa."

"Gerektiğinde alacaksın. Fakat münasip olanı, ilk önce kocana hiç paranın kalmadığını söylemen ve ne yapacağını görmen."

"Peki öyleyse, söylerim... Yenge, Clym'den haberim var. Onu düşünüp canınızı sıktığınızı biliyorum, bu yüzden geldim yanınıza."

Mrs. Yeobright diğer tarafa çevirdi başını, duygularını gizlemeye çalışıyor, yüzünden anlaşılmasınlar istiyordu. Sonra vazgeçti uğraşmaktan, "Ah, Thomasin, sence Clym benden nefret ediyor mudur?" diye ağlayarak sordu. "Ben bunca yıl sırf onun için yaşamışken o bana bu ıstırabı çektirmeye nasıl dayanabiliyor?"

"Sizden nefret etmek mi? Hayır, etmiyor," dedi Thomasin, kadını yatıştırmaya çalışıyordu. "Clym yalnızca Eustacia'yı çok seviyor. Sakin kafayla değerlendirin meseleyi, lütfen. Yaptığı çok da kötü bir şey değil Clym'in. Biliyor musunuz, daha kötü bir evlilik de yapabilirdi. Miss Vye anne tarafından iyi bir aileye mensup;

58. İngiliz Ginesi. Birleşik Krallıkta 1663 ile 1814 yılları arasında basılan ve yaklaşık 21 şiline karşılık gelen madenî para. Dolaşımdan kalktıktan sonra uzun bir süre hesap ölçüsü olarak kullanılmaya devam edilmiş ve doktor, avukat, öğretmen gibi meslek sahiplerine ödenen ücretler, gayrimenkul alım satımları, lüks tüketim malzemelerinin fiyatları, ödeme şilin ya da sterlin cinsinden yapılsa da gine cinsinden ifade edilmiştir. (ç.n.)

59. Birleşik Krallık'ın altın standardını benimsemesiyle 1817'de İngiliz gine'sinin yerine basılmaya başlayan ve bir sterlin'e karşılık gelen madenî para. (ç.n.)

babası da romantik bir gezginmiş kızın, vatanına dönene kadar Odysseus gibi yıllarca dolaşmış."[60]

"Faydası yok, Thomasin; faydası yok bu söylediklerinin. İyi niyetlisin, biliyorum, fakat beni ikna etmeye çalışıp da kendini yormanı istemiyorum. Bu meselede iki tarafın da söyleyebileceği ne varsa defalarca, defalarca söyledim kendi kendime. Clym'le biz birbirimize kızgın ayrılmadık; daha beter bir ayrılık yaşadık. Hararetli bir tartışma yaşamış olsaydık kalbim kırılmazdı; sürekli bana karşı çıkması ve yanlış yola gitmekte ısrar etmesiydi benim kalbimi kıran. Ah, Thomasin, küçük bir çocukken ne kadar da iyiydi Clym; ne kadar şefkatli, ne kadar nazikti!"

"Öyleydi, biliyorum."

"Hiç düşünmezdim kanımdan, canımdan dediğim birinin büyüyüp de bana böyle davranacağını. Sanki ona zarar vermek için söylediklerine karşı çıkıyormuşum gibi konuştu benimle. Sanki ben onun kötülüğünü isteyebilirmişim gibi!"

"Bu dünyada Eustacia Vye'dan daha kötü kadınlar var."

"Çok fazla da iyisi var; canımı acıtan da bu. Kocanı seninle apar topar evlenmeye iten o kadındı, Thomasin, ondan başkası değildi; buna yemin edebilirim!"

"Hayır," dedi Thomasin içtenlikle. "Beni tanımadan önceydi Wildeve'in onu aklından geçirmesi; o da basit bir flörtten ötesi değildi."

"Pekâlâ, madem öyle diyorsun. Şimdi o defterleri açmanın hiç faydası olmaz. Erkek çocuklarının gözleri görmek istemedi mi yapacak bir şey yok. Niye bir kadının ta uzaktayken görebildiği bir şeyi bir erkek burnunun dibine gelince bile göremiyor? Ne istiyorsa onu yapsın Clym; benim için artık hiçbir şey ifade etmiyor. İşte, analık böyle bir şey; en iyi yıllarını, bütün sevgini verirsin ama kaderin sana getirdiği yine hor görülmek olur!"

"Siz de çok inatçısınız. Böyle bir meseleyi bu kadar büyütmeden önce bir düşünün lütfen; kaç ana var ki oğullarının işlediği hakiki suçlar nedeniyle kimsenin yüzüne bakamıyor."

60. Yazar burada, Troya savaşı kahramanlarından Odysseus'un, bu savaştan sonra ülkesi İthaka'ya on yıl süren macera dolu bir yolculuğun ardından varabilmesine gönderme yapıyor. (ç.n.)

"Thomasin, bana nutuk atma, kaldıracak hâlde değilim. İnsana ağır gelen darbe alması değil, beklemediği kadar ağır bir darbe alması; o kadınlar benim kadar şaşırmamıştır başlarına gelene, en kötüsüne hazırlamışlardır muhtemelen kendilerini." Hüzünle gülümseyerek devam etti sözlerine: "Benim yaradılışımda bir gariplik var, Thomasin. Kalplerini başka bir kocaya vererek ve hayata yeniden başlayarak çocuklarının açtığı yaralardan kendilerini koruyabiliyor bazı dul kadınlar. Oysa ben hep zavallıydım, zayıftım; sadece tek bir insanı düşündüm ömrüm boyunca. Ne kalbim yol gösterdi ne de cesaretim oldu o kadınların yaptığını yapmaya. Kocamın ruhu bedeninden ayrıldığında o kadar sahipsiz kaldım, o kadar serseme döndüm ki sonrasında yerimden kıpırdayamadım; kalkıp da bir şeyleri yoluna koymaya bile yeltenemedim. O zamanlar nispeten genç bir kadındım; biraz uğraşsaydım şimdiye kadar başka bir aile kurmuş olur, oğlumun yaşattığı hayal kırıklığının tesellisini onlarda arayabilirdim."

"Öyle yapmamakla daha asil davranmışsınız."

"Daha asil ve daha akılsız."

"Unutun bunları, yengeciğim, sakinleşmeye bakın. Ben varken uzun sürmeyecek yalnızlığınız. Her gün ziyaretinize geleceğim."

Bir hafta boyunca harfiyen uydu sözüne Thomasin. Clym'in evliliğine daha sıcak bakmasını sağlamaya gayret etti yengesinin; nikâh hazırlıklarından haberler getirdi ve onun da davetli olduğunu söyledi. Sonraki hafta biraz kötü hissediyordu kendini Thomasin, yengesinin yanına gelmedi. Ginelerle ilgili henüz bir şey yapılmış değildi; çünkü Thomasin bu konuyu tekrar kocasına açmaktan korkuyor, Mrs. Yeobright'sa açmasında ısrar ediyordu.

Nikâhtan tam bir gün önce, Wildeve, Sessiz Kadın Hanı'nın kapısında duruyordu. Bozkırdan geçip Rainbarrow Höyüğü'ne ve Mistover Tepesi'ne tırmanan yola ilaveten, hanın biraz aşağısında anayoldan ayrılan ve Mistover Tepesi'ne daha çok dolanarak ancak daha az eğimle çıkan bir yol daha vardı. Kaptan Vye'ın evine o taraftan gidecek vasıtaların kullanabileceği tek yol buydu. En yakındaki kasabadan bir araba o yoldan indi; sürücü koltuğundaki delikanlı bir şeyler içmek için arabayı hanın önüne çekti.

"Mistover'dan mı geliyorsun?" dedi Wildeve.

"Evet. Bayağı bir eşya yükledik yukarıda. Evlenecek biri var-

mış." Bunları deyip maşrapayı kafasına dikti sürücü.

Wildeve'in bu nikâhtan hiç mi hiç haberi olmamıştı şimdiye kadar; aniden bir acı kapladı yüzünü. Kimse görmesin ne hissettiğini diye koridora doğru çevirdi başını, bir süre öyle kaldı. Sonra tekrar sürücüye döndü.

"Miss Vye mıymış evlenecek olan?" dedi. "Nasıl oluyor da üstünden bu kadar az zaman geçmişken evlenebiliyor?"

"Tanrı isteyince, onunla evlenmeye hazır genç bir adam da çıkınca oluyor demek ki."

"Mr. Yeobright'ı kastetmiyorsun, herhalde?"

"Onu kastediyorum. Bahar ayları boyunca o evin etrafında dolaştı durdu adam."

"Kendini o adama çok mu kaptırmış Eustacia?"

"O adam için deli oluyormuş; evin uşağı söyledi bana da. Atlara bakan bir delikanlı var, Charley, o da şaşırmış olan bitene. Kızdan hoşlanıyor muymuş, neymiş."

"Heyecanlı mı Eustacia, mutlu mu? Bu kadar çabuk evlendiğine göre, vay canına!"

"O kadar da çabuk değil."

"Doğru; o kadar da çabuk değil." İçerideki boş odaya geçti Wildeve, kalbine tuhaf bir ağrı çöreklenmişti. Dirseğini şömine rafına dayayıp yüzüyle elini kapattı. Thomasin odaya girdiğinde ne duyduğunu anlatmadı ona. Eustacia'ya duyduğu eski sevdası tekrar alevlenmişti; bunun da esas sebebi başka bir erkeğin ona sahip olmak istediğini öğrenmiş olmasıydı.

Elde etmesi güç olanı arzulayıp, elinin altındakinden sıkılmak; uzaktakiyle ilgilenip, yakındakini beğenmemek: Wildeve'in tabiatı buydu. Bir erkeğin duygularıyla hareket ettiğini asıl gösteren budur. Onun hummalı aşkı şiirlere konu olacak kadar derin değildi ama toplumun standartlarına uygundu. Rousseau, insanın başkalarının gözündeki değerine bakarak yaşayabileceğini söylerken belki de Wildeve'i kastediyordu.

BİR GÜNÜN SABAHI VE AKŞAMI

VII

NİKÂH sabahı geldi çattı. Dışarıdan gören biri, Blooms-End'in o gün Mistover Tepesi'yle ilgilendiğini tahmin etmezdi. Clym'in annesinin evinin etrafında matemlerde görülen bir sessizlik hüküm sürüyordu, içeride de hiçbir hareket yoktu. Nikâh törenine katılmayı reddetmiş olan Mrs. Yeobright doğrudan verandaya açılan o eski odadaki kahvaltı masasının başına oturmuş, umursamaz bakışlarını açık kapıya dikmişti. Altı ay önceki o neşeli Noel partisinde davetlilerin toplandığı odaydı orası; Eustacia o partiye gizlice ve bir yabancı gibi gelmişti. Şimdiyse odaya giren tek canlı varlık bir serçeydi; içeride ürkmesine sebep olacak bir hareket görmeyen serçe, bütün cesaretiyle, seke seke odayı dolaştı, pencereden çıkmaya çalıştı, saksı çiçeklerinin arasında kanat çırptı. Odada tek başına oturan kadın bunun üzerine canlandı, ayağa kalktı, kuşu saldı ve kapıya gitti. Thomasin'i bekliyordu; kız ona önceki akşam gönderdiği mektupta artık parayı almak istediğini ve bir aksilik olmazsa bugün uğrayacağını yazmıştı.

Gelgelelim, kelebeklerle ve dört bir yandan fısıldayan boğuk sesli bir koroya dönmüş çekirgelerle hayat bulmuş bozkırdaki vadiyi seyreden Mrs. Yeobright'ın aklında pek az yer işgal ediyordu Thomasin. Bir iki mil ötedeki bir evde hazırlıkları devam eden acıklı bir piyes, gözlerinin önünde sahneye konuyormuş kadar canlıydı hayalinde. O düşünceleri aklından çıkarmaya çalıştı, gidip bahçede dolaştı; ne var ki, bakışları Mistover Tepesi'ndekilerin

gittiği kilisenin istikametine arada sırada çevriliyor, o heyecanla kilise binasını görmesini engelleyen tepeleri aşıyordu. Vakit geçmek bilmiyordu o sabah. Saatler on biri vurdu; acaba nikâh töreni başlamış olabilir miydi o sırada? Öyle olmalıydı. Kilisede olanları canlandırmaya çalıştı gözünde bu defa; Clym, müstakbel karısıyla birlikte kiliseye varmış olmalıydı. Midillilerin çektiği araba –Thomasin söylemişti evden kiliseye kadar olan kısa yolculuğu böyle bir arabayla yapacaklarını– kilisenin kapısından girerken etrafına toplanan çocukların oluşturduğu küçük kalabalığı hayal etti. Derken onların kiliseye girdiğini, mihraba varıp diz çöktüklerini ve ayinin devam ettiğini gördü.

Elleriyle yüzünü kapadı Mrs. Yeobright. "Ah, bu bir hata!" diye inledi. "Gün gelecek, yaptığından pişmanlık duyacak Clym ve beni hatırlayacak!"

Mrs. Yeobright orada, kötü şeylerin olacağı endişesi bütün benliğini sarmış bir hâlde dururken evdeki o eski saatin on iki defa, hızlı hızlı vurduğu duyuldu. Çok geçmeden, uzaklardaki tepeleri aşıp gelen belli belirsiz sesler çalındı kadının kulağına. Rüzgâr o yönden esmiş ve beraberinde uzaklarda birbiri ardına neşeyle çalınmaya başlayan çanlardan –bir, iki, üç, dört, beş; beş çan çalıyordu– çıkan sesleri getirmişti. Doğu Egdon'daki zangoçlar Eustacia ile Mrs. Yeobright'ın oğlunun evlendiğini ilan ediyordu.

"Tören bitti demek ki," diye mırıldandı Mrs. Yeobright. "Aman, hayat bitiyor zaten. Ben niye kendime eziyet ediyorsam! İnsan bir kere ağlamayagörsün şu hayatta, gerisi çorap söküğü gibi geliyor. Fakat bir gün yüzümüzün güleceğinden umudu kesmiyoruz yine de!"

Akşama doğru Wildeve geldi. Thomasin evlendiğinden beri Mrs. Yeobright o adama, insanın karşısındakine mecbur kaldığı için yakınlık gösterdiği her durumda olduğu gibi, dostluğunu suratını asarak belli etmişti. İnsanın omuzlarına yılgınlık bütün ağırlığıyla çöktü mü hayalini kurduğu hayattan vazgeçer, hayatın ona sunduklarıyla yetinir ve o bıkkınlığıyla en iyisini yapmaya çalışır. Wildeve, adamın da hakkını teslim etmek gerekir, evlendiklerinden bu yana karısının yengesine çok kibar davranmış olduğundan, Mrs. Yeobright adamın eve geldiğini görünce şaşırmadı.

Mrs. Yeobright endişe içinde yeğenini sorunca "Thomasin söz

vermişti ama elinde olmayan sebeplerle gelemedi," diye cevap verdi Wildeve; kadın endişelenmişti çünkü kızın fena hâlde paraya ihtiyacı olduğunu biliyordu. "Kaptan Vye dün gece hana geldi, Thomasin'in bugün onlara katılmasında bizzat ısrar etti. Thomasin de oyunbozanlık etmiş olmamak için gitmeye karar verdi. Gelin arabasıyla götürdüler onu, bugün de geri getirecekler."

"O hâlde nikâh kıyıldı," dedi Mrs. Yeobright. "Yeni evlerine gittiler mi?"

"Bilmem. Thomasin gittiğinden beri Mistover'dan haber almadım."

"Sen onunla gitmedin mi?" diye sordu kadın, birlikte gitmemelerinin iyi bir sebebi olabilirmiş gibi.

Hafifçe yüzü kızardı Wildeve'in, "Gidemedim," dedi. "İkimiz birden bırakıp gidemezdik evi; Anglebury'deki büyük pazar kurulduğundan nispeten yoğun bir sabahtı. Galiba Thomasin'e bir şey verecekmişsiniz. Ben alabilirim onu, isterseniz."

Mrs. Yeobright tereddüt etti; Wildeve'in o şeyin ne olduğunu bilip bilmediğini merak ediyordu. "Thomasin sana söyledi mi ne vereceğimi?" diye sordu.

"Ne vereceğinizi söylemedi. Sadece sizden bir şey almak üzere buraya geleceğinden bahsetti laf arasında."

"Buradan oraya göndermeye gerek yok vereceğim şeyi. Ne zaman isterse gelip alabilir."

"Epey bir süre gelemeyebilir Thomasin. Sağlığı eskisi kadar yürümesine izin vermiyor artık." Laf çarptığını belli etmemeye çalışarak ekledi: "Benim alıp götürmeme itimat edilmemesi ne kadar da hoş!"

"Seni uğraştırmayayım istedim."

Çok çabuk parlamasıyla bilinen Wildeve'in yüzünün rengi attı ama gülerek "Bir duyan olsa dürüstlüğümden şüphe ettiğinizi zanneder," dedi.

Mrs. Yeobright "Hiç de öyle düşündüğün gibi değil," diyerek tersledi adamı. "Herkes gibi ben de işi adamına vermenin uygun olacağına inanırım, hepsi bu."

Lafı uzatmadı Wildeve, "Nasıl isterseniz öyle olsun," dedi. "Tartışmaya değecek bir mesele değil. Neyse, eve dönsem iyi olacak; handa yalnızca hizmetçi kızla kâhya var, gidip işin başına geçmem lazım."

Geldiği zamanki kibarlığını veda ederken neredeyse hiç sergilemeyen Wildeve kendi yoluna gitti. Neyse ki Mrs. Yeobright tanıyacağı kadar tanımıştı adamı; Wildeve ona iyi davranmış, kötü davranmış, pek de umurunda değildi.

Wildeve gidince Mrs. Yeobright, adama emanet etmeyi istemediği gineleri ne yapacağını düşündü. Thomasin zaten kocasından para göremediğinden bu derde düşmüştü; gidip yengesindeki parasını almasını ona söylemiş olduğuna inanmak zor geliyordu. Öte yandan, Thomasin'in bu paraya gerçekten ihtiyacı vardı ve kız en azından bir hafta daha Blooms-End'e gelemeyebilirdi. Parayı hana götürmesi ya da göndermesi kabalık olurdu Mrs. Yeobright'ın; çünkü Wildeve kesinlikle orada olurdu yahut paranın geldiğini öğrenirdi ve eğer, yengesinin kuşkulandığı gibi, Thomasin'e hak ettiği kadar iyi davranmıyorsa zavallı kızın bütün parasına el koyabilirdi. Fakat tam da o akşam Mistover'daydı Thomasin ve kocasının haberi olmadan kıza her şey ulaştırılabilirdi. Neticede, yararlanılması gereken bir fırsat çıkmıştı Mrs. Yeobright'ın karşısına.

Oğlu da oradaydı, evlenmişti artık. Payına düşen parayı ona vermek için bundan daha uygun bir zaman olamazdı. Oğlunun kötülüğünü hiç mi hiç istemediğini gösterme fırsatının, ona bu hediyeyi göndermek suretiyle, eline geçecek olması, kederli annesinin yüreğine su serpti.

Üst kata çıktı, kilitli bir çekmeceyi açıp içinden küçük bir kutu çıkardı ve yıllardır kutuda duran bir yığın gıcır gıcır gineyi masaya boca etti. Toplamda yüz gine vardı masanın üstünde; her birinde elli gine olacak şekilde iki gruba ayırdı. Bunları keten bezinden iki küçük keseye doldurdu, ağızlarını bağladı, aşağı indi; yemeği hak edecek bir iş yapmamış olsa da akşam yemeğini orada yer miyim diye evin etrafında aylak aylak dolanan Christian Cantle'a seslendi. Çocuğa para keselerini verdi, Mistover'a gitmesini ve ne olursa olsun bunları oğluyla Thomasin'den başkasına teslim etmemesini tembih etti. Biraz düşününce, keselerin içinde ne olduğunu Christian'a söylemesinin daha iyi olacağına karar verdi; yapacağı işin önemini belki bu sayede tam manasıyla kavrayabileceğini sandı. Christian para keselerini cebine koydu, son derece dikkatli davranacağına söz verdi ve yola koyulmaya hazırlandı.

"Acele etme," dedi Mrs. Yeobright. "Karanlık iyice çökmeden

oraya varmaman daha iyi olur, böylece kimsenin dikkatini çekmezsin. İşin bittiğinde çok geç olmamışsa yemeğe buraya gelirsin."

Christian Mistover'a gitmek için vadiden yukarı doğru yürümeye koyulduğunda saat neredeyse dokuza geliyordu fakat yazın en uzun günleri yaşandığından akşamın ilk koyu renkleri araziye yeni yeni düşmeye başlamıştı. Daha yola yeni çıkmışken birtakım sesler duydu Christian; etrafına bakınınca o seslerin, bulunduğu yerin ilerisindeki çukurluk yerde yürüyen ve yalnızca tepeleri görünen erkekli kadınlı bir gruptan geldiğini anladı.

Durdu, üzerinde taşıdığı parayı düşündü. Christian için dahi soyguna uğramaktan ciddi ciddi korkmanın çok erken sayılacağı bir saatti; yine de, çocukluğundan beri üzerinde bir iki şilinden fazla taşıdığında başvurduğu önlemi aldı; Pitt Elması'nı, çalınmasından endişe ettiği için, oğlunun ayakkabısının topuğuna saklayarak İngiltere'ye getiren Thomas Pitt'in kullandığı yönteme az çok benziyordu bu önlem.[61] Çizmelerini çıkardı, para keselerinin ağzını açtı ve birini çizmesinin sağ tekine, diğerini de sol tekine boşaltı ve ayaklarından çok fazlasını rahat rahat sığdırabileceği kadar büyük çizmelerinin tabanlarına olabildiğince yaydı paraları. Çizmelerini tekrar giyip bağcıklarını en üst deliğe kadar sıkı sıkıya bağladıktan sonra yoluna devam etti; ayak tabanlarına kıyasla kafası rahattı artık.

O gürültücü grupla yolları kesişti; yanlarına gelince bunların çok iyi tanıdığı birkaç Egdon'lu olduğunu anladı ve içi rahatladı, Blooms-End'den Fairway de grubun içindeydi.

Fairway bu yeni gelenin kim olduğunu çıkarır çıkarmaz "Ne! Christian da mı geliyor?" dedi. "Eminim senin elbiselik kumaş verecek ne bir sevgilin ne de karın vardır."

"Ne demek istiyorsun?" dedi Christian.

"Ne olacak, eşya piyangosunu kastediyorum. Her yıl gittiğimiz piyangoyu. Sen de bizim gibi oraya mı gidiyorsun?"

"Hiç bilmiyorum ne olduğunu. Kalın sopalarla insanların birbirine vurduğu ya da birbirlerinin kanını döktüğü oyunlar gibi

61. Pitt Elması, Hindistan'daki Kollur madeninden çıkarılmış ve kaçak yollarla İngiltere'ye getirildikten sonra kestirilip Fransa Krallığı'na satılmış 141 karat büyüklüğünde bir elmas. (ç.n.)

bir şey mi? Gitmek istemiyorum, Mr. Fairway, sağ olun ama kusuruma bakmayın."

Etine buduna dolgun bir kadın "Christian bilmiyor bu işin eğlencesini, görse ne güzel olur," dedi. "Hiç tehlikesi yok, Christian. Herkes bir şilin koyuyor ortaya, en iyi zarı atan, varsa karısına ya da sevgilisine elbiselik kumaş kazanıyor."

"Eh, benim kısmetim bunlardan yana açık olmadığına göre oyuna katılmamın bir manası yok. Yine de eğlencesini merak ediyorum, eğer içinde kara büyü yoksa ve insan para vermeden ya da ağız dalaşına girmeden seyredebilecekse."

"Öyle curcunalı bir şey değil," dedi Timothy. "İçin rahat olsun, Christian, gelmek istersen biz başına bir iş gelmemesini sağlarız."

"Ahlaka aykırı işler de olmaz, değil mi? Biliyorsunuz, komşular, eğer öyle bir şeyler varsa babama kötü örnek olur; o kadar teşne ki o işlere. Demek bir şiline elbiselik kumaş veriyorlar, kara büyü de yok; gidip bir bakmaya değer, yarım saat bile geciktirmez beni oraya uğramak. Tamam, eğer sonrasında biraz yolunuzu uzatıp benimle Mistover'a kadar yürümeyi kabul ederseniz, tabii o saatte havanın kararmış olacağını ve o tarafa zaten gidecek birinin olmadığını düşünerek söylüyorum bunu, ben de gelirim."

İçlerinden bir ikisi söz verince Christian asıl gitmesi gereken istikametten sapıp sağa döndü ve yanındakilerle birlikte Sessiz Kadın Hanı'nın yolunu tuttu.

Hanın büyük salonuna girdiklerinde civar köylerden yaklaşık on erkeğin orada toplanmış olduğunu gördüler; yeni gelen grubun katılmasıyla bu sayı iki katına çıktı. Çoğu, halka hâlinde dizilmiş ve katedrallerdeki derme çatma sıralar gibi tahta kolçaklarla birbirinden ayrılmış sandalyelerde oturuyordu; bu sandalyelere, zamanında gecesini gündüzünü burada geçirmiş, şimdiyse en yakın kilise avlusunda posası çıkmış bir alkolik olarak yatan sayısız meşhur sarhoşun isminin baş harfleri kazınmıştı. Oturanların önündeki uzun masanın üzerindeki içki bardaklarının arasında, içinde ince kumaşların olduğu açık bir paket duruyordu; elbiselik kumaş dedikleri, piyangosu çekilecek eşya buydu. Wildeve ayakta, sırtını şömineye vermiş bir şekilde duruyor, purosunu tüttürüyordu; piyangoyu tertipleyen kişiyse, uzak bir kasabadan gelen bir seyyar

satıcıydı, yazlık elbise dikmekte kullanılacak bu kumaşın ne kadar değerli olduğunu etraflıca anlatıyordu.

Yeni gelenler masaya yanaşırken "Bakın, beyler," diye sözlerine devam etti, "beş kişi katıldı şimdiye kadar, oyunu başlatmak için dört kişiye daha ihtiyacımız var. Az önce gelen beyefendilerin, hanımlarını çok az masrafla güzelleştirebilsinler diye karşılarına çıkmış bu nadir fırsatı değerlendirecek kadar zeki olduklarını yüzlerinden okuyabiliyorum."

Fairway, Sam ve gruptan biri daha masaya şilinlerini koyunca adam Christian'a dönüp baktı.

"Hayır, bayım," dedi Christian, geri çekti kendini ve hemen 'Beni yanlış anladınız,' der gibi bakındı etrafına. "Ben yoksul bir gencim, bayım, buraya seyretmeye geldim sadece, sırf keyfine. Nasıl oynandığını bile bilmiyorum. Kazanacağımdan emin olsaydım bir şilin koyardım ama emin olmadan oynayamam."

"Emin olmuş sayabilirsin kendini," dedi seyyar satıcı. "İşin aslı şu ki, suratına baktığımda, kesin kazanırsın diyemesem de hayatım boyunca kazanmaya bu kadar yaklaşan başka bir yüz görmemiştim diyebilirim."

Sam "Senin de hiç olmazsa bizim kadar şansın var," dedi.

"Üstelik son katılan sen olacağın için şansın daha da artacak," dedi bir diğeri.

"Şans melekleri annemin omzundaymış beni doğururken; boğulma ihtimalimden daha azdır herhalde burada kaybetme ihtimalim?" diye ekledi Christian, yavaş yavaş inadı kırılıyordu.

Nihayetinde Christian cebinden bir şilin çıkarıp masaya koydu, piyango başladı ve ilk oyuncu içinde üç zarın olduğu kutuyu eline aldı. Sıra kendisine geldiğinde elleri titreyerek zar kutusunu tuttu Christian, korkuyla salladı ve zarları fırlattı: Üçü de altı geldi. Üç oyuncu daha küçük sayılardan üçlü yapabilmiş, diğerleri ise hiç üçlü tutturamamıştı.

"Beyefendinin yüzünden anlaşılıyordu kazanacağı, söylemiştim," dedi seyyar satıcı kibarca. "Alın, bayım, elbiselik kumaş sizin."

Kahkahayı bastı Fairway. "Yemin olsun daha tuhaf bir oyun görmemiştim!"

Herkesin gözü Christian'ın üzerindeydi ama onun bakışlarından ne olduğunu anlamadığı belli oluyordu. "Benim mi bu?" diye

sordu. "Ne sevgilim ne karım ne de dul anam var benim bunu verecek. Bunu alırsam insanlar bana güler diye korkuyorum. Merak edip katıldım piyangoya ama kazanacağımı hiç düşünmemiştim. *Benim* yatak odamda kadın kıyafetinin ne işi var, utanırım ben!"

"Sen sakla onu, ne olur ne olmaz," dedi Fairway, "hiç değilse şans getirir. Bakarsın o zavallı hâlinle karşısına eli boş çıktığın kadınlardan birinin aklı gidiverir kumaşa."

Olan biteni uzaktan seyreden Wildeve "Mutlaka sakla," dedi.

Bunun ardından masanın üstü boşaltıldı, insanlar içki içmeye başladı.

"Eh, saklayacağız artık!" dedi Christian, biraz da etrafındakiler duysun diye konuşuyordu. "Düşünsenize, bu kadar şanslı doğmuşum ama bunu ancak şimdi öğreniyorum! Ne tuhaf şeymiş şu zarlar; hepimize hükmedecek kadar güçlüler ama benim komutam altındalar! Bundan sonra hiçbir şeyden korkmama gerek yok benim." Zarları birer birer okşadı. Hemen sol tarafında oturan Wildeve'e döndü, bir sır veriyormuş gibi "Bendeki bu parayı çoğaltma gücünü bir kullanabilseydim, sizin tanıdığınız birine iyilik yapabilirdim; bende ona ait bir şeyler olduğunu da düşünürseniz," diye fısıldadı ve para yüklü çizmelerinden birini hafifçe yere vurdu.

"Ne demek bu?" dedi Wildeve.

"O kısmı sır. Neyse, artık gitmem lazım," dedi Christian. Endişeli gözlerle Fairway'e baktı.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu Wildeve.

"Mistover Tepesi'ne. Orada Mrs. Thomasin'i görmeliyim; söyleyebileceklerim bu kadar."

"Ben de *karımı* almak için oraya gidiyorum. Birlikte yürüyebiliriz."

Wildeve kendi düşüncelerinin arasında kaybolup gitti; ardından beyninde çakan şimşeğin ışığıyla gözleri parladı. Karısına verilecek olan ama Mrs. Yeobright'ın güvenip de kendisine emanet edemediği paraydı Christian'daki. "Ama bu adama güvenebilmiş," dedi kendi kendine. "Kadına ait olan şey niçin kocasına da ait olmayacakmış?"

Garson çocuğa seslenip şapkasını getirmesini işaret ettikten sonra "Şimdi hazırım, Christian," dedi.

Handan çıkarken "Mr. Wildeve," dedi Christian ürkerek,

"rica etsem benim şansımı taşıyan o ufak tefek harika şeyleri bana ödünç verir misiniz? Kendi başıma kaldığımda biraz pratik yapmak istiyorum," dedi. Şömine rafının üzerinde duran zarlara ve zar kutusuna bakıyordu arzu dolu gözlerle.

Hiç oralı değilmiş gibi "Tabii ki," dedi Wildeve. "Delikanlılardan birinin bıçakla oyduğu şeyler onlar altı üstü, hiçbir kıymetleri yok." Christian geri döndü ve kimse görmeden onları cebine attı.

Wildeve hanın kapısını açtı, dışarı baktı. Ilık ve bulutlu bir geceydi. "Bak sen şu işe! Hava kararmış," diye devam etti sözlerine. "Ama sanırım yolumuzu bulabiliriz."

"Yolu kaybedersek zorlanırız," dedi Christian. "Ancak yanımıza bir fener alırsak emniyette hissederiz kendimizi."

"Elbette, bir fener alalım yanımıza." Ahırdaki feneri getirip yaktılar. Christian elbiselik kumaşını aldı ve ikisi tepeye tırmanmak üzere yola koyuldu.

Handaki adamlar kendi aralarında sohbete dalmıştı; sonra bir an şömineye çevrildi başları. Şöminenin ağzı genişti ve iç duvarında, Egdon'daki pek çok şöminenin duvarında olduğu gibi, baca dikmesindeki standart oyuğa ilaveten, şöminenin ağzından başlayıp bacaya doğru daralan bir oyuk daha vardı; içeride ateş yanmadığı sürece, şimdi yanmıyordu ve bütün yaz da yanmazdı, oraya biri oturabilir, kesinlikle kimseye görünmeden de orada durabilirdi. Oyuktaki bir cisim dışarıya çıkıntı yapıyor, masadaki kandillerin ışığıyla aydınlanıyordu. Kilden yapılma bir pipoydu bu, rengi de kırmızıya çalıyordu. Adamların dikkatini bu cisme çeken, piponun arkasındaki bir sesin ateş istemesi olmuştu.

Kandillerden birini ocağa doğru uzattı Fairway, "Tanrı şahit, adam konuşunca epey bir irkildim!" dedi. "A! Aşıboyası satıcısı bu! Hiç de sesin çıkmadı, delikanlı."

"Evet, söyleyecek bir şeyim yoktu," dedi Venn. Bir iki dakika sonra yerinden kalktı ve herkese iyi geceler diledi.

Bu esnada Wildeve'le Christian fundalığa dalmıştı.

Durgun, ılık ve sisli bir geceydi; kızgın güneşin henüz kurutamadığı yeni bitki örtüsünün ağır kokularıyla, bilhassa da eğreltiotlarınınkiyle doluydu. Christian'ın elinden sarkan fener yanlarından geçtikleri tüylü yapraklara sürtünüyor, güveleri ve di-

ğer kanatlı böcekleri rahatsız ediyor, onlar da uçup fenerin kalın camlarına konuyordu.

Bir süre sessiz kaldıktan sonra "Demek Mrs. Wildeve'e götürüyorsun parayı?" dedi Christian'ın yol arkadaşı. "O paranın bana verilmemesi sence de garip değil mi?"

"Karı koca yekvücut olduğuna göre, bence hangisine verildiği fark etmez," dedi Christian. "Fakat parayı Mrs. Wildeve'in avucuna saymam sıkı sıkı tembihlendi bana; her şeyi usulüne uygun yapmak gerekir."

"Şüphesiz," dedi Wildeve. Olayları bilen herkes, Wildeve'in, Blooms-End'i ziyaret ettiğinde düşündüğünün aksine, Thomasin'e götürülecek şeyin yalnızca o iki kadının ilgisini çekecek süslü püslü şeyler değil de para olduğunu öğrendiğinde hayretler içinde kaldığını muhtemelen anlamıştır. Mrs. Yeobright, Wildeve'in teklifini reddetmekle, onu karısına ait bir malı güvenerek emanet edebileceği kadar onurlu biri görmediğini ima etmişti.

Rainbarrow Höyüğü'ne neredeyse varmışlarken, nefes nefese kalmış bir hâlde "Bu gece hava ne kadar da sıcak, Christian!" dedi Wildeve.

Kendini yumuşak eğreltiotlarının üzerine bırakıp uzandı; feneri ve elbiselik kumaşın olduğu paketi yere bırakan Christian, adamın hemen yanına, dizlerini neredeyse çenesine kadar çekip, tünedi. Hemen bir elini ceketinin cebine atıp karıştırmaya başladı.

"Ne o cebinde salladığın?" dedi Wildeve.

"Zarlarla oynuyordum sadece, efendim," dedi Christian, hemen cebinden çıkardı elini. "Bu küçük şeyler ne de sihirliymiş, Mr. Wildeve! Hiç yorulmam ben bu oyunu oynamaktan. Nasıl yapıldıklarını anlamak için cebimden çıkarıp biraz baksam rahatsız olur musunuz? Diğer adamlar varken yakından bakamadım, beni ayıplarlar diye korktum." Christian cebinden çıkardığı zarları avucunun içine koyup fenerin ışığında inceledi. "Daha önce gördüğüm, duyduğum hiçbir şey beni bu küçük şeylerin bu kadar şans getirmesi, bu kadar tılsımlı olması, bu kadar etkisi altına alması ve bu kadar güçlü olması gibi etkilemedi," diye devam etti sözlerine, büyülenmiş gözlerle bakıyordu zarlara; halbuki o zarlar köylerde kasabalarda sık sık rastlandığı üzere ağaç parçalarından oyulmuştu, her bir yüzeyine de kızgın bir telin ucuyla rakamlar basılmıştı.

"Küçük bir hacimde büyük işler başarıyorlar, değil mi?"

"Evet. Sizce bunlar gerçekten şeytanın oyuncakları mı, Mr. Wildeve? Eğer öyleyse, benim bu kadar şanslı biri olmam hiç hayra alamet değil."

"Artık o zarlar sende olduğuna göre biraz para kazanman lazım. O zaman her kadın seninle evlenir. Zaman senin zamanın, Christian; bu fırsatın avuçlarının içinden kayıp gitmesine izin verme, derim. Bazı erkekler şanslı doğar, bazıları doğmaz. Ben ikincisine dahilim."

"Benim dışımda şanslı doğmuş birini tanımış mıydınız hiç?"

"Ah, evet. Bir keresinde bir İtalyan'dan bahsedildiğini duymuştum; adam kumar masasına cebinde yalnızca bir altın lirayla (Fransız parasıyla) oturmuş. Yirmi dört saat boyunca oynamış, on bin sterlin kazanmış, kumarhanenin kasasını boşaltmış. Sonra bir adam daha varmış; adam bin sterlin kaybetmiş kumarda, hisse senedi satayım da borcumu ödeyeyim diye borsacısına gitmiş ertesi gün. Borçlu olduğu adamla aynı arabadaymış giderken; bunlar da vakit geçsin diye yazı tura atmaya başlamışlar, kaybeden arabacının parasını ödeyecekmiş. Kumarda para kaybeden adam kazanınca diğeri oyuna devam etmek istemiş, bunlar da yol boyunca yazı tura atmışlar. Araba durmuş, gidecekleri yere varmışlar çünkü, bunlar tekrar eve sürmesini söylemişler arabacıya: Hisse senetlerini satmak için yola çıkan adam kaybettiğin bin sterlinin hepsini kazanmış."

"Ha-ha, müthiş bir hikâye!" dedi Christian çığlık çığlığa. "Devam edin, devam edin!"

"Sonra Londralı bir adam varmış, adam beyefendilerin müdavimi olduğu özel bir kulüpte garsonmuş altı üstü, önce otuz sentlik oynamaya başlamış, sonra giderek yükseltmiş masaya sürdüğü parayı ve en sonunda çok zengin olmuş; zenginliği Hindistan'da bir görev almasının kapısını açmış, o da Madras Valiliğine kadar yükselmiş. Kızı bir Parlamento üyesiyle evlenmiş, çocuklarından birinin vaftiz babalığını da Carlisle Piskoposu yapmış."

"Harika! Harika!"

"Bir keresinde de Amerika'da bir genç adam son parasına kadar kumar oynamış, kaybetmiş. Saatini ve zincirini koymuş ortaya, yine kaybetmiş; şemsiyesini koymuş, yine kaybetmiş; şapkasını

koymuş, yine kaybetmiş; ceketini koyup gömleğiyle kalmış, yine kaybetmiş. Pantolonunu çıkarmaya başlamış, seyredenlerden biri cesaretinden ötürü üç beş kuruş vermiş adama. O parayla oynamış, kazanmış. Ceketini geri almış, şapkasını geri almış, şemsiyesini geri almış, saatini, parasını geri almış ve kapıdan zengin bir adam olarak çıkmış."

"Ah, çok güzel bir hikâye, nutkum tutuldu! Mr. Wildeve, sanırım sizinle bir şilinlik daha oynayacağım, çünkü ben de o insanlardan biriyim; zarar gelmez bir oyundan, hem siz kaybetseniz de size bir şey olmaz."

"Pekâlâ," deyip ayağa kalktı Wildeve. Feneri tutup yere bakındı biraz, büyük ve üstü düz bir taş buldu, taşı ikisinin arasına yerleştirdi ve tekrar yerine oturdu. Etrafına daha çok ışık versin diye fenerin fitili açıldı, taşa doğru çevrildi. Bir şilin Christian koydu, bir şilin de Wildeve; ikisi de zarlarını attı. Christian kazandı. İki şilinine oynadılar, Christian yine kazandı.

"Dörder şilin koyalım bu kez," dedi Wildeve. Dört şilinine oynadılar. Bu defa oyunu Wildeve kazandı.

"Ah, böyle ufak tefek kazalar en talihli adamın başına bile, şüphesiz, zaman zaman gelir," dedi.

Christian heyecanla "İyi de hiç param kalmadı şimdi!" dedi. "Fakat oyuna devam edebilsem kaybımı telafi eder, hatta fazlasını kazanırdım." Çizmesini yere vurdu ki içindeki gineler şıkır şıkır etsin.

"Ne! Mrs. Wildeve'in parasını oraya koymadın herhalde?"

"Evet, koydum. Güvende olsunlar diye. Evli bir kadının parasıyla kumar oynamaktan kime ne zarar gelir ki? Nasıl olsa, kazandığım takdirde yalnızca kazancımı cebime koyacak ve onun parasını yine ona vereceğim; karşımdaki kazanırsa da paralar kanun karşısında o paraya sahip olmayı hak eden adama gitmiş olacak."

"Kimseye bir zarar gelmez."

Wildeve, karısının dostları onu küçük görmeye başladığından beri kara kara düşünür olmuş, yüreğinde derin bir yara açılmıştı. Dakikalar geçtikçe ne zaman görmeye başladığını tam olarak bilemediği intikam hayallerine adım adım saplanmıştı. Bu oyunu Mrs. Yeobright'a bir ders vermek için, başka bir deyişle, eğer oyunu kazanmayı başarırsa, yeğeninin parasını yönetme hakkının kanu-

nen yeğeninin kocasında olduğunu göstermek için oynuyordu.

"Başlayalım o hâlde!" dedi Christian ve çizmelerinden tekinin bağcıklarını çözmeye başladı. "Herhalde gecelerce bunun hayaliyle yaşayacağım; fakat düşündükçe tüylerimin diken diken olmadığına hep yemin edeceğim!"

Elini çizmeye sokup zavallı Thomasin'in kıymetli ginelerinden birini çıkardı, sıcacıktı para. Wildeve bir altın lirayı çoktan yerleştirmişti taşın üstüne. Ardından oyuna kaldıkları yerden devam ettiler. İlk eli Wildeve kazandı, ardından Christian bir oyun daha teklif etti ve bu defa o kazandı. Oyun bir o tarafa bir bu tarafa meylediyordu ama Wildeve'in kazancı daha yüksekti. İki adam da oyuna o kadar kaptırmışlardı ki kendilerini gözlerinin hemen önündeki küçücük şeylerden başka bir şeyi umursamıyorlardı; bütün dünyaları o üstü düz taştan, fitili açık fenerden, zarlardan ve ışığın altına denk geldiği için aydınlanmış birkaç eğreltiotu yaprağından ibaretti.

Neticede Christian hızla kaybetti paraları; Thomasin'e ait elli ginenin tamamını rakibine kaptırmış olduğunu anlayınca bir anda dehşete kapıldı.

"Bana ne, bana ne!" diye sızlanmaya başladı ve diğer elli gineyi çıkartmak için çizmesinin sol tekinin bağcıklarını çözmeye koyuldu çaresizce. "Bu gece yaptıklarım yüzünden şeytan beni üç dişli çatalıyla dürtüp ateşlere atacak, biliyorum! Ama belki kazanabilirim hâlâ, kazanırsam da evlenip karımı karşıma oturturum geceleri ve hiçbir şeyden korkmam, hiçbir şeyden! İşte sana bir tane daha, dostum!" Taşın üzerine bir şilin daha yapıştırdı Christian ve zar kutusu yine sallanmaya başlandı.

Zaman akıp gitti. Wildeve de Christian kadar heyecanlanmaya başladı. Oyun başladığında niyeti, Mrs. Yeobright'a acı bir şaka yapmaktan fazlası değildi kesinlikle. Parayı, hakkıyla ya da başka bir yolla, kazanmak ve hepsini yengesinin huzurunda Thomasin'in avuçlarına sayıp kadını aşağılamaktı planı. Ne var ki, erkeklerin niyeti, niyetlendikleri işi yaparken dahi bozulabilir; on ikinci gine de oyuna sürüldüğünde, Wildeve'in kendi şahsi çıkarı için bu oyunu kazanmaktan başka bir niyetinin kalıp kalmadığı son derece kuşkulu bir hâl almıştı. Üstelik, artık bu kumarı karısının parasını değil, Clym'in parasını kazanmak için oynuyordu

Wildeve ama Christian bunu ona, kendi derdine düştüğünden, oyun bittikten sonra ancak söyleyecekti.

Christian, Clym'e ait son parlak gineyi taşın üzerine neredeyse çığlık atarak koyduğunda saat on bir olmak üzereydi. Otuz saniye içinde o para da arkadaşlarının yanına gitmişti.

Vicdan azabıyla kıvranıyordu Christian, öbür yana dönüp kendini eğreltiotlarının üzerine attı. "Ah, kör olasıca ben, ne yapacağım şimdi?" diye inledi. "Ne yapacağım! Şeytana sattığım bu ruhumu hangi tanrı bağışlar benim?"

"Ne mi yapacaksın? Bugüne kadar ne yaptıysan onu."

"Yapamam! Ölürüm ben! Sen, sen..."

"Komşusundan daha kurnaz bir adamım."

"Evet, komşusundan daha kurnaz bir adamsın; hep kurnazlık yapıyorsun!"

"Seni zavallı, ne kadar da saygısızmışsın."

"Ben onu bunu bilmem! Asıl siz saygısızsınız! Size ait olmayan parayı aldınız. O ginelerin yarısı zavallı Mr. Clym'in."

"Nasıl yani?"

"Çünkü elli gineyi ona vermem gerekiyordu. Mrs. Yeobright öyle söylemişti."

"Öyle mi? Aslında, o parayı Clym'in karısı Eustacia'ya vermesi çok daha yakışırdı ona. Ama artık bende paralar."

Christian çizmelerini ayağına geçirdi, epey uzaktan duyulabilecek kadar derin derin iç çekti, ayaklarını topladı, kalktı ve yalpalaya yalpalaya uzaklaşıp gözden kayboldu. Wildeve feneri söndürüp eve dönmeye hazırlandı; karısıyla buluşmaya Mistover'a gitmek için saatin çok geç olduğunu düşündü; zaten karısını Kaptan Vye'ın arabasıyla eve bırakacaklardı. Fenerin camını kapatmakla uğraşırken yakındaki bir çalılığın arkasından biri çıktı ve ışığa doğru ilerledi. Aşıboyası satıcısıydı yaklaşan.

SAHNEYE YENİ BİRİ ÇIKIYOR VE OLAYLARIN AKIŞINI DEĞİŞTİRİYOR

VIII

WILDEVE şaşkın şaşkın baktı. Venn soğukkanlılıkla Wildeve'e dikti gözünü, kararlı adımlarla tek kelime etmeden Christian'ın oturduğu yere geçip oturdu, elini cebine attı, bir altın lira çıkardı ve taşın üstüne koydu.

"O çalılığın ardından bizi mi izliyordun?" dedi Wildeve.

Başını salladı aşıboyası satıcısı. "Koy bakalım paranı ortaya," dedi. "Yoksa devam etmeye yüreğin mi kalmadı?"

Kumar denilen eğlencede, cebi para doluyken masaya hemen oturur insan ama kazandı mı da kalkmayı bilemez bir türlü; daha sakin bir ânına gelmiş olsa akıllıca davranıp bu daveti geri çevirebilirdi Wildeve, fakat az önce kazandığı başarıyla kendinden tamamen geçmişti. Cebindeki paralardan birini çıkarıp aşıboyası satıcısının altın lirasının yanına koydu, "Ben bir gine koyuyorum ortaya," dedi.

Alay eder gibi "Sana ait olmayan bir gineyi koyuyorsun," dedi Venn.

"Benim bu," diye cevap verdi Wildeve, kibirliydi. "Karımın parası; onun neyi varsa benimdir."

"Öyle olsun, başlayalım bakalım." Kutuyu elinde sallayıp zarları attı Venn; sekiz, on ve dokuz geldi; üç zarın toplamı yirmi yedi ediyordu.

Wildeve'e cesaret geldi bunu görünce. Kutuyu o aldı, sallayıp

zarları attı; gelen üç zarın toplamı kırk beş ediyordu.

Satıcının altın liralarından biri daha koyuldu Wildeve'in ilk sürdüğü paranın yanına. Bu defa Wildeve'in zarlarının toplamı elli bir etti ama hepsi birbirinden farklıydı. Canı sıkılmıştı satıcının ama attığı zarların üçü de bir gelince taşın üstündeki paraları topladı.

Satıcıyı küçümseyen bir sesle "Şans senden yana," dedi Wildeve. "Bu defa iki katına." Thomasin'in ginelerinden iki tanesini taşın üstüne koyunca satıcı da cebinden iki sterlin çıkardı. Yine Venn kazandı. Taşın üstüne bir daha koyuldu paralar ve kumarbazlar kaldıkları yerden oyuna devam etti.

Wildeve sinirli ve kolay telaşlanan bir adamdı, oyun da sinirlerini bozmaya başlıyordu. Kıvranıyor, ofluyor pufluyor, yerinde duramıyordu; kalbinin atışları duyuluyordu neredeyse. Venn'se ağzını açmadan sakin sakin oturuyordu, gözlerini iyice kısmıştı; nefes alıp verdiği bile anlaşılmıyordu. Zar kutusunu sallamak için kollarını hareket ettirmiyor olsa bir robot ya da kumtaşından bir heykel olduğu zannedilebilirdi.

Oyun ikisi arasında gidip geliyordu; bir eli biri, diğerini öbürü kazanıyor, ikisi de öne geçemiyordu. Yaklaşık yirmi dakika sürdü bu durum. Sinekler, güveler, geceleri ortaya çıkan diğer kanatlı mahluklar fenerin içindeki mumun ışığına toplanmıştı artık; fenerin etrafında dolanıyor, ateşe uçuyor ya da oyuncuların suratına çarpıp duruyorlardı.

Gelgelelim, ikisinin de pek umurunda değildi o şeyler, savaş alanı gibi muazzam büyüklükte ve önemde gördükleri o küçük, üstü düz taşa dikmişlerdi gözlerini. Artık oyunun rengi değişmişti, hep aşıboyası satıcısı kazanıyordu. Toplamda altmış gine –ellisi Thomasin'in, onu Clym'indi– el değiştirip ona geçmişti. Wildeve dikkatsizleşmiş, heyecanlanmış, çileden çıkmıştı.

"Ceketini geri almış," dedi Venn sinsice.

Zarlar bir daha atıldı ve para yine aynı yere gitti.

"Şapkasını geri almış," diye devam etti.

"Hayır, hayır!" dedi Wildeve.

Üst üste kazandıkça cümle cümle tekrarlıyordu Venn: "Saatini geri almış, parasını geri almış ve kapıdan zengin bir adam olarak çıkmış."

"Beş daha koyuyorum!" diye bağırdı Wildeve paraları alelacele taşa koyarken. "Üçer defa da atmayacağız artık; birer defa."

Karşısındaki kızıl otomat sessizliğe büründü, başını salladı ve o da beş daha koydu taşa. Wildeve kutuyu salladı, iki altılı ve bir beşli attı. Ellerini çırptı: "Bu defa becerdim; yaşasın!"

"İki kişi oynuyor bu oyunu ve yalnızca biri zar attı daha," dedi satıcı, zarları salladığı kutuyu usulca taşın üzerine koydu. İki adam da gözlerini öyle bir dikkatle dikmişlerdi ki taşın üzerine, siste parlayan ışıklar gibi görülecek kıvama gelmişti neredeyse bakışları.

Kutuyu kaldırdı Venn, üç zar da altı gelmişti!

Wildeve öfkeden kuduruyordu. Satıcı paraları toplarken zarları kaptı, lanet okuyarak kutusuyla birlikte karanlığa fırlattı. Ardından ayağa kalktı, çıldırmış gibi tepinmeye başladı.

"Oyun bitti, demek ki?" dedi Venn.

Wildeve bağırıyordu: "Hayır, hayır! Bir el daha oynamak istiyorum. Oynamak zorundayım!"

"İyi de, dostum, zarları ne yaptın öyle?"

"Fırlatıp attım, sinirlendim bir an. Ne kadar da aptalım! Gel, yardım et de birlikte arayalım, bulmamız lazım o zarları."

Wildeve feneri kaptığı gibi karaçalıların, eğreltiotlarının arasına daldı ve telaşla etrafı kolaçan etmeye başladı.

"Pek zannetmiyorum zarları orada bulabileceğini," dedi Venn, Wildeve'in peşinden o da başlamıştı aramaya. "Niye yaptın ki öyle saçma bir şeyi? İşte, kutu burada. Zarlar da çok uzağa fırlamış olamaz."

Wildeve hevesle Venn'in kutuyu bulduğu yere tuttu feneri; sağlı sollu pençelerle otları yara yara zarlara bakındı. Birkaç dakika içinde zarlardan biri bulundu. Bir süre daha aradılar ama diğerini göremediler.

"Boş ver," dedi Wildeve; "tek zarla oynayalım."

"Olur," dedi Venn.

Yine yerlerine oturdular ve birer gine koyarak oyuna başladılar; sorunsuz devam ediyordu oyun. Fakat talihin bu gece aşıboyası satıcısının yüzüne güldüğünü görmemek için kör olmak gerekirdi. Bütün elleri o kazandı, on dört ginesi daha oldu. Yüz ginenin yetmiş dokuzu onun olmuş, Wildeve'de sadece yirmi bir

gine kalmıştı. İki rakibin suratı da görülmeye değer bir hâldeydi şimdi. Hareketleri bir yana, esas gözleri anlatıyordu oyunun nasıl gittiğini. Mumun küçücük ışığı her ikisinin de göz bebeklerine düşmüştü ve aşıboyası satıcısının yüz kasları adamın ne hissettiğini kesinlikle ele vermese de o ışığa bakarak kimin umudunu koruduğunu, kiminse talihin onu bir kenara attığını hissettiğini ayırt etmek mümkündü. Wildeve oynamaya devam ediyordu ama çaresizliği onu iyice dikkatsizleştirmişti.

"Ne var orada?" diye bağırdı birden, bir hışırtı duymuştu; ikisi de kafasını kaldırıp sesin geldiği tarafa baktı.

Bir bir buçuk metre yüksekliğinde, fenerin aydınlattığı yerin birkaç adım gerisinde duran koyu renk siluetler sarmıştı etraflarını. Çepeçevre dizilmiş bu siluetlerin yaban midillileri olduğunu anladılar bakar bakmaz; hepsinin başı oyun oynayan iki adama çevrilmiş, dikkatle onları seyrediyordu.

"Deeeh!" diye bağırdı Wildeve ve sayıları kırkı elliyi bulan hayvanların hepsi bir anda dönüp dörtnala koşarak uzaklaşmaya başladı. Kaldıkları yerden devam etti oyuna iki adam.

On dakika geçti. Ardından iri bir kuru kafa güvesi karanlıktan süzülüp geldi, fenerin etrafında iki tur attı, doğrudan mumun üzerine uçtu ve kanat çırpışındaki kuvvetle mumu söndürdü. Wildeve zarları salladığı kutuyu daha yeni yere koymuş fakat kapağını kaldırıp da zarların ne geldiğine bakmamıştı; şimdiyse görmesi mümkün değildi.

"Bu ne be!" diye feryadı bastı Wildeve. "Ne yapacağız şimdi? Belki de altı atmıştım; kibrit var mı hiç yanında?"

"Yok," dedi Venn.

"Christian'da vardı birkaç tane; kim bilir nerededir çocuk şimdi. Christian!"

Ne var ki, vadinin aşağılarında yuvalanmış balıkçıl kuşlarının kederli iniltileri dışında Wildeve'in bağırışlarına cevap gelmedi. Yerlerinden kalkmadan boş gözlerle etraflarına bakındı iki adam da. Gözleri karanlığa alıştığında çimenlerin, eğreltiotlarının arasında soluk yeşil ışıkların parladığını fark ettiler. Sönmeye yüz tutmuş yıldızlar gibi aydınlatıyordu tepeleri bu ışıklar.

"Tabii ya, ateşböcekleri," dedi Wildeve. "Dur bir dakika. Oyuna devam edebiliriz."

Venn yerinden kalkmadı; oyun arkadaşıysa bir oraya bir buraya baktı ve bu amaçla kopardığı bir altın otu yaprağının üzerine on üç tane ateşböceğini –dört beş dakikada o kadar toplayabilmişti– doldurdu. Rakibinin elinde ateşböcekleriyle döndüğünü gören aşıboyası satıcısı kıs kıs güldü. "Devam etmeye kararlısın galiba?" dedi.

"Her zaman!" dedi Wildeve, sinirlenmişti. Yaprağı sallayıp taşın üzerine döktüğü ateşböceklerini eli titreyerek daire hâlinde dizdi; böylece, soluk fosforumsu ışıklar saçan on üç küçük kandil, ortası zar kutusu için boş bırakılmış daireyi aydınlatmaya başladı. Oyun yeniden açıldı. O mevsimde ateşböcekleri her zamankinden parlak bir ışık saçardı; verdikleri aydınlık işlerini fazlasıyla görürdü, çünkü böyle gecelerde iki üç tanesinin saçtığı ışıkla el yazısı bir mektubu okumak mümkündü.

Adamların yaptıklarıyla çevreleri arasındaki uyumsuzluk çok fazlaydı. Oturdukları kuytudaki ıslak bitki örtüsünün hareketsiz ve insan yüzü görmemiş yalnızlığını paraların şıkırdaması, zarın sallanırken kutuya çarpması ve hiçbir şeyi umursamayan oyuncuların bağırış çağırışları bozuyordu.

Taşın üstünü görebilecekleri kadar ışık bulur bulmaz kutunun kapağını kaldırdı Wildeve; o tek zara bakınca oyunu kaybetmeye devam ettiğini gördü.

"Oynamıyorum; hileli bu zar, sen bir numara çekmişsin," diye bağırdı.

"Nasıl olur, senin zarların değil mi bunlar?" dedi aşıboyası satıcısı.

"Oyunu değiştiriyoruz; en küçük zarı atan alacak parayı; belki kötü şansım da döner böylece. Kabul etmiyor musun yoksa?"

"Yo, ediyorum; oyna bakalım," dedi Venn.

Wildeve kafasını kaldırdı, "Ah, yine buradalar, lanet olsun!" diye bağırdı. Yaban midillileri hiç gürültü çıkarmadan geri dönmüştü, az önceki gibi kafalarını kaldırmış, gözlerini dikmiş, oyunculara bakıyorlardı; bu uğursuz saatte, bu tenha yerde insanlığın ve mum ışığının ne yaptığını merak ediyor gibiydiler.

"Ne uğursuz yaratıklar bunlar, gözlerini dikmiş bana bakmıyorlar mı bir de!" dedi ve dağılsınlar diye taş attı üzerlerine; ardından kaldığı yerden devam etti oyuna.

Wildeve'in artık on ginesi kalmıştı; o el ikisi de beşer gine koydu ortaya. Wildeve'in zarı üç geldi; Venn iki atınca paraları topladı. Diğeri zarı kaptı, sonsuz bir öfkeyle dişlerinin arasına alıp sıkıştırdı; sanki ısıra ısıra parçalamak istiyordu zarı. "Asla vazgeçmem; işte son beş ginem!" diye sinirle attı paralarını taşın üstüne. "Lanet olası ateşböcekleri; ışıkları sönüyor. Niye yanmıyorsunuz, sizi küçük aptallar? Sivri bir şeyle dürteyim şunları."

Ateşböceklerini ince bir sopanın ucuyla dürtüp kuyruklarının parlak kısmı yukarı gelsin diye ters çevirdi.

"Yeterince aydınlık. At zarını," dedi Venn.

Parlayan dairenin ortasına koydu kutuyu Wildeve ve hevesle zarına baktı. Bir gelmişti. "İşte bu! Şansımın döneceğini söylemiştim, döndü işte." Venn hiçbir şey söylemedi; gelgelelim, eli hafifçe titriyordu.

Onun zarı da bir geldi.

"Ah!" dedi Wildeve. "Lanet olsun!"

İkinci kez taşa çarptı zar. Yine bir geldi. Kederli görünüyordu Venn; zarını attı, bir de baktılar ki zar ikiye ayrılmış ve her iki parçanın da kırık yüzü yukarıda.

"Sayı gelmedi benim attığım zarda," dedi.

"Hak ettim bunu ben; dişlerimle parçaladım zarı. İşte, al paranı. Sayı gelmediğine göre birden küçük atmışsın demektir."

"İstemiyorum."

"Al diyorum; sen kazandın!" Paraları aşıboyası satıcısına fırlattı. Venn paraları topladı, ayağa kalktı ve kuytuluktan uzaklaştı; Wildeve şaşkın şaşkın orada oturmaya devam etti. Kendisine geldiğinde ayağa kalktı, elinde sönmüş feneriyle anayola doğru ilerledi. Oraya gelince durdu. Mistover'a giden yol haricinde bütün bozkıra nüfuz etmişti gecenin sessizliği. O istikametten gelen üstü açık bir arabanın teker seslerini duyabiliyordu; ardından iki yanında birer fenerle tepeden inen arabayı gördü. Çalılıklardan birinin arkasına saklanıp bekledi.

Araba geldi, önünden geçip gitti. Kiralık bir arabaydı bu, sürücünün arkasında iyi tanıdığı iki kişi vardı. Eustacia'yla Clym oturuyordu, Clym'in kolu Eustacia'nın beline dolanmıştı. Clym'in tuttuğu ve döşediği, yaklaşık beş mil doğudaki geçici eve giden yolun keskin virajını aldı araba.

Kaybettiği aşkını görünce kaybettiği parayı unuttu Wildeve; artık bir araya gelmelerinin mümkün olmadığını hatırlatan her yeni olayda kıza verdiği değer katlanarak artıyordu. Hâlâ içini yaktığını hissettiği o kederiyle aksi istikamete saptı ve hana doğru ilerledi.

Wildeve'in anayola çıkmasıyla hemen hemen aynı anda Venn de ondan yaklaşık yüz metre uzaktaydı; aynı teker seslerini o da duydu ve o da araba gelene kadar bekledi. Arabada kimlerin olduğunu görünce hayal kırıklığına uğramış gibi oldu. Bir iki dakika düşündü ne yapacağını; yoluna devam ediyordu araba o sırada, ardından yolun öbür tarafına geçti, karaçalıların arasındaki bir kestirmeye daldı ve tepenin yukarısına devam eden anayolun kıvrıldığı yere çıktı. O sırada yürüyüş hızında ilerleyen arabanın önünde kalmıştı. Bir adım öne çıktı Venn ve kendisini gösterdi.

Arabadaki feneri adama tuttuklarında Eustacia olduğu yerde irkildi, Clym de gayriihtiyarı kızın belinden elini çekti. "Diggory, sen misin? Tek başına yürüyüşe mi çıktın?" dedi Clym.

"Evet; sizi durdurduğum için kusuruma bakmayın," dedi Venn. "Fakat Mrs. Wildeve'i bekliyorum ben; Mrs. Yeobright ona bir şeyler gönderdi, kendisine vermem lazım. Partiden ayrılıp evine döndü mü acaba, biliyor musunuz?"

"Hayır. Fakat birazdan ayrılır oradan. Köşede beklersen muhtemelen karşılaşırsın onunla."

Venn selam verip yanlarından ayrıldı ve eski yerine, Mistover'dan gelen tali yolun anayolla birleştiği köşeye yürüdü. Burada neredeyse yarım saat hiç kıpırdamadan bekledi; ardından iki fenerli bir arabanın daha tepeden inmeye başladığını gördü. Kaptan Vye'a ait eski, sıradan arabaydı gelen; Charley'nin sürdüğü arabada Thomasin tek başına oturuyordu.

Araba yavaşça köşeyi dönerken aşıboyası satıcısı yola çıktı. "Yolunuzu kestiğim için kusura bakmayın, Mrs. Wildeve," dedi. "Fakat Mrs. Yeobright'ın verdiği ve yalnızca size verebileceğim bir şey var üzerimde." Küçük bir paket çıkarıp Thomasin'e uzattı; alelacele bir parça kâğıda sarılmış pakette az önce kazandığı yüz gine vardı.

Thomasin şaşkınlığını üzerinden attı ve paketi aldı. "Hepsi buydu, hanımefendi; iyi geceler," deyip gözden kayboldu.

Böylece Venn, işleri düzelme telaşıyla, Thomasin'e sadece onun hakkı olan elli gineyi değil, kuzeni Clym'e verilmesi gereken elli gineyi de teslim etmiş oldu. Bu hatayı yapmasının sebebi, oyuna başlarken Wildeve'in söylediklerivdi; paranın kendisine ait olmadığını öfkeyle reddetmişti adam. Aşıboyası satıcısı, oyunun yarısına geldiklerinde, başkasının parasıyla devam edildiğini idrak edememişti; üstelik bu hata sonraki günlerde öyle büyük talihsizliklere yol açacaktı ki, oyunda kaybedilen para şimdikinin üç misli olmuş olsa dahi bu kadar etkili olmazdı.

Gece epey ilerlemişti; bozkırın derinliklerine daldı Venn ve arabasının durduğu, kumar oynadıkları yere en fazla iki yüz metre mesafede bulunan geçide kadar yürüdü. Her yere beraberinde götürebildiği eviydi bu araba onun; evine girdi, fenerini yaktı ve o gecelik kapısını kapamadan önce durup birkaç saat önce yaşanan olayları düşündü. O öyle durmuş düşünürken saat daha bir iki olmasına rağmen, bulutlar çekilmiş olduğundan, bu yaz gündönümünde yumuşak bir pırıltıyla aydınlanan gökyüzünde şafağın ilk ışıkları kuzeydoğudan yükselmeye başladı. Yorgunluktan kolunu kıpırdatamayacak hâle gelmiş olan Venn düşünmeyi bıraktı, kapısını kapattı ve yatağına uzanıp uykuya daldı.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

KAPALI KAPI

SU BİRİKİNTİSİNDEKİ BEKLENMEDİK KARŞILAŞMA

I

TEMMUZ güneşi Egdon semalarında yükselmiş, koyu vişne rengi fundalıkları ateşiyle kızıla boyamıştı. Yılın ancak bu mevsiminde ve ancak böyle bir havada göz kamaştırırdı Egdon Heath. Çiçeklerin açtığı bu dönem yalnızca burada görülebilecek o yüzeysel değişikliklerin döngüsündeki ikinci ve en iyi aşamaydı; sabahı temsil eden eğreltiotlarının yeşerdiği ve filizlendiği safhayı takip eder, yerini de funda çiçeklerinin ve eğreltiotlarının akşamın kızıla çalan kahverengisine büründüğü safhaya bırakırdı; hepsinin ardındansa geceyi temsilen kışın koyu renkleri gelirdi.

Clym'le Eustacia, Doğu Egdon'ın ilerisine düşen Alderworth'teki küçük evlerinde onlara mutluluk veren bir tekdüzelik içinde yaşıyordu. Bozkır ve havadaki değişiklikler şimdilik tamamen silinmişti gözlerinden. Sanki ışıktan yapılma bir sis tabakasıyla çevrelenmişlerdi; o tabaka etraflarında ahengi bozacak ne renk varsa ikisinden saklıyor, her şeyi ışığa çeviriyordu. Yağmur yağdı mı yağmurun büyüsüne kapılıyorlardı, çünkü bütün günü evde birlikte geçirmeleri için çok güzel bir sebep geçmiş oluyordu ellerine; hava düzeldi mi o güzel havanın büyüsüne kapılıyorlardı, çünkü bütün gün beraberce tepelerde oturabiliyorlardı. Birbirinin etrafında dönüp duran, uzaktan bakıldığında bir taneymiş gibi görünen o çifte yıldızlara benziyorlardı. İçinde yaşadıkları mutlak yalnızlık birbirleri hakkında düşündüklerini kuvvetlendiriyordu;

ne var ki, bu tecrit hâlinin, birbirlerine duydukları sevgiyi müsrifçe tüketmelerine sebep olmak gibi bir dezavantajı olabileceği de söylenebilirdi. Clym kendi hislerinin değişeceğinden korkuyor değildi; fakat aşkın zamanla uçup gideceğine dair Eustacia'nın daha önce söylediklerini hatırladıkça, belli ki o unutmuştu bunları söylediğini, bazen içinde bir şüphe uyanıyor, Cennette bile her şeyin bir sonu olduğunu düşünüp irkiliyordu.

Üç dört haftanın böyle geçmesinin ardından kitaplarının kapağını büyük bir ciddiyetle yeniden açtı Clym. Kaybettiği zamanı telafi etmek için yorulmak bilmeden çalışıyordu, çünkü yeni mesleğine mümkün olduğu kadar kısa sürede başlamayı arzuluyordu.

Eustacia hep şu hayalle yaşamıştı: "Hele bir evlenelim, Clym'i Paris'e dönmeye ikna etmeye o zaman gücüm yeter." Clym böyle bir söz vermekten özenle kaçınmıştı; fakat Eustacia'nın tatlı diline, aklını çelmesine karşı koyabilecek miydi? Başarılı olacağına o kadar inanmıştı ki Eustacia, büyükbabasına bir sonraki evlerinin kesinlikle Paris'te olacağını söylemiş, Budmouth'un adını ağzına almamıştı. Kızın umutları bu hayaline bağlıydı. Evliliklerinin ardından yaşadıkları sakin günlerde, Clym'in kızın dudaklarında, gözlerinde, yüzündeki çizgilerde kaybolduğu anlarda, Eustacia, adamın bakışlarına karşılık verirken bile bu konuya dalıp gidiyordu; şimdiyse, hayal ettiğinin aksi istikametinde vücut bulacak bir geleceği temsil eden o kitapları karşısında görünce, bütünüyle umutsuzluğa kapıldı. Paris'te bir bulvara bakan güzel bir evin – ne kadar küçük olduğu önemli değildi– sahibesi olarak, eğlence dünyasının en azından eteklerinde günlerini geçireceği ve tadını çıkarmaya son derece müsait olduğu o şehirli zevklerin başıboş esintileriyle serinleyeceği zamanlara kavuşmayı umut ediyordu. Ne var ki, Clym, sanki evlilikleri genç bir hayırseverin hayallerini rafa kaldırmak için değil de körüklemek için yapılmış gibi tam tersini umut etmekte kararlıydı.

Eustacia'nın endişesi had safhaya ulaştı; fakat Clym'in o sarsılmaz tavırlarında, kızın konuyu ona açmakta tereddüt etmesine yol açan bir şeyler vardı. Tam da bu şekilde yaşayıp gidiyorlardı ki bir tesadüf kıza yardımcı oldu. Evlenmelerinin altıncı haftasında bir akşam vakti yaşandı bu tesadüf; tek sebebiyse Clym'e gitmesi gereken elli gineyi Venn'in bilmeden yanlış ellere teslim etmiş olmasıydı.

Parayı aldıktan bir iki gün sonra yengesine teşekkür etmek için bir pusula yazıp göndermişti Thomasin. Eline geçen paranın çokluğuna şaşırmış, fakat yengesiyle aralarında hiçbir zaman o paranın miktarı konuşulmamış olduğundan bunu rahmetli amcasının cömertliğine vermişti. Kocasına bu hediyeyle ilgili tek kelime etmemesini sıkı sıkıya tembihlemişti yengesi; Wildeve'se bir gece yarısı fundalıkta yaşanan olayın en küçük ayrıntısından bile karısına bahsedecek cesareti, hâliyle, kendisinde bulamamıştı. Christian da olayların öyle gelişmesinde oynadığı rolü düşündüğünden Wildeve gibi çenesini tutmuş; paranın doğru adresine bir şekilde ulaşmış olmasını ümit ettiğinden, parayı teslim ettiğini Mrs. Yeobright'a, hiç teferruata girmeden, söylemişti.

Mrs. Yeobright, Thomasin'in notunu almasının üzerinden bir iki hafta geçmiş olduğundan, oğlundan hediyeyi aldığına dair niye hiç haber alamadığını merak etmeye başlamıştı; üstelik, oğlunun sessizliğinin sebebi kırgınlığı olabilir diye düşündükçe şaşkınlığına üzüntüsü de ekleniyordu. Bu kadarına bile inanması zordu kadın için ama oğlu niye ona bir mektup yazıp hediyeyi aldığını haber vermiyordu? Christian'ı sorguladı Mrs. Yeobright; çocuğun verdiği tutarsız cevaplardan bir şeylerin ters gittiğini hemen anlardı anlamasına ama Thomasin'in gönderdiği pusula, çocuğun anlattıklarının yarısını doğrulamıştı.

Oğlunun karısının Mistover'daki eve gidip, büyükbabasını ziyaret edeceği haberini aldığında Mrs. Yeobright'ın kafası işte böyle karışıktı. Mistover Tepesi'ne tırmanmaya, Eustacia'yı görmeye ve kocasından kalan paranın –daha zengin dul kadınların aile yadigârı mücevherleri önemsemesi gibi önemsiyordu o parayı– yerine ulaşıp ulaşmadığını gelininin ağzından duymaya karar verdi.

Christian kadının nereye gideceğini öğrenince endişesi had safhaya ulaştı. Kadın tam evden çıkacakken daha fazla onu kandıramayacağını anladı ve oynadığı kumarı itiraf edip gerçekleri ona bildiği kadarıyla anlattı; yani gineleri Wildeve'in kazanmış olduğunu söyledi.

"Ne, Mr. Wildeve'de mi kalacak para?" diye bağırdı.

Ağlamaklı bir sesle "N'olur yapmasın! Yok, yok, yapmaz," dedi Christian. "İyi bir adam o, doğrusu neyse onu yapar muhte-

melen. Mr. Clym'in payını Eustacia'ya vermeniz gerektiğini söylemişti, herhalde o da öyle yapacaktır."

Mrs. Yeobright, sakinleşip de kafasını toparlar toparlamaz, bunun epey muhtemel olduğunu düşündü; çünkü oğluna ait bir paraya Wildeve'in gerçekten el koyacağına inanması çok zordu. Parayı Eustacia aracılığıyla Clym'e vermekse tam da Wildeve'in yapmaktan keyif alacağı bir işti. Fakat bu ihtimal annenin duyduğu kızgınlığı hiç de azaltmadı. Neticede paranın kontrolü Wildeve'e geçmiş, Wildeve de Clym'in payını Clym'in karısına –eskiden Wildeve'in sevgilisiydi çünkü o kadın– teslim etmek suretiyle parayı yeniden taksim etmişti; Mrs. Yeobright çok acılara katlanmıştı ama böyle büyük bir azap yaşamamıştı.

Meselenin bu hâle gelmesinde payı olduğu için zavallı Christian'ı o dakika kovdu; fakat onsuz işleri nasıl çekip çevireceğini bilemediğinden, eğer isterse biraz daha işinin başında durabileceğini söyledi çocuğa hemen ardından. Sonra Eustacia'yı görmek üzere apar topar yola koyuldu. Gelininin yanına gitmeyi ilk aklına getirdiğinde, yani yarım saat önce, daha yumuşak davranmaktı niyeti. O anda gelinine dostça bir soru sorup, paranın onlara ulaşmadan kazara kaybolup kaybolmadığını öğrenmeye çalışırım, diye düşünüyordu; şimdiyse Clym'e hediye olsun ve ondan başkası el sürmesin diye gönderilmiş bir parayı Wildeve'in gizliden gizliye ona verip vermediğini açık açık soracaktı kıza.

Saat ikide yola koyuldu kadın ve tahmin ettiğinden daha erken buluştu genç kızla; büyükbabasının evine komşu sete çıktığını, o su birikintisinin yanına geldiğini gördü Eustacia'nın. Kız orada durmuş, manzarayı kolaçan ediyor, belki de geçmişte tanık olduğu romantik anları düşünüyordu. Mrs. Yeobright'ın yaklaştığını görünce onu hiç tanımıyormuş gibi soğuk bakışlarla süzdü.

İlk konuşan kaynana oldu. "Seni görmeye geliyordum," dedi.

"Öyle mi!" dedi Eustacia şaşkınlıkla, çünkü Mrs. Yeobright, genç kızı hayretler içinde bırakan bir kararla, nikâha katılmayı reddetmişti. "Ben sizi görmeyi hiç beklemiyordum."

İlkinden de soğuk bir tavırla "Halletmek istediğim bir mesele var, onun için geldim sadece," dedi. "Kusuruma bakma ama sormak istiyorum —Thomasin'in kocasından bir hediye aldın mı?"

"Hediye mi?"

"Yani para!"

"Ne parası —ben mi almışım?"

"Yani, seni kastettim, hoş, böyle sormak değildi niyetim."

"Mr. Wildeve'den para mı almışım? Hayır —asla! Hanımefendi, ne demeye çalışıyorsunuz siz?" Eustacia çok çabuk sinirlenmişti; Wildeve'le aralarındaki bağın bilincindeydi, Mrs. Yeobright'ın da bu ilişkiden haberdar olduğu sonucuna hemen varmış, buraya onu Wildeve'den hediye kabul ederek şerefini lekelemekle suçlamaya gelmiş olabileceğini düşünmüştü.

"Sadece soruyorum," dedi Mrs. Yeobright. "Dediler ki—"

"Benim hakkımda daha iyi şeyler düşünmenizi beklerdim; daha ilk günden korkuyordum benim aleyhime tavır almanızdan!" diye bağırdı Eustacia.

"Öyle düşünme. Benim tek yaptığım Clym'den yana tavır almaktı," diye karşılık verdi Mrs. Yeobright; samimi olduğu anlaşılsın diye gereğinden fazla vurgulamıştı son söylediklerini. "Kendi kanından canından olanı koruma içgüdüsü herkeste vardır."

Sinirden gözlerinden yaş geliyordu Eustacia'nın, "Onu benden korumanıza ihtiyaç duyduğunu nasıl ima edebilirsiniz?" diye bağırdı. "Evlenmekle ona zarar vermiş değilim ben! Ne günah işledim ki benim hakkımda bu kadar kötü düşünüyorsunuz? Benim ne yanlışımı gördünüz de gidip onunla benim aleyhimde konuştunuz?"

"Şartlar neyi gerektirdiyse onu yaptım sadece," dedi Mrs. Yeobright, biraz daha yumuşak çıkıyordu sesi. "Bu konuya hemen girmemeyi tercih ederdim ama beni mecbur bıraktın. Hakikati bütün çıplaklığıyla ifade etmekten utanacak değilim. Clym'in seninle evlenmemesi gerektiğine kesinkes inanmıştım; bu yüzden de elimden geleni yapıp onu bu fikrinden vazgeçirmeye çalıştım. Fakat artık olan oldu, daha fazla şikâyet etmeye niyetim yok. Sana dost elimi uzatmaya hazırım."

"Tabii, meselelere böyle halledilmesi gereken işler diye bakınca her şey çok kolaylaşıyor," diye mırıldandı Eustacia, içindeki öfkeyi bastırmaya çalışıyordu. "Peki benimle Mr. Wildeve arasında bir şey olduğunu niye düşündünüz? Sizin kadar benim de canım var. İçerledim bu duruma; hangi kadın olsa içerlerdi. Hatırlatmak isterim ki Clym'in karısı olmakla tevazu gösterdim ben, hak etme-

diğim bir konuma gelmek için numara çevirmedim; bu yüzden de aileye bir kez sızdı diye katlanılması gereken bir düzenbaz muamelesi görmeyi kabul etmiyorum."

Mrs. Yeobright "Benim oğlumun soyunun Vye ailesinin soyu kadar, hatta ondan da iyi olmadığını gösterecek hiçbir şey duymadım şimdiye kadar," dedi; sinirini kontrol etmeye çalışsa da başarılı olamıyordu. "Senin tevazudan bahsettiğini duymak ne kadar da eğlendiriyor insanı."

Eustacia öfkeyle "Tevazuydu, tabii," dedi. "Üstelik şimdiki aklım olsaydı, evlenmemin üzerinden bir ay geçmesine rağmen bu yabani yerde yaşayacağımı bilseydim, evet demeden önce iki kez düşünürdüm."

"Öyle söylememek daha iyi; kulağa hoş gelmeyebilir. Ben görmedim hiç oğlumun karşısındakini kandırmaya çalıştığını, kandırmadığını da biliyorum zaten ama karşı taraf ne yaptı, onu bilemem tabii."

Genç kadın "Bu çok rahatsız edici bir suçlama!" diye cevap verdi; sesi boğuklaşmış, yüzü kıpkırmızı olmuştu, gözlerinden ateş fışkırıyordu. "Ne cüretle benimle böyle konuşursunuz? Size ısrarla, tekrar tekrar söylüyorum, eğer evlendikten bugüne kadarki hayatımın böyle geçeceğini bilmiş olsaydım *'Hayır,'* derdim. Şikâyet etmiyorum. Clym'e lafını bile etmedim böyle hissettiğimin, fakat doğrusu bu. Umarım siz de bundan sonra ağzınızı açmaz, Clym'e bu konudan bahsetmezsiniz. Eğer siz şimdi beni incitirseniz, siz de incinirsiniz."

"Seni incitmek mi? Benim kötü niyetli biri olduğumu mu düşünüyorsun?"

"Siz beni evlenmeden önce incittiniz; şimdi de gelmiş, para için başka bir adamı gizliden gizliye tercih ettiğimden şüphelendiğinizi söylüyorsunuz!"

"Aksini düşünmemek elimde değildi. Ne var ki, ben evimin dışına çıktığımda senin hakkında hiç konuşmadım."

"Evinizin içinde, Clym'le konuştunuz benim hakkımda; daha kötü ne yapabilirdiniz ki?"

"Ben vazifemi yaptım."

"Ben de kendi vazifemi yapacağım."

"O vazifenin bir kısmı da muhtemelen onu annesine karşı

doldurmak olacak. Bu işler hep böyledir. Benden önceki analar nasıl katlandıysa ben de öyle katlanacağım bu duruma!"

Sinirden nefes nefese kalan Eustacia "Aklınızdan ne geçtiğini anladım," dedi. "Her türlü kötülüğü yapabileceğimi düşünüyorsunuz. Bir yandan sevgilisini cesaretlendirip, öbür yandan da kocasını kendi ailesine karşı zehirleyen bir eşten daha kötüsü ne olabilir? Bana layık görülen karakter işte tam da bu. Gelip onu sürükleye sürükleye de olsa elimden almayacak mısınız?"

Mrs. Yeobright'ın cevabı da bir o kadar sertti.

"Öfkeni benden çıkarma, kızım. Güzelliğine hiç yakışmıyor bu; üstelik, seni temin ederim ki, benim yüzümden o güzelliğine zarar vermeye değmez. Oğlunu kaybetmiş zavallı ihtiyar bir kadınım ben altı üstü."

Kızgınlığından dökülen gözyaşları yanaklarından süzülürken "Eğer benim şerefime leke sürmemiş olsaydınız oğlunuz hâlâ yanınızda olurdu," dedi Eustacia. "Kendinizi aptal durumuna düşürdünüz; asla kapanmayacak bir yara açtınız!"

"Ben hiçbir şey yapmadım. Küçücük bir kızın karşıma geçip küstah küstah konuşmasına da daha fazla katlanacak değilim."

"Bunu siz istediniz, siz benden şüphe ettiniz; siz beni zorladınız kocam hakkında hiç istemediğim bir şekilde konuşmaya. Gidip ona anlatacaksınız burada neler söylediğimi, aramız iyice açılacak. Lütfen artık beni yalnız bırakır mısınız? Siz bana dost eli falan uzatmıyorsunuz!"

"Sözümü bitirince gideceğim. Kim ki haklı bir sebebi olmadan buraya gelip seni sorguya çektiğimi söylerse o kişi hakikati konuşmuyordur. Kim ki evliliğinize engel olmaya çalışırken ahlaksızca yöntemlere başvurduğumu söylerse o kişi de hakikati konuşmuyor demektir. Ah, ne günlere kaldım; senin hakaretlerini reva gördü demek Tanrı bana! Oğlum muhtemelen mutluluğu bulamayacak mezara girmeden, çünkü annesinin tavsiyesini dinlemeyen aptal bir adam o. Sana gelince, Eustacia, farkında değilsin ama ayağının altındaki toprak her an kayabilir. Bugün bana davrandığının yarısı kadar sinirli davran bakalım oğluma –ki muhtemelen çok sürmez bunu yapman– şimdi sana bir çocuğun başını okşarcasına yumuşak davranan o adam çelik gibi sertleşiyor mu, sertleşmiyor mu!"

Sükûnetini kaybetmiş olan anne bunları söyledikten sonra oradan ayrıldı. Eustacia ise burnundan soluyor, gözlerini su birikintisinden ayıramıyordu.

GÜÇLÜKLERLE KARŞILAŞSA DA O ŞARKISINI SÖYLÜYOR

II

O uğursuz görüşmenin neticesi, Eustacia'nın, öğleden sonrayı büyükbabasıyla geçirmek yerine telaşla, beklenenden üç saat önce, Clym'in yanına eve dönmesiydi.

Yüzü kıpkırmızı ve az önce yaşadığı heyecanın izleri hâlâ gözlerinden okunabilecek bir hâlde eve girdi Eustacia. Clym başını kaldırıp karısına bakınca hayretler içinde kaldı; onu daha önce böyle bir ruh hâlinin kıyısında dahi görmemişti. Eustacia yanından geçti adamın, niyeti hiçbir şey belli etmeden yukarı çıkmaktı; fakat Clym o kadar endişelenmişti ki hemen kızın peşinden gitti.

"Ne oldu, Eustacia?" dedi. Eustacia yatak odasındaki kilimin üzerinde ayakta duruyordu; gözlerini yere dikmiş, ellerini önünde kavuşturmuş, bonesini hâlâ başından çıkarmamıştı. Bir süre cevap vermedi; ardından boğuk bir sesle "Anneni gördüm ve onu bir daha asla görmeyeceğim!" dedi.

Omuzlarına koca bir ağırlık çöktü Clym'in. Tam da o sabah, Eustacia büyükbabasını ziyaret etmek için evden çıkmaya hazırlanırken, Blooms-End'e uğrayıp kayınvalidesinin nasıl olduğunu sormasını ya da münasip göreceği başka bir yöntemle aralarını düzeltmeye çalışmasını rica etmişti karısından. Eustacia neşeyle evden çıkmış, Clym de umutlanmıştı.

"Niye böyle diyorsun?" diye sordu Clym.

"Söyleyemem —hatırlamıyorum ne konuştuğumuzu. An-

nenle görüştüm. Onunla bir daha asla görüşmeyeceğim."

"Neden?"

"Mr. Wildeve benim neyim oluyor ki artık? Kimsenin bana iftira atmasına müsaade edemem. Ah! Ondan para alıp almadığımın, onu cesaretlendirip cesaretlendirmediğimin ya da o tarz şeylerin –hatırlayamıyorum şimdi tam olarak– sorulması ne kadar da kırdı gururumu!"

"Nasıl olur da sana böyle bir şey sorabilir?"

"Sordu işte."

"O hâlde bunun bir anlamı olmalı. Başka ne dedi annem?"

"Ne söylediğini hatırlamıyorum —tek bildiğim, birbirimize asla affedilmeyecek sözler ettiğimiz!"

"Ah, bir yanlış anlaşılma olmalı ortada. Annem mi anlatamadı derdini? Sen mi acaba tam anlayamadın? Ne dediniz birbirinize?"

"Söylemesem daha iyi. Şu hâlimiz o kadar tuhaf ki belki de bu sebep oldu her şeye. Ah, Clym, çok direndim sana bu konuyu açmamaya ama elimde değil artık; beni öyle zor bir duruma soktun ki. Ama değiştireceksin bu durumu; evet, değiştireceğini söyle; artık her zamankinden çok nefret ediyorum bu durumdan çünkü! Evet, beni Paris'e götür, sen de eski işine devam et, Clym! Orada ilk başta ne kadar mütevazı bir hayat yaşayacağımız umurumda değil; yeter ki Paris olsun da Egdon Heath olmasın."

"İyi de ben o fikirden tamamen vazgeçtim," dedi Clym, şaşırmıştı. "Böyle bir beklenti yaratmadığıma da eminim, öyle değil mi?"

"Yaratmadın, kabul ediyorum. Ne var ki, insan bazı şeyleri düşünmeden edemez, benimki de buydu. Artık karın olduğuma, kötü kaderini paylaştığıma göre bu meselede benim de bir söz hakkımın olması gerekmez mi?"

"Öyle ama bazı şeyler de tartışma götürmez; ben bu konunun bilhassa öyle olduğunu, bunda da hemfikir kaldığımızı düşünüyordum."

Eustacia alçak sesle "Clym, bunu duymak beni mutsuz ediyor," dedi, gözlerini kaçırıp bakışlarını yere çevirdi ve kocasına sırtını döndü.

Eustacia'nın yüreğinde büyüyen beklenmedik umudu bu şekilde ifade etmesi kocasını telaşlandırdı. Bir kadının arzusuna

kavuşmak için dolambaçlı yollardan gitmeyi tercih edebileceği gerçeğiyle ilk defa karşılaşıyordu. Ne var ki, Clym, Eustacia'yı çok sevse de niyetinden vazgeçmedi. Eustacia'nın söylediklerinin onda bıraktığı tek etki, kitaplarına her zamankinden daha sıkı sarılmaya karar vermesi oldu; karısının uçarı isteklerine başka bir yolla karşı koymasını sağlayacak sonuçlara bu sayede daha çabuk erişebilecekti.

Ertesi gün ginelerin sırrı açığa çıktı. Thomasin telaşla onları ziyarete geldi ve Clym'in payını kendi elleriyle adama teslim etti. Eustacia o sırada yanlarında değildi.

"Demek annemin kastettiği buydu," dedi Clym heyecanla. "Thomasin, annemle Eustacia'nın çok sert münakaşa ettiklerini biliyor musun?"

Thomasin kuzeninin yanında eskisinden daha ağzı sıkı davranıyordu. Evliliğin etkisiydi bu; bir hususta tamamen ortadan kaldırdığı çekingenliğin bir kısmını başka hususlarda belirginleştirirdi. "Annen anlattı bana," dedi usulca. "Eustacia'yla görüştükten sonra benim evime geldi."

"En korktuğum şey başıma geldi. Senin yanına geldiğinde annemin canı sıkkın mıydı, Thomasin?"

"Evet."

"Fena hâlde mi sıkkındı?"

"Evet."

Clym dirseğini bahçe kapısının direğine yasladı, eliyle gözlerini kapadı.

"Dert etme kendine bunu, Clym. Bakarsın dost olurlar."

Kafasını salladı Clym. "Onlar gibi yaradılışları itibarıyla fevri iki insan olamaz. Neyse, ne olacaksa olacak."

"Neşelenmemiz için bir sebep var hâlâ; gineler kaybolmadı."

"Keşke o paranın iki katını kaybetseydim de bunlar yaşanmasaydı."

Bu sarsıcı olayların arasında kalan Clym yapmaktan vazgeçmemesi gereken tek bir şey olduğunu hissediyordu: Öğretmen olmak, okul açmak için harcadığı çabanın sonuç vermeye başladığını geç olmadan göstermeliydi. Bu düşüncesi onu pek çok gece kitaplarının başından kalkmamaya, geç saatlere kadar okumaya itti.

Kendini her zamankinden fazla zorladığı bir gecenin sabahında gözlerinde tuhaf bir karıncalanmayla uyandı. Güneş doğrudan panjurlara vuruyordu; Clym o tarafa bakar bakmaz acı acı yanan gözlerini hemen kapatmak zorunda kaldı. Etrafına bakmaya her çalıştığında ışığa karşı korkunç bir hassasiyet gösterdiğini yeniden anladı, gözlerinden süzülen yaşların ateşi yanaklarını yakıyordu. Giyinirken gözlerini bandajla kapatmaya mecbur kaldı, gün boyunca da o bandajı çıkaramadı. Eustacia adamakıllı endişelenmişti. Ertesi sabah durumda hiçbir iyileşme olmadığını görünce Anglebury'den bir doktor çağırmaya karar verdiler.

Akşama doğru doktor geldi ve hastalığa teşhis koydu: Daha önce yakalandığı soğuk algınlığına rağmen geceleri çalışmaya devam eden Clym'in gözlerinde akut seviyede yanma olmuştu ve bu yüzden de görüşü şimdilik zayıflamıştı.

Kendisine vazife bildiği işi hızlandırayım diye telaş içinde çabalarken her şeyin bir anda sekteye uğraması Clym'i sinirlendirdi; yataktan kalkamayan bir hastaya dönmüştü. Işık girmesin diye her tarafı sıkı sıkı kapatılmış bir odaya hapsoldu; Eustacia ona bir abajurun zayıf ışığında kitap okumasaydı büsbütün sefil olacaktı. En kötüsünü geride bıraktığını umuyordu; ne var ki, gözlerini ışıktan koruyacak şekilde dışarı çıkıp gezebilecek duruma bir ay içinde gelebilecek de olsa çalışmalarına devam etmeyi ya da yazılı bir şeyleri okumayı uzun bir süre boyunca aklına bile getirmemesi gerektiğini doktorun üçüncü vizitesinde öğrenip hayal kırıklığına uğradı.

Can sıkıntısı içinde bir hafta, ardından bir hafta daha geçirdi genç çift; ne yapsalar kederleri hafifleyecek gibi değildi. Rüyalarına giren şeyler dehşete düşürdü Eustacia'yı ama kız bunlardan kocasına bahsetmekten özellikle imtina etti. Kocası kör kalır ya da iyileşse bile, Eustacia'nın arzularına uygun ve onu tepelerin arasında tecrit edilmiş bu evden kurtaracak bir işte çalışabileceği kadar iyi görecek hâle gelemezse ne olurdu? Bu talihsizliği yaşamaya devam ederlerken o güzelim Paris hayalinin somut bir gerçeğe dönüşmesi olacak gibi değildi. Günler günleri kovalayıp da Clym hiç iyileşme belirtisi göstermedikçe, aklına bu hüzünlü ihtimal giderek daha fazla gelmeye başlayan Eustacia, ondan uzaklaşıp bahçeye kaçar ve çaresizce gözyaşı döker oldu.

Annesine haber göndermeyi düşündü Clym, sonra göndermе-

menin daha iyi olacağına karar verdi. Bu hâlini bilmesi onu daha da mutsuz etmekten başka bir işe yaramazdı; o kadar tecrit edilmiş bir hâlde yaşıyordu ki Clym ve Eustacia, özel olarak haber verilmediği takdirde annesinin bu durumu öğrenmesi pek mümkün değildi. Bu meseleye mümkün oldukça soğukkanlılıkla yaklaşmaya çalışan Clym, gözlerindeki rahatsızlığın başlamasından sonra ilk defa açık havaya çıktığı üçüncü haftaya kadar bekledi. Doktor o hafta yine viziteye geldi ve Clym ondan kesin görüşünü bildirmesini rica etti. Genç adam, zorlu çalışmalarına yeniden başlayabileceği tarihin aradan geçen zaman zarfında hiç de netleşmemiş olduğunu öğrenince daha da şaşırdı; gözleri bu hâldeyken dolaşmaya çıkabilecek, ancak herhangi bir nesneye uzun uzun bakıp zorladığı takdirde gözünün yeniden akut seviyede iltihaplanması riskini almış olacaktı.

Clym bu haberi büyük bir vakarla karşıladı ama çaresizliğe kapılmadı. Bir sükûnet, bir kararlılık, hatta bir neşe geldi üzerine. Kör olmayacaktı; bu kadarı yeterliydi. Dünyaya ne kadar olduğu bilinmeyen bir süre boyunca buğulu camların ardından bakmaya mahkûm olmuş olmak yeterince kötüydü ve her türlü ilerlemenin ölüm fermanıydı; ne var ki, Clym, yalnızca toplumdaki konumunu etkileyen talihsizlikler söz konusu olduğunda kesinlikle metanet gösterebilecek bir adamdı; üstelik, Eustacia'dan farklı olarak, en mütevazı hayat tarzı bile, yaşadığı yere medeniyeti getirme planlarına uygun düşmesini bir şekilde sağladığı takdirde, onu tatmin etmeye yeterdi. Kulübesinde bir gece okulu açmak bu hayat tarzlarından biriydi Clym için; hastalığının ruhunu da ele geçirmesine izin vermedi.

İnsanın içini ısıtan güneşin altında batıya doğru yürüdü, eski evinin yakınlarında olduğu için Egdon'ın en iyi o kısımlarını bilirdi. Bilenmiş demirden yansıyan bir ışık gördü vadilerin birinde, oraya doğru yürüdü; seçebildiği kadarıyla, karaçalı biçen bir adamın elindeki aletten geliyordu o parıltı. İşçi tanıdı Clym'i; o da duyduğu sesten anladı konuşanın Humphrey olduğunu.

Humphrey, Clym'in durumuna üzüldüğünü söyledi ve "Yazık, eğer siz de benim gibi ırgatlık ediyor olsaydınız hiçbir şey olmamış gibi devam edebilirdiniz," diye ekledi.

"Evet, edebilirdim," dedi Clym, keyifliydi sesi. "Demet başı-

na ne alıyorsun?"

"Yüz demete otuz sent; günler böyle uzun olunca kazandığım parayla çok rahat geçinebiliyorum."

Clym yürüyerek Alderworth'teki evine dönerken bütün yol boyu düşüncelere kaptırdı kendini; üstelik bunlar düşündükçe keyfini kaçıran şeyler de değildi. Eve yaklaştığında pencerede bekleyen Eustacia ona seslendi, o da Eustacia'nın yanına gitti.

"Sevgilim," dedi, "çok daha mutluyum. Annem de benimle ve seninle arasını düzeltirse sanırım tam anlamıyla mutlu olurum."

Fırtınalar kopan o güzel gözleri uzaklara dalıp gitmiş olan Eustacia "Korkarım ki o dediğin hiçbir zaman olmayacak," dedi. "Hiçbir şey değişmemişken nasıl 'Daha mutluyum,' diyebiliyorsun?"

"Talihimizin yaver gitmediği bu dönemde nihayet yapabileceğim ve bizi geçindirebilecek bir şey bulduğum içindir."

"Neymiş o bulduğun?"

"Karaçalı biçip kesek toplayacağım."

"Olamaz, Clym!" dedi Eustacia, az önce yüzünden belli belirsiz anlaşılan umut ışığı da söndü ve yerini daha büyük bir karanlığa bıraktı.

"Kesinlikle olur. Alın terimle çalışıp para kazanacağım, masraflarımı da kısarım; hem böylece avucumuzdaki üç kuruşu harcamaya devam etmiş de olmayız. Sence de daha akıllıca olmaz mı böylesi? Dışarıda bütün vücudum çalışacağından sağlığıma da iyi gelir bu iş; bakarsın birkaç ay içinde kitaplarıma geri dönebilecek hâle gelirim."

"İyi ama yardıma ihtiyacımız varsa büyükbabamdan isteyelim, kendisi teklif etti."

"İhtiyacımız yok. Karaçalı biçmeye başlarsam gayet toparlarız durumumuzu."

"Kölelere, Mısır'daki İsrailoğulları'na ve o tür insanlara nazaran iyi duruma geliriz!" Eustacia'nın yanağından acı dolu bir yaş süzüldü, fakat Clym bunu görmedi. Clym'in sözlerine sinmiş umursamazlıktan, sonunun böyle olmasına hiç mi hiç üzülmediğini anladı Eustacia; oysa kendisi dehşete kapılmıştı.

Hemen ertesi gün Humphrey'nin kulübesine gitti Clym ve ondan tozluk, eldiven, bileği taşı ve orak ödünç aldı; kendi alet-

lerini satın alacak duruma gelene kadar bunları kullanacaktı. Ardından yeni iş arkadaşı ve eski dostuyla birlikte yollara düştü, karaçalıların en gür yetiştiği yerlerden birini seçti ve orağını ilk kez sallayarak yeni benimsediği bu işe adımını attı. Rasselas'ın kanatları nasıl uçmasına yetmemiş ama suyun üzerinde kalmasını sağlamışsa[62] Clym de gözleriyle yüce amacını gerçekleştirebileceği kadar iyi görmemesine rağmen bu zorlu işin altından kalkmasını sağlayabilecek kadar etrafını seçebiliyordu; üstelik, elleri nasır tutana kadar biraz talim yapmaya dayanabilirse, avuçları artık su toplamayacağı için rahatlıkla çalışabilirdi.

Her gün yılmadan güneşle birlikte uyandı, tozluklarını bağladı ve Humphrey'yle buluşmaya gitti. Sabah dörtten öğlen on ikiye, günün en sıcak saatine kadar çalışmayı, ardından eve gidip bir iki saat uyumayı, sonra da tekrar çıkıp saat dokuzda akşam karanlığı çökene kadar çalışmayı âdet edindi.

Paris'ten gelmiş bu adam deri tulumuyla, gözlerini korusun diye takmak zorunda olduğu büyük gözlüklerle öyle bir kılık değiştirmişti ki, en yakın dostu bile onu tanımadan yanından geçip gidebilirdi. Zeytin yeşili karaçalı denizinin orta yerine damlamış kahverengi bir lekeden fazlası değildi. Eline orağı alıp da karaçalıları biçmediği zamanlarda, Eustacia'nın durumunu ve annesiyle aralarının açılmasını düşündüğünden, sık sık ruhu sıkılıyor olsa da kendini işine tam manasıyla kaptırdığında neşeleniyor, sakinleşiyordu.

Mikroskobik denebilecek, merak uyandıran bir gündelik hayatı vardı Clym'in; bütün dünyası, bedeninden birkaç adım mesafede biten bir çemberle sınırlıydı. Sürüngenlere ve kanatlılara aşinalık kazanmıştı, onlar da Clym'i kendilerinden sayıyor gibiydi. Arılar kulağının etrafında bütün içtenlikleriyle vızıldıyor, yanı başındaki funda çiçeklerine ordu hâlinde hücum edip onları

62. Yazar burada, Samuel Johnson'ın (1709-1784) yazdığı Habeşistan Prensi Rasselas'ın Hikâyesi kitabına gönderme yapıyor. İnsanın, hayatı kendi istediği gibi yaşamak için yaptığı tercihleri, harcadığı çabayı anlatan bu kitapta Rasselas, Habeşistan Kralı'nın dördüncü oğlu olmasına, tahta çıkma sırası kendisine gelene kadar çok güzel bir yerde hayatını geçirebilecek olmasına rağmen dışarıdaki dünyayı merak ettiğinden ve bu hayatta başka neler yapabileceğini görmek istediğinden oradan kaçma girişimlerinde bulunur. (ç.n.)

ağırlıklarıyla göçertiyorlardı. Egdon'da yetişen ve başka bir yerde asla görülmeyen kehribar rengi tuhaf kelebekler Clym'in ağzından çıkan nefesle ürperiyor, kamburu çıkmış sırtına konuyor, bir yukarı bir aşağı savurduğu orağının güneşte parlayan sivri ucunun etrafında alay eder gibi dolanıyordu. Düzinelerce zümrüt yeşili çekirge Clym'in ayaklarının üzerinden atlıyor, yere düzgün konmayı beceremeyen yeteneksiz akrobatlar gibi sırt üstü, tepe üstü ya da yana devrilip kalça üstü, artık bahtlarına neresi denk gelirse, düşüyor yahut eğreltiotlarının yapraklarının altında daha sessiz olan çekirgelere gürültülü bir biçimde kur yapıyordu. Evlerdeki kilerlerin, erzak konulan tel dolapların varlığından haberdar olmayan, yabani hayata son derece alışmış koca koca sinekler, onun bir insan olduğunu anlamadan etrafında uçuşuyordu. Eğreltiotlarının arasındaki kuytulukların arasından en parlak mavi yeşil derileriyle yılanlar süzülüyordu; çünkü yılanlar bu mevsimden hemen önce deri değiştirirlerdi ve renklerinin en canlı olduğu zaman bu zamandı. Tavşan yavruları tepeciklerin üzerinde kendilerini güneşe vermek için yuvalarından çıkıyor, güneşin sıcağı o yavruların derisi incecik kulaklarını yakıyor, damarları sayılacak kadar şeffaflaştırıp kızartıyordu. Bunların hiçbiri Clym'i korkutmuyordu.

Yaptığı işin tekdüzeliği onu rahatlatıyordu; işin zevki yeknesaklığındaydı. Gücünü idareli kullanmaya mecbur edilmiş olması, hırslarından arınmış bu adamın mütevazı işlere başvurması için haklı bir sebepti; istediği her şeyi yapabilecek güçte olsaydı böyle gözden ırak kalmasına vicdanı zor elverirdi. Clym bu yüzden bazen kendi kendine şarkı söylüyor; Humphrey'ye karaçalı demetlerini bağlayacak böğürtlen dalı ararken eşlik etmeye mecbur kaldığındaysa yol arkadaşını Paris'te bildiği hayatın, insanların tasviriyle eğlendiriyor, vaktini böyle öldürüyordu.

İnsanın içini ısıtan bu öğleden sonralardan birinde, Eustacia, Clym'in çalıştığı yere doğru tek başına yürüyüşe çıktı. Clym o sırada harıl harıl çalışıyor, karaçalıları biçiyordu; bulunduğu yerden aşağı doğru uzun bir sıra hâlinde dizilmiş karaçalı demetleri o gün ne kadar iş çıkardığını gösteriyordu. Eustacia'nın ona yaklaştığını görmedi; kadın adamın yanı başına geldi ve mırıldana mırıldana söylediği Fransızca şarkıyı duydu. Clym'in şarkı söylüyor olması onu çok şaşırttı. O zavallı, hasta adamın orada alnının teriyle para

kazandığını görmek ilk başta gözlerini yaşartmıştı; fakat şarkı söylediğini duyması ve adama ne kadar tatminkâr gelse de kadının, eğitim görmüş o hanımefendinin aşağılayıcı bulduğu bir işe hiç mi hiç isyan etmediğini görmesi onu derinden yaraladı. Kadının varlığından habersiz, şarkı söylemeye devam etti Clym:

Şafak vakti,
Ormanlar mücevher gibi ışıldar,
Tabiat güzelliğini gündüze taşır,
En güzel melodilerle şakır kuşlar,
Ve tüm doğa günü kutlamaya başlar,
Şafak vaktinde.
Şafak vakti,
Ki bazen aşırı ıstırap verir,
Yetmez geceler, çok kısa gelir,
Geceleri aşkıyla yanan çobana,
Sevdiğinden kopmak çok zor gelir,
Şafak vaktinde.

Clym'in daha yüksek bir statüye kavuşamamayı pek de kafasına takmadığını açıkça anladı Eustacia ve feci bir hayal kırıklığına uğradı; o gururlu güzel kadın başını önüne eğdi, Clym'in bu ruh hâlinin ve bu işi yapmasının kendi hayatında yaratacağı yıkıcı etkiyi düşündüğünde korkunç bir çaresizlik hissetti ve ağladı. Ardından Clym'e varlığını belli etti.

"Açlıktan öleceğimi bilsem bu işi yapmam ben!" diye bağırdı öfkeyle. "Sense şarkı söyleyebiliyorsun! Gidip büyükbabamla yaşayacağım yeniden!"

"Eustacia! Bir şeylerin hareket ettiğini fark ettim ama sen olduğunu görmedim," dedi Clym yumuşak bir sesle. Eustacia'ya doğru geldi, büyük deri eldivenini elinden çıkardı ve kadının elini tuttu. "Niye böyle tuhaf tuhaf konuşuyorsun? Paris'teyken hoşuma giden ve şimdiki yaşantımıza da uyan eski bir şarkı bu söylediğim altı üstü. Şu hâlimle yakışıklı bir beyefendiye artık benzemiyorum diye bana olan aşkın söndü mü yani?"

"Sevgilim, lütfen bana tatsız sorular sorma, yoksa seni sevmekten vazgeçebilirim."

"Bu riski almama ihtimal veriyor musun?"

"Ne bileyim, sen kendi fikirlerinin peşinden gidiyorsun, ben seni bu utanç verici işten kurtarmak istediğimdeyse benimkilere razı gelmiyorsun. Bende beğenmediğin bir şeyler mi var ki arzularımın bu kadar hilafına hareket ediyorsun? Ben senin karınım, neden beni dinlemiyorsun? Öyle ya, senin karınım neticede!"

"O ses tonunun ne anlama geldiğin biliyorum."

"Hangi ses tonunun?"

" 'Senin karınım neticede,' dediğin zamanki ses tonunun. 'Ne talihsizmişim ki senin karın oldum,' demekti bu."

"Söylediğimi o manaya çekerek acımasızlık ediyorsun. Bir kadının aklını kullanması onun kalpsiz olduğu anlamına gelmez; 'ne talihsizmişim' demişsem de bunda utanılacak bir şey görmem, çünkü öyle hissetmem son derece doğal. Gör bak, ben hiçbir koşulda yalan söylemeye kalkmıyorum. Evlenmeden önce seni nasıl uyardığımı ve benden öyle taşralı bir ev kadını çıkmayacağını söylediğimi hatırlıyor musun?"

"Bunu söyleyerek bana saygısızlık ediyorsun. Asaletini koruyup en azından bu konuyu tekrar gündeme getirmeyebilirdin, Eustacia, çünkü sen hâlâ benim kraliçemsin; gerçi ben hâlâ senin kralın mıyım, bilmiyorum."

"Sen benim kocamsın. Bu sana yetmiyor mu?"

"Sen benim karım olmaktan pişmanlık duyduğun sürece yetmeyecek."

"Sana kesin bir cevap verebilecek durumda değilim, fakat beni mutlu etmeye uğraşman gerektiğini sana söylediğimi hatırlıyorum."

"Evet, onu anladım."

"Demek bu kadar çabuk anladın! Gerçekten seven hiç kimse öyle bir şey anlamazdı; bana çok acımasız davranıyorsun, Clym; benimle böyle konuşman hiç hoşuma gitmiyor."

"Bak, ben seninle bunu bilerek evlendim, evlendiğime de pişman değilim. Bu öğleden sonra ne kadar da soğumuş senin kalbin! Oysa ben senin yüreğinden daha sıcağının olamayacağını düşünürdüm hep."

Eustacia kederle "Evet, korkarım soğuyor aramız; ben de senin kadar gerçekleri görüyorum," dedi. "İki ay önce nasıl da

çılgınlar gibi seviyorduk birbirimizi! Ne sen beni düşünmekten bıkardın ne de ben seni. Gözlerimi senin o kadar ışıltılı bulmayacağın, dudaklarını benim o kadar tatlı bulmayacağım o zaman kimin aklına gelebilirdi ki? İki ay...mümkün mü bu? Evet, maalesef mümkünmüş!"

"Sanki bu duruma üzülüyormuş gibi çektin içini, sevgilim, bu da iyiye işaret."

"Hayır. O değil iç çekişimin sebebi. Benim yerimde hangi kadın olsa ona da iç çektirecek başka şeyler var."

"Acele edip bahtsız bir adamla evlenerek şu hayatta karşına çıkabilecek kısmetlerin önünü kapattığına mı iç çekiyorsun?"

"Niye beni canını acıtacak sözler söylemeye zorluyorsun, Clym? Senin kadar ben de hak ediyorum merhamet görmeyi. Hatta bana kalırsa daha çok hak ediyorum. Çünkü sen şarkı söyleyebiliyorsun! Aşkımızın üzerinde böyle kara bulutlar dolaşırken ben nasıl şarkı söyleyebilirim! İnan bana, sevgilim, öyle çok ağlamak geliyor ki içimden senin gibi hiçbir şeyi umursamayan bir adam bile şaşar kalır o kadar gözyaşı döktüğümü görünce. Hadi diyelim ki kendi rahatsızlığını kafana hiç takmadın, sırf bana merhamet etmiş olmak için bile şarkı söylemekten geri durabilirdin. Tanrım! Eğer ben bu duruma düşmüş bir erkek olsaydım şarkı söyleyeceğime lanet okurdum."

Eustacia'nın omuzuna koydu elini Clym. "Bak, sen tecrübesiz bir kızsın; sakın kendini Prometheus gibi yüce bir amaç uğruna isyan edebilecek, tanrılara ve kaderine meydan okuyacak insanlardan biri görüp de benim öyle olmadığımı zannetme. Sen o ateşleri uzaktan seyrederken ben alevlerinde kül oldum. Fakat hayatı daha çok tanıdıkça idrak ettim ki, o gösterişli işlerde büyük olmalarını bilhassa gerektirecek bir taraf olmadığı gibi, karaçalı biçmede de küçük olmasını bilhassa gerektirecek bir taraf yok. Bize bahşedilmiş en büyük lütufların o kadar da kıymetli olmadığını hissediyorsam, elimden alındıklarında neden büyük bir zorlukla karşı karşıya kalmış gibi hissedeyim? Vakit geçirmek için şarkı söylüyorum ben de. Bir anlığına olsun neşelenmemi çok görecek kadar mı yitirdin bana olan sevgini?"

"Sana karşı yüreğimde hâlâ biraz sevgi kaldı."

"Sözlerin eskisi gibi tatlı gelmiyor kulağıma. Talihi dönünce

aşkta da kaybediyormuş demek insan!"

Eustacia kırgındı, "Bunları dinleyecek değilim, Clym; bu işin sonu kötüye varacak," dedi. "Eve gidiyorum."

EUSTACIA BUHRANINI YENMEK İÇİN DIŞARI ÇIKIYOR

III

BU tartışmadan birkaç gün sonra, henüz ağustos ayı sona ermemişken, Eustacia ve Clym birlikte sofraya oturmuş, erken bir saatte yemek yiyordu.

Eustacia son zamanlarda neredeyse tamamen hissizleşmişti. Güzel gözlerine öylesine ümitsiz, öylesine üzgün bir bakış yerleşmişti ki, Clym'e delicesine âşık olduğu zamanlara tanıklık etmiş kim onun bu hâlini görse içinden ona merhamet etmek gelir, kızın bunu hak edip etmediğini düşünmezdi. Clym'in hisleriyle karısının hisleri içinde bulundukları durumla bir ölçüde ters düşüyordu. Clym, fiziksel engeli olan adam, neşeliydi; hatta Eustacia'yı, bütün hayatı boyunca bir an olsun fiziksel acı çekmemiş o kadını, neşelendirmeye bile çalışıyordu.

"Hadi, yüzün gülsün biraz, sevgilim; her şey yine yoluna girecek. Eskisi kadar iyi göreceğim günler de gelecektir muhtemelen. Daha iyi bir iş yapma gücünü kendimde bulur bulmaz karaçalı biçmeyi bırakacağıma da şerefim üzerine söz veriyorum. Bütün gün evde aylak aylak oturmamı mı istiyorsun sahiden?"

"İyi de bu yaptığın o kadar korkunç geliyor ki kulağa: Karaçalı biçicisi! Sen ki dünyanın bir sürü yerinde yaşamış, Fransızca ve Almanca konuşan, bundan çok daha iyisini yapabilecek bir adamsın."

"Sen beni ilk gördüğünde, hakkımda konuşulanları ilk duy-

duğunda her tarafımın böyle altın halelerle sarılı olduğunu falan zannettin herhalde; olağanüstü bilgili ve muhteşem yerlerde yaşamış bir adam olduğumu düşündün; kısacası, hayran olunacak, ince zevklere sahip, insanın aklını başından alacak bir kahraman gibi gördün beni?"

"Evet," dedi Eustacia, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

"Oysa şimdi kahverengi deri tulumunu çekmiş zavallı bir adamım."

"Sataşma bana. Ama artık yeter. Daha fazla canımı sıkamam. Şiddetle itiraz etmeyeceksen bugün öğleden sonra dışarı çıkacağım. Doğu Egdon'daki köyde bir piknik varmış, şenlik mi ne yapacaklarmış, oraya gideceğim.

"Dans etmeye mi?"

"Neden olmasın? Sen şarkı söylüyorsun ya?"

"Pekâlâ, pekâlâ, nasıl istersen. Dönüşte gelip seni almam gerekir mi?"

"İşin yeterince erken biterse gelirsin. Fakat geleceğim diye de kendini zora sokma. Evin yolunu biliyorum, bozkırda da korkacağım hiçbir şey yok."

"Şenliğe katılacağım diye bütün o yolu yürürken içindeki eğlence hevesi sönmesin sonra?"

"Anladım, tek başıma gitmem hoşuma gitmedi senin! Clym, kıskanıyor musun beni yoksa?"

"Hayır. Fakat hoşuna gideceğini bilsem seninle gelirdim; gerçi, durumumuza bakıyorum da galiba çoktan benden sıkıldın. Yine de bir yanım da keşke gitmeyi istemeseydin, diyor. Evet, belki de kıskanıyorum; senin gibi bir kadını benim gibi birinden, yarı kör bir adamdan daha çok kim kıskanabilir ki?"

"Öyle düşünme. Gitmeme müsaade et ve keyfimi de büsbütün kaçırma!"

"Canım karım benim, kendi keyfimi kaçırırım da seninkini kaçırmam. Git ve ne istiyorsan yap. Aklına eğlenceli bir şey yapmak gelecek de seni bundan mahrum edecekler, mümkün mü hiç? Seni bütün kalbimle seviyorum hâlâ, galiba; üstelik, aslında seni de dibe çeken bu adama katlandığın için sana teşekkür borçluyum. Evet, tek başına git ve orayı ışıl ışıl aydınlat. Bana gelince, makûs talihime boyun eğmeye devam edeceğim. Oraya gelsem

insanlar kaçar benden. Aziz Lazarus'un çanı nasıl ki yanında cüzzamlılar olduğunu haber verirmiş, benim orağım ve eldivenim de aynı vazifeyi üstleniyor, görürlerse üzülecekleri bir manzaraya karşı uyarıyor etrafındakileri, yoldan çekilmelerini söylüyor." Karısını öptü Clym, tozluklarını ayağına geçirdi ve evden çıktı.

Clym gittikten sonra başını ellerinin arasına aldı Eustacia ve içinden "Ziyan olmuş iki hayat; onunki de benimki de. Böyle mi olacaktı sonum! Bunu düşüne düşüne çıldıracak mıyım yoksa?" diye geçirdi.

Yaşadıkları bu hayatı bir nebze olsun iyileştirebilecek bir yol var mı diye kara kara düşündü ama hiçbir şey aklına gelmedi. Ya Budmouth'takiler ne hâle düştüğümü öğrenecek olursa, diye geçti aklından: "Kimseyi kendine yakıştıramayan şu kıza bakın!" demezler miydi? Umut ettiği hayatın o kadar gülünç bir taklidini yaşadığını düşünüyordu ki Eustacia, kaderin bu cilvesi biraz daha sürecek olursa sadece ölümün onu rahata erdireceğine inanmaya başlamıştı.

Bir anda ayağa fırladı, "Silkinip kendime geleceğim," diye haykırdı. "Evet, *muhakkak* silkinip kendime geleceğim. Kimse bilmeyecek ne çektiğimi. Can yakacak kadar mutlu, alay eder gibi neşeli görünecek ve kahkahalarımla küçümseyeceğim insanları. Çayırdaki o dansa gitmekle işe başlayacağım."

Yatak odasına çıktı, kılı kırk yaran bir titizlikle giyindi. O kadar güzeldi ki Eustacia, işin içyüzünü bilmeyen biri onun böyle hissetmesini haklı bile görebilirdi. Kendi öngörüsüzlüğü neticesinde olduğu kadar tesadüfler neticesinde de sıkıştırılmış olduğu köşede azap çeken bu kadının, Yaradan'a dönüp de böylesine kusursuz bir varlığın ne hakla onu çekici kılan özelliklerini lütuftan ziyade lanete dönüştürecek koşullarda yaşamaya bırakıldığını sormasını haklı gösterecek sebeplerinin olduğunu, meseleye biraz olsun kadının aleyhinde bakan biri dahi düşünebilirdi.

Yürüyüş için hazırlıklarını tamamlayıp evden çıktığında saat öğleden sonra beşti. Yirmi erkeğin daha kalbini fethedebilecek kadar güzel görünüyordu. Evde, bonesini takmadan gezdiğinde yüzüne gereğinden fazla sertlikle oturan o isyankâr hüznü, dışarı çıkarken giydiği ve ona her zaman sislerin ardına gizleniyormuş havasını veren kıyafetleriyle örtülmüş, yumuşamıştı; öyle ki, bir

buluta gömülmüş gibi duran yüzünün nerede bittiği, kıyafetlerinin nerede başladığı anlaşılmıyordu. Hava hiç de serinlemiş değildi; Eustacia, etrafı amaçsızca keşfetmeye bol bol vakti olduğundan, güneşli tepelerde tadını çıkara çıkara, yavaş bir tempoyla yürüdü. Yolu ne zaman eğreltiotlarının arasından geçse, artık minyatür birer orman sayılacak kadar boy atmış bu bitkilerin yaprakları arasında kayboluyordu; gerçi hiçbiri bir sonraki yıl çiçek açmayacaktı.

Şenlik için seçilen yer, Egdon Heath'teki yaylalarda arada sırada görülen ama sık da rastlanmayan, çimenliğe benzer vadilerden biriydi. Bütün bozkırı kaplayan o gür karaçalılar, eğreltiotları bu vahaların kenarına gelince anlaşılmaz bir şekilde durur, çimenlere karışmazdı. Büyükbaş hayvanları otlatmaya götürürken kullanılan ve eğreltiotlarının arasında zor seçilen yeşil bir patika çevreliyordu eğlence alanını; Eustacia, alandaki insanları aralarına katılmadan önce biraz gözlemek için bu patikayı takip etti. Doğu Egdon bandosunun çaldığı neşeli notalar onu gitmesi gereken yere hiç yanıltmadan götürmüştü; kırmızı tekerlekleri gıcır gıcır parlayana kadar ovulmuş, üzerine dallarla, çiçeklerle süslenmiş kirişler çekilmiş mavi bir arabanın içinde oturan müzisyenleri görebiliyordu artık. Arabanın önünde on beş yirmi çift dans ediyordu; o yöreye özgü en önemli oyundu bu çiftlerin oynadığı. Her iki yanları, o kadar da önem verilmeyen dansları yapacağım diye sağa sola sallanırken her zaman müziğe tam ayak uyduramayan daha yeteneksiz çiftlerle çevriliydi.

Delikanlılar yakalarına taktıkları gül şeklindeki mavili kırmızılı rozetleri utana sıkıla kızlara uzatıyor; kızların da yanakları bu rozetleri alırken hem heyecanlandıkları hem de hareket hâlinde oldukları için kıyafetlerindeki sayısız kurdeleden daha da pembe bir renge bürünüyordu. Bukleleri uzun güzel kızlar, bukleleri kısa güzel kızlar, kâküllü güzel kızlar, saçları örgülü güzel kızlar döne döne dans ediyordu; onlara bakan, altı üstü bir iki köyden ölçüleri, yaşları, görünüşleri birbirine bu kadar benzeyen ve bu kadar çok sayıda alımlı genç kızın nasıl çıktığına hayret ederdi. Kalabalığın arkasında mutlu bir adam vardı; tek başına, gözleri kapalı, etrafta olup biteni hiç mi hiç umursamadan dans ediyordu. Birkaç adım uzakta, budanmış dikenli bir ağacın altında bir ateş yanıyordu; üç

tane çaydanlık ateşin üzerine denk gelecek şekilde yan yana asılmıştı. Ateşin hemen yanında yaşlı kadınların çayları hazırladığı bir masa vardı; Eustacia masanın etrafındaki kadınlara bakındı ama şenliğe gelmesini istemiş, orada herkesin ona kibar davranacağına söz vermiş olan sığır tüccarının karısını orada göremedi.

O köyden tanıdığı tek kişinin beklenmedik bir şekilde orada olmaması, Eustacia'nın öğleden sonrayı çekinmeden eğlenerek geçirme planına önemli ölçüde zarar verdi. İnsanların arasına karışması zordu artık; üstelik, katılacak olsa yaşlı kadınlar ellerinde çay fincanlarıyla yanına gelecek, kendilerinden son derece daha zarif ve daha bilgili gördükleri bu yabancı hakkında her şeyi öğrenmek isteyeceklerdi. İki dans boyunca kalabalığı izledikten sonra biraz daha ileride duran, içinde atıştıracak bir şeyler bulabileceğini düşündüğü bir kulübeye gitmeye, ardından da akşamın loş ışıklarında evine doğru yola koyulmaya karar verdi.

Düşündüğü gibi de yaptı; eğlencenin devam ettiği yere döndüğünde, Alderworth yoluna çıkmak için oradan geçmesi gerekliydi çünkü, güneş batmaya başlamıştı. Hava artık o kadar durgunlaşmıştı ki uzaklarda çalan bandonun sesini duyabiliyordu; yanlarından geçtiği zamandan çok daha büyük bir şevkle çalıyorlardı sanki. Tepeye vardığında güneş neredeyse batmak üzereydi ama bunun ne Eustacia ne de dansa kendini kaptırmış insanlar için bir önemi vardı; çünkü karşısında, henüz batıdan gelen ışıklar kadar etrafını aydınlatamasa da yuvarlak, sapsarı bir ay doğuyordu. Dans hiçbir şey olmamış gibi devam ediyordu ama yabancılar gelmiş, dans edenlerin etrafına halka gibi dizilmişti; Eustacia, birilerinin onu tanıyacağından endişe etmeden o yabancıların arasına karışabilirdi.

Koca bir yıl boyunca uzak yerlere dağılmış, birbirlerinin varlığını hissetme ihtiyacıyla dolup taşmış bütün bir köy ahalisi bir saatliğine burada kaynaşıyordu. Dans ettikçe dalgalar gibi inip çıkan o çiftlerin taşıdığı kırk kalp, benzer bir coşkuyla on iki ay önce bir araya geldiklerinden beri atmadığı şekilde atıyordu. Pagan inanışının kalplerinde canlandığı o zaman zarfında eksiksiz bir yaşama sevinci hissediyor ve kendilerinden başka hiç kimseye tapmıyorlardı.

O tutkulu ancak geçici kucaklaşmaların ne kadarının kade-

rinde kalıcı olmak vardı acaba? Bunu, dans edenlerin bazıları kadar muhtemeldir ki dansları kenardan izleyen Eustacia da merak ediyordu. Oradakileri kıskanmaya, sanki dansın büyüleyiciliğiyle içlerinde uyanan umudu ve mutluluğu şiddetle arzulamaya başladı. Kendisi de dans etmeyi delicesine seven Eustacia'nın Paris'e gitmek isteme sebeplerinden biri, bu çok sevdiği tutkusunu gerçekleştirme fırsatının orada karşısına çıkabilecek olmasıydı. Maalesef, o beklentiyi artık sonsuza dek içine gömmüştü.

Eustacia, dans edenlerin ayın etrafı giderek daha çok aydınlatan ışığında dönmelerine, dalgalanmalarına kendini kaptırmışken aniden omzunun arkasından birinin adını fısıldadığını duydu. Şaşkınlıkla başını geriye çevirdi ve hemen yanı başında onu görmesiyle şakaklarına kadar kızarması bir oldu.

Wildeve'di bu. Thomasin'le nikâhlarının kıyıldığı, Eustacia'nın kilisenin etrafında dolanıp oyalandığı ve nikâh defterini şahit olarak imzalamaya gittiğinde peçesini açıp yüzünü göstererek şaşırttığı o sabahtan bu yana görmemişti onu. Yine de onu görmenin neden kendisini aniden heyecanlandırdığına anlam veremiyordu.

Eustacia konuşmaya fırsat bulamadan Wildeve yine kulağına fısıldadı: "Dans etmeyi her zamanki kadar çok seviyor musun?"

Sesini alçaltıp "Galiba seviyorum," diye yanıtladı Eustacia.

"Benimle dans eder misin?"

"Benim için çok büyük bir değişiklik olurdu; fakat tuhaf görünmez mi bu?"

"Akrabaların dans etmesinde ne tuhaflık olabilir ki?"

"Ah, tabii, akrabayız. Herhalde olmaz."

"Yine de görülmek istemiyorsan, tülünü yüzüne indir; gerçi bu ışıkta tanınma riskin de pek yok. Etraf yabancı dolu."

Wildeve'in önerisine uyup tülünü indirdi Eustacia; bu hareketiyle adamın dans etme teklifini de zımnen kabul etmiş oldu.

Eustacia'ya koluna girmesini işaret etti Wildeve, ardından birlikte tepeden aşağı indiler ve halkanın en dışına gelince dansa katıldılar. İki dakika sonra dansın bir parçası olup merkeze doğru ilerlemeye başladılar. Yolu yarılayana dek, Wildeve'in isteğine boyun eğmemiş olmayı diledi Eustacia, hem de birden çok defa; yolun yarısını geçtikten sonraysa buraya zevk almaya geldiğine göre

yaptığının yanlış bir tarafı olmadığını düşündü. Nasıl olduğunu anlamadan kendilerini halkanın merkezinde bulunca hiç durmadan, döne döne, süzüle süzüle dans ettiler; Eustacia'nın nabzı, derin derin düşünmesine imkân tanımayacak kadar hızlı atmaya başlamıştı.

Başları döne döne katettiler o yirmi beş çiftlik mesafeyi ve Eustacia bütün vücudunun yeniden canlandığını hissetti. Akşamın soluk ışığında daha da büyüleyici bir hâl aldı deneyimleri. Işığın öyle bir parlaklık derecesi ve tonu vardır ki duyuların dengesini bozar, insanı daha hassas bir ruh hâline sokup tehlikeye atar; hareket etmekle birleştiğinde insanın duygularını şahlandırırken mantığını tam ters yönde etkileyip uyuşturur ve devre dışı bırakır; ayın çehresinden Eustacia ve Wildeve'e yansıyan işte tam da bu ışıktı. Dans eden kızların hepsi bu semptomları hissetti ama en fazla Eustacia etkilendi. Ayaklarının altındaki çimenler ezilip gitti; toprağın çiğnenmekten sertleşen yüzeyi, ay ışığında bakıldığında, cila çekilmiş bir masa gibi parlıyordu. Hava bütünüyle durgunlaştı, çalgıcıları taşıyan arabanın üzerindeki bayrak göndere yapıştı, çalgıcılarsa gökyüzünde birer siluetten ibaret hâle geldi; bu durumun tek istisnası trombonun, tubanın ve kornonun yuvarlak ağızlarının, enstrümanların yarattığı gölgenin içinde kocaman gözler gibi parlamasıydı. Genç kızların güzel elbiselerindeki renk geçişleri gündüz dikkatli bakıldığında ayırt edilebiliyordu; oysa hepsi hayal meyal seçilen bir beyaza dönmüştü artık. Eustacia Wildeve'in kollarında dönüp duruyor, havalara uçup yere konuyor ama mest olduğu heykel gibi suratından okunmuyor; ruhunda ne fırtınalar koptuğu, duygular sınırlarını aştığında hep olduğu üzere, ifadesiz ve hareketsiz kalmış yüzüne yansımıyordu.

Wildeve'e ne kadar yakındı! Düşünmesi bile korkutucuydu. Eustacia onun nefes alıp verişini hissedebildiği gibi Wildeve de tabii ki, onunkini hissedebiliyordu. Ona ne kadar da kötü davranmıştı Eustacia! Oysa şimdi aynı ritme ayak uydurmuşlardı. Dansın onu bu kadar büyülemesi şaşırttı Eustacia'yı. O hareketlerin verdiği şaşkınlıkla tecrübe ettikleri, şaşkınlığı yaşamadığı zamanki tecrübelerinden kesin bir çizgiyle ayrılıyordu; sanki aralarına elini uzatsa dokunabileceği bir çit çekilmişti. Dans etmeye başlaması iklimin değişmesi gibiydi; az önce hissettiği ateşle kıyasladığında,

daha önceleri kutup soğuğunda beline kadar kara batmış bir hâlde yürüdüğünü anladı. Son zamanlarda yaşadığı dertli hayatından çıkıp gelmişti bu dansa; gece vakti ormanda yürüdükten sonra kusursuz bir biçimde hazırlanmış bir yatak odasına girmek gibiydi bu. Tek başına olsa onun duygularını bu kadar alt üst edemeyecek olan Wildeve dansa katılmış ve o ay ışığı, o gizli saklılık Eustacia'ya haz vermeye başlamıştı. Bu tatlı ve karmaşık duyguyu yaşamasında Wildeve'in kim olduğunun mu daha büyük rol oynadığı yoksa dansın ve manzaranın mı daha ağır bastığı, Eustacia'nın da bütünüyle hayal âleminde gezindiği için cevap veremediği güzel bir soruydu.

İnsanlar "Kim bunlar?" demeye başladı ama onları gücendirecek soruları hiç sormadı. Eustacia onlarla her gün çıktıkları yürüyüşlerde karşılaşmıştı, aralarına orada girmiş olsaydı durum farklı olurdu; burada kimse Eustacia'nın işine burnunu sokup da onu rahatsız etmiyordu, çünkü ay ışığında hepsi olabilecek en ışıltılı, en zarif hâllerine bürünmüşlerdi. Gün batımının ışığı Merkür gezegeninin parlaklığını nasıl bastırırsa, Eustacia'nın her zamanki göz alıcılığı da bu manzaranın verdiği geçici görkem nedeniyle fazla dikkat çekmedi.

Wildeve'e gelince, onun ne hissettiğini tahmin etmek kolaydı. Güneşi gördükçe olgunlaşan meyveler gibiydi aşkı, karşısına çıkan engellerle büyüyordu; Wildeve şu anda Eustacia'nın kusursuz güzelliğinin verdiği acıyla hezeyanın doruklarındaydı. Yılın geri kalanında başka bir adama ait olanı beş dakikalığına sıkı sıkı tutmak bir erkek olarak herkesten çok onun kıymetini bilebileceği bir şeydi. Eustacia'yı hatırladıkça iç çekmeye çoktan başlamıştı; hatta, Thomasin'le nikâh defterine imza atmalarının, ilk aşkına dönmesi için kalbine verilen bir işaret olduğu ve o dönüşü mecburi kılmak için gereken tek ilavenin de Eustacia'nın evliliğinin karmaşıklığı olduğu bile öne sürülebilirdi.

Bu yüzden, diğerlerinin eğlenceli bulduğu bu hareketler o ikisi için, farklı sebeplerle, kasırgaya kapılıp havalanmak demekti. Zihinlerindeki toplumsal hiyerarşi her ne idiyse ona yapılan ve karşı koyması mümkün olmayan, sürdürmesi artık iki kat çetrefilli hâle gelmiş eski alışkanlıklarına onları döndürecek bir saldırı gibi gelmişti bu dans onlara. Ardı ardına üç dans boyunca dönüp

durdular; ardından, sürekli hareket hâlinde olmanın verdiği yorgunlukla, zaten gereğinden uzun kalmış olduğu çemberden çıkmak için dans etmeyi bıraktı Eustacia. Wildeve onu çemberin birkaç adım dışında, çimenlerle kaplı bir tepeciğe götürdü; Eustacia çöküp yere oturdu, kavalyesi ise yanında ayakta durdu. Wildeve dans başlarken bir şeyler söylemişti Eustacia'ya, ondan sonra birbirlerine tek kelime etmemişlerdi.

Wildeve "Dans etmek ve yürümek seni yordu galiba?" dedi yumuşak bir sesle.

"Hayır, çok yorulmadım."

"Ne tuhaf; onca zamandır denk getirip de görüşemedik bir türlü, şimdi de başka yer yokmuş gibi burada karşılaştık."

"Denk getiremedik çünkü denk getirmemeye sanırım gayret ettik."

"Evet. Fakat bunu sen başlattın: Sözünü tutmayarak."

"Artık bunu konuşmanın hiç mi hiç faydası olmaz. O günden sonra –sen de ben de– başka bağlar kurduk."

"Kocanın hastalığına üzüldüm."

"Hasta değil o; gözü eskisi kadar görmediğinden kendi işini yapamıyor sadece."

"Evet; benim kastettiğim de buydu. Çektiğin sıkıntıyı gerçekten anlıyorum. Büyük bahtsızlık bu yaşadığın."

Bir süre sessiz kaldı Eustacia. Ardından, hüznünü yansıtan alçak bir sesle "Karaçalı biçtiğini duydun mu?" dedi.

Ne diyeceğini bilemedi Wildeve, "Bahsettiler," diye cevap verdi. "Ama inanmak içimden gelmedi."

"Doğru. Karaçalı biçen adamın karısı olarak karşındayım; benim hakkımda şimdi ne düşünüyorsun?"

"Her zaman ne düşündüysem onu, Eustacia. Öyle şeyler seni asla küçültemez; sen kocanın mesleğine asalet katarsın."

"Keşke ben de hissedebilseydim bunu."

"Mr. Yeobright'ın iyileşme ihtimali var mı?"

"O iyileşeceğini zannediyor. Bense şüpheliyim."

"Kulübe kiraladığını duyunca epey şaşırdım. Sen onunla evlendikten hemen sonra seni alıp Paris'teki bir eve götürür zannediyordum, başkaları da öyle zannediyordu. 'Önünde ne kadar güzel, ne kadar parlak bir gelecek var Eustacia'nın!' diye düşünmüştüm.

Gözleri tekrar düzelince seninle oraya döner, değil mi?"

Eustacia'nın cevap vermediğini görünce yüzüne daha yakından baktı. Neredeyse ağlayacaktı kız. Hiçbir zaman tadını çıkaramayacağı bir geleceği gözünde canlandırmak, yaşadığı hayal kırıklığının ne kadar acı olduğunu yeniden hatırlamak, komşularının onlarla ne zamandır dalga geçtiğini Wildeve'in sözlerinden anlamak, gururuna düşkün Eustacia'ya soğukkanlılıkla karşılayamayacağı kadar ağır gelmişti.

Eustacia'nın için için ıstırap çektiğini görünce, Wildeve, gereğinden fazla açtığı duygularını kontrol etmekte zorlandı. Yine de kızın bu durumunu fark etmemiş gibi yapmayı başardı, Eustacia da çok geçmeden sakinleşti.

"Eve tek başına yürümeyi düşünmüyorsun herhalde?" diye sordu Wildeve.

"Düşünüyorum, tabii," dedi Eustacia. "Bu bozkırda bana kimin ne zararı dokunabilir, zaten neyimi alabilirler ki?"

"Seninle aynı yoldan yürüyüp evime dönebilirim, biraz yolumu uzatsam yeter. Throope Corner'a kadar sana eşlik etmekten memnuniyet duyarım." Eustacia'nın bu teklife tereddütle yaklaştığını ve henüz yerinden kalkmadığını görünce "Geçen yaz olanlardan sonra benimle aynı yolda görünmenin akıllıca olmayacağını düşündün galiba," diye ekledi.

"Hiç de öyle bir şey düşünmedim," dedi Eustacia kibirle. Egdon'ın sefil köylüleri ne derse desin, kimin bana eşlik etmesini istersem yanıma onu alırım."

"O hâlde, eğer hazırsan, yola çıkalım. Şu aşağıda gördüğün karanlık gölgeli çobanpüskülü çalısına doğru yürürsek kestirmeden gitmiş oluruz."

Eustacia ayağa kalktı, işaret ettiği istikamette Wildeve'in yanında yürüdü; ıslak fundalar ve eğreltiotları elbisesine sürtünüyor, hâlâ dansa devam eden şenlikçilerin nağmeleri arkalarından geliyordu. Ay şimdi üzerine parlak ve gümüş rengi bir cila çekilmiş gibi dursa da bozkır böyle bir ışıkla aydınlanmayacak kadar dirençliydi; en tepe noktasından yerle birleştiği çizgiye kadar bembeyaz bir ışıkla kaplanmış gökyüzünün altında o karanlığa gömülmüş, ışığı tatmamış toprakların uzanmasıyla çarpıyordu manzara insanı. Tam tepeden bakan biri, o uçsuz bucaksız bozkırda bu iki

insanın yüzünü fildişi bir masaya yerleştirilmiş iki inci tanesi gibi görürdü.

Yürüdükleri patikanın inişli çıkışlı olduğu bu yüzden görülemiyor, Wildeve ara ara tökezliyor, Eustacia ise dar patikadaki çimenlerin arasından ne zaman bir süpürgeotu öbeği ya da karaçalı kökü başını uzatıp ayağına dolansa zarif hareketlerle dengesini korumak zorunda kaldığını fark ediyordu. Patikada ilerlerken böyle yerlere geldiklerinde mutlaka bir el ileriye doğru uzanıp dengesini bulsun diye onu tutuyor, sağlam bir zemine yeniden basana kadar hiç bırakmıyor, ardından yine saygılı bir mesafeye çekiliyordu.

Yolun çoğunu sessizlik içinde katettiler. Yakınlarına kadar geldikleri Throope Corner'dan birkaç yüz metre sonra çatallanıp ana yoldan ayrılan küçük bir patika Eustacia'nın evine gidiyordu. Onlara doğru yürüyen iki insan silueti olduğunu, galiba iki erkekti bunlar, karanlıkta yavaş yavaş seçtiler.

Gelenler biraz daha yaklaşınca Eustacia sessizliği bozdu: "O erkeklerden biri benim kocam. Gelip beni karşılamaya söz vermişti."

"Diğeri de benim en büyük düşmanım," dedi Wildeve.

"Diggory Venn'e benziyor."

"Ta kendisi."

"Tuhaf bir karşılaşma," dedi Eustacia; "fakat ne yapalım, benim kaderim de bu. Benim hakkımda çok şey biliyor Venn; bizi şimdi bir arada görmesinin hiçbir anlam taşımadığını da öğrenecektir. Neyse, yapacak bir şey yok; beni onlara kadar sen götüreceksin."

"Benden bunu yapmamı istemeden önce iki kez düşün, derim. Rainbarrow'daki buluşmalarımızda ne konuştuğumuzu kelimesi kelimesine hatırlayan bir insan o adam; şimdi de kocanın yanında. Bizi burada bir arada görünce, şenlikte karşılaşmamızın, dans etmemizin tesadüf olduğuna o ikisinden hangisi inanır sence?"

"Pekâlâ," diye fısıldadı Eustacia, kasvetli geliyordu sesi. "Onlar gelmeden ayrıl benden."

Wildeve kibarca veda etti kıza ve eğreltiotlarının, karaçalıların arasına daldı; Eustacia yavaş yavaş yürümeye devam etti. İki üç dakika sonra kocası ve refakatçisiyle buluştu.

Gelenin karısı olduğunu seçer seçmez "Yolculuğum bu akşamlık burada bitiyor, aşıboyası satıcısı," dedi Clym. "Bu hanıme-

fendiyle birlikte aynı yoldan geri döneceğim. İyi geceler."

"İyi geceler, Mr. Yeobright," dedi Venn. "Umarım en kısa sürede iyileşirsiniz."

Venn konuşurken ay ışığı doğrudan adamın yüzüne vuruyor ve Eustacia, adamın aklından neler geçtiğini yüzündeki çizgilerden anlıyordu. Ona şüpheyle bakıyordu adam. Venn'in keskin bakışlarının Clym'in zor seçen gözlerinin fark etmemiş olduğu şeyi, yani Eustacia'nın yanından bir adamın ayrıldığını, yakalamış olması ihtimal dahilindeydi.

Eğer Eustacia aşıboyası satıcısını takip etme imkânı bulabilmiş olsaydı, aklından geçenlerin doğru olduğunu çok geçmeden şaşırtıcı bir biçimde anlamış olacaktı. Clym koluna giren Eustacia'yı oradan uzaklaştırır uzaklaştırmaz aşıboyası satıcısı, gelirken yürüdükleri ve Doğu Egdon'a giden patikadan ayrılıp aksi istikamete yürümeye başladı; arabası Clym'in evinin yakınlarındaydı ve oraya da zaten sırf Clym'e eşlik edebilmek için gitmişti. Uzun bacakları ve hızlı yürüyüşüyle patikalara girmeden fundalığı boyuna katetti; Wildeve de aşağı yukarı o istikameti takip etmişti. Yalnızca gecenin bir vakti başıboş dolaşmaya alışmış bir adam çalılarla kaplı o yamaçları tepetakla bir kuyuya düşmeden ya da ayağını tavşanların kazdığı çukurlardan birine saplayıp bacağını kırmadan Venn kadar hızlı inebilirdi o saatte. Venn çok da zorlanmadan yoluna devam ediyordu ve alelacele gittiği bu yolun onu çıkaracağı yer de Sessiz Kadın Hanı'ydı. Yaklaşık yarım saat sonra oraya ulaştı; çok iyi biliyordu ki, o yola çıktığında Throope Corner civarında bulunan hiç kimse oraya ondan erken varmış olamazdı.

İçeride kimse yok sayılırdı ama han henüz kapanmamıştı; esasen uzun seyahatlerde yolu Egdon Heath'ten geçen seyyahların uğramasıyla iş yapan bir yerdi burası ve onlar da çoktan kendi yollarına koyulmuşlardı. Venn büyük salona geçti, bir bardak bira istedi ve garson kıza, alacağı cevabı çok önemsemiyormuş gibi konuşarak, Mr. Wildeve'in evde olup olmadığını sordu.

Thomasin içerideki odalardan birinde oturuyordu, Venn'in sesini duydu. Müşteriler varken nadiren çıkardı ortaya, çünkü içten içe nefret ederdi bu işten; fakat o akşam salonda başka kimsenin olmadığını görünce odasından çıktı.

"Wildeve henüz eve gelmedi, Diggory," dedi Thomasin, ada-

mı gördüğüne memnun olmuştu. "Fakat daha erken gelmesini bekliyordum. Doğu Egdon'a at satın almaya gitti."

"İnce keçeden bir şapka var mıydı başında?"

"Evet."

"Demek Throope Corner'da gördüğüm oydu; eli de boş değildi," dedi Venn soğuk soğuk. "Tam bir güzellikti yanındaki; beyaz yüzlü, gece gibi simsiyah yeleli. Endişelenme, birazdan burada olur Mr. Wildeve." Ayağa kalktı, onu son gördüğünden bu yana hüzünden nasibini almış o saf ve güzel yüzüne baktı bir an için, ardından cesaretini toplayıp "Mr. Wildeve bu saatlerde sık sık dışarıda oluyor galiba," dedi.

Thomasin cevap verirken sesine neşe katmaya çalıştı ama ağzından "Ah, evet," diye bir inleme çıktı. "Kocalar kaytarır, bilirsin sen de. Keşke bana istediğim akşam kocamı evde tutmama yardım edecek gizli bir planın olduğunu söyleyebilseydin."

Venn de kıza karşılık verirken rahat davranmaya çalıştı ama sesi hiç de öyle çıkmadı: "Öyle bir plan öğrenirsem seninle paylaşmayı düşünürüm." Ardından kendi uydurduğu bir reverans yaptı kıza ve kapıya yöneldi. Thomasin adama elini uzattı; aşıboyası satıcısıysa, çok sebebi olmasına rağmen, üzüldüğünü hiç belli etmeden çıkıp gitti.

Wildeve on beş dakika sonra hana döndüğünde Thomasin ona sadece, gururunun incindiğini gösteren, son zamanlarda çok sık sergilediği bir edayla "At nerede, Damon?" diye sordu.

"At mı? Satın almadım. Adam çok para istedi."

"Fakat biri seni Throope Corner'da görmüş, atı eve getiriyormuşsun; tam bir güzellikmiş, beyaz yüzlüymüş, gece gibi siyah yelesi varmış."

Gözlerini kıza dikip "Ne! Kim söyledi sana bunu?" dedi Wildeve.

"Aşıboyası satıcısı Venn."

Wildeve'in yüzü, bakanın merakını uyandıracak kadar kaskatı kesildi. Venn'in ona karşı yeniden harekete geçmiş olduğunu anladığından, acele etmeden ama hırçınlaştığını belli edecek şekilde "Bir yanlışlık var; başkasıyla karıştırmış olmalı," dedi.

ZORA GELİNCE DEĞİŞİRMİŞ İŞLER

IV

THOMASIN'İN o lafın gelişi söylenmiş gibi duran ama çok şey ifade eden sözleri Diggory Venn'in kulaklarında çınlıyordu: "Kocamı akşamları evde tutmama yardım et."

Bu defa Egdon Heath'e sadece geçerken uğramıştı Venn; Yeobright ailesi için yapacağı bir iş yoktu artık, kendi işiyle ilgilenmesi gerekiyordu. Ne var ki, eskiden olduğu gibi Thomasin lehine olaylara müdahale etme isteğinin bir anda içinde uyanmaya başladığını hissetti.

Arabasında oturdu, olan biteni kafasında tarttı. Thomasin'in sözlerinden, tavırlarından açıkça anlamıştı Wildeve'in kızı ihmal ettiğini. Wildeve onu Eustacia'dan başka kim için ihmal etmiş olabilirdi ki? Öte yandan, Eustacia'yla Wildeve'in ilişkisinin, kızın adamı bilerek ve isteyerek cesaretlendirdiğini gösterecek seviyeye geldiğine inanmak da henüz mümkün değildi. Wildeve'in yaşadığı yerle Clym'in Alderworth'teki evi arasındaki vadide uzanan ıssız yolu keşfe çıkmaya ve etrafa biraz daha dikkatli bakınmaya karar verdi Venn.

O sıralarda, olayların nasıl geliştiğinden anlaşılacağı üzere, Wildeve'i önceden planladığı hamlelerle gizli aşkına kavuşmaya çalışmakla suçlamak kesinlikle doğru olmazdı; çayırda dans etmeleri sayılmazsa, Eustacia'yı evlendikten sonra bir kez olsun görmemişti adam. Fakat Wildeve'in son zamanlarda benimsemiş olduğu bir romantik alışkanlık, adamın o gizli aşkı yüreğinde yaşattığını

göstermişti: Hava karardıktan sonra evden dışarı çıkmayı, Alderworth istikametinde bir gezinti yapmayı, oraya gelince aya ve yıldızlara bakmayı, ardından Eustacia'nın evini seyretmeyi, sonra da geze geze geri dönmeyi alışkanlık hâline getirmişti adam.

Öyle olunca, aşıboyası satıcısı, şenlikten sonraki gece yolu gözetlerken, Wildeve'in küçük patikadan tırmandığını, Clym'in bahçe kapısına yaslandığını, iç çektiğini ve dönüp gittiğini gördü. Wildeve'in gizli aşkının karşılık bulmuş değil de idealize edilmiş bir aşk olduğu ortadaydı. Venn adamdan önce tepeden indi ve patikanın süpürgeotları arasındaki derin bir çukurdan ibaret hâle geldiği yere gitti; anlaşılmaz bir sebeple yere çömelip bir iki dakika oyalandı, ardından oradan uzaklaştı. Wildeve oraya gelince ayak bileğine bir şey dolandı, adam yere kapaklandı.

Kendini toparlayınca olduğu yere oturdu, etrafı dinledi. Yaz rüzgârlarının ruhsuz esişi dışında o kasvetli topraklardan tek bir ses çıkmıyordu. Onu yere seren engeli bulmak için eliyle ayaklarını yoklayınca patikanın iki yanındaki süpürgeotlarının iple birbirine bağlandığını keşfetti; yoldan geçen birinin bu ipe takılıp düşmemesi mümkün değildi. Wildeve süpürgeotlarını bağlayan ipi kopardı ve anlaşılır bir telaşla yoluna devam etti. Eve varınca ipe baktı, kırmızıya benzer bir rengi vardı. Tam da beklediği cevabı almıştı.

Wildeve'in zayıflıkları arasında can korkusu yoktu ama çok iyi tanıdığı birinden gelen bu sinsi darbe onu rahatsız etti. Yine de bildiği gibi davranmaya devam etti. Bir iki gece sonra yine vadi boyunca yürüdü ve patikalardan uzak durmaya özen göstererek Alderworth'e gitti. Birilerinin onu izlediğini, bu maceradan zevk almasını engellemek için hünerlerini sergileyip önüne engeller çıkarmaya çalıştığını hissetmek, bu tehlikeden korkmasına gerek olmadığını bildiği sürece, tamamen duygusal sebeplerle çıkılmış bu yolculuğun cazibesini arttırıyordu. Venn ve Mrs. Yeobright'ın işbirliği yaptığını zannetti ve bu birlikteliğe savaş açarsa bir ölçüde haklı olacağını hissetti.

Egdon Heath bu akşam bütünüyle ıssızlaşmıştı sanki; Wildeve, ağzında bir puroyla, Eustacia'nın bahçe kapısından eve doğru biraz baktıktan sonra, yaradılışından gelen o duygularını gizlice belli etme hevesine yenik düştü ve camı tam kapatılmamış, pan-

juru yarıya kadar indirilmiş pencereye doğru ilerledi. Odanın içini görebiliyordu, Eustacia orada tek başına oturuyordu. Wildeve kısa bir süre onu dikkatle seyretti, ardından usulca bozkıra geri döndü. Güvelerin panik hâlinde etrafında uçuştuğu eğreltiotlarının arasından sessizce ilerledi. Onlardan birini avucunda kıstırıp pencereye döndü, elini panjurla cam arasında küçük boşluğa soktu ve avucunu açtı. Güve, Eustacia'nın oturduğu masanın üzerindeki muma doğru uçtu, mumun etrafında iki üç tur attı ve kendini alevine bıraktı.

Eustacia irkildi. Wildeve'in Eustacia'ya kur yapmak için gizlice Mistover'a geldiği o eski zamanlarda çok iyi bilinen bir sinyaldi bu. Kız hemen anladı dışarıda onun olduğunu ama daha ne yapacağını düşünemeden kocası merdivenlerden inip yanına geldi. Beklenmedik olaylar yaşanıyordu üst üste; Eustacia'nın yüzü kıpkırmızı kesildi, üzerine son zamanlarda neredeyse hiç görülmeyen bir canlılık geldi.

Kızın yüzünü görebilecek kadar yanına yaklaştığında "Yanakların kızarmış, sevgilim," dedi Clym. "Her zaman böyle görünsen hiç de fena olmazmış."

"Hararet bastı," dedi Eustacia. "Çıkıp biraz hava alsam iyi olacak."

"Seninle geleyim mi?"

"Gerek yok. Bahçe kapısına kadar gideceğim altı üstü."

Ayağa kalktı, fakat kız daha odadan çıkamadan evin kapısı sert bir şekilde çalınmaya başladı.

Eustacia, hiç de ondan beklenmeyecek bir acelecilikle "Ben açarım, ben açarım," dedi; güvenin içeri girdiği pencereye göz attı ama orada kimseyi göremedi.

"Gecenin bu saatinde sen dışarı çıkmasan iyi olur," dedi Clym, kızın önüne geçip kapıya doğru yürüdü. Eustacia bekledi; içindeki ateşi ve heyecanı uyuşuk tavırlarıyla gizliyordu.

Clym kapıyı açtı, Eustacia dışarıdan gelecek sese kulak kabarttı. Kapının dışından hiç ses gelmedi; Clym hemen kapıyı kapatıp içeri girdi ve "Dışarıda kimse yoktu. Ne oldu acaba?" dedi.

Bütün gece düşünüp durdu Clym, çünkü olan bitenin makul bir açıklaması yoktu; Eustacia da hiçbir şey söylemedi, zaten onun bilip de kocasının bilmediği tek şey olayın gizemini arttırmaktan

başka bir işe yaramıyordu.

Bu sırada dışarıda, Eustacia'yı en azından o akşamlık kendini ele vermekten bütünüyle kurtaran heyecanlı bir olay cereyan etmişti. Wildeve güveyle içeriye haber göndermeye uğraşırken başka biri onun arkasından bahçe kapısına gelmişti. Elinde silahı olan bu adam diğerinin pencerenin yanında ne yaptığını biraz seyretmiş, eve doğru yürümüş, kapıyı çalmış, ardından köşeyi dönüp çalılıkların üzerinden atlayarak gözden kaybolmuştu.

"Tanrı kahretsin onu!" dedi Wildeve. "Yine beni gözetliyormuş."

Kapının öyle güm güm vurulmasıyla içeriye verdiği işaret boşa düşen Wildeve pencereden uzaklaştı, bahçe kapısından dışarı çıktı, patikadan aşağı doğru hızla yürüdü; o sırada aklından kimseye görünmeden uzaklaşması gerektiği dışında hiçbir şey geçmiyordu. Patikayı takip ederek tepenin ortasına kadar geldi; düğüm düğüm birbirine geçmiş, gecenin zifiri karanlığında göz göz olmuş bodur çobanpüsküllerinin yakınından geçiyordu yolu. Oraya ulaştığında bir silah sesi patladı kulağında ve birkaç boş kovan etrafındaki yaprakların içine düştü.

O silahın ateşlenmesinin sebebinin bizzat kendisi olduğuna hiç şüphesi yoktu Wildeve'in; çobanpüsküllerine doğru telaşla seğirtti, öfke içinde bastonuyla çiçeklere, yapraklara, çalılara vurmaya başladı, fakat kimse yoktu orada. Bu saldırı bir öncekinden daha ciddiydi; Wildeve tekrar sakinleşene kadar epey zaman geçti. Ona yönelik tehdit yeni, planlı ve son derece rahatsız edici bir hâl almaya başlamıştı; artık burada cana kasıt vardı. Wildeve, Venn'in ilk denemesini, adamın sırf elinden daha fazlası gelmediği için yaptığı bir eşek şakası olarak görmüş, çok da üzerinde durmamıştı; ne var ki, rahatsızlık verenle tehlikeli olan arasındaki o sınır çizgisi artık aşılmıştı.

Venn'in bu meselede ne kadar ciddi olduğunu bilseydi daha da telaşa kapılabilirdi Wildeve. Aşıboyası satıcısı, adamı Clym'in evinin etrafında görünce neredeyse öfkeden deliye dönmüş; genç hancıyı korkutmak, inatla Eustacia'nın peşinde koşmaktan vazgeçirmek için onu vurup öldürmek dışında her şeyi yapmaya hazır hâle gelmişti. Böyle zor kullanacak olursa haklılığını yitireceği endişesini hiç mi hiç taşımıyordu. Zaten bu gibi durumlarda çok az insan o endişeyi taşır ve bazen de bu şekilde davranmaktan piş-

man olmamak gerekir. Strafford'un azledilmesinden[63] Çiftçi Lynch'in[64] Virginia'daki adi suçluları kestirmeden ortadan kaldırmasına kadar, adaletin sağlandığını öne süren ama aslında hukukun maskara edildiği pek çok örnek yaşanmıştır.

Clym'in evinin bulunduğu ıssız yerin yarım mil kadar aşağısında, Alderworth bölgesinde huzuru korumakla görevli iki taşra polisinden birinin oturduğu küçük bir köy vardı. Wildeve hiç vakit kaybetmeden onun yaşadığı kulübeye gitti. Kapıyı açtığında gözüne ilk çarpan şeylerden biri, polis memurunun duvardaki bir çiviye asılı duran ve sanki Wildeve'e amacına ulaşmak için kendisini kullanabileceğini söyleyerek içini rahatlatan copuydu. Ne var ki, karısına sorunca, polisin evde olmadığını öğrendi Wildeve. O da oturup bekleyeceğini söyledi.

Dakikalar birbirini kovaladı ama taşra polisi gelmedi. Oraya öfkesi burnunda gelmiş olan Wildeve sakinleşti ama bu defa da kendisinden, bulunduğu yerden, polisin karısından ve bütün bu olup bitenlerden duyduğu huzursuzluk son derece arttı. Oturduğu yerden kalktı, evden çıkıp gitti. Netice itibarıyla, Wildeve'in yanlış kişiye duyduğu sevgiyle dolu kalbi, o akşam yaşadıklarının ardından, buz kesmese de soğudu; canı, karanlık çöktükten sonra gezintiye çıkıp da Eustacia'nın kaçamak bakışını yakalarım umuduyla Alderworth'e gitmeyi istemiyordu.

Aşıboyası satıcısı, Wildeve'in akşamları avarelik etme hevesini bastırmak için çevirdiği kaba saba entrikalarda şimdiye kadar bayağı başarılı olmuştu. İşte tam da bu gece, Eustacia ile eski âşığının buluşma ihtimalinin önünü daha en baştan kesmişti. Ne var ki, yaptıklarının Wildeve'i durdurmak yerine başka bir hareket tarzına itme sonucunu doğuracağını tahmin etmemişti. Wildeve, Clym'e ailesinden kalan gineleri kumar masasına sürdüğünden, o eve misafirliğe gitse hoş karşılanmazdı ama o civardan geçerken

63. Thomas Wentworth, Strafford Kontu (1593-1641), İngiliz devlet adamı ve soylusu. Kral I. Charles döneminde Parlamento tarafından vatana ihanetle suçlanmış, usulüne uygun olmayan bir yargılama neticesinde idama mahkûm edilmiş ve Kralın zoraki onayıyla cezası infaz edilmiştir. (ç.n.)

64. Charles Lynch (1736-1796), Amerikan İç Savaşı döneminde Britanya yanlılarını usulüne uygun olmayan bir şekilde yargılayıp astıran Virginialı plantasyon sahibi ve siyasetçi. (ç.n.)

karısının akrabasına uğraması doğaldı; Eustacia'yı görmeye kararlıydı adam. Ziyaret için gece saat ondan daha münasip bir zaman seçmesi gerekiyordu. "Madem akşamları gitmek tehlikeli," diyordu Wildeve, "ben de gündüz giderim."

Bu esnada Venn bozkırdan ayrılmış ve Mrs. Yeobright'ı ziyarete gitmişti; kadın, aile yadigârı gineleri sahiplerine iade etmek için adamın ne kadar ulvi bir hamle yapmış olduğunu öğrendiğinden beri arası iyiydi ikisinin. Aşıboyası satıcısının niye bu kadar geç saatte uğradığını merak etti Mrs. Yeobright ama içeri girmesine ses çıkarmadı.

Venn kadına Clym'in rahatsızlığını, ne şartlarda yaşadığını olduğu gibi anlattı; ardından lafı Thomasin'e getirdi ve kızın mutsuz olduğunun anlaşıldığından usturuplu bir biçimde bahsetti.

"Bakın, hanımefendi, inanın bana," dedi, "ilk başta biraz sürtüşme yaşanabilir, kabul, ama onlarla aranızı evlerine rahatça girip çıkacak kadar düzeltirseniz her ikisine de en büyük iyiliği yapmış olursunuz."

"O da, oğlum da evlenirken benim sözüme karşı çıktı; bu yüzden de evlerinde ne yaşadıkları beni hiç ilgilendirmiyor. Kendileri etti, kendileri buldu." Mrs. Yeobright sert konuşmaya gayret ediyordu ama oğlunun durumunu öğrenince, belli etmemeye çalışsa da, içi acımıştı.

"Ziyaretleriniz Wildeve'i o sevdiği gizli kapaklı işlerden vazgeçirecektir; hem belki bu sayede Egdon Heath'in aşağılarında oturan birilerinin mutsuz olmasını da engellersiniz."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bu gece hiç hoşuma gitmeyen bir şey gördüm dışarıda. Keşke oğlunuzun eviyle Mr. Wildeve'in evi birbirine dört beş mil değil de yüzlerce mil mesafede olsaydı."

"Demek Wildeve en başta Thomasin'i küçük düşürdüğünde *gerçekten de* Clym'in karısıyla birlikte hareket etmişti!"

"Şimdi birlikte hareket etmediklerini umalım da."

"Muhtemelen bu umudumuz boşa düşecektir. Ah, Clym! Ah, Thomasin!"

"Henüz kimsenin bir şeyden zarar gördüğü yok. Aslına bakarsanız, Wildeve'i kendi işine bakmaya ikna ettim."

"Ne söyledin de ikna ettin adamı?"

"Yok, konuşarak değil; sessiz sistem dediğim bir plan sayesinde ikna ettim onu."

"Umarım başarılı olursun."

"Oğlunuzla barışıp onu ziyarete giderek bana yardımcı olursanız başarılı olacağım. O zaman siz de her şeyi kendi gözlerinizle göreceksiniz."

"Pekâlâ, madem işler bu noktaya geldi," dedi Mrs. Yeobright, üzülmüştü. "İtiraf ediyorum ki gitmeyi düşünmüştüm. Aramız düzelirse çok mutlu olurum. Onlar evlendi bir kere; ben daha ne kadar yaşarım, bilmiyorum, öldüğümde de gözüm arkada kalsın istemiyorum. O benim tek oğlum; oğlu varsa bunlara katlanmayı öğreniyor insan, o yüzden de niye başka oğlum yok diye üzülmüyorum. Thomasin'e gelince, ondan beklentilerim hiçbir zaman yüksek olmadı, o da beni hayal kırıklığına uğratmadı. Onu çok uzun zaman önce affetmiştim zaten, şimdi de Clym'i affediyorum. Ziyaretlerine gideceğim."

Tam da aşıboyası satıcısının Mrs. Yeobright'la Blooms-End'de, bu konuşmayı yaptığı sırada aynı konu ağır aheste bir şekilde Alderworth'te de konuşuluyordu.

Clym o gün evde hep kafası son derece doluymuş ve bu yüzden de etrafında olup bitenlerle ilgilenmesine imkân yokmuş gibi dolaşmıştı; konuşmaya başladığında zihnini hangi düşüncelerin işgal ettiği anlaşıldı. Kapının esrarengiz bir biçimde çalınmasının hemen ardından konuya girdi Clym: "Bugün dışarıdayken, Eustacia, sevgili annemle aramdaki bu korkunç ayrılığı giderecek bir şey yapmak gerektiğini düşündüm. İçime dert oluyor bu durum."

Eustacia, Wildeve'in onunla görüşmek için yapmış olduğu hamlenin verdiği heyecanı henüz üzerinden atamamış olduğundan, dalgın dalgın "Ne yapmayı öneriyorsun?" dedi.

"Benim ne önereceğimle ilgilendiğini bir görsem, anlatacağım," dedi Clym, kızmıştı.

Clym'in tepkisiyle dalgınlığından sıyrılan Eustacia "Yanlış anladın beni," diye cevap verdi. "Kafam meşgul sadece."

"Neyle meşgul?"

"Şu güveyle meşgul biraz; iskeleti mumun fitiline yapıştı, yanıp gidiyor," dedi ağır ağır. "Ama senin ne dediğinle hep ilgilendiğimi bilirsin."

"Öyle olsun, sevgilim. O hâlde gidip annemi ziyaret etsem iyi olur." Biraz sessiz kaldı, ardından şefkatle devam etti sözlerine: "Bu hiç de gurur meselesi yapacağım bir şey değil; bugüne kadar yapmamış olmamın sebebi de onu rahatsız edeceğimden korkmam. Fakat bir şey yapmam lazım. Bu durumun devam etmesine izin verdiğim için ben suçluyum."

"Sen niye kendini suçluyorsun ki?"

"Yaşlanıyor annem, yanında kimse yok, ben de onun tek oğluyum."

"E, Thomasin var ya?"

"Thomasin onun kızı değil; hem öyle olmuş olsaydı dahi bu benim için mazeret olmazdı. Fakat mesele bu değil. Karar verdim, gidip onu ziyaret edeceğim; senden tek ricam, bana yardım etmek için elinden geleni yapman; yani, geçmişi unutman ve eğer o da aramızın düzelmesini istediğini gösterirse onu evimize davet ederek ya da onun davetini kabul ederek senin de ona doğru bir adım atman. Olur mu?"

Eustacia ilk başta ağzını hiç açmadı; sanki Clym'in önerdiğini yapmaktansa başka her şeyi yapmaya razıydı. Fakat düşündükçe, bu öneriye sevindiğini gösterecek kadar olmasa da, yumuşadı kızın yüz hatları ve ardından "Sana kesinlikle engel olmam; fakat annenle aramızda geçenlerden sonra benim ona kucak açmamı bekleme." dedi.

"İkinizin arasında ne geçtiğini bana hiçbir zaman etraflıca anlatmadın."

"Ne o zaman anlatabilirdim ne de şimdi anlatabilirim. Bazen beş dakikada o kadar büyük acılar ekilir ki insanın yüreğine, o acıyı dindirmeye bir ömür yetmez; galiba bize olan da bu." Bir an sessiz kaldı Eustacia, ardından devam etti konuşmaya: "Doğduğun yere hiç dönmemiş olman senin için ne büyük mutluluk olurdu, Clym!... Kaç kişinin kaderini değiştirdi bu, biliyor musun?"

"Üç."

"Beş," diye geçirdi aklından Eustacia ama Clym'e söylemedi.

BOZKIRDAKİ YOLCU

V

Perşembe günü, yani ağustos ayının otuz biri, gün boyunca boğucu sıcaktan o şirin evlerin içinde durulamadığı; ılık bir esintinin hoş bir sürpriz yerine geçtiği; bahçelerin killi toprağında çatlakların belirdiği ve bunları gören evhamlı çocukların "deprem olmuş" dediği; binek arabalarının, yük arabalarının tekerlerinin gevşediği; insanı sokup etini şişiren böceklerin havaya, toprağa, her türlü su birikintisine musallat olduğu o günlerden biriydi.

Mrs. Yeobright'ın bahçesinde geniş yapraklı narin bitkiler sabah onda canlılığını yitirmiş, ışgınlar on birde boynunu bükmüş, o sert lahanalar bile öğle vakti geldiğinde pörsümüştü.

Mrs. Yeobright, aşıboyası satıcısına verdiği söze sadık kalarak, Clym ve Eustacia ile arasını düzeltmek için elinden ne geliyorsa yapmak üzere oğlunun evine doğru bozkırda yola koyulduğunda saat on bire geliyordu. O saatte evden çıkarsam sıcak basmadan epey yol katetmiş olurum, diye düşünmüştü ama yürümeye başlayınca umudunun karşılıksız kalacağını anladı. Güneş kızgın ışıklarıyla bütün bozkırı dağlamış, önceki birkaç günün kuru sıcağı mor kır çiçeklerini bile kahverengiyle örtmüştü. Kireç ocaklarından çıkma hararet gibi bir hava bütün vadileri kaplamış, kışın dere yataklarını örten, yazınsa patikalar oluşturan berrak kuvars kumlar kurak çöktüğünden beri kavrulup küle dönmüştü.

Hava serin olsa, ferah olsa Alderworth'e kadar yürümeyi hiç mesele etmezdi Mrs. Yeobright ama bu kavurucu sıcaklar orta ya-

şını geçmiş bir kadının yolculuk etmesini zorlaştırıyordu; üç mil yürüdükten sonra, keşke yolun en azından bir kısmını arabayla gitmek için Fairway'i tutsaydım, diye düşündü. Fakat oraya kadar gelmişti artık; oradan kendi evine geri dönmek ne kadar kolaysa Clym'in evine varmak da o kadar kolaydı. O yüzden devam etti yürümeye; sıcak hava sessizce, nabız atışına ahenkli bir şekilde etrafında dolanıyor, sonra da yere çöküp ağırlığıyla toprağı boğuyordu. Başının üzerindeki gökyüzüne baktı Mrs. Yeobright ve ilkbaharda, yaz başında safir renginde olan başucu noktasının metalik bir mora dönüşmüş olduğunu gördü.

Yürürken, bir kısmı havada uçuşan, bir kısmı toprağa ya da bitki örtüsüne konan, bir kısmı da neredeyse kurumuş su birikintilerinin ılık ve durgun sularında gezinen böceklerin şu üç günlük ömürlerinde cümbüşe tutuştuğu apayrı dünyalara denk geldi ara sıra. Suyu daha sığ gölcüklerin hepsi, kurtçuğa benzeyen ama cinsi henüz kestirilemeyen sayısız mahlukatın yekvücut hâlde görüldüğü, keyifle oynayıp yuvarlandığı, üstünde dumanlar tüten çamur birikintilerine dönüşmüştü. Derin düşüncelere dalmaya meyilli bir kadın olduğundan kimi zaman şemsiyesi başının üstünde yere oturur, bu mahlukatın mutluluğunu seyrederdi; çünkü ziyaretinin iyi sonuç vereceğine dair beslediği umut içini rahatlatır ve önemli düşüncelerle meşgul zihninin gözüne çarpan son derece önemsiz konulara eğilmesine imkân tanırdı.

Mrs. Yeobright oğlunun evine daha önce hiç gitmemişti, evin tam yerini bilmiyordu. Yokuş yukarı gidiyordu patikalar; önce birinden çıktı, sonra öbüründen; ama hiçbiri onu oğlunun evine götürmedi. Aynı yoldan geri döndü, tekrar açık araziye çıktı ve biraz uzakta bir işçi gördü. Onun yanına gitti ve yolu sordu.

İşçi ona hangi istikamete gideceğini gösterdi, "Şuradaki karaçalı biçicisini görüyor musunuz, hanımefendi? Hani şu patikadan yukarı doğru çıkanı?" diye ekledi.

Mrs. Yeobright gözlerini kıstı ve en sonunda adamı seçmeyi gerçekten başardı.

"İşte, onu takip ederseniz yanılmazsınız. O da aynı yere gidiyor, hanımefendi."

İşçinin işaret ettiği adamı takip etti Mrs. Yeobright. Kızıla kaçan bir kahverengiye boyanmış gibi duruyordu adam; yediği

yaprağın üzerindeki yeşil tırtılı seçmek ne kadar zorsa onu da yürüdüğü araziden ayırt etmek o kadar zordu. Yürürken Mrs. Yeobright'tan daha hızlı ilerliyordu; fakat ne zaman böğürtlen çalılarına denk gelse durup biraz vakit geçirdiğinden kadının onu sabit bir mesafeden takip etmesi mümkün oluyordu. Kadın onun durduğu yere vardığında, adamın böğürtlen çalılarının yanında durduğunda yarım düzine yumuşak böğürtlen dalını biçmiş, yolun kenarına sermiş olduğunu fark ediyordu. Belli ki bunlar, adamın geri döndüğünde toplayacağı ve karaçalı demetlerini bağlamakta kullanacağı dallardı.

Kendisine böyle bir meşgale bulmuş bu sessiz varlık şu hayatta bir böcekten daha önemli bir yer kaplıyor gibi durmuyordu. Bozkırdan beslenen basit bir parazit gibiydi; gündelik işi, güvenin elbiseyi yemesi gibi toprağın yüzeyini aşındırmaktı; aklı fikri o topraktan ne çıktığındaydı ve eğreltiotu, karaçalı, funda, liken ve yosun dışında dünyada ne olup bittiğiyle hiç ilgilenmiyordu.

Karaçalı biçicisi yolculuğuna kendisini o kadar kaptırmıştı ki dönüp de ardına hiç bakmadı; Mrs. Yeobright'ın gözünde, uzaktan gördüğü o deri tulum ve tozluk giymiş adam, ona yol göstermeye yarayan hareketli bir tabeladan fazlası değildi. Adamın nasıl yürüdüğünü gözlerken aniden birine benzetti onu kadın. Daha önce bir yerlerde görmüştü bu yürüyüşü: Kralın gözcüleri ovanın bir ucunda duran Ahimaaz'ı nasıl yürüyüşünden tanımışsa kadın da bu adamı yürüyüşünden çıkarmıştı.[65] "Kocam da tıpatıp böyle yürürdü eskiden," dedi; o karaçalı biçicisinin kendi oğlu olduğu düşüncesi o anda kafasına dank etti.

Bu tuhaf gerçeğe alışması çok zordu kadının. Clym'in karaçalı biçmeye başladığını duymuştu ama o zannetmişti ki oğlu arada sırada, boş vakitlerinde keyifli bir şey yapmış olmak için o işle meşgul oluyordu. Oysa şimdi o tam bir karaçalı biçicisi olarak karşısındaydı; o işi yapmanın şartı olan kıyafeti giymişti ve hareketlerine bakılırsa, o işi yaparken düşünülecek şeyleri düşünüyordu. Onu ve Eustacia'yı bu hayattan kurtarmak için hemen telaşla bir düzine plan yapan Mrs. Yeobright, kalbi yerinden çıkacak bir

65. Eski Ahit, 2. Samuel, 18: 27-28, Kral Davut'a oğlu Avşalom'un öldüğünü haber vermeye gelen Ahimaas'ı nöbetçiler yürüyüşünden tanır. (ç.n.)

hâlde, yolu takip etti ve oğlunun kendi evinin kapısından içeri girdiğini gördü.

Clym'in evinin bir yanı küçük bir tepeye bakıyordu; tepede kümelenmiş köknar ağaçları öyle yükseklere uzanıyordu ki, uzaktan bakıldığında, yaprakları gökyüzünden tepeye damlamaya hazır siyah bir leke gibi duruyordu. Bu tepeye vardığında canı sıkkın, tedirgin, bıkkın, yorgun bir hâldeydi Mrs. Yeobright, kendini iyi hissetmiyordu. Tepeye tırmandı, kendine gelmek ve Eustacia'yla arasını en iyi nasıl düzelteceğinin planını yapmak için ağaçların gölgesine oturdu; kızın o uyuşuk görüntüsünün altında Mrs. Yeobright'ınkinden daha güçlü ve daha canlı tutkular pusuya yatmıştı, onu sinirlendirmemek gerekiyordu.

Mrs. Yeobright'ın gölgesinde oturduğu ağaçlar bilhassa hırpalanmış, acı çekmiş, yaban kalmıştı; kendi yaşadığı fırtınaların kolunu kanadını nasıl kırdığını, ne dermansız hâllere düştüğünü birkaç dakikalığına da olsa unuttu kadın ve o ağaçların çektiklerini düşündü. Ne zaman fırtına kopsa onun insafına kalan dokuz ağacın bütün dalları kırılmış, kopmuş, parçalanmıştı. Bazıları üzerlerine şimşek düşmüş gibi patlamış, yarılmış, yan taraflarında ateşte yanmış gibi siyah lekeler oluşmuştu; dipleriyse geçmiş yılların fırtınalarında savrulan koni yığınları ve ölü köknar yapraklarıyla doluydu. Buraya Şeytan Körüğü denirdi; mart ya da kasım ayında bir gece buraya gelmek, o ismin hangi mecburi sebeplerle verildiğini anlamaya yeterdi. Öğleden sonra havanın sıcak olduğu, rüzgârın hiç esmediği o günde ağaçların hiç ara vermeden inlediğini duymak ve buna hava koşullarının sebep olduğuna inanmak çok güçtü.

Dermanı kesildiğinden cesareti de kalmamış olan Mrs. Yeobright, tepeden aşağı inip evin kapısını çalma kararlılığını kendinde bulana kadar yirmi küsur dakika orada oturdu. Bu iki kadından daha yaşlı olanının, yani Mrs. Yeobright'ın, aralarını düzeltmek için ilk adımı atıyor olması biraz onur kırıcı görünebilirdi; ne var ki, yalnızca anne olmayanlar öyle düşünürdü. Gelgelelim, Mrs. Yeobright bunu da gayet iyi tartmıştı kafasında ve tek düşüncesi, bu ziyareti kendisini küçük düşürmeyi göze aldığı için değil, bilgeliğiyle onlara ışık tutmak için yaptığını Eustacia'ya en iyi nasıl gösterebileceğiydi.

Bulunduğu yer yüksekte olduğundan aşağıdaki evin çatısını, bahçesini ve o küçük haneyi çevreleyen bütün çitleri görebiliyordu bu dermanı kesilmiş kadın. Tam o sırada, ayağa kalkarken, ikinci bir adamın bahçe kapısına yaklaştığını gördü. Tuhaf bir hâli vardı adamın, tereddütlüydü; iş için ya da davet üzerine gelmiş birine benzemiyordu. Meraklı gözlerle evi süzdü adam, ardından evin arkasına yürüdü ve çitlerin nerede bittiğini anlamaya çalıştı; Shakespeare'in doğduğu yeri, İskoçya Kraliçesi I. Mary'nin tutulduğu hapishaneyi ya da Waterloo Savaşı'nda Wellington Dükü'nün ileri karargâh olarak kullandığı Hougomont Şatosu'nu geziyordu sanki. Tekrar ön tarafa dolaştıktan ve bahçe kapısına geldikten sonra kapıyı açıp içeri girdi. Mrs. Yeobright şaşırdı bu duruma, çünkü evde yalnızca oğlunu ve karısını görmeyi bekliyordu; fakat biraz düşününce, tanıdığı birinin varlığının eve ilk girdiğinde yaşanacak tedirginliği azaltacağını anladı, çünkü kadın onların yanında kendini yeterince rahat hissedene kadar yalnızca havadan sudan meseleler konuşulabilecekti. Tepeden inip bahçe kapısına kadar yürüdü, sıcaktan yanan bahçeye baktı.

Bahçe kapısından eve uzanan çakıl yolda uyuyordu kedi; demek o sıcakta yataklar, kilimler, halılar durulacak gibi değildi. Gülhatmi yaprakları yarıya kadar kapatılmış şemsiyeler gibi sarkıyor, çiçeğin özsuyu neredeyse gövdesinde kaynıyor, bitkilerin pürüzsüz yaprakları metalik aynalar gibi parlıyordu. Bahçe kapısının hemen öbür tarafında küçük bir elma ağacı vardı; toprağın yumuşaklığı nedeniyle bu bahçede sadece meyvesi erken olgunlaşan bu elma cinsi yetişebiliyordu; ağacın altına dökülmüş elmaların arasında elmanın suyundan sarhoş olmuş yaban arıları geziniyor, bir kısmı da mayhoşluğundan serseme dönene kadar yiyip delik deşik ettikleri meyvelerdeki küçük oyuklarda sürünüyordu. Kapının hemen yanında, Clym'in karaçalı biçmekte kullandığı orak ve demetleri bağlamak için topladığını gördüğü böğürtlen dallarının son birkaç tanesi duruyordu; belli ki eve girerken öylesine fırlatılmışlardı oraya.

BEKLENMEDİK BİR KARŞILAŞMANIN YOLCUYA ETTİKLERİ

VI

WILDEVE, daha önce belirtildiği üzere, bir cesaret gösterip Eustacia'yı, akraba olmanın verdiği rahatlığı da kullanarak, gündüz gözüyle ziyaret etmeye kararlıydı, çünkü geceleri onun evine yaptığı yürüyüşü aşıboyası satıcısı fark etmiş ve oyununu bozmuştu. Eustacia'nın ay ışığında yaptıkları dansta Wildeve'i büyülemiş olması, püriten bir ahlakı olmayan bu adamın kadından tamamen uzaklaşmasını imkânsız kıldı. Wildeve, hiçbir şey olmamış gibi Eustacia ve kocasıyla karşılaşacağını, biraz sohbet edeceğini, sonra da oradan ayrılacağını düşünüyordu sadece. Oraya gidince bakışlarıyla, sözleriyle, tavırlarıyla yakışık almayacak hiçbir şey yapmayacaktı; ne var ki, o tek önemli şeyi yapacak, yani Eustacia'yı görecek olması onu tatmin edecekti. Clym'in evde olmamasını bile arzu etmiyordu; çünkü Eustacia'nın, ona karşı ne hissederse hissetsin, bir eş olarak saygınlığına halel getirebilecek bir durumda kalacak olursa içerlemesi gayet mümkündü. Kadınlar çoğu zaman içerlerlerdi böyle şeylere.

Bunları düşünerek gitti Wildeve; işe bakın ki onun Alderworth'e varışı, Mrs. Yeobright'ın evin yanındaki tepede verdiği molayla çakıştı. Kadının fark etmiş olduğu üzere evin etrafını kolaçan ettikten sonra bahçeden girdi ve sokak kapısını çaldı. Aradan birkaç dakika geçti, ardından kilitteki anahtar çevrildi, kapı açıldı ve adamı bizzat Eustacia karşıladı.

Eustacia'nın o anki duruşuna bakan hiç kimse, kadının ruhuna nüfuz edip de içinde durgun akan o nehrin gerçek derinliğini ölçme imkânı olmadıysa, bu adamla bir hafta öncesinde tutkulu bir şekilde dans eden kişi olduğunu hayal edemezdi.

"Eve sağ salim varmışsındır o gece umarım," dedi Wildeve.

"Evet, döndüm," diye cevap verdi Eustacia, kayıtsızca.

"Ertesi gün yorgun düşmedin mi? Yorgun düşmüşsündür diye endişelenmiştim."

"Biraz yorgundum. Alçak sesle konuşmana gerek yok, kimse kulak misafiri olmaz konuştuklarımıza. Bir işi halletsin diye köye gönderdim uşağımı."

"Clym evde değil mi?"

"Hayır, evde."

"Öyle mi! Evde tek başına olduğun ve serserilerden korktuğun için kapıyı kilitledin diye düşünmüştüm."

"Hayır; işte, burada kocam."

Bu konuşmayı antrede yapmışlardı. Sokak kapısını kapatan ve anahtarı sokup yine kilitleyen Eustacia, bitişikteki odanın kapısını açtı ve adama içeri girmesini söyledi. Wildeve, içinde kimse yokmuş gibi görünen odaya girdi; fakat birkaç adım atar atmaz irkildi. Clym şöminenin önündeki kilime yatmış, uyuyordu. Yanı başında tozlukları, kalın çizmeleri, deri eldivenleri ve çalışırken giydiği uzun kollu yeleği duruyordu.

Wildeve'in peşinden içeri giren Eustacia "Gir, gir; onu rahatsız etmezsin," dedi. "Eve gelen biri onu burada yatarken görmesin diye kilitledim kapıyı, hani ben bahçede ya da üst katta olursam."

Alçak sesle "Niye burada uyuyor?" dedi Wildeve.

"Çok yorgun. Bu sabah dört buçukta evden çıktı, o saatten beri çalışıyor. Karaçalı biçiyor çünkü zayıf gözlerini zorlamadan yapabileceği tek iş bu." Uyuyan adamın hâliyle yeni yazlık takım elbisesi ve ince şapkası içinde çok şık duran Wildeve'in o anki görünüşü arasındaki tezadı Eustacia görüyor ve acı çekiyordu. Sözlerine devam etti kadın: "Ah! Onunla ilk tanıştığımda, halbuki çok da geçmedi üzerinden, ne kadar farklı görünüyordu, bir bilsen! Elleri benimkiler kadar beyaz ve yumuşaktı; oysa şimdi bak, ne kadar da kaba ve kahverengiler! Cildi doğuştan açık renk onun; şimdi deri kıyafetleriyle aynı renkte, kızıl kahve görünmesinin se-

bebi güneşte yanmış olması."

Wildeve fısıldayarak "İyi de bu hâliyle niye dışarı çıkıyor?" dedi.

"Boş durmaktan nefret ediyor da ondan; hoş, kazandığı para da bizi zengin etmiyor. Ne var ki, Clym'e göre, insan hazırdan yiyorsa gündelik masraflarını kısmalı, nereden tasarruf edebilirse oradan etmeliymiş."

"Talihin yaver gitmemiş, Eustacia Yeobright."

"Ben de talihime şükretmiyorum zaten."

"O da şükretmiyor ama şükretmesini gerektiren büyük bir armağan bahşetmiş ona talihi."

"Neymiş o?"

Wildeve gözlerine baktı kadının.

O gün ilk defa yanakları kızardı Eustacia'nın. "Benim ne kadar armağan olduğum şüpheli," dedi usulca. "Hâlinden memnun olmaktan bahsettiğini zannetmiştim —Clym'de var bu, bende yok."

"Böyle bir durumda hâlinden memnun olmasını anlayabiliyorum —fakat çıkıp çalı biçmenin Clym'e neden cazip geldiği kafamda bir soru işareti."

"Çünkü onu tanımıyorsun. Fikirlere tutkun bir adam o; ne iş yaptığını, nasıl göründüğünü umursamıyor. Çoğu zaman Havari Pavlus'u hatırlatıyor bana."[66]

"O kadar sağlam bir karakterinin olduğunu duyduğuma sevindim."

"Öyle; fakat işin en kötüsü şu ki, Pavlus her ne kadar İncil'de kusursuz bir erkek olarak tarif edilmiş olsa da gerçek hayatta pek bir işe yaramazdı."

İkisinin de sesi farkında olmadan alçaldı, oysa konuşmaya ilk başladıklarında Clym'i uyandırmamaya bilhassa özen göstermiş değillerdi. "Yani, eğer bunu söylemekle evliliğini bir talihsizlik olarak gördüğünü kastediyorsan, bundan kimi suçlu tutacağını da biliyorsundur," dedi Wildeve.

Bu sözlere biraz alındığından adama sert çıktı Eustacia: "Bu evliliğin talihsizlikle hiç alakası yok. Benim mahvımın sebebi,

66. Havari Pavlus (M.S. 5-MS 64/67), Hz. İsa'nın vaazlarını ve öğretilerini yayan ilk din adamı, misyoner, elçi ve havari. (ç.n.)

evlendikten sonra başımıza gelen o kaza sadece. Beklediğimi bulamadığım kesin bu dünyada, fakat zamanın ne getireceğini nereden bilebilirdim ki?"

"Bazen düşünüyorum da Eustacia, sen bunu hak ettin. Senin yerin benim yanımdı, biliyorsun bunu; seni kaybedeceğim hiç aklıma gelmezdi."

"Hayır, benim hatam değildi! İki kadın olamazdı yanında; hem hatırlarsan, daha ben ne olduğunu anlamadan, sen bana sırt çevirip başka bir kadına gittin. Bu ciddiyetsizliğin çok acı verdi bana. Sen benim duygularımla oynamasaydın benim aklımdan geçmezdi böyle yapmak."

"Bir anlamı yoktu ki benim için," dedi Wildeve. "Kısa bir ara vereyim istemiştim altı üstü. Gerçek aşkı yaşarken gidip başkasıyla biraz gönül eğlendirmenin cazibesine kapılır erkekler, sonra da aşklarına kaldıkları yerden devam ederler. Senin bana karşı isyankâr davranışlar sergilediğini görünce şeytan aklımı çeldi ve biraz ölçüsüz davrandım; sen ısrarla beni hayal kırıklığına uğratmaya devam edince de ölçüyü biraz daha kaçırdım ve onunla evlendim." Döndü, her şeyden habersiz uyuyan Clym'e tekrar baktı ve "Maalesef sen elindekinin kıymetini bilmiyorsun, Clym... En azından bir konuda benden daha mutlu olmasını beklerim onun. Burnu sürtülmenin ne demek olduğunu, başına büyük bir felâket gelmesinin ne demek olduğunu biliyor olabilir fakat sevdiği kadını kaybetmenin ne demek olduğunu muhtemelen bilmiyor."

"Kalbini kazandığı kadına nankörlük ediyor değil o," diye fısıldadı Eustacia, "bu yüzden iyi bir adam. Pek çok kadın kabul ederdi böyle bir kocayı. Öte yandan, dünyanın nabzının attığı şehirlerdeki müziği, şiiri, tutkuyu, savaşı, canlılığı, yani adına hayat denilen şeyi yaşamayı arzu etmekle mantıksız ve ölçüsüz bir talepte mi bulunmuş oluyorum? Böyle bir hayattı gençken hayallerimi şekillendiren, elde edemedim. Ne var ki, o hayata kavuşmanın yolunu Clym'de gördüm."

"Onunla sırf bu yüzden mi evlendin?"

"İşte burada yanılıyorsun. Onunla evlendim çünkü onu sevdim, fakat onda bu hayata dair bir umut ışığı görmemin bu sevgide etkisi olmadı diyemem."

"Yine eski hüzünlü hâline büründün."

"Bu talihsizlik başıma geldi diye hayata küsecek değilim," diyerek tersledi adamı Eustacia. "O şenliğe gidip dans ederek yeni bir hayata başladım, o hayatı sürdürmeye de kararlıyım. Clym şarkısını söyleyip mutlu olabiliyor, ben niye olamayacakmışım?"

Wildeve düşünceli gözlerle Eustacia'ya baktı. "Şarkı söyleyeceğim demek söylemekten daha kolaydır; gerçi elimden gelse seni bunu yapmaya teşvik ederdim. Gelgelelim, hayatın benim için hiçbir anlamı kalmadı, çünkü hayatımı anlamlı kılacak o tek şeyi elde etmem artık mümkün değil; bu yüzden seni cesaretlendiremeyeceğim için beni affetmeni diliyorum."

Başını kaldırdı, kalın kirpikleriyle gölgelenen gözlerini adama çevirdi, "Damon, neyin var senin, niye böyle konuşuyorsun?" diye sordu Eustacia.

"Asla açık açık anlatmayacağım bir şey bu; bilmecelerle anlatmaya kalksam da muhtemelen sen zahmet edip anlamaya çalışmayacaksın."

Eustacia kısa bir an sessiz kaldı, ardından "Bugün pek bir tuhaf aramız. Yapmacık bir nezaketle anlatmaya çalışıyorsun derdini. Söylemeye çalıştığınsa, Damon, beni hâlâ sevdiğin. Ne diyeyim, bunu duyduğuma üzüldüm; çünkü seni kapıdan kovacak kadar, aslında öyle yapmam gerekirdi, evliliğim mutlu etmiş değil beni. Neyse, bu konuyu gereğinden fazla konuştuk. Kocam uyanana kadar beklemeye niyetli misin?"

"Onunla konuşurum diye düşünüyordum fakat gerek yok; Eustacia, seni unutmamamdan incindiysen bunu söylemekte haklısın ama kapı dışarı etmekten bahsetme lütfen."

Eustacia cevap vermedi; ikisi birden dönüp Clym'e baktılar, derin düşüncelere daldılar. İnsanın sinirini bozmayan, yüreğine korku salmayan şartlarda verilmiş bedensel emeğin sonucuydu adamın şimdi çektiği derin uyku.

"Tanrım, nasıl da kıskanıyorum onun öyle tatlı uyumasını!" dedi Wildeve. "En son o şekilde uyuduğumda –bundan yıllar, yıllar önce– küçücük bir çocuktum."

Onlar Clym'i seyretmeye dalmışken bahçe kapısının açıldığı duyuldu, ardından kapı çalındı. Eustacia pencerelerden birine gitti, dışarı baktı.

Yüzündeki ifade değişti kızın. Önce kıpkırmızı kesildi yüzü;

ardından, kanının çekilmesiyle, neredeyse dudakları bile biraz morardı.

Wildeve ayağa kalktı, "Gideyim mi ben?" dedi.

"Ne desem bilemedim."

"Kimmiş gelen?"

"Mrs. Yeobright. Ah, o kadın o gün bana neler söyledi! Bu ziyaretinin sebebini anlayamadım, ne yapmaya çalışıyor? Geçmişteki ilişkimizden de şüpheleniyor ayrıca."

"Kaderim senin ellerinde. Eğer onun beni burada görmemesinin daha iyi olacağını düşünüyorsan yan odaya geçeyim."

"Evet, yan odaya geç, hadi!"

Wildeve hemen çıktı ama yan odaya geçeli birkaç saniye bile olmamıştı ki Eustacia peşinden geldi.

"Hayır, böyle saçmalık olmaz," dedi. "Eğer içeri girerse seni görmeli; ters giden bir şeyler olduğundan şüphelenirse de kendi bileceği iş! İyi de o kadın beni sevmezken, beni değil oğlunu görmeye gelmişken ona kapıyı nasıl açabilirim? Açmayacağım kapıyı!"

Mrs. Yeobright yeniden ve daha şiddetli çaldı kapıyı.

"Kapıyı çalışıyla, büyük ihtimalle, Clym'i uyandıracak," diyerek devam etti sözlerine Eustacia, "o zaman da bizzat oğlu buyur edecek onu içeri. Bak, duyuyor musun?"

Clym'in diğer odada, sanki kapının çalınmasıyla uykusu bölünmüş gibi kıpırdandığını duyabiliyorlardı; ardından "Anne," diye mırıldandı adam.

Rahat bir nefes alan Eustacia "Evet, uyanmış, kapıya gidecek," dedi. "Bu taraftan gidelim. O kadın beni kötü biri biliyor; sen de kimseye görünmemelisin. İşte bak, gizli saklı işler yapmaya mecbur kaldım; kötü biri olduğum için değil, diğerleri öyle olduğumu söylemekten keyif aldığı için."

Bunları söylerken Wildeve'i evin arka kapısına götürmüştü Eustacia; kapı açıktı ve bahçenin aşağısına doğru uzanan bir patika uzanıyordu önünde. Wildeve dışarı adımını atarken "Bak, Damon, tek bir şey söyleyeceğim," dedi Eustacia. "Bu senin buraya yaptığın ilk ziyaret; lütfen sonuncusu olsun. Zamanında çılgın bir aşk yaşadık ama artık olmaz. Elveda."

"Elveda," diye cevap verdi Wildeve. "Buraya gelirken aklımda ne vardıysa oldu, memnunum hâlimden."

"Aklındaki neydi?"

"Seni bir kez olsun görmek. Yemin olsun ki daha fazlası geçmiyordu aklımdan."

Wildeve konuştuğu o güzel kıza eliyle öpücük yolladı ve bahçeye geçti; patikadan ilerlerken, basamaklardan çıkıp çiti aşarken, öbür taraftaki eğreltiotlarının arasında yürürken, o gür otlar beline sürtünürken ve nihayetinde otların arasında kaybolurken Wildeve'in arkasından baktı Eustacia. Adam iyice gözden kaybolunca yavaşça arkasını döndü ve dikkatini evin içine yöneltti.

Ne var ki, Clym ve annesi ilk defa görüşeceklerdi; o anda Eustacia'yı yanlarında istemeyebilir, onu fazlalık görebilirlerdi. Bu da pekâlâ mümkündü. Her halükârda, Eustacia'nın Mrs. Yeobright'ı görmek için hiç acelesi yoktu. Clym gelip onu arayana kadar beklemenin uygun olacağına karar verdi ve parmaklarının ucuna basarak tekrar bahçeye çıktı. Burada birkaç dakika kendi başına oyalandı; baktı ki kimse gelip onu sormuyor, o da evin içinden geçip ön tarafa gitti, bir ses duyar mıyım diye salon kapısına gitti. Fakat hiç ses gelmeyince kapıyı açıp içeri girdi. Clym'i tam da Wildeve'le birlikte bıraktıkları hâlde görünce hayret etti; kocasının uykusu bölünmemişti demek ki. Kapının çalınmasından rahatsız olmuş, hayal görmüş, uykusunda konuşmuş ama uykusundan uyanmamıştı. Eustacia telaşla sokak kapısına gitti ve her ne kadar onun hakkında o kadar acı sözler sarf etmiş bir kadına kapıyı açmaya eli varmasa da anahtarı çevirdi ve kafasını uzatıp dışarı baktı. Kimse yoktu görünürde. Clym'in orağı ve karaçalı demetlerini bağlamak için eve getirmiş olduğu bir avuç böğürtlen dalı orada, kapının yanındaki çamurlukta duruyordu; bahçe kapısına çıkan çakıl yol boştu ve kapı da hafif aralıktı; daha ötesi, güneşin altında sessiz ve gergin bir hâlde uzanan, mor fundalıkların kapladığı büyük vadiydi. Mrs. Yeobright gitmişti.

Clym'in annesi o sırada tepelerden birinin yamacında kaldığı için Eustacia'nın göremediği bir patikada ilerliyordu. Bahçe kapısından oraya kadar aceleci ve kararlı adımlarla yürümüş, daha önce içeri girmek için ne kadar acele ettiyse o zaman da oradan uzaklaşmak için aynı aceleyle hareket etmişti. Başını hiç kaldırmadan, yere bakarak ilerliyordu. İki görüntü kazınmıştı zihnine: Clym'in kapının yanına bıraktığı orağı ve böğürtlen dalları, bir

de pencereden dışarı bakan bir kadının yüzü. Kendi kendine mırıldanırken öfkeden titreyen dudaklarını ısıracak gibi oluyordu. "Bu kadarı çok fazla; Clym bunu nasıl yapabilir! Evde olmasına rağmen o kadının kapıyı yüzüme kapatmasına müsaade ediyor!"

Evdekiler onu görmesin diye telaşlanmış, o telaşla kendi evine giden en kestirme yola değil de başka bir yola sapmıştı; kestirme yola tekrar çıkmak için etrafına bakınırken de kuytu bir yerde yabanmersini toplayan küçük bir çocuğa rastladı. O 5 Kasım gecesi Eustacia'nın şenlik ateşini canlı tutmakla görevlendirilmiş Johnny Nunsuch'tı bu küçük çocuk; küçük gök cisimleri nasıl büyük gök cisimlerinin çekim alanına girmeye meyilliyse o da Mrs. Yeobright'ı görür görmez etrafında dolanmaya başladı ve ne yaptığının belli ki farkında olmadan kadının yanına gitti.

Mrs. Yeobright çocukla konuştu ama sanki kendinden geçmiş, derin bir uykuya dalmış gibi geliyordu sesi. "Eve çok uzağız, evladım, akşam olmadan varamayız."

"Ben varırım," dedi Mrs. Yeobright'ın küçük yol arkadaşı. "Yemekten önce misketlerimle oynayacağım; biz yemeği saat altıda yeriz çünkü babam gelmiş olur. Sizin babanız da altıda mı gelir eve?"

"Yok, asla gelmez o; oğlum da gelmez, kimse gelmez."

"Niye bu kadar keyifsizsiniz? Hortlak mı gördünüz?"

"Daha da beterini gördüm: Pencereden bana bakan bir kadının yüzünü."

"Kötü müdür öyle bir şey görmek?"

"Evet. Yorgun bir seyyaha pencerenin ardından bakan ve onu içeri buyur etmeyen bir kadını görmek her zaman kötüdür."

"Bir keresinde Throope'taki Büyük Göl'e gitmiştim kertenkele tutmaya, suya bakınca kendimin de bana baktığını gördüm, korkudan öyle bir geriye atmışım ki kendimi—"

"Ben kalkıp oraya kadar gittim, ne olurdu onlar da aramızın düzelmesini istediklerini belli etseydi! Her şey ne güzel hallolurdu. Ama mümkün değil artık. Beni dışarıda bıraktılar! Oğlumu bana karşı doldurmuştur o kız kesin. Kendisi güzel insanlar böyle kalpsiz olabiliyor muymuş? Oluyormuş demek ki. Ben böyle cayır cayır bir havada komşunun kedisine yapmazdım be bunu!"

"Ne dediniz?"

"Bir daha asla, asla! Çağırsalar dahi gitmem!"

"Bir kadının böyle konuşması çok tuhaf."

Çocuğun saf saf konuşmasına cevaben "Ah, hayır, hiç de değil," dedi Mrs. Yeobright. "Büyüyüp de çocuk sahibi olan pek çok insan benim gibi konuşur. Sen büyüdüğünde annen de benim gibi konuşacak."

"Umarım öyle olmaz, çünkü saçma saçma konuşmak çok kötüdür."

"Evet, evladım; saçmaladım galiba. Sen daha hâlsiz düşmedin mi bu sıcaktan?"

"Evet. Fakat sizin kadar değil."

"Nereden biliyorsun?"

"Yüzünüz beyaz ve ıslak, başınız da sanki öne eğilmiş."

"Ah, esas kalbim yoruldu benim."

"Niye her adım attığınızda böyle yürüyorsunuz?" Çocuk bunları söylerken sakat biri gibi kasılmaya, sendelemeye başladı.

"Çünkü taşıyabileceğimden ağır bir yük var omuzlarımda."

Küçük çocuk hiç ses etmeden kadının söylediklerini düşündü; ikisi birlikte sendeleye sendeleye yürümeye devam ettiler. Aradan on beş dakikadan uzun bir zaman geçti; hâlsizliği gözle görülür ölçüde artmış olan Mrs. Yeobright çocuğa dönüp "Şurada oturayım, dinlenmem lazım," dedi.

Kadın yerine yerleşince çocuk uzun uzun onun yüzüne baktı ve şöyle dedi: "Nefes alıp verişiniz ne kadar komik; hani kuzuyu kovalarsınız da yorgunluktan neredeyse ölecek gibi olur, işte öyle. Hep böyle mi nefes alıp verirsiniz siz?"

"Her zaman değil." Kadının sesi o kadar kısık çıkıyordu ki fısıltıya dönmesine ramak kalmıştı.

"Oturduğunuz yerde uyuyacaksınız, herhalde, öyle değil mi? Gözlerinizi çoktan kapatmışsınız."

"Hayır. O kadar çok uyumayacağım; başka bir gün gelecek ve umarım o gün çok ama çok uzun bir uyku çekeceğim. Bana bak, Rimsmoor Göleti kurudu mu bu yaz, biliyor musun?"

"Rimsmoor Göleti kurudu ama Oker Göleti kurumadı, çünkü orası derin, asla suyu bitmez; işte, hemen şuracıkta."

"Suyu temiz mi?"

"Evet, temiz sayılır; yaban midillilerinin su içtiği bir yeri var,

orası dışında temizdir."

"O hâlde, al şunu, mümkün olduğunca hızlı git, bulabildiğin en temiz suyla doldur. Bayılmak üzereyim."

Söğüt ağacından yapılma küçük bir el çantası taşıyordu yanında, içinden eski moda, kulpsuz bir porselen çay fincanı çıkardı; çantada aynı fincandan beş tane daha vardı; Mrs. Yeobright bu seti çocukluğundan beri muhafaza etmiş, bugün de Clym ve Eustacia'ya küçük bir hediye olsun diye beraberinde getirmişti.

Çocuk hemen kadının ona verdiği işe koyuldu ve çok geçmeden elinde suyla dolu fincanla, artık su diye ne bulduysa, geri geldi. Mrs. Yeobright suyu içmeye çalıştı ama su o kadar sıcaktı ki midesi bulandı, kadın da suyu yere döktü. Gözleri kapalı, oturmaya devam etti bu su içme denemesinin ardından.

Çocuk kadının yanında bekledi, kendi kendine oyunlar oynadı, etrafta bol miktarda görülen küçük kahverengi kelebeklerden birkaç tanesini yakaladı ve beklemeye devam ederken "Burada oyalanacağıma yola koyulsam daha iyi. Siz daha oturacak mısınız?" dedi.

"Bilmiyorum."

"Ben artık gitsem diyorum," diye yeniden lafa girdi çocuk, belli ki kadının ona keyifsiz bir iş daha yaptırmasından korkuyordu. "Bana ihtiyacınız var mı artık?"

Mrs. Yeobright cevap vermedi.

"Anneme ne söyleyeceğim?" dedi çocuk.

"Oğlunun bir kenara fırlatıp attığı, kalbi kırık bir kadın gördüğünü söylersin."

Yanından iyice uzaklaşmadan önce hüzünlü gözlerle kaçamak bir bakış attı kadının yüzüne çocuk; sanki onu bu hâlde bırakıp gitmesinin doğruluğundan şüpheliydi. Ardından gözlerini kadının yüzüne dikti; meraklı ama ne aradığını bilmeyen bakışlardı bunlar; sanki çocuk, yabancı bir dilde yazılmış ve üzerindeki harflerin ne olduğunun anlaşılması mümkün olmayan eski bir el yazmasını inceler gibi bakıyordu. Kadının anlayış beklediğini sezemeyecek kadar küçük değildi çocuğun yaşı; yetişkinlerin ıstırabına tanık olan çocuk, kendi başına asla böyle bir şey gelmeyeceğini düşündüğünden hissettiği korkuyu yaşamayacak kadar büyük de değildi. Kadının birinin başına dert mi açtığına yoksa biri yü-

zünden mi bu derde düştüğüne karar verecek durumda olmadığı için kadının rahatsızlığına acıyarak mı korkarak mı yaklaşsın, onu da bilemiyordu. Bakışlarını yere çevirdi ve bir kelime daha etmeden yoluna devam etti. Yarım mil gitmeden kadın hakkındaki her şeyi unutmuştu; tek aklında kalan, onun dinlenmek için bir yere oturmuş bir kadın olduğuydu.

Mrs. Yeobright'ın hem fiziki hem duygusal olarak harcadığı büyük çaba onu neredeyse takatsiz bırakmıştı; fakat kadın kendini zorlaya zorlaya, azar azar yürüyüp, uzun uzun dinlenerek yoluna devam etti. Güneş artık güneybatıya geçmiş, tam karşıdan yüzüne vuruyor, sanki kızgın alevleriyle onu ziyan etmek için fırsat kolluyordu. Çocuk gittikten sonra gözünün alabildiği hiçbir yerde bir hayat emaresi kalmadı kadının; gerçi her karaçalı öbeğinden arada sırada erkek çekirgelerin boğuk sesi duyuluyor, hayvanlar âleminin daha büyük türlerinin takati kesilse de gözle görülmeyen bir böcekler âleminin hayatı dolu dolu yaşamakla meşgul olduğunu anlatmaya bu sesler yetiyordu.

Aradan iki saat geçtiğinde Alderworth'ten kendi evine kadar olan mesafenin yaklaşık dörtte üçünü yürümüştü. Bir avuç dağ kekiğinin güzel kokulu bir hasır örtü gibi patikayı kapladığı bir yamaca oturdu. Hemen önünden bir karınca kolonisinin kurduğu işlek bir trafik akıyordu; karıncalar patikanın bir tarafından girip öbür tarafından çıkıyor, hiç durmadan harıl harıl çalışıp ağır yüklerini taşıyorlardı. Onları yukarıdan seyretmek, şehrin bir caddesini bir kulenin tepesinden gözlemlemek gibiydi. Karıncaların bu hummalı faaliyetinin aynı yerde yıllardır sürüp gittiğini hatırladı; hiç şüphesiz, o zamanların karıncaları şimdi burada yürüyenlerin atalarıydı. Adamakıllı dinlenebilmek için sırtını yamaca yasladı; kekikten yastığı nasıl başına çok iyi geldiyse gökyüzünün doğusunun o yumuşaklığı da gözlerine çok iyi geldi. Mrs. Yeobright yukarıya bakarken gökyüzünün o tarafından bir balıkçıl kuşu yükseldi ve yüzü güneşe dönük uçmaya devam etti. Vadideki göletlerden birine dalıp çıktığından su damlaları dökülüyordu üstünden; uçtukça güneşin parlak ışıkları kanatlarına, butlarına, göğsüne öyle bir vuruyordu ki üzerine perdah atılmış gümüş bir tabaka gibi duruyordu kuş. Balıkçıl kuşunu gördüğü yere, gökyüzünün en uç noktasına baktı Mrs. Yeobright; elini ayağını bağla-

yan bu yerküreyle hiçbir teması olmayan, özgür, mutlu bir yerdi orası; parçalanıp gitmeden havalanmayı ve o kuş nasıl uçtuysa onun gibi uçmayı diledi.

Ne var ki, anne olduğundan, kendi hâline hayıflanmayı çok geçmeden bırakması kaçınılmazdı. Şimdi aklına gelen düşüncenin onu nereye götürdüğü, yeryüzüne düşen bir meteorun izlediği yol gibi takip edilmiş ve gökyüzünde işaretlenmiş olsaydı, balıkçıl kuşunun uçtuğu istikametin tersine gittiği ve doğuya doğru alçalıp Clym'in evinin çatısında son bulduğu görülecekti.

İKİ ESKİ DOSTUN TRAJİK BULUŞMASI

VII

BÜTÜN bunlar olurken Clym uykusundan uyanmış, doğrulmuş ve etrafına bakınmıştı. Eustacia hemen yanı başında koltukta oturuyordu; kızın elinde bir kitap vardı ama epey bir zamandır ona bakmamıştı.

Elleriyle gözlerini ovuşturan Clym "Şu işe bak!" dedi. "Ne kadar da deliksiz uyumuşum! Harika bir rüya da gördüm üstelik; asla unutmayacağım bir rüyaydı."

"Rüya gördüğünü anlamıştım," dedi Eustacia.

"Evet. Annemi gördüm rüyamda. Aranızı düzeltin diye seni onun evine götürüyordum ama oraya vardığımızda, annem her ne kadar ağlayıp sızlanıp bizden yardım istese de içeri giremiyorduk. Her neyse, rüyalar rüyada kalır. Saat kaç, Eustacia?"

"İki buçuk."

"O kadar oldu mu? Evde böyle uzun vakit geçirmek değildi niyetim. Ben bir şeyler yiyene kadar saat üçü geçer."

"Ann köyden dönmedi, ben de o gelene kadar uyu diye kaldırmadım seni."

Clym pencereye gitti, dışarıya bakar bakmaz "Haftalar haftaları kovalıyor, fakat annem gelmiyor," dedi, kafasını kurcalayan bir şeyler vardı. "Çok daha önce ondan haber alırım diye düşünmüştüm."

Kaygı, pişmanlık, korku, kararlılık birbirinin peşi sıra okundu Eustacia'nın kara gözlerinden. Müthiş bir güçlükle karşı karşı-

yaydı ve o güçlükten sorunlarla yüzleşmeyi öteleyerek kurtulmaya karar verdi.

"Bu yakınlarda Blooms-End'e gitmem şart," diye devam etti sözlerine Clym, "galiba yalnız gitsem daha iyi olacak." Tozluklarını, eldivenlerini yerden kaldırdı, sonra tekrar yere atıp "Bugün akşam yemeği çok geç saate kaldığından tekrar bozkıra dönmeyeceğim," dedi. "Akşama kadar bahçede çalışır, sonra da hava serinlediğinde Blooms-End'e yürürüm. Eminim ki ben biraz çaba gösterirsem annem her şeyi unutmaya razı olur. Eve döndüğümde saat epey geç olmuş olur, çünkü oraya gidip gelmem en az üç saati bulur. Bir akşamlık sorun etmezsin bunu, değil mi, sevgilim? Niye öyle dalgın dalgın bakıyorsun, aklından ne geçiyor?"

"Sana anlatamam," dedi Eustacia, içinde bir sıkıntı vardı kızın. "Keşke burada yaşamıyor olsaydık, Clym. Burada her şey ters gidiyor sanki."

"Biz ters gitmesine müsaade ettiğimiz içindir o. Acaba Thomasin son zamanlarda Blooms-End'e uğramış mıdır? Umarım uğramıştır. Fakat o hâliyle sanırım gidememiştir; kızın doğum yapmasına bir ay falan kaldı. Keşke daha önce aklıma gelseydi bu. Zavallı annem, çok yalnızlık çekiyor olmalı."

"Bu akşam gitmeni istemiyorum senin."

"Niye bu akşam?"

"Beni son derece yaralayacak sözlerin edildiğini duyabilirsin o evde."

"Annem kin gütmez," dedi Clym, yüzü belli belirsiz kızarmaya başlamıştı.

"Ama ben gitmeni istemiyorum," diye alçak sesle tekrarladı sözlerini Eustacia. "Eğer beni dinler ve bu gece gitmezsen yarın onun evine kendi başıma gideceğime, aramızı düzelteceğime ve sen gelip beni alana kadar orada bekleyeceğime söz veriyorum."

"Daha önce sana bunu her önerdiğimde reddetmiş olduğun hâlde niye tam da bu akşam benim gitmeme karşı çıkıyor, yarın kendi başına gideceğini söylüyorsun?"

"Sen oraya gitmeden önce annenle baş başa görüşmek istiyorum, en fazla bu kadarını söyleyebilirim," diye cevap verdi Eustacia; başını sabırsızca salladı, ondan daha yumuşak mizaçlı insanlarda daha sık görülen bir endişeyle koçasına baktı.

"Ne diyeyim, tam da ben kendi başıma gitmeye karar vermişken senin kalkıp, benim sana çok önce önerdiğim şeyi yapmak istemen tuhaf. Eğer senin yarın gitmeni beklersem bir gün daha boşa geçmiş olacak; biliyorum ki Blooms-End'e gitmeden burada rahat bir uyku çekmem mümkün değil. Bu meseleyi halletmek istiyorum ve halledeceğim. Sen onu ben gittikten sonra ziyaret edersin artık, bir şey değişmez."

"Şimdi bile seninle gidebilirim, ne dersin?"

"Senin yürüyerek oraya gidip gelmen için benim bugün çektiğim uykudan fazlasını çekmen lazım. Hayır, bu akşam olmaz, Eustacia."

"Sen nasıl diyorsan öyle olsun o zaman," deyip, kötülükleri az bir çaba sarf ederek defetmeye istekli olmakla birlikte olayların yönünü çizmek için büyük bir mücadeleye girmektense onları akışına bırakmayı ve her şeyin alt üst olmasını kabullenen birinin sakinliğiyle yanıtladı kocasını Eustacia.

Bunun üzerine Clym bahçeye çıktı; Eustacia öğleden sonranın geri kalanını bitkin ve düşüncelere dalmış bir hâlde geçirdi, kocasıysa bunu havanın sıcaklığına verdi.

Akşam olunca yola koyuldu Clym. Yaz sıcakları hâlâ şiddetini yitirmemiş olsa da günler epey kısalmıştı; Clym, Egdon Heath'teki bütün morun, kahverenginin, yeşilin, arada boşluk ya da ton farkı olmadan, tek renk kumaştan dikilmiş elbise gibi bozkırı örttüğünü, tavşan çukurlarının girişindeki küçük, berrak kuvars kum yığınlarının veya küçük bir patikanın yamaçlara iplik gibi serilmiş çakıl taşlarının verdiği beyazlıkla bu yeknesaklığın bozulduğunu gördüğünde daha bir mil bile ilerlememişti. Birbirine uzak mesafelerde ve tek tük görülen bodur dikenli çalıların neredeyse hepsinin içinde bir çobanaldatan kuşu vardı; bu kuş, nefesi yettiği sürece pır pır uçuyor, uçtukça değirmen taşının tıkırtısı gibi bir ses çıkarıyor, sonra duruyor, kanatlarını açıp kapatıyor, çalının etrafında dönüyor, havalanıyor, bir süre sessizce etrafı dinledikten sonra tekrar pır pır uçmaya başlıyordu. Clym'in ayakları yerdeki otlara her sürtündüğünde beyaz güveler havalanıyor, gökyüzünün batısından vuran ve arazideki çukurlara, düzlüklere teğet geçen ve içlerine girip onları aydınlatmayan yumuşak ışığı tozlu kanatlarına kondurmaya ancak yetecek kadar yükseliyordu.

Clym çok geçmeden her şeyin düzeleceği umuduyla bu sakin manzarada yürümeye devam etti. Üç mil sonra, yumuşak bir kokunun hafif bir esintiyle onun yürüdüğü patikaya karıştığı bir yere geldi ve o tanıdık kokuyu içine çekmek için bir an kıpırdamadan durdu. Annesinin yorgunluktan bitap düşmüş bir hâlde, dört saat önce, oturup dinlendiği dağ kekiği kaplı yamaçtı burası. Öyle durmuş beklerken aniden birilerinin nefes alıp verdiğini, inlediğini duydu.

Sesin geldiği yere baktı, ama orada küçük bir tepenin gökyüzünü ardına almış, kesintisiz bir çizgi hâlinde uzanan sırtı dışında bir şey yoktu. O istikamette birkaç adım attı ve ancak ondan sonra orada, neredeyse ayağının dibinde birinin boylu boyunca uzandığını seçebildi.

Orada yatan kişinin kim olabileceğine dair ihtimalleri kafasında sıralarken onun ailesinden biri olabileceğini bir an için bile düşünmedi Clym. Karaçalı biçicilerinin, evlerine gidip gelirken geçirecekleri zamandan tasarruf etmek ve yorulmamak için, yazın bu zamanlarında bazen dışarıda gecelediği olurdu. Gelgelelim, bu inleme yabancı değildi Clym'e; daha yakından bakıp o kişinin bir kadın olduğunu görünce sanki bir mağaranın ağzında durmuş da içeriden esen buz gibi hava yüzüne çarpmış gibi ürperdi, içini bir sıkıntı kapladı. Ne var ki, eğilip de o solgun yüzle, o kapalı gözlerle karşı karşıya gelene kadar kadının annesi olduğundan emin olamadı.

Sanki son nefesini vermişti de Clym, atmaya çalıştığı o elem dolu çığlık dudaklarında donup kalmıştı. Kendisine gelip de bir şeyler yapmak gerektiğini anlayıncaya kadar geçen o kısacık sürede bütün zaman ve mekân mefhumunu kaybetti; sanki bundan uzun yıllar öncesine, çocukluğuna dönmüştü ve yine bu saatlerde, bu bozkırda o ve annesi birlikteydi. Derken kendine gelip harekete geçti ve biraz daha eğilince kadının hâlâ nefes aldığını, nefesinin ara ara kesilmekle birlikte zayıf ama düzenli olduğunu fark etti.

Dudaklarını annesinin yüzüne bastırıp "Ah, ne oldu böyle! Anne, çok mu hastasın, ölüyor musun yoksa?" diye haykırdı. "Clym'im ben, oğlun. Buraya nasıl geldin? Bütün bunlar ne anlama geliyor?"

O anda, Eustacia'ya duyduğu aşk nedeniyle annesiyle arasın-

da derin bir uçurum açılmış olduğu gelmedi Clym'in aklına; bu ayrılıktan önce nasıl birbirlerine yakın olmuşlarsa şimdi de aynı samimiyetin sanki kaldıkları yerden devam ettiğini hissediyordu.

Kadının dudakları kıpırdadı, sanki onu tanıyor gibiydi ama konuşamadı; Clym zor da olsa kafasını topladı ve annesine en az zarar verecek şekilde onu taşımanın yolunu bulmaya çalıştı; annesini buradan uzaklaştırması gerekiyordu çünkü çiy düşmeye başlamıştı ve gece daha da artacaktı. Gücü kuvveti yerindeydi Clym'in, annesiyse ince yapılıydı. Annesini kucakladı, hafifçe yerden kaldırdı, "Canın yanıyor mu böyle?" diye sordu.

Kadın canının acımadığını belli eder gibi başını sallayınca, Clym, kucağında annesiyle birlikte ayağa kalktı ve yükünü almış bir şekilde ağır ağır yürümeye devam etti. Hava artık iyice serinlemişti; fakat Clym ne zaman bitki örtüsünün kaplamadığı kumluk bir yerden geçse toprak gündüz yediği sıcağı şimdi onun yüzüne çarpıyordu. Bu işe kalkışmadan önce, Blooms-End'e varmak için katedilmesi gereken mesafenin ne kadar uzun olduğunu neredeyse hiç önemsememişti; ne var ki, o gün öğleden sonra uyumuş olmasına rağmen taşıdığı yükün ağırlığını çok geçmeden hissetmeye başladı. İşte bu hâlde, alevlere teslim olmuş Truva'dan babasını kucağında taşıyarak çıkaran Aeneas gibi, yoluna devam etti Clym; başının üstünde yarasalar dönüp duruyor, çobanaldatan kuşları kanatlarını neredeyse yüzüne çarpıyor, sesini duyurabileceği mesafede tek bir insan görünmüyordu.

Eve varmasına neredeyse bir mil kadar kalmışken annesi huzursuzlanmaya başladı; sanki oğlunun kolları onu bunaltıyormuş gibi böyle kucaklanıp götürülmekten rahatsız olmuştu. Annesini dizlerine indirdi Clym, etrafa bakındı. Gelmiş oldukları yer bütün yollardan uzaktaydı ama Blooms-End'de Fairway'in, Sam'in, Humphrey'nin ve Cantle'ların oturduğu kulübelere olsa olsa bir mil mesafedeydi. Üstelik, kırk elli metre ötede topraktan, üstü ince keseklerle örtülü, artık hiç kullanılmayan küçük bir kulübe vardı. Issız kulübenin sade silueti bulundukları yerden görülebildiğinden Clym de adımlarını o istikamete çevirmeye karar verdi. Oraya varır varmaz annesini özenle kulübenin girişine yerleştirdi, ardından koşa koşa bozkıra çıktı, bulabildiği en kuru eğreltiotlarından bir kucak dolusu kadarını çakısıyla kesti ve kulübeye dön-

dü. Bu eğreltiotlarını bir tarafı tamamen açık olan kulübenin içine serdikten sonra annesini onların üzerine yatırdı ve var gücüyle Fairway'in evine doğru koşmaya başladı.

Bozkırla gökyüzü arasındaki çizgiyi hareketlendiren siluetler belirmeye başladığında aradan on beş dakika kadar geçmişti; gecenin sessizliğini acı çeken kadının kesik kesik nefes alıp vermesi bozuyordu sadece. Hemen sonra Clym, yanında Fairway, Humphrey ve Susan Nunsuch'la kulübeye vardı; o sırada tesadüfen Fairway'in evinde bulunan Olly Dowden, Christian ve Cantle Dede de apar topar onların peşinden geliyordu. O telaşla akıl edebildikleri ne varsa –fener, kibrit, su, yastık– alıp getirmişlerdi. Sam, konyak getirsin diye, geri gönderilmişti. Çocuklardan birine de beraberinde getirdiği Fairway'in midillisine binmesi, en yakın doktora gitmesi, yolda Wildeve'e uğraması ve Thomasin'e yengesinin iyi olmadığını haber vermesi tembih edilmişti.

Çok geçmeden Sam elinde konyakla geri geldi; fenerin ışığında konyağı içirdikleri kadın ancak ondan sonra ayağında bir sorun olduğunu işaret edecek kadar kendine gelebildi. Olly Dowden en sonunda anlayabildi kadının ne demeye çalıştığını ve işaret ettiği ayağını inceledi. Kadının ayağı şişmiş, kıpkırmızı olmuştu. Daha onlar bakarken morarmaya başladı kadının ayağı; kızarıklığın ortasında, bezelye tanesinden daha küçük mor bir nokta belirdi ve kadının ayak bileğindeki yumuşak etten yarımküre gibi yükselen bu noktanın bir damla kan olduğu anlaşıldı.

"Ben ne olduğunu biliyorum," diye bağırdı Sam. "Engerek yılanı sokmuş onu!"

"Evet," dedi Clym hemen onun ardından. "Çocukken tam da böyle bir yılan sokması gördüğümü hatırlıyorum. Ah, zavallı annem!"

"Benim babamı da yılan sokmuştu," dedi Sam. "Tek bir çaresi var üstelik. Sokulan yeri diğer engereklerin yağıyla ovman lazım, o yağı çıkartmanın tek yolu da engerekleri kızartmak. Babam için öyle yapmışlardı."

"Eski bir tedavi yöntemi bu," dedi Clym, pek güvenemiyordu, "işe yarayacağına da emin değilim. Fakat doktor gelene kadar başka hiçbir şey yapamayız."

"Kesin çözümü bu," dedi Olly Dowden, kelimelerin üstüne

basa basa. "Hemşirelik yaparken kullanırdım bu yöntemi."

Clym, içini kaplayan hüzünle "O hâlde dua edelim de gün ağarsın, başka türlü yakalayamayız yılanları," dedi.

"Bir bakayım, belki bir çaresini bulabilirim," dedi Sam.

Fındık ağacından koparmış ve baston niyetine kullanmış olduğu dalı aldı, ucunu ikiye ayırdı, yarığa küçük bir çakıl taşı yerleştirdi ve elinde fenerle kulübeden çıkıp bozkıra daldı. Bu sırada Clym küçük bir ateş yakmış, Susan Nunsuch'ı da kızartma tavası getirsin diye eve yollamıştı. Kadından önce Sam döndü kulübeye ve biri dalın ucundaki yarıkta debelenen, diğer ikisi cansız hâlde daldan sarkan üç tane engerek yılanı getirdi.

"Bize gereken canlı yılanlardan yalnızca bir tane yakalayabildim," dedi Sam. "Bu iki tanesini bugün çalışırken öldürmüştüm; fakat bu yılanlar gün batmadan ölmediği için etleri henüz bayatlamış olamaz."

Canlı yılan o küçük siyah gözüyle kulübede toplanmış gruba pis pis baktı; sanki öfkesinden, derisindeki kahverengi siyah karışımı benekler daha da belirginleşmişti. Mrs. Yeobright hayvanı gördü, hayvan da onu gördü; baştan aşağı titredi kadın ve gözlerini kaçırdı.

"Şuna bakın," diye mırıldandı Christian Cantle. "Komşular, nereden biliyoruz Tanrı'nın bahçesinde o çıplak genç kadına elmayı veren yaşlı yılanın bir parçasının bu yılanların içinde hâlâ yaşamadığını? Şunun gözüne bakın; o siyah kuşüzümüne benzeyen gözünden hainlik akmıyorsa ben de hiçbir şey bilmiyorum. Umarım bize nazar değdirmiyordur şu an! Bu bozkırda yılanın nazarı değmiş insanlar var zaten. Ömrüm boyunca bir daha asla engerek yılanı öldürmeyeceğim."

Cantle Dede "Yani, ellerinde değil, korkuyor insanlar doğal olarak," dedi. "Gerçi zamanında ben de korkmuş olsaydım pek çok tehlikeden kendimi korumuş olurdum."

"Galiba dışarıda bir sesler duydum," dedi Christian. "Keşke dertler gündüz gözüyle karşımıza çıksa, insan o zaman cesaret gösterebilir; cesareti varsa, bir de koşup kaçabilecekse, süpürgeli cadıları gördü mü merhamet dilemekten vazgeçer!"

"Ben ki bu kadar cahil bir adamım, ben bile öyle yapmayacağımı biliyorum," dedi Sam.

"Ne yapalım, biz istesek de istemesek de felaketler en beklenmedik yerde karşımıza çıkar. Komşular, eğer Mrs. Yeobright ölecek olursa, sizce bizi bir kadını kazara öldürmekten tutuklayıp yargılarlar mı?"

"Hayır, bizi öyle bir şeyle suçlayamazlar," dedi Sam, "tabii geçmişte hırsızlık yaptığımızı ispatlarlarsa o başka. Ama iyileşecektir Mrs. Yeobright."

"Bakın, beni on yılan soksa bir gün bile işimden gücümden olmazdım," dedi Cantle Dede. "Mizacım öyle olduğu için direnç gösteririm ben. Savaşmak için eğitilmiş bir adamın böyle davranması doğaldır herhalde. Neler gördüm geçirdim ben; fakat 1804'te askere yazıldıktan sonra hiç yolumu şaşırmadım." Kafasını salladı, zihninde canlandırdığı o üniformalı resmine bakıp güldü. "Gençken aralarında en gözü kara bendim; bir tehlike mi var, en önce ben koşardım!"

Başına çöktüğü ve üfleyerek canlandırmaya çalıştığı ateşin yanından seslendi Fairway: "Sanırım bunun sebebi en aptalını cepheye sürmeye alışkın olmalarıydı."

Bir anda moralinin bozulduğu yüzünden okunan Cantle Dede Fairway'in yanına geldi ve "Öyle mi düşünüyorsun, Timothy?" dedi. "O hâlde insan yıllarca iyi bir dost olduğunu zannetmiş ama kendi hakkında yanılmış da olabilir, ne dersin?"

"Kafanı yorma öyle sorularla, Cantle Dede. Pergelleri aç da git biraz daha odun getir. Burada ölüm kalım mücadelesi veren biri varken ihtiyar bir adamın gevezelik yapması çok saçma."

"Peki, peki," dedi Cantle Dede, söylediklerinin doğru olduğuna inansa da hüzünlenmişti yine de. "Ne yapalım, zamanında iyi işler yapmış kim varsa bu geceyi zor geçiriyor; gençken obuada ya da viyolonselde harikalar yaratmış olsaydım bile şimdi tek bir nota dahi basmaya yüreğim olmazdı."

Susan da kızartma tavasıyla gelmişti artık; canlı yılan öldürüldü, üçünün de kafası koparıldı. Yılanların gövdeleri yarıldı, parçalara ayrıldı, ateşin üzerine yerleştirilmiş tavaya atıldı ve çatır çutur kızarmaya başladı. Çok geçmeden o parçalardan renksiz yağlar süzülür oldu; Clym mendilinin ucunu yağa batırdı, o yağla da annesinin ayak bileğindeki yarayı mesh etti.

BAŞKASINA GÜLEN TALİH EUSTACIA'YA KEM GÖZLERLE BAKIYOR

VIII

BU sırada, Alderworth'teki kulübesinde yalnız başına kalmış Eustacia'nın morali, olayların bu hâle gelmesinden ötürü büyük ölçüde bozulmuştu. Clym'in annesinin o gün kapıdan çevrildiğini öğrenmesi muhtemelen keyifsiz sonuçlar doğuracaktı; olayların korkutucu bir hâl almasından da, bundan da nefret ederdi Eustacia.

Akşamları tek başına bırakılmak ne zaman olsa canını sıkardı; son birkaç saatte yaşadığı olayların heyecanıyla bu akşam daha da sıkıldı canı. O iki ziyaretin yarattığı çalkantı huzursuz etmişti onu. Clym ile annesi bir araya geldiğinde adının tatsız bir şekilde anılması ihtimali onu öyle çok da rahatsız etmiyor, bilakis sinirlendiriyordu; düşündükçe, keşke uyuşukluk etmeyip kapıyı açsaydım, diyordu. Clym'in o sırada uyanmış olduğuna kesinlikle inanmıştı ve bu mazereti öne sürse kimse ona yalan söylüyorsun diyemezdi; fakat kapı ilk çalındığında açmayı reddettiği için tenkit edilmekten onu hiçbir şey kurtaramazdı. Yine de bu meselede kabahati kendisinde bulmak yerine suçu, onu bu duruma sokmuş, bahtına ne çıkacağına karar vermiş, o belirsiz ve muazzam gücün, yani kaderin üzerine attı.

Yılın bu zamanında geceleri yürümek gündüzleri olduğundan daha keyifliydi; baktı ki Clym gideli yaklaşık bir saat olmuş, belki dönerken onunla karşılaşırım diye aniden Blooms-End'e

doğru yürümeye karar verdi. Bahçe kapısına vardığında, yaklaşan bir arabanın teker seslerini duydu ve kafasını kaldırıp etrafa bakındığında büyükbabasının arabasıyla geldiğini gördü.

Torununun selamını "Hiç kalamayacağım, sağ olasın," diye aldı adam. "Doğu Egdon'a gidiyorum; buraya da sırf sana havadisleri vermek için uğradım. Belki de duymuşsundur: Mr. Wildeve'in başına talih kuşu konmuş!"

Şaşkın şaşkın "Hayır," dedi Eustacia.

"On bir bin sterlinlik bir servetin sahibi olmuş Wildeve. Kanada'daki amcası ölmüş; adamın ailesi bunu haber aldığında Cassiopeia gemisindeymiş, bütün aile birlikte buraya geliyorlarmış. Derken gemi denizin dibini boylamış, böylece her şey, hem de hiç beklemediği bir zamanda, Wildeve'e kalmış."

Eustacia bir süre öylece durdu. "Bunu ne zamandır biliyormuş Wildeve?" diye sordu.

"Bu sabah erken saatlerde öğrenmiş olmalı, çünkü ben sabah on sularında, Charley döndüğünde, öğrendim. İşte, şanslı adam diye ona derim ben. Sen de ne aptalmışsın, Eustacia!"

"Niyeymiş o?" dedi Eustacia, belli ki sakin görünmeye çalışıyordu.

"Niye mi, senin olan adamı elinde tutamadın diye."

"Tabii ya, benimdi!"

"İkinizin arasında bir şeyler geçmiş olduğunu ben yakın zamana kadar bilmiyordum; inan bana, eğer bilseydim kızar, karşı çıkardım; fakat madem biraz öpüşüp koklaştınız, ne demeye yapışmadın adama?"

Eustacia hiç cevap vermedi, fakat istese o konuda çok şey söyleyebilecek gibi baktı büyükbabasına.

"Zavallı kör kocan nasıl bakalım?" diye devam etti sözlerine ihtiyar adam. "O da kötü bir adam değil, elinden geleni yapıyor."

"Gayet iyi."

"Clym'in kuzeni için, neydi o kızın adı, iyi olmuş. Tanrı aşkına, Wildeve'in yanındaki sen olmalıydın be kızım! Neyse, şimdi gitmem lazım. Yardıma ihtiyacın var mı? Biliyorsunuz, neyim varsa sizin."

"Teşekkürler, büyükbaba, şimdilik bir şeye ihtiyacımız yok," dedi Eustacia soğuk soğuk. "Clym karaçalı biçiyor, fakat bunu

çoğu zaman vaktini boşa geçirmemek için yapıyor, çünkü elinden başka hiçbir şey gelmiyor."

"Boşa geçirmediği o vakitler için ona para ödüyorlar, değil mi? Duyduğuma göre yüz demet başına üç şilin alıyormuş."

"Clym'in parası var," dedi Eustacia, rengi atmaya başlamıştı, "ama biraz daha kazanmak istiyor."

"Öyle olsun; sana iyi geceler," dedi Kaptan Vye ve arabasıyla uzaklaştı.

Büyükbabası gittiğinde Eustacia nereye yürüdüğüne bile bakmadan yoluna devam etti; ne var ki, artık kaynanası ya da Clym geçmiyordu aklından. Wildeve'in başına, kaderden o kadar şikâyet etmesine rağmen, talih kuşu konmuş ve adam bir kez daha düze çıkmıştı. On bir bin sterlin! Egdon'da kime sorsa 'Wildeve zengin oldu,' derdi artık. Eustacia'nın gözünde de kâfi miktarda bir paraydı bu; o eli sıkı Clym'in Eustacia'yı gösterişe kaçmakla, lükse düşkün olmakla suçladığı ihtiyaçları karşılamaya yeterdi. Eustacia parayı sevmese de paranın satın alabileceği şeyleri seviyordu; bir sürü aksesuar takıp takıştırdığını hayal etti ve o hayalleri yüzünden Wildeve'e çok daha büyük bir ilgi duydu. Adamın o sabahki kıyafetlerinin ne kadar da göze batmayan bir şıklıkta olduğu geldi aklına; muhtemelen en yeni takımını giymişti Wildeve ve süpürgeotlarının, dikenli çalıların elbisesine zarar verebileceğini hiç umursamamıştı. Ardından, adamın kendisine nasıl davrandığını düşündü.

"Ah, anladım niye geldiğini, anladım," dedi. " 'Ne kadar da isterdim Eustacia'yı bırakmamış olmayı, arzu ettiği her şeyi şimdi ona verebilirdim,' diye düşünüyor!"

Adamın ona bakışlarını, söylediklerini ayrıntılı bir biçimde hatırlayınca –o zaman hemen hemen hiç üzerinde durmamıştı– Wildeve'in yeni öğrendiği bu olayın o görüşmeleri üzerinde ne kadar büyük bir etkisi olduğunu açık seçik gördü. "Onu yüz üstü bıraktığım için bana kinlenmiş olsaydı, başına konan talih kuşunu böbürlenerek anlatırdı; aksine, başıma o kadar talihsizlik gelmişken beni üzmek istemediğinden, o konuyla ilgili tek bir kelime bile söylemedi, beni hâlâ kendisinden üstün gördüğünü ve sevdiğini ima etti sadece."

Wildeve'in o gün sessiz kalması ve başına gelenleri anlatma-

ması, böyle bir kadını etkilemesi beklenen davranışı sergilediğinin açık bir örneğiydi. Karşı cinse yaklaşırken onun elini güçlü kılan hususlardan biri, esasen, nasıl davranacağını bilen bir beyefendi olduğunu böyle hassas dokunuşlarla göstermesiydi. Wildeve'in nevi şahsına münhasır özelliği, bir kadınla beraber olduğunda bazen ona öfkelenir, onu azarlar, yaptıklarına içerlerken, bazen de başka hiç kimseden görmediği hürmeti ona göstermek suretiyle, daha önce onu ihmal etmiş olmasının nezaketsizlik, incitmiş olmasının saygısızlık olarak görülmemesini sağlaması, hayatına müdahale etmiş olmasını ona özenli davranmasının, onurunu lekelemiş olmasını ise şövalyelik ruhunun kabarmasının bir sonucu olarak kabul ettirmesiydi.

Wildeve'in talihine o kadar kafayı takmıştı ki Eustacia kaderinin Clym'in kaderine çok daha yakından bağlı olduğu aklından çıktı ve yürümeye devam edip bir an önce onunla buluşmak yerine bir taşın üzerine çöküp oturdu. Arkadan gelen bir sesle dalıp gittiği hayalleri dağılan Eustacia başını çevirince eski âşığı ve servete konmuş talihli bir vâris olan adamı karşısında gördü.

Yerinden kalkmadı Eustacia; gerçi bakışlarının kayıp gitmesi, onu Wildeve kadar iyi tanıyan her erkeğe kadının da onu düşündüğünü söylerdi.

Eustacia "Buraya nasıl geldin?" dedi, alçak sesle konuşmuştu ama ne dediği rahatlıkla anlaşılıyordu. "Evdesindir diye düşünmüştüm."

"Bahçenizden çıktıktan sonra köye gittim, şimdi de geri geldim; hepsi bu. Ne tarafa yürüdüğünü sorsam sakıncası olur mu?"

Eustacia eliyle Blooms-End istikametini işaret etti. "Kocamla buluşacağım. Galiba sen bugün benim yanımdayken başımı belaya soktum."

"Nasıl yaptın bunu?"

"Mrs. Yeobright'ı içeri almayarak."

"Umarım o ziyaretimin sana bir zararı olmamıştır."

"Olmadı. Senin hatan değildi," dedi Eustacia usulca.

Ayağa kalkmıştı artık kız; ikisi birlikte isteksizce, amaçsızca, konuşmadan, iki üç dakika kadar yürüdüler; ardından Eustacia "Galiba seni kutlamam gerekiyor," diyerek sessizliği bozdu.

"Ne için kutlayacaksın? Ah, tabii; on bir bin sterlinimi kaste-

diyorsun. Yani, başka bir şeyi elde edemediğim için o parayı elde etmekle yetinmeliyim."

"Bu senin için hiç önemli değilmiş gibi davranıyorsun. Neden bugün geldiğinde bana söylemedin? Tamamen tesadüf eseri duydum olanları." İhmal edildiğini düşündüğü ses tonundan anlaşılıyordu kızın.

"Aslında söyleyecektim sana," dedi Wildeve. "Fakat...pekâlâ, açık konuşacağım: Seni öyle bahtsız görünce bundan bahsetmek istemedim. Ağır işlerde çalışıp, yorgun düşen kocanın orada öyle yattığını görmek, kendi talihimden bahsedip böbürlenmemin hiç de yakışık almayacağını düşündürdü bana. Yine de seni orada onun yanında görünce, onun pek çok bakımdan benden daha zengin bir adam olduğunu hissetmekten kendimi alamadım."

Bunun üzerine, Eustacia, bir yandan kayıtsızlığını devam ettirirken diğer yandan da ortalığı karıştırmak ister gibi "Onunla neyi takas ederdin? Servetini verip beni mi alırdın?" diye sordu.

"Kesinlikle," dedi Wildeve.

"Gerçekleşmesi mümkün olmayan, saçma hayaller peşinde koştuğumuza göre konuyu değiştirsek nasıl olur?"

"Öyle olsun; geleceğe dair planlarımı anlatacağım sana, tabii eğer dinlemek istersen. Dokuz bin sterlinle yatırım yapıp o paraya hiç dokunmayacağım, bin sterlini harcamalarım için ayıracağım, kalan bin sterlinle de bir yıl kadar seyahat edeceğim."

"Seyahat etmek mi? Ne kadar parlak bir fikir! Nereye gideceksin?"

"Buradan Paris'e; kışı ve baharı orada geçireceğim. Sonra, sıcaklar basmadan, İtalya'ya, Yunanistan'a, Mısır'a ve Filistin'e gideceğim. Yazın Amerika'ya gideceğim; ardından, henüz planları netleştirmedim ama, Avustralya'ya gidecek ve oradan da Hindistan'a geçeceğim. Artık o zaman seyahat etmekten sıkılmaya başlamış olurum. Sonra muhtemelen tekrar Paris'e döner ve param yettiği kadar orada kalırım."

"Tekrar Paris'e," diye mırıldandı Eustacia, iç çeker gibi çıkmıştı sesi. Clym'in anlattıklarıyla gönlüne düşen Paris hayallerinden bir kez olsun bahsetmemişti Wildeve'e; fakat adam karşısına geçmiş, farkında olmadan o hayallerini tatmin ediyordu. "Paris'i beğeniyorsun, öyle mi?" diye sordu.

"Evet. Bence dünyanın en güzel şehirleri arasında başı çekiyor orası."

"Bence de! Thomasin seninle gelecek mi peki?"

"Evet, eğer lütfederse. Evde kalmayı da tercih edebilir."

"Demek sen dünyayı gezeceksin, ben de burada kalacağım!"

"Sanırım öyle olacak. Ama bunun kimin hatası olduğunu biliyoruz."

"Seni suçlamıyorum," dedi Eustacia hemen.

"Oysa ben suçladığını düşünmüştüm. Eğer *olur da* içinden beni suçlamak geçerse, Rainbarrow'daki o geceyi, benimle buluşmaya söz verdiğin ama sözünü tutmadığın o geceyi hatırla. Bana bir mektup göndermiştin; o mektubu okuyunca çok kırıldı kalbim, umarım seninki asla öyle kırılmaz. Aramızın açılmasının sebeplerinden biri buydu. Sonra da ben telaşlanıp bir şey yaptım... Ama o iyi bir kadın, bu konuda daha fazla konuşmaya da lüzum yok."

"Biliyorum, o zaman suçlu bendim," dedi Eustacia. "Fakat her zaman öyle değildi durum. Ne var ki, duygularına kapılarak hareket etmek de benim talihsizliğim. Ah, Damon, bana daha fazla sitem etme; kaldıramam bunu."

İki üç mil hiç konuşmadan yürüdükten sonra Eustacia aniden "Kendi yolunuzdan sapmadınız mı, Mr. Wildeve?" dedi.

"Bu gece her yer benim yolum. Blooms-End'i görebileceğimiz tepeye kadar seninle yürüyeceğim, çünkü bu geç saatte tek başına dolaşmanı istemiyorum."

"Zahmet etme. Hiç dışarı çıkmasam da olurdu. Galiba artık bana eşlik etmesen daha iyi olur. Bizi böyle görürlerse garipserler."

"Öyle olsun, seni yalnız bırakayım." Beklenmedik bir hareketle Eustacia'nın elini eline aldı, öptü; kız evlendiğinden beri ilk defa yapıyordu bunu. Kıza gösterdiği ilgiyi saklamak ister gibi "Şu tepedeki ışık da neyin nesi?" dedi.

Eustacia o tarafa baktı ve biraz ileride duran, harabeye dönmüş kulübeyi gördü; kulübenin bir duvarı yoktu ve o taraftan dışarıya titrek bir alevin aydınlığı vuruyordu. O güne kadar hep boş gördüğü kulübenin içinde sanki birileri vardı şimdi.

"Madem buraya kadar geldin," dedi Eustacia, "o kulübenin yanından sağ salim geçene kadar bana eşlik eder misin? Clym'le buralarda bir yerde buluşurum diye düşünmüştüm ama ortalıkta

görünmediğine göre biraz hızlanıp o ayrılmadan Blooms-End'e varsam iyi olacak."

Çatısı keseklerle örtülü kulübeye doğru ilerlediler; kulübenin yanına geldiklerinde, alevlerin aydınlığı ve fenerin ışığı sayesinde bir kadının yere serilmiş, eğreltiotları üzerinde yattığından, kadınlı erkekli bir grup köylünün de kadının başında durduğunu gördüler. Eustacia, iyice yaklaşana kadar o yatan kadının Mrs. Yeobright, başında duranlardan birinin de Clym olduğunu çıkaramadı. Sonra telaşla Wildeve'in kolunu sıktı ve ona kulübenin açık tarafından uzaklaşıp, karanlık tarafına gitmesini işaret etti.

"Kocam ve annem içeride," diye tedirgin bir sesle fısıldadı. "Ne olmuş acaba? Gidip baksan, sonra da gelip bana anlatsan gördüklerini?"

Wildeve kadının yanından ayrıldı ve kulübenin arka duvarına gitti. Hemen ardından adamın ona el edip çağırdığını görünce duvarın oraya gitti.

"Durum ciddi," dedi Wildeve.

Bulundukları yerden içeride konuşulanları duyabiliyorlardı.

Clym "Acaba nereye gitmeye çalışıyordu annem?" dedi birisine. "Belli ki epey bir yol yürümüş, fakat az önce konuşacak gücü kendinde bulmasına rağmen bana söylemedi nereye gittiğini. Sizce durumu nasıl? Açık konuşun."

Başka bir ses ciddiyetle "Hâlâ tehlike geçmiş değil," diye cevap verdi. Eustacia o sesi tanıdı: Egdon Heath'teki tek doktordu bu. "Yılan sokması biraz sarsmış anneni ama esas onun hakkından gelen aşırı yorgunluk olmuş. Sanırım çok uzun yol yürümüş ve vücudu da buna hazırlıklı değilmiş."

"Bu havalarda uzun yürüyüşlere çıkmamasını hep söylüyordum ona," dedi Clym, çok üzgündü. "Yarasına yılan yağı sürmekle iyi ettik mi sizce?"

"Yani, çok eski bir tedavidir bu; yılan avcıları kullanırdı bu tedaviyi çok eski zamanlarda galiba," diye cevap verdi doktor. "Hoffman, Mead, bir de sanırım Başrahip Fontana bunun güvenilir bir tedavi olduğundan bahseder.[67] Yapabileceğinizin en iyisi

67. Richard Mead (1673-1754), İngiliz doktor.
Gasparo Ferdinando Felice Fontana (1730-1805), İtalyan bilim adamı. (ç.n.)

buydu, ona şüphe yok; gerçi başka yağlar da aynı etkiyi gösterebilir miydi diye merak etmiyor değilim."

Doktor bunları söyledikten sonra "Buraya gelin, buraya gelin!" diye telaşla seslendi bir kadın; Clym'le doktorun kulübenin arka tarafından Mrs. Yeobright'ın yattığı yere doğru koştuğu duyuldu.

"Ah, ne oldu acaba?" diye fısıltıyla sordu Eustacia.

"Konuşan Thomasin'di," dedi Wildeve. "Demek gidip aldılar onu. Acaba içeri girmem iyi olur mu? Yok, işleri kötüleştirebilir bu."

Uzun bir süre içerideki kalabalıktan çıt çıkmadı; en sonunda Clym "Doktor, ne demek oluyor bu?" diye bozdu sessizliği; büyük acılar çektiği sesinden anlaşılıyordu.

Doktor hemen cevap vermedi, bekledi; en sonunda "Hızla kötüleşiyor durumu annenizin. Kalbi önceden de rahatsızmış, bu kadar bitap düşmesi ona son darbeyi vurmuş," dedi.

Bu sözlerin ardından kadınların ağlaması, bekleyiş, bastırılmış çığlıklar, tuhaf bir hırıltı ve acı verici bir hareketsizlik geldi.

"Her şey bitti," dedi doktor.

Kulübenin daha arkalarında birileri fısıltıyla "Mrs. Yeobright öldü," dedi.

İçeride olup bitenleri gözleyen o ikili, neredeyse tam da bu sırada, eski püskü kıyafetler giymiş küçük bir çocuğun kulübeye girdiğini fark etti. Susan Nunsuch, çocuğun annesi, o tarafa doğru ilerledi ve sessizce çocuğa arkaya geçmesini işaret etti.

Tiz sesiyle bağırdı çocuk: "Anne, söylemem gereken bir şey var. Orada uyuyan kadın bugün benimle yürüdü; onu gördüğümü, kalbi kırık bir kadın olduğunu ve oğlunun onu bir kenara fırlatıp attığını size söylememi istedi; ben de sonra eve geldim."

Bir hıçkırık sesi duyuldu içeride, erkek sesiydi bu sanki; bunun üzerine Eustacia'nın nutku tutulur gibi oldu, zor duyulacak şekilde "Clym bu... Onun yanına gitmeliyim... İyi ama yüzüm var mı buna? Hayır, yok... Gitmeliyiz buradan!" dedi.

Kulübeden iyice uzaklaştıklarında boğuk bir sesle "Bunun suçlusu benim. Başıma daha ne kötülükler gelecek benim," dedi Eustacia.

"İyi de kadına kapıyı açan biri olmamış mıydı neticede?" diye sordu Wildeve.

"Hayır, bütün sorun da burada zaten! Ah, ne yapacağım ben!

Şimdi yanlarına gitsem nasıl, nereden haber aldığımı da açıklayamam; doğrudan eve gidiyorum. Damon, elveda! Artık seninle daha fazla konuşamam."

Ayrılıp kendi yollarına gittiler; Eustacia bir sonraki tepeye varınca dönüp arkasına baktı. Hüzünlü bir tören alayı fenerinin ışığında kulübeden Blooms-End'e doğru kıvrıla kıvrıla ilerliyordu. Wildeve çoktan gözden kaybolmuştu.

BEŞİNCİ KİTAP

GERÇEK ORTAYA ÇIKIYOR

"NİÇİN SIKINTI ÇEKENLERE IŞIK VERİLİR?"[68]

I

BİR akşam, Mrs. Yeobright'ın cenazesinin kaldırılmasından yaklaşık üç hafta sonra, ayın gümüş yüzeyinden yansıyan bir avuç ışık doğrudan Clym'in Alderworth'teki evinin içini aydınlattığında, içeriden bir kadın çıktı. Biraz hava alıp kendine gelmek ister gibi bahçe kapısına yaslandı. Cadıları bile güzel gösteren ayın solgun ışıkları zaten güzel olan bu yüze dokununca ona ilahî bir hava veriyordu.

Yolun ilerisinden bir adam gelip de biraz tereddütle ona "Kusura bakmayın, efendim, Mr. Yeobright bu akşam nasıl?" diye sorduğunda Eustacia kapıya yaslanalı çok olmamıştı.

"Hâlâ çok bozuk sağlığı, Humphrey, ama eskisine göre daha iyi," diye cevap verdi Eustacia.

"Aklı gidip geliyor mu, efendim?"

"Hayır. Aklı gayet yerinde artık."

"Zavallı adam, annesini hatırlayıp sayıklıyor mu yine?" diye devam etti sözlerine Humphrey.

"O değişmedi, gerçi eskisi kadar kendinden geçmiyor sayıklarken," dedi Eustacia alçak bir sesle.

"Bizim Johnny'nin yaptığı da iş mi, efendim? Annesinin ölüm döşeğindeyken ettiği sözleri ne demeye Mr. Yeobright'a yetiştiriyorsun? Yok, kadının kalbi kırıkmış; yok, oğlu onu bir kena-

68. Eski Ahit, Eyüp, 3:20. (ç.n.)

ra fırlatıp atmışmış. Ne büyük talihsizlik! Kim olsa üzülür bunları duyduğuna."

Eustacia cevap veremedi, yalnızca hafifçe iç çekebildi; söylemek istedikleri boğazına düğümlenmiş biri ancak bu kadarını yapabilirdi; Humphrey ise, kadının eve davetini geri çevirip yoluna devam etti.

Dönüp eve girdi Eustacia; üst kata çıkıp ön tarafa bakan, bir abajurla aydınlanan yatak odasına geçti. Clym yüzü solmuş, bitkinleşmiş, uykusuzluktan gözleri şişmiş bir hâlde yatakta yatıyor, bir o tarafa bir bu tarafa dönüyordu. Gözleri kıpkırmızıydı; sanki göz bebeklerini yakıp küle çeviriyordu içindeki ateş.

Karısı yatağın ucuna otururken "Sen misin, Eustacia?" dedi.

"Evet, Clym. Bahçe kapısına kadar gidip geldim. Işıl ışıl parlıyor ay dışarıda, tek bir yaprak bile kıpırdamıyor."

"Parlıyor, öyle mi? Benim gibi bir adam ayı ne yapsın? Bırak parlasın —ne olacaksa olsun artık ki kurtulayım şu hayattan!... Eustacia, teselliyi nerede bulacağımı bilmiyorum —beynime kılıçlar saplanmış gibi oluyorum düşündükçe. Ah, sefaletin resmini yaparak ölümsüzleşmek isteyen biri varsa buraya gelsin!"

"Niye öyle diyorsun?"

"Elimde değil, annemi öldürmek için elimden geleni yapmışım gibi hissediyorum."

"Öyle olmadı, Clym."

"Evet, öyle oldu; yaptıklarıma mazeret bulmanın faydası yok! Ona davranışım rezildi; ben ona doğru bir adım bile atmadım, o da beni affedecek gücü kendinde bulamadı. Artık hayatta değil annem! Aramızı düzeltmek istediğimi ona daha erken belli etmiş olsaydım, yine yakınlaşmış olsaydık ve annem sonra ölmüş olsaydı buna dayanmak bu kadar zor olmazdı. Fakat ben hiç onun evine gitmedim, o da bu yüzden benimkine hiç gelmedi ve ne kadar iyi karşılanacağını asla bilemedi; benim içime dert olan bu. O gece onun evine doğru gittiğimi bilemedi, çünkü beni anlayamayacak kadar yitirmişti bilincini. Ne olurdu beni görmeye gelmiş olsaydı! Çok istedim gelmesini. Ama olacağı yokmuş."

Bu sözleri duyunca elinde olmadan, ölümcül bir hastalığa yakalanmış da nöbet geçiriyormuş gibi titreyerek iç çekti Eustacia. Henüz Clym'e anlatmamıştı olanları.

Ne var ki, Clym, çektiği vicdan azabıyla konudan konuya atlayarak konuşmaya kendisini son derece kaptırmış olduğundan onun bu hâlini fark edemedi. Hastalığı boyunca böyle konuşup durmuştu. Annesinin ölümüyle duyduğu ıstırap, Mrs. Yeobright'ın ölüm döşeğinde ettiği, yanlış anlamanın sebep olduğu o son derece acı dolu sözleri duymuş çocuğun talihsiz açıklaması yüzünden çaresizlikle katmerlenmişti. Ardından üzüntüsü onu yataklara düşürmüş, açık arazide çalışan bir işçi nasıl gölge dilenirse o da ölmeyi dilemişti. Kendini kahretmekten başka hiçbir şey yapmayan bir adamın içler acısı görüntüsüydü bu. Asla düzeltilemeyecek bir hata olarak gördüğünden, annesinin evine geç gitmiş olmasına sürekli hayıflanıyordu; annesi ona gelmiyorsa onun annesine gitmesi gerektiğini daha önce düşünememiş olmasını, şeytani bir zihnin ona feci bir oyun oynamış ve onu yoldan çıkarmış olmasına yoruyordu. Kendini lanetlemekte haksız olmadığını Eustacia'nın da söylemesini istiyordu; anlatmaya cesaret edemediği sırrı yüzünden yanıp kavrulan kadın böyle bir şey yapamayacağını söyleyince "Annemin nasıl bir insan olduğunu bilmediğinden oluyor bu. Annem, eğer ondan af dilenecek olursa, her zaman affetmeye hazırdı; fakat beni inatçı bir çocuk olarak gördü, öyle olunca o da taviz vermedi. Taviz vermedi değil de gururlu ve vakurdu, hepsi bu... Tabii, anlıyorum neden bana bunca zamandır önyargıyla yaklaştığını. Benim ona gitmemi bekliyordu. Eminim o üzüntüsüyle günde yüz defa 'Onun için yaptığım bütün fedakârlıklara değecek; Clym bana geri gelecek!' diyordu. Bense hiç onun yanına gitmedim! Onu ziyaret etmek için yola çıktığımdaysa çok geçti. Bunu düşündükçe neredeyse kendimi öldüresim geliyor!"

Bazen son derece büyük bir pişmanlığa kapılıyor, bütün hüznü tek bir damla olup gözünden süzülüyor ama pişmanlığı azalmıyordu ve ardından, fiziksel rahatsızlığından ziyade zihnine çöreklenip onu yakan düşüncelerin etkisiyle, yattığı yerde kıvranıyordu. Yine böyle hissettiği günlerden birinde "Annemin benim ona kırgın olduğuma inanarak ölmediğine bir emin olabilsem ölmeyi bekleyeceğime o düşünceye sarılırdım. Fakat işte bunu yapamıyorum."

"Bu kadar umutsuzluğa kapılıp kendini harap etmene gerek yok," dedi Eustacia. "Başka erkeklerin de anneleri ölüyor."

"Benim kaybımı değersizleştirmiyor bu durum. Kaybın kendisinden ziyade hangi koşullarda yaşandığı beni kahrediyor. Anneme öyle davranarak affedilmez bir günah işledim ben; ışığa hiçbir zaman kavuşamayacağımı bu yüzden düşünüyorum."

"Bence o günahı işleyen annendi."

"Hayır, değildi. Günahı işleyen bendim; cehennem azabını da ben çekmeliyim!"

Kocasının bu söylediklerine "Öyle söylemeden önce iki defa düşünsen iyi olur," diye karşılık verdi Eustacia. "Bekâr erkekler, tabii ki, kendilerine istedikleri kadar lanet okuyabilirler; fakat evli erkekler, kavuşmak için yalvardıkları cehennem azabının bir kişiyi daha yakacağını unutmamalıdırlar."

Perişan durumdaki adam "Serzenişlerini anlayamayacak kadar büyük benim üzüntüm," dedi. "Gecesi gündüzü karşıma geçmiş 'Onun ölümünde senin parmağın var,' diye bağırıyor. Gelgelelim, kendimden nefret ederken sana haksızlık yapıyor olabileceğimi de kabul ediyorum, zavallı karım benim. Lütfen affet beni, Eustacia, aklım başımda değil benim."

İsa'nın yargılandığını görmek, ihanetiyle onu Romalılara teslim eden Yahuda'yı nasıl dehşete düşürmüşse, kocasının bu hâle geldiğini görmek de Eustacia'yı dehşete düşürüyordu; kadın onunla göz göze gelmekten ısrarla kaçınıyordu. Kocasının o hâlini gördükçe, Eustacia, açmayacağı bir kapıyı çalan yorgun bir kadının hayaletini gözlerinin önüne getiriyor; korkusundan, o gün neler yaşandığını düşünmeye bile çekiniyordu. Yine de içindeki o yakıcı pişmanlığı açık açık dile getirmesi Clym'e daha iyi geliyordu, çünkü sessiz kaldığında belli ki daha çok acı çekiyordu; bazen o gerginliği, o kara düşünceleri düşüne düşüne kendini yiyip bitirmesi o kadar uzun süre devam ediyordu ki, belki konuştukça kederi bir ölçüde azalır diye onu içini dökmeye zorlamak şart oluyordu.

Usul usul yürüyen biri eve yaklaştığında Eustacia bahçede ay ışığına baktıktan sonra eve gireli çok olmamıştı; alt kattaki kadın Thomasin'in geldiğini haber verdi.

Thomasin odaya girdiğinde "Ah, Thomasin! Bu akşam geldiğin için teşekkür ederim," dedi Clym. "Öyle perişan bir hâldeyim ki dostlarımdan biri beni görecek diye ödüm kopuyor; neredeyse senin gelmeni bile istemeyecektim."

"Sevgili Clym, benden kaçmana gerek yok," dedi Thomasin. Mağarada sıkışıp kalan birine, içeriye temiz hava basılması nasıl iyi gelirse, onun o tatlı sesi ve içtenliği de ıstırap çeken Clym'e öyle iyi geliyordu. "Senin hiçbir hâlin beni asla dehşete düşüremez, korkutup kaçıramaz. Daha önce de geldim buraya ama sen hatırlamıyorsun."

"Tabii hatırlıyorum, Thomasin, hezeyana kapılmış değilim, daha önce de kapılmadım. Hakkımda öyle söylediklerini duyarsan da inanma. Ben sadece yaptıklarımdan ötürü büyük ıstırap çekiyorum; bu ıstırabım da hastalığımla birleşince delirmiş gibi gösteriyor beni. Fakat aklım hâlâ yerinde. Aklımı yitirmiş olsaydım annemin ölümüyle ilgili her şeyi hatırlayabilir miydim sence? Nerede bende o şans. Zavallı annem iki buçuk ay boyunca, yani son iki buçuk ayında, benim yüzümden tek başına, büyük bir endişe ve kederle geçirdi hayatını, Thomasin; fakat ben, evlerimizin arasında yalnızca altı mil olmasına rağmen onu ziyaret etmedim. İki buçuk ay, yani yetmiş beş gün boyunca güneş doğmuş, güneş batmış ve annem terk edilmiş bir hâlde, köpeklere bile layık görülmeyecek şekilde yaşamış! Onu uzaktan yakından tanımayan yoksul insanlar bile annemin hasta olduğunu, yalnız olduğunu bilselerdi ona bakar, onu ziyaret ederlerdi; oysa ben, onun her şeyi olması gereken ben, alçaklık edip ondan uzak durdum. Tanrı'nın adaleti varsa canımı şimdi alır benim. Beni neredeyse kör etti Tanrı ama yetmez. Ancak bana daha çok acı çektirirse onun varlığına sonsuza dek inanırım!"

Bir anda korkuya kapılıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayan Thomasin "Sus, sus! Ah, Tanrı aşkına, Clym, sakın, sakın böyle söyleme!" diye yalvarırken odanın diğer tarafındaki Eustacia, rengi gitmiş yüzüne duygularını yansıtmamayı başarsa da oturduğu koltukta huzursuzca kıpırdanıyordu. Kuzeninin söylediklerini dikkate almadan konuşmaya devam etti Clym:

"Oysa ben Tanrı'nın beni daha fazla lanetlediğini gösterecek bir işarete bile layık değilim. Sence annem ölmeden önce yanında olduğumu anlamış mıdır, Thomasin? Benim onu affetmediğim gibi korkunç bir yanılgının acısıyla ölmemiştir, değil mi? Ah, bir bilsem neden o yanılgıya kapıldığını! Ne olurdu bana bunu söyleyip içimi rahatlatabilsen, Thomasin! Sen de öyle mi düşünüyorsun,

Eustacia? Lütfen cevap verin bana."

"Annen ölmeden hemen önce her şeyi anlamıştı, bana güvenebilirsin," dedi Thomasin. Eustacia'nın beti benzi atmıştı, hiçbir şey söylemedi.

"Annem neden benim evime gelmedi? Onu içeri buyur eder, her şeye rağmen onu nasıl sevdiğimi ona gösterirdim. Fakat o hiç gelmedi, ben de ona gitmedim; sokağa atılmış bir hayvan gibi ölüp gitti orada; yardımına koşulduğundaysa artık çok geçti. Annemin o hâlini ben gördüm, Thomasin, sen de görseydin elemlere gark olurdun; yalnızca sen değil, bir barbar bile görse yüreği parçalanırdı: Ölüm döşeğinde zavallı bir kadın, karanlığın içinde çıplak toprakta yatıyor, inliyor, yanında kimse yok, bütün dünyanın onu terk ettiğine inanıyor. Üstelik bu zavallı kadın benim annem! Çocuğa 'Kalbi kırılmış bir kadın gördün,' demesi boşuna değilmiş. Bunu dedirtecek neler yaşamış kim bilir annem! Peki bunu ona benden başka kim yaşatmış olabilir? Bunu düşünmek çok korkunç geliyor; keşke şimdikinden daha ağır bir şekilde cezalandırılabilsem. Bilincimin kapandığını söylüyorlar, ne kadar sürmüş o durum?"

"Galiba bir hafta."

"Sonra sakinleşmişim."

"Evet, dört gündür öylesin."

"Şimdi de sakin olmayı bırakıyorum."

"Fakat rica ediyorum, sakin kalmaya çalış, çok geçmeden gücünü kuvvetini toplayacaksın. O düşünceyi kafandan bir çıkarabilsen..."

"Tamam, tamam," dedi Clym sabırsızlıkla. "İyi de ben gücümü kuvvetimi toplamak istemiyorum ki. İyileşmemin kime ne faydası var? Ölsem daha iyi benim için; Eustacia içinse kesinlikle daha iyi. Eustacia orada mı?"

"Evet, buradayım."

"Ölsem senin için daha iyi olmaz mıydı, Eustacia?"

"Clym, canım benim, lütfen böyle bir soru sorma bana."

"Ne diyeyim, gerçekleşmesi zor bir varsayım bu hakikaten; çünkü maalesef yaşayacağım. İyileştiğimi hissediyorum. Thomasin, bütün o para kocana kaldığına göre handa daha ne kadar oturacaksınız?"

"Bir ya da iki ay daha muhtemelen; kendimi toparlayana ka-

dar. Ondan önce bir yere kıpırdayamayız. Sanırım bir ay kadar daha sürer."

"Tabii, tabii. Kıpırdayamazsınız kesinlikle. Ah, kuzenim benim, dertlerinin üstesinden geleceksin; bir ay dediğin nedir ki, göz açıp kapayıncaya kadar geçecek, üstelik sana tesellisini de verecek; fakat ben asla dertlerimin üstesinden gelemeyecek, asla teselli bulamayacağım!"

"Clym, kendine haksızlık ediyorsun. İnan bana, yengem senin için hep iyi şeyler düşündü. Biliyorum, eğer ölmemiş olsaydı, onunla aranız düzelmiş olurdu."

"Öyle diyorsun ama, evlenmeden önce ondan rica etmiş olmama rağmen, gelip beni görmedi. O bana gelmiş olsaydı ya da ben ona gitmiş olsaydım 'Kalbi kırık, oğlunun bir kenara fırlatıp attığı bir kadınım,' ben diyerek ölmeyecekti asla. Kapım ona her zaman açıktı, burada her zaman iyi karşılanacaktı. Fakat o hiçbir zaman bunu göremedi."

Odanın diğer ucundan, zor duyulan bir sesle "Artık daha fazla konuşmasan iyi olur, Clym," dedi Eustacia, çünkü manzara onun için giderek katlanılmaz bir hâl alıyordu.

"Fazla kalamayacağım, o yüzden müsaade et de ben sana bir şeyler söyleyeyim," dedi Thomasin o sakinleştirici sesiyle. "Meseleye ne kadar tek taraflı baktığını bir düşün, Clym. Yengem o küçük çocuğa bunları söylediğinde sen daha onu bulmamış, kucağına almamıştın; belki de çok kızgın olduğu bir anda söylemişti o lafları. Huyuydu onun böyle düşünmeden konuşmak. Bazen benimle de öyle konuşurdu. Senin evine gelmemişti ama eminim seni ziyaret etmeyi düşünmüştü. Bir erkeğin annesi, oğlunu affetmeyi bir kez olsun aklından geçirmeden iki üç ay geçirebilir mi zannediyorsun? Yengem beni affetti; seni niye affetmeyecekti ki?"

"Sen onun kalbini yeniden kazanmak için emek sarf ettin; bense hiçbir şey yapmadım. Ben ki insanlara mutluluğun o yüce sırlarını öğretecektim, en eğitimsiz insanların bile uzak duracak kadar bilgece davranmayı bildiği o korkunç mutsuzluğun pençesine nasıl düşülmeyeceğini bilemedim."

Eustacia "Bu akşam nasıl geldin buraya, Thomasin?" diye sordu.

"Damon beni arabayla yolun başına kadar getirdi. Doğu Egdon'a devam etti o, işi vardı, sonra bir ara gelip alacak beni."

Thomasin'in dediği çıktı; çok geçmeden tekerlek seslerini duydular. Wildeve gelmiş, tek bir atın çektiği arabasıyla dışarıda bekliyordu.

"Hizmetçiyi gönderin de bir iki dakikaya ineceğimi söylesin Wildeve'e," dedi Thomasin.

"Ben hemen iner, haber veririm," dedi Eustacia.

Aşağı indi. Kapıyı açtığında Wildeve arabadan inmiş, atın karşısında duruyordu. Gelenin Thomasin olduğunu düşündüğünden başını çevirmedi önce. Sonra dönüp gelene baktı, belli belirsiz irkildi ve tek bir söz söyledi: "Ee?"

Eustacia fısıldayarak "Ona henüz anlatmadım," diye cevap verdi.

"O zaman Clym iyileşene kadar da sus; ölümcül sonuçlar doğurur söylemen. Sen de hastasın."

Gözyaşlarına boğulan Eustacia "Perişan hâldeyim... Ah, Damon," dedi, "ne kadar mutsuz olduğumu sana anlatamam! Katlanmam çok zor bu duruma. Kimseye derdimi anlatamıyorum; senin dışında kimse bilmiyor ne çektiğimi."

"Zavallı kız!" dedi Wildeve. Kızın üzüntüsü belli ki onu etkilemiş, en sonunda elini tutacak kadar cesur davranmasına yol açmıştı. "Böyle zor bir duruma düşmüş olman, hele ki bunu hak edecek bir şey yapmadığın düşünüldüğünde, çok acı. Bu acılar sana göre değil. Keşke seni bu hayattan bütünüyle çekip çıkarabilseydim!"

"Lütfen söyle, Damon, ne yapmalıyım? Saatlerce onun yanında oturmak, annesinin ölümünden sorumlu olduğunu düşünüp kendine lanet okumasını duymak ve bu günahı işlemiş biri varsa onun ben olduğumu bilmek beni elimi kolumu bağlayan bir çaresizliğe sürüklüyor. Ne yapacağımı bilmiyorum. Ona söylesem mi, söylemesem mi? Kendime hep bu soruyu soruyorum. Ona anlatmak istiyorum, fakat bir yandan da korkuyorum. Eğer öğrenirse beni mutlaka öldürmesi gerekir, çünkü başka hiçbir şey şu an hissettiği duygular kadar ağır olamaz. Onun bu hâlini gördükçe 'Sabırlı adamın öfkesinden kork,' sözü kulaklarımda çınlıyor."

"O hâlde iyileşmesini bekleyecek, ona daha sonra anlatacak ve işlerin iyiye gitmesine dua edeceksin. Anlattığında da her şeyi söylemeyeceksin; onun iyiliği için yapacaksın bunu."

"Neyi söylemeyecekmişim?"

Wildeve sessiz kaldı bir an ve ardından alçak sesle "O sırada benim evde olduğumu," dedi.

"Tabii, o kısmı Clym'den gizlenmeli, söylenenleri düşününce. Düşünmeden hareket etmek kolay; zor olanı o hareketi mazur gösterecek konuşmaları yapmak!"

"Bir ölseydi şu adam..." diye mırıldandı Wildeve.

"Aklından bile geçirme! Ondan nefret bile etsem başıma bir iş gelmesin diye böyle aşağılık bir umuda bel bağlamam. Şimdi tekrar onun yanına çıkıyorum. Thomasin birkaç dakikaya aşağıya ineceğini sana söylememi istemişti. Güle güle."

Eustacia eve döndü, çok geçmeden Thomasin kapıda belirdi. Thomasin arabada kocasının yanındaki yerini aldığında, at hareket etmeye başladığında, Wildeve göz ucuyla yatak odasının pencerelerine doğru baktı. Pencerelerden birinde solgun, acı çeken bir yüzün onların gidişini izlediğini gördü. Eustacia'nın yüzüydü bu.

ŞÜPHELERİ DAĞITAN IŞIK KORKUNÇ BİR GERÇEĞİ AYDINLATIYOR

II

CLYM'İN kederi kendi kendini tüketti. Gücünü kuvvetini yeniden topladı ve Thomasin'in ziyaretinden bir ay kadar sonra, ara ara bahçeye çıkıp dolaşır oldu. Sabır ve dayanma gücüyle çaresizlik, itidalle kasvet, sağlığın verdiği canlılıkla ölümün verdiği solgunluk onun yüzünde anlaşılmaz bir biçimde birbirlerine karışmıştı. Geçmişte yaşanmış ve annesini ilgilendiren konularda tuhaf bir sessizliğe bürünmüştü artık; Eustacia onun bu konuları yine eskisi kadar düşündüğünü biliyordu bilmesine ama bunları konuşmaktan kurtulduğuna o kadar memnundu ki lafı hiç oralara getirmiyordu. Clym, aklı henüz bu kadar yerinde değilken, kalbinin zorlamasıyla içini dökmüştü; sağduyusu bir şekilde ağır basmaya başladığında ise suskunluğunun içinde kayboldu.

Bir akşam bahçede öyle sakin sessiz durmuş, dalgın dalgın elindeki sopayla yeri kurcalayıp yabani otları sökmeye uğraşırken sıska bir çocuk evin yan tarafından çıkıp ona doğru geldi.

"Christian, sensin değil mi?" dedi Clym. "Beni dışarıda yakalamana sevindim. Yakında Blooms-End'e gitmeni ve evi derleyip toparlarken bana yardım etmeni isteyeceğim. Evin her tarafı bıraktığım gibi kilitli, değil mi?"

"Evet, Mr. Yeobright."

"Patatesleri ve diğer kökleri kazıp çıkardın mı?"

"Evet. Tanrı'ya şükür, tek damla yağmur yağmadı da işimi

rahat hallettim. Fakat benim gelme niyetim başka; bizim ailede son zamanlarda hiç görmediğimiz bir haber vereceğim size. Beni Sessiz Kadın Hanı'ndaki zengin beyefendi gönderdi, ki biz ona eskiden hancı derdik; size Mrs. Wildeve'in saat tamı tamına birde, üç beş dakika geç ya da erken de olabilir, sağlıklı bir kız çocuğu doğurduğunu söylememi istedi; ailenin kalabalıklaşmasını bekledikleri için paralarına kavuştuktan beri orada kalmaya devam ettikleri de konuşuluyor."

"Mrs. Wildeve'in durumu iyi, değil mi?"

"Evet, efendim. Fakat Mr. Wildeve mızmızlanıyormuş oğlan olmadığı için; mutfakta öyle konuşuluyordu ama benim bunu duymamış olmam gerekiyordu."

"Christian, şimdi beni dinle."

"Tabii dinliyorum, Mr. Yeobright."

"Annemi ölümünden önceki gün gördün mü sen?"

"Hayır, görmedim."

Clym'in hayal kırıklığı yüzünden okunuyordu.

"Fakat o günün sabahında gördüm onu."

Clym'in gözleri aydınlandı. "Bu, duymak istediğime daha yakın bir cevap oldu," dedi.

"Evet, aynı gündü, biliyorum; çünkü Mrs. Yeobright, 'Onu görmeye gideceğim, Christian; bu yüzden akşam yemeği için sebze getirmeni istemiyorum,' demişti."

"Kimi görmeye?"

"Sizi görmeye. Anlasanıza, Mrs. Yeobright sizin evinize gidiyordu."

Hayretler içinde Christian'a baktı Clym. "Bundan niye hiç bahsetmedin?" dedi. "Benim evime mi geliyordu, emin misin?"

"Eminim, tabii. Bahsetmedim çünkü son zamanlarda sizi hiç görmedim. Mrs. Yeobright sizin evinize hiç gelemediği için çabası boşa gitti, anlatacak bir şey de çıkmadı."

"Ben de annem niye o sıcak günde bozkırda yürüdü diye merak edip duruyordum! Pekâlâ, niye geldiğini söyledi mi? Bu önemli, Christian. Öğrenmek için yanıp tutuşuyorum."

"Anlıyorum, Mr. Yeobright. Bana söylemedi ama sanırım buralardan birine söyledi."

"Annem buraya geldiğini kime söyledi, onu tanıyor musun?"

"Tanıdığım biri var, efendim, fakat lütfen ona benim söylediğimi söylemeyin, çünkü ben onu tuhaf yerlerde, bilhassa da rüyalarımda görüp durdum. Geçen yazdı; bir gece bana öyle kötü baktı ki o adam, Mahşerin Dört Atlısı'ndan siyah ve kızıl olanı, yani Kıtlık ve Kılıç beni almaya geliyor diye korktum; kendimi o kadar kötü hissettim ki kafamdaki iki tel saçı iki gün tarayamadım. Yanlış hatırlamıyorsam, Mr. Yeobright, Mistover'a giden patikanın ortasında duruyordu adam, sonra anneniz geldi, yüzü o kadar solgundu ki..."

"Peki, bu ne zaman oldu?"

"Geçen yaz, rüyamda."

"Öff! Kim bu adam?"

"Diggory, aşıboyası satıcısı. Annenizin sizi görmek için yola çıktığı günün önceki akşamında onu ziyaret etti, oturup konuştular. O evden çıktığında ben daha oradaydım, işlerim bitmemişti."

"Onu görmem lazım; keşke daha önce haberim olsaydı bu işten," dedi Clym telaşla. "Acaba o niye gelip bana anlatmadı olanları?"

"Ertesi gün Egdon Heath'ten ayrıldı; onu görmek istediğinizi nereden bilsin?"

"Christian," dedi Clym, "gidip Venn'i bulmak zorundasın. Ben meşgulüm, yoksa ben gider arardım. Onu bir an önce bul ve onunla konuşmak istediğimi söyle."

"Gündüzleri insan takibinde iyiyimdir ben," dedi Christian, bir yandan da kararmaya başlayan havaya endişeli gözlerle bakıyordu, "fakat gece oldu mu, benden kötüsü bulunmaz, Mr. Yeobright."

"İlk fırsatta aramaya başla ki en kısa sürede onu bana getirebilesin. Bulabiliyorsan yarın getir."

Bu konuşmanın ardından Christian oradan ayrıldı. Ertesi gün geldi, fakat Venn gelmedi. Akşamına Christian uğradı, çok yorgun görünüyordu. Bütün gün aramış ama aşıboyası satıcısının nerede olduğu hakkında hiçbir şey öğrenememişti.

"İşini aksatmadan arayabildiğin kadar ara yarın," dedi Clym. "Onu bulana kadar da bir daha gelme."

Ertesi gün Blooms-End'deki eski eve doğru yola koyuldu Clym; orası, bahçesiyle birlikte, artık onundu. Geçirdiği ağır hastalık oraya taşınmak için yapacağı bütün hazırlığı engellemişti;

fakat annesinden kalan o küçük mülkün idaresi artık onda olduğundan, eve gidip içinde ne var ne yok bakması şarttı; bu yüzden de ertesi geceyi orada geçirmeye karar verdi.

Yola koyuldu; hızlı ya da kararlı adımlarla değil, kendisini serseme çevirmiş bir uykudan uyanmış birinin ağır adımlarıyla yürüdü. Evin bulunduğu vadiye vardığında öğlen oluyordu. Çok eski zamanlarda o evi ziyaret ettiğinde ne gördüyse, ne hissettiyse tıpatıp aynısını yaşıyordu; Clym'in artık orada olmayan annesinin kapıyı açıp onu karşılayacağı sanrısına kapılmasına destek olan da işte bu kadim benzerliklerdi. Bahçe kapısı kilitli, evin panjurları kapalıydı; cenazenin toprağa verildiği akşam nasıl bıraktıysa öyle buldu orayı. Kilidi açtı ve kapının bir daha asla açılmayacağını düşünen bir örümceğin oraya, kapıyla kilit arasına, kocaman bir ağı çoktan örmüş olduğunu fark etti. Eve girip de panjurları yukarı kaldırınca aklındaki işlere girişti: Büfeleri, dolapları elden geçirdi, kâğıtları yaktı, evi Eustacia'nın oturmasına uygun hâle en iyi nasıl getirebileceğini düşündü; uzun zamandır ertelediği planını gerçekleştirebileceği zaman gelene kadar, eğer gelecek olursa, burada oturacaklardı.

Odaları dolaşırken kendi anne babasının, büyükbabasının, büyükannesinin geleneksel bir tarzda döşemiş olduğu bu evde Eustacia'nın modern zevklerine hitap etsin diye yapılması gerekecek değişiklikleri kesinlikle istemediğini hissetti. Kasası meşe ağacından, kapısında İsa'nın göğe yükselişinin, kaidesinde ise mucizevi balık avının tasvir edildiği resimler olan o harabeye dönmüş duvar saati; büyükannesinden kalma, cam kapağının ardından kirlenmiş porselenlerin seçilebildiği köşedeki vitrin; servis arabası; ahşap çay tepsileri; pirinç musluklu asma çeşme —bu mukaddes eşyalar kim bilir nereye sürgüne gidecekti?

Penceredeki çiçeklerin sulanmayı bekleye bekleye kuruyup öldüğünü fark etti ve birileri isterse onları alıp götürsün diye pencerenin dışına koydu. Bu işlerle meşgulken dışarıdaki çakıl yolda ayak sesleri duydu Clym, ardından biri kapıyı çaldı.

Kapıyı açtı; Venn karşısında duruyordu.

"Günaydın," dedi aşıboyası satıcısı. "Mrs. Yeobright evde mi?"

Clym başını öne eğdi. "Christian'ı ya da Egdon'dan birilerini görmedin son zamanlarda demek ki?"

"Hayır. Epeydir uzaklardaydım, yeni döndüm. Gitmeden önceki gün uğramıştım buraya."

"Hiçbir şey de duymadın, öyle mi?"

"Duymadım."

"Annem...annem öldü."

"Öldü demek!" dedi Venn, adamın ne hissettiği ses tonundan anlaşılmıyordu.

"Beni de içine koysalar itiraz etmeyeceğim bir yerde yatıyor artık annem."

Venn Clym'e baktı, ardından "Eğer yüzünüzü görmeseydim söylediklerinize asla inanamazdım. Bir hastalığınız mı var?" dedi.

"Vardı ama geçti."

"Ne büyük bir değişiklik olmuş burada! Bir ay önce Mrs. Yeobright'ın yanından ayrıldığımda her şey onun yeni bir hayata başlayacağını işaret ediyor gibi görünüyordu."

"Görünen de gerçek oldu."

"Doğru söylüyorsunuz kesinlikle. Dertleriniz size benden daha derin laflar etmeyi öğretmiş. Ben Mrs. Yeobright'ın buradaki hayatını kastetmiştim sadece. Ölümü çok erken oldu."

"Belki de ben çok uzun yaşadığım içindir. Bu geçtiğimiz ay benim için çok kötü bir tecrübe oldu, Venn. İçeri gir, lütfen; ben de seni görmeyi istiyordum."

Aşıboyası satıcısını geçen Noel'deki danslı eğlencenin yapılmış olduğu büyük salona buyur etti; o yüksek sırtlı tahta kanepeye geçip yan yana oturdu ikisi. "Bak, şömine buz gibi şimdi," dedi Clym. Yarısı kömür olmuş şu odun parçası yanarken, şu közler tutuşurken yaşıyordu annem! Evi çok değiştiremedim henüz. Elimden bir şey gelmiyor. Hayatım bir salyangoz gibi sürünmekle geçiyor."

"Mrs. Yeobright nasıl öldü?" diye sordu Venn.

Clym ona annesinin rahatsızlığından, ölümünden biraz bahsetti ve sözlerine şöyle devam etti: "Bu geldi ya başıma, artık hangi acıyı yaşasam en fazla keyfim kaçar. Sana bir şey soracağım diyerek lafa girmiştim ama sarhoş adam nasıl yolda düz yürüyemezse ben de konudan konuya atlıyorum. Annem seni en son gördüğünde sana ne söylemişti, çok merak ediyorum. Onunla epey bir konuştun, değil mi?"

"Yarım saatten fazla konuştuk."

"Benim hakkımda mı?"

"Evet. Bizim konuştuklarımız üzerine yola koyulmuş olmalı Mrs. Yeobright. Eminim sizi görmeye geliyordu."

"İyi de bana o kadar kırıldıysa niye beni görmeye geliyordu? Cevabını bulamadığım soru bu."

"Fakat o sizi her şeye rağmen kesinlikle affetmişti, biliyorum."

"İyi ama, Diggory, oğlunu kesinlikle affetmiş bir kadın, onun evine giderken rahatsızlandığında, oğlu ona kötü davrandığı için kalbinin kırılmış olduğunu söyler miydi? Asla söylemezdi!"

"Benim bildiğim, onun sizi hiçbir şekilde suçlamadığı. Olup bitenler için kendini suçluyordu, başkasını değil. Kendi ağzından duydum bunu."

"Sen, onun ağzından, benim ona kötü *davranmadığımı* duydun; o sırada bir başkası, yine onun ağzından, benim ona kötü *davrandığımı* duydu! Benim annem sebepsiz yere saat başı fikrini değiştirecek fevri bir kadın değildi. Nasıl oluyor da, Venn, annem bu kadar kısa aralıklarla bu kadar farklı hikâyeler anlatıyor?"

"Bilemiyorum. Kesinlikle bir tuhaflık var bu işte; o sizi affetmişti, karınızı affetmişti ve aranızı düzeltmek maksadıyla sizi görmeye gelecekti."

"Zihnimi allak bullak eden tek bir şey varsa o da cevabını bulamadığım bu soru!... Diggory, eğer bizim, yani yaşayanların, ölülerle konuşmasına –yalnızca bir defalığına, sadece bir dakika için, gerekiyorsa, hapishanedeki gibi, demir parmaklıkların arasından– izin verilecek olsaydı, kim bilir neler öğrenirdik! Şimdi sırıtarak gezenlerin kaçı utançtan yüzünü gizlemek zorunda kalırdı acaba! Hemen çözerdim bu sırrı, eğer annemle konuşabilseydim. Fakat mezarı onu içine aldı ve sonsuza dek bırakmayacak; peki nasıl ortaya çıkacak gerçek?"

Karşısındaki hiç cevap vermedi Clym'e, çünkü verilecek bir cevap yoktu; Venn, birkaç dakika sonra, kalkıp gittiğinde, Clym, üzüntüsünün verdiği durgunluğu üzerinden atıp belirsizliğin sebep olduğu endişeyi yaşamaya başladı.

O ruh hâliyle bütün öğleden sonrayı geçirdi. Ertesi gün tekrar buraya gelmek zorunda kalmasın diye komşulardan biri ona o evde bir yatak hazırladı; o ıssız evde dinlenmek üzere yatağına

çekildiğindeyse aynı düşünceleri aklından geçirerek saatlerce uyanık kalmaktan başka elinden bir şey gelmedi Clym'in. Bir ölünün sorduğu bu bilmeceye nasıl çözüm bulacağı, yaşayanların en yüce dertlerinden daha önemli bir mesele hâline geldi. Küçük bir çocuğun, annesini yatırdığı o derme çatma kulübeye girdiği andaki yüzü Clym'in hafızasına kazınmıştı. Çocuğun yuvarlak gözleri, meraklı bakışları, o sözleri söyleyen tiz sesi, toprak zeminde giyilen sivri topuklu ayakkabılar gibi beynini delik deşik ediyordu.

Çocuğu ziyaret edersem annemin ölümüyle ilgili yeni bilgi kırıntılarına güç belâ da olsa ulaşabilirim diye düşündü; gerçi tam tersi de sonuç verebilirdi bu ziyaret. Bir çocuğun zihnini olaydan altı hafta geçtikten sonra, hem de çocuğun o zaman görüp anladıklarına değil de doğası gereği idrak edemeyeceği gerçeklere ulaşmak maksadıyla kurcalamak çok ümit vaat etmiyordu; ne var ki, bilinen her yöntemi deneyip sonuç alamadıysak, bütün yolların tıkandığını gördüysek, el yordamıyla küçük ve anlaşılması güç yöntemlere tutunmaya çalışırız. Başka yapacak hiçbir şeyi kalmamıştı Clym'in; bu da işe yaramazsa, bu muammanın çözülemeyen sırlar uçurumuna yuvarlanmasına müsaade edecekti.

Clym bu karara vardığında gün ağarıyordu, hemen ayaklandı. Kapıları kilitledi, dışarı çıktı, bahçe kapısından geçti ve biraz ileride bozkıra karışıp kaybolacak yeşil patikada durdu. Beyaz çitlerin önünde, ok başı gibi üç yola ayrılıyordu patika. Sağdaki yol Sessiz Kadın Hanı ve civarına; ortadaki Mistover Tepesi'ne; soldaki ise tepeyi aşıp Mistover'ın başka bir kısmına, çocuğun yaşadığı yere gidiyordu. En son yolu seçtiğinde içini ürperten bir soğuk hissetti Clym; çoğu insanın aşina olduğu bu soğuğa güneşin henüz ısıtmadığı sabah havası sebep olmuştu muhtemelen. Sonraki günlerde bunu tuhaf ama önemli bir tesadüf olarak hatırladı Clym.

Susan Nunsuch'ın, yani görüşmek istediği çocuğun annesinin kulübesine vardığında evdekilerin daha yataktan kalkmadığını gördü. Gelgelelim, yüksek yerlerdeki köylerde yatakta olmaktan ayaklanmış olmaya geçiş şaşırtıcı derecede hızlı ve kolaydır. Oralarda insanın gecesiyle gündüzü birbirinden kolay ayrılır; esnemesi de tuvalete gidip işini görmesi de kısa sürer. Clym, bastonuyla yetişebildiği üst kattaki pencerenin kenarını tıklattı; kadın da üç dört dakika geçmeden aşağı indi.

Clym, bu kadının Eustacia'ya büyük zalimlik etmiş kişi olduğunu ancak o an çıkarabildi. Kadının onu karşılarken surat asmasının bir sebebi buydu demek ki. Üstelik çocuk yine rahatsızlanmıştı; Susan oğlunun rahatsızlığını, Eustacia şenlik ateşini canlı tutması için çocuğu zorladığından beri hep söylediği gibi, o kadının oğluna yaptığı büyülere bağlıyordu yine. İnsanın dışarıya gösterdiği yüzünün altında gizlenen, yeraltındaki köstebekler gibi gün ışığına çıkmaktan rahatsız olan o duygulardan biriydi Susan Nunsuch'ın hissettiği; belki de Kaptan Vye kilisede Eustacia'nın koluna iğne batırdığı için onu dava etmekten yine Eustacia'nın ricasıyla vazgeçmemiş olsaydı, Susan hâlâ böyle hissediyor olacaktı.

Kadını görünce hissettiği tiksintiyi bastırdı Clym, çünkü Susan en azından annesine bir kötülük yapmamıştı. Kibarca çocuğu sordu, fakat kadının tavırları düzelmedi. Clym, biraz tereddüt ettikten sonra "Çocuğu görmek istiyorum," diye devam etti sözlerine, "annemle yaptığı yürüyüşten neler hatırlıyor, daha önce anlattıklarından fazlası var mı, onu soracağım."

Kadın Clym'e tuhaf gözlerle, kınar gibi baktı. Bu yarı kör adam dışındaki herkes kadının bu bakışlarıyla "Sen de darbe yemeye bir türlü doymuyorsun," demek istediğini anlardı. Kadın çocuğu aşağıya çağırdı, Clym'den taburelerden birine oturmasını istedi ve çocuğa dönüp "Pekâlâ, Johnny, hatırlayabildiğin ne varsa Mr. Yeobright'a anlat," dedi.

"Zavallı kadınla o sıcak günde yaptığınız yürüyüşü unutmadın, değil mi?" dedi Clym.

"Hayır," dedi çocuk.

"O sana ne demişti, peki?"

Çocuk kulübeye girerken ne söylemişse tıpatıp aynısını tekrarladı. Clym dirseğini masaya koydu, başını eline yaslayıp yüzünü kapattı; çocuğun annesi ona, bir adamın nasıl olup da kendisine bu kadar derin bir acı çektirmiş bir meseleyi kurcalamaya devam ettiğini merak ediyormuş gibi bakıyordu.

"Onu ilk gördüğünde Alderworth'e mi gidiyordu?"

"Hayır; oradan dönüyordu."

"Nasıl olur?"

"Evet, benimle yürüdü o. Ben de oradan dönüyordum."

"Peki onu ilk nerede gördün?"

"Sizin evinizin önünde."

"Bana bak, doğruyu söyle!" diye çıkıştı çocuğa Clym.

"Söylüyorum, efendim; onu ilk defa sizin evinizin önünde gördüm."

Clym ayağa fırladı; Susan'sa adamın başına gelecekleri anlamış gibi gülümsedi ama bu, kadının yüzüne güzellik katan bir gülümseme değildi; "Başımıza bir belâ gelecek!" gülümsemesiydi sanki.

"Evimin önünde ne yaptı annem?"

"Gidip Şeytan Körüğü'ndeki ağaçların altına oturdu."

"Aman Tanrım! Ben bunları hep yeni öğreniyorum!"

"Niye bana daha önce anlatmadın bunu?" diye sordu Susan.

"Anlatmadım, anne, çünkü evden o kadar uzaklaştığımı bilmeni istemedim. Vişne topluyordum, bir baktım ki düşündüğümden de uzaklara gitmişim."

"Oraya oturduktan sonra ne yaptı annem?" dedi Clym.

"Sizin evinize gelen ve içeri giren bir adama baktı."

"O bendim; elinde böğürtlen dallarıyla bir karaçalı biçicisi."

"Hayır; siz değildiniz. Çok iyi giyimli biriydi. Siz daha önce girmiştiniz içeri."

"Kimdi o?"

"Bilmiyorum."

"Peki, sonra ne olduğunu anlat bakalım."

"Zavallı kadın gidip kapınızı çaldı, siyah saçlı kadın yandaki odanın penceresinden ona baktı."

Çocuğun annesi Clym'e dönüp "Bu duymayı beklemediğiniz bir şey mi?" dedi.

Clym'in yerinde taş olsa kadının ne dediğiyle daha çok ilgilenirdi. Boğuk bir sesle "Devam et, devam et," dedi çocuğa.

"Genç kadının pencereden dışarı baktığını görünce yaşlı kadın kapıyı tekrar çaldı; kimse açmayınca karaçalı biçen orağı yerden aldı, baktı, tekrar yerine bıraktı, sonra karaçalı demetlerini bağlayacak dallara baktı; sonra oradan uzaklaştı, bana doğru yürüdü; böyle kısık kısık nefes alıyordu, çok zorlanıyordu. Birlikte yürüdük, o ve ben, ben onunla konuştum, sonra o benimle biraz konuştu ama çok konuşamadı çünkü nefes almakta zorlanıyordu."

"Ah!" diye mırıldandı Clym, zor çıkmıştı sesi, başını önüne eğdi. "Dinliyorum, devam et," dedi.

"Konuşacak hâli yoktu kadının, yürüyecek hâli de yoktu; yüzü ne kadar da tuhaf olmuştu öyle!"

"Nasıldı yüzü?"

"Sizin yüzünüz şimdi nasılsa öyleydi."

Kadın Clym'e baktı, adamın betinin benzinin attığını, boncuk boncuk, buz gibi terler döktüğünü görünce gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açıldı. Sinsi sinsi "Bunun bir anlamı yok mu?" dedi. "O kadın hakkında şimdi ne düşünüyorsunuz acaba?"

"Susun!" diye bağırdı Clym öfkeyle. Çocuğa dönüp "Sonra da onu ölüme terk ettin, öyle mi?" diye sordu.

"Hayır," diye araya girdi kadın hemen, kızmıştı. "Oğlum onu ölüme terk etmedi! Anneniz oğlumu yanından gönderdi. Kim ki oğlumun onu terk ettiğini söylüyorsa yalan söylüyor demektir."

"Bunu dert etmenize gerek yok artık," diye cevap verdi Clym, dudakları titriyordu. "Gördüklerinin yanında yaptıklarının hiç mi hiç önemi yok. Kapı kapalı kaldı, öyle mi? Kapı açılmadı, kadın pencereden mi baktı? Yüce Tanrım! Bu ne anlama geliyor?"

Çocuk, sorgucusunun bakışlarından ürkmüş, uzaklaşmaya çalışıyordu.

"Öyle söyledi," diye cevap verdi annesi, "yüreğinde Tanrı korkusu olan bir çocuktur Johnny ve hiç yalan söylemez."

" 'Oğlum beni bir kenara fırlatıp attı!' Hayır, hayatım üzerine yemin ederim, canım annem benim, öyle olmadı! Ama oğlunun... oğlunun...dilerim ki bütün katil kadınlar hak ettikleri cehennem azabını çekerler!"

Bu sözleri söyleyip o küçük kulübeden uzaklaştı Clym. İfadesiz bakışların çakılıp kaldığı göz bebekleri donuk bir parıltıyla zor belâ aydınlanıyor; yüzü, Oedipus'un dehşetini az çok hayal gücü katarak tasvir etmiş o tablolara benziyordu. O anki ruh hâliyle en olmayacak işleri bile yapmak isteyebilirdi Clym. Ne var ki, bulunduğu yer bunların hiçbirine izin vermiyordu. Gözlerinin önünde Eustacia'nın solgun yüzü, bir de tanımadığı bir erkeğin silueti canlanacağına, her biri felaketlerle açılmış yüzyıllara meydan okumayı bilen ve tek bir adamın yüreğinde kopan fırtınaları o katman katman derinleşen, kadim zamanlardan günümüze gelen bilgeliğiyle önemsizleştiren bozkırın ağır başlılıktan hiç taviz vermeyen çehresi duruyordu.

KARANLIK BİR GÜNÜN SABAHINDA EUSTACIA GİYİNİYOR

III

ÇILDIRMIŞ bir hâlde Alderworth'e doğru yürüyen Clym bile etrafını saran uçsuz bucaksız durgunluğa kendisini kaptırmıştı. Cansız bir varlığın yaşama sevinciyle dolu bir varlığı bu şekilde tahakkümü altına aldığına daha önce de bir kez bizzat tanık olmuştu; fakat bu cansızlık, şimdi içini kaplamış olandan çok daha tatlı bir duyguyu kuvvetten düşürmeye çalışmıştı. Bu tahakkümü daha önce hissettiğinde, tepelerin öbür tarafındaki nemli düzlüklerde durmuş, Eustacia'yla vedalaşıyordu.

380

Fakat bu düşüncelerle oyalanacak hâli yoktu Clym'in; yürümeye devam etti ve evinin önüne geldi. Eustacia'nın yatak odasının panjurları hâlâ sıkı sıkıya kapalıydı, çünkü o asla erken kalkmazdı. Bir ardıç kuşu gagasına sıkıştırdığı küçük bir salyangozu, kabuğunu kapının eşiğine vura vura parçalamaya ve sabah kahvaltısına ulaşmaya çalışıyor, kuşun çıkardığı ses o sessizlikte büyük bir gürültüye dönüşüyordu; başka da hiçbir hayat belirtisi yoktu etrafta. Ne var ki, Clym, kapıya gidince kilitli olmadığını, Eustacia'nın hizmetçisinin ayaklanmış, evin arka tarafında işe güce koyulmuş olduğunu gördü. İçeri girdi ve doğrudan karısının odasına gitti.

Clym'in eve girerken çıkardığı sesle uyanmış olmalıydı Eustacia, çünkü Clym kapıyı açtığında geceliğiyle aynanın karşısında duruyor; elini yüzünü yıkamadan önce, bir eliyle topladığı saçlarını kıvırıp topuz hâline getirmeye çalışıyordu. Söze ilk girme-

ye hevesli biri değildi Eustacia; Clym'in sessizce yürüyüp yanına gelmesini, başını çevirip ona bakmadan bekledi. Clym gelip kadının arkasında durdu; Eustacia adamın yüzünü aynada gördü. Solgun, yabani, feci durumda bir yüzdü gördüğü. Omuzlarına o sırrı yüklememiş olduğu günlerden biri olsa, bir eş olarak duygularını göstermemeyi tercih eden Eustacia bile kocasını o hâlde görünce üzülür ve şaşkınlık içinde dönüp yüzüne bakardı; aksine hiç kıpırdamadı, adamı aynadan seyretti. Seyrederken de yanaklarına, boynuna evin sıcaklığı ve çektiği sağlam uyku neticesinde yayılmış o kızıl pembe renk yavaş yavaş kayboldu, yerini Clym'in yüzündeki ölümü hatırlatan solgunluğa bıraktı. Bu geçişi gözleriyle görecek kadar yakın duruyordu Clym ve gördükleri, söyleyeceklerini körükledi.

"Meselenin ne olduğunu biliyorsun sen," dedi boğuk bir sesle. "Yüzünden anlıyorum."

Topuz yapmaya çalıştığı saçlarını tutmaktan vazgeçti Eustacia, eli yanına düştü; artık hiçbir yerden destek alamayan hacimli saçları alnından omuzlarına, oradan da beyaz geceliğine döküldü. Cevap vermedi kocasına.

"Konuş benimle," diye emreder gibi çıkıştı Eustacia'ya Clym.

Yüzü solmaya devam ediyordu Eustacia'nın; artık dudakları da yüzü kadar beyaza kesmişti. Adama döndü, "Peki, Clym, seninle konuşacağım. Neden bu kadar erken döndün? Senin için yapabileceğim bir şey var mı?" dedi.

"Evet, beni dinleyebilirsin. Galiba karımın sağlığı pek yerinde değil?"

"Niye öyle diyorsun?"

"Yüzün, sevgilim, yüzün bana öyle söyletiyor. Belki de sabahın solgun ışığıdır rengini alıp götüren, ne dersin? Şimdi de ben sana bir sır vereceğim. Ha-ha!"

"Ne kadar korkunç!"

"Nedir korkunç olan?"

"Kahkahan."

"Korkunç olmasının bir sebebi var. Eustacia, mutluluğum senin avuçlarının arasındaydı; sense canavarca hislerle yere çaldın onu ve tuzla buz ettin!"

Tuvalet masasından kalktı Eustacia, Clym'den birkaç adım

uzaklaştı ve adamın yüzüne baktı. Onu önemsemediğini göstermek ister gibi gülümseyerek "Öyle mi! Demek beni korkutacağını düşünüyorsun," dedi. "Buna değer mi? Savunmasız bir hâldeyim, üstelik yalnızım."

"Ne kadar da garip!"

"Ne demek istiyorsun?"

"Bol bol vaktimiz olduğuna göre anlatayım sana, gerçi sen zaten gayet iyi biliyorsun ne söyleyeceğimi. Benim yokluğumda yalnız kalman garip; kastettiğim bu. Şimdi söyle bana, ağustos ayının otuz birinci gününde, öğleden sonra yanında olan adam nerede? Yatağın altında mı yoksa? Belki de bacanın içindedir?"

Eustacia'ya bir ürperme geldi bu sözler üzerine, incecik geceliği bile titredi baştan aşağı. "Hangi gün ne olmuştu, o kadar net aklımda tutamıyorum," dedi. "Senden başka birinin yanımda olduğunu da hatırlamıyorum."

"Hatırlatmaya çalıştığım gün," dedi Clym, sesi giderek kalınlaşıyor, sertleşiyordu, "annemin suratına kapıyı kapattığın ve onu öldürdüğün gün. Ah, buna dayanamıyorum artık; bu kötülüğü kaldıramıyorum!" Sırtı Eustacia'ya dönüktü, bir an için eğilip karyolanın ayaklığından destek aldı; ardından tekrar doğruldu, bir hışımla kadının yanına gitti, geceliğinin geniş yenlerinden yakaladığı kollarına yapıştı ve "Söyle, söyle! Söyle, duyuyor musun beni?" diye bağırdı.

Cesaretle çarpan, dünyaya meydan okuyan yüreklerin ürkeklikle inceden perdelenmiş gibi göründüğüne çok rastlanır: Eustacia bu perdeyi yırtıp attı, kendini savunmaktan vazgeçip saldırıya başladı. Az önce beti benzi atmışken bir anda kıpkırmızı oldu suratı.

Kibirli bir gülümsemeyle Clym'e bakarken, alçak bir sesle "Ne yapacaksın?" dedi. "Kollarımı öyle tutarak beni korkutamazsın; fakat geceliğim yırtılırsa üzülürüm."

Clym bırakmadı kadını, aksine daha çok kendine çekti. "Annemin nasıl öldüğünü," dedi, güç belâ nefes alıyordu, "en ince ayrıntısına kadar anlat bana; yoksa ben—"

"Clym," dedi Eustacia usulca, "bana, acısına katlanamayacağım bir şey yapmaya cesaretin yeter mi sanıyorsun? Fakat vurmadan önce beni bir dinle. İndireceğin darbeyle, o darbe beni öldürecek bile olsa, ki muhtemelen de öldürür, benden hiçbir şey

öğrenemezsin. Belki de konuşmamı istemiyorsun; tek istediğin beni öldürmek olabilir mi?"

"Seni öldürmek mi? Böyle bir şey yapmamı mı bekliyorsun?"

"Bekliyorum."

"Neden?"

"İçinde biriken öfke bana daha azını yapmana sebep olursa annenin ölümünden duyduğun kederi bastıramazsın da ondan."

Sanki maksadı buymuş da aniden karar değiştirmiş gibi Eustacia'yı küçümser bir tavırla "Peh! Seni öldürmeyeceğim," dedi Clym. "Gerçekten düşündüm bunu yapmayı, fakat yapmayacağım. Öldürmek seni bu işin mağduru yapmak, annemin olduğu yere göndermek demek olur; elimden gelse mahşere kadar ondan uzak tutardım seni."

"Beni öldürmeni dilememe ramak kalmıştı," dedi Eustacia, kederli ve umutsuzdu. "Son zamanlarda yaptıklarımı zannetme ki çok büyük bir hevesle yaptım. Sen de kendini nimetten sayma, kocacığım benim."

"Kapıyı kapattın... Pencereden baktın, annemi gördün... Evde yanında bir adam vardı... Sen annemi ölüme gönderdin. Bu insanlık dışı... Bu hainlik... Sana elimi sürmeyeceğim... Uzak dur benden... Kelimesi kelimesine itiraf et her şeyi!"

"Asla! Konuşsam, sen öyle söyledin diye doğru olduğuna inandığın şeylerin yarısını çürütüp kendimi temize çıkarabilirim ama hayır! Ölüm gelecekse başım üstüne ama yine de susacağım. Evet, susacağım! Birazcık izzetinefis sahibi hangi insan böyle saçma sapan konuşan birinin beynindeki örümcek ağlarını temizlemeye zahmet eder ki? Ben etmem; bırakırım konuşmaya, düşüncelerinin sığlığında boğulmaya, kafasını duvara toslamaya devam etsin. Benim derdim bana yeter."

"Haddini aşıyorsun, fakat seni bağışlamak zorundayım."

"Ah, ne kadar merhametlisin!"

"Bana laf sokup durma, Eustacia! Ben de sana cevap verebilirim, hatta ağır konuşabilirim. Pekâlâ, hanımefendi, şimdi bana o adamın ismini söyle!"

"Asla, kararım kesin."

"Sana ne sıklıkta mektup yazıyor o adam? Mektuplarını nereye bırakıyor? Seninle ne zaman buluşuyor? Ah, mektup yazıyor

tabii! İsmini söyleyecek misin o adamın bana?"

"Söylemem."

"O hâlde ben kendim öğrenirim." Clym odaya bakınırken Eustacia'nın mektuplarını hep üzerinde yazdığı çekmeceli küçük masaya takıldı gözleri. Masanın yanına gitti. Çekmecesi kilitliydi.

"Aç şunu!"

"Bunu istemeye hiç hakkın yok. O benim çekmecem."

Clym bir kelime daha etmeden masayı tuttuğu gibi yere çarptı. Çekmecenin menteşeleri parçalandı ve içinden birkaç tane mektup döküldü.

"Sakın onlara elini sürme!" deyip Clym'in önüne geçti Eustacia, ilk defa bu kadar heyecanlanıyordu.

"Vay, vay, vay! Çekil oradan! Göreyim şunları."

Clym mektupları yerden topladı, inceledi; Eustacia mektuplara baktı, duygularını belli etmemeye çalıştı ve kayıtsız adımlarla kenara çekildi.

Mektuplarda yazanlar ne kadar çarpıtılırsa çarpıtılsın, hiçbirinden Eustacia'ya zarar verecek bir anlam çıkarılamazdı. Bunun tek istisnası, üzerinde Eustacia'nın ismi yazan boş bir zarftı; zarfın üzerindeki el yazısı Wildeve'e aitti. Clym mektubu eline alıp ona doğru tuttu. Kadın inatla sessizliğini korudu.

"Okuyabiliyor musun, hanımefendi? Şu zarfı gördün mü? Eminim çok geçmeden bir sürü zarf daha bulacak, içlerinde ne yazdığını öğreneceğiz. Karımın o malum işi ne kadar kusursuzca icra ettiğini, o işte ne kadar hüner sahibi olduğunu zamanında öğrenmek hiç şüphesiz beni çok rahatlatacaktır."

Şaşkınlıktan nefesi kesildi Eustacia'nın, "Sen bana mı diyorsun bunu?" dedi.

Clym biraz daha karıştırdı mektupları ama başka hiçbir şey bulamadı. "Bu mektupta ne yazıyordu?"

"Mektubu yazana sor. Ben senin av köpeğin miyim ki iz sürmekte beni kullanıyorsun?"

"Bana meydan mı okuyorsun? Bana karşı mı çıkıyorsun, kadın! Cevap ver. Beni yine efsunlayacaksan o gözlerini çevirme üstüme! Ölürüm daha iyi. Cevap vermeyi reddediyorsun demek?"

"Cennetteki güzel bebeklerin en güzeli kadar masum olsaydım dahi bu söylediklerinden sonra sana cevap vermezdim!"

"Öyle değilsin zaten."

"Tamamen günahsız olduğumu kesinlikle söyleyemem," dedi Eustacia. "Zannettiğin şeyi yapmadım; fakat masum kabul edilmemin tek şartı kimseye en ufak bir zarar vermemiş olmamsa affedilmemin bir yolu yok demektir. Yine de senin vicdanına sığınacak değilim."

"Diren bakalım, istediğin kadar diren! Nedamet getirmiş, her şeyi itiraf etmiş olsaydın, senden nefret etmektense belki sana üzülebilir, acıyabilirdim. Seni affetmekse asla yapabileceğim bir şey değil. Âşığından bahsetmiyorum; o meselede, aksi ispatlanmadığı için, seni suçsuz kabul edeceğim çünkü bu yalnızca beni ilgilendirir. Fakat diğer meseleye gelince: *Beni* ölümün eşiğine getirmiş olsaydın, eğer bu zor gören gözlerimi bilerek kör etmiş olsaydın seni affedebilirdim. Ne var ki, benim bile *affedemeyeceğim* şeyler var!"

"Senden merhamet görmeden de yaşarım ben. Fakat sus ki sonrasında pişmanlık duyacağın laflar etme."

"Gidiyorum şimdi. Seni terk ediyorum."

"Senin gitmene gerek yok, ben kendim gideceğim zaten. Burada kalarak da benden yeterince uzak durabilirsin."

"Annemi hatırla; onun içinde ne kadar çok iyilik barındırdığını, yüzündeki her çizgiden iyilik okunduğunu düşün! Kadınların çoğu, azıcık hoşlarına gitmeyen bir şey gördüklerinde bile kötülük düşünür biraz; ama o, en öfkeli anında dahi, kem gözle bakmazdı etrafına. Çabuk sinirlenirdi ama affetmeye de bir o kadar hazırdı; o gururunun altında bir çocuğun uysallığı yatardı. Ne işe yaradı peki? Senin hiç umurunda oldu mu? Tam da o seni sevmeyi öğrenirken sen ondan nefret ettin. Ah! Senin için en iyisinin ne olduğunu göremediğin yetmiyormuş gibi o zalimliği yaparak hem beni yaktın hem de annemin ıstırap çekip ölmesine sebep oldun! Yanındaki adam kimdi? Bana yaptığın saygısızlığı anneme gösterdiğin acımasızlıkla perçinlemene kim sebep oldu? Wildeve miydi o? Zavallı Thomasin'in kocası mıydı? Tanrım, bu nasıl bir şeytanlıktır! Dilini mi yuttun? Bütün hünerini sergilediğin bir numara çekmiştin ama yakayı ele verdin, susman doğal tabii... Eustacia, kendi anneni hiç mi sevgiyle hatırlamıyordun ki benim anneme o yorgun hâlinde iyi davranmak aklına gelmedi? Annem dönüp arkasını giderken senin yüreğin zerre kadar da mı merhamet etmedi

ona? Günahların bağışlandığı, dürüstçe sürdürülecek bir hayata başlamak için ne kadar muazzam bir fırsatı kaçırdığımızı bir düşün. Neden o adamı kapının önüne koyup da annemi içeri buyur etmedin? Neden 'Bu andan itibaren dürüst bir eş ve asil bir kadın olarak yaşayacağım,' diyemedin? Eğer sana 'Mutlu olmamızı sağlayacak o son şansı, yolumuzu aydınlatabilecek o titrek ışığı sonsuza dek karart,' demiş olsaydım, inan bana bundan daha kötüsünü yapamazdın. Bak, sonsuz uykusunda annem artık; yüzlerce âşığın da olsa ne onlar ne de sen onu incitebilirsiniz artık."

"Ne kadar da abartıyorsun," dedi Eustacia; yılgınlığı zor duyulan sesinden anlaşılıyordu. "Fakat kendimi savunacak değilim, buna değmez. Sen bundan sonra benim için hiçbir şey ifade etmeyeceksin, demek ki geçmişte yaşananlar anlatılmasa da olur. Seninle birlikte olduğum için her şeyi yitirdim ama şikâyet etmedim. Beceriksizliklerinden, talihsizliklerinden sen üzüntü duyuyor olabilirsin; oysa ben haksızlığa uğradığıma inanıyorum. Hayattan zevk almayı bilen, görgülü, kültürlü kim varsa evlilik denen bu batağa saplandığımdan beri korkup kaçıyor benden. Beni böyle bir kulübeye tıkarak, bir kâhya karısı gibi yaşatarak mı üzerime titriyorsun? Sen beni sözlerinle değil gerçeği gizlemesi sözlere göre daha kolay olan görünüşünle aldattın. Fakat ha burası ha başka yer, hiç fark etmez; neticede ölüp mezarıma gideceğim." Kelimeleri boğazında düğümlendi Eustacia'nın, başı önüne düştü.

"Ne demeye çalıştığını anlamadım. Ben miyim yani o günahı işlemenin sebebi?" (Eustacia ona doğru bir adım attı, eli ayağı titriyordu.) "Sen nasıl olur da gözyaşı dökmeye başlayıp elini bana uzatabilirsin? Aman Tanrım! Nasıl yapabiliyorsun bunu? Hayır, hayır; ben yapamam. O eli tutmak gibi bir hataya düşmeyeceğim." (Uzattığı eli külçe gibi yanına düşen Eustacia'nın gözyaşları akmaya devam etti.) "Pekâlâ, tutacağım o eli; fakat sadece, neyin üzerine titrediğimi öğrenmeden önce o elde ziyan ettiğim aptalca öpücüklerimin hatırına yapacağım bunu. Ne kadar da efsunlanmışım meğer? Hakkında herkesin kötü konuştuğu bir kadında iyilik ne ararmış?"

"Yo, yo, yo!" diye bağırdı Eustacia, en sonunda inadı kırılmıştı; hıçkırıklarından boğulacak bir hâlde dizlerinin üzerine çöktü. "Hayır, bunu yapma! Bu kadar insafsız olma; barbarların vahşili-

ğinde bile bir sınır vardır! Çok dayandım ama sen beni paramparça ettin. Yalvarıyorum, merhamet et. Daha fazla dayanamayacağım; insan olan katlanamaz artık buna! Anneni...kendi ellerimle... öldürmüş olsaydım...bu kadar ağır bir cezaya çarptırılmayı hak etmiş olmazdım. Hayır, hayır! Tanrım, bu aciz kadına acı!... Bu oyunda sen beni yendin. Bana acı ve elimi tutmaya devam et, yalvarırım!... İtiraf ediyorum; annen kapıyı ilk çaldığında bilerek açmadım...fakat ikincisinde, eğer senin kalkıp kapıyı açmaya gittiğini düşünmemiş olsaydım açardım. Senin açmadığını anlayınca gidip ben açtım kapıyı ama annen gitmişti. Bundan ibaret *ona* karşı işlediğim suç. Yaradılışı iyi insanlar bile bazen bilmeden kötülük yapabilir, öyle değil mi? Bence yapabilirler. Şimdi seni terk ediyorum, sonsuza dek!"

"Her şeyi anlat ki sana merhamet edeyim. Evde yanındaki adam Wildeve miydi?"

Hıçkırıkları arasından zor duyulan sesiyle "Söyleyemem," dedi Eustacia. "Daha fazla ısrar etme, söyleyemem. Bu evden gidiyorum ben. İkimiz birlikte burada kalamayız."

"Senin gitmene gerek yok, ben giderim. Sen burada kalabilirsin."

"Hayır. Üzerimi giyinip gideceğim."

"Nereye?"

"Belki geldiğim yere, belki de *başka* bir yere."

Alelacele üzerine bir şeyler geçirmeye başladı; Clym ise huzursuz adımlarla odayı arşınlıyordu o esnada. En sonunda giyinmesini bitirdi Eustacia. Çenesine götürdüğü küçük elleri öyle şiddetli titriyordu ki bonesinin iplerini bağlayamadı, biraz uğraştıktan sonra da vazgeçti bağlamaya çalışmaktan. Bunu gören Clym onun yanına geldi, "Bırak, ben bağlayayım," dedi.

Sessizce razı geldi Eustacia, çenesini kaldırdı. Bakışıyla, duruşuyla ne kadar cazibeli olduğunu hayatı boyunca bir kez olsun kesinlikle aklından çıkarmıştı en azından. Ne var ki, Clym çıkarmış değildi; yüzünü görürse kalbi yumuşar diye gözlerini kaçırdı.

Bonesi bağlanınca adama sırtını döndü Eustacia. "Buradan gitmeyi, benim seni yalnız bırakmama tercih ediyor musun hâlâ?" diye tekrar sordu Clym.

"Ediyorum."

"Pekâlâ, senin dediğin gibi olsun. O adamın kim olduğunu itiraf edersen belki sana merhamet edebilirim."

Şalını boynuna sardı Eustacia ve Clym'i odada bırakıp aşağı indi.

Yatak odasının kapısı çalındığında Eustacia'nın gitmesinin üzerinden çok zaman geçmemişti, "Ne var?" diye seslendi Clym.

Gelen, evin uşağıydı. "Mrs. Wildeve'in evinde çalışan biri uğrayıp haber verdi: Hanımefendiyle bebek son derece iyi durumdaymış, bebeğe de Eustacia Clementine ismini vermişler." Bunları söyledikten sonra çekildi.

"Şu maskaralığa bakın!" dedi Clym. "Benim bu mutsuz evliliğim o çocuğun isminde yaşayacak demek!"

NEREDEYSE UNUTULMUŞ BİRİNİN GÖSTERDİĞİ İHTİMAM

IV

EUSTACIA evden ayrıldığında hangi istikamete gideceğini bilmiyordu, rüzgârda salınan bir devedikeni tüyü gibiydi. Ne yapacağını bilmiyordu. Keşke sabah değil de gece vakti yürüyor olsaydım, en azından kimselere görünmeden kederimi taşırdım, diye düşündü. Ölmeye yüz tutmuş eğreltiotlarını, beyaz örümceklerin kurduğu ıslak ağları takip ederek millerce yürüdü ve en sonunda adımlarını büyükbabasının evine doğru çevirdi. Sokak kapısının kapalı ve kilitli olduğunu anladı. Hiç düşünmeden evin arka tarafına, ahırın olduğu yere geçti ve ahırın kapısına bakınca Charley'nin içeride olduğunu gördü.

"Kaptan Vye evde yok mu?" dedi.

"Yok, efendim," dedi delikanlı, içini bir heyecan kapladı; "Weatherbury'ye gitti, gece geç saate kadar da dönmez. Uşak da tatil için evine gitti. Evin kapısı bu yüzden kilitli."

Kapının eşiğinde duran Eustacia'nın yüzünü, kızın sırtı gökyüzüne dönük, ahırın içi de neredeyse karanlık olduğundan seçemiyordu Charley; fakat kızın tavırlarındaki yabanilik merakını celbetti. Eustacia dönüp bahçe kapısına doğru yürüdü ve setin oraya geçip gözden kayboldu.

O gözden kaybolunca Charley yavaşça ahırdan dışarı çıktı, setin başka bir yerine gitti ve kızı izlemeye başladı; bir şeylerden endişelendiği gözlerinden anlaşılıyordu çocuğun. Eustacia setin

dışında durmuş, yüzünü elleriyle örtmüş, başını setin dış yüzeyini örten, üzerine çiy yağmış fundalara yaslamıştı. O kadar kendinden geçmiş görünüyordu ki başını dayadığı o soğuk ve sert yastığın nemiyle şapkasının, saçının, kıyafetlerinin ıslanmasını umursamıyordu. Bir şeylerin ters gittiği kesinlikle ortadaydı.

Charley Eustacia'da her zaman, Eustacia Clym'e ilk baktığında onda ne görmüşse –neredeyse gerçek olamayacak kadar romantik ve tatlı bir hayal– onu görmüştü. Eustacia ise Charley'yi –elini tutmasına izin vererek çocuğa yaşattığı o mutluluk dolu tek bir an haricinde– o kadar görmezden gelmiş, onu bakışlarıyla şereflendirmekten, sözleriyle onurlandırmaktan o kadar mahrum etmişti ki, Charley onun bir melek olmadığını, gökyüzünden inmediğini, evini çekip çevirmekle yükümlü ve oradaki sorunlarla boğuşan bir kadın olduğunu hiç mi hiç düşünmemişti. Kadının hayatına dair ayrıntıları ancak şimdi tahmin edebiliyordu. Eustacia'yı bugüne kadar, kaderinin çizdiği ve Charley'nin de sadece bir noktasını teşkil ettiği yörüngede ilerleyen tatlı bir mucize gibi görmüştü; onu böyle her tarafını otlar bürümüş, ıslak bir sete yaslanmış, çaresiz, umutsuz bir hâlde görmek Charley'nin içine derin bir korku saldı. Olduğu yerde kalması mümkün değildi artık. Bir hamlede kadının yanına geldi, ona parmağının ucuyla dokundu ve kibarca "Çok keyifsiz duruyorsunuz, hanımefendi," dedi. "Ne yapabilirim?"

Eustacia irkildi, "Ah, Charley," dedi, "demek beni takip ettin. Yazın evden ayrıldığımda bu hâlde geri geleceğimi düşünmüyordun herhalde!"

"Düşünmedim, hanımefendi. Size yardım etmek için ne yapabilirim?"

"Maalesef bir şey yapamazsın. Keşke eve girebilseydim. Biraz başım dönüyor, hepsi bu."

"Koluma yaslanın, efendim, verandaya kadar, ben de kapıyı açmaya çalışayım."

Verandaya kadar ona destek oldu Charley ve onu oradaki bir banka oturttuktan sonra evin arkasına seğirtti, bir merdiven bulup pencerelerden birine tırmandı, sonra aşağı inip kapıyı açtı. Ardından Eustacia'yı içeri aldı ve salona gitmesine yardım etti; salonda eski usul, üzerine çul serili, at arabası kadar büyük bir kanepe vardı. Eustacia oraya uzandı, Charley de kadının üstünü koridorda

bulduğu bir pelerinle örttü.

"Size yiyecek içecek bir şeyler getireyim mi?" dedi Charley.

"Sana zahmet olmazsa, Charley. Ama şömine yanmıyor herhalde?"

"Ben yakabilirim, hanımefendi."

Charley gözden kayboldu. Bir odunun kırıldığını, bir körüğün çalıştırıldığını duydu Eustacia; hemen ardından Charley geri döndü ve "Mutfaktaki ocağı yaktım, şimdi de buradakini yakayım," dedi.

Ateşi yaktı; Eustacia oturduğu kanepeden onu seyrederken dalıp gitmek üzereydi. Ateş iyice harlandığında "Yüzünüz ateşe gelecek şekilde çevireyim mi sizi, hanımefendi? Sabah serin olur," dedi Charley.

"Tabii, nasıl istersen."

"Şimdi gidip yiyecek bir şeyler getireyim mi?"

"Evet, lütfen," diye isteksizce mırıldandı Eustacia.

Charley gitti, mutfakta bir şeylerle uğraştığını ara ara kulağına çalınan seslerden anladı Eustacia; nerede olduğunu unutmuştu, bir gayretle seslerden çıkarmaya çalıştı. Başka başka şeyler düşünen o kadına kısa gelen bir zaman sonra Charley, elinde bir tepsiyle içeri girdi; neredeyse öğle yemeği vakti gelmiş olmasına rağmen tepside dumanı tüten çay ve kızarmış tost vardı.

"Masaya bırak tepsiyi," dedi Eustacia. "Birazdan kalkıp yerim."

Kadının dediği gibi yaptı Charley ve çekilip kapıya geçti; ne var ki, kadının kıpırdamadığını görünce ona doğru birkaç adım attı.

"Tepsiyi size yanaştırabilirim, eğer doğrulmak istemiyorsanız," dedi Charley. Tepsiyi önünde diz çöküp oturduğu kanepenin önüne yanaştırdı, "Sizin için tutarım tepsiyi," diye ekledi.

Eustacia doğruldu, bir fincan çay doldurdu kendine. "Bana çok iyi davranıyorsun, Charley," diye mırıldandı çayını yudumlarken.

"İyi davranacağım tabii," dedi Charley çekinerek; karşılıklı ve dip dibe oturduklarından gözleri aynı hizadaydı ama Charley Eustacia'ya bakmamak için büyük gayret sarf ediyordu. "Siz de bana çok iyi davranmıştınız."

"Ne yapmıştım ki?" diye sordu Eustacia.

"Henüz bu evin genç kızıyken elinizi tutmama müsaade etmiştiniz."

"Tabii ya, etmiştim. Niye izin vermiştim? Kafam çok karışık; maskeli eğlenceyle bir alakası vardı, değil mi?"

"Evet, siz benim yerime gitmek istemiştiniz."

"Hatırladım. Hem de çok iyi hatırladım!"

Bunu söyledikten sonra bir kez daha son derece mahzunlaştı Eustacia; kadının artık bir şey yiyip içmeyeceğini anlayan Charley de tepsiyi alıp mutfağa geçti.

Ardından ara sıra salona gelip ateşin yanıp yanmadığına baktı, Eustacia'ya bir şey isteyip istemediğini sordu, rüzgârın güneyden eserken yön değiştirip batıya esmeye başladığını söyledi, onun için böğürtlen toplamasını isteyip istemediğini sordu; Eustacia ya istemediğini söyledi ya da hiç cevap vermedi.

Epey bir süre daha kanepede uzandı, ardından ayaklandı ve üst kata çıktı. Bu evde yaşadığı oda aşağı yukarı bıraktığı gibi duruyordu; o günleri hatırlamak, hayatının büyük ölçüde değiştiğinin ve son derece kötüleştiğinin kafasına dank etmesine yol açtı ve yüzünde, bu sabah eve ilk geldiğinde de var olan o müphem, o cisimsiz ıstırabın izleri yeniden belirdi. Büyükbabasının odasına bir göz attı; açık pencereden içeri temiz sonbahar havası giriyordu. Eskiden beri gayet iyi bildiği ancak şimdi yeni bir anlam kazanan bir manzaraya takıldı gözleri.

Büyükbabasının yatağının arkasındaki duvara, başucuna yakın bir yere asılmış bir çift tabancaydı gördüğü; evleri çok sapa bir yerde olduğundan, hırsızlık yapmaya kalkan olabilir diye tedbirli davranıp hep dolu muhafaza ederdi büyükbabası onları. Eustacia uzun uzun baktı tabancalara; sanki yeni ve tuhaf bir meseleyi anlatan bir kitabı okuyor gibiydi. Aniden, kendisinden korkmuş gibi, aşağı indi ve derin düşüncelere daldı.

"Ah, bir yapabilsem şu işi!" dedi. "Kendime ve yolu benimle kesişen herkese büyük bir iyilik yapmış, kimseye de zarar vermemiş olurum."

Düşündükçe kuvvetleniyordu sanki o fikir zihninde; yaklaşık on dakika hiç kıpırdamadan oturdu ve ardından, boş bakışlarından anlaşılan kararsızlığının yerini nihai bir kararın aldığı gözlerinden okunur oldu.

Kalktı, ikinci kez yukarı çıktı, şimdi usulca ve belli etmemeye çalışarak atıyordu adımlarını; büyükbabasının odasına girdi, göz-

leri hemen yatağın başucuna çevrildi. Tabancalar yerinde yoktu.

İnsan aniden hava boşluğuna düştüğünde vücudu nasıl etkilenirse tabancaların yerinde olmaması yüzünden umutlarının bir anda yerle bir olması da Eustacia'nın beynini aynı şekilde etkiledi; kız neredeyse bayılacaktı. Bunu kim yapmıştı? Evde kendisinin dışında yalnızca bir kişi vardı. Eustacia açık pencereye döndü gayriihtiyari; o pencereden, bahçenin bitimindeki sete kadar olan alanı görmek mümkündü. Setin üzerinde, boyu yeterince yüksek olduğundan odanın içini görebilen Charley duruyordu. Meraklı ve kaygılı bakışlarını Eustacia'ya dikmişti.

Eustacia aşağı inip kapıya gitti ve Charley'yi yanına çağırdı.

"Onları sen mi alıp götürdün?"

"Evet, hanımefendi."

"Bunu niye yaptın?"

"Onlara gereğinden uzun bir süre baktığınızı gördüm."

"Bunun tabancaları almanla ne alakası var?"

"Bütün sabah kalbiniz kırık, sanki yaşamak istemiyormuş gibi gezindiniz."

"Yani?"

"Tabancaları sizin ulaşabileceğiniz bir yerde tutmaya gönlüm razı olmadı. Manalı manalı bakıyordunuz onlara."

"Nerede şimdi tabancalar?"

"Kilit altındalar."

"Neredeler?"

"Ahırdalar."

"Onları bana ver."

"Hayır, hanımefendi."

"Reddediyorsun demek tabancaları vermeyi?"

"Evet, reddediyorum. Onları vermeyecek kadar çok ihtimam gösteriyorum size."

Hafifçe sırtını döndü Charley'ye Eustacia; sabahın ilk saatlerinden beri taş gibi hareketsiz duran yüzü ilk defa yumuşamış, kedere her kapıldığında yitirdiği o zarif kıvrımlar sanki dudaklarının kenarında yine belirmişti. En sonunda yeniden çocuğa döndü yüzünü.

Sesi titreyerek "Ölmeyi arzu ettiğim hâlde neden ölmemeliymişim?" dedi. "Bahtım yüzüme gülmedi şu hayatta; bezdim ar-

tık, bezdim. Sen de şimdi kaçışıma mâni oldun. Ah, niye yaptın bunu, Charley! Ölüm sadece, geride kalanların ıstırap çekeceğini düşünürse acı verir insana; benim için söz konusu değil bu, çünkü ardımdan bir kişi bile iç çekmeyecek!"

"Ah, ne kadar dertlenmişsiniz siz böyle! Bunu söylemek günah belki ama söylemeden edemeyeceğim: Bütün kalbimle dua ediyorum ki size bunu yaşatan adam geberir ve mezara konamadan çürür gider."

"Charley, bu konuyu kapatalım artık. Sen bu hâlime şahit oldun; şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Eğer siz bunu bir daha aklınıza getirmemeye bana söz verirseniz ben de gece olur, meselenin üstünü örterim."

"Korkmana gerek yok. Geçti artık. Söz veriyorum."

Bu sözlerin ardından Eustacia çocuğun yanından ayrıldı, eve girdi ve salona geçip uzandı.

Öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde büyükbabası eve döndü. Niyeti, torununu enine boyuna sorguya çekmekti ama kızın yüzünü görünce bir şey söylemekten vazgeçti.

Büyükbabasının ona nasıl baktığını görünce "Evet, olup bitenler konuşulmayacak kadar kötü," diye usulca cevap verdi Eustacia. "Eski odamı bu akşama hazırlatabilir misin, büyükbaba? Yine orada kalmam gerekecek."

Kaptan Vye bütün bunların ne anlama geldiğini ya da kocasını neden terk ettiğini Eustacia'ya sormadan odanın hazırlanması talimatını verdi.

ESKİ BİR İŞARET KAZARA TEKRARLANIYOR

V

CHARLEY'NİN eski hanımına gösterdiği ilginin sonu yoktu. Kendi sıkıntılarına çare bulabilmesinin tek yolu onunkileri gidermekle uğraşmasıydı. Eustacia'nın neye ihtiyacı olabileceğini bulmaya saatler harcıyor; onun evdeki varlığından bir nevi memnuniyet duyuyor ve kadının mutsuzluğuna sebep olan şeye lanet okumakla birlikte, sonucun böyle olmasına bir ölçüde şükrediyordu. Belki de onun hep burada kalması gerekir, diye düşünüyordu; o zaman kendisi de eski zamanlardaki kadar mutlu olacaktı. Alderworth'e dönecek kadar iyileştiğini düşünürse diye yüreği ağzına geliyor; gözlerinde o korku ve sevgisinden doğan bütün merakıyla, bir güvercinin yuvasından uçmaya niyeti olup olmadığını başının hareketlerinden anlamaya çalışıyormuş gibi, Eustacia ona bakmazken onu görmeye çalışıyordu. Onun imdadına bir kez gerçekten yetişmiş ve onu düşüncesizce yapılabilecek işlerin en tehlikelisinden muhtemelen korumuş olduğundan, şimdi de kadının vasisi gibi hareket edip onun iyiliğini kollaması gerektiğini düşünür olmuştu.

Bu nedenle, Eustacia'yı oyalayıp eğlendirecek şeyler bulabilmek için büyük bir gayretle kolları sıvadı ve bozkırda bulduğu tuhaf nesneleri eve getirmeye başladı: boru çiçeğine benzer beyaz yosunlar, tepesi kırmızı mantarlar, eski zamanlarda Egdon'da yaşayan ilkel kavimlerin kullandığı taştan ok başları, çakmak taşlarının içinden çıkan kristal parçaları. Bunları evin, bahçenin, ahırın

öyle yerlerine bırakıyordu ki, Eustacia onları görse tesadüfen fark ettiğini zannedecekti.

Eustacia'nın evden dışarı adımını atmadığı bir hafta geçti aradan. Derken bir gün bahçeye çıktı Eustacia ve evlenmeden önce âdeti olduğu üzere, büyükbabasının küçük teleskobuyla etrafı izledi. Böyle günlerden birinde, yolun uzaktaki vadiyi kestiği yerde, tıka basa doldurulmuş bir yük arabasının geçtiğini gördü. Arabaya ev eşyaları yığılmıştı. Eustacia o eşyalara baktı, baktı ve gördüklerinin kendi eşyaları olduğunu anladı. Akşam eve gelen büyükbabası, Clym'in Alderworth'teki eşyaları Blooms-End'deki eski eve taşıttığının konuşulduğunu söyledi.

Yine böyle etrafı izlediği başka bir gün, vadide yürüyen iki kadın gördü Eustacia. Güzel bir gündü, hava açıktı; o iki kişi en fazla yarım mil mesafede olduğundan teleskopla her şeyi seçebiliyordu. Önde yürüyen kadın kucağında beyaz renkte, bohçaya benzeyen, bir ucundan uzun bir kumaş parçası sarkan bir şey taşıyordu; kadınlar dönüp güneş yüzlerine daha doğrudan vurur olunca, Eustacia, öndekinin taşıdığı şeyin kundaktaki bir bebek olduğunu anladı. Charley'yi çağırdı ve o iki kadını tanıyıp tanımadığını sordu; gerçi kendisi de tahmin etmişti kim olduklarını.

"Mrs. Wildeve ve bebeğin bakıcısı kız," dedi Charley.

"Bakıcı mı taşıyor bebeği?" dedi Eustacia.

"Hayır, bebeği taşıyan Mrs. Wildeve," diye cevap verdi Charley, "bakıcı arkadan, hiçbir şey taşımadan yürüyor."

Çocuğun keyfi yerindeydi o gün; 5 Kasım geliyordu ve Charley, Eustacia'yı zihnini bütünüyle meşgul eden düşüncelerden uzaklaştıracak bir plan daha yapıyordu. Hanımı, iki yıl üst üste, vadiyi yukarıdan gören setin üzerinde şenlik ateşi yakarken yaptığı işten keyif almış gibi görünmüştü ama bu yıl belli ki şenlik ateşinin gününü ve ritüellerini unutmuştu. Tarihin yaklaştığını ona hatırlatmamaya özen gösterdi Charley ve onu neşelendirecek bir sürpriz için gizlice yaptığı hazırlıklara devam etti. Geçen sefer yanında değildi Eustacia'nın, yardım edememişti; bu yüzden daha bir gayretle uğraşıyordu. Boş bulduğu her an, civardaki bayırlardan karaçalı, ağaç kökü ve iyi yanacak ne varsa topluyor, kolayca görülmeyecek bir yere götürüp saklıyordu.

O akşam gelip çattı; Eustacia sanki 5 Kasım'ın yıldönümü

olduğunun hâlâ farkında değildi. Küçük teleskopla etrafı gözetledikten sonra içeri girmiş, o saatten sonra da dışarı çıkmamıştı. Hava kararmaya başlar başlamaz Charley de şenlik ateşini hazırlamaya başladı; ateşi yakmak için tam da Eustacia'nın geçmiş senelerde seçtiği yeri seçmişti.

Egdon Heath'in dört bir tarafındaki şenlik ateşlerinin alevleri gökyüzünü aydınlatmaya başlayınca Charley de kendisininkini yaktı ve bir süre başında durmaya gerek olmasın diye ateşe bolca yakacak attı. Sonra eve döndü; şenlik ateşini başarıyla yaktığını Eustacia bir şekilde öğrenir ve çıkıp tanıklık eder diye kapının önünde, pencerelerin altında dolandı, durdu. Gelgelelim, panjurlar inik, kapılar kapalıydı; Charley'nin sahneye koyduğu gösteri sanki kimsenin umurunda değildi. Eustacia'ya haber göndermek istemediğinden tekrar şenlik ateşinin başına döndü Charley ve yarım saatten uzun bir süre boyunca ateşi besleyip durdu. Eve ancak yakacak stokları tükenmeye yüz tutunca döndü, arka kapıya gitti ve Mrs. Yeobright'a panjurlarını açıp dışarıdaki manzarayı görmesini haber vermesi için hizmetçiye yalvardı.

Uyuşuk uyuşuk salonda oturan Eustacia, haberi alınca, ayaklandı ve koşup panjurları açtı. Setin üzerinde alev alev yanan ve bulunduğu odayı bir anda kıpkırmızı bir ışıkla doldurup kandilleri gölgede bırakan ateş işte karşısındaydı.

Şöminenin bulunduğu köşeden "Charley'nin ellerine sağlık!" diye seslendi Kaptan Vye. "Fakat umarım şenlik ateşinde benim odunlarımı yakmıyordur... Ah, geçen sene bu zamanlar, Thomasin Yeobright'ı evine götüren o aşıboyası satıcısıyla, Venn denen adamla karşılaşmıştım; tabii ya! Şu işe bak; kim bilebilirdi kızın başına dert açan işin bu kadar iyi neticeleneceğini? Nasıl da ava giderken avladılar seni o zaman, Eustacia! Kocan mektup yazmadı mı daha sana?"

"Hayır," dedi Eustacia, pencereden dalgın dalgın ateşe bakıyordu; o kadar meşgul etmişti ki şenlik ateşi o sırada zihnini, büyükbabasının patavatsızlığına içerlemedi. Elindeki kürekle ateşi harlayan Charley'nin siluetini görebiliyordu setin üzerinde; bir anda şimşekler çaktı kafasında ve ateşin başka bir silueti de oraya çağırabileceğini hatırladı.

Salondan kalkıp antreye gitti, bahçede giydiği bonesini başı-

na taktı, pelerinini üzerine geçirdi ve evden çıktı. Sete ulaştığında büyük bir merak ve endişeyle şenlik ateşine ve aşağıda uzanan vadiye baktı; Charley ise orada durmuş, yaptığından memnun bir hâlde "Sizin için özel olarak hazırladım bu ateşi, efendim," dedi.

"Teşekkür ederim," dedi Eustacia, telaşlıydı. "Fakat artık söndürmeni istiyorum."

Hayal kırıklığına uğrayan Charley "Uzun sürmez zaten yanıp bitmesi," dedi. "Hemen söndürmek yazık olmaz mı?"

Dalgın dalgın "Bilemedim," dedi Eustacia.

Hiç konuşmadan durdular orada, yalnızca alevlerin çıtırtısı bozuyordu sessizliği; neden sonra, Charley, kadının kendisiyle konuşmak istemediğini anlayınca, gönülsüzce oradan uzaklaştı.

Eustacia setin içinde bekledi, ateşi seyretti; eve gitmeyi istiyordu istemesine ama oyalanmadan da edemiyordu. Tanrıların ya da kulların şereflendirdiği her şeye kayıtsız kalmaya içinde bulunduğu durum nedeniyle itilmemiş olsaydı, muhtemelen oradan uzaklaşırdı. Fakat o kadar çaresiz bir hâldeydi ki şansını deneyebilirdi. Kaybetmiş olmak, acaba kazanabilir miydim diye düşünmekten daha az canını sıkar insanın; Eustacia da artık, öyle bir aşamaya gelen diğer insanlar gibi, kendisine dışarıdan bakabilir, kendisini kayıtsız bir izleyici olarak gözlemleyebilir, "Bu Eustacia denen kadın ne de eğlenceliymiş," diyebilirdi.

Orada dururken bir ses duydu. Su birikintisine taş atıldığında çıkan sesti bu.

Eustacia o taşı göğsüne yemiş olsa kalbi o kadar kararlı ve şiddetli çarpmazdı. Charley'nin bilmeden verdiği sinyale cevap olarak böyle bir işaretin gelebileceğini düşünmüştü ama henüz beklemiyordu. Ne kadar çabuk hareket etmişti Wildeve! İyi de onunla gizli gizli buluşmaya artık yeniden başlamak istediğini nasıl düşünebilirdi? Oradan uzaklaşması gerektiği hissiyle beklemek arzusu mücadeleye tutuştu Eustacia'nın yüreğinde ve kazanan, arzusu oldu. Yalnızca bekledi, setin üstüne çıkıp bakmaktan bile çekindi Eustacia. Kıpırdamadan durdu, yüzündeki ifade zerre kadar değişmedi, kaşlarını bile kaldırmadı; çünkü başını kaldırsa setin üzerindeki ateşle yüzleşmesi gerekecek, belki de Wildeve'in aşağıya baktığını görecekti.

Su birikintisine düşen ikinci taşın sesi duyuldu.

Niye setin bu tarafına gelmeden, aşağıya bakmadan o kadar uzun zamandır bekliyordu Wildeve? Merakına yenik düştü Eustacia; toprak basamaklarda birkaç adım atıp setin üstüne çıktı ve etrafa bakındı.

Wildeve karşısında duruyordu. O son çakıl taşını attıktan sonra oraya ilerlemişti; aralarındaki setin üzerinde yanan ve alevleri göğüs hizasına kadar yükselen ateş şimdi ikisinin de yüzünü aydınlatıyordu.

Eustacia hemen "Ateşi ben yakmadım!" diye bağırdı. "Bilmiyordum ateşi yaktıklarını. Lütfen, lütfen yaklaşma bana!"

"Neden bunca zaman bana söylemeden burada yaşadın? Evini terk etmişsin. Bunda maalesef benim de biraz suçum var, değil mi?"

"Annesini eve buyur etmedim; bu yüzden oldu her şey!"

"Başına gelenleri hak etmiyorsun, Eustacia. Çektiğin acının ne kadar büyük olduğu gözlerinden, dudaklarından, her tarafından okunuyor. Zavallım, zavallım benim!" Setin öbür tarafına geçti.

"Hayır, hayır; tam olarak öyle değil..."

"Çok büyütüldü bu mesele; seni yiyip bitiriyor, gerçekten böyle düşünüyorum!"

Eustacia, Wildeve'in bu sözleriyle, her zamankinin aksine, kesik kesik nefes alıp vermeye başladı. "Ben...ben..." diye lafa girdi, ardından hıçkırıklara boğuldu; hiç beklemediği birinden merhametli sözler duymak onu baştan aşağı sarsmıştı; merhamet edilmeye layık biri olduğunu neredeyse unutmuştu.

Gözyaşlarının böyle boşanması Eustacia'yı o kadar hazırlıksız yakalamıştı ki oradan uzaklaşamadı, utancından başını Wildeve'den öte tarafa çevirdi; gerçi yüzünü gizlemesi hiçbir işe yaramadı. Çaresizce, hıçkıra hıçkıra ağladı; derken gözyaşları azaldı ve Eustacia giderek sakinleşti. Wildeve onu sıkı sıkı tutmayı istedi ama kendine mâni oldu, hiç konuşmadan öylece durdu.

Gözyaşlarını silerken, zar zor duyulan bir fısıltıyla "Eskiden hiç ağlamazdım ben; bu hâlimi görünce benden utanmadın umarım," dedi Eustacia. "Niye gitmedin buradan? Keşke böyle ağladığımı hiç görmeseydin; ikimizden biri çok ele verdi kendini."

Eustacia'nın acısını içinde hissederek ve onu kırmamaya çalışarak "Keşke diyebilirsin, çünkü beni de senin kadar üzüyor gör-

düklerim," dedi Wildeve. "Ele vermeye gelince: İkimizin arasında bunun lafı bile edilmez."

"Seni ben çağırmadım; unutma bunu, Damon. Acı çekiyorum ama seni ben çağırmadım! Bir eş olarak yolumu şaşırmadım; hiç değilse bunu yapmadım."

"Hiç önemli değil, geldim neticede. Ah, Eustacia, bu son iki yılda sana vermiş olduğum zarar için beni affet! Senin mahvına ben yol açmışım, giderek daha fazla anlıyorum bunu."

"Sen değilsin mahvıma sebep olan. Bu yaşadığım yer."

"Ah, asaletinden söylüyorsun bunu tabii. Fakat suçlu benim. Ya daha fazlasını yapacaktım ya da hiçbir şeye karışmayacaktım."

"Ne demek istiyorsun?"

"Ya senin peşinden asla koşmayacaktım ya da kalbini kazandıktan sonra seni elimde tutmakta ısrar edecektim. Tabii, bunları şimdi söylemeye hiçbir hakkım yok. Sadece tek bir şey soracağım: Senin için ne yapabilirim? Bu dünyada, seni şimdikinden daha mutlu etmek için yapılabilecek bir şey var mı? Eğer varsa ben yapacağım. Gücüm neye yetiyorsa, Eustacia, senin emrinde; hem unutma, artık daha zenginim ben. Seni bu durumdan kurtaracak bir şey eminim ki yapılabilir! Eşine bu kadar ender rastlanan bir çiçeğin böyle yabani bir yerde açtığını görünce kederleniyorum. Satın alınmasını istediğin bir şey mi var? Ya da ziyaret etmek istediğin bir yer? Hepten kaçmak mı istiyorsun buradan? Söylemen yeter; ben olmasaydım hiç akmamış olacak o gözyaşlarını durdurmak için her şeyi yaparım."

"İkimiz de evli insanlarız," dedi Eustacia, sesi zar zor çıkıyordu; "senin yardım ettiğin duyulursa ileri geri konuşmaz mı insanlar bunca olandan sonra?"

"Ne yapalım, iftiracıların dilini bağlayacak hâlimiz yok; onlar bir fırsatını bulup konuşacaktır nasıl olsa; fakat sen hiç korkma. Sana karşı ne hissedersem hissedeyim, şerefim üzerine söz veriyorum ki ne bu hislerimden sana bahsedeceğim ne de duygularıma kapılıp hareket edeceğim; ta ki sen benden bunları isteyene kadar. Haksız muameleye uğramış bir kadın olarak sana karşı vazifelerimi bildiğim gibi Thomasin'e karşı vazifelerimi de gayet iyi biliyorum. Sana hangi konuda yardım edeyim?"

"Buradan uzaklaşmamda."

"Nereye gitmeyi arzu ediyorsun?"

"Aklımda bir yer var. Eğer sen benim Budmouth'a kadar gitmeme yardımcı olursan ben gerisini halledebilirim. Buharlı gemiler oradan kalkıp Manş Denizi'ni aşıyor; beni olmak istediğim yere, Paris'e götürebilirler." Bütün samimiyetiyle rica ediyordu Eustacia, "Lütfen, büyükbabamın ya da kocamın haberi olmadan Budmouth limanına gitmeme yardım et; ben gerisini halledebilirim."

"Seni orada tek başına bırakmak emniyetli olur mu?"

"Olur, olur. Budmouth'u iyi biliyorum."

"Seninle gelmemi ister misin? Zenginim artık."

Sessiz kaldı Eustacia.

"Evet de, güzelim!"

Sessizliğini yine bozmadı kadın.

"Pekâlâ, gitmek istediğinde haberim olsun. Aralık ayına kadar şimdiki evimizde kalacak, sonra da Casterbridge'e taşınacağız. O zamana kadar emrine amadeyim."

"Düşüneceğim bunu," dedi Eustacia telaşla. "Seni dostum olarak görüp dürüstçe yardımını mı istemeliyim yoksa sevgilim olmanı kabul edip birlikte mi kaçmalıyım: Cevabını kendime vermem gereken soru bu. Eğer gitmeyi arzu eder ve senin bana eşlik etmeni kabul edersem, bir akşam tam saat sekizde sana işaret vereceğim; sen bu işareti gördüğünde, beni Budmouth limanına götürüp, sabahki gemiye yetiştirecek bir atlı arabayı o gece saat on ikide hazır etmen gerektiğini anlayacaksın."

"Her akşam saat sekizde dışarıya bakacağım; hiçbir işaret gözümden kaçmayacak."

"Şimdi lütfen git. Bu kaçışa karar verirsem seninle sadece bir kez daha buluşabilirim; tabii eğer sensiz gidebileceğime emin olursam. Git, daha fazla dayanamıyorum. Git, git!"

Wildeve yavaşça basamakları tırmandı, diğer taraftan aşağı indi ve arada dönüp arkasına bakarak karanlığa doğru yürüdü. Şenlik ateşinin yandığı set Eustacia'nın siluetini tamamen perdeleyene kadar da dönüp bakmaya devam etti.

THOMASIN KUZENİNİ MEKTUP YAZMAYA İKNA EDİYOR

VI

BU sırada Clym, Blooms-End'deki evdeydi, Eustacia'nın kendisine döneceğini umuyordu. O eski evde bir haftadan uzun süredir yaşıyor olsa da Alderworth'teki evin eşyaları daha o gün oraya taşınmıştı. Bu zamanı evin arazisinde çalışarak, bahçedeki patikaları kaplamış yaprakları süpürerek, çiçek yataklarından ölü sapları keserek, sonbahar rüzgârlarının koparıp yerinden ettiği sarmaşıkları çivilerle sabitleyerek geçirmişti. Bu işlerden bilhassa zevk alıyor değildi ama kendisiyle çaresizlik arasına perde çekmekte kullanıyordu onları. Üstelik, annesinden kendisine geçmiş ne varsa çalışır, işe yarar şekilde muhafaza etmek onda bir ibadet hâlini almıştı.

Bu işleri yaparken gözü sürekli Eustacia'yı kolluyordu. Eustacia onu nerede bulacağından kesinlikle emin olsun diye üzerine beyaz harflerle nereye taşındığını yazdırdığı bir tabela siparişi vermiş ve Alderworth'teki evin bahçe kapısına asılmasını istemişti. Ne zaman bir yaprak süzülüp yere düşse, kadının ayak sesleri olabileceğini düşündüğünden başını çevirip o yöne bakıyordu. Çiçek tarhlarının dibindeki küflerde solucan arayan bir kuşun sesi Eustacia'nın bahçe kapısını açan eli gibi gelirdi; akşam esintilerinin, solucanların, böceklerin istediklerini yaptığı topraktaki çukurlardan, içi oyuk ağaç köklerinden, yumak yumak olmuş ölü yapraklardan kulağını okşayan tuhaf uğultuların geldiği alacakaranlık vakitlerinde, Eustacia'nın dışarıda beklediğini ve barışma

arzusunu fısıldadığını hayal ederdi.

O âna kadar azmetmiş, Eustacia'dan evine geri dönmesini istememe kararının arkasında durmuştu. Buna ilaveten, ona çok sert davranmış olduğunu hatırladıkça annesinin ölümünden duyduğu üzüntü azalmaya başlamış, annesinin yerini alan kadına eskiden duyduğu o sevgi içinde yeniden filizlenir olmuştu. Hissettiklerimiz canımızı yaktığında biz de davranışlarımızla başkalarının canını yakar, bunu yapınca sakinleşir ve o kötü hisleri unutmaya başlarız. Yaşananları düşündükçe daha da yumuşadı Clym. Kendi kendine, karıma yeterince zaman tanımış mıydım, o uğursuz günün sabahında acaba bir anda çok mu üzerine gitmiştim, diye sorabilecek hâle gelmişti gelmesine ama onu zorda kalmış bir masum olarak görmesi mümkün değildi.

O ilk anki öfkesi yatıştığından, karısıyla Wildeve'in arasında geçenin gizlice görüşmekten ötesi olabileceğini düşünmekten vazgeçti; çünkü karısının davranışlarında şerefine leke düşürebilecek herhangi bir şey görmemişti. Bunu kabul ettikten sonra Eustacia'nın annesine öyle davranmasını tamamen kızın kötü emellerine bağlamak inandırıcı gelmemeye başladı.

5 Kasım akşamında Clym'in düşüncelerini bütünüyle kapladı Eustacia. Bütün bir gün boyunca birbirlerine sevgi dolu sözler ettikleri o geçmiş günlerden akseden sesler, millerce geride kalmış bir deniz kıyısına vuran dalgaların dağılıp giden fısıltıları gibiydi. "Tabii ki," dedi, "bugüne kadar gelip benimle konuşabilir, Wildeve'in onun için ne anlam taşıdığını dürüstçe itiraf edebilirdi."

O geceyi evde geçirmektense gidip Thomasin'i ve kocasını görmeye karar verdi. Fırsatını bulursa Eustacia ile ayrılmalarının sebebine lafı getirecek, ancak annesinin kapıdan çevrildiği gün evde üçüncü bir kişinin olduğunu kendine saklayacaktı. Wildeve, eğer kötü bir niyeti yoktuysa, o gün orada olduğunu hiç şüphesiz açıkça söyleyecekti. Eğer niyeti bozuktuysa, fevri hareket eden bir adam olduğundan, Eustacia'yla aralarında neler geçtiğini ele verecek laflar edebilirdi.

Gelgelelim, Clym kuzeninin evine vardığında yalnızca Thomasin'in orada olduğunu öğrendi: Wildeve o sırada, Charley'nin Mistover'da bilmeden yaktığı şenlik ateşine doğru yola çıkmıştı. Thomasin'se, her zaman olduğu gibi, Clym'i gördüğüne memnun

oldu. Onu alıp uyuyan bebeğini görmeye götürdü; ışığı bebeğin gözlerini rahatsız etmesin diye de mumu eliyle perdeledi

Bebeğin yanından ayrılıp tekrar oturduklarında "Tamsin, Eustacia'nın artık benim yanımda olmadığını duymuş muydun?" dedi Clym.

Thomasin şaşkınlık içinde "Hayır," dedi.

"Alderworth'ten ayrıldığımı da mı duymadın?"

"Hayır. Alderworth'ten haberleri ancak sen getirirsen alabiliyorum. Ne oldu?"

Clym, bu konuyu konuşmaktan rahatsızlık duyduğu sesinden anlaşılacak şekilde, Susan Nunsuch'ın oğluna yaptığı ziyareti, çocuğun itirafıyla öğrendiği gerçeği, Eustacia'yı o işi bile isteye, hiç acımadan yapmakla suçlamasının sonuçlarını kuzenine anlattı. O sırada Wildeve'in Eustacia'nın yanında olduğundan bahsetmemek için kendini zor tuttu.

Şaşkınlıktan ağzı açık kalan Thomasin "Şu olanlara bak, hiçbirini bilmiyordum!" dedi. "Korkunç! Öyle davranmasının sebebi ne olabilir ki? Ah, Eustacia! Sen de bunları öğrenince öfkeden deliye dönüp ona mı yüklendin? Sen mi fazla haşin davrandın, yoksa Eustacia mı gerçekten göründüğü gibi kötü ruhlu biri?"

"Bir erkeğin, annesinin düşmanına fazla haşin davranması mümkün mü?"

"Bence mümkün."

"Öyle olsun; fazla haşin davrandım, diyelim. Peki ama şimdi ne yapmak lazım?"

"Barışmak lazım; tabii, ölüme sebebiyet vermiş bir meseleden çıkan tartışmanın ardından barışılabilir mi, bilemem. Eğer her ikiniz de istiyorsanız, barışmanın yolları var neticede."

"İkimiz de barışmak istiyor muyuz, bilmiyorum," dedi Clym. "Eğer o istemiş olsaydı, bu zamana kadar bana haber göndermiş olmaz mıydı?"

"Sen istiyor gibisin ama sen de hâlâ ona haber göndermemişsin."

"Doğru; fakat bu kadar çok tahrik edildikten sonra onunla barışmalı mıyım yoksa barışmamalı mıyım diye çok düşündüm. Beni bu hâlde görmen, Thomasin, neler yaşadığım, bu son birkaç gündür ne acılar çektiğim hakkında sana en ufak bir fikir veremez. Ah, Eustacia'nın annemi öyle kapıda koyması ne büyük bir

utanç! Bunu unutmam mümkün mü? Onu yeniden görmeyi kabul edebilir miyim bundan sonra?"

"Kapıyı açmamasının ciddi bir soruna yol açacağını bilememiş olabilir; hem belki de yengemi eve sokmamak değildi niyeti."

"Niyetinin o olmadığını kendisi de söylüyor. Fakat, gerçek şu ki, Eustacia annemi eve almadı."

"Onun da üzüldüğüne inan ve ona haber gönder."

"Ya gelmezse?"

"Husumeti beslemenin Eustacia'nın âdeti olduğunu gösterir ve suçlu olduğunu ispatlar. Fakat buna hiç ihtimal vermiyorum."

"Ona haber göndereceğim. Birkaç gün daha beklerim –en fazla iki gün, kesinlikle– ve eğer bu süre zarfında o bana haber göndermezse ben mutlaka ona haber gönderirim. Bu gece Wildeve'i de görürüm diyordum. Evde değil mi?"

Thomasin'in yüzü hafifçe kızardı. "Hayır," dedi. "Biraz yürümeye çıktı sadece."

"Niye seni yanında götürmedi? Bu akşam güzel bir hava var. Onun kadar senin de temiz havaya ihtiyacın var."

"Aman, hiçbir yere gidesim yok benim; üstelik bebek var."

"Tabii, tabii. Düşünüyorum da acaba bu meseleyi senden sonra kocana da mı danışsam?" dedi Clym sakince.

Thomasin hemen "Ben olsam danışmazdım," diye cevap verdi. "Ne faydası olabilir ki?"

Kuzeni doğrudan Clym'in yüzüne baktı. Kocasının o trajik öğleden sonra yaşananlarda bir payı olduğundan habersizdi Thomasin hiç şüphesiz; fakat Wildeve ile Eustacia arasında geçmişte yaşandığı konuşulan ilişkiden şüphelendiğini ya da o ilişki hakkında bir şeyler düşündüğünü gizlemeye çalıştığı yüzüne vurmaya başlamıştı sanki.

Ne var ki, Clym, kızın yüzündeki ifadeden hiçbir anlam çıkaramadı ve gitmek üzere ayağa kalktı; kalkarken geldiğinden de fazlaydı şüpheleri.

Genç kadın içtenlikle "Bir iki gün içinde ona yazacaksın, değil mi?" dedi. "Bu berbat ayrılığın sona ermesini o kadar istiyorum ki."

"Yazacağım," dedi Clym; "şu hâlimden ben de hiç memnun değilim."

Bunları söyledikten sonra Thomasin'in yanından ayrıldı

Clym ve tepeyi aşıp Blooms-End'e geldi. Yatmadan önce masanın başına oturdu ve şu mektubu kaleme aldı:

"SEVGİLİ EUSTACIA'M,
Mantığıma çok fazla bel bağlamadan kalbimin sesini dinlemek zorundayım. Bana geri dönecek misin? Geri dön ve geçmişte olanlardan asla bahis açmayalım. Sana çok sert davrandım; ama Eustacia, ne kadar kızdığımı anla lütfen! Senin sebep olduğun öfkeyle ağzımdan çıkan lafların bana neye mal olduğunu bilmiyorsun, bilemezsin. Dürüst bir adam neye söz verebilirse o kadarını söz verebilirim artık sana; bu meselede bir daha asla benim yüzümden acı çekmeyeceksin. Evlenirken o kadar yemin etmiştik, Eustacia; hayatımızın geri kalanını yeminlerimizi tutmaya çalışarak geçirmek sanırım en iyisi olacak. Bana geri dön; beni suçluyor olsan da geri dön. Senin ne acılar çektiğini, senden ayrıldığım o sabah düşündüm. Gerçekten acı çektiğini biliyorum; artık daha fazlasını da çekmemelisin. Aşkımız yine de daim olmalı. Birbirimizle ilgilenmeyeceksek bu kalpleri taşımamızın ne anlamı var? Bana geri dönmeni hemen isteyemedim, Eustacia, çünkü o gün yanında olan adamın senin âşığın olmadığına kendimi ikna edemiyordum. Fakat eğer sen gelir ve çelişkili görünen bu durumu bana açıklarsan, bundan sonra bana dürüst davranacağından şüphe etmeyeceğim. Neden daha önce gelmedin? Seni dinlemeyeceğimi mi düşündün? Tabii ki dinlerim; o yaz gecelerinde, o ay ışığının altında öpüşmelerimizi, yeminlerimizi hatırla. Dön artık ve kollarımı açmış, seni beklediğimi gör. Neden böyle yaptığını anlamaya o kadar kafa yordum ki senin hakkında kötü düşünmem artık mümkün değil.
Seni bundan sonra da hep sevecek olan kocan,

CLYM"

"İşte," dedi mektubu masasına bırakırken, "bunu yazmakla iyi ettim. Eğer yarın akşamdan önce gelmezse ben mektubu ona gönderirim."

Bu esnada, Clym'in az önce ayrıldığı evde huzursuz huzur-

suz oturuyor, iç çekiyordu Thomasin. Kocasına duyduğu bağlılık nedeniyle Wildeve'in Eustacia'ya duyduğu ilginin evlenmelerinin ardından son bulmadığına dair bütün şüphelerini o akşam Clym'den gizlemişti. Fakat elinde bir kanıt yoktu; Clym her ne kadar Thomasin'in çok sevdiği kuzeni olsa da kıza ondan daha yakın biri hâlâ vardı.

Çok geçmeden Mistover Tepesi'ne yaptığı yürüyüşten döndü Wildeve; Thomasin onu karşılarken "Damon, nerede kaldın?" dedi. "Korkmaya başladım, nehre yuvarlandığını falan düşündüm. Evde bir başıma kalmayı sevmiyorum."

"Korktun mu?" dedi, evdeki hayvanlardan birini sever gibi Thomasin'in yanağına dokundu. "Hayret, seni hiçbir şey korkutamaz zannederdim. Rahatsızlığının sebebini anladım: Bu yaptığımız işe artık ihtiyacımız olmadığını düşünmeye başladığın için kibirlendin sen biraz, eminim bundan, burada yaşamayı da istemez oldun. Tabii, insanı uğraştırıyor biraz şu yeni ev alma işi; fakat on bin sterlinimiz değil de yüz bin sterlinimiz olmuş olsaydı daha erken başlayabilirdim aramaya; o zaman çok titiz davranmamız da gerekmezdi."

"Yok, beklemeyi sorun etmiyorum; bebeği herhangi bir şekilde zora sokacağıma burada on iki ay daha oturmayı tercih ederim. Ne var ki, ben senin geceleri böyle kaybolmandan rahatsızım. Aklında bir şeyler var. Biliyorum olduğunu, Damon. Öyle gama, kedere bürünmüş bir hâlde dolaşmaya çıkıyor ve etrafındaki manzaraya, doğayla iç içe yürüyüş yapılacak güzel bir yer gibi değil de insanların tıkıldığı bir hapishaneymiş gibi bakıyorsun."

Wildeve ona acımayla karışık bir şaşkınlıkla baktı. "Ne o, Egdon Heath'i seviyor musun yoksa sen?" dedi.

"Doğduğum yeri seviyorum ben; Egdon Heath'in o ihtiyar, o asık suratına hayranlık duyuyorum."

"Hadi canım, sen de. Sen neyi sevdiğini bilmiyorsun."

"Kesinlikle biliyorum. Egdon'da bana keyif vermeyen yalnızca bir şey var."

"Neymiş o?"

"O tarafa yürüdüğünde beni asla yanına almıyorsun. Madem bu kadar beğenmiyorsun buraları, sen neden o kadar sık yürüyüşe çıkıyorsun?"

Bu, her ne kadar basit olsa da rahatsızlık verdiği besbelli bir soruydu; cevap vermeden önce bir yere geçip oturdu Wildeve. "Beni o tarafta çok sık gördüğünü zannetmiyorum. Bir örnek ver, bakalım."

"Veririm," dedi Thomasin, haklı çıktığını anlamıştı. "Bu akşam sen dışarı çıktığında, hazır bebek de uyumuşken, bana söylemeden böyle gizli gizli nereye gittiğini bir göreyim diye düşündüm. Ben de fırlayıp senin peşinden gittim. Yolun çatallandığı yerde durdun, şenlik ateşlerine baktın, ardından 'Lanet olsun, gideceğim!' dedin. Sonra hızla soldaki yoldan yukarı tırmandın. Ben de durup arkandan baktım."

Wildeve'in yüzü düştü, zoraki bir gülümsemeyle "Peki, hangi harika keşifte bulundun böyle yaparak?" diye sordu.

"Bak, şimdi sinirlenmeye başladın; demek ki artık bu konuyu konuşmayacağız." Odanın öbür ucundan kalkıp Wildeve'in yanına gitti Thomasin, tabureye oturdu ve doğrudan yüzüne baktı.

"Saçmalık bu!" dedi Wildeve, "hep böyle kaçıyorsun tartışmadan. Mademki açıldı bu konu, devam edeceğiz. Sonra ne gördün? Her ayrıntıyı öğrenmek istiyorum."

"Böyle yapma, Damon," diye söylendi Thomasin. "Hiçbir şey görmedim. Sen gözden kayboldun, ben de şenlik ateşlerine biraz bakıp eve döndüm."

"Herhalde ilk defa olmamıştır böyle av köpeği gibi izimi sürmen. Açığımı mı yakalamaya çalışıyorsun?"

"Kesinlikle hayır! Daha önce hiç böyle bir şey yapmamıştım; senin hakkında kulağıma bir şeyler çalınmamış olsaydı bu defa da yapmazdım."

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Wildeve, cevabı duymaya sabırsızlanıyordu.

"Diyorlar ki... Diyorlar ki akşamları Alderworth'e gitmeyi alışkanlık hâline getirmişsin; duyduklarımı öbür şeyle birleştirince..."

Wildeve sinirlenip ayağa kalktı. "Bana bak," dedi, elini kolunu sallıyordu konuşurken, "lafı eveleyip geveleme artık, kadın! Ne duyduysan bilmek istiyorum."

"Yani, duydum ki eskiden Eustacia'yı çok beğeniyormuşsun; sağda solda konuşurlarken duydum, ama hepsi bu. Sinirlenmene

lüzum yok!"

Kızın gözlerinin yaşla dolmaya başladığını fark etti Wildeve. "Pekâlâ," dedi, "bu duydukların yeni şeyler değil; hem tabii ki sana kabalık etmek istemem, o yüzden ağlamana gerek yok. Bak, bu konuyu bir daha açmayalım lütfen."

Thomasin, Clym'in o akşam onu ziyaret ettiğinden ve kuzeninin anlattıklarından kocasına bahsetmediğine gayet memnun olmuştu.

ALTI KASIM GECESİ

VII

EUSTACIA kaçmaya karar vermişti vermesine ama, bazen, onu yolundan döndürecek bir şey çıkar mı diye düşünmüyor da değildi. Fikrini gerçekten değiştirebilecek tek olay, Clym'in çıkıp gelmesiydi. Eustacia ona âşıkken adamı her çevreleyen ihtişam halesi artık kaybolmuştu; fakat Clym'in basit ve iyi özelliklerinden bazıları zaman zaman aklına yeniden geliyor, onu yeniden karşısında görmek ümidiyle yüreği bir an için pır pır atıyordu. Öte yandan, sakin bir kafayla yaşadıklarını tarttığında, aralarında açılmış o derin uçurumun muhtemelen bir daha asla kapanmayacağını görüyordu; hayatını dışlanmış ve yerini bulamamış, acı çeken biri olarak sürdürmek zorunda kalacaktı. Eskiden sadece Egdon Heath'in sıkıcı, kendisine uymayan bir yer olduğunu düşünürdü; şimdiyse bütün dünyanın öyle bir yere dönüştüğünü hissediyordu.

Altısının akşamına doğru, uzaklara gitme kararlılığı yeniden canlandı. Saat dört gibi, Alderworth'ten kaçıp gelirken yanına aldığı üç beş eşyayla büyükbabasının evinde kalmış birkaç parça öte berisini topladı; bunların hepsi, bir iki mil boyunca elinde taşıyabileceği büyüklükte bir bohçaya sığmıştı. Dışarısı gittikçe kararıyordu; çamur rengi bulutlar gökyüzüne kurulmuş hamaklar gibi bel veriyordu; gece ilerledikçe fırtına habercisi bir rüzgâr esmeye başladı ama henüz yağmur yoktu.

Eustacia evde durdukça huzursuzlandı; yapacak başka işi de kalmadığından, çok geçmeden terk edeceği evin çok uzağında

olmayan tepelere gidip gidip geldi. Bu amaçsız gezintilerinin birinde Susan Nunsuch'ın kulübesinin yanından geçti; büyükbabasının kulübesinden az aşağıdaydı orası. Kulübenin kapısı aralıktı, ocaktaki ateşin verdiği parlak ışık aradaki boşluktan süzülüp tek bir çizgi hâlinde kapının önünü aydınlatıyordu. Eustacia o ışık huzmesinden geçerken alevler bir an için gölge oyununda perdeye yansıtılan siluetler kadar çarpıcı bir hâl aldı: Karanlık bir zeminin çevrelediği ışıktan yaratılmış bir varlıktı. O bir an geçti, Eustacia yine geceye karıştı.

Kulübenin içinde oturan bir kadın, etrafına ışık saçtığı o bir anda Eustacia'yı görmüş ve tanımıştı. Susan'ın ta kendisiydi bu; çoğu zaman hâlsiz gezen, şimdiyse hastalığı ağırlaşan küçük oğlu için baharatlı sıcak süt hazırlamakla meşguldü. Eustacia'yı görünce elindeki kaşığı düşürdü, yumruk yapıp sıktığı elini kaybolup giden o siluetin ardından salladı ve sonra dalgın dalgın işine devam etti.

Saat sekizde, yani Wildeve'e işaret gönderecek olursa bunu yapmaya söz vermiş olduğu saatte, Eustacia, evin etrafını kolaçan etti, kimselerin olmadığından emin oldu, yakacak olarak kullanılmak üzere bir kenara yığılmış karaçalılara gitti ve aralarından uzun ve kalın bir dalı çekip aldı. Bunu setin kenarına kadar taşıdı, panjurların hepsi kapalı mı diye dönüp arkasına baktıktan sonra ateşi yakıp karaçalıyı tutuşturdu. Dal alev alev yanmaya başladığında Eustacia sapından tuttu, havaya kaldırdı ve tamamen yanıp bitene kadar başının üzerinde salladı.

Bir iki dakika sonra Wildeve'in kaldığı evin civarında benzer bir ışık görünce memnun oldu; tabii o ruh hâlindeyken insan ne kadar memnun olabilir, bilinmez. Olur da Eustacia yardım talep eder diye her gece o saatte nöbet tutmaya söz vermiş olan Wildeve'in sözünü ne kadar ciddiye aldığı, kızın yaktığı ateşe hemen cevap vermesiyle ispatlanmış oldu. Bundan dört saat sonra, yani gece yarısında, Eustacia'yı, önceden kararlaştırdıkları gibi, arabayla Budmouth'a götürmek üzere hazır bekleyecekti Wildeve.

Eustacia eve döndü. Akşam yemeğini apar topar yedikten sonra salonda hiç oyalanmadan odasına çekildi, oturup zamanın geçmesini bekledi. Gece karanlık ve tehditkâr olduğundan, Kaptan Vye, bu uzun sonbahar gecelerinde bazen yaptığı üzere

komşu kulübelerde çene çalmak yahut hana uğramak için dışarı çıkmamış; aşağıda oturup birasını yudumlamaya dalmıştı. Saat on gibi kapı çalındı. Hizmetçi kız kapıyı açtığında kandilin ışığı Fairway'in siluetinin üzerine düştü.

"Bu gece Aşağı Mistover'a gitmek zorunda kaldım," dedi Fairway, "Mr. Yeobright evime dönerken buraya uğramamı ve bunu bırakmamı istedi; fakat, inanın bana, şapkamın astarına koyduktan sonra bir daha da aklıma gelmedi; kendi evime gittim, bahçe kapısını kilitledim, odama çıkıp yatacaktım ki hatırladım neyi unuttuğumu. O yüzden de hiç vakit kaybetmeden koşa koşa buraya geldim."

Bir mektup bırakıp ayrıldı Fairway. Hizmetçi kız mektubu Kaptan'a götürdü, o da mektubun Eustacia'ya geldiğini anladı. Evirdi, çevirdi, üzerindeki yazının Eustacia'nın kocasına ait olduğunu tahmin etti ama emin olamadı. Yine de Eustacia'nın mektuba eğer mümkünse hemen bakmasının uygun olacağına karar verdi ve bu maksatla mektubu üst kata çıkardı; fakat torununun odasının kapısına gelip anahtar deliğinden bakınca içeride hiçbir ışık yanmadığını gördü: İşin aslı, Eustacia, üzerini değişmeden kendini yatağa bırakmış, birkaç saat sonra çıkacağı yolculuk için dinleniyor, biraz güç topluyordu. Büyükbabası torununu rahatsız etmemesi gerektiği sonucuna vardı bu gördüklerinden; tekrar salona indi ve mektubu, Eustacia'ya sabah vermek üzere, şöminenin üzerine yerleştirdi.

Saat on birde Kaptan Vye da yatmaya gitti, yatak odasında biraz pipo içti, saat on bir buçukta odasındaki kandili söndürdü ve ardından, hiç aksatmadığı alışkanlığıyla, yatağa girmeden önce panjurları yukarı çekti; böylece, odası bayrak direğine ve rüzgâr gülüne baktığından, sabah gözlerini açar açmaz rüzgârın hangi yönden estiğini görebilecekti. Tam yatağına uzanmıştı ki bayrak direğinin gecenin karanlığında fosforlu bir şerit gibi parlayıp söndüğünü fark etti ve şaşırdı. Bunun tek bir açıklaması vardı: Bayrak direği, hiç beklenmedik bir anda evin içinden gelen bir ışıkla aydınlatılmıştı. Herkes odasına çekilmiş olduğundan ihtiyar adam yatağından çıkmaya, usulca penceresini açmaya ve sağa sola bakmaya mecbur hissetti kendini. Eustacia'nın yatak odasında bir ışık yanıyordu ve bayrak direğini aydınlatan ışık da onun pencere-

sinden geliyordu. Torununun neden ayaklandığını merak etti; ne yapacağına karar veremeden pencerenin başında bekledi; mektubu alıp Eustacia'nın kapısının altından atmak geldi aklına; tam o sırada, kendi odasını koridordan ayıran kapıya bir elbisenin hafifçe sürtündüğünü duydu.

Kaptan, Eustacia'nın uykusunun kaçtığı ve bir kitap alıp okumak için salona indiği sonucuna vardı; torununun kapısının önünden geçerken bir yandan da ağladığını şüpheye yer bırakmayacak şekilde duymamış olsa önemli bir şey olmadığını düşünüp yatağına gidecekti.

"O kocası olacak adamı düşünüyor Eustacia," dedi kendi kendine. "Ah, kafasız torunum benim! Ne işi vardı da gitti o adamla evlendi. Acaba o mektubu hakikaten kocası mı yazdı?"

Kalktı, gemici pelerinini omzuna attı, kapıyı açtı, "Eustacia!" diye seslendi. Cevap gelmedi. Bir kez daha yüksek sesle "Eustacia!" diye bağırdı, "şöminenin üzerinde sana bir mektup var."

Ne var ki, evi dört bir köşesinden sarsıyormuş gibi esen rüzgârın ve pencerelere vuran birkaç damla yağmurun sesinden başka bir cevap gelmedi.

Sahanlığa çıktı Kaptan Vye ve beş dakika kadar durup bekledi. Eustacia hâlâ ortalıkta yoktu. Gidip kandilini aldı, torununun peşinden gitmeye hazırlandı; fakat önce kızın odasına baktı. Torununun izi yorganın üzerine çıkmıştı; demek ki yatağa hiç girmemişti Eustacia. Daha da önemlisi, kandilini almadan aşağı inmişti. Artık hepten endişelenmeye başladı Kaptan, alelacele üstünü giydi ve inip sokak kapısına gitti; orayı kendisi sürgülemiş, sonra da kilitlemişti. Kapının sürgüsü de kilidi de açıktı. Eustacia'nın gecenin bu saatinde evi terk etmiş olduğuna artık hiç şüphe yoktu; acaba nereye gitmiş olabilirdi? Onu takip etmek neredeyse imkânsızdı. Oturdukları evin önünden işlek bir yol geçiyor olsa, yolun sağında solunda başka evler olsa komşulara haber salar, birini yolun bir tarafından, diğerini öbür tarafından torununun peşinden gönderir, ikisinden biri de mutlaka ona yetişirdi; fakat bozkıra çıkmış birini o karanlıkta aramak boşa kürek sallamak demekti, çünkü orada, kutup noktasından yayılan boylam kadar çok kaçış yolu vardı. Ne yapacağını bilemedi Kaptan, dönüp salona baktı; mektuba hâlâ hiç dokunulmamış

olduğunu görünce canı sıkıldı.

Saat on bir buçukta, evin sessizliğe büründüğünü görünce, kandilini yaktı Eustacia, üzerine kendisini dışarıda sıcak tutacak bir şeyler giydi, bohçasını eline aldı ve kandili tekrar söndürüp merdivenlerden indi. Kapıyı açıp dışarıdaki havayla karşılaşınca yağmurun başlamış olduğunu anladı; kapıda beklerken yağmur giderek şiddetleniyor, tehditkâr bir şekilde fırtınaya döneceğinin işaretini veriyordu. Gelgelelim, Eustacia böyle hareket etmeye kendini adamıştı ve hava kötü diye geri adım atacak değildi. Clym'in mektubunun eline geçmesi bile artık onu durduramazdı. Gecenin kasveti cenaze törenlerini çağrıştırıyordu; sanki bütün doğa matem elbisesine bürünmüştü. Evin arkasındaki köknar ağaçlarının diken diken dalları bir manastırın irili ufaklı kuleleri gibi gökyüzüne yükseliyordu. Susan Nunsuch'ın kulübesinde hâlâ yanan ışık haricinde ufuk çizgisinin altındaki hiçbir şeyi görmek mümkün değildi.

Eustacia şemsiyesini açtı, bahçeyi katetti ve toprak basamaklardan setin üzerine çıktı; fark edilme tehlikesini artık tamamen geride bırakmıştı. Su birikintisinin etrafından dolaşıp Rainbarrow'a giden patikadan yoluna devam etti; birbirine dolanmış karaçalı köklerinin, öbek öbek olmuş hasırotlarının, bu mevsimde bozkırın dört bir tarafında rastlanan, dev bir hayvanın çürümüş ciğerlerine benzeyen ve üzerine basıldıkça çamuru çıkan yamru yumru mantarların arasında ilerlerken ara sıra tökezliyordu. Ay ve yıldızlar bulutlarla, yağmurla o kadar örtülmüştü ki sanki bir daha görünmeyeceklerdi. Yola çıkmış bir insanın aklına ister istemez, vakayinamelere gece yaşandığı kaydedilmiş felaketleri getiren, dehşeti ve karanlığı tarih boyunca efsanelerde anlatılan ne varsa –Mısır'ın başına gelen son bela,[69] Asur Kralı Sanherib'in ordusunun yok edilişi,[70] İsa'nın Getsemani bahçesinden alınıp

69. Eski Ahit, Mısır'dan Çıkış, 11-17. Tanrı, köle yaptığı İsrailoğulları'nı serbest bırakması için Firavun'u Hz. Musa aracılığıyla uyarır, uyarısı yerine gelmedikçe Mısır'ın başına bir bela salar. Bunlardan sonuncusu, her ailede ilk doğan çocuğun ölecek olmasıdır. Firavun, bu sonuncu belanın ardından İsrailoğulları' ın Mısır'dan çıkabileceklerini Hz. Musa'ya söyler. (ç.n.)

70. Eski Ahit, 2. Tarihler, 32. (ç.n.)

götürülmesinin verdiği acı–[71] onu hatırlatan bir geceydi.

Eustacia en sonunda Rainbarrow'a vardı ve biraz kafasını toparlamak için orada durup bekledi. Zihnindeki kıyametle kendisinin dışındaki dünyada kopan kıyamet daha önce hiç bu kadar kusursuz bir ahenk sergilememişti. O an, daha önce hiç düşünmediği bir şey aklına geliverdi: Uzun bir yola çıkıyordu ama yanına yeterince para almamıştı. O günü kalbindeki çalkantılarla geçirdiğinden ve böyle gündelik sorunları düşünmeye yatkın olmadığından, yola tedarikli çıkması gerektiğini akıl edememişti; bu yolculuğu hangi koşullarda gerçekleştireceğiyse şimdi kafasına dank ediyordu; acı acı iç çekti, ayakta durmaktan vazgeçti ve toprağın altından uzanan bir el onu Rainbarrow Höyüğü'ne çekiyormuş gibi yavaş yavaş çömelip şemsiyesinin altına sığındı. Yoksa hâlâ bir tutsak olarak mı kalacaktı? Paranın değerini daha önce hiç bilmemişti. Bu topraklardan ismini sildirmek, Egdon Heath'e varlığını unutturmak bile maddi imkânının olmasını gerektiriyordu. Wildeve'den para istemek ama kendisine eşlik etmesine izin vermemek imkânsızdı; azıcık da olsa kadınlık gururu kalmıştı hâlâ Eustacia'nın. Onun metresi olarak kaçmaksa –ki biliyordu Wildeve'in onu sevdiğini– utancın ta kendisiydi.

O sırada yanında kim olsa acırdı Eustacia'ya; fakat bu kötü hava koşullarında dışarıda kalmış ve höyüğün içindeki çürümüş kalıntılar haricinde insanlığın her türlüsünden tecrit edilmiş olmasıyla içine düştüğü sefaletten ziyade, çöküp kaldığı yerde, ruhundaki çalkantıların bedeninde açığa vurması yüzünden, ileri geri sallanmasıyla kendini belli eden sefaletine acırdı. Eustacia'nın mutsuzluğun vücut bulmuş hâli olduğu açıkça görülüyordu. Şemsiyesinden pelerinine, pelerininden fundalığa, fundalıktan toprağa süzülen yağmurun sesine çok benzer seslerin döküldüğü duyulabiliyordu dudaklarından; gökyüzü nasıl hıçkıra hıçkıra ağlıyorsa o da öyle ağlıyordu. Etrafındaki acımasız engellere çarpa çarpa kırılmıştı Eustacia'nın kanatları; başına bir şey gelmeden Budmouth'a ulaştığını, bir buharlı gemiye bindiğini, karşı kıyıdaki limanlardan birine yelken açtığını düşünecek olsa dahi, orada kendisini bekleyen vahim gelecek onu son derece korkuttuğundan, içine çok

71. Yeni Ahit, Markos, 14. (ç.n.)

az ümit doluyordu. Yüksek sesle konuşmaya başladı. Bu durumdaki bir kadın, eğer ihtiyar değilse, sağır değilse, deli değilse, bir tuhaflığı da yoksa ama bağıra çağıra ağlayıp kendi kendine konuşuyorsa ortada ciddi bir mesele var demektir.

"Nasıl giderim, nasıl giderim?" diye inledi Eustacia. "Benim gözümde, kendimi ona vermeme yetecek kadar *müthiş* biri değil o; arzularımı gerçekleştirmeye gücü yetmez!... Ah, İsrailoğulları'nın ilk kralı Şaul ya da Napolyon Bonapart değil ki o! Evlilik yeminimden onun için caymaya değer mi hiç!... Kendi başıma gitmeye kalksam, param yok! Gitsem bile ne faydası olacak? Bu sene nasıl geçmek bilmediyse önümüzdeki sene de geçmek bilmeyecek, bir sonraki sene de. Harikulade bir hayatım olsun diye nasıl da çalıştım, çabaladım! Fakat kader hep bana mâni oldu!... Bahtıma düşeni hak etmiyorum ben!" Çıldırmış gibi ağlıyor, kaderine acı acı isyan ediyordu. "Ah, bu yanlış dünyaya koymakla ne büyük bir acımasızlık ettiler bana! Çok şeyler yapabilirdim; fakat kontrol edemediğim şeylerle incitildim, çürütüldüm, ezildim! Ah, asla bir günah işlememiş olan ben, bu işkenceleri bana yaşatacak kadar acımasız bir Tanrı'ya düştüm!"

Eustacia'nın evden ayrılırken göz ucuyla uzaklarda yandığını gördüğü ışık, içine doğduğu üzere, Susan Nunsuch'ın kulübesinin penceresinden geliyordu. Eustacia'nın içine doğmayansa kadının o sırada neyle meşgul olduğuydu. Susan'ın hasta oğlunun "Anne, hiç iyi değilim!" demesinin üzerinden beş dakika bile geçmemişken Eustacia'nın siluetini kapının aralığından görmesi, onun yakınlarda olmasının muhakkak bir kötülük getireceğine kadını ikna etmişti.

Susan bu yüzden akşamki işlerini bitirir bitirmez, sıradan bir gün olsa yapacağının aksine, yatmaya gitmedi. Zavallı Eustacia'nın yaptığını zannettiği kara büyünün etkisini bozmak için batıl inançların etkisiyle icat edilmiş ve yapıldığı insanı güçten düşürsün, zayıflatsın, yok etsin istenen bir büyüyü hazırlamaya koyuldu. O dönemde Egdon'da gayet iyi bilinen, şimdi de ortadan kalkmış olduğu söylenemeyecek bir yöntemdi bu.

Elinde kandiliyle içerideki odalardan birine geçti; burada, diğer kap kacağa ilaveten, iki büyük kahverengi tencere vardı; içlerinde arıların geçen yaz yaptığı yaklaşık elli kilo bal vardı. Tence-

relerin üstündeki rafların birinde yarım küre biçiminde, sarı renkli, pürüzsüz, katı bir kütle duruyordu; geçen yaz toplanan balın bir kısmıyla yapılmış balmumuydu bu. Susan o kütleyi raftan indirdi, kestiği birkaç ince dilimi demirden bir kepçeye doldurdu, elinde o kepçeyle oturma odasına döndü ve ocaktaki sıcak küllerin üzerine kepçeyi yerleştirdi. Balmumu yumuşayıp hamur kıvamına gelir gelmez dilimleri kepçeden çıkardı, yoğurup topak hâline getirdi. Elindeki işi daha bir dikkatle yapar olduğu yüzünden okunuyordu. Balmumunu şekillendirmeye başladı; hareketlerinden balmumunu hangi biçime sokacağına peşin peşin karar verdiği anlaşılıyordu. İnsan biçimine sokacaktı.

Zihninde canlanan görüntüyü yansıtsın istediği balmumunu soğudukça ısıtarak, ısıttıkça yoğurarak, parçalayıp yeniden birleştirerek on beş dakika kadar uğraştı ve ortaya, kadın olduğu gayet anlaşılır, yaklaşık on beş santim boyunda bir figür çıkardı. Soğuyup katılaşsın diye masanın üzerine koydu. Kandili eline aldı ve yukarıya, çocuğun yattığı odaya çıktı.

"Canım, Mrs. Eustacia'nın bugün öğleden sonra, o siyah elbise dışında ne giydiğine dikkat etmiş miydin?"

"Boynunda kırmızı bir kurdele vardı."

"Başka bir şey dikkatini çekti mi?"

"Yok. Ha, bir de ayağına sandalet giymişti."

Susan kendi kendine "Kırmızı kurdele ve sandaletler," dedi.

Mrs. Nunsuch odadan çıktı, incecik bir kırmızı kurdele parçası buluncaya kadar arandı, aşağı indi ve o kurdele parçasını yaptığı figürün boynuna doladı. Ardından pencerenin yanındaki külüstür yazı masasından mürekkep ve tüy kalem aldı, figürün ayaklarını, aşağı yukarı ayakkabıların içinde kalacak kısmını, siyaha boyadı; her bir ayağın üst kısmına, o günlerde kullanılan sandaletlerin bırakacağı izlere benzer bir şekilde, çapraz çizgiler çekti. Nihayetinde, figürün başının üst kısmına, saçı toplamak için takılan bantları az da olsa andıran siyah bir iplik parçası bağladı.

Bu hâle getirdiği figürü kol mesafesinde tuttu ve memnuniyetle seyretti Susan; gerçi yüzünde en ufak bir gülümseme yoktu. Egdon Heath sakinlerini uzaktan yakından tanıyan herkes bu figürün insanın aklına Eustacia Yeobright'ı getirdiğini söylerdi.

Pencerede duran dikiş sepetinin içinden, daha ilk kullanma-

da baş kısımları genellikle düşen o eski usul, uzun, sarı iğnelerin takılı olduğu bir kâğıt çıkardı. Bu iğneleri figürün her tarafına bastıra bastıra batırmaya başladı; belli ki enerjisini bu işe harcarken büyük bir ıstırap çekiyordu. O balmumundan figürün başına, omuzlarına, gövdesine, tabanlarından yukarı doğru, artık iğnelerden görünmez olana kadar, neredeyse elli tane iğne bu şekilde saplandı.

Ateşin yanına döndü Susan. Turba kömürüydü ocakta yanan; bu kömürün yanmasıyla çıkan yoğun kül yığını dışarıdan bakıldığında kararmış, sönmüş görünmekle birlikte, bir küreğin ucuyla eşelendiğinde içinde yanmaya devam eden korlar ortaya çıkardı. Susan ocağın yanından birkaç parça turba kömürü alıp korların üzerine dizince ateş harlandı. Eustacia'ya benzettiği figürü maşayla tutup ateşin sıcağında bekletti ve yavaş yavaş eriyip gitmeye başlamasını seyretti. Bu işle meşgul bir hâldeyken mırıldanmaya başladı Susan.

Tuhaf kelimelerdi bunlar; genellikle düşmana karşı şeytani bir yardım almak için söylenen ve "Göklerdeki Babamız" duasının tersten okunmuş hâli olan efsunlu sözlerdi.[72] Susan bu kasvetli sözleri üç defa ağır ağır tekrarladı; bitirdiğinde balmumundan figür de büyük ölçüde erimişti. Balmumunun ateşe damladığı yerden büyük bir alev yükseldi ve figürün kalanını ateşten bir dil gibi sarıp yedi. İğnelerden biri balmumuyla birlikte ocağa düştü ve korların arasında kıpkırmızı kesildi.

72. Yeni Ahit, Matta, 6:9-13. (ç.n.)

YAĞMUR, KARANLIK VE ENDİŞELİ YOLCULAR

VIII

EUSTACIA'NIN balmumundan yapılma tasviri eriyip yok olurken, o güzel kadın bedenen Rainbarrow Höyüğü'nde, ruhen ise bu kadar genç birinin nadiren düşeceği virane bir uçurumun derinliklerinde dolaşırken Clym tek başına Blooms-End'deki evde oturuyordu. Karısına yazdığı mektubu Fairway aracılığıyla ona göndermek suretiyle Thomasin'e verdiği sözü tutmuştu; şimdiyse onun cevap yazdığını gösterecek bir ses, bir işaret bekliyor, sabırsızlığı giderek artıyordu. Eustacia hâlâ Mistover'daysa ondan beklediği, en azından aynı kişiyle o gece kendisine bir cevap göndermesiydi; gerçi Eustacia'nın işine karışmamak adına mektubu götürdüğünde cevabını sormamasını Fairway'e tembihlemişti. Clym, bir cevap alırsa hiç vakit kaybetmeden kendisine getirmesini, fakat alamazsa doğrudan evine gitmesini ve o gece yeniden Blooms-End'e uğramaya zahmet etmemesini istemişti.

Ne var ki, Clym, içten içe, daha sevindirici bir olayın gerçekleşmesini umuyordu. Eustacia'nın kalemi kâğıdı eline almayı reddetmesi de mümkündü; işini sessiz halletmek ve kapısında belirerek kendisini şaşırtmak ona daha yakışan bir yoldu. Kadının o sırada başka bir şey yapmaya ne kadar kararlı olduğunu bilmiyordu Clym.

Ne yazık ki, gece ilerledikçe yağmur şiddetlendi, hava bozdu; Clym'in keyfi kaçtı. Rüzgâr evin köşelerini törpülüyor, kazıyor, saçaklardan dökülen yağmur damlalarına birer fiske vurup

camlara çarpıyordu. Evin bomboş odalarını huzursuzca arşınladı; pencerelerin, kapıların kasalarındaki açıklıkları küçük odun parçalarıyla tıkamak, camları bir arada tutan demir çerçevelerden gevşemiş olan varsa sıkıştırmak suretiyle oralardan gelen ürkütücü sesleri susturdu. Eski kiliselerin duvarlarındaki çatlakların genişlediği, yıkılmaya yüz tutmuş malikânelerin tavanlarında eski zamanlardan kalma lekelerin yeniden ortaya çıktığı ve avuç içi kadar yer kaplarken birkaç metrekarelik bir alana yayıldığı o gecelerden biriydi. Evinin önündeki bahçenin küçük kapısı sürekli açılıp kapanıyor fakat Clym bir hevesle dışarı baktığında orada kimseyi göremiyordu; sanki görünmez ölüler onu ziyaret etmeye gelirken o kapıdan geçiyordu.

Saat on ila on bir gibi, ne Fairway'in ne de başka birinin geldiğini görünce, dinlenmeye çekildi; endişeli olmasına rağmen çok geçmeden uykuya daldı. Uykusu çok ağır değildi gerçi, kendi kendine bir beklenti yaratmıştı çünkü; yaklaşık bir saat sonra kapı çalınmaya başlayınca zorlanmadan uyandı. Kalktı, pencereden dışarı baktı. Yağmur hâlâ şiddetini koruyor; bozkırda gözünün görebildiği her yerden, bardaktan boşanırcasına yağan o yağmurla çıkan ve bir yılanın tıslamasına benzeyen boğuk bir ses duyuluyordu. Etraf o kadar karanlıktı ki hiçbir şey görünmüyordu.

420

"Kim o?" diye bağırdı Clym.

Verandada ayak sesleri duydu ve ağlamaklı bir kadın sesinin "Clym, lütfen aşağı in ve kapıyı aç!" dediğini güç belâ anlayabildi.

Heyecandan yüzü kıpkırmızı oldu. "Kesinlikle Eustacia bu!" diye mırıldandı. Eğer öyleyse gerçekten de onu hazırlıksız yakalamıştı Eustacia.

Alelacele bir kandil bulup yaktı, giyindi, aşağı indi. Kapıyı açtığında sımsıkı giyinmiş bir kadının yüzünü aydınlattı kandilin ışığı; kadın bir anda içeri daldı.

Şaşkınlıkla, tarif edilemez bir hayal kırıklığıyla "Thomasin!" dedi. "Evet, Thomasin; hem de böyle bir gecede! Peki, Eustacia nerede?"

Gelen Thomasin'di; ıslanmış, korkmuş, nefes nefese kalmıştı kız.

"Eustacia mı? Bilmiyorum, Clym, ama bir düşüneyim," dedi Thomasin, son derece kaygılıydı. "İçeri girip bir dinleneyim, açıklayacağım durumu. Büyük bir fırtına kopmak üzere: Kocam ve

Eustacia!"

"Ne diyorsun?"

"Galiba kocam beni terk edecek ya da korkunç bir şey yapacak; ne olduğunu bilmiyorum. Clym, sen gidip ona bakabilir misin? Senden başka yardım edecek kimsem yok; Eustacia eve gelmedi mi henüz?"

"Hayır."

Nefes nefese konuşmaya devam etti Thomasin: "O hâlde birlikte kaçacaklar! Bu akşam saat sekiz gibi eve geldi Wildeve ve çok önemsiz bir konudan bahsediyormuş gibi 'Tamsie, seyahate çıkmam gerekiyormuş, benim de yeni haberim oldu,' dedi. 'Ne zaman?' diye sordum. 'Bu gece,' dedi. 'Nereye?' diye sordum. 'Sana şimdi söyleyemem,' dedi. 'Yarın döneceğim.' Sonra gitti, eşyalarını karıştırmaya başladı, sanki ben hiç orada değilmişim gibi davranıyordu. Onu ben uğurlarım diye düşünüyordum ama olmadı, sonra saat ona geldiğinde 'Sen artık yatsan iyi olur,' dedi. Ne yapacağımı bilemedim, ben de yatmaya gittim. Sanırım uykuya daldığımı düşündü, çünkü beni gönderdikten yarım saat sonra odaya çıktı, evdeki fazla parayı koyduğumuz meşe sandığı açtı, içinden bir tomar kâğıt aldı, galiba banknottu aldıkları, gerçi bunları ne zaman oraya koyduğunu da bilmiyordum. Geçen gün bankaya gittiğinde çekmiş olmalı. Eğer yalnızca bir günlüğüne gidiyorsa o paralara niye ihtiyacı var? Wildeve aşağı inince Eustacia aklıma geldi, önceki gece Wildeve'in onunla buluştuğu geldi; buluştuğunu biliyorum, Clym, çünkü gittiğinde bir yere kadar takip ettim onu; bize uğradığında sana söylemek, onun hakkında kötü düşünmene sebep olmak istemedim, çünkü bu işin bu kadar ciddi olduğunu zannetmiyordum. Artık yatakta kalamazdım; kalktım, giyindim ve Wildeve'in ahırda bir şeylerle uğraştığını duyunca gelip sana anlatmam lazım diye düşündüm. Ben de hiç ses etmeden aşağı indim ve evden sıvıştım."

"O zaman sen evden ayrıldığında o henüz gitmemişti, öyle mi?"

"Hayır. Clym, canım kuzenim, ne olur git de onu yola çıkmamaya ikna etmeye çalış! Benim ne söylediğimi dinlemiyor, seyahate çıkacağını, yarın da eve dönmüş olacağını falan söyleyip beni oyalıyor ama ben inanmıyorum. Senin sözünü dinler bence."

"Giderim," dedi Clym. "Ah, Eustacia!"

Thomasin kollarının arasında kocaman bir bohça taşıyordu; artık yerine oturmuş olduğundan bohçayı açmaya başladı ve bohçanın içinden, kabukları meyvenin çekirdeğini nasıl korursa, yağmurdan ıslanmamış, soğuktan üşümemiş, yolculuğun ya da kötü hava koşullarının farkına varmamış bir bebek çıktı. Thomasin küçük bir öpücük kondurdu bebeğe ve "Başına bir şey gelmesinden korktuğum için bebeği yanımda getirdim," diye yeniden ağlamaya başladı. "Belki ölümü bu yüzden olacak ama onu Rachel'la yalnız bırakamazdım!"

Clym odunları apar topar ocağa dizdi, külleri maşayla eşeleyip henüz sönmemiş az sayıdaki közü açığa çıkardı ve körükle hava basıp ateşi canlandırdı.

"Giysilerini kurut," dedi. "Ben gidip biraz daha odun getireceğim."

"Hayır, hayır; bunun için kalma burada. Ateşi ben yakarım. Sen bir an önce git, n'olur!"

Clym üzerine derli toplu bir şeyler giymek için bir koşu yukarı çıktı. O yukarıdayken kapı bir kez daha vuruldu. Bu defa gelen Eustacia mı diye hayal kurmanın hiç manası yoktu; çünkü kapı vurulmadan hemen önce yere sert basan, ağır ağır atılan adımların sesi duyulmuştu. Bu gelenin Eustacia'nın cevabını getiren Fairway olmasının muhtemel olduğunu düşünen Clym yeniden aşağı indi, kapıyı açtı.

Yağmurdan sırılsıklam olmuş birine "Kaptan Vye, siz misiniz?" dedi.

"Torunum burada mı?" dedi Kaptan.

"Hayır."

"O hâlde nerede?"

"Bilmiyorum."

"İyi de bilmen gerekir; sen onun kocasısın."

"Sadece kâğıt üstünde öyleyim, demek ki," dedi Clym, telaşı giderek artıyordu. "Sanırım bu gece âşığı Wildeve'le kaçmayı planlıyor. Ben de şimdi gidip meselenin ne olduğunu anlamaya çalışacağım."

"Demek öyle. Eustacia benim evimden yaklaşık yarım saat önce çıktı. Kim o içeride oturan?"

"Kuzenim Thomasin."

Kaptan dönüp ona selam verdi ama kafası başka düşüncelerle meşguldü. "Tek umudum, bu işin âşıkların kaçmasından daha kötü neticelenmemesi," dedi.

"Daha kötü mü? Evli bir kadının yapabileceği en büyük kötülükten daha kötüsü ne olabilir?"

"Tuhaf şeyler geldi kulağıma. Eustacia'ya aramaya çıkmadan önce Charley'yi, ahırda çalışan yardımcımı çağırdım. Geçen gün tabancalarımı yerinde bulamamıştım."

"Tabancalarınızı mı?"

"Charley o zaman bana onları temizlemek için ahıra indirdiğini söylemişti. Şimdiyse itiraf etti: Eustacia'nın tabancalara garip garip baktığını gördüğü için almış onları. Canına kıymayı aklından geçirdiğini itiraf etmiş Eustacia daha sonra, fakat bundan kimseye bahsetmeyeceğine çocuğa yemin ettirmiş, kendisi de böyle bir şeyi bir daha asla düşünmeyeceğine ona söz vermiş. O tabancalardan birini bile kullanmaya cesareti olacağını hiç zannetmiyorum; fakat demek ki aklının bir köşesinde yer etmiş kendini öldürme düşüncesi; öyle şeyleri bir kez düşünen bir daha da düşünür."

"Tabancalar nerede?"

"Emniyet altında. Yok, Eustacia bir daha el süremez onlara. Fakat canının bedenden ayrılmasını kafaya koyduysa insan, bunu vücudunda bir kurşun deliği açmaktan başka yollarla da yapabilir. Onunla aranızda bu kadar sert bir tartışma geçmesinin sebebi neydi, niye kızı bunları yapmaya mecbur bıraktın? Kim bilir ne kadar kötü davrandın ona? Bak, ben hep karşıydım evlenmenize, haklı da çıktım."

Kaptanın son söylediklerini hiç umursamada "Benimle geliyor musunuz?" diye sordu Clym. "Eğer gelecekseniz yolda anlatırım neden tartıştığımızı."

"Nereye?"

"Wildeve'in yanına; emin olun, o da oraya gidiyordur."

Thomasin o anda lafa girdi, bir yandan da ağlamaya devam ediyordu: "Beklenmedik bir işi çıktığını, hemen döneceğini söyledi Wildeve ama madem öyle, niye yanına o kadar para aldı? Ah, Clym, sence nereye varacak bu işin sonu? Zavallı bebeğim, korkarım çok geçmeden babasız kalacaksın!"

Verandaya adımını atarken "Ben gidiyorum şimdi," dedi Clym.

İhtiyar adam "Ben de seve seve gelirdim seninle," derken kararsızlığı sesine yansıyordu. "Maalesef bacaklarım böyle bir gecede beni oraya kadar taşımaz. Eskisi gibi genç değilim. Kaçarken karşılarına bir mâni çıkarsa Eustacia muhakkak bana döner; ben de evde olayım ki onu karşılayayım. Fakat ne olursa olsun, Sessiz Kadın Hanı'na kadar yürüyemem; diyeceğim bu kadar. Ben doğrudan eve gidiyorum."

"Galiba en iyisi bu," dedi Clym. "Thomasin, sen üstünü başını kurut, rahatına bak."

Bunu söyledikten sonra kapıyı kızın üzerine kapadı ve Kaptan Vye'le birlikte evden ayrıldı; Kaptan Vye da bahçe kapısının dışında Clym'le vedalaştı ve Mistover Tepesi'ne uzanan orta patikadan yoluna devam etti. Clym, hana giden sağdaki patikayı takip etti.

Thomasin, evde yalnız kaldığından, ıslak kıyafetlerinden bir kısmını çıkarttı, bebeği yukarıya, Clym'in yatağına yatırdı, ardından tekrar aşağıya, oturma odasına inip daha büyük bir ateş yaktı ve üstünü başını kurutmaya başladı. Ateş çok geçmeden harlandı, alevler bacanın içinde yükseldi; dışarıda pencereleri zangırdatan ve rüzgârı bacadan sokup bir trajediyi haber verircesine tuhaf ve pes sesler çıkarmasına sebep olan fırtınayla kıyaslandığında odayı olduğundan bir kat daha konforlu bir yer gibi gösteriyorlardı.

Gelgelelim, yalnızca fiziken evdeydi Thomasin; küçük kızını yukarıda yatağa yatırdığı için rahat bir nefes almış, Clym'in yaptığı yolculuğu düşünmeye vermişti kendini. Bu hayalî yolculuğu epey bir süre yaptıktan sonra zamanın dayanılmayacak kadar ağır aktığını fark edip şaşırdı. Ne var ki, oturmaya devam etti. Sonra, öyle bir an geldi ki, daha fazla orada öyle oturamayacağını anladı; Clym'in henüz hana varmış olamayacağı aklına geldikçe sabrıyla alay edildiğini hissediyordu sanki. En sonunda bebeğin başucuna gitti. Çocuk derin uykudaydı fakat evinde yaşanması ve felaketle sonuçlanması muhtemel olayları hayalinde canlandırması, göremediklerinden duyduğu endişenin gördüklerinden duyduğuna ağır basması, Thomasin'i dayanamayacağı kadar üzüyordu. Elinde değildi; aşağı indi, kapıyı açtı. Yağmur hâlâ yağıyor, arkada göremediği binlerce damlanın arasından çıkıp gelen ve en yakınına

sokulan damlaları aydınlatıyor, uçları parlayan oklara çevirip yüzüne saplıyordu. O yağmurda kendini dışarı atmak, biraz havayla seyreltilmiş suya dalmak demekti. Ne var ki, o anda evine dönmesinin ne kadar zor olduğunu görmek Thomasin'deki evine dönme arzusunu daha da kamçıladı; gergin bir bekleyişe tercih etmeyeceği hiçbir şey yoktu kızın. "Buraya pekâlâ geldim," dedi, "niye geri dönemeyecekmişim? Benim uzakta olmam hata."

Alelacele bebeği kaptı, sarıp sarmaladı, kendi üstüne yine pelerinini geçirdi, bir kaza çıkmasın diye ateşin üstüne birkaç kürek kül attı ve dışarı çıktı. Adımını atar atmaz durdu, evin anahtarını panjurun arkasındaki yerine koydu ve ardından çitlerin öbür tarafında kendisini bekleyen, kendisine meydan okuyan karanlığa çevirdi yüzünü kararlılıkla ve yola koyuldu. Thomasin yürürken rahatsızlık hissedeceğini, zorlanacağını bilse de aklı tamamen başka yerde olduğundan ne geceden ne de hava koşullarından korkuyordu.

Çok geçmeden Blooms-End Vadisi'nden yukarı doğru tırmanmaya, tepenin yamacındaki kıvrımlı yollarda ilerlemeye başlamıştı. Rüzgâr insanın içini ürperten bir ses çıkarıyordu bozkırda; sanki kendine bu kadar kafa dengi bir gece bulduğu için keyifle ıslık çalıyordu. Yol bazen onu sık çalılıkların arasındaki oyuklara çıkarıyordu; bunlar uzun boylu, sırılsıklam olmuş, ölmüş ama henüz tamamen yere serilmemiş büyük eğreltiotlarıydı ve kızın etrafını bir su birikintisi gibi sarıyorlardı. Normalden uzun eğreltiotlarına denk geldiğinde Thomasin bebeği başının üstüne kaldırıyordu ki bebek o su yüklü yapraklara değip de ıslanmasın. Rüzgârın kamçı gibi ve kesintisiz estiği daha yüksek zeminlerde yağmur düz bir çizgide, yere ne zaman indiğini anlamak mümkün olmadan rüzgârla birlikte hareket ediyordu; yağmurun onu taşıyan bulutların bağrından koptuğu yerin ne kadar uzakta olduğunu hayal etmek bile bu yüzden imkânsızdı. Burada kendini korumak mümkün değildi; her bir yağmur damlası, Aziz Sebastian'a atılan oklar gibi insanın yüzüne saplanıyordu.[73] Çamurlu su

73. Aziz Sebastian (255–288), Roma İmparatorluğu'nun henüz Hıristiyanlığı sapkın bir inanış olarak kabul ettiği ve Hıristiyanlara zulmettiği dönemde, inancını inkâr etmeyi reddettiği için ağaca bağlanıp okçular tarafından öldürülmeye çalışılan, ancak mucizevi bir şekilde hayatta kalan Hıristiyan azizi. (ç.n.)

birikintilerinin varlığını nispeten açık renkli oldukları için fark edebilen Thomasin onlara basmamayı başarıyordu; gerçi bozkırın kendisi dışında neyin yanında dursalar bu birikintiler de simsiyah görünürdü.

Bütün bunlara rağmen yola çıkmış olduğuna yine de pişman değildi Thomasin. Onun gözünde, Eustacia'nın gördüğünün aksine, havada şeytanlar gezinmiyor, her çalının, her ağaç dalının ardında bir kötülük pusuya yatmış beklemiyordu. Yüzüne kırbaç gibi inen damlalar akrebin zehirli kuyruğu değil, sıradan yağmur taneleriydi; uçsuz bucaksız Egdon toprakları bir canavar değil, herkese eşit yaklaşan ve kimseye ait olmayan bir açık araziydi. Thomasin'in buradan korkmasının bir mantığı, kötü hâllerini sevmemesininse gerekçeleri vardı. Şu sırada, ona göre, rüzgârlı, ıslak bir yerdi burası ve burada dolaşan insan son derece rahatsız olabilir, dikkat etmezse yolunu kaybedebilir ve muhtemelen de üşütüp hastalanırdı.

Eğer gidilecek yol iyi biliniyorsa, böyle zamanlarda aynı yolda devam etmenin zorluğu hiç de büyük olmazdı, çünkü insanın ayağı yola aşina olurdu, fakat bir kez yolunu kaybedenin tekrar bulması da mümkün olmazdı. Thomasin'in kucağında görüşünü bir şekilde kapatan ve kafasını karıştıran bebeği olduğundan kız en sonunda yolunu kaybetti. Bu talihsizliği, evine giden yolun yaklaşık üçte birini katettikten sonra ağaçsız bir bayırdan aşağı inerken yaşadı. Bir orayı bir burayı yoklamaktan ve daracık bir patikayı bulmak gibi imkânsız bir işe kalkışmaktansa dümdüz yoluna devam etti, kıvrım kıvrım uzanan yolları kaba hatlarıyla biliyor olmasının ona rehberlik edeceğine güvendi; ne Clym ne de karaçalı biçicileri onun kadar iyi tanırdı araziyi.

En sonunda bir kuytuluğa çıktı Thomasin ve o yağmurda, belli belirsiz ışıyan, yaydığı ışık açık bir kapıdan geliyormuş gibi duran bir şey dikkatini çekmeye başladı. Bulunduğu yerde hiçbir evin olmadığını biliyordu; kapı gibi duran şeyin yerden yüksekliğine bakınca da çok geçmeden anladı nereye geldiğini.

"Şu işe bak! Eminim Diggory Venn'in arabası bu!" dedi.

Venn'in bu civarlara geldiğinde kalmak için çoğu zaman Rainbarrow'un yakınlarındaki kuytu bir yeri tercih ettiğini biliyordu Thomasin; tesadüfen yolunun düştüğü bu yerin onun istirahat et-

mek için çekildiği gizemli yer olduğunu hemen tahmin etti. Yolunu tekrar bulmak için ondan kendisine rehberlik etmesini istese mi istemese mi sorusu düştü aklına. Böyle bir yerde ve böyle bir havada bir anda karşısında belirmek ne kadar garip olursa olsun, evine varmak için telaşlandığından Venn'e bu soruyu sormaya karar verdi. Fakat bu kararı vermesinin ardından arabanın yanına gittiğinde içeride kimsenin olmadığını gördü; gerçi arabanın aşıboyası satıcısına ait olduğuna kesinlikle emindi. Soba yanıyordu, fener de çiviye asılıydı. Kapının iç tarafına birazcık yağmur gelmişti ama yerler ıslak değildi; demek ki kapı açılalı çok olmamıştı.

Ne yapacağını bilemeden arabanın içine bakınırken arka taraftan, karanlığın içinden yaklaşan ayak sesleri duydu; dönüp baktığında fitilli kadifeden elbisesini giymiş, baştan aşağı kızıla boyanmış o çok iyi tanıdığı adamı gördü karşısında; fenerin ışığı adamın yüzünü aydınlatırken yağmur damlaları bir tül perde gibi araya giriyordu.

"Bayırdan aşağı indiğinizi zannetmiştim," dedi Venn, kızın yüzüne dikkat etmemişti. "Nasıl oldu da buraya tekrar geldiniz?"

"Diggory?" dedi Thomasin, sesi zor duyuluyordu.

"Kimsiniz siz?" dedi Venn, hâlâ anlamamıştı. "Az önce neden ağlıyordunuz?"

"Ah, Diggory! Beni tanımadın mı?" dedi Thomasin. "Böyle kat kat giyinmişken tabii ki tanımazsın. Ne demek istedin? Ben burada ağlamıyordum ve buraya daha önce gelmedim."

Venn bunun üzerine kıza yaklaştı, ışığın vurduğu taraftan baktı.

"Mrs. Wildeve!" diye heyecanla bağırdı. "Siz ve ben, tabii bir de bebek, bu saatte mi karşılaşacaktık! Böyle bir gecede sizi hangi korkunç sebep dışarı çıkarmış olabilir?"

Thomasin hemen cevap veremedi; Venn de kızdan müsaade istemeden arabasına atladı, kızı kolundan tuttu ve yanına çekti.

Arabanın içinde "Ne oldu?" diye bir kez daha sordu.

"Blooms-End'den gelirken yolumu kaybettim, acilen eve dönmem lazım. Lütfen bana hemen yolu göster! Ne kadar aptalım, Egdon'ı daha iyi bilmem gerekirdi; ben nasıl olur da yolumu kaybederim burada! Çabuk ol, Diggory, lütfen."

"Tabii gösteririm. Sizinle gelirim ben de. Fakat siz buraya

daha önce gelmediniz mi, Mrs. Wildeve?"

"Ben daha şimdi geldim."

"Ne tuhaf. Beş dakika kadar önce burada uzanmış, uyukluyordum, yağmur girmesin diye kapıyı kapatmıştım; hemen dışarıdaki çalılara bir kadının elbisesinin sürtündüğünü duyunca uyandım, ağır değildir uykum, tam o sırada aynı kadının hıçkırdığını mı desem, ağladığını mı desem, onu da duydum. Kapımı açtım, feneri dışarı doğru tuttum, tam ışığın aydınlattığı yerin en sonunda bir kadın gördüm; ışık onu aydınlatınca başını çevirip bana baktı, sonra telaşla tepeden aşağı inmeye başladı. Feneri yerine astım, üzerime bir şeyler geçirdim ve biraz takip edeyim istedim kadını, meraklanmıştım, ama onu bir daha göremedim. Siz geldiğinizde oradaydım ben; sizi görünce de aynı kişi olduğunuzu düşündüm."

"Egdon sakinlerinden birini evine dönerken görmüş olabilir misin?"

"Hayır, mümkün değil. Saat çok geç. Kadının elbisesi çalılara sürtündüğünde ıslık gibi bir ses çıkmıştı; o ses ancak ipek bir elbiseden çıkar."

"O hâlde ben değildim o kadın. Görüyorsun, elbisem ipek değil... Mistover Tepesi'nden hana giden yolda bir yerlerde miyiz?

"Evet, hanın çok uzağında değiliz."

"Ah, acaba o muydu! Diggory, hemen gitmeliyim!"

Adam daha ne olduğunun farkına varamadan Thomasin aşağı atladı; bunun üzerine Venn feneri asılı olduğu çividen aldı ve bir hamlede onun peşinden arabadan indi. "Bebeği ben alayım, hanımefendi," dedi. "Yorulmuşsunuzdur taşımaktan."

Thomasin bir an tereddüt etti, ardından bebeği Venn'in ellerine teslim etti. "Çok sıkı tutma onu, Diggory," dedi, "o küçük kolunu incitme; pelerini böyle yakınında ve üzerinde tut ki yüzüne yağmur gelmesin."

"Merak etmeyin," dedi Venn içtenlikle. "Size ait herhangi bir şeye zarar verebilir miyim ben!"

"Hani kazara incitirsen diye söyledim," dedi Thomasin.

Arabanın kapısını kilitlemekle meşgulken Thomasin'in omuzlarına asılı pelerinin ucundan yere akıp etrafında bir halka oluşturan suyu fark edince "Bebek neredeyse hiç ıslanmamış ama

sizin üstünüz başınız yamyaş," dedi aşıboyası satıcısı.

Venn bir sağa bir sola kıvrılıp büyük çalıların etrafında dolaşıyor, ara ara durup feneri yağmurdan korumak için eliyle kapatıyor, doğru yoldan sapmamak için tam arkalarında kalması gereken Rainbarrow Höyüğü'nün yerini anlamak maksadıyla başını çevirip omzunun üzerinden bakıyor, Thomasin de onu takip ediyordu.

"Yağmurun bebeğe denk gelmediğinden emin misin?"

"Kesinlikle eminim. Oğlunuz kaç aylık acaba, hanımefendi?"

"Oğlum mu!" dedi Thomasin, ayıplamıştı Venn'i. "Kim olsa hemen anlar onun kız olduğunu. Neredeyse iki aylık oldu. Hana ne kadar kaldı?"

"Çeyrek milden biraz daha fazla."

"Biraz daha hızlı yürür müsün?"

"Siz bana ayak uyduramazsınız diye korkuyordum."

"Bir an önce oraya varayım diye telaş ediyorum. İşte, pencerede bir ışık var!"

"O ışık pencereden gelmiyor. Yanılmıyorsam bir araba feneri o."

Hayal kırıklığına uğramıştı Thomasin. "Ah! Keşke daha erken orada olabilseydim. Bebeği bana ver, Diggory; sen artık dönebilirsin."

"Bütün yolu sizinle gitmeliyim," dedi Venn. "O ışıkla aramızda bir bataklık var; eğer ben sizi etrafından dolaştırmazsam farkında olmadan boğazınıza kadar gömülürsünüz oraya."

"İyi de ışık handan geliyor, hanın önünde bataklık falan yok ki."

"Hayır, ışık hanın aşağılarından, iki yüz üç yüz metre kadar uzağında bir yerden geliyor."

Thomasin acele ediyordu "Her neyse," dedi. "Işığa doğru gidelim, hana doğru değil."

"Peki," diye cevap verdi Venn ve Thomasin'in isteğine uyup aniden yön değiştirdi. Ardından, bir süre sessiz kaldıktan sonra "Keşke sizi bu büyük derde sokan meselenin ne olduğunu bana anlatsanız. Güvenilir biri olduğumu sanırım anladınız." dedi.

"Bazı şeyler anlatılamaz...herkese söylenemez..." Bu kadarını söyleyebildi Thomasin, yüreği boğazına tıkandı sonra.

GÖRDÜKLERİ VE DUYDUKLARI YOLCULARI BİR ARAYA GETİRİYOR

IX

EUSTACIA'NIN Mistover Tepesi'nden saat sekizde verdiği sinyali gördükten sonra, Wildeve, ona kaçışında yardımcı olmak ve umutları boşa çıkmazsa, onunla gitmek için hazırlıklara hemen başladı. Biraz endişeliydi; üstelik seyahate çıkacağını Thomasin'e haber verirken öyle tuhaf davrandı ki onun da şüphelenmesine yol açtı. Thomasin yatmaya gittiğinde Wildeve yolda ihtiyaç duyacağı birkaç parça eşyayı topladı, yukarı çıkıp paraların olduğu sandığın yanına gitti ve bankanın, pek yakında sahibi olacağı malları teminat kabul ederek ona verdiği paranın epey büyük bir kısmını yol masraflarını karşılasın diye yanına aldı.

Ardından ahıra gitti; atın, arabanın ve koşum takımının uzun bir yolculuğu kaldıracak durumda olduğundan emin olmalıydı. Yaklaşık yarım saat bu işle uğraştı; eve döndüğünde Thomasin'in yatağından başka bir yerde olabileceği aklının ucundan bile geçmiyordu Wildeve'in. Seyise arabanın başında beklemesine gerek olmadığını söylemiş, sabaha karşı üç dört gibi yola çıkacağını düşünmesini sağlamıştı çocuğun; çünkü o saat, yola çıkmak için her ne kadar ters bir saat olsa da, Budmouth'tan kalkacak gemi, saat bir ila ikide hareket edeceğinden Eustacia'yla en başta kararlaştırdıkları saate, yani gece yarısına nazaran daha az tuhaf kaçıyordu.

Nihayet ortalık sakinleşmiş, Wildeve'in beklemekten başka yapacak bir şeyi kalmamıştı. Eustacia'yla son karşılaşmasından bu

yana ruhuna sinmiş olan karamsarlığı ne yaparsa yapsın üzerinden atamıyor fakat içinde bulunduğu durumu paranın düzeltebilmesini umuyordu. O mülayim karısına cimrilik yapmamasının –malının mülkünün yarısını ona devredecekti– ve diğer bir kadına, gözünde daha da büyüttüğü bir kadına kahramanlara yakışır bir sadakat göstermesinin mümkün olduğuna kendisini inandırmıştı. Eustacia'nın talimatlarına harfiyen uymayı, onu nereye istiyorsa götürmeyi ve ardından, eğer o öyle olsun istiyorsa, ondan ayrılmayı aklına koymuştu koymasına ama Eustacia'nın büyüsüne giderek daha fazla kapılıyor, kaderlerini birleştirmeyi ikisi de istedikten sonra böyle talimatların hiçbir işe yaramayacağını düşündükçe kalbi daha hızlı çarpıyordu.

Olayların nasıl gelişeceğine, kendine verdiği sözlere, beslediği umutlara dalıp gidecek vakti olmadığını düşündü ve saat on ikiye yirmi kala yine usulca ahıra gitti, atını eyerledi, arabanın fenerlerini yaktı; atın dizginlerinden tutup onu üstü kapalı arabayla birlikte ahırdan çıkardı ve yol kenarında, hanın yaklaşık çeyrek mil aşağısında bir yere çekti.

Wildeve burada bekledi; bir yanı yüksek bir toprak yığınına sırtını vermiş yol, şiddetli yağmurdan onu az da olsa koruyordu. Yolun yüzeyinde, fenerlerin ışığının düştüğü yerlerde, yağmurun yerinden oynattığı çakıllarla küçük taşlar rüzgârın önünde sürükleniyor, birbirlerine çarpıyordu; rüzgâr bunları yolun bir köşesine yığdıktan sonra bozkıra dalıyor, çalılara güm güm çarpıp karanlığa karışıyordu. Fırtınanın çıkardığı bu gürültüyü bastırabilen tek bir ses vardı: Güneydeki otlakların arasından akan ve bozkırın bu istikametteki sınırını belirleyen nehrin üzerine kurulmuş on kapaklı savağın kükremesi.

Hiç kıpırdamadan orada bekledi Wildeve, ta ki saatin on ikiyi vurmuş olması gerektiği aklına gelene kadar. Eustacia'nın böyle bir havada tepeden aşağı inen yolu yürümeyi gözünün kesmediği şüphesi kurşun gibi yüreğine oturdu fakat Wildeve onu tanıyordu ve yine de cesaret etmiş olabileceğini hissetti. "Zavallı kız! Her zamanki gibi bahtsız," diye mırıldandı.

Nihayet fenere çevirdi başını ve saatine baktı. Neredeyse on ikiyi çeyrek geçtiğini görünce şaşırdı. O an, keşke Mistover Tepesi'ne çıkan dolambaçlı yoldan arabayla gitseydim, diye düşündü;

tepeden aşağı açık araziden yürüyerek inmeye kıyasla yolu muazzam ölçülerde uzatacağı ve dolayısıyla atları çok yoracağı için uygun görmemişlerdi Eustacia'yla bu planı.

Ayak sesleri duyuldu o sırada, fakat lambanın ışığı başka bir istikameti aydınlattığından geleni görmek mümkün değildi. Ses kesildi önce, ardından yeniden başladı.

"Eustacia?" dedi Wildeve.

Ayak seslerinin sahibi biraz daha yaklaştı; fenerin ışığı sırılsıklam olmuş Clym'i aydınlatır aydınlatmaz tanıdı onu Wildeve, fakat Clym, Wildeve fenerin gerisinde durduğundan, onu ilk anda tanıyamadı.

Durdu Clym; yolda durmuş bekleyen bu arabanın karısının kaçmasıyla en ufak bir ilgisi olabilir mi, diye düşünüyordu sanki. Clym'i görmek Wildeve'in aklını bir anda başından aldı; bir kez daha onun gözünde Clym, Eustacia'yı her ne pahasına olursa olsun ondan koruması gereken ölümcül düşmandı. Wildeve bu yüzden sesini çıkarmadı; Clym onun kim olduğunu anlamadan yanından geçip gitsin diye bekledi.

İkisi de tereddütte kalmıştı, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Derken fırtınayı, rüzgârı bastıran tok bir ses duyuldu. Sesin kaynağını anlamamak imkânsızdı: Bitişikteki otlaktan, belli ki savağa yakın bir yerden nehre birinin düşmesinin sesiydi bu.

İkisi de irkildi. "Aman Tanrım! O olabilir mi?" dedi Clym.

Panikten o âna kadar kendini gizlediğini unutan Wildeve "Niye o olsun ki?" dedi.

"Ah! Demek sensin, seni hain!" diye bağırdı Clym. "Niye mi o olacak? Çünkü geçen hafta kendi canına kıymaya çalıştı ama yapamadı. Birilerinin ona göz kulak olması gerekiyordu! Fenerlerden birini kap ve benimle gel."

Arabanın kendine yakın tarafında duran feneri aldı Clym ve telaşla yürümeye başladı; Wildeve diğer feneri çözmekle vakit kaybetmek istemedi ve otlağın içinden su bendine çıkan patikayı Clym'in biraz gerisinde kalarak takip etti.

Shadwater Savağı'nın ayağında, bentteki on devasa regülatör kapağının bir vinç ve çarklar yardımıyla bilindik usullerle açılıp kapatılmasıyla doldurulan ve çapı on beş metreyi bulan büyük, dairesel bir gölet vardı. Göletin kenarları, sular yükseldiğinde kı-

yıdaki toprağı alıp götürmesin diye taştan örülmüştü fakat kışın nehir bazen öyle kuvvetli akardı ki bu istinat duvarının altını oyar, duvardan kopardığı parçaları içine çekerdi. Clym oraya ulaştığında kapaklar akıntının şiddetinden yerinden çıkmak üzereydi. Savağın ayağındaki gölette dalgaların köpüklerinden başka bir şeyi seçebilmek mümkün değildi. Kapakların üstüne kurulmuş tahta köprüye çıktı Clym ve rüzgârdan uçmayayım diye korkuluklara tutuna tutuna nehrin öbür kıyısına geçti. Elinde fenerle istinat duvarından sarkıp aşağı baktı; tek gördüğü, akıntının göletin içinde dönmesiyle oluşan girdaptı.

Wildeve bu sırada nehrin diğer kıyısına varmıştı; o eski mühendis, Clym'in fenerinden yayılan ışıkla güç belâ ve yer yer aydınlanan gölette, yukarıdaki kapaklardan akan suyun nasıl döne döne hareket ettiğini gördü. Yol yol olmuş, buruşmuş bir aynaya benzeyen sularda beliren karanlık bir gövde ters akıntıyla birlikte ağır ağır savağa yanaşmaya başladı.

Can çekişir gibi "Ah, sevgilim!" diye inledi Wildeve; üzerindeki kalın paltoyu çıkarmayı akıl edecek kadar bile feraset gösteremeden o fokur fokur kaynayan kazana atladı.

Clym de suyun üzerinde birinin yüzdüğünü, kim olduğunu seçemese de görebiliyordu artık; Wildeve'in bir anda suya atlaması ona aşağıda hâlâ kurtarılabilecek bir hayat olduğunu düşündürdüğünden o da peşi sıra atlayacaktı neredeyse. Daha akıllıca hareket etmesi gerektiğini fark etti sonra; elindeki feneri dik dursun diye bir direğe yasladı ve göletin aşağısına, duvarla örülü olmayan kısmına koştu. Suya girdi ve cesaretle yukarıya, göletin daha derin olduğu kısma doğru güçlükle ilerlemeye başladı. Biraz sonra akıntının şiddetinden ayakları yerden kesildi, yüzmeye başlayınca göletin ortasına sürüklendi ve Wildeve'in orada suyun içerisinde çırpındığını fark etti.

Burada bu can pazarı kurulmuşken Venn ve Thomasin de bozkırın aşağısından fenerin ışığına doğru güçlükle ilerliyordu. Birinin suya düştüğünü duyacak kadar yakın değillerdi nehre ama fenerin arabadan alındığını görmüş, otlağın içine doğru ilerlemesini izlemişlerdi. Arabayla atın yanına vardıkları anda başka bir terslik daha çıkmış olduğunu tahmin etti Venn ve o hareketli ışığı yakalayabilmek için adımlarını hızlandırdı. Thomasin'den daha

hızlı yürüyordu, savağa geldiğinde tek başınaydı.

Clym'in direğe yasladığı fener hâlâ suyu yer yer aydınlatıyordu;. aşıboyası satıcısı suda hareketsiz yüzen bir şey gördü. Bebek hareketini engelliyordu; Thomasin'i bulmak için geldiği yöne koştu.

"Bebeği alın, Mrs. Wildeve, lütfen," dedi telaşla. "Bebeği alıp eve koşun, seyisi çağırın, civarda kimi bulabilirse buraya, benim yanıma göndersin. Savağa biri düşmüş."

Thomasin çocuğu aldı ve koşmaya başladı. Üstüne bir branda çekilmiş arabanın yanına geldiğinde atın, ahırdan yeni çıkarılmış olmasına rağmen, hiç kıpırdamadan durduğunu gördü; sanki bir felaket yaşandığını hissetmişti hayvan. Onun kimin atı olduğunu hemen anladı Thomasin. Neredeyse bayılacaktı; bir adım daha atamazdı aslında ama kucağındaki küçük kızı tehlikeden korumaya mecbur olduğundan şaşırtıcı bir soğukkanlılıkla kendini topladı. Ne olduğunu bilememenin verdiği şiddetli acıyla eve girdi, bebeği güvende olacağı bir yere bıraktı, seyisi ve hizmetçi kızı uyandırdı, en yakın kulübedekileri ayaklandırmak için koşarak evden çıktı.

Diggory, yeniden göletin ucuna kadar geldiğinde, savağın üst tarafındaki küçük kapakların kopup gitmiş olduğunu fark etti. Bu kapaklardan birini çimenlerin üzerinde buldu, kapağı bir kolunun altına, fenerini de diğer eline aldı ve Clym gibi göletin alt tarafından suya girdi. Su derinleşmeye başlar başlamaz kendini kapağın üzerine uzattı; böyle destek alınca istediği kadar suyun üzerinde kalabilecek, feneri boştaki eliyle suyun üstünde tutabilecekti. Ayaklarını çırpa çırpa suda ilerlemeye, göletin içinde daireler çizmeye başladı; akıntı her defasında onu önce savağa yaklaştırıyor, ardından göletin ortasına çekiyordu.

İlk başta hiçbir şey göremedi. Derken fenerin ışığıyla parıldayan burgaçların, top top olmuş köpüklerin arasından güçlükle fark edebildi suyun üzerinde bir kadın bonesinin tek başına durduğunu. Neredeyse hemen yanı başında bir şey suyun yüzeyine çıktığında göletin sol duvarının altında bir şey var mı diye bakınıyordu Venn. Bir kadın görmeyi bekliyordu ama suyun yüzeyine bir erkek çıkmıştı. Aşıboyası satıcısı feneri halkasından dişlerine geçirdi, sudaki adamı yakasından tuttu ve boşta kalan eliyle kapağa tutunarak, akıntının en kuvvetli olduğu yere doğru yüzdü; böylece, bilincini kaybetmiş adam, kapak ve aşıboyası satıcısı göletin

aşağısına doğru sürüklenmeye başladı. Ayaklarının göletin daha sığ kesimlerindeki çakıl taşlarına sürtündüğünü hisseder hissetmez yere sağlam basıp doğruldu ve güçlükle de olsa kıyıya doğru geri geri yürüdü. Suyun artık ancak beline ulaştığı yere gelince kapağı fırlatıp attı ve adamı sudan çekip çıkarmaya çalıştı. Bu çok zor bir işti ve Venn sebebini çok geçmeden anladı: Kim olduğunu bilmediği o talihsiz adamın bacaklarına, o âna kadar tamamen suyun altında kalmış başka bir adam sımsıkı sarılmıştı.

Tam o sırada ona doğru koşan ayak seslerini duyunca yüreği ferahladı aşıboyası satıcısının; ardından suyun kıyısında, yukarıda, Thomasin'in uykudan kaldırdığı iki adam belirdi. Venn'in olduğu yere koştu adamlar ve belli ki suda boğulmuş kişileri sudan çıkarmasına, birbirinden ayırmasına ve çimenlere yatırmasına yardım ettiler. Venn feneri adamların yüzüne tuttu. Suda üstte kalmış olan Clym'di; tamamen suya gömülmüş olansa Wildeve'di.

"Şimdi göletin dibini yeniden aramamız lazım," dedi Venn. "Orada bir yerde bir kadın var. Bir sırık getirin."

Adamlardan biri yaya köprüsüne gitti, korkuluklardan birini söküp getirdi. Aşıboyası satıcısı ve diğer iki adam suya yine göletin alt kısmından birlikte girdiler, birbirlerinden destek alarak ve göletin merkeze doğru eğimlenen tabanını sırıkla yoklayarak ilerlemeye başladılar. Venn, suyun dibine son kez batan birinin bu noktaya sürükleneceğini tahmin etmekte haksız değildi; çünkü suya girdikleri yerden göletin merkezine olan mesafenin aşağı yukarı yarısını taramayı bitirdiklerinde sırığın zeminde bir şeye çarpıp takıldığını fark ettiler.

"Bu tarafa doğru çekelim," dedi Venn; bunun üzerine o şeyi sırık yardımıyla, ayaklarının dibine getirene kadar çektiler.

Venn akıntıya dalıp kayboldu, ardından kollarında bir kadınla suyun üzerine çıktı; o gözü kara Eustacia'dan geriye sadece ıslak kıyafetlerin sardığı soğuk bir beden kalmıştı.

Kıyıya vardıklarında Thomasin oradaydı, ıstırap içindeydi; daha önce çimenlere yatırılmış ve bilinçleri kapalı iki adamın üzerine eğilmiş, onlara bakıyordu. At ve araba yolun oraya en yakın yerine çekilmişti; o üçünü arabaya taşımaları birkaç dakika bile sürmedi. Venn bir eliyle atı dizginlerinden tuttu, diğeriyle Thomasin'e destek oldu; hana varana kadar diğer iki adam da onların

peşinden yürüdü.

Thomasin'in sarsıp uykusundan uyandırdığı kadın alelacele giyinmiş, ateşi yakmıştı; diğer uşaksa, ona kimse dokunmadığından, evin arka tarafında bir yerlerde horlaya horlaya huzurlu bir uyku çekiyordu. Derken Eustacia, Clym ve Wildeve baygın bir hâlde içeriye alındı, ayakları ateşe dönük olacak şekilde halının üzerine yatırıldı; onları kendilerine getirebileceği düşünülen ne varsa yapılırken seyis de doktor çağırmaya yollanmıştı. Ne var ki, hiçbirinde en ufak bir hayat belirtisi görülmüyordu. Bunun üzerine Thomasin, o kederli hâlinin uyuşukluğunu biraz önce can havliyle insanları hana taşırken atmış olduğundan, daha önce diğer ikisinde denediği ama sonuç alamadığı çareyi Clym'e uyguladı ve amonyak şişesini adamın burnuna dayadı. Clym hafifçe inledi.

Thomasin çığlığı bastı: "Clym yaşıyor!"

Çok sürmedi Clym'in düzenli nefes alıp vermeye başlaması; bunun üzerine kocasını da aynı şekilde canlandırmaya defalarca uğraştı Thomasin ama Wildeve'de hiçbir değişiklik olmadı. Onun da Eustacia'nın da bir daha asla uyarıcı kokulardan etkilenemeyeceğini düşünmek için çok sebep vardı. Doktor gelene kadar hiç vazgeçmediler o üçünü hayata döndürmeye çalışmaktan; ardından, o gelince, baygın yatan o üç kişiyi birer birer yukarıya çıkarıp sıcak yataklarına yatırdılar.

Venn çok geçmeden, iyiliğini bu kadar istediği ailenin başına gelmiş bu tuhaf felaketi henüz tam manasıyla idrak edebilmiş olmadığından, orada kendisine artık ihtiyaç duyulmadığını hissedip kapıya gitti. Thomasin, hiç beklenmedik bir anda gerçekleşen bu kahredici olay nedeniyle hiç kuşkusuz yıkılacaktı. Mrs. Yeobright o sağlam duruşuyla, o sağduyusuyla bu narin kıza destek olup yaşadıklarını atlatmasını sağlayabilirdi ama artık yaşamıyordu; üstelik, olaylara sakince dışarıdan bakabilen biri Thomasin'in Wildeve gibi bir kocayı kaybetmesini nasıl değerlendirecek olursa olsun, aldığı bu darbe nedeniyle kızın o an ne düşüneceğini bilemez hâle geldiğini ve korkuya kapıldığını anlayabilirdi. Venn ise, gidip Thomasin'i teselli etme hakkını kendisinde görmediğinden, artık sadece yabancısı olduğu bir evde daha fazla beklemesini gerektirecek bir sebep kalmadığına karar verdi.

Tekrar bozkırdan geçip arabasına döndü. Sobadaki ateş he-

nüz sönmemişti, her şey bıraktığı gibiydi. Suyu çekmiş, kurşun gibi ağırlaşmış kıyafetleri geldi sonra aklına. Üzerindekileri çıkardı, ateşin karşısına serdi, sonra yatıp uyumaya çalıştı.

Fakat terk edip gittiği evdekilerin nasıl bir hengâmenin içinde olduğu gözlerinin önünden gitmezken orada yatıp dinlenmek onun yapabileceği bir iş değildi; evden ayrıldığı için kendisini suçladığından başka bir elbise geçirdi üzerine, arabasının kapısını kilitledi ve yine telaşla hana doğru yola koyuldu. Mutfağa girdiğinde yağmur aynı şiddetle yağmaya devam ediyordu. Ocaktan parlak bir ateş yükseliyor, mutfakta iki kadın koşturup duruyordu; biri Olly Dowden'dı.

Çok alçak bir sesle "Evde durum nasıl?" diye sordu Venn.

"Mr. Yeobright daha iyi fakat Mrs. Yeobright ve Mr. Wildeve ölmüşler, vücutları soğumuş. Doktor onların sudan çıkarılmadan önce ölmüş olduğunu söylüyor."

"Ah! Onları sudan çıkarırken tahmin etmiştim öyle olduğunu. Ya Mrs. Wildeve, o iyi mi?"

"Artık ne kadar iyi olabilirse. Doktor onu da yatırıp üzerini battaniyelerle örttü; zavallı kız, nehre düşen o üçü kadar ıslanmıştı neredeyse. Senin de üstün başın pek kuru görünmüyor, aşıboyası satıcısı."

"Yok, önemli değil. Kıyafetlerimi değiştirdim. Buraya geri gelirken yağmurdan ıslandım biraz altı üstü."

"Ateşin yanında dur. Sana ne istersen verecekmişiz, hanımım öyle dedi; senin gittiğini söylediklerinde üzülmüştü zaten."

Venn şömineye yaklaştı, dalgın bakışlarla alevleri seyretti. O yukarıdakileri düşünürken tozluklarından buhar çıkıyor, ateşin isine karışıp bacanın içinde yükseliyordu. İki ceset vardı yukarıda; bir diğeri ölümün eşiğinden dönmüş, öbürü de hastalanmış, dul kalmıştı. O şöminenin başında son oyalandığında eşya piyangosu çekiliyordu; Wildeve hayattaydı, sağlıklıydı; Thomasin yandaki odada bir şeylerle uğraşıyor, gülümsüyordu; Clym ile Eustacia yeni evlenmişti; Mrs. Yeobright'sa Blooms-End'deki evde yaşıyordu. Her şeyin en az yirmi yıl böyle süreceğini zannetmişti o zaman. Ne var ki, o saydıklarının arasında, durumu önemli ölçüde değişmeyen bir kendisi kalmıştı.

Venn böyle derin düşüncelere dalmışken merdivenlerden inen

bir ayak sesi duydu. Hemşireydi gelen; elinde rulo hâlinde, yamyaş olmuş bir kâğıt yığını vardı. Kadının kafası o kadar meşguldü ki yaptığı işle Venn'i gözü görmüyordu. Dolaptan birkaç parça sicim aldı, bilerek şöminenin önüne çektiği demir ayaklığın birer ucuna gergin duracak şekilde bağladı bunları ve ıslak kâğıtların olduğu ruloyu çözüp kâğıtları birer birer, ipe çamaşır asar gibi, iğneleyerek sicimlere tutturdu.

"Bunlar da ne?" dedi Venn.

"Zavallı Mr. Wildeve'in kâğıt paraları," diye cevap verdi kadın. "Kıyafetlerini çıkarırken ceplerinde bunların olduğunu fark etmişler."

"Demek epey bir süre geri gelmeyecekti adam, öyle mi?" dedi Venn.

"Onu asla bilemeyeceğiz," dedi kadın.

Gitmeye hiç niyeti yoktu Venn'in, çünkü bu dünyada ilgisini çeken tek şey bu çatının altındaydı. Sonsuz uykusuna yatmış o ikisi dışında evdeki kimsenin o gece uyuyacak hâli kalmamış olduğundan, onun da evde durmaması için hiçbir sebep yoktu. Öyle olunca ocağın içindeki oyuğa çekildi, eskiden de hep orada otururdu; sicimlere iki sıra hâlinde asılmış buruş buruş kâğıt paraların şöminedeki hava akımıyla kuruyana, sertleşene kadar bir öne bir arkaya dalgalanmasıyla çıkan buharı izlemeye devam etti. Sonra kadın geldi, iğnelerini çıkarıp kâğıt paraları sicimden topladı, katladı ve bir avuç parayla yukarı çıktı. O sırada doktor yukarıda belirdi; artık daha fazlasını yapamayacağı bakışlarından anlaşılan adam eldivenlerini giydi, evden çıktı; atının yola vuran nallarının sesi çok geçmeden duyulmaz oldu.

Saat dörtte hafifçe çalındı kapı. Charley'di gelen; Eustacia'dan bir haber alınıp alınmadığını öğrensin diye Kaptan Vye tarafından gönderilmişti. Onu içeri alan kız ne cevap vereceğini bilemiyormuş gibi baktı çocuğun yüzüne, Venn'in oturduğu yere geçmesini ona işaret etti ve aşıboyası satıcısına dönüp "Sen söyler misin ona, lütfen?" dedi.

Venn söyledi çocuğa ne olduğunu. Charley'nin ağzından sadece cılız, ne olduğu anlaşılmayan bir ses çıkabildi. Hiç kıpırdamadan öylece durdu; derken bir anda kasılıp "Onu bir daha görebilecek miyim?" dedi.

"Bana kalırsa görebilirsin," dedi Diggory ciddiyetle. "İyi ama senin bir koşu Kaptan Vye'a gidip haber vermen gerekmiyor mu?"

"Tabii, tabii. Onu bir kez daha görmeyi gerçekten istediğim için öyle söyledim sadece."

Arkadan alçak bir ses geldi: "Göreceksin." İkisi de irkildi; dönüp sesin geldiği tarafa baktıklarında cılız bir ışıkta incecik, solgun, neredeyse hayalet gibi duran, battaniyeye sarınmış ve mezarında dirilen Lazar'a benzeyen birini gördüler.[74]

Clym Yeobright'tı bu. Ne Venn bir şey söyledi ne de Charley; Clym devam etti konuşmaya. "Onu göreceksin. Gün ağarınca Kaptan Vye'a söylemeye bol bol vakit olacak. Sen de onu görmek istersin, değil mi Diggory? Şimdi çok güzel görünüyor."

Venn'in onu görmek istediği ayağa kalkmasından belli oldu; Charley'yle birlikte merdivenin başına kadar takip etti Clym'i. Oraya gelince çizmelerini çıkardı; Charley de aynısını yaptı. Clym'in peşinden merdivenleri çıkıp sahanlığa geldiler. Orada bir kandil yanıyordu; Clym o kandili aldı ve sahanlığa açılan odalardan birine girdi, diğerleri de onu takip etti. Odada yatağın başucuna gitti ve çarşafı açtı.

Sessizce durdu Venn ve Charley; orada ölümün hareketsizliğiyle yatarken yaşadığı zamanları gölgede bırakacak kadar güzel görünen Eustacia'ya baktılar. Ölümün solukluğu henüz bütün tenine işlememişti; beyazlık değildi cildindeki, sanki ışıktı. Kalemle çizilmiş gibi duran dudaklarında keyifli bir tebessüm vardı; sanki asaletinden bırakmıştı konuşmayı. Vücudunun ebediyete kadar sürecek katılığı onu yaşamaya can atmasıyla ölüme teslim olması arasındaki o kısacık anda yakalamıştı. İkisinin de daha önce görmediği kadar açılmıştı siyah saçları kadının, başının etrafını bir orman gibi kaplamıştı. Taşrada yaşayan biri için neredeyse aşırıya kaçtığı söylenebilecek bakışlarındaki o ihtişam, güzelliği ve mutluluğu yansıtan bir arka plana oturmuştu nihayet.

Hiç kimse konuşmadı, ta ki Clym en sonunda kadının yüzünü kapatıp onlara dönene kadar. "Şimdi böyle gelin," dedi.

O odanın içinde başka bir köşeye geçtiler; orada, daha küçük

74. Yazar burada, Lazar'ın öldükten dört gün sonra Hz. İsa tarafından diriltilmesine gönderme yapıyor. Yeni Ahit, Yuhanna, 11:43-44. (ç.n.)

bir yatağın üzerinde, başka biri yatıyordu: Wildeve'di bu. Ebedi istirahatine geçtiği, Eustacia'ya kıyasla, daha az anlaşılıyordu yüzünden ama gençliğin verdiği o ışıltı onunkini de kaplamıştı; onu hiç sevmeyen biri bile, bu hâlini gördüğünde, onun şu dünyaya daha iyi bir hayat yaşamak üzere gelmiş olduğunu hissederdi. Birkaç saat önce hayatta kalabilmek için verdiği mücadeleye dair tek iz, gölet duvarının yüzeyinde bir yere tutunmak için can havliyle verdiği çaba neticesinde parmaklarının ucunun kanamış, parçalanmış olmasıydı.

Clym Yeobright aşağıya indiğinden beri o kadar sessiz durmuş, o kadar az konuşmuştu ki Venn onun kadere boyun eğmiş olduğunu zannetti. Odadan çıkıp sahanlıkta durduklarında ancak anlayabildi adamın aklından gerçekten neler geçtiğini. Orada, tuhaf bir gülümsemeyle, Eustacia'nın bulunduğu odayı başıyla işaret edip "Bu sene öldürdüğüm ikinci kadın o. Annemin ölümünde önemli bir rol oynamıştım, onunkindeyse en büyük rolü oynadım," dedi.

"Niye böyle söylüyorsun?" dedi Venn.

"Tartıştığımızda çok acımasız sözler ettim ona, o da evimi terk etti. Onu geri çağırdığımdaysa artık çok geçti. Boğulup gitmesi gereken bendim aslında. Nehir beni yutup onu bırakmış olsaydı hayatta kalanlara çok büyük bir iyilik yapmış olurdu. Ne yazık ki ölemiyorum ben. Yaşaması gerekenler ölmüş, orada yatıyor, bense capcanlı burada duruyorum!"

"İyi de kendini böyle suçlayamazsın," dedi Venn. "Oldu olacak 'Bir çocuğun işlediği cinayetin sebebi, onlar olmasa çocuk asla doğmamış olacağından, annesiyle babasıdır,' de bari."

"Tabii, Venn, bu söylediğin son derece doğru; ama sen her şeyi bilmiyorsun. Eğer Tanrı benim canımı almak istemiş olsaydı bu herkes için iyi olurdu. Ne var ki, var olmamın verdiği dehşete alışıyorum ben de. Istırapla dost olanlar, öyle bir zaman gelirmiş ki, başlarına gelene gülmeye başlarlarmış. Hiç şüphe yok ki, çok geçmeden benim için de gelecek o zaman!"

"Sen her zaman iyi niyetlerle hareket ettin," dedi Venn. "Niye böyle vahim şeyler söylüyorsun?"

"Hayır, vahim şeyler değil söylediklerim. Yalnızca çaresi olmayan şeyler; benim en büyük pişmanlığımsa yaptıklarımdan ötürü beni cezalandırabilecek bir yargıcın, bir kanunun olmayışı!"

ALTINCI KİTAP

DAHA SONRA YAŞANANLAR

HAYAT KAÇINILMAZ BİR ŞEKİLDE DEVAM EDİYOR

I

EUSTACIA'YLA Wildeve'in ölümlerinin hikâyesi bütün Egdon'da, hatta daha uzak yerlerde haftalarca, aylarca anlatıldı. Aşklarına dair bilinen ne varsa o kadar büyütüldü, çarpıtıldı, süslendi ve değiştirildi ki sağda solda konuşanların anlattığı sahte hikâyenin işin aslıyla en ufak bir benzerliği kalmadı. Yine de, eksiğiyle fazlasıyla, ne adam ne de kadın bu ani ölümle itibarını yitirdi. Kader onlara, pek çok insana yaptığının aksine, yüzlerinin kırış kırış olacağı, birbirlerini ihmal edecekleri, aşklarını çürütecekleri uzun yıllar vermek ve hiç de ilginç olmayan bir vasatlığa mahkûm edilmiş önemsiz hayatlar yaşatmak yerine sillesini zarafetle indirmiş, hatalarla dolu bu geçmişi sonu felaketle biten bir darbeyle kesip atmıştı.

Diğer taraftan, bu olay Eustacia ile Wildeve'e en yakın olanlar üzerinde biraz farklı etkiler bıraktı. Yıllar içinde böyle pek çok olay duymuş yabancılar bir tanesini daha duydu nihayetinde; ne var ki, ateşin düştüğü yerde yananlar ne kadar bekleseler, ne kadar öngörseler de hazırlıklı olamayacakları bir olayla karşılaştı. Kocasını son derece beklenmedik bir şekilde yitirmesi Thomasin'in duygularını bir ölçüde köreltti; yine de tuhaftır ki kaybetmiş olduğu adamın yaşarken ona daha iyi kocalık etmiş olması gerektiğini bilmek, kadının yasını hiç de hafifletmedi. Bilakis, bu gerçek, ölmüş gitmiş kocayı ilk başlarda sanki genç karısının gözünde yüceltti ve ada-

mın iyi taraflarını hatırlamasına sebep oldu.

Gelgelelim, Thomasin'in bilinmezden duyduğu korku geçmişti. Yüreğini belli belirsiz kemiren, hayatının geri kalanını terk edilmiş bir eş olarak yaşamak zorunda kalma endişesini taşımıyordu artık. Bir zamanlar, başına gelebilecek en kötü şeyi kestirmeye çalıştığında yüreği titrerdi; şimdiyse her şeyi mantığının tartısına vuruyor, bunun o kadar da kötü bir şey olmadığını düşünüyordu. Hayatının odak noktası, küçük Eustacia'sı, hâlâ yanındaydı. Kederini alçakgönüllülükle yaşıyor, kaderine kesinlikle baş kaldırmıyordu; durum bu olunca sarsılmış ruhu da iyileşme emareleri gösteriyordu.

Thomasin'in şimdiki kederiyle Eustacia'nın yaşarken sergilediği dinginliği karşılaştıracak bir ölçü bulunabilseydi, ikisinin neredeyse aynı olduğu söylenebilirdi. Fakat Thomasin'in eski parlaklığı şimdi ancak hüzünlü ortamları aydınlatabilen hâlini gölgede bırakırdı.

Baharın gelmesiyle sakinleşti, yazın gelişiyle yatıştı Thomasin; sonbaharın gelişi ise onu huzura kavuşturmaya başladı, çünkü küçük kızı gücünü toplamıştı, mutluydu, her gün büyüyor, her gün yeni bir şeyler öğreniyordu. Olaylar Thomasin'in lehine gelişiyordu. Wildeve vasiyetini yazmadan öldüğünden, başka akrabası da olmadığından, bütün mal varlığı eşine ve çocuğuna kaldı. Eşinin mülkünün idaresinin ona geçmesi için gereken yasal işlemler tamamlandıktan, bütün borçlar ödendikten ve kocasının amcasının mal varlığından kalanlar Thomasin'in eline geçtikten sonra neredeyse on bin sterline yakın tutarda bir paranın kendisi ve çocuğu lehine işletilmeyi beklediği ortaya çıktı.

Nerede yaşayacaktı Thomasin? Akla ilk gelen yer Blooms-End'deki evdi. Evin odaları eskiydi ve işin doğrusu, bir fırkateynin arka güvertesinden çok da yüksek değillerdi; Thomasin'in handan getirdiği yeni ayaklı saatin yüksekliğinin kurtarması için döşemenin biraz oyulması ve tepesindeki güzel pirinç topuzların sökülmesi gerekecekti; gelgelelim, alçak tavanlı olsalar da evde çok oda vardı ve çocukluğuna dair hatırladığı ne varsa o evde geçtiğinden Thomasin orayı çok seviyordu. Clym onun eve kiracı gelmesini seve seve kabul etti; üst katın arka taraftaki merdivenle çıkılan kısmındaki iki odayı kendine ayırdı ve orada, Thomasin'den ve

artık zengin bir hanımefendi olduğu için bu lüksü hak ettiğini düşünerek tuttuğu üç uşaktan kendini tecrit ederek, kendi bildiğini yaparak ve kendi düşüncelerine dalarak sessizce yaşadı.

Çektiği üzüntü dış görünüşünde bazı değişikliklere yol açmıştı fakat esas değişen adamın içiydi. Clym'in zihninin buruş buruş olduğu söylenebilirdi. Hiç düşmanı yoktu ve kimse onu utanç verici bir şey yapmış olmakla suçlamadığından o kendisini acımasızca suçluyordu.

Talihin elinde oyuncak olduğunu bazen gerçekten düşündüğü, insanın doğmuş olmasının bariz bir ikilem olduğunu söyleyecek kadar ileri gittiği de oluyordu; ona göre, insan bu hayatta iftiharla yaşamanın değil, utanç duyacağı bir şey başına gelmeden her şeyden elini ayağını çekmenin yolunu aramalıydı. Fakat kaderin onu ve ailesini acımasızca, dalga geçer gibi derinden yaraladığı düşüncesini aklından çıkarması uzun sürmedi. Genellikle olan da budur; yalnızca en sert kimseler o düşünceyle yaşayabilir. İnsanlar yaşadıkları olayları her şeyin Tanrı'dan geldiği inancına leke sürmeyecek bir şekilde anlamlandırmaya var güçleriyle çaba harcarken, aslında maneviyatı kendilerininkinden daha zayıf bir gücün hayatlarına yön verdiğini kabul etmekte hep tereddüt etmişlerdir; Babil ırmakları kıyısında oturup ağlarken bile, gözyaşlarını akıtan zulme mazeret bulmaya çalışmışlardır.[75]

Bu yüzden Clym, insanlar onu beyhude bir çabayla teselli etmeye çalışsa da, yalnız kaldığında kendi seçtiği yolda yürüyerek huzur buldu. Onun gibi bir adamın yaşadığı hayata, oturduğu ev ve annesinden miras kalmış yıllık yüz yirmi sterlin hayli hayli yetiyordu. Zenginlik paranın mutlak değeri üzerinden değil, harcamaların gelire oranıyla ölçülür.

Sık sık bozkırda tek başına yürüyüşe çıkardı Clym; geçmiş o karanlık elleriyle yakasına yapıştığında ve anlatacaklarını dinlemeden gitmesine izin vermediğinde yapardı bunu. Sonra bozkırın kadim sakinlerinin bir anda etrafına dolduğunu hayal ederdi: Unutulmuş Kelt kabileleri yürüdükleri yollarda izlerini bırakırken Clym de onların arasına karışıp yaşamasının, yüzlerine bakmasının, toprakta yükselen ve ilk kuruldukları zamanki gibi el değ-

75. Eski Ahit, Mezmurlar, 136. Mezmur. (ç.n.)

memiş, kusursuz görünen höyüklerin yanı başında durduklarını görmesinin an meselesi olduğunu düşünürdü. Yüzleri boyalı o barbarlardan tarıma elverişli arazileri seçmiş olanlar, buraya bu höyükleri dikerek izlerini bırakmış olanlara kıyasla, parşömene değil de kâğıda yazmayı tercih etmiş yazarlara benziyorlardı. Onların tarihe düştüğü kayıt uzun yıllar önce saban marifetiyle yok olup gitmişken diğerlerinin bıraktığı eserler hâlâ ayaktaydı. Gelgelelim, hepsi, bıraktıkları kalıntıları bekleyen muhtelif kaderlerden habersiz olarak yaşadı, öyle de öldü. Neyin ölümsüz olacağında öngörülemeyen unsurların rol oynadığını hatırlattı bu Clym'e.

Rüzgârları, ayazları, insana alışkın kızılgerdanları ve ışıl ışıl yıldızlarıyla kış bir kez daha geldi. Önceki yıl mevsimlerin nasıl geçtiğinin neredeyse hiç farkında olmamıştı Thomasin; bu yılsa dışarda akıp giden hayata, ilgisini çekebilecek her şeye yüreğini açtı. Bu tatlı kuzenin, onun bebeğinin ve uşaklarının hayatını, kocaman demenin bile yetersiz kalacağı büyüklükte harflerle basılmış kitapların başına oturduğu masasında, ahşap bir bölmenin öbür tarafından gelen sesler hâlinde duyumsuyordu sadece Clym, fakat evin diğer tarafından gelen bu azıcık gürültüye kulağı en sonunda o kadar alıştı ki o seslerin habercisi olduğu olaylar gözünün önünde cereyan etmeye başladı. Yarım saniyede bir tekrarlayan belli belirsiz bir tıkırtı Thomasin'in beşiği salladığını, titrek bir sesin mırıldanması kuzeninin bebeği uyutmak için şarkı söylediğini, kum tanelerinin değirmen taşında öğütülüyormuş gibi ezilmesi Humphrey'nin, Fairway'in ya da Sam'in ayaklarını yere sürterek mutfağın taş zemininde gezindiğini aklına getiriyor; bir çocuğunkine benzer narin adımlar ve tiz sesle söylenen neşeli bir ezgi Cantle Dede'nin ziyarete geldiğini haber veriyor; Cantle Dede'nin sesinin bir anda kesilmesi küçük bir maşrapa dolusu birayı dudaklarına götürdüğünü düşündürüyor; evde telaşlı adımlar atılması ve kapıların çarpılması pazara gitme hazırlıklarının başladığı anlamına geliyordu; çünkü Thomasin, soylulara has alışkanlıklarını arttırabileceği kadar paraya kavuşmuş olmasına rağmen elindeki her kuruşu küçük kızı için biriktirebilmek maksadıyla başkalarına gülünç gelebilecek kadar tutumlu bir hayat sürüyordu.

Bir yaz günü Clym bahçedeydi, her zamanki gibi açık duran salon penceresinin hemen dışında duruyordu. Pervazdaki saksı-

larda duran çiçeklere bakıyordu; Thomasin bunları onarmış, canlandırmış ve yengesinin bıraktığı hâle getirmişti. Salonda oturan Thomasin'in ince bir çığlık attığını duydu Clym.

İçeri giren birine "Ah, nasıl da korkuttun beni!" dedi Thomasin. "Sen değil de hayaletin geldi zannettim."

Clym meraklandı, pencereye biraz daha yanaştı ve içeri baktı. Salonda Diggory Venn'i –bir aşıboyası satıcısını değil de beyaz gömleğiyle, açık renkli çiçekli yeleğiyle, mavi puanlı atkısıyla, koyu yeşil ceketiyle, tuhaf bir değişikliğe uğramış yüzüyle sıradan bir Hıristiyanı görünce– hayretler içinde kaldı. Adamın görünüşünde dikkat çekici hiçbir şey yoktu; garip olan, eski hâline kıyasla ne kadar büyük bir değişiklikten geçmiş olduğuydu. Üzerindeki kıyafetin hiçbir parçası kırmızı, hatta kırmızıya çalan renkte olmasın diye bilhassa özen gösterilmişti; onları zengin etmiş bir mesleğin boyunduruğundan yeni kurtulmuş insanlar, o mesleği hatırlatan şeylerden başka neyden korkardı ki?

Ön kapıya dolaşıp içeri girdi Clym.

"O kadar paniğe kapıldım ki!" dedi Thomasin; bir Clym'e, bir Diggory'ye bakıp gülüyordu. "Kendi isteğiyle beyazladığını görünce inanamadım! Doğaüstü bir olay gibi göründü bu gözüme."

"Aşıboyası alıp satmayı geçen Noel'de bıraktım," dedi Venn. "Kârlı bir işti; bir de baktım ki o zamana kadar, babamın yaşarken sahip olduğu elli ineklik mandırayı satın alacak kadar para kazanmışım. Mesleğimi değiştireceksem mandıracılığa geri dönerim diyordum hep; işte şimdi o işi yapıyorum."

"Beyazlamayı nasıl başardın, Diggory?" diye sordu Thomasin.

"Kademe kademe açıldı rengim, hanımefendi."

"Eskisinden çok daha iyi görünüyorsun."

Venn ne diyeceğini bilemedi; kendisine karşı hâlâ bir şeyler hissediyor olması mümkün olan bir adamla nasıl da patavatsız konuştuğunu fark eden Thomasin'in de yanakları biraz kızardı. Clym hiç üzerinde durmadı bu olayın; hatta işi şakaya vurup "Sen yeniden insana benzediğine göre Thomasin'in bebeğini neyle korkutacağız artık?" dedi.

"Otursana, Diggory," dedi Thomasin, "bizimle çay içmez misin?"

Venn mutfağa geçip oturacakmış gibi kenara çekilince, bir yandan da elindeki dikişle uğraşan Thomasin, laubaliliğe kaçma-

yan bir cana yakınlıkla "Tabii ki burada oturacaksın. Şu elli ineklik mandıra nerede acaba, Mr. Venn?" diye sordu.

"Stickleford'da; Alderworth'ün iki mil sağında, hanımefendi, otlakların başladığı yerde. Düşündüm ki, Mr. Yeobright olur da beni ziyaret etmek isterse önceden haber vermeden de mandıraya gelebilir. Bu öğleden sonra çaya kalamayacağım, teşekkür ederim, çünkü mutlaka halletmem gereken bir iş var elimde. Yarın bahar şenliği günü; Shadwater'da oturanlar komşularınızdan birkaç tanesiyle görüşmüş, sizin çitlerin hemen bittiği yerde güzel bir yeşillik olduğu için oraya bir şenlik direği dikmek istiyorlarmış." Venn dirseğiyle evin önündeki yeşil alanı işaret etti. "Ben de Fairway'le konuştum bu konuyu," diye devam etti sözlerine, " 'Direği dikmeden önce Mrs. Wildeve'e sorarsak iyi olur,' dedim."

"Ben buna niye karşı çıkayım?" diye cevap verdi Thomasin. "Bizim arazimiz beyaz çitlerin bir adım ötesine uzanmıyor."

"Kendinden geçmiş bir sürü insanın, tam da sizin burnunuzun dibinde, bir direğin etrafında deli gibi dönüp durması hoşunuza gitmeyebilir belki."

"Kesinlikle itirazım olmaz."

Venn bu konuşmadan kısa bir süre sonra gitti. Clym o akşam Fairway'in kulübesine kadar yürüdü. Mayıs ayının güzel bir günü batmak üzereydi; Egdon'ın uçsuz bucaksız yabani topraklarının bu köşesinde yetişen huş ağaçları kelebek kanadı kadar narin, kehribar kadar saydam yapraklarını yeni yeni çıkarıyordu. Fairway'in kulübesinin hemen yanında, yolun gerisinde kalan bir açık arazi vardı; bir iki mil uzaklıkta oturan ne kadar genç varsa şimdi oraya toplanmıştı. Şenlik direği bir ucu iskeleden destek alacak şekilde yerde duruyor, kadınlar da onu bir ucundan diğer ucuna kadar halka halka kır çiçekleriyle süslüyordu. Hayattan keyif almasını bilen İngiltere'nin ruhu burada istisnai bir canlılıkla yaşatılıyor; geleneklerin yılın her mevsimine iliştirdiği sembolik âdetler Egdon'da devam ettiriliyordu. Üstelik, böyle uzak köylerin hepsinde pagan ritüeller hâlâ geçerliliğini korurdu; doğaya hürmet etmek, ona tapınmak, kendinden geçercesine eğlenmek, isimleri unutulmuş mabutlara adanmış, Cermenlerden kalma ritüelleri kısmen de olsa yerine getirmek, ortaçağın baskıcı doktrinlerinden bir şekilde kurtulmayı başarıp hayatta kalmıştı sanki burada.

Clym Yeobright hazırlıklara müdahale etmedi ve evine döndü. Ertesi sabah, Thomasin yatak odasının penceresindeki perdeyi çektiğinde, şenlik direği yeşil alanın ortasına dikilmiş, bir ucu gökyüzüne uzanmıştı. Şenlik direği gece vakti, belki de sabahın erken saatlerinde dikilmiş, sihirli bir fasulye sırığı gibi göğe ermişti. Direği süsleyen taçları, çiçek demetlerini daha iyi görebilmek için pencereyi tamamen açtı Thomasin. Çiçeklerden yayılan güzel koku şimdiden etrafa sinmişti; hava tertemiz olduğundan, yeşilliğin orta yerine dikilmiş, çiçeklerle bezeli o kuleden gelen ne kadar güzel koku varsa hepsini ayırt edebiliyordu. Şenlik direğinin en üstünde küçük çiçeklerle bezeli, birbirine geçirilmiş halkalar vardı; bunların hemen altı, süt beyazı mayıs çiçekleriyle süslüydü; ardından yaban sümbülü, çuha çiçeği, leylak, boru çiçekleri, fulya diye en aşağıya kadar devam ediyordu süslemeler. Thomasin bunların hepsini fark etti ve bahar şenliğinin bu kadar yakınında yapılmasından büyük mutluluk duydu.

Öğleden sonra olduğunda insanlar yeşillik alanda toplanmaya başladı; odasındaki açık pencereden dışarı baktıracak kadar Clym'in de ilgisini çekti bu manzara. Çok geçmeden Thomasin kapıdan çıktı, pencerenin hemen altına geldi ve başını yukarıya çevirip kuzenine baktı. Clym, kuzeninin renkleri bu kadar canlı bir elbise giydiğini, Wildeve'in on sekiz ay önceki ölümünden beri ilk defa görüyordu; Thomasin, evlendiği günden bu yana bile kendini hiç bu kadar güzel göstermeye çalışmamıştı.

"Bugün ne kadar güzel görünüyorsun, Thomasin!" dedi Clym. "Bahar şenliği yüzünden mi?"

"Tek sebebi o değil." Bunu derken yanakları al al oldu kızın, gözlerini kaçırdı; Clym'in bilhassa dikkatini çekmedi bu ama kuzeninin tavırları yine de ona biraz tuhaf geldi; çünkü tek konuştuğu kendisiydi. Kuzeni yazlık elbiselerini onu memnun etmek için giymiş olabilir miydi?

Bahçede sık sık yan yana çalıştıkları o son birkaç haftadır Thomasin'in ona nasıl davrandığını hatırladı Clym; ikisi de küçük birer çocukken annesinin bakışları altında yine böyle birlikte vakit geçirdikleri aklına geldi. Thomasin onu, eskiden olduğu gibi, yalnızca bir akrabası olarak görmüyor, onunla başka bir sebepten ötürü ilgileniyor olabilir miydi? Clym'in gözünde böyle bir ihtimalin

var olması ciddi ve düşünmesi bile rahatsız edici bir sorundu. Eustacia hayattayken Clym kalbini başka kadınlara kapatmış, onun ölümüyle birlikte de mezara gömmüştü. Genç yaştaki erkekler her defasında yeniden sevebilirdi ama Clym'in yüreğinde, Eustacia'ya ilerleyen yaşlarında sevdalandığından, o tür bir aşkı ona yeniden yaşatacak ateş yoktu. Bir daha sevebileceğini farz etse bile, o aşk yavaş yavaş, emek vere vere yeşerir, nihayetinde de sonbaharda yumurtasından çıkan bir kuş gibi çelimsiz ve hastalıklı olurdu.

Ortaya yeni çıkan bu karmaşık durum Clym'i o kadar rahatsız etti ki şenlikte çalmak için yanıp tutuşan bando gelip, evi başına yıkacak kadar kuvvetli nefesleriyle sazlarını üflemeye başladığında, saat beş gibi oluyordu bu, evi arka kapıdan terk etti, bahçenin öbür ucuna gitti, çitlerin arasındaki kapıdan çıktı ve gözden kayboldu. Bugün eğlencenin olduğu yerde duramayacaktı; çok zorlamıştı kendini ama yapamamıştı işte.

Dört saat boyunca onu gören olmadı. Aynı yolu takip ederek eve döndüğünde akşam karanlığı çöküyor, çiy taneleri gördükleri her yeşil şeyin üzerini kaplıyordu. Gürültülü müzik susmuştu fakat çıktığı gibi arka kapıdan eve girdiğinden, evin Thomasin'in kullandığı ön tarafına geçene kadar şenliğin tamamen bitip bitmediğinden emin olamadı. Thomasin tek başına verandada duruyordu.

Sitemkâr gözlerle ona baktı kuzeni. "Tam da bütün eğlence başlarken gittin, Clym," dedi.

"Evet. Eğlenceye katılamayacağımı hissettim. Ama sen onlarla çıktın, değil mi?"

"Hayır, çıkmadım."

"O sebeple giyindiğini zannetmiştim."

"Evet ama tek başıma dışarı çıkamazdım; dışarısı çok kalabalıktı. Hâlâ biri var dışarıda."

Clym gözlerini kısıp çitin öbür tarafındaki koyu yeşilliğe baktı, şenlik direği olduğunu düşündüğü siyah şeyin yanında aylak aylak dolaşan karanlık bir siluet gözüne ilişti. "Kim o?" dedi.

"Mr. Venn," diye cevap verdi Thomasin.

"Eve davet edebilirdin onu, Thomasin. O sana ilk tanıştığınız günden itibaren hep çok nazik davrandı."

"Şimdi edeceğim," dedi Thomasin; fazla düşünmeden bahçe kapısından geçti ve şenlik direğinin altına, Venn'in durduğu yere gitti.

"Mr. Venn, sensin, değil mi?" diye adama seslendi.

Venn sanki onu görmemiş gibi irkildi; işini biliyordu neticede. "Evet, benim," dedi.

"İçeri gelmez misin?"

"Maalesef benim—"

"Seni bu akşam dans ederken gördüm, hem de en güzel kızlar sana eşlik etti. Burada durup son birkaç saatten nasıl keyif aldığını hatırlamak istediğin için mi davetimi geri çeviriyorsun?"

"Yani, bir sebebi bu," dedi Mr. Venn, biraz fiyaka satmak istediği ses tonundan anlaşılıyordu. "Fakat burada oyalanmamın esas sebebi, ay doğana kadar beklemek istemem."

"Şenlik direğinin ay ışığında ne kadar güzel göründüğünü görmek için mi?"

"Hayır. Genç bir hanımefendinin düşürdüğü eldiven tekini aramak için."

Evine varmak için dört beş mil yürümesi gereken bir adamın burada böyle bir sebepten beklemesi yalnızca tek bir sonuca işaret ediyordu: O eldivenin sahibine büyük bir ilgi duyuyor olmalıydı.

"Dans ettiklerinden biri miydi eldivenin sahibi, Diggory?" diye sordu Thomasin; ona duyduğu ilginin az önce öğrendiği şey nedeniyle önemli ölçüde çoğaldığını ses tonu ele veriyordu.

İç çekerek "Hayır," dedi Diggory.

"İçeri girmeyecek misin?"

"Bu akşam değil, teşekkür ederim, hanımefendi."

"O genç hanımefendinin eldivenini araman için sana fener göndereyim mi, Mr. Venn?"

"Ah, hayır; lüzum yok, Mrs. Wildeve, sağ olun. Ay birkaç dakika içinde doğacak zaten."

Thomasin verandaya geri döndü. Kuzeninin bıraktığı yerde onu bekleyen Clym "Geliyor mu?" diye sordu.

"Bu akşam gelmemeyi tercih edermiş," dedi Thomasin, ardından Clym'in yanından geçip eve girdi; bunun üzerine Clym de kendi odasına çekildi.

Clym gidince Thomasin karanlıkta sessiz sedasız yukarıya süzüldü ve beşiğin yanına gitti, çocuk uyuyor mu diye sesini dinledi, ardından pencereye yanaştı, beyaz perdenin ucunu usulca kaldırdı ve dışarı baktı. Venn hâlâ oradaydı. Gökyüzünün doğudaki te-

peden başlayarak hafif hafif aydınlanmasını seyretti; derken ay belirdi tepenin ardında ve bir anda yükselip bütün vadiyi ışığa boğdu. Artık yeşilliğin içinde Diggory'nin silueti seçilebiliyordu; öne eğilmiş bir hâlde bir oraya bir buraya gidiyor, o kayıp kıymetli parçayı belli ki çimenlerin arasında arıyor, bakmadık yer bırakmayana kadar zikzak çize çize ilerliyordu.

Kendi kendine mırıldandı Thomasin, "Ne kadar da gülünç bir durum!" Aslında adamın yaptığıyla alay etmeye çalışıyordu. "Adamın biri, kızın birinin eldivenini bulacağım diye böyle akşamın bir vakti dört dönecek kadar aptallaşsın! Üstelik saygın, mandıra sahibi bir adam bunu yapan, hem de artık zengin. Ne yazık!"

En sonunda bulmuştu sanki aradığını Venn; bulunca doğruldu, onu dudaklarına götürdü. Onu mendil cebine koyduktan sonra –bu modern kıyafetlerde bir erkeğin kalbine en yakın yer orasıydı çünkü– vadiden yukarı dümdüz tırmanmaya, uzaktaki otlakların arasında bulunan evine doğru yürümeye başladı.

THOMASIN ROMA YOLUNUN YANINDAKİ BİR YEŞİLLİKTE YÜRÜYOR

II

CLYM bu olaydan sonraki birkaç gün Thomasin'i pek az gördü; bir araya geldiklerindeyse kuzeni her zamankinden daha sessizdi. En sonunda Clym ona neden bu kadar düşünceli olduğunu sordu.

"Gerçekten çok şaşkınım," dedi kız açık yüreklilikle. "Diggory Venn'in bu kadar âşık olduğu kişinin kim olduğu ne kadar uğraşırsam uğraşayım aklıma gelmiyor. Şenlikteki kızlardan hiçbiri onun ayarında değil; gel gör ki o kız da şenliğe gelmiş olmalı."

Clym bir an için Venn'in kimi seçmiş olabileceğini hayal etmeye çalıştı; sonra bu soruya ilgisini yitirdi ve bahçedeki işleriyle uğraşmaya devam etti.

Epey bir süre, bu esrarı çözecek hiçbir ipucu bulamadı Thomasin. Fakat bir gün öğleden sonra, yürüyüşe çıkmak için yukarıda hazırlanırken, bir vesileyle sahanlığa çıktı ve "Rachel," diye seslendi. Rachel on üç yaşlarında, hava almak için dışarı çıktıklarında bebeği taşıyan kızdı; çağrıldığını duyunca merdivenden çıktı.

"En son aldığım yeni eldivenlerimden birini gördün mü, Rachel?" diye sordu Thomasin. "Şu elimdekinin eşi."

Rachel cevap vermedi.

Hanımı "Niye cevap vermiyorsun?" dedi.

"Sanırım kayboldu eldiveniniz, efendim."

"Kayıp mı oldu? Kim kaybetti? Ben o eldivenleri yalnızca bir

kez giymiştim."

Rachel ölümüne korkmuş görünüyordu, en sonunda da ağlamaya başladı. "Lütfen, efendim, kızmayın; şenlik günü giyecek hiç eldivenim yoktu, masanın üstünde sizinkileri gördüm, ödünç alabileceğimi düşündüm. Eldivenlere zarar vermek istemedim ama teki kayboldu. Size başka bir çift alayım diye birileri para verdi bana ama gidip almaya fırsatım olmadı."

"Kim o birileri?"

"Mr. Venn."

"Benim eldivenim olduğunu biliyor muydu?"

"Evet. Ona söyledim."

Thomasin bu açıklamaya o kadar şaşırdı ki, fırsattan istifade sessizce sıvışıp uzaklaşan kıza nutuk çekmeyi unuttu. Hiç hareket etmedi, sadece şenlik zamanı direğin durduğu yere bakışlarını çevirdi. Düşündü, düşündü ve ardından o gün öğleden sonra dışarı çıkmamaya, bebek için dikmeye başladığı, en yeni modaya uygun ekose elbiseyi bitirmeye karar verdi. O kadar çok çalışıp da iki saat boyunca hiçbir şey yapmamayı nasıl başardığı, bu son yaşadığı olay neticesinde ellerinin yerine zihninin uğraş verir olduğunu bilmeyenler için bir sır olarak kalacaktı.

Ertesi gün her zaman yaptığı işlere döndü ve yanında küçük Eustacia dışında kimse olmadan bozkırda yürüyüşe çıkma âdetini devam ettirdi. Küçük kız, çocukların bu dünyayı emekleyerek mi yoksa yürüyerek mi gezmelerinin daha iyi olacağı sorusuna cevap aradıkları, bu yüzden de iki yolu birden deneyip canlarını yaktıkları bir yaşa gelmişti artık. Thomasin çocuğu kucağına alıp etrafta kimsenin olmadığı yerlere götürmeyi, orada ona kendi başına ayakta durmasını, yürümesini öğretmeyi çok seviyordu; çünkü öyle yerlerde çocuk dengesini kaybedip tepe üstü düşse bile yeşil çimenlerle, dağ kekikleriyle kaplı zeminde zarar görmüyordu.

Çocuğunu bu şekilde eğitmeye çalıştığı günlerden biriydi Thomasin'in; eğilmiş, yerdeki çalı çırpıyı, bitki köklerini topluyordu; çünkü çocuğun ayağı bunlara takılırsa eğitimi yarıda kalabilirdi. At üstünde bir adamın neredeyse dibine kadar sokulduğunu fark edince bir an paniğe kapıldı; yumuşak çimenler doğal halı vazifesi gördüğünden nal seslerini hiç duymamıştı. Atın sürücüsü, yani Venn, şapkasını salladı ve eğilip onu kibarca selamladı.

"Diggory, eldivenimi ver," dedi Thomasin; bir konu aklını kurcalıyorsa lafa doğrudan girmek kızın âdetiydi.

Venn hemen attan indi, elini mendil cebine attı ve eldiveni Thomasin'e uzattı.

"Teşekkür ederim. Eldivene iyi bakmış olman büyük bir incelik."

"Sizin bunu söylemeniz de büyük bir incelik."

"İncelik değil. Eldivenimin sende olduğunu öğrendiğime gayet memnun oldum. Herkes bana karşı o kadar ilgisiz ki senin beni düşündüğünü bilmek beni şaşırttı."

"Bir zamanlar hakkınızda ne düşündüğümü hatırlamış olsaydınız şaşırmazdınız."

Thomasin hemen "Öyle demek istemedim," dedi. "Fakat senin tabiatındaki erkekler genellikle çok başına buyruk hareket ediyor."

"Neymiş benim tabiatım?" diye sordu Venn.

"Tam olarak açıklayamam," dedi Thomasin lafı eveleyip gevelemeden, "tek bildiğim, duygularını hiç belli etmeden gizlemenin ve sadece yalnız kaldığında göstermenin senin tabiatında olduğu."

"Öyle mi, bunu nereden biliyorsunuz?" diye sordu Venn, kızın ağzından laf almaya çalışıyordu.

"Çünkü," dedi Thomasin, kendini tepetaklak etmeyi başarmış küçük kızı yeniden doğrultmak için konuşmaya ara verdi, ardından, "çünkü biliyorum."

"İnsanlar hakkında genel değerlendirmeler yapmamalısınız," dedi Venn. "Hoş, bu aralar kimin ne hissettiğini pek bildiğimi de söyleyemem. Bir o işle, bir bu işle uğraşmaktan hassasiyetimi yitirdim. Evet, bütün varlığımla para kazanmaya uğraşıyorum. Para dışında bir hayalim yok benim."

"Ah, Diggory, ne kadar fenasın!" dedi Thomasin sitemkâr bir tavırla; bakışlarından, Venn'in sözlerini ciddiye almakla kendisini kızdırmak için söylenmiş şeyler olarak kabul etmek arasındaki o ince çizgide durduğu anlaşılıyordu.

Artık karşı koyamayacağı günahlara gönül rahatlığıyla teslim olmuş birinin uysallığıyla "Evet, nispeten şaşırtıcı bir durum bu benimki," dedi Venn.

"Sen ki eskiden ne kadar kibardın!"

"İşte, konuşmaktan daha çok hoşlandığım bir konu açıldı; çünkü insan eski hâline yeniden dönebilir." Thomasin'in yanakları al al oldu. "Tek fark, eski hâline gelmenin artık daha zor olması," diye devam etti sözlerine Venn.

"Neden?" diye sordu Thomasin.

"Çünkü siz eskisine göre daha zenginsiniz."

"Hayır, çok zenginleşmedim. Neredeyse her şeyi bebeğin üzerine yaptım, zaten öyle yapmam da gerekiyordu, kendime sadece hayatımı idame ettirecek kadarını ayırdım."

Göz ucuyla Thomasin'e bakarken "Bunu duyduğuma sevindim aslında," dedi Venn usulca, "çünkü dost olmamızı kolaylaştıracak."

Thomasin'in yine yanakları kızardı; aralarındaki bu hoş sohbet biraz daha devam ettikten sonra da Venn atına binip uzaklaştı.

Bu sohbet, Thomasin'in pek sık uğradığı bir yer olan eski Roma yolunun yakınlarındaki kuytulukta geçmişti. Meraklı bir göz onları izleyecek olsa, Thomasin'in o istikamete yaptığı yürüyüşleri, bugün orada Venn'le karşılaştı diye sonraki günlerde azaltmayı tercih etmediğini de görürdü. Venn'in, Thomasin'le karşılaştığı yer orası diye atını aynı yere sürmekten çekinip çekinmediği ise, Thomasin'in aynı yıl içinde, yaklaşık bir iki ay sonra, yapacaklarından rahatlıkla anlaşılabilecekti.

CLYM KUZENİYLE CİDDİ BİR KONUŞMA YAPIYOR

III

BU dönemde Clym Yeobright, kuzeni Thomasin'e karşı vazifesini nasıl yerine getireceğini iyi kötü düşündü. Yaradılışı itibarıyla sevgi dolu bir insanın, kendisini çekici kılan özelliklerini henüz başında olduğu hayatının sonuna kadar bu ıssız yerdeki katırtırnaklarıyla, eğreltiotlarıyla ilgilenerek heba etmeye mahkûm bırakılması hâlinde, bunun çok güzel bir malzemenin israfı olacağını düşünmeden edemiyordu. Fakat buna bir âşık olarak değil, elindeki kaynağı doğru kullanmak isteyen biri, bir iktisatçı olarak inanıyordu. Eustacia'ya olan tutkusu bir şekilde bütün hayatını doldurmuştu, şimdiyse başka birine öyle yüce bir duyguyla bağlanabilecek hâli kalmamıştı. Thomasin'le evlenme fikrinin, kuzeni bunu istese ve sırf onu mutlu etmek için yapması gerekse dahi, aklına bile gelmemesi gerektiği açıktı.

Ne var ki, mesele bundan ibaret değildi. Yıllar önce annesi, Thomasin'le onun hakkında çok düşünmüştü. Bu düşünceye saplanıp kalmamıştı ama hayalini kurmak hep hoşuna giderdi. Thomasin'le Clym'in zamanı gelince, eğer ikisinden birini mutsuz etmeyecekse, karı koca olmalarıydı kadının hayali. Clym gibi annesinin hatırasına saygı duyan bir oğul artık başka ne yapabilirdi ki? Anne babaların hayatta oldukları dönemde anlamsızca ısrar ettiği, çocuklarıyla yarım saat oturup konuşsalar vazgeçecekleri isteklerinin, onlar öldüler diye yüceltilip mutlak bir buyruğa dönüştürülmesi ne büyük talihsizliktir! Halbuki o anne baba yaşı-

yor olsaydı, çocukları gibi onların da vicdanı kanar, bu kaprise ilk önce onlar karşı çıkardı.

Bu iş yalnızca kendi istikbalini ilgilendiriyor olsaydı Thomasin'e evlenme teklif etmekte hiç zorlanmazdı Clym. Ölmüş annesinin gerçekleşmesini umut ettiği bir şeyi yapmakla kaybedeceği hiçbir şey yoktu onun. Ne var ki, Thomasin'in kalbi çürüyüp gitmiş, kimseyi sevemeyecek bir adamla, kendisini artık öyle görüyordu, evleneceğini düşündükçe dehşete kapılıyordu. Clym'i hayata bağlayan sadece üç şey kalmıştı. Bunlardan biri, annesinin yattığı küçük mezarlığa hemen her gün yaptığı yürüyüştü; diğeri, Eustacia'nın da aralarında bulunduğu ölüleri sinesinde barındıran daha uzaktaki mezarlığa aynı sıklıkla geceleri yaptığı ziyaretti; üçüncüsü, içindeki özlemi yalnızca onun dindirebileceğini düşündüğü ilahi çağrının gereğini yapmak için kendisini hazırlamaktı: İsa'nın verdiği buyruğu yayan gezgin vaizlerden biri olacaktı. Bunlarla meşgul bir kocanın Thomasin'i mutlu edeceğine inanmak güçtü.

Yine de Thomasin'e evlenme teklif etmeye ve son sözü ona bırakmaya karar verdi Clym. Evlerinin çatısına vuran güneşin o uzun gölgesini vadiye düşürdüğünü annesi sağken sayısız kez görmüştü Clym; evlilik meselesini Thomasin'e açmak maksadıyla alt kata inerken yine aynı gölgeyi gördüğünde vazifesini yerine getiriyor olmanın rahatlığını taşıdığı bile söylenebilirdi.

Thomasin odasında değildi; Clym onu bahçenin ön tarafında buldu. "İkimizin de istikbalini ilgilendiren bir mesele hakkında," diyerek söze başladı, "seninle konuşmayı istiyordum uzun zamandır, Thomasin."

Clym'e bakarken yanakları kızaran kuzeni hemen cevap verdi: "Bunu şimdi mi söyleyeceksin? Lütfen bir dur, Clym, bırak da önce ben konuşayım; ne tuhaf, ben de sana bir şey söylemek istiyordum."

"Elbette, Thomasin, dinliyorum."

Sağına soluna baktı, sesini alçalttı ve "Kimse konuştuklarımıza kulak misafiri olamaz, değil mi?" diye devam etti sözlerine Thomasin. "Bak, önce bana söz ver; teklif ettiğim şeyi kabul etmezsen bana kızmayacaksın, kötü söz söylemeyeceksin, tamam mı?"

Clym söz verince Thomasin devam etti: "Tavsiyene ihtiyacım

var, çünkü sen benim akrabamsın, hatta vasim sayılırsın; öyle değil misin, Clym?"

"Yani, sanırım öyleyim; bir nevi vasinim senim. Aslında, tabii ki senin vasinim," dedi; kızın konuyu nereye getireceğini anlamadığından hepten şaşırmıştı.

Bunun üzerine tatlı bir dille "Evlenmeyi düşünüyorum," dedi Thomasin. "Fakat sen bu adımı atmamı uygun gördüğünü söylemediğin sürece evlenmeyeceğim. Niye bir şey söylemiyorsun?"

"Biraz hazırlıksız yakalandım. Öyle de olsa, bu haberi duyduğuma çok sevindim. Tabii ki uygun görüyorum, sevgili Tamsie. Kiminle evleneceksin acaba? Tahmin bile edemiyorum. Yok, yok, ediyorum; yaşlı doktorla! Yaşlı demek istemedim adama, neticede o kadar da yaşlı değil. Ah, seni son muayene ettiğinde dikkatimi de çekmişti adam!"

Telaşla "Hayır, hayır," dedi Thomasin. "Mr. Venn'le evleneceğim."

Clym'in suratı bir anda düştü.

"Bak, gördün mü, beğenmedin sen onu; keşke ondan bahsetmeseydim!" diye bağırdı Thomasin, neredeyse küsecekti kuzenine. "Bahsetmemem gerekirdi ama o kadar ısrarcı davrandı ki ben de ne yapacağımı bilemedim!"

Clym bozkıra çevirdi bakışlarını. "Venn'i gayet beğenirim," dedi en sonunda. "Son derece dürüst, aynı zamanda da son derece dirayetli biri. Senin kalbini kazanmayı başardığına göre akıllı da. İyi ama, Thomasin, emin misin? O senin için yeterince—"

"Yeterince beyefendi değil, öyle mi? Bense öyle olduğunu hissediyorum. Bak şimdi, sana sorduğuma pişman oldum, artık onu düşünmeyeceğim. Bununla birlikte, eğer evlenecek olursam onunla evlenmeliyim; bunu da söylemem *lazım*!"

"Niye böyle söylediğini anlamadım," dedi Clym. Thomasin'in onun maksadını anlamamış olduğu belliydi, çünkü lafı yarıda kalmıştı. O da niyetini açık etmemek için büyük bir özenle seçiyordu kelimelerini. "Gidip şehirde yaşasan, orada kendine bir çevre kursan, meslek sahibi ya da öyle biriyle evlenebilirsin."

"Ben şehir hayatına uyum sağlayamam; hâlâ taşralı bir aptalım, hep de öyle oldum. Senin dikkatini çekmiyor mu taşralılığın benim her hâlime sindiği?"

"Yani, Paris'ten döndüğümde dikkatimi çekmişti biraz; şim-

diyse o kadar gözüme batmıyor."

"Taşralılık senin de her hâline sindiğindendir. Ah, bana dünyayı verseler o caddelerde gezemem! Egdon tuhaf, köhne bir yerdir; ama ben alıştım buraya, başka hiçbir yerde mutlu olamam."

"Ben de olamam," dedi Clym.

"O hâlde benim şehirli biriyle evlenmem gerektiğini nasıl söyleyebilirsin? Sen ne dersen de ben eğer evlenecek olursam, Diggory'yle evlenmem gerektiğine eminim. Bana herkesten daha iyi davrandı o, ruhum bile duymadan pek çok kere yardım etti!" Thomasin neredeyse surat asıyordu artık.

Ne düşündüğünü belli etmeden "Evet, yardım etti," dedi Clym. "Bak, keşke bütün kalbimle sana onunla evlen diyebilseydim. Ne var ki, annemin bu meselede nasıl düşündüğünü unutamıyorum; onun görüşlerine saygı duymamak da benim pek yapabileceğim bir şey değil. O saygıyı şimdi göstermek için elimize geçen az sayıda fırsatı kullanmamız gerekir."

"Öyle olsun," dedi Thomasin iç çekerek. "Bu konuyu artık açmayacağım."

"Fakat sen benim isteklerime boyun eğmek zorunda değilsin. Ben sadece ne düşündüğümü söylüyorum."

"Hayır, hayır; isyankârlık etmek istemiyorum," dedi Thomasin, üzülmüştü. "Onunla evlenebileceğimi düşünmeye hakkım yoktu; ailemi düşünmüş olmam gerekirdi. Böyle fevri davranmam ne kadar da kötü sonuçlar doğuruyor!" Dudakları titredi Thomasin'in, gözünden süzülen bir damla yaş görülmesin diye arkasını döndü.

Clym, her ne kadar Thomasin'in anlam veremediği bu tercihine canı sıkılmış olsa da, evlilik meselesinin kendisiyle ilgili kısmının rafa kalktığını öğrenmekle bir nebze rahatladı. Bu konuşmalarını takip eden birkaç gün boyunca, Clym, kendi odasının penceresinden aşağıya baktığında Thomasin'i teselli bulmaz bir hâlde bahçede dolaşırken gördü. Venn'i tercih ettiği için kuzenine kızıyordu biraz; ne var ki, adamın mutluluğuna engel olduğu için kendisine de öfkeleniyordu. Neticede, Venn, hayatında yeni bir sayfa açtığından bu yana, Egdon'daki en dürüst, en sebatkâr delikanlılardan biriydi. Kısacası, Clym ne yapacağını bilemiyordu.

Tekrar karşılaştıklarında Thomasin bir anda "Eski hâline kı-

yasla çok daha saygıdeğer biri o artık!" dedi.

"Kim? Ah, tabii —Diggory Venn'den bahsediyorsun."

"Yengemin ona itiraz etmesinin tek sebebi aşıboyası satıcısı olmasıydı."

"Bak, Thomasin, belki de ben annemin niye bunu istemediğini bütün ayrıntılarıyla bilmiyorumdur. Bu yüzden en iyisi, senin kararını kendi başına vermen."

"Sen hep annenin hatırasına saygısızlık ettiğimi hissedeceksin."

"Hayır, etmeyeceğim. Senin kendini şuna ikna ettiğine inanacağım: Annem Diggory'yi bu hâliyle görmüş olsaydı, senin için uygun bir koca olduğunu düşünürdü. İşte, gerçekten hissettiğim şey bu. Artık bana akıl danışmana gerek yok, Thomasin, nasıl istersen öyle yap; ben senin kararından mutluluk duyarım."

Clym'in bu sözleri galiba Thomasin'in aklındaki şüpheleri giderdi; çünkü bu konuşmadan birkaç gün sonra, bozkırda çıktığı yürüyüşte son zamanlarda pek uğramadığı bir yere sapan Clym'e, orada karaçalı biçmekle uğraşan Humphrey "Görünen o ki Mrs. Wildeve ile Venn yeniden barışmış; sevindim buna," dedi.

Clym dalgın dalgın "Barışmışlar mı?" dedi.

"Evet; kız ne zaman güzel havayı görüp çocuğuyla birlikte yürüyüşe çıksa Venn onlara rastlamak için kırk takla atıyor. İyi ama, Mr. Yeobright, kuzeninizin sizinle evlenmesi gerektiğini düşünmeden edemiyorum. Aynı çatı altında olmanız gerekirken ayrı düşmeniz ne yazık. İsteseniz onu Venn'in elinden şimdi bile alabileceğinize inanıyorum."

"İki kadını ölüme sürükledikten sonra vicdanım nasıl kaldırır evlenmeyi? Sakın böyle bir şeyi aklından geçirme, Humphrey. Bu yaşadıklarımdan sonra evlenmeye kalkıp da alay konusu olmaya hiç niyetim yok. Hem İncil'de ne diyor: 'Gözlerimle antlaşma yaptım; şehvetle bir kıza bakmamak için.' "[76]

"Hayır, Mr. Yeobright, o iki kadını ölüme siz göndermediniz. Söylemeyin böyle şeyler."

"Pekâlâ, o kısmını söylemeyeyim," dedi Clym. "Fakat Tanrı bir şekilde beni öyle bir damgaladı ki hiçbir kadın beni çıplak görmek istemeyecektir. Düşündüğüm yalnızca iki şey var. Gece oku-

76. Eski Ahit, Eyüp, 31:1. (ç.n.)

lu açacak ve vaizliğe başlayacağım. Buna ne dersin, Humphrey?"

"Gelip can kulağıyla dinlerim ben sizi."

"Teşekkürler. Tek isteğim bu."

Clym vadiden aşağı inerken Thomasin de öbür yoldan geldi ve bahçe kapısında onu karşıladı. Omuzunun üzerinden ona bakarak muzip bir gülümsemeyle "Sence sana ne söyleyeceğim, Clym?" dedi.

"Tahmin edebiliyorum," diye cevap verdi Clym.

Clym'in yüzüne dikkatle baktı Thomasin. "Evet, doğru tahmin ettin. En sonunda olacak. Artık bir karar versem iyi olacağını söylüyor Venn; bence de iyi olacak. Eğer bir itirazın yoksa önümüzdeki ayın yirmi beşinde olacak."

"Sence doğrusu neyse öyle yap, sevgili kuzen. Mutluluğuna giden yolun önündeki engellerin bir kez daha kalktığını görmek beni sadece çok mutlu eder. Geçmişte başına gelenleri düşünüyorum da biz erkekler kendimizi sana affettirmek için ne yapsak az gelir."*

[*] Bu aşamada, hikâyenin orijinal kurgusunda Thomasin ile Venn'in evlenmediğinin belirtilmesi uygun olur. Diggory Venn karakteri o yalnızlığını, o tuhaflığını kitabın sonuna kadar muhafaza edecek ve esrarengiz bir şekilde, kimse nereye gittiğini bilmeden ortadan kaybolacak, Thomasin de dul bir kadın olarak hayatını sürdürecekti. Bununla birlikte, hikâyenin tefrika hâlinde yayımlanması nedeniyle böyle bir değişikliğe gidildi.

Okurlar bu nedenle istedikleri sonu tercih edebilir; edebi eserleri daha katı kriterlerle değerlendirenler de daha tutarlı son hangisiyse onu gerçekleşmiş kabul edebilir. (Yazarın Notu)

BLOOMS-END NEŞESİNE YENİDEN KAVUŞURKEN CLYM AŞKLA YAPACAĞI BİR İŞ BULUYOR

IV

DÜĞÜN için kararlaştırılan günün sabahı, saat on bir civarında, Blooms-End'e kimin yolu düşse, Clym'in evinin nispeten sakin olduğunu ama en yakın komşusunun, yani Timothy Fairway'in evinde büyük bir hazırlığın devam ettiğini belli eden sesleri fark ederdi. Bunlar esasen, içeride bir oraya bir buraya yürüyüp odaların zeminine dökülmüş kumları ezen ayaklardan geliyordu. Dışarıda yalnızca bir adam görünüyordu, o da randevusuna geç kalmış gibiydi; telaşla kapıya yürüdü, sürgüyü kaldırdı ve davet beklemeden içeri girdi.

Evin içindeki manzara pek de alışılmış cinsten değildi. Egdon'ın başlıca sakinleri –ev sahibi Fairway, Cantle Dede, Humphrey, Christian ve bir iki karaçalı biçicisi– salonun orta yerinde küçük bir grup hâlinde ayakta dikilmişti. Hava sıcaktı, bu yüzden de içerideki erkekler gömlekleriyle duruyordu; aralarındaki tek istisna, kendi evi dışında bir yerde kıyafetlerini çıkarmaktan sebepsiz yere korkan Christian'dı. Salonun ortasındaki kalın meşe masanın üzerine dertop edilerek atılmış çizgili keten kumaşı bir ucundan Cantle Dede, diğer ucundan Humphrey tutmuş, aşağı çekiştiriyor, Fairway ise harcadığı çabadan ter içinde kalmış, yüzü gözü buruşmuş bir hâlde elindeki sarı topağı kumaşın yüzeyine sürüyordu.

"Döşeği mi mumluyorsunuz dostlar?" dedi içeriye yeni giren adam.

Tek bir kelimeyi bile ziyan etmeyecek kadar meşgul olan Cantle Dede "Evet, Sam," dedi. "Bu köşeyi biraz daha mı gerdirsem, Timothy?"

Fairway soruya cevap verdi ve hiç azalmayan bir enerjiyle mum sürmeye devam etti. Sam, biraz sessiz kaldıktan sonra "Görünüşe bakılırsa güzel bir yatak olacak bu," diye devam etti sözlerine. "Kimin için hazırlanıyor acaba?"

Orada öyle çaresiz, yapılacak işin büyüklüğünün altında ezilmiş bir hâlde duran Christian "Yeni ev kuracak çifte hediye bu," dedi.

"Ah, tabii ya; eminim, çok da işlerine yarayacaktır."

Christian her şeyi bilen biriyle konuşuyormuş gibi "Kaz beslemeyenler için döşekler pahalıdır, değil mi, Mr. Fairway?" dedi.

"Evet," dedi karaçalı taciri; ayağa kalktı, alnını boydan boya sildi ve balmumunu sırası gelen Humphrey'ye uzattı.

"Bu çiftin gücü yeter böyle bir döşek almaya ama biz başlarında bu büyük telaş varken dostluğumuzu göstermek istediğimizden yapıyoruz. Kızlarım evlendiğinde her ikisine de döşek yaptım ben; bir tane daha yapmaya yetecek kadar kaz tüyü son on iki aydır evde duruyor. Neyse, komşular, sanırım yeterince balmumu sürdük döşeğin üstüne. Cantle Dede, sen kumaşı ters yüz et, ben de tüyleri içine dökmeye başlayayım."

Döşek hazır olunca Fairway ve Christian ağzına kadar dolu ama balon kadar hafif büyük kâğıt torbalar getirdi ve içindekileri az önce hazırlanmış döşeğin içine sırayla boşaltmaya başladı. Torbalar birbirinin peşi sıra boşaldıkça odada uçuşan kuş tüylerinin miktarı artmaya başladı fakat Christian beceriksiz bir hamleyle torbalardan birini döşeğin dışına doğru sallayınca odanın her yeri, rüzgârsız bir havada çıkan kar fırtınasında olduğu gibi, salonda iş yapanları üzerine lapa lapa yağan kocaman kuş tüyleriyle doldu.

"Senin kadar sakarını hiç görmedim, Christian," diye çıkıştı ona Cantle Dede. "Sen bu aklınla, ömrü boyunca Blooms-End'den çıkmamış birinin oğlu olabilirdin ancak. Babadaki o sebatkârlık, o zekâ bu çocuğun tabiatına hiç sirayet etmemiş. Demek bütün hayatımı evimde oturarak geçirmiş, şu salondakiler gibi dünyayı görmeden yaşamış olsaydım da şu Christian daha farklı biri olmayacaktı. Tabii, bana gelince, atılganlığımın faydalarını görmedim değil!"

"Beni böyle yüzüstü bırakma, baba; toplu iğne başı gibi hissediyorum kendimi sonra. Korkarım yaptığım işi berbat ettim."

"Hadi, hadi. Asla bu kadar karamsar olma, Christian; biraz daha gayret etmen lazım, hepsi bu," dedi Fairway.

"Evet, biraz daha gayret etmen lazım," diye üstüne bastıra bastıra, sanki çocuğa bunu ilk kendisi söylüyormuş gibi, tekrar etti sözleri Cantle Dede. "Biraz sağduyusu olan her erkek ya evlenmeli ya askere gitmeli. Ne onu ne de öbürünü yapanlar bu miletin yüz karası. Tanrı'ya şükür, ben ikisini de yaptım! Ne birini yetiştiriyorsun ne de birilerini yere seriyorsun; demek ki hiçbir işe yaramazsın."

"Ateşe göğüs gerecek cesaretim olmadı hiç," diye kekeledi Christian. "Fakat evlenmeye gelince, itiraf ediyorum, ona sordum, buna sordum ama pek bir işe yaramadı. Evet, bir yerlerde bir zamanlar evin erkeğinin efendilik ettiği, şimdiyse yalnızca bir kadının idare ettiği bir ev vardır belki. Benim gidip o kadını bulmam yine de tuhaf kaçabilir; çünkü o zaman babamın ihtiyar bir adama yakışmayacak kadar keyiflenmesini engelleyecek kimse kalmaz; anlıyorsunuz beni, değil mi, komşular?"

Cantle Dede bilgiç bir tavırla "Sen de bu işi tam layığıyla yapıyorsun, oğlum," dedi. "Keşke elden ayaktan düşmekten bu kadar korkmasaydım! Yarın ilk işim bütün dünyayı yeniden gezmeye başlamak olurdu! Evde sorun çıkarmıyor yetmiş bir yaşında olmak ama gezmeye başlayınca zor... Yani, geçtiğimiz şubatın ikisinde yetmiş bir olmuştum. Tanrım, keşke yaşımı sayınca değil cebimdeki parayı sayınca yetmiş biri bulsaydım!" Derin bir iç çekti ihtiyar adam.

"Hüzünlenme sen, Cantle Dede," dedi Fairway. "Döşeğe biraz daha kaz tüyü dök, yüreğini de ferah tut. Sapın biraz kurumuş olsa da yaprakların hâlâ yeşil. Daha yaşayacağın, göreceğin çok şey var."

Cesaretinin yerine geldiği sesinden anlaşılan Cantle Dede "Öyle mi diyorsun, Timothy? Gidip evli çifte bakayım ben!" dedi ve hemen ayaklandı. "Ben bu gece yanlarına gideyim de onlara bir düğün şarkısı söyleyeyim mi, ne dersiniz? Benim âdetimdir bu, bilirsiniz; onlar da bekliyordur beni zaten. 'Aşk Tanrısı'nın Bahçesinde' şarkımı çok beğenirlerdi 1804'te; gerçi onun kadar, hatta

ondan daha iyi şarkılarım da var. Şuna ne dersiniz:

'Pencerenin kafesi,
Mest etti aşkımın sesi,
Sisli, puslu dışarısı,
Sıcacık içerisi.'

Böyle bir günde nasıl da hoşlarına gider! Düşündüm de, handa 'Arpalar Biçiliyor'u söylediğimiz o yaz şenliğinden bu yana gerçekten güzel bir şarkı çıkmadı ağzımdan; etrafta böyle yeteneği olan çok az insan varken insanın güçlü taraflarını ihmal etmesi büyük haksızlık!"

"Öyledir, öyledir," dedi Fairway. "Şimdi şu döşeği bir silkele bakalım. İçine otuz kilodan fazla en kaliteli kaz tüyünden koyduk, zaten daha fazlasını da taşımaz. Artık bir şeyler atıştırmanın zamanı geldi sanırım. Christian, şu köşedeki dolaba yetişebilirsen içindeki yiyecekleri çıkar, ben de gidip boğazımızı ıslatacak bir şeyler getireyim."

Ellerindeki işi öylece bırakıp yemeğe oturdular; başlarının üstünde, etraflarında, altlarında tüyler uçuşuyordu; bunların asıl sahipleri arada bir kapıya gelip içeri bakıyor, her yerde kendi eski kıyafetlerini görünce gıptayla kıkırdıyorlardı.

"Yemin olsun boğuluyordum," dedi Fairway; ağzından bir tüy çıkardığı yetmezmiş gibi elden ele dolaşıp, kendisine gelen maşrapanın içinde de birkaç tane tüy bulmuştu.

Oturduğu köşeden sakin sakin "Ben de birkaç tane yuttum, hele bir tanesi epey büyüktü," dedi Sam.

"Hey, n'oluyor, araba sesi mi duyduğum?" diye bağırdı Cantle Dede, ayağa kalktı, kapıya koştu. "A, geri gelmişler; onları bu kadar erken beklemiyordum. İnsanın niyeti oldu mu evlilik işlemleri çabucak halloluyormuş demek ki!"

Cantle Dede'nin cümlesi yarım kalmış da bir şeyler eklemesi gerekmiş gibi "Tabii, çabucak *halledilebilir*," dedi Fairway.

Kalktı, Cantle Dede'nin peşinden gitti; diğerleri de kapıya geldi. Hemen sonra üstü açık bir araba kapının önünden geçti; içinde Bay ve Bayan Venn, Clym, bir de Venn'in Budmouth'tan nikâh için gelmiş yaşlı bir akrabası vardı. Üstü açık araba, me-

safenin uzaklığına ve pahalıya gelmesine bakılmadan, en yakın kasabadan kiralanmıştı; Venn'e göre, Egdon Heath'te, Thomasin gibi bir kadın gelin olduğunda onu taşıyacak kadar görkemli bir araba yoktu; üstelik, kilise gelini yürüyerek götüremeyecek kadar uzaktaydı.

Üstü açık araba evden dışarı fırlayıp yola dizilmiş grubun önünden geçerken hepsi birden el sallayıp "Yaşasın!" diye bağırdı; her hareketlerinde saçlarından, kollarından, elbiselerinin arasından kuş tüyleri dökülüyordu; Cantle Dede kendi etrafında coşkuyla dönerken yeleğinin altından sarkan bakır mühürleri de güneşte neşeyle dans ediyordu. Arabanın sürücüsü onlara kibirli bir bakış attı, hatta evli çifte bile onları küçümser gibi davranıyordu; ona göre, Egdon gibi dünyanın unuttuğu bir yerde yaşamaya mahkûm edilmiş insanlar, zengin olsun fakir olsun, ancak barbarlar olabilirdi. Thomasin kapıda bekleşen gruba hiç böyle üstünlük taslamadı; bir kuş kanatlarını nasıl çırparsa öyle el salladı onlara ve, gözlerinde yaşlarla, arabadan inip bu kibar komşularıyla konuşmaları iyi olmaz mı diye sordu Diggory'ye. Buna karşılık, Venn, nasıl olsa akşam herkes eve geleceğinden, buna hiç gerek olmadığını söyledi.

Bu heyecan yatıştıktan sonra, yeni evli çifti selamlayan grup işinin başına döndü, çok geçmeden de döşeğin doldurulmasını, dikilmesini bitirdi; bunun üzerine Fairway atlardan birini arabaya koştu, hazırladıkları hantal hediyeyi paketleyip oraya yükledi ve Venn'in Stickleford'daki evinin yolunu tuttu.

Clym, nikâh merasiminde hâliyle ona düşen vazifeyi yerine getirmesinin ve karı kocayla birlikte eve gelmesinin ardından, gecenin devamındaki ziyafete, danslara katılamayacak kadar yorgun düşmüştü. Thomasin bunu duyunca hayal kırıklığına uğradı.

"Sizin keyfinizi kaçırmadan orada bulunabilseydim keşke," dedi Clym. "Ziyafet sofrasına ben otursam insanların keyfi kaçabilir."

"Hayır, hiç de öyle olmaz."

"Canım, tek sorun o değil, beni mazur görürsen sevinirim. Kabalık etmiş gibi olacağımı biliyorum ama, sevgili Thomasin, misafirler arasında mutlu olamayacağımdan korkuyorum; işte, işin aslı bu. Yeni evinizde sizi ziyaret etmeye hep geleceğim, biliyorsun, bu nedenle şimdi ortadan kaybolmam sorun yaratmasın."

"O hâlde artık ısrar etmiyorum. Seni en rahat hissettirecek şey neyse onu yap."

Bu sözleri duyunca epey rahatlayan Clym çatı katındaki odasına çekildi ve bütün öğleden sonra bir vaazın konu başlıklarını kâğıda geçirmekle meşgul; üzerinde muhtelif düzeltmeler yaparak çok uzun zamandır uğraştığı, iyilikte kötülükte gözünün önünden ayırmadığı bu vaazı vermek istemesinin sebebi, Paris'ten buraya gelmesinin asıl sebebi olan plandan geriye gerçekten uygulanabilecek ne kaldıysa hayata geçirmekti. Hayata geçirmek istediklerini önemli ölçüde azaltmış olsa da defalarca sınadığı, tarttığı inançlarından sapmasını gerektirecek bir sebep bulamamıştı. Doğup büyüdüğü yerlerde uzun zaman geçirince gözleri düzelmiş, fakat kapsamlı eğitim projesini hayata geçirmesine izin verecek kadar güçlenmemişti. Yine de şikâyetçi değildi hâlinden; hırslarından arınmış biri için bütün enerjisini sarf ederek, bütün zamanını vererek yapacak çok iş vardı daha.

Akşam ilerledi; bahçe kapısı sürekli açılıp kapanırken evin alt katında insanların yaşamaya, eğlenmeye devam ettiğini gösteren sesler daha da artıyordu. Erken saatte başlayan bir eğlenceydi; karanlık çökmeden çok uzun zaman önce bütün davetliler toplandı. Arka taraftaki merdivenden indi Clym ve evin önündeki patikadan değil de başka bir yoldan bozkıra çıktı; eğlence bitene kadar açık havada dolaşmak, sonra da eve dönüp Thomasin ve kocası ayrılmadan onlarla vedalaşmaktı niyeti. Adımları onu farkında olmadan Mistover Tepesi'ne, Susan'ın oğlundan tuhaf haberi aldığı o korkunç günün sabahında yürüdüğü patikaya yönlendirdi.

Kulübeye doğru ilerlemektense patikadan saptı ve yüksek bir yere vardı; durduğu yerden, bir zamanlar Eustacia'nın yaşamış olduğu evi bütünüyle görebiliyordu. Orada durmuş havanın kararmasını izlerken yanına biri geldi. Clym'e kalsa, zaten bulanık gördüğünden ve gelenin kim olduğunu seçemediğinden, adamın yanından geçip gitmesine ses çıkarmazdı ama gelen Charley'ydi ve Clym'i tanıdı; konuşmaya başladılar.

"Charley, epeydir seni görmüyordum," dedi Clym. "Bu taraflara sık sık geliyor musun?"

"Hayır," diye cevap verdi çocuk. "Setin dışına pek çıkmam."

"Şenlikte yoktun."

Yine o neşesizliğiyle "Yoktum," dedi Charley. "Artık önemsemiyorum öyle şeyleri."

"Eustacia'yı severdin, değil mi?" diye nazikçe sordu Clym. Charley'nin platonik aşkından ona sık sık bahsederdi Eustacia.

"Evet, hem de çok. Ah, keşke—"

"Keşke?"

"Keşke, Mr. Yeobright, sizin için sakıncası yoksa, bir zamanlar ona ait olan bir şeyi bana verseniz, ben de muhafaza etsem."

"Seve seve veririm. Bu beni çok memnun eder, Charley. Bir düşüneyim, bende ona ait ve senin seveceğin neler var. Eve gidelim, etrafa bir bakarım."

Blooms-End'e doğru beraber yürüdüler. Evin önüne geldiklerinde hava kararmış, panjurlar kapatılmıştı; içeride ne olduğunu görmek mümkün değildi.

"Bu taraftan gel," dedi Clym. "Şimdilik arka kapıdan giriyorum eve."

Evin arkasına dolaştılar, karanlıkta, gıcırdayan merdivenlerden çıkıp Clym'in üst kattaki odasına vardılar; Clym kandillerden birini yaktı, Charley de usulca onun peşinden içeri girdi. Clym masaya gitti, karıştırdığı çekmecelerin birinden aldığı pelür kâğıdın katlarını açtı; kuzgun siyahı iki üç bukle saç, kapkara bir nehrin kolları gibi yayılmıştı kâğıdın üzerine. Bunlardan birini seçti Clym, başka bir kâğıda sardı ve gözleri yaşla dolmuş çocuğa verdi. Çocuk o paketi öptü, cebine yerleştirdi ve içli içli "Ah, Mr. Clym, ne kadar iyisiniz!" dedi.

"Biraz seninle yürüyeyim," dedi Clym ve ikisi birlikte, alt kattan gelen neşeli sesleri dinleye dinleye merdivenden indi. Ön kapıya giderken yanından geçtikleri küçük pencereden sızan kandillerin ışığı pencerenin hemen önündeki çalılıklara vuruyordu. Bu çalılıklar yüzünden dışarıdan bakıldığında zor görülen pencerenin panjurları kapatılmamış olduğundan, o kuytu köşede duran biri, düğün davetlilerinin bulunduğu salonda olup biten ne varsa, tabii pencerenin eskimiş yeşil camları izin verdiği ölçüde, görebilirdi.

"Charley, ne yapıyorlar içeride?" dedi Clym. "Akşam saati yine zor görür oldum, bu camlar da işimi hiç kolaylaştırmıyor."

Charley önce kendi gözlerini sildi, biraz buğulanmışlardı

döktüğü yaşlardan, pencereye bir adım daha yaklaştı. "Mr. Venn şarkı söylemesini istiyor Christian Cantle'dan," diye cevap verdi, "Christian bu soruyu duyunca korkudan ödü patlamış gibi huzursuzlanıyor oturduğu yerde; babası bir şarkı tutturdu hemen onun yerine."

"Evet, ihtiyarın sesini duyabiliyorum," dedi Clym. "O hâlde kimse dans etmiyor içeride. Thomasin de salonda mı? Kandillerin önünde ona benzer birinin hareket ettiğini görüyorum sanki."

"Evet, içeride. Gerçekten mutlu görünüyor. Yüzü kıpkırmızı, Fairway'in ona söylediği bir şeylere gülüyor. Aman Tanrım!"

"O ses neydi?" dedi Clym.

"Mr. Venn o kadar uzun ki kirişin altından geçerken eğilmeye çalıştı ama kafasını çarptı. Mrs. Venn korkup hemen onun yanına koştu, şimdi de elini başına götürdü, şişmiş mi diye yokluyor. Şimdi de hepsi, sanki hiçbir şey olmamış gibi, gülmeye başladılar yine."

"Benim eksikliğimi hissediyormuş gibi duran biri var mı aralarında?" diye sordu Clym.

"Hayır, zerre kadar umursamıyorlar. Şimdi kadehini kaldırdı herkes, birinin sağlığına içiyorlar."

"Acaba benimkine mi?"

"Hayır, Mr. ve Mrs. Venn için kaldırmışlar kadehlerini, çünkü Mr. Venn yürekten bir konuşma yapıyor. İşte, Mrs. Venn ayaklandı, sanırım giyinmeye gidiyor."

"Eh, benim yokluğumu dert etmiyorlar, zaten etmelerine de gerek yok. Her şey olması gerektiği gibi, üstelik en azından Thomasin mutlu. Daha fazla burada durmayalım, onlar da birazdan evlerine gitmek için çıkacaklardır."

Clym çocuğu bozkıra çıkarıp onunla evine kadar yürüdü. On beş dakika kadar sonra tek başına eve döndüğünde Venn'le Thomasin'in de yola çıkmaya hazır olduklarını gördü; o dışarıdayken konukların hepsi gitmişti. Evli çift, Venn'in mandıradaki baş süt sağıcısı ve yardımcısı adamın onları almak için Stickleford'dan buraya kadar sürdüğü dört tekerli küçük arabaya geçti; küçük Eustacia ve bakıcısı arabanın arkasına emniyetle yerleştirildi; süt sağıcısı, her adım attığında nalları yeri çınlatan ihtiyar bir midilliye binmiş, geçtiğimiz yüzyılda efendilerine hizmet eden uşaklar gibi arabayı arkadan takip ediyordu.

Kuzeniyle vedalaşmak için oturduğu yerde öne doğru eğildiğinde "Kendi evini bir kez daha tamamen sana bırakıyoruz artık," dedi Thomasin. "Bizim gürültü patırtımızdan sonra, Clym, ev sana biraz ıssız gelecektir."

"Ah, hiç rahatsız olmamıştım," dedi Clym, gülümsemesine hüznü karışmıştı. Bu vedanın ardından araba yola çıkıp gecenin karanlığında kaybolunca Clym eve girdi. Evde kimseler kalmadığından onu yalnızca saatin tik takları karşıladı; Clym'in aşçılığını, uşaklığını, bahçıvanlığını yapan Christian geceleri babasının evinde uyuyordu. Boş koltuklardan birine oturdu Clym, uzun uzun düşüncelere daldı. Annesinin eski koltuğu tam karşısındaydı; o koltuğun bir zamanlar Clym'in annesine ait olduğunu zar zor hatırlayan davetliler oturmuştu ona o akşam. Fakat Clym'in gözünde annesi, her zaman olduğu gibi, şimdi de oradaydı. Başkalarının hatırasında nasıl bir yer tutarsa tutsun, o annesini etrafına ışık saçan yüce bir azize olarak hatırlıyor; Eustacia'ya duyduğu sevgi bile annesinin o halesini karanlıkta bırakamıyordu. Ne var ki, Clym'in kalbi elemle doluydu; çünkü annesi nikâhına gelip onu şereflendirmemiş, o mutlu günlerinde yanında olmamıştı. Annesinin ne kadar doğru bir karar verdiğini sonraki olaylar göstermiş, oğluna düşkünlüğünden böyle davrandığını ispatlamıştı. Clym, kendi iyiliğinden ziyade Eustacia'nın iyiliği için annesinin sözünü dinlemiş olması gerektiğini anlıyordu. Kendi kendine "Hepsi benim suçumdu," diye fısıldadı. "Ah, anneciğim, anneciğim! Dünyaya bir kez daha gelebilsem, benim yüzümden katlandığın o acıları senin yerine ben çeksem!"

Bu düğünden sonraki pazar günü Rainbarrow'a gelenler tuhaf bir manzarayla karşılaşacaktı. Uzaktan bakıldığında görünen sadece höyüğün tepesinde birinin hareket etmeden durduğuydu; Eustacia da aşağı yukarı iki buçuk yıl önce o höyüğün ıssız zirvesinde öyle durmuştu. Oysa bugün insanın içini ısıtan güzel bir hava ve yalnızca hafif bir esinti vardı; vakit de akşamın kör karanlığı değil, öğleden sonranın ilk saatleriydi. Rainbarrow'a tırmanmaya başlayıp yolu yarılayanlar, höyüğün en tepesinde, ortada, göğü deler gibi dimdik duran figürün aslında yalnız olmadığını ayırt ediyordu. Egdon Heath sakini kadınlı erkekli bir grup o figürün etrafına toplanmış, eğimli araziye sırtını vererek ya da nasıl

rahat ediyorlarsa öyle oturmuştu. Bir yandan kafaları başka bir şeyle meşgul bir hâlde fundaları yolar, eğreltiotlarını koparır ya da bayırdan aşağı çakıl taşlarını yuvarlarken, bir yandan da ortalarında durmuş, vaaz veren adamın sözlerini dinliyorlardı. Bugün, güzel havalar devam ettiği sürece her pazar günü öğleden sonra aynı yerde verilecek ve güzel ahlaktan bahsedilecek derslerin, aslında Dağdaki Vaaz'ların,[77] ilkiydi.

Yüksekliğiyle her yere hâkim bir konumda bulunan Rainbarrow'un seçilmesinin iki sebebi vardı: Birincisi, Egdon Heath'in dört bir tarafına dağılmış kulübelerin merkezinde bir yer işgal etmesiydi; ikincisi, höyüğün tepesindeki vaizin, makamına çıkar çıkmaz civardaki her yerden görülebilmesi, bunun da gerilerde kalan ama yakına gelmek isteyenler için de iyi bir işaret olmasıydı. Vaizin başı açıktı ve rüzgâr her estiğinde, daha otuz üçünde bile olmamasına rağmen yaşına göre çok seyrelmiş olan saçları usulca dalgalanıyordu. Gözlerini güneşten korumak için siperlik takmış vaizin düşünceli yüzüne çizgiler oturmuştu; ne var ki, vücudu böyle bozulma emareleri gösteriyor olsa da o tok, şarkı söyler gibi ahenkli ve dinleyenlere heyecan veren sesinde en ufak bir titreme yoktu. Vaiz, konuşmalarında bazen dünyevi, bazen de dinî meselelere değineceğini ancak hiçbir zaman kalıplaşmış sözler etmeyeceğini, vaazlarında esas alacağı metinleri hazırlamak için de her türlü kitaba başvuracağını belirtti. O gün öğleden sonraki vaazı şöyleydi:

> *Süleyman annesini karşılamak için ayağa kalkıp önünde eğildikten sonra tahtına oturdu. Annesi için de sağ tarafına bir taht koydurdu. Tahtına oturan annesi "Senden küçük bir dileğim var, lütfen beni boş çevirme," dedi. Kral "Söyle anne, seni kırmam," diye karşılık verdi.*[78]

77. Yazar burada Yeni Ahit'te (Matta, 5-7) yer verilen, Hz. İsa'nın ahlak öğretisini vurgulayan Dağdaki Vaaz'a gönderme yapıyor. (ç.n.)

78. Eski Ahit, 1. Krallar 2:19-20. (ç.n.)

İşin aslı, Clym, aşkla yapacağı işi, açık havada dolaşıp vaaz vermekte ve ahlaken tartışma götürmeyecek meseleler hakkında konuşmakta bulmuştu; o günden sonra da bu vazifesini yerine getirmek için dur durak bilmeden çaba harcadı. Öte yandan, yalnızca Rainbarrow'da ve civar köylerde, sıradan insanların anlayacağı bir dille yapmadı bu konuşmaları; yerine göre, mürekkep yalamış biri olduğunu da gösterdi seçtiği kelimelerle. Belediye binalarının merdivenlerinden, sütunlu girişlerinden, pazar yerlerinin ortasına dikilmiş haç biçimindeki heykellerin altından, su kanallarından, nehir kenarlarındaki gezinti yerlerinden, rıhtımlardan, köprülerin korkuluklarından, ambarlardan, samanlıklardan ve benzeri her türlü yerden Wessex kasabalarının ve köylerinin insanlarına seslendi. Dinî inançlara, felsefe sistemlerine hiç girmiyordu konuşmalarında; bütün iyi insanlarda görülen düşünceler ve davranışlar ona yeterince malzeme veriyordu zaten. Dinleyenlerin kimi ona inandı, kimiyse inanmadı; kimilerine göre sıradan şeylerdi onun söylediği, kimileriyse konuşmalarının teolojik bir doktrine sırtını dayamadığından şikâyet etti; bazılarıysa görmediği için başka hiçbir şey yapamayacak bir adamın vaizlikle yetinmesi gerektiğine dikkat çekti. Bütün bunlara rağmen gittiği her yerde iyi karşılandı Clym, çünkü onun başından neler geçmiş olduğunu artık herkes biliyordu.

Mağrur ve tutkulu Eustacia Vye, sıkışıp kaldığını hissettiği Egdon Heath'ten ayrılmak, büyük şehirlerde yaşamı ve aşkı tecrübe etmek ister. Paris'ten doğup büyüdüğü yuvasına dönen Clym Yeobright adeta Eustacia'nın bu tutkularını gerçekleştirmek için gelmiştir. En azından Eustacia böyle düşünür. Oysa Clym'in hayalleri bambaşkadır. Zaman geçtikçe romantik tutkular ve idealizm el ele gitmez, hayal kırıklıkları ve mutsuzluk kaçınılmaz trajediye zemin hazırlar.

İlk kez Belgravia isimli dergide, 1878'in ocak ve aralık ayları arasında tefrika edildiğinde epey tartışma yaratmış ve Thomas Hardy romanın riskli addedilen temaları yüzünden yayımcı bulmakta zorlanmışsa da Yuvaya Dönüş günümüzde Hardy'nin en önemli eserlerinden biri olarak görülmektedir.

9 786259 926124

twitter.com/yediyayinlari
instagram.com/yediyayinlari

yedi yayınları

ROMAN